

De Apocalyps Ontvouwd

Band VI

De
Apocalyps

Ontvouwd

Volgens
den geestelijken zin,

waar

onthuld worden de verborgenheden, die daar voorzien zijn,
en tot nu toe verscholen hebben gelegen.

DERDE DEEL
BAND VI

Vertaling (1968) in opdracht van het Swedenborg Genootschap.

Colofon

Swedenborg Bibliotheek ©2017

De Apocalyps

Zestiende Hoofdstuk

1. En ik hoorde een grote stem vanuit den Tempel, zeggende tot de zeven Engelen: Gaat, en giet uit de fiolen van den toorn Gods op de aarde.
2. En de Eerste ging heen, en goot zijn fiool uit over de aarde, en er werd een boze en schadelijke zweer in de mensen die het merkteken van het beest hadden, en die zijn beeld aanbaden.
3. En de Tweede Engel goot zijn fiool uit in de zee, en er werd bloed evenals van een dode, en alle levende ziel is gestorven in de zee.
4. En de Derde Engel goot zijn fiool uit in de rivieren en in de bronnen der wateren, en er werd bloed.
5. En ik hoorde de Engel der wateren zeggen: Gerecht, o Heer, zijt Gij, Die Is en Die Was ¹⁾ en Heilig, omdat Gij deze dingen hebt gericht.
6. Omdat zij het bloed der heiligen en der profeten hebben vergoten, zo hebt Gij hun ook bloed te drinken gegeven; zij zijn het immers waard.
7. En ik hoorde een ander vanuit het Altaar zeggen: Ja Heer, God Almachtig, waar en gerecht Uw gericht.
8. En de Vierde Engel goot zijn fiool uit in de zon, en hem is het gegeven met hitte de mensen te teisteren door het vuur.
9. En de mensen werden verhit met grote hitte, en zij lasterden den Naam Gods, Die mogendheid heeft over deze plagen. en zij kwamen niet tot inkeer om Hem heerlijkheid te geven.
10. En de Vijfde Engel goot zijn fiool uit over den troon van het beest; en zijn Rijk is duister geworden, en zij kauwden hun tongen van pijn.
11. En zij lasterden den God des Hemels vanwege hun pijnen en vanwege hun zweren, en zij kwamen niet tot inkeer van hun werken.
12. En de Zesde Engel goot zijn fiool uit op de grote rivier de Eufraat, en uitgedroogd is zijn water, opdat bereid zou worden de weg der koningen van den opgang der zon.
13. En ik zag vanuit den mond van den draak, en vanuit den mond van het beest, en vanuit den mond van den pseudoprofeet, drie onreine geesten, den vorsen gelijk.

1 In het Handschrift is *erat* (was) veranderd in *Fuit* (Is geweest).

14. Het zijn immers geesten der demonen, doende tekenen om heen te gaan tot de koningen der aarde en van het ganse wereldrond, om die te vergaderen tot den veldslag ²⁾ van dien groten dag van God Almachtig.
15. Zie, Ik kom zoals een dief; gezegend hij die waakt en zijn bekleedselen bewaart, opdat hij niet naakt wandele, en zij zijn schaamte zien.
16. En hij heeft hen vergaderd op de plaats in het Hebreeuws geheten Armageddon.
17. En de Zevende Engel goot zijn fiool uit in de lucht, en er ging een grote stem uit vanuit den Tempel des Hemels vanuit den Troon, zeggende: Het is geschied.
18. En er geschieden stemmen, en bliksemen en donderslagen; en een grote aardbeving geschiedde, hoedanige niet is geschied van dat mensen geweest zijn op de aarde, een zodanige aardbeving, dermate groot.
19. En geworden is de grote stad tot drie delen, en de steden der natiën zijn gevallen; en het grote Babylon is gekomen in de gedachtenis vóór God, om haar te geven den beker van den wijn der ontsteking Zijns toorns.
20. En alle eiland is gevloeden, en de bergen zijn niet gevonden.
21. En een grote hagel, als het ware van het gewicht van een talent, daalde neder van den Hemel op de mensen; en de mensen lasterden God vanwege de plage des hagels, omdat deszelfs plage zeer groot was.

2 Hier in “Apocalipsis Explicata” *proclium* (veldslag); later in “Apocalipsis Revelata” *bellum* (oorlog, Krijg).

De Ontvouwing.

958. Vers 1, 2. *En ik hoorde een grote stem vanuit den Tempel, zeggende tot de zeven Engelen: Gaat, en giet uit de fiolen van den toorn Gods op de aarde. En de Eerste ging heen, en goot zijn fiool uit over de aarde, en er werd een grote ³⁾ en schadelijke zweer in de mensen die het merkteken van het beest hadden, en die zijn beeld aanbaden.* En ik hoorde een grote stem vanuit den Tempel, zeggende tot de zeven Engelen, betekent door het Goddelijk Ware vanuit het Woord geopenbaard de boze en de valse dingen, die de Kerk hebben verwoest: gaat, giet uit de fiolen van den toorn Gods op de aarde, betekent den staat van de verwoeste Kerk: en de Eerste ging heen, en goot zijn fiool uit over de aarde, betekent den staat der Kerk in het gemeen geopenbaard: en er werd een grote en schadelijke zweer, betekent de boze werken daar, en daaruit de vervalsingen van het Woord: in de mensen die het merkteken van het beest hadden, en die zijn beeld aanbaden, betekent die het geloof-alleen, en de leer ervan, erkennen, en volgens die leven.

959. En ik hoorde een grote stem vanuit den Tempel, zeggende tot de zeven Engelen; dat dit betekent door het Goddelijk Ware vanuit het Woord geopenbaard de boze en de valse dingen, die de Kerk hebben verwoest, staat vast uit de betekenis van de stem vanuit den Tempel, zijnde het Goddelijk Ware vanuit het Woord; de stem immers betekent het Goddelijk Ware; men zie n 261, 668; en de Tempel des tabernakels der getuigenis, waarvan de stem uitging, betekent het Woord waarin is zowel het natuurlijk als het geestelijk Goddelijk Ware, n 948; uit de betekenis van de zeven Engelen, zijnde de openbaringen, zoals boven ettelijke malen; en omdat met de zeven fiolen of plagen die zij hadden, worden aangeduid de boze en de valse dingen die de Kerk hebben verwoest, worden derhalve hier met de zeven Engelen aangeduid de openbaringen van alle boze en valse dingen die de Kerk hebben verwoest; gehandeld wordt ook in hetgeen nu volgt over de openbaring ervan.

In het voorafgaande Hoofdstuk is aan het einde van elk Artikel gehandeld over het Eerste Gebod van den Decaloog; in de nu volgende Artikels in dit Hoofdstuk moet worden gehandeld over de overige geboden van den Decaloog; hier nu over *het Tweede Gebod: Gij zult den Naam Gods niet ontwijden: Wat onder den Naam Gods wordt verstaan, zal hier eerst worden gezegd, en*

3 In het Handschrift is *malum* (boze), veranderd in *maggam* (grote); in *de Apocalyps Onthuld* overall uniform *malum*.

daarna wat onder dien ontwijden: onder den Naam Gods wordt verstaan al het hoedanige, waardoor God wordt vereerd; want God is in Zijn hoedanige, en Hij is Zijn hoedanige; het Wezen van Hem is de Goddelijke Liefde, en het Hoedanige van Hem is daaruit het Goddelijk Ware verenigd met het Goddelijk Goede; aldus bij ons op aarde is Hij het Woord, en daarom wordt ook bij Johannes gezegd: *'Het Woord was bij God, en God was het Woord'*, 1: 1; en vandaar is ook de leer van het echte Ware en Goede vanuit het Woord, want volgens haar is de eredienst. Omdat nu het hoedanige van Hem veelvoudig is, het bevat immers alle dingen die uit Hem zijn, heeft Hij derhalve meerdere Namen, en iedere Naam behelst en drukt uit het hoedanige van Hem in het algemeen en in het bijzonder. Hij wordt immers genaamd Jehovah, Jehovah Zebaoth, Heer, Heer Jehovih, God, Messias of Christus, Jezus, Zaligmaker, Verlosser, Schepper, Formeerder, Maker, Koning en Heilige Israëls, Rots en Steen Israëls, Schiloh, Schaddai, David, Profet, Zoon Gods en Zoon des mensen, behalve andere Namen: Al deze Namen zijn de Namen van den énen God, Die de Heer is; maar nochtans betekenen zij waar zij worden gezegd in het Woord, een of ander universeel Goddelijk Attribuut of Hoedanige onderscheiden van andere Goddelijke Attributen of Hoedanigheden. Eender waar gezegd wordt Vader, Zoon en Heilige Geest, zijn het niet drie die worden verstaan, maar één God, of zijn het niet drie Goddelijken, maar één Goddelijke; en Dit Drievuldige, hetwelk één is, is de Heer. Aangezien iedere Naam enig onderscheiden Attribuut of Hoedanige betekent, wordt derhalve onder den Naam Gods ontwijden, niet verstaan den Naam Zelf ontwijden, maar het Hoedanige van Hem: de oorzaak dat met den Naam het Hoedanige wordt aangeduid, is ook omdat in den Hemel een ieder wordt genaamd volgens zijn hoedanige; en het Hoedanige Gods of des Heren is alles wat vanuit Hem is, door hetwelk Hij wordt vereerd. Vandaar is het, dat in de Hel, omdat daar niet enig Goddelijk Hoedanige des Heren wordt erkend, de Heer niet kan worden genoemd, en dat de Namen van Hem niet in de geestelijke Wereld door iemand kunnen worden uitgesproken anders dan zoals het Goddelijke van Hem wordt erkend; allen immers daar spreken vanuit het hart, aldus vanuit de liefde en de erkenning daaruit.

960. Gaat, giet uit de fiolen van den toorn Gods op de aarde; dat dit den staat van de verwoeste Kerk betekent, staat vast uit de betekenis van de fiolen des toorns Gods, zijnde de boze en de valse dingen die de Kerk hebben verwoest; want met de fiolen des toorns Gods worden eendere dingen aangeduid als met de plagen, voorgaand Hfdst. xv, Vers 6; want daar wordt gezegd dat *de zeven Engelen uitgingen vanuit den Tempel, hebbende zeven plagen*; en met de plagen daar worden aangeduid de boze dingen en daaruit de valse dingen, en de valse dingen en daaruit de boze dingen, die de Kerk hebben verwoest; men zie boven n 949; eendere dingen worden aangeduid met den toorn Gods; want toorn Gods wordt gezegd van de boze en valse dingen, die de goede en ware dingen der Kerk verwoesten; en uit de betekenis van de aarde (of het land), zijnde de Kerk, waarover n 29, 304, 417, 697, 741, 752, 876. Dat met die fiolen uitgieten op de aarde, wordt aangeduid de aldus verworden staat der Kerk, is omdat de verwoestingen van de Kerk in het Woord aan God worden toegeschreven, bijgevolg dat zij vanuit den Hemel voortvloeien, hoewel niets ervan geschiedt vanuit God, maar alleen vanuit den mens; aldus wordt het nochtans gezegd in den zin der letter des Woords, omdat het den mensen zo toeschijnt, en die zin, omdat hij de laatste is, uit schijnbaarheden bestaat. Dat Fiolen wordt gezegd, is omdat fiolen vaten zijn, en de vaten eendere dingen betekenen als de inhoud, zoals kelken, drinkbekers, bokalen eendere dingen als de wijn of een andere vloeistof daarin; en zoals de wierookkistjes en wierookvaten staan voor het reukwerk, en verscheidene andere vaten; de oorzaak hiervan is deze, dat de zin der letter des Woords de laatste zin van het Goddelijk Ware is, en derhalve bestaat uit de laatsten die in de natuur zijn; het zijn immers de laatsten waarop de innerlijke of hogere dingen gebouwd en gegrondvest worden. Dat fiolen, kelken, bokalen, drinkbekers, schoteltjes wordt gezegd voor den inhoud, en dat zij derhalve eendere dingen betekenen, staat vast uit het Woord; daar immers betekenen zij de valse dingen uit de hel, en vandaar de dronkenschap of den waanzin; voorts betekenen zij ook de verzoekingen; en eveneens de ware dingen vanuit den Heer en daaruit de wijsheid: dat zij betekenen de valse dingen uit de hel, en daaruit den waanzin, staat vast uit de volgende plaatsen; bij Jeremia: *“Jehovah zeide: Neem dezen beker des wijns des toorns van Jehovah uit Mijn hand, en doe alle natiën drinken, tot welke Ik u zend, opdat zij drinken en waggelen, en waanzinnig zijn vanwege het zwaard. Wanneer zij zullen hebben geweigerd den beker te nemen uit uw hand om te drinken, zo zult gij tot hen zeggen :Zo zeide Jehovah Zebaoth: Door te drinken zult gij drinken”*, xxv: 15, 16, 28; met den beker des wijns wordt hier eveneens het valse aangeduid dat uit de hel is; met drinken wordt aangeduid

zich toeëigenen; met waanzinnig zijn wordt aangeduid geestelijk waanzinnig zijn, hetgeen geschiedt als het ware vals, en het valse waar wordt genoemd; met de natiën die zullen drinken, worden de bozen aangeduid, en in den abstracten zin de boze dingen; want daar worden verscheidene natiën opgesomd die zullen drinken, maar nochtans worden niet die, maar de boze dingen door die aangeduid; en het zijn de boze dingen die zij drinken, dat is, zij eigenen zich de valse dingen toe: dat met den beker des wijns het valse wordt aangeduid, blijkt ook hieruit, dat gezegd wordt: Opdat zij waanzinnig zijn vanwege het zwaard; met het zwaard immers wordt aangeduid het valse dat het ware vernietigt. Bij denzelfde: *“Een beker van goud was Babel in de hand van Jehovah, dronken makende de algehele aarde; van haar wijn hebben de natiën gedronken; derhalve zijn de natiën waanzinnig”*, LI: 7; met den beker van goud wordt aangeduid het valse dat het goede vernietigt; met Babel wordt aangeduid de heerschappij door de heilige dingen der Kerk over den Hemel en over de zielen der mensen; vanuit welke heerschappij profane valse dingen opwellen: met de aarde dronken maken wordt aangeduid de Kerk aldus verdwazen dat niet langer enig ware wordt gezien: de wijn betekent dat valse. Bij Ezechiël: *“In den weg uwer zuster hebt gij gewandeld; derhalve zal Ik haar beker in uw hand geven; zo zeide de Heer Jehovah: Den beker uwer zuster zult gij drinken, diep en breed; gij zult zijn tot belaching en bespottung, ruim om te vatten; met dronkenschap en droevigheid zult gij vervuld worden, met den beker der verwoesting en der verlating, met den beker uwer zuster Samaria; welken gij zult drinken en uitpersen, en zijn scherven zult gij verbrijzelen”*, XXIII: 31, 32, 33, 34; deze dingen betreffen Hierosolyma, waarmede de hemelse Kerk ten aanzien van de leer wordt aangeduid; en met Samaria daar, die de zuster is, wordt de geestelijke Kerk aangeduid, ook ten aanzien van de leer; want de Joodse natie beeldde het hemelse Rijk des Heren uit, en de Israëlietische natie Zijn geestelijke Rijk; hier echter wordt met Hierosolyma en Samaria aangeduid de verwoeste Kerk ten aanzien van al het goede en ware; de volledige verwoesting van de Kerk bij de Joodse natie wordt beschreven met den beker der zuster diep en breed, en dat zij zouden worden vervuld met dronkenschap en droevigheid, dat zij den beker zouden drinken, uitpersen, en zijn scherven zouden verbrijzelen; gezegd wordt beker der verwoesting en der verlating, omdat van verwoesting wordt gesproken met betrekking tot het goede, en van verlating met betrekking tot het ware. Bij Zacharia: *“Zie, Ik, stellen doe Ik Hierosolyma tot een beker der verbijstering voor alle volken rondom”*, XII: 2; bij Habakuk: *“Zult gij verzadigd worden met schande voor heerlijkheid; drinkt ook opdat uw voorhuid worde onthuld; rondomgaan zal tot u de beker van*

Jehovah, opdat een schandelijk uitbraaksel zij over uw heerlijkheid", II: 16; de beker staat voor het vervalste ware, hetwelk in zich het valse is, en met betrekking waartoe van schandelijk uitbraaksel wordt gesproken; en daarom wordt gezegd: over uw heerlijkheid; met de heerlijkheid wordt het Goddelijk Ware in het Woord aangeduid. In de Klaagliederen: "*Verheug en verblijd u, gij dochter Edoms; ook tot u zal de beker doorgaan; gij zult dronken worden en onthuld worden*", IV: 21; eendere dingen worden hier met den beker aangeduid. Bij David: "*Jehovah zal regenen op de goddelozen strikken, vuur en zwavel, en een wind der orkanen zal het deel huns bekers zijn*", Psalm XI: 6; bij denzelfde: "*Een beker is in de hand van Jehovah, en Hij heeft met wijn gemengd; Hij heeft gevuld met gemengden, en daarvan uitgegoten; maar zijn droesem zullen zij uitzuigen, zullen zij drinken, alle goddelozen der aarde*", Psalm LXXV: 9; met de strikken, het vuur en de zwavel worden de verleidende valse en boze dingen aangeduid, en met den wind der orkanen wordt de heftige bestrijding van het ware aangeduid; die worden het deel des bekers geheten, omdat de beker als houder die dingen betekent; met mengen en vullen met het gemengde, wordt aangeduid het ware vervalsen en dat ontwijden. In al deze plaatsen wordt aan Jehovah de verwoesting van het ware en het goede door de valse en de boze dingen toegeschreven; want gezegd wordt dat zij zouden nemen den beker des toorns van Jehovah uit Zijn hand, dat Jehovah met wijn mengde, en met gemengden vulde, voorts de beker in de hand van Jehovah; maar nochtans moet het worden verstaan, dat er niets van verwoesting is uit Jehovah, maar het al ervan uit den mens; de oorzaak dat het zo wordt gezegd, is deze dat de natuurlijke mens niet iets anders ziet dan dat God toorn, straft, veroordeelt en in de hel werpt diegenen die Hem minachten en lasteren, in één woord die Hem geen heerlijkheid geven; omdat aldus denken natuurlijk is, wordt het derhalve in den zin der letter des Woords, welke natuurlijk is, zo gezegd. Desgelijks elders in de Apocalyps: "*Wie het Beest zal hebben aangebeden, zal drinken vanuit den wijn des toorns Gods gemengd met louteren in den beker Zijner ontsteking*", XIV: 9, 10. "*Het grote Babylon is in de gedachtenis gekomen vóór God, om haar te geven den beker van den wijn der ontsteking Zijns toorns*", XVI: 19. "*Een vrouw hebbende een gouden beker in haar hand vol van gruwelen en van onreinheid der hoererij*", XVII: 4. "*Verdubbelt haar dubbel naar haar werken; in den beker waarin zij heeft gemengd, mengt haar dubbel*" XVIII: 6. Uit deze dingen blijkt, wat met de fiolen der zeven Engelen, die zij uitgoten op de aarde, de zee, de rivieren, de bronnen der wateren, de zon, op den troon van het beest, de rivier de Eufraat, en in de lucht, wordt aangeduid, namelijk dat het de staten der verwoesting zijn die daarmede worden beschreven. Dat

de Beker of de Drinkbeker de Verzoeken betekent, kan vaststaan uit de volgende dingen; bij de Evangelisten: *“Jezus zeide tot de zonen van Zebedeüs: Gij weet niet wat gij vraagt; kant gij den drinkbeker drinken dien Ik zal drinken, en met den doop waarmede Ik gedoopt word, gedoopt worden. Zij zeiden: Wij kunnen. Toen zeide Hij tot hen: Mijn drinkbeker zult gij wel drinken, en met den doop waarmede Ik gedoopt word, zult gij gedoopt worden”*, Matth. xx: 22, 23; Markus x: 38, 39; maar deze dingen zie men boven in n 893 ontvouwd. Bij de zelfden: *“Jezus zeide tot Petrus: Den drinkbeker dien Mij de Vader heeft gegeven, zal Ik dien niet drinken”*, Joh. xviii: 11. *Jezus zeide in Gethsemane: Indien het mogelijk is, laat dezen beker aan Mij voorbijgaan*, Matth. xxvi: 39, 42, 44; Markus xiv: 36; Lukas xxii: 42; dat in deze plaatsen de drinkbeker of de beker de verzoeken betekent, is duidelijk; eender bij Jesaja, Hfdst. li: 17, 22, waar hij ook genoemd wordt de beker des toorns Gods, en de beker der verbijstering. Aangezien de beker iets eenders betekent als de wijn, en de wijn in den goeden zin het Goddelijk Ware betekent, wordt derhalve ook dit met den beker aangeduid in de volgende plaatsen; bij de Evangelisten: *“Jezus, den drinkbeker genomen hebbende, en gedankt hebbende, gaf dien den discipelen, zeggende: Drinkt allen daaruit; Dit immers is Mijn bloed, dat des Nieuwen Testaments”*, Matth. xxvi: 27, 28; Markus xiv: 23, 24; Lukas xxii: 17, 18. Omdat met het bloed des Heren het uit Hem voortgaande Goddelijk Ware wordt aangeduid, en eender met den wijn, bijgevolg met den drinkbeker, wordt er derhalve gezegd: Dit is Mijn bloed; en omdat er door het Goddelijk Ware verbinding is van den Heer met de Kerk, wordt derhalve gezegd: Dat van het Nieuwe Testament, of van het Nieuwe Verbond; dat het bloed des Heren het Goddelijk Ware betekent, zie men in n 328, 329, 476, 748; en dat het verbond de verbinding betekent, n 701. Bij David: *“Jehovah is het aandeel van mijn deel, en mijn beker; Gij onderhoudende mijn lot”*, Psalm xvi: 5. Bij denzelfde: *“Gij zult vóór mij de tafel richten voor het aangezicht mijner onvrienden [vijanden]; Gij zult met olie mijn hoofd vet maken, mijn drinkbeker zal overloeiën”*, Psalm xxiii: 5⁴). In deze plaatsen staat de beker voor het Goddelijk Ware: omdat de beker dat betekent, wordt hij derhalve genoemd *de beker der heilen*, Psalm cxvi: 13, en *de beker der vertroosting*, Jerem. xvi: 7. Bij Markus: *“Al wie u met een beker waters zal gedrenkt hebben in Mijn Naam, dat gij van Christus zijt, zal zijn loon niet verliezen”*, ix: 41; met drenken met een beker waters in Mijn Naam, dat gij van Christus zijt, wordt aangeduid het Ware leren vanuit de liefde van het ware, aldus vanuit den Heer, eender

4 Kanttekening in Handschrift: *utres vini*, wijnzakken.

dat doen; de liefde van het ware terwille van het ware wordt verstaan onder een beker waters geven in den Naam des Heren; met Christus wordt ook de Heer verstaan ten aanzien van het Goddelijk Ware. Bij de Evangelisten: “*Wee u, gij Schriftgeleerden en Farizeërs, gij geveinsden; gij maakt het uiterlijke des drinkbekers en des schotels schoon, de innerlijke dingen echter zijn vol van roof en onmatigheid; maakt eerst het innerlijke des drinkbekers en des schotels schoon, opdat ook het uiterlijke rein worde*”, Matth. xxiii: 25, 26; Lukas xi: 39; dat de Heer zeide drinkbeker en schotel, is omdat de houder hetzelfde betekent als de inhoud, aldus de drinkbeker iets eenders als de wijn, en de schotel iets eenders als de spijs; met den wijn wordt het ware des Woords en der leer aangeduid, en met de spijs het Goede des Woords en der leer; de natuurlijke mens of het natuurlijk gemoed wordt innerlijk gezuiverd wanneer de valse en de boze dingen zijn verwijderd; het tegendeel is het geval, wanneer zij niet zijn verwijderd; want hoedanig het innerlijke is, zodanig wordt het uiterlijke; niet echter hoedanig het uiterlijke is, zodanig wordt het innerlijke; want het innerlijke vloeit in het uiterlijke in, en schikt dit tot overeenkomst met zich, niet echter omgekeerd.

VOORTZETTING over het Tweede Gebod: Aangezien onder den Naam Gods wordt verstaan dat wat vanuit God is, en wat God is, en dit het Goddelijk Ware wordt genoemd, en bij ons het Woord, omdat dit in zich Goddelijk is, en allerheiligst, moet het niet worden ontwijd; en het wordt ontwijd wanneer de heiligheid ervan wordt ontkend, hetgeen geschiedt wanneer het wordt veracht, verworpen, en hetzelfde smaad wordt aangedaan; wanneer dit geschiedt, dan wordt de Hemel gesloten, en de mens overgelaten aan de hel; het Woord immers is het enige middel der verbinding van den Hemel met de Kerk; en daarom wordt die verbinding geslaakt wanneer het uit het hart wordt geworpen, en dan erkent de mens, omdat hij aan de hel wordt overgelaten, niet langer enig ware der Kerk. Het zijn twee dingen waardoor de Hemel voor de mensen der Kerk wordt gesloten; het ene is de ontkenning van het Goddelijke des Heren, en het andere is de ontkenning van de heiligheid des Woords; de oorzaak hiervan is deze, dat het Goddelijke des Heren het al des Hemels is, en het Goddelijk Ware, hetwelk het Woord in den geestelijken zin is, den Hemel maakt; daaruit blijkt dat hij die het ene en het andere ontkent, datgene ontkent wat het al des Hemels is en uit hetwelk de Hemel is, en ontstaat, en dat hij zich zo berooft van de vergemeenschapping, en vandaar van de verbinding met den

Hemel. Het Woord ontwijden is hetzelfde als den Heiligen Geest lasteren, hetgeen niet wien ook wordt vergeven; en daarom ook wordt in dit gebod gezegd dat niet straffeloos zal gelaten worden hij die den Naam Gods ontwijdt.

961. En de Eerste ging heen, en goot zijn fiool uit over de aarde; dat dit betekent den staat der Kerk in het gemeen geopenbaard, staat vast uit de betekenis van de fiool uitgieten over de aarde, zijnde de openbaring van den staat der Kerk in het gemeen; met de zeven Engelen immers wordt de openbaring aangeduid, en met de aarde de Kerk, hier als vlak boven n. 960.

962. En er werd een grote en schadelijke zweer; dat dit betekent de boze werken daar, en daaruit de vervalsingen van het Woord, staat vast uit de betekenis van de zweer, zijnde de werken die vanuit den mens geschieden, aldus die welke vanuit zijn eigene zijn, zijnde de boze dingen, waarover aanstonds; en omdat van groot wordt gesproken met betrekking tot het goede, en in den tegengestelden zin met betrekking tot het boze, en van schadelijk met betrekking tot het vervalste, worden derhalve met de grote en schadelijke zweer de boze werken aangeduid, en daaruit de vervalsingen van het Ware. Dat met de zweren de werken vanuit het eigene worden aangeduid, en vandaar de boze dingen, is omdat vanuit het eigene van den mens niets anders dan het boze kan worden voortgebracht; het is immers het eigene van den mens waarin hij wordt geboren, en hetwelk hij daarna door zijn leven samentrekt; en omdat het eigene van hem uit de geboorte zelf vanuit louter boze dingen is samengesmeed, moet de mens opnieuw als het ware worden geschapen, dat is, wederverwekt, opdat hij in het goede zij, en zo in den Hemel kan worden opgenomen: wanneer hij wordt wederverwekt, dan worden de boze dingen, die vanuit het eigene zijn, verwijderd, en worden in de plaats ervan de goede dingen ingeplant, hetgeen geschiedt door de ware dingen. Dat de boze werken en de vervalsingen van het ware zijn bij hen die het geloof-alleen met de leer erkennen en met het leven bevestigen, wordt verstaan onder de dingen die terstond volgen, namelijk dat de grote en schadelijke zweer is in de mensen die het merkteken van het beest hebben, en het beeld ervan aanbidden. Dat de zweren de werken betekenen die vanuit het eigene zijn, kan vaststaan uit het Woord waar zweren en wonden worden vermeld; voorts waar ziekten van verschillend geslacht worden vermeld, zoals melaatsheid, koorts, pestbuil, bloedzweren, en verscheidene andere, welke alle overeenstemmen met de begeerten die opkomen vanuit boze liefden, en vandaar dezelve betekenen. Wat verder de zweren of wonden betekenen, kan vaststaan uit deze volgende plaatsen; bij Jesaja: “*Van de voetzool af tot het hoofd*

toe, is in hetzelfde geen ongereptheid, wond en litteken, en verse plage; zij zijn niet uitgedrukt, niet verbonden, niet verzacht met olie; uw land verlatenheid, uw steden van vuur verzengd”, 1: 6, 7; met deze dingen wordt beschreven, dat er niet het goede en vandaar niet het ware in de Kerk is, maar het boze, en daaruit het valse: van de voetzool af tot het hoofd toe geen ongereptheid, betekent dat zowel de natuurlijke als de geestelijke dingen, welke de innerlijke dingen van den mens en van diens wil zijn, teloor zijn gegaan; wond en litteken en verse plage, betekent de boze dingen des wils, en daaruit de valse dingen der denking, aanhoudend meer; de boze dingen des wils zijn ook de boze werken; niet verbonden, niet verzacht met olie, betekent niet door herbezinning [*resipiscencia*] verbeterd, en door het goede getemperd; uw land verlatenheid, uw steden van vuur verzengd, betekent dat de Kerk is verwoest ten aanzien van al het ware, en dat haar leerstellige dingen door een leven volgens de begeerten ontsproten aan de boze liefde, zijn vernietigd. Bij Hoschea: “Efraïm zag zijn ziekte, en Jehudah zijn wond, en Efraïm ging tot Assyrië, en hij zond tot den koning Jareb, en deze kon u niet genezen; en niet zal van u de wond helen”, v: 13; met Efraïm wordt de Kerk aangeduid ten aanzien van het verstand van het Woord, hier ten aanzien van het verstand van het valse; en met Jehudah wordt de wil van het goede aangeduid, hier de wil van het boze; met Assyrië en den koning Jareb wordt aangeduid het redelijke, verdraaid ten aanzien van het goede en ten aanzien van het ware; daaruit blijkt wat in een reeks met die woorden wordt aangeduid, namelijk dat de mens vanuit het eigen inzicht niet kan verbeteren de valse dingen die ontsproten zijn aan de boze dingen van den wil; het boze van den wil, hetwelk ook het boze des levens is, wordt verstaan onder de wond. Bij David: “Mijn ongerechtigheden zijn over mijn hoofd gegaan; geheel verrot, weggeteerd zijn mijn wonden vanwege mijn dwaasheid”, Psalm xxxviii: 5, 6; hier eveneens staan de wonden voor de boze dingen des wils, zijnde de boze werken; en van deze wordt gezegd dat zij geheel verrotten en wegteren vanwege de dwaasheid, wanneer er het verkwikkelijke des wils en daaruit der denking is dezelve te doen. Bij Jesaja: “Te dien dage zal Jehovah de breuk Zijns volks verbinden, en de stootwond genezen”, xxx: 26; met de breuk des volks wordt het valse der leer aangeduid, en met de stootwond het boze des levens; de hervorming van de leer door de ware dingen wordt daarmede aangeduid dat Jehovah de breuk Zijns volks zal verbinden, en de hervorming des levens door de ware dingen wordt daarmede aangeduid dat Hij de stootwond zal genezen. *Dat de Samaritaan de wonden verbond van den door rovers mishandelde, en daarin olie en wijn goot*, Lukas x: 33, 34, betekende dat zij die in het goede der naastenliefde

zijn, de aan de valse dingen ontsproten boze dingen willen verbeteren door ware dingen vanuit het goede; de rovers zijn zij die valse dingen hebben ingegoten, waarvandaan boze dingen zijn, in het bijzonder de Joden; de wonden zijn die boze dingen; de olie is het goede der liefde, de wijn is het ware des Woords en der leer: maar deze dingen zie men boven in n. 376 en 444 ontvouwd. Onder *Lazarus, vol zweren nedergeworpen aan het voorportaal van den rijkaard*, Lukas XVI: 20, 21, worden de natiën verstaan, die in valse dingen vanwege de onwetendheid, en vandaar niet in de goede dingen waren; en deze wordt vandaar vol zweren geheten; onder den rijkaard aan wiens voorportaal hij nedergeworpen was, wordt verstaan de Joodse natie, welke in de ware dingen vanuit het Woord, hetwelk zij had, had kunnen zijn. Dat de uitbrekende zweer één plaag vanuit de plagen van Egypte is geweest, blijkt bij Mozes: *“Jehovah zeide tot Mozes en tot Aharon: Neemt u met de volheid uwen vuisten as van den oven, en Mozes strooie die naar den Hemel tot de ogen van Farao, en zij zal zijn tot stof over het gehele land van Egypte. En zij namen as van den oven, en Moscheh strooide die naar den Hemel, en er werd een zweer van blaren uitbrekende in den mens en in het beest: en de magiërs konden niet staan vóór Moscheh vanwege de zweer, omdat de zweer was in de magiërs en in alle Egyptenaren”*, Exod. IX: 8, 9, 10, 11; met Farao en de Egyptenaren wordt aangeduid de natuurlijke mens, bezet door boze en valse dingen van elk geslacht, en het smachten naar de heerschappij van den natuurlijken mens over den geestelijken; de geestelijke mens werd daar aangeduid met de zonen Israëls; met de wonderen daar, welke evenzovele plagen waren, en eveneens ziekten worden genoemd, worden evenzovele boze en valse dingen aangeduid, bestokende, verwoestende, en vernietigende de Kerk die bij de geestelijke mensen is; met de as van den oven die Moscheh strooide naar den Hemel, worden de valse dingen der begeerten aangeduid, welke worden opgewekt; met het stof op het land van Egypte, wordt de verdoemenis aangeduid; met de zweer uitbrekende in blaren, worden de vuile dingen des wils met de lasteringen aangeduid: maar deze dingen zie men één voor één ontvouwd in DE HEMELSE VERBORGENHEDEN, n 7516 tot 7532. Eendere dingen dus worden aangeduid met deze bij Mozes: *“Jehovah zal u slaan met de zweer van Egypte, en met spenen, en met schurft, en met krauwsel, zodat gij niet kunt genezen; waardoor gij waanzinnig zult worden van den aanblik der ogen. Jehovah zal u slaan met een boze zweer op de knieën en op de dijen, waarvan gij niet kunt genezen”*, Deut. XXVIII: 27, 34, 35, 36; met de daar genoemde plagen worden aangeduid boze en valse dingen van verschillend geslacht, ontsproten aan de vuile liefden van den natuurlijken mens; zij stemmen immers overeen; want

zweren en wonden ontstaan vanwege de kwetsing van het vlees en het bloed, en de boze en de valse dingen vanwege de kwetsing van het Goddelijk Goede en het Goddelijk Ware; en het vlees stemt overeen met het goede, en vandaar betekent het in het Woord dat, en het bloed stemt overeen met het ware, en vandaar betekent het dat. Aangezien met de melaatsheid de ontwijding van het ware wordt aangeduid, en de ontwijding van het ware verschillend is - zij is licht en zwaar, zij is innerlijk en uiterlijk, en zij is volgens het hoedanige van het ontwijde ware - daarom zijn ook de uitwerkingen ervan verschillend, en deze worden aangeduid met de verschijnselen in de melaatsheid, welke waren *gezwollen, zweren der gezwollen, witte blaren, roodachtige, etterbuilen, branderigheden, vlechten, schurften*, enz., Levit. XIII: 1 tot einde. Zulke dingen had de Joodse natie vanuit overeenstemming vanwege de ontwijdingen van het Woord, niet slechts in hun vlees, maar ook in hun klederen, huizen en vaten.

Voortzetting over het Tweede Gebod. Aangezien onder den Naam Gods het Goddelijk Ware of het Woord wordt verstaan, en onder de ontwijding ervan wordt verstaan de ontkenning van de heiligheid ervan, en vandaar de verachting, de verwerping en de lastering, zo volgt dat de Naam Gods innerlijk wordt ontwijd door een leven tegen de geboden van den Decaloog; er bestaat immers innerlijke en niet-innerlijke ontwijding, en er bestaat innerlijke en tevens uiterlijke ontwijding, en ook kan er bestaan enige uiterlijke en niet tevens innerlijke; de innerlijke ontwijding geschiedt door het leven, de uiterlijke door de spraak; de innerlijke ontwijding, welke door het leven geschiedt, geschiedt eveneens uiterlijk of door de spraak na den dood; want dan denkt en wil een ieder, en voor zoveel het geoorloofd is, spreekt en doet hij volgens zijn leven, aldus niet zoals in de wereld; in de wereld pleegt de mens anders te spreken en te doen dan hij vanuit zijn leven denkt en wil, terwille van de wereld, en om faam te behalen; vandaar is het, dat gezegd is dat er innerlijke ontwijding en niet tevens uiterlijke bestaat. Dat er ook enige uiterlijke en niet tegelijk innerlijke kan bestaan, kan voortkomen uit den stift des Woords, die in het geheel niet de stijl der wereld is, welke vandaar vanwege de niet erkende innerlijke heiligheid ervan enigermate veracht kan worden.

963. In de mensen die het merkteken van het beest hadden, en die zijn beeld aanbaden; dat dit betekent die het geloof-alleen, en de leer ervan, erkennen, en volgens die leven, staat vast uit de betekenis van het beest, zijnde zij die

in het geloof-alleen of in het van de goede dingen des levens gescheiden geloof zijn, en die hetzelfde door redeneringen vanuit den natuurlijken mens bevestigen, waarover in het voorafgaande Hoofdstuk XIII, van den aanvang tot het einde; uit de betekenis van zijn zijn merkteken, zijnde de erkenning, de opneming en de betuiging ervan, waarover boven n 838, 886; uit de betekenis van zijn beeld, zijnde de leer; en van het aanbidden, zijnde haar met het hart en het leven erkennen, waarover n 827, 833: dat die de boze werken en de vervalsingen van het Woord hebben, is in het Hoofdstuk over den draak, en in het Hoofdstuk over de beide beesten van den draak, getoond; en het blijkt duidelijk hieruit, dat zij de goede werken uitsluiten van het zaligmakende of het rechtvaardigmakende geloof, door te leren dat het geloof zonder dezelve rechtvaardig en zalig maakt; en omdat zij zo niet noodzakelijk zijn, laten zij ze na: vanuit de eeuwige inzetting of vanuit de Goddelijke orde is het, dat waar niet de goede werken zijn, daar de boze werken zijn; deze dus zijn het, die worden aangeduid met de grote en schadelijke zweer op *de* aarde of in de Kerk bij hen die in het geloof-alleen zijn zowel in leer als in leven.

Voortzetting over het Tweede Gebod. Wie zich daarvan onthoudt den Naam Gods te ontwijden, dat is, de heiligheid des Woords, door verachting, verwerping en een of andere lastering, die heeft godsdienst; en hoedanig hij zich daarvan onthoudt, zodanigen godsdienst heeft hij; niet iemand immers heeft godsdienst tenzij vanuit onthulling, en de onthulling bij ons is het Woord. Het zich onthouden van de heiligheid des Woords te ontwijden, zal zijn vanuit het hart, niet alleen vanuit den mond; zij die het doen vanuit het hart, leven vanuit den godsdienst; zij echter die het alleen vanuit den mond doen, leven niet vanuit den godsdienst; dezen immers onthouden zich daarvan of terwille van zich, of terwille van de wereld, omdat het Woord hun van dienst is als middel tot eer en tot gewin; of zij onthouden zich uit de ene of andere vrees; maar onder dezen zijn verscheidenen huichelaars, en dezen hebben geen godsdienst.

964. Vers 3. *En de Tweede Engel goot zijn fiool uit in de zee, en er werd bloed evenals van een dode, en alle levende ziel is gestorven in de zee.* En de Tweede Engel goot zijn fiool uit in de zee, betekent den staat der Kerk geopenbaard ten aanzien van de erkentissen van het ware in den natuurlijken mens: en er werd bloed evenals van een dode, betekent dat alle vervalst waren: en alle levende ziel is gestorven in de zee, betekent dat er niets meer is vanuit het geestelijke in den natuurlijken mens vanuit het Woord.

965. En de Tweede Engel goot zijn fiool uit in de zee; dat dit betekent den staat der Kerk geopenbaard ten aanzien van de erkentissen van het ware in den natuurlijken mens, staat vast uit de betekenis van den Engel uitgietende de fiool, zijnde de staat der Kerk geopenbaard, zoals boven n 960, 961; en uit de betekenis van de zee, zijnde de gemene dingen van het ware in den natuurlijken mens, waarover n 275, 342, 511, 876, 931, 934; hier vanuit het Woord, vanuit hetwelk de gemene dingen van het ware de erkentissen zijn; vandaar wordt met de zee de natuurlijke mens aangeduid ten aanzien van de erkentissen van het ware vanuit het Woord, en eveneens de erkentissen van het goede daaruit; want de erkentissen van het goede zijn ook erkentissen van het ware; weten immers dat dit of dat het goede is, en dat het een zodanig goede is, is het ware; voorts met het verstand verschillende goede dingen zien, en hun verschillen, en eveneens hun tegengestelden, welke de boze dingen worden genoemd, zijn, voor zover het erkentissen zijn, ware dingen; ook zijn zij niet wezenlijk goede dingen tenzij wanneer zij worden gevoeld als verkwikkelijk of niet verkwikkelijk, aldus wanneer zij worden doorvat met enigen zin, of vanuit enige liefde.

Nu volgt ter ontvouwing het Derde Gebod van den Decaloog, zijnde dat zij den Sabbath zouden heiligen. Het Derde en Vierde Gebod van den Decaloog bevatten de dingen die men moet doen, namelijk dat men den Sabbath moet heiligen, en dat men de Onders moet eren; de overige geboden bevatten de dingen die men niet moet doen, namelijk dat men niet andere goden moet vereren, den Naam Gods niet ontwijden, niet stelen, niet echtbreken, niet vals getuigen, niet de goederen van anderen begeren. De oorzaak dat die twee Geboden zijn Geboden om te doen, is deze, dat de heiliging [sanctificatio] van de overige Geboden afhangt van dezelve; de Sabbath immers betekent het één-zijn [unio] van het Goddelijke Zelf en het Goddelijk Menselijke in den Heer, voorts de verbinding van „Hem met den Hemel en de Kerk, en vandaar het huwelijk van het goede en het ware bij den mens die wordt wederverwekt. Aangezien de Sabbath die dingen betekende, was deze derhalve het voornaamste uitbeeldende van alle dingen van den eredienst in de Israëlietische Kerk, zoals blijkt bij Jeremia, Hfdst. xvii: 20 tot 27, en elders; dat hij het voornaamste uitbeeldende van alle dingen van den eredienst is geweest, was omdat het primaire van alle dingen van den eredienst is de erkenning van het Goddelijke in het Menselijke des Heren; want zonder die erkenning kan de mens

niet dan uit zich zowel geloven als doen; en uit zich geloven is valse dingen geloven, en uit zich doen is boze dingen doen; hetgeen ook blijkt uit de woorden van den Heer Zelf bij Johannes:

“De Heer antwoordde hun die vraggin: Wat zullen doen om de werken Gods te werken; Jezus zeide: Dit is het werk Gods, dat gij gelooft in Hem Dien God heeft gezonden”, vi: 28, 29; en bij denzelfde: *‘Die in Mij blijft, en Ik in hem, dezedraagt veel vrucht; omdat gij zonder Mij niet wat ook kunt doen’,* xv: 5.

Dat de Sabbath dat één-zijn en de heilige erkenning ervan heeft uitgebeeld, is met veel dingen getoond in DE HEMELSE VERBORGENHEDEN, namelijk: dat de Sabbath in den hoogsten zin heeft aangeduid het één-zijn van het Goddelijke Zelf en het Goddelijk Menselijke in den Heer; in den inwendigen zin de verbinding van het Menselijke des Heren met den Hemel en met de Kerk; in het algemeen de verbinding van het goede en het ware, aldus het hemels huwelijk, n. 8495, 10356, 10730. Vandaar dat de rust op den Sabbathdag heeft aangeduid den staat van dat één-zijn, omdat er dan voor den Heer rust is, en eveneens daardoor vrede en heil in de Hemelen en op garde; en in den betrekkelijken zin de verbinding van den mens met den Heer, omdat hij dan vrede en heil heeft, n. 8494, 8510, 10360, 10370, 10374, 10668, 10730. Dat de zes dagen die den Sabbath voorafgaan, hebben aangeduid de moeiten en de worstelingen vóór het één-zijn en de verbinding, n. 8510, 8888, 9341, 10360, 10667. Dat de mens die wordt wederverwekt, twee staten heeft: de eerste is wanneer hij in de ware dingen is, en door de ware dingen wordt geleid tot het goede en in het goede; de andere, wanneer hij in het goede is: wanneer de mens in den eersten staat is, dan is hij in worstelingen of verzoekingen; wanneer hij echter in den tweeden staat is, dan is hij in het kalme des vredes. Het is de vorige staat die wordt aangeduid met de zes dagen van arbeid welke den Sabbath voorafgaan, en de latere staat is die welke wordt aangeduid met de rust op den Sabbathdag, n. 9274, 9431, 10360. Dat ook de Heer die beide staten heeft gehad, de Eerste toen Hij het Goddelijk Ware had, en vanuit dat streed tegen de hellen en die onderjunkte; de Tweede toen Hij het Goddelijk Goede was geworden door het één-zijn met Goddelijke Zelf in Zich; de vorige staat werd in den hoogsten zin aangeduid met de zes dagen van arbeid, en de latere met den Sabbath, n. 10360. Omdat zulke dingen door den

Sabbath werden uitgebeeld, was deze derhalve het voornaamste uitbeeldende van den eredienst, en ten hoogste heilig boven de overige dingen, n. 10357, 10372. Dat werk doen op den Sabbathdag betekende niet door den Heer, maar door zichzelf geleid worden, aldus ontbonden worden, n. 7893, 8495, 10360, 10362, 10365. Dat de Sabbathdag heden ten dage niet een uitbeeldende is, maar dat het de dag van onderrichting is, n. 10360, einde.

966. En er werd bloed zoals ⁵⁾ van een dode; dat dit betekent dat alle vervalst waren, staat vast uit de betekenis van het bloed, zijnde het Goddelijk Ware, en in den tegengestelden zin het Goddelijk Ware vervalst, waarover n. 30, 328, 329, 476, 748; hier dus dat alle erkentissen van het Ware vanuit het Woord zijn vervalst; de erkentissen van het ware vanuit het Woord zijn de ware dingen van den zin der letter ervan, of de ware dingen in het Woord voor den natuurlijken mens, welke ook Goddelijke Ware dingen zijn; deze volslagen vervalst worden daarmede aangeduid, dat de zee bloed werd zoals van een dode. De Goddelijke Ware dingen van den zin der letter des Woords worden vervalst geheten, wanneer zij zijn verdraaid tot aan de vernietiging toe van het innerlijk Goddelijk Ware, of van het Goddelijk Ware in de Hemelen; dan ook verschijnen zij in de Hemelen bij den mens zoals bloed van een dode: dat zij die het geloof scheiden van de goede dingen des levens, het Woord vervalsen, is boven ettelijke malen getoond; over dezen zijn deze dingen gezegd, zoals blijkt uit het tweede Vers van dit Hoofdstuk. “*Over het Vierde Gebod van den Decaloog, dat men de onders moet eren.* Dit Gebod is ook gegeven, omdat de eer van de miders uitbeelde en vandaar aanduidde de liefde tot den Heer en de liefde jegens de Kerk; de Vader immers in den hemelsen zin, of de hemelse Vader, is de Heer; en de Moeder in den hemelsen zin, of de hemelse Moeder, is de Kerk; de eer betekent het goede der liefde, en de verlenging der dagen welke hun gewordt, betekent de gelukzaligheid van het eeuwige leven; aldus wordt dit Gebod in den Hemel verstaan, waar niet een andere Vader wordt erkend dan de Heer, noch een andere Moeder dan het Rijk des Heren, zijnde ook de Kerk; de Heer immers vanuit Zich geeft het leven, en door de Kerk geeft Hij de voeding. Dat in den hemelsen zin niet enige vader in de wereld uroet worden verstaan, en zelfs niet moet worden genoemd, als de mens in de hemelse idee is, leert de Heer bij Mattheus: ‘*Niemand nult gij uw Vader noemen op de aarde, want Eén is uw Vader, Die in de Hemelen is*’, xxiii: 9. Dat de Vader den Heer betekent ten aanzien van het Goddelijk Goede,

5 Hier in Handschrift niet *tanquam* (evenals), maar *sicut* (zoals).

zie men boven, n. 32, 200. 254, 297. Dat de Moeder betekent het Rijk des Heren, de Kerk, en het Goddelijk Ware, in DE HEMELSE VERBORGENHEDEN, n. 289, 2691, 2717, 3703, 5581, 8897; dat de verlenging der dagen betekent de gelukzaligheid van het eeuwige leven, n. 8898 ald.; en dat de eer het goede der liefde betekent, n. 8897 daar, en n. 288, 345 boven. Uit deze dingen nu blijkt, dat het Derde en het Vierde Gebod verborgenheden aangaande den Heer behelzen, namelijk de erkenning en de belijdenis van Zijn Goddelijke, en den erediens van Hem vanuit het goede der liefde.

967. En alle levende ziel is gestorven in de zee; dat dit betekent dat er niets meer is vanuit het geestelijke in den natuurlijken mens vanuit het Woord, staat vast uit de betekenis van de levende ziel in de zee, zijnde wat in zich het geestelijk leven heeft, waarover aanstonds; uit de betekenis van de zee, zijnde de gemene dingen van het ware in den natuurlijken zin, en vandaar eveneens de erkentissen van het ware vanuit het Woord, waarover vlak boven n. 965; wanneer deze niet enig leven vanuit de geestelijke wereld of vanuit den Hemel hebben, zo worden zij dood geheten. Onder de levende ziel in de zee worden verstaan de vissen van verschillend geslacht, waarmede de wetenschappelijke dingen van den natuurlijken mens worden aangeduid; men zie boven n 531; en eveneens worden de erkentissen van het ware vanuit het Woord bij de natuurlijke mensen aangeduid, want bij dezen zijn de erkentissen van het ware vanuit het Woord niet anders ingelegd dan zoals de wetenschappelijke dingen der wereld; de oorzaak hiervan is deze, dat zij bij hen niet enig leven vanuit het geestelijke in zich hebben; en toch zijn de erkentissen vanuit het Woord, tenzij in die het geestelijke vanuit den Hemel invloeit, niet levend, maar zijn dood. De erkentissen van het ware vanuit het Woord leven niet eerder bij den mens, dan wanneer de innerlijke geestelijke mens is geopend, die wordt geopend uit den Heer als de mens wordt wederverwekt; en dan vloeit door den geopenden geestelijken mens het geestelijke vanuit den Hemel in de erkentissen van het ware en het goede in, welke vanuit het Woord in den natuurlijken mens zijn, en maakt die levend; het maakt levend op deze wijze, dat de erkentissen van het ware en het goede in den natuurlijken mens overeenstemmingen worden van de geestelijke dingen die in den inwendigen geestelijken mens zijn; en wanneer zij overeenstemmingen zijn, leven zij; dan immers is in de afzonderlijke erkentissen of ware dingen het geestelijke ingesloten, zoals de ziel in haar lichaam; vandaar geschiedt het, dat de mens na den dood in die geestelijke dingen komt, en dat de erkentissen waarmede zij overeenstemmen, hun als basis van dienst zijn; anders echter bij hen bij wie de erkentissen vanuit het Woord niet zijn levendgemaakt. Het geestelijke

dat in de erkentnissen vanuit den Hemel invloeit, is de aandoening van het ware, de aandoening van het goede, en de aandoening van het vruchtmaken; het is immers de geestelijke warmte, zijnde de liefde of de aandoening van het goede, en het geestelijk licht, zijnde de aandoening van het ware; deze zijn de geestelijke dingen die invloeien, en de erkentnissen van het ware vanuit het Woord levend maken bij hen die in het leven der naastenliefde en daaruit in het geloof zijn; doch die zelfde erkentnissen zijn dood bij hen die in het van het leven der naastenliefde gescheiden geloof zijn: dit dus is het, wat daarmede wordt aangeduid, dat all levende ziel is gestorven in de zee.

Over het Vijfde Gebod: Gij zult niet stelen: onder de diefstallen worden niet alleen de klaarlijkende diefstallen, maar ook niet-klaarlijkende diefstallen verstaan, zoals woekerwinsten en ongeoorloofde winstmakingen, welke geschieden door bedriegerijen en geslepenheden, onder verschillende gedaante opdat zij òf verschijnen als geoorloofd, òf heimelijk opdat zij in het geheel niet verschijnen; zulke winstmakingen komen gemeenlijk voor bij beheerders van de goederen van anderen, hogere en lagere, bij zakenlieden, voorts ook bij rechters die gericht verkopen, en zo van de gerechtigheid een zaakje maken. Deze en andere dingen meer zijn diefstallen, waarvan men zich moet onthouden, en die men moet schuwen, en ten slotte verafschuwen als zonden tegen God, omdat zij tegen de Goddelijke wetten zijn die in het Woord zijn, en tegen deze wet, welke een onder de fundamentele wetten van alle godsdiensten in het algehele aardrijk is; die tien geboden immers zijn universele dingen gegeven te dien einde, dat de mens vanuit den godsdienst leeft als hij vanuit die leeft; door het leven immers vanuit den godsdienst wordt de mens met den Hemel verbonden, doch door een leven ervan vanuit gehoorzaamheid aan de burgerlijke en de zedelijke wet wordt hij verbonden met de wereld, en niet met den Hemel; en verbonden worden met de wereld en niet met den Hemel, is verbonden worden met de hel.

968. *Vers 4, 5, 6, 7. En de Derde Engel goot zijn fiool uit in de rivieren en in de bronnen der wateren, en er werd bloed. En ik hoorde den Engel der wateren zeggen: Gerecht, o Heer, zit Giff, Die Is en Die Was⁶⁾, en Heilig, omdat Gij deze dingen hebt gericht. Omdat zij het bloed der heiligen en der profeten hebben vergoten, zo hebt Gij hun ook bloed te drinken gegeven; zij zijn het immers waard.*

6 Hier is wederom geschreven *erat*, en niet *luit*.

En ik hoorde een ander vanuit het Altaar zeggen: Ja Heer God Almachtig, waar en gerecht Uw gericht. En de Derde Engel goot zijn fiool uit in de rivieren en in de bronnen der wateren, betekent den staat der Kerk geopenbaard ten aanzien van het vermogen van de ware dingen des Woords te verstaan: en er werd bloed, betekent dat het teloor is gegaan vanwege de vervalste dingen: en ik hoorde den Engel der wateren zeggen, betekent de prediking van de Gerechtigheid des Heren vanuit zijn geestelijk Rijk: gerecht, o Heer, zijt Gij, Die is en Die was, betekent den Heer ten aanzien van het Goddelijk Goede uit het eeuwige: en Heilig, betekent ten aanzien van het Goddelijk Ware: omdat Gij deze dingen hebt gericht. betekent uit Hetwelk het is voorzien dat deze dingen zouden geschieden, en daarin is voorzien dat zij geen schade zouden berokkenen aan de Hemelen, die in het Goddelijk Goede en in het Goddelijk Ware zijn: omdat zij het bloed der Heiligen en der Profeten hebben vergoten, betekent omdat zij de ware dingen des Woords en der leer vanuit het Woord hebben vervalst zo hebt Gij hun ook bloed te drinken gegeven, betekent dat zij vandaar in de valse dingen van het boze zijn: zij zijn het immers waard, betekent dat hun geschiede zoals zij doen: en ik hoorde een ander vanuit het Altaar zeggen, betekent de prediking van de Gerechtigheid des Heren vanuit Zijn hemels Rijk; ja Heer, God almachtig, waar en gerecht Uw gericht, betekent dat deze dingen geschieden, omdat vanuit het Goddelijk Goede en het Goddelijk Ware alle dingen zijn, leven, en kunnen.

969. En de Derde Engel goot zijn fiool uit in de rivieren, en in de bronnen der wateren; dat dit betekent den staat der Kerk, geopenbaard ten aanzien van het vermogen van de ware dingen des Woords te verstaan, staat vast uit de betekenis van den Engel uitgietende de fiool, zijnde de staat der Kerk geopenbaard, zoals boven n 960, 961, 965; uit de betekenis van de rivieren, zijnde zulke dingen die van het inzicht zijn, en vandaar die van het vermogen van verstaan zijn, waarover n 518; en uit de betekenis van de bronnen der wateren, zijnde de ware dingen des Woords, waarover n 483; daaruit blijkt, dat daarmede dat de Derde Engel zijn fiool uitgoot in de rivieren en in de bronnen der wateren, wordt aangeduid de staat der Kerk, geopenbaard ten aanzien van het vermogen van de ware dingen des Woords te verstaan.

Voortzetting over het Vijfde Gebod: De mens is aldus geschapen dat hij een beeld des Hemels en een beeld der wereld is; hij is immers een mikrokosmos; de mens wordt uit de ouders geboren als een beeld der wereld, en wordt opnieuw geboren opdat hij een beeld des Hemels zij; opnieuw geboren worden is wederverwekt worden, en hij wordt wederverwekt uit den Heer door de ware dingen vanuit

het Woord, en door het leven volgens die. De mens is een beeld der wereld ten aanzien van zijn natuurlijk gemoed, en hij is een beeld des Hemels ten aanzien van zijn geestelijk gemoed; het natuurlijk gemoed, zijnde de wereld, is beneden; en het geestelijk gemoed, zijnde de Hemel, is boven. Het natuurlijk gemoed is vol van boze dingen van elk geslacht, zoals van diefstallen, echtbreuken, moorden, valse getuigenissen, begerigheden, ja zelfs van lasteringen en ontwijdingen Gods: deze boze dingen en andere meer zetelen in dat gemoed; daar zijn immers de liefden van die dingen, en daaruit de verkwikkelijke dingen van dezelve te denken, te willen en te doen; deze dingen zijn dat gemoed ingeboren vanuit de ouders, want de mens wordt in deze dingen welke in dat gemoed zijn, geboren en groeit erin op; hij wordt slechts door de banden van het burgerlijk recht, en door de banden van het zedelijk leven daarvan weerhouden die dingen te doen, en zo het streven te openbaren van zijn slechten [*pravus*] wil. Wie kan niet zien, dat de Heer niet vanuit den Hemel kan invloeiën bij den mens en hem leren en hem leiden, voordat die boze dingen zijn verwijderd? Zij staan immers in den weg, stoten terug, verdraaien en verstikken de ware en de goede dingen des Hemels, welke vanuit het hogere aandringen, zich erop toeleggen, en streven in te vloeien; de boze dingen immers zijn hels, en de goede dingen zijn hemels, en al het helse blaakt van haat tegen al het hemelse. Daaruit nu blijkt, dat voordat de Heer vanuit den Hemel met den mens kan invloeiën, en den mens formeren tot een beeld des Hemels, noodwendig de boze dingen moeten worden verwijderd, welke opeengehoopt in het natuurlijk gemoed zetelen. Omdat nu het vooreerste [*primarium*] is dat de boze dingen worden verwijderd voordat de mens kan worden geleerd en geleid door den Heer, zo blijkt de oorzaak, waarom in acht Geboden van den Decaloog de boze werken worden opgesomd die niet moeten worden gedaan, niet echter de goede werken die moeten worden gedaan; het goede bestaat niet tezamen met het boze, noch ontstaat het voordat de boze dingen zijn verwijderd; tevoren is er geen weg vanuit den Hemel tot den mens: de mens immers is zoals een zwarte zee, welker wateren van weerszijden moeten worden verwijderd, voordat de Heer in een wolk en in vuur een doorgang geve voor de zonen Israëls; de zwarte zee betekent

ook de hel, Farao met de Egyptenaren den natuurlijken mens, en de zonen Israëls den geestelijken.

970. En er werd bloed; dat dit betekent dat het teloor is gegaan vanwege de vervalste dingen, staat vast uit de betekenis van het bloed, zijnde het vervalste ware, zoals boven n. 966; en daarom wordt daarmee dat de rivieren en de bronnen bloed werden, aangeduid dat het vermogen van de ware dingen des Woords te verstaan is teloor gegaan vanwege de vervalste dingen. Weliswaar heeft ieder mens het vermogen van de ware dingen te verstaan, want het is dit vermogen waardoor de mens wordt onderscheiden van de beesten; dit vermogen is eveneens overgelaten bij elk mens, ook bij den bozen, want hetzelfde is het geestelijke van den mens, en het eigenlijk ke middel zelf [*ipsissimum*] van zijn wederverwekking; de mens immers wordt door de ware dingen wederverwekt uit den Heer; en indien hij deze ware dingen niet kon verstaan, zo zou hij niet kunnen opnemen, en zo hervormd worden; want opnemen wat men niet kan verstaan, dient nergens toe. Dat het zo is, werd ook bevestigd door een ondervinding in de geestelijke Wereld: Het werd onder geesten overwogen, of een ieder het vermogen heeft van de ware dingen te verstaan; en toen werd een helse geest tot getuige genomen, of hij de ware dingen des Hemels verstond; en het werd bevonden, dat hij die verstond toen hij ze hoorde, even goed als een goede geest, maar dat hij nochtans niet wilde verstaan; hij was immers afkerig daarvan, omdat hij in tegengestelde boze dingen en de valse dingen daaruit was, welke voor hem veikwikkelijk waren; en er werd gezegd, dat de mens door dat vermogen verbinding heeft met den Heer, aangezien dat vermogen den mens eigen is. Dat gezegd wordt dat dit vermogen teloor is gegaan vanwege de vervalste dingen, is omdat zij die het Woord hebben vervalst, de ware dingen zelf niet willen verstaan; en zij die het niet willen, zijn evenals of zij niet kunnen hoewel zij kunnen, als zij slechts wilden: wanneer immers hun gemoed aan de tegengestelde dingen vastkleeft, verwerpt het de ware dingen, en zoals een dove hoort het ze niet: doch wanneer de tegengestelde dingen zijn verwijderd, dan geschiedt het alsof voor den dove de oren worden geopend. Deze dingen zijn gezegd opdat men wete, hoe het moet worden verstaan dat het vermogen van de ware dingen des Woords te verstaan, is teloor gegaan vanwege de vervalste dingen.

Voortzetting over het Vijfde Gebod. Boven is gezegd, dat de vergemeenschatting met den Hemel niet bestaat, voordat de boze en de valse dingen daaruit, waarmee het natuurlijk gemoed is verstopt, verwijderd zijn; die zijn immers zoals zwarte wolken tussen de zon en het oog, of zoals een wand tussen het licht des Hemels en

tussen het schijnsel van een kaars in een kamer; de mens immers is zoals in een kamer opgesloten, waar hij bij een kaars ziet, zolang hij in het schijnsel alleen van den natuurlijke mens is; maar zodra de natuurlijke mens is gezuiverd van de boze dingen en de valse dingen daaruit, dan is het alsof hij door de vensters in dien wand de dingen ziet welke des Hemels zijn vanuit het licht ervan; want zodra de boze dingen zijn verwijderd, wordt dan het hogere gemoed geopend, hetwelk het gees telijk gemoed wordt genoemd, hetwelk in zich beschouwd een afdruk of een beeld des Hemels is; door dit gemoed vloeit de Heer in, en maakt dat hij ziet vanuit het licht des Hemels; en door dit eveneens hervormt Hij den natuurlijke mens en verwekt dien tenslotte weder, en plant daar ware dingen in plaats van valse dingen, en goede dingen in plaats van boze in; dit doet de Heer door de geestelijke liefde, zijnde de liefde van het ware en het goede; de mens is dan in het midden tussen beide liefden gesteld, tussen de liefde van het boze en tussen de liefde van het goede; wanneer de liefde van het boze terugtreedt, volgt de liefde van het goede in de plaats ervan op: de liefde van het boze treedt enig en alleen terug door het leven volgens de Geboden van den Decaloog, namelijk dat men aflate van de daar opgesomde boze dingen omdat zij zonden zijn, en tenslotte dat men ze schuwe zoals helse dingen. In één woord: zolang de mens niet aflate van de boze dingen omdat zij zonden zijn, is het geestelijk gemoed gesloten; doch zodra de mens aflate van de boze dingen omdat zij zonden zijn, wordt het geestelijk gemoed geopend, en met dat gemoed ook de Hemel; dat gemoed eenmaal geopend, kamt de mens in een ander licht ten aanzien van alle dingen die der Kerk, des Hemels, en des eeuwigen levens zijn, hoewel hij het verschil van dit licht en van het vorige, zolang hij in de wereld leeft, bezwaarlijk kan opmerken; de oorzaak is deze, dat de mens in de natuurlijke wereld natuurlijk denkt ook over de geestelijke dingen, en de geestelijke dingen in de natuurlijke ideeën zijn opgesloten, totdat de mens vanuit de natuurlijke wereld in de geestelijke overgaat, waar dan de geestelijke dingen worden ontsloten, doorvat en geopenbaard.

971. En ik hoorde den Engel der wateren zeggen; dat dit de prediking van de Gerechtigheid des Heren vanuit Zijn geestelijk Rijk betekent, staat vast uit de betekenis van den Engel der wateren, zijnde het geestelijk Rijk des Heren; want met een Engel wordt in het Woord iets van den Heer aangeduid, voorts

een hemels gezelschap, en eveneens de Hemel; hier worden met den Engel der wateren aangeduid de Hemelen, vanuit welke het geestelijk Rijk des Heren bestaat; met de wateren immers worden de ware dingen aangeduid, aldus de geestelijke dingen, want het is het Goddelijk Ware in de Hemelen, hetgeen het geestelijke wordt genoemd; het Goddelijk Goede echter wordt het hemelse genoemd: alle Hemelen zijn in twee Rijken onderscheiden; het ene wordt het geestelijk Rijk genoemd, het andere het hemels Rijk; het geestelijk Rijk bestaat uit de Hemelen en daar de Engelen die in het Goddelijk Ware zijn, en die Hemelen zijn in de zuidelijke Streek en in de noordelijke Streek; doch het hemels Rijk bestaat uit de Hemelen en daar de Engelen die in het Goddelijk Goede zijn, en die Hemelen zijn in de oostelijke en de westelijke Streek; het geestelijk Rijk dus, hetwelk bestaat uit de Hemelen en daar de Engelen die in het Goddelijk Ware zijn, wordt verstaan onder den Engel der wateren, doch het hemels Rijk, hetwelk bestaat uit de Hemelen en daar de Engelen die in het Goddelijk Goede zijn, wordt verstaan onder den Engel vanuit het Altaar, waarover in het volgende zevende Vers; met het Altaar immers wordt het Goddelijk Goede aangeduid. Dat de Engel der wateren de Gerechtigheid des Heren heeft gepredikt, staat vast uit de dingen die door dezen Engel worden gezegd, en die volgen.

Voortzetting over het Vijfde Gebod: Voor zoveel als de mens aflaat van de boze dingen, en die schuwt en verafschuwt als zonden, voor evenzoveel vloeit het goede uit den Heer in; het goede dat invloeit, is de aandoening van de ware dingen te weten en te verstaan, en de aandoening van de goede dingen te willen en te doen; maar de mens kan niet aflaten van de boze dingen door die te schuwen en te verafschuwen uit zich; hijzelf immers is in de boze dingen vanuit geboorte, en vandaar vanuit natuur; en niet kunnen de boze dingen vanuit zich de boze dingen schuwen; dit immers zou zijn alsof de mens zijn eigen natuur schuwde, hetgeen niet bestaat; deswege zal er de Heer zijn, Die het Goddelijk Goede en het Goddelijk Ware is, Die zal maken dat de mens dezelve schuwt; maar nochtans moet de mens de boze dingen schuwen zoals uit zich; dat wat immers de mens doet zoals uit zich, wordt van hem, en wordt hem toegeëigend zoals het zijne; dat wat hij echter doet niet zoals uit zich, wordt nooit van hem en hem toegeëigend: dat wat uit den Heer komt tot den mens, moet worden opgenomen door den mens, en het kan niet worden opgenomen tenzij hij daarvan bewust is, dat is, zoals uit zich; dit wederkerige is ter hervorming noodzakelijk. Vandaar

is het, dat de tien Geboden zijn gegeven, en dat daar is bevolen dat de mens geen andere goden zal vereren, den Naam Gods niet zal ontwijden, niet zal stelen, echtbreken, doden, begeren het huis, de echtgenote, de knechten van anderen; aldus dat de mens ervan zal aflaten die dingen te doen, te denken, wanneer de liefde van het boze aanlokt en aanspoort, namelijk dat zij niet moeten worden gedaan omdat zij zonden tegen God zijn, en in zich hels. Voor zoveel als dus de mens die dingen schuwt, voor evenzoveel treedt de liefde van het ware en het goede uit den Heer binnen; en deze liefde maakt dat de mens die boze dingen zoals zonden schuwt, en ten slotte verafschuwt: en omdat de liefde van het ware en het goede die boze dingen schuwt, volgt dat de mens niet uit zich maar uit den Heer dezelve schuwt; want de liefde van het ware en het goede is uit den Heer: indien de mens die dingen schuwt vanwege de allene vrees voor de hel, worden de boze dingen weliswaar verwijderd, maar toch volgen in de plaats ervan de goede dingen niet op, want wanneer de vrees terugtreedt, keren de boze dingen terug. Den mens alleen is het gegeven te denken zoals uit zich over het goede en het boze; aldus dat men het goede moet liefhebben en moet doen omdat het Goddelijk is en aanblijft tot in het eeuwige, en dat men het boze moet haten en niet moet doen, omdat het duivels is en aanblijft tot in het eeuwige: aldus te denken is niet enig beest gegeven; het beest kan wel het goede doen en het boze schuwen, maar niet uit zich, doch of vanuit instinct, of vanuit gewoonte, of vanuit vrees, maar nooit uit een denking dat het zulk een goede of dat het zulk een boze is, aldus uit zich: en daarom willen zij die willen dat de mens niet de boze dingen schuwt zoals uit zich, noch de goede dingen doet zoals uit zich, maar vanuit een ondoorvatbaren invloed, of vanuit de toerekening van de verdienste des Heren, dat de mens zonder denking, doorvatting en aandoening van het ware en het goede leeft, zoals een beest. Dat het zo is, werd mij vanuit veelvuldige ondervinding in de geestelijke wereld geopenbaard; elk mens wordt na den dood daar voorbereid of tot den Hemel, of tot de hel; van dien mens die wordt voorbereid tot den Hemel, worden de boze dingen verwijderd; en van hem die wordt voorbereid tot de hel, worden de goede dingen verwijderd; en alle verwijderingen geschieden zoals uit hen. Eender zij die de boze dingen doen; door straffen worden zij aangedreven opdat zij dezelve zoals uit zich

verwerpen; indien het niet zoals uit zich geschiedt, zijn de straffen tot viets bevorderlijk. Daaruit bleek, dat zij die de handen laten zakken door den invloed of de toerekening van de verdienste des Heren af te wachten, aanblijven in den staat van hun boze, en de handen tot in het eeuwige laten zakken. De boze dingen als zonden schuwen, is de helse gezelschappen schuwen die daarin zijn; en die schuwen kan de mens niet tenzij hij ze verafschuwt, en vandaar zich daarvan afwendt, en vanwege de verafschuwing zich van dezelve afkeren kan de mens niet tenzij hij het goede liefheeft, en vanuit die liefde het boze niet wil; want de mens zal hetzij het boze willen, hetzij het goede willen; voor zoveel als hij het goede wil, voor evenzoveel wil hij niet het boze, en het goede willen wordt gegeven door de Geboden van den Decaloog te maken van zijn godsdienst, en volgens dezelve te leven. Aangezien de mens zal aflaten van de boze dingen als zonden zoals uit zich, werden derhalve die tien Geboden door den Heer aan twee tafelen ingeschreven, en dezelve het verbond genoemd: want aldus werd dit verbond ingegaan, zoals verbonden tussen twee plegen te worden ingegaan, namelijk dat de een dicteert en de ander aanvaardt, en wie aanvaardt stemt toe; indien hij niet toestemt, is het verbond niet vastgesteld; toestemmen hier is denken, willen en doen zoals uit zich. Dat de mens moge denken het boze te schuwen en het goede te doen zoals uit zich, dit doet niet de mens, maar de Heer; dat de Heer dit doet, is terwille van het wederkerige en vandaar van de verbinding; want des Heren Goddelijke Liefde is zodanig, dat zij wil dat haar dingen zijn des mensen; en omdat zij niet des mensen kunnen zijn, zij zijn immers Goddelijk, maakt zij derhalve dat zij als het ware des mensen zijn: uit hoofde hiervan geschiedt wederkerige verbinding, namelijk opdat de mens zij in den Heer, en de Heer in den mens, volgens de woorden des Heren Zelf bij Johannes ,Hfdst. xiv: 20; dit kan niet bestaan tenzij iets zoals van den mens in de verbinding is: dat wat de mens doet zoals vanuit zich, doet hij zoals vanuit zijn wil, vanuit zijn aandoening, vanuit zijn vrije, bijgevolg vanuit zijn leven; indien deze dingen niet aanwezig waren van de zijde des mensen zoals van hem, zou er geen opnemende zijn, omdat er niet enig reactieve zou zijn, vandaar evenmin een verbond, noch verbinding; ja zelfs nooit enige toerekening hierin dat hij het boze had gedaan of het goede, of dat hij het ware had gedacht dan wel het valse, aldus dat iemand

de hel gewordt vanwege de boze werken vanuit verdienste, of dat iemand de Hemel gewordt vanwege de goede werken vanuit genade.

972. Gerecht, o Heer, zijt Gij, Die Is en Die was; dat dit den Heer betekent ten aanzien van het Goddelijk Goede uit het eeuwige, staat vast uit de betekenis van Gerecht, wanneer het den Heer betreft, zijnde het Goddelijk Goede, want het gerechte wordt in het Woord gezegd van het goede, en het heilige van het ware; men zie n 204; en uit de betekenis van Die Is en Die was, zijnde het Oneindige en het Eeuwige; immers, Is en Was is het zelfde als Jehovah, en de Heer wordt in het Woord Jehovah genoemd krachtens het Goddelijk Goede, en God krachtens het Goddelijk Ware; en Zijn, wanneer het den Heer betreft, is Zijn vanuit Zich, hetgeen is in Zich; en Bestaan, wanneer het Hem betreft, is ook Bestaan vanuit Zich en in Zich; en Bestaan in den betrekkelijken zin is Zijn in alle dingen des Hemels en der Kerk, hetgeen geschiedt door het Goddelijke Ware; dit Zijn wordt verstaan onder het Eeuwige; het Eeuwige immers is, wanneer het den Heer betreft, in den Hemel zonder idee van tijd, anders dan in de wereld; het Eeuwige immers in de engellijke idee is de staat van het Goddelijk Bestaan, hetwelk nochtans één maakt met het Goddelijk Wezen, zijnde Jehovah; het Oneindige ten aanzien van Zijn wordt aangeduid met Is in Jehovah, en het Oneindige ten aanzien van Bestaan, wordt aangeduid met Was in Jehovah. Oneindig Bestaan, hetgeen ook het Eeuwige is, is het Goddelijke voortgaande, vanuit hetwelk de Hemel en het al ervan is. Goddelijk Bestaan is ook Goddelijk Zijn; gezegd wordt Bestaan ten opzichte van den Hemel, waar Het het al in alle dingen is.

Voortzetting over het Vijfde Gebod. Wie zich onthoudt van diefstallen, in den bredden zin verstaan, ja zelfs wie ze schuwt vanuit een andere oorzaak dan vanuit den godsdienst en terwille van het eeuwige leven, wordt niet van dezelve gezuiverd, want iets anders opent den Hemel niet; de Heer immers verwijderd door den Hemel de boze dingen bij den mens, zoals Hij door den Hemel de hellen verwijderd. Tot voorbeelden dienen de hogere en lagere beheerders van goederen, de handelaren, de rechters, de ambtenaren van elk soort, de werklieden, die zich onthouden van diefstallen, dat is, van ongeoorloofde winstbejagingen en woekerpraktijken, voorts dezelve schuwen, terwille van het behalen van faam, en van eer of gewin daaruit, vanwege van de burgerlijke en de zedelijke wetten, in een woord, vanuit de ene of andere natuurlijke liefde of vanuit de ene of andere natuurlijke vrees, aldus vanwege de uitwendige banden alleen, en niet vanuit den godsdienst; de innerlijke dingen

van hen zijn nochtans vol van diefstallen en roverijen, en breken los als hun de uitwendige banden worden afgenomen, hetgeen met een ieder na den dood geschiedt: de oprechtheid en de rechtheid van hen is slechts een masker, een blanketsel en geslepenheid.

973. En Heilig; dat dit betekent en ten aanzien van het Goddelijk Ware, staat vast uit de betekenis van het Heilige, zijnde het Goddelijk Ware voortgaande uit den Heer; dit immers wordt in het Woord verstaan onder het Heilige, en eveneens onder den Heiligen Geest, welke derhalve de Geest der waarheid wordt genoemd, Dat het heilige in het Woord wordt gezegd van het Ware, en het gerechte van het Goede, zie men in n. 204; en dat de Heer Alleen Heilig is, omdat Hij het Goddelijk Ware Zelf is, no. 204, 285, 328.

Voortzetting over het Vijfde Gebod. Voor zoveel als nu de geslachten en soorten der diefstallen verwijderd zijn, en nog meer verwijderd worden, voor evenzoveel treden de geslachten en soorten der goede dingen binnen en nemen de plaats ervan in, met welke dingen gene in het tegengestelde overeenstemmen, en deze hebben in het genveen betrekking op het oprechte, het rechte en het gerechte: als immers de mens de ongeoorloofde winstmakingen door bedriegerijen en geslepenheden schuwt en verafschuwt, wil hij voor evenzoveel het oprechte, het rechte en het gerechte, en ten slotte vangt hij aan het oprechte lief te hebben omdat het oprecht is, het rechte omdat het recht is, en het gerechte omdat het gerecht is; dat hij aanvangt dezelve lief te hebben, is omdat zij uit den Heer zijn, en de liefde des Heren in dezelve is; want den Heer liefhebben is niet den persoon liefhebben, maar de dingen die voortgaan uit den Heer; deze immers zijn de Heer bij den mens; aldus eveneens het oprechte zelf, het rechte zelf, en het gerechte zelf; en omdat die dingen de Heer zijn, handelt de mens derhalve voor zoveel als hij die dingen liefheeft en vandaar vanuit dezelve handelt, voor evenzoveel uit den Heer; en voor evenzoveel verwijderd de Heer de onoprechte en de ongerechte dingen ten aanzien van de bedoelingen en de willen zelf, waar de wortels van dezelve zijn, en steeds met minder tegenkanting en strijd, aldus met geringer moeite, dan in de beginners [*in initiis*]. Zo denkt de mens vanuit het geweten, en handelt hij vanuit de ongereptheid; niet weliswaar de mens vanuit zich, maar zoals vanuit zich; hij erkent immers dan vanuit het geloof, voorts vanuit de doorvatting, dat het weliswaar schijnt alsof hij die dingen denkt

en doet vanuit zich, terwijl het toch niet is vanuit zich, maar vanuit den Heer.

974. Omdat Gij deze dingen hebt gericht; dat dit betekent uit Hetwelk het is voorzien dat deze dingen zouden geschieden, en daarin is voorzien dat zij geen schade zouden berokkenen aan de Hemelen, die in het Goddelijk Goede en in het Goddelijk Ware zijn, staat vast uit de betekenis van die dingen richten, zijnde maken dat zij geschieden of gebeuren, namelijk de dingen die volgen, dat Hij hun “omdat zij het bloed der heiligen en der profeten hebben vergoten, bloed te drinken heeft gegeven”: maar omdat deze dingen aangaande den Heer zijn gezegd, en de Heer nooit iemand bloed te drinken geeft, of datgene geeft wat wordt aangeduid met bloed drinken, en deze dingen toch, zoals eendere dingen meer in het Woord in den zin der letter, aan den Heer worden toegeschreven, zo volgt dat onder die woorden moet worden verstaan, dat het is voorzien uit den Heer, dat deze dingen zouden geschieden, en daarin is voorzien dat daardoor geen schade zou geschieden aan de Hemelen, die in het Goddelijk Goede en in het Goddelijk Ware zijn; de Heer immers voorziet het boze en Hij voorziet in het goede; deze dingen immers worden met die woorden aangeduid in den geestelijken zin, of wanneer het natuurlijke hetwelk uiterlijk is, wordt afgelegd, en het geestelijke, hetwelk innerlijk is, verschijnt; bijgevolg wanneer de denking van den natuurlijken mens, welke is volgens de schijnen, wordt overgenomen door de geestelijke denking der Engelen, welke is volgens het wezen der zaak: daaruit blijkt, hoedanig de zin der letter des Woords is, en hoedanig de geestelijke zin ervan is, voorts hoedanig de menselijke denking, en hoedanig de engelijke denking, namelijk dat zij nochtans samenkomen zoals het Inwendige en het Uitwendige, of zoals de oorzaak en de uitwerking; en dat de uitwerking of het uitwendige bij den mens wordt afgelegd, en de oorzaak of het inwendige zich vertoont bij de Engelen die bij den mens zijn; vandaar is het, dat het inwendig heilige uit de Engelen nochtans invloet in de uitwendige denking van den mens die het Woord heilig houdt, hoewel hij dat niet weet.

Voortzetting over het Vijfde Gebod: Wanneer de mens aanvangt de boze dingen te schuwen en te verafschuwen omdat zij zonden zijn, dan zijn alle dingen die hij doet, goed, en eveneens kunnen zij goede werken worden genoemd, met een verschil volgens de voortreffelijkheid der nutten: want de dingen die de mens doet voordat hij de boze dingen als zonden schuwt en verafschuwt, zijn werken uit den mens zelf, welke, omdat in dezelve het eigene des mens is, hetwelk niets anders dan het boze is, en evenzeer de

wereld is terwille waarvan [*propter quem*], derhalve boze werken zijn: doch de dingen die de mens doet nadat hij de boze dingen als zonden schuwt en verafschuwt, zijn werken uit den Heer, welke, omdat in dezelve de Heer is, en met Hemzelf de Hemel, goede werken zijn. Het onderscheid van de werken uit den mens en van de werken uit den Heer bij den mens, verschijnt niet aan den blik der mensen, maar klaablijkend aan den blik der Engelen; de werken die uit den mens geschieden, zijn zoals uiterlijk witgepleisterde graven, welke van binnen vol doodsbeenderen zijn; zij zijn zoals schotels en bekers, uiterlijk gereinigd, in dewelke onreine dingen van elk geslacht zijn; zij zijn zoals een vrucht, van binnen rot, maar nochtans glimmend aan de uitwendige huid; of zoals noten of amandelen, van binnen door de wormen verknaagd, met nochtans een ongerepte schil; of zoals een vunzige loonhoer met schoon aangezicht; zodanig zijn de goede werken uit den mens zelf; want hoezeer zij ook aan den buitenkant goed schijnen, wemelen zij nochtans aan den binnenkant van onzuivere dingen van elk geslacht; want hun innerlijke dingen zijn hels, en de uiterlijke dingen verschijnen als hemels. Daarentegen zijn nadat de mens de boze dingen als zonden schuwt en verafschuwt, dan de werken van hem niet slechts uiterlijk maar ook innerlijk goed, en des te meer goed naarmate hij innerlijker is, want hoe innerlijker, des te dichter den Heer nabij; dan immers zijn zij zoals vruchten die sappig vlees hebben, en in welker midden klokhuisjes van verscheidene zaden zijn, waaruit nieuwe bomen, tot aan tuinen toe, geboren kunnen worden; alle en de afzonderlijke dingen in diens natuurlijken mens zijn zoals eieren waaruit zwermen van gevogelten kunnen worden voortgebracht, en allengs een groot deel van den Hemel kunnen vullen. In één woord, wanneer de mens de boze dingen zoals zonden schuwt en verafschuwt, dan zijn de werken die hij doet, levend; doch de werken die hij voordien had gedaan, waren dood; levend immers is dat wat uit den Heer is, en dood dat wat uit den mens is.

975. Omdat zij het bloed der Heiligen en der Profeten hebben vergoten; dat dit betekent omdat zij de ware dingen des Woords en der leer vanuit het Woord hebben vervalst, staat vast uit de betekenis van het bloed, zijnde het Goddelijk Ware, waarover n 30, 328, 329, 476, 748; en uit de betekenis van dat vergieten, zijnde het Goddelijk Ware geweld aandoen, hetgeen is hetzelfde

vervalsen, waarover n. 329; uit de betekenis van de heiligen, zijnde zij die in het Goddelijk Ware uit den Heer zijn, waarover n 204, doch in den abstracten zin de Goddelijke Ware dingen uit den Heer, n 325; en omdat onder de heilige dingen de Goddelijke Ware dingen in het Woord worden verstaan, wordt aldus onder die het Woord verstaan; en uit de betekenis van de profeten, zijnde zij die de leer vanuit het Woord leren, en in den abstracten zin de ware dingen der leer vanuit het Woord, waarover n. 624; vandaar nu wordt met het bloed der heiligen en der profeten vergieten aangeduid de ware dingen des Woords en de ware dingen der leer vanuit het Woord vervalsen.

Voortzetting over het Vijfde Gebod: gezegd is dat voor zoveel als de mens de boze dingen als zonden schuwt en verafschuwt, hij voor evenzoveel goede dingen doet; en dat de goede dingen die hij doet, de goede werken zijn welke worden verstaan in het Woord, ter oorzake hiervan, dat zij in den Heer geschieden; voorts dat deze werken voor zoveel goed zijn als de mens de daaraan tegengestelde boze dingen verafschuwt, aangezien zij voor zoveel geschieden uit den Heer, en niet uit den mens. De werken evenwel zijn meer en minder goed volgens de voortreffelijkheid der nutten, want de werken zullen nutten zijn; de beste zijn die welke geschieden terwille van het nut der Kerk; op die volgen in goedheid die welke nutten voor het vaderland worden; en zo voort; de nutten bepalen de goedheid der werken. De goedheid der werken groeit bij den mens volgens de volheid der waarheden vanuit welke aandoening zij geschieden; want de mens die de boze dingen als zonden verafschuwt, wil de ware dingen weten, aangezien de ware dingen de nutten leren, en het hoedanige van het goede ervan; vandaar is het, dat het goede het ware liefheeft, en het ware het goede liefheeft, en dat zij verbonden willen worden; voor zoveel als dus een zodanig mens de ware dingen vanuit de aandoening ervan leert, voor evenzoveel doet hij de goede dingen wijzer en voller; wijzer, omdat hij de nutten weet te onderscheiden, en dezelve met oordeel en gerechtigheid te doen; en voller, omdat alle ware dingen in het te werken nut aanwezig zijn, en de geestelijke sfeer formeren welke de aandoening ervan voortbrengt.

976. Zo hebt Gij hun ook bloed te drinken gegeven; dat dit betekent dat zij vandaar in de valse dingen van het boze zijn, staat vast uit de betekenis van bloed drinken, zijnde valse dingen putten; met het bloed immers wordt het vervalste ware aangeduid, en met drinken wordt putten aangeduid; en omdat

het vervalste ware het valse van het boze is, wordt derhalve hier met bloed drinken aangeduid zijn in de valse dingen van het boze. Dat het vervalste ware is het valse van het boze, is omdat het boze het ware vervalst. Dat zij in de valse dingen van het boze zijn, wordt hier aan den Heer toegeschreven; want gezegd wordt: “Gij hebt hun bloed te drinken gegeven”, alsof de Heer vanuit wraak dat had gedaan, hoewel de Heer nooit het boze wreekt dat Hem vanuit den mens geschiedt; daaruit blijkt dat er een innerlijke zin in deze zelfde woorden schuilt, en dat die te voorschijn treedt, wanneer de zin der letter, zijnde de zin van het schijnbaar ware, wordt afgelegd; en als deze wordt afgelegd, gaat de geestelijke zin uit, welke deze is dat de Heer hun niet bloed te drinken heeft gegeven, maar dat het de mens zichzelf heeft gegeven, dat is, dat de mens vanuit het boze waarin hij is, het Woord heeft vervalst, en dat hij vandaar in de valse dingen van het boze is.

Voortzetting over het Vijfde Gebod: tot voorbeeld dienen de rechters; al degenen die de gerechtigheid omkoopbaar maken, door het ambt van rechtspreken lief te hebben terwille van het voordeel vanuit de gerichten, en niet terwille van het nut van het vaderland, die allen zijn dieven, en hun gerichten zijn diefstallen; eender indien zij richten volgens vriendschappen en gunsten, want vriendschappen en gunsten zijn ook gewin en voordelen: wanneer deze dingen als einddoel zijn, en de gerichten als middelen, dan zijn alle dingen die zij doen boos, en zijn het de dingen die in het Woord worden verstaan onder de boze werken, en onder niet gericht en gerechtigheid doen, door het recht te verdraaien van de armen, de behoeftigen, de wezen, de weduwen, de schuldelozen [*insontes*]; ja zelfs doen zij, ook indien zij gerechtigheid bedrijven, maar gewin als einddoel beogen, weliswaar een goed werk, maar niet ten behoeve van genen; want de Gerechtigheid, welke Goddelijk is, is hun een middel, en een zodanig gewin is het einddoel; en dat wat het einddoel is, is het al; dat wat echter tot middel is, is niets dan alleen voor zoveel als het aan het einddoel van dienst is; en daarom hebben zulke rechters na den dood evenzeer het ongerechte lief als het gerechte, en worden zij zoals dieven tot de hel gedoemd: ik spreek dit uit ondervinding: dezen zijn het die zich niet onthouden van boze dingen als zonden, maar slechts omdat zij *de* straffen der burgerlijke wet vrezen, en het verlies van faam, eer, ambt, en zo van gewin. Anders echter de Rechters die zich van de boze dingen als zonden onthouden, en dezelve schuwen omdat zij tegen de Goddelijke Wetten zijn, en

zo tegen God; dezen hebben de gerechtigheid ten doel, en vereren, eren en beminnen haar als Goddelijk; dezen zien als het ware God in de gerechtigheid, omdat al het gerechte, evenals al het goede en ware, uit den Heer is: zij verbinden steeds het gerechte met het billijke, en het billijke met het gerechte, wetende dat het gerechte zal zijn van het billijke opdat het het gerechte zij, en dat het billijke zal zijn van het gerechte, opdat het het billijke zij, eender als het ware is van het goede, en het goede is van het ware. Aangezien zij de gerechtigheid ten doel hebben, is vandaar voor hen vonnissen vellen [*facerejudicia*] goede werken doen; maar deze werken, zijnde de gerichten, zijn voor hen meer en minder goed, al naar de gerichten meer of minder rekening houden met vriendschap, gunst en gewin, voorts al naar zij meer en minder de liefde van het gerechte voor het gemene best inhebben, dat is, opdat de gerechtigheid regere bij de medeburgers, en er voor diegenen veiligheid is die volgens de wetten leven. Dezen rechters gewordt het eeuwige leven in den graad volgens de werken; want die worden eender geoordeeld zoals zij zelf geoordeeld hebben.

977. Zij zijn het immers waard; dat dit betekent dat hun geschiede zoals zij doen, staat vast uit de betekenis van het waard zijn, namelijk dat zij in de valse dingen van het boze zijn, omdat zij de ware dingen des Woords en der leer hebben vervalst, welke daarmede worden aangeduid, dat hun gegeven is te drinken het bloed der heiligen en der profeten dat zij vergoten hebben; bijgevolg, dat hun geschiede zoals zij gedaan hebben: want het is vanuit de orde, dat een ieder zijn werken volgen, en deze een ieder oordelen; vandaar geschiedt een ieder zoals hij gedaan heeft; dit dus wordt hier verstaan onder het waard zijn, of iets zodanigs verdiend hebben.

Voortzetting over het Vijfde Gebod: tot voorbeeld mogen de hogere en de lagere Beheerders der goederen van anderen dienen; dezen zijn, indien zij hun koningen, hun vaderland, of hun heren beroven van goederen, of heimelijk door kunstgrepen, of onder uiterlijken schijn door bedriegerijen, van geen godsdienst, en vandaar van geen geweten, want de Goddelijke Wet aangaande den diefstal minachten zij en doen zij te niet: hoewel dezen geregeld de Tempels bezoeken, devoot zijn in het aanhoren van de predikingen, aan het Sacrament van het Avondmaal deelnemen, des morgens en des avonds bidden, en vroom vanuit het Woord spreken, vloeit nochtans niets vanuit den Hemel in, en is gelegen in hun erediens,

vroomheid, en gesprek, omdat hun innerlijke dingen vol zijn van diefstallen, plunderingen, roverijen, en ongerechtigheid; en zolang deze dingen daarin zijn gelegen, is de weg in hen vanuit den Hemel gesloten: vandaar zijn de werken die zij doen, alle boos. Daarentegen hebben de Beheerders van goederen die de onwettige winstmakingen en de bedriegelijke voordelen schuwen, omdat die tegen de Goddelijke Wet aangaande den diefstal zijn, godsdienst, bijgevolg ook geweten, en de werken die zij doen zijn alle goed, want zij doen ze vanuit de oprechtheid terwille van dezelve, en vanuit de gerechtigheid terwille van dezelve; en bovendien zijn zij tevreden met hun dingen, welgemoed en blij van hart zo vaak het zich voordoet dat zij niet hebben bedrogen; en na den dood zijn zij van de Engelen aanvaard, en worden zij door hen als broeders opgenomen, en begiftigd met goederen totdat zij er een overvloed van hebben. Omgekeerd echter de boze beheerders; dezen worden na den dood uit de gezelschappen geworpen, en daarna gaan zij bedelen, en tenslotte worden zij in de hollen der rovers gezonden om dwangarbeid te verrichten.

978. En ik hoorde een ander vanuit het Altaar zeggen; dat dit de prediking van de Gerechtigheid des Heren vanuit Zijn hemels Rijk betekent, staat vast uit de betekenis van den Engel vanuit het Altaar, zijnde het hemels Rijk des Heren; met het Altaar immers wordt de Heer aangeduid ten aanzien van het Goddelijk Goede, aldus eveneens de Hemel die in het Goddelijk Goede is; deze Hemel of die Hemelen stellen het hemels Rijk des Heren samen: dat het Altaar den Heer betekent ten aanzien van het Goddelijk Goede, n. 391, 490, 915. Dat de Engel sprekende vanuit het Altaar het hemels Rijk des Heren betekent, is omdat onder den Engel der wateren sprekende, over wien in Vers 5, het geestelijke Rijk des Heren wordt verstaan, waarover boven n. 971. Omdat hier vanuit de Hemelen de Gerechtigheid des Heren wordt gepredikt, en de Hemelen uit twee Rijken bestaan, namelijk de geestelijke en de hemelse, geschiedt derhalve vanuit het ene en het andere Rijk de prediking, en wordt het ene verstaan onder den Engel der wateren, en het andere onder den Engel van het Altaar.

Voortzetting over het Vijfde Gebod: tot voorbeeld mogen ook de Handelsren dienen; hun werken zijn alle boos, zolang zij onwettige winstmakingen en ongeoorloofde woekerwinsten, en bedriegerijen en geslepenheden beogen, en ze vandaar niet schuwen als zonden; want zulke dingen kunnen niet vanuit den Heer, maar vanuit

den mens zelf geschieden: en hun werken zijn des te slechter hoe behendiger en doortrapter zij drogredenen uit het inwendige weten samen te stellen en daarmede de medegenoten om den tuin te leiden: en nog slechter zijn hun werken hoe meer zij zulke dingen weten te bewerkstelligen onder de begoocheling van oprechtheid, gerechtigheid, en vroomheid: hoe meer van verkwikkelijkheid de handelaar in zulke dingen gewaarwordt, des te meer wordt de oorsprong zijner werken aan de hel ontleend: indien hij echter het oprechte en het gerechte handelt om faam te oogsten, en door de faam schatten, en wel dermate dat het schijnt alsof hij vanuit de liefde der oprechtheid en der gerechtigheid handelde, en niet het oprechte en het gerechte handelt vanuit de aandoening van, of vanuit de gehoorzaamheid aan de Goddelijke Wet, zo is hij nochtans innerlijk onoprecht en ongerecht, en zijn de werken van hem diefstallen; want hij wil door de veinzerij van oprechtheid en gerechtigheid stelen. Dat het zo is, wordt geopenbaard na den dood, wanneer de mens vanuit zijn innerlijken wil en zijn innerlijke liefde handelt, en niet vanuit den uiterlijken; dan denkt en beraamt hij niets anders dan streken en roverijen, en onttrekt hij zich aan de oprechten, en begeeft zich òf in wouden, òf in woestijnen, en legt zich op valstrikken toe: in één woord, zij worden rovers. Anders echter de handelaren, die diefstallen van elk geslacht, vooral de meer innerlijke en heimelijke, welke geschieden door geslepenheden en arglisten, als zonden schuwen; hun werken zijn alle goed, omdat zij uit den Heer zijn; de invloed immers vanuit den Hemel, dat is, door den Hemel uit den Heer, om die te werken, is door de bovengenoemde boze dingen niet onderschept. Hun schaden de rijkdommen in het geheel niet, omdat de rijkdommen voor hen middelen tot nutten zijn; de nutten zijn voor hen handelszaken, door welke zij het vaderland en den medeburgers van dienst zijn; zij zijn ook door de rijkdommen in staat om nutten te doen, tot welke de aandoening van het goede hen leidt.

979. Ja Heer, God Almachtig, waar en gerecht Uw gericht; dat dit betekent dat deze dingen geschieden, omdat vanuit het Goddelijk Goede en het Goddelijk Ware alle wezen, leven en macht is, staat vast uit de betekenis van Heer God, zijnde de Heer ten aanzien van het Goddelijk Goede en ten aanzien van het Goddelijk Ware; de Heer immers wordt Heer genoemd krachtens het Goddelijk Goede, en God krachtens het Goddelijk Ware; uit

de betekenis van den Almachtige, zijnde Zijn, Leven en Kunnen vanuit Zich Zelf, waarover boven n. 43, 689, 939; vandaar ook zijnde het Zijn, Leven en Kunnen van allen; want dezelve zijn de Heer vanuit Zich Zelf, de mens echter uit den Heer; uit de betekenis van Uw gericht, zijnde de dingen die geschieden, namelijk de dingen die boven in Vers 6 zijn gezegd; dat dit wordt verstaan onder de gericht, blijkt uit Vers 5, waar gezegd wordt: “Gerecht, o Heer, zijt Gij, en Hellig, omdat Gij *deze dingen hebt gericht*”: die gericht worden waar geheten krachtens het Goddelijk Ware, en zij worden gerecht geheten krachtens het Goddelijk Goede, vanuit welke twee alle dingen geschieden: dat gerecht wordt gezegd van het Goddelijk Goede, zie men boven in n. 972. Deze woorden, namelijk: Ja Heer, God Almachtig, waar en gerecht Uw gericht, behelzen de zelfde dingen als de woorden in het Vers 5, namelijk: “Gerecht, o Heer, zijt Gij, Die Is en Die Was, en Heilig, omdat Gij *deze dingen hebt gericht*”; het verschil alleen is dit, dat deze dingen zijn gezegd vanuit het geestelijk Rijk des Heren, gene echter vanuit Zijn hemels Rijk; ja [*etiam*] is hier een woord bevestigend voor de gezegde dingen vanuit het geestelijk Rijk; dat zij de zelfde dingen behelzen, zie men boven in n. 972, 973, 974, en vergelijkte men.

Voortzetting over het Vijfde Gebod: uit bovengezegde dingen nu kan vaststaan, wat onder de goede werken in het Woord wordt verstaan, namelijk, alle werken die uit den mens geschieden, wanneer de boze dingen als zonden zijn verwijderd; want de werken die daarna geschieden, geschieden uit den mens niet anders dan alsof zij uit hem geschieden; zij geschieden immers uit den Heer; en de dingen die uit den Heer geschieden, zijn alle goed, en worden genoemd de goede dingen des levens, de goede dingen der naastenliefde en de goede werken; zoals alle gericht van den rechter die gerechtigheid ten doel heeft, en deze als Goddelijk vereert en liefheeft, en de gerechtelijke uitspraken terwille van geschenken, ten gunste van de vriendschap, en vanuit gunst, als schanddaden verfoeit; zo immers draagt hij zorg voor het goede des vaderlands ⁷⁾, door te bewerken dat Gericht en Gerechtigheid daar zoals in den Hemel regeren; en zo draagt hij zorg voor den vrede van iederen schuldelozen burger, en behoedt hem voor het geweld der boosdoeners; en al deze

7 In het Handschrift is *bona publico* (voor het gemene best) veranderd in *bono patriae* (voor het goede des vaderlands).

dingen zijn goede werken. Ook zijn alle diensten der beheerders, en alle handelszaken der kooplieden goede werken, wanneer zij ongeoorloofde voordelen als zonden tegen de Goddelijke Wetten schuwen. Wanneer de mens de boze dingen als zonden schuwt, dan leert hij dagelijks wat het goede werk is, en bij hem groeit de aandoening van het goede te doen, en de aandoening van de ware dingen te weten terwille van het goede; want voor zoveel als hij de ware dingen weet, voor evenzoveel kan hij de werken voller en wijzer doen; vandaar worden de werken waarlijker [*verius*] goed. Laat dus af van u af te vragen: Wat zijn de goede dingen die ik zal doen, of wat goeds zal ik doen opdat ik het eeuwige leven zal ontvangen? Onthoud u slechts van de boze dingen als zonden, en schouw tot den Heer, en de Heer zal Teren en leiden.

980. Vers 8, 9. *En de Vierde Engel goot zijn fiool uit in de zon: en hem is het gegeven met hitte de mensen te teisteren door het vuur. En de mensen werden verhit met grote hitte, en zij lasterden den Naam Gods, Die mogendheid heeft over deze plagen, en zij kwamen niet tot inkeer om Hem heerlijkheid te geven.*

En de Vierde Engel goot zijn fiool uit in de zon, betekent den staat der Kerk geopenbaard ten aanzien van de liefde tot God, aldus tot den Heer: en hem is het gegeven met hitte de mensen te teisteren door het vuur, betekent de begeerten van de ware dingen te vervalsen, opkomende uit de liefden van zich en van de wereld: en de mensen werden verhit met grote hitte, betekent de hevige begeerte van de ware en de goede dingen des Woords te echtbreken: en zij lasterden den Naam Gods, betekent de vervalsing van het Woord des Heren, tot aan de vernietiging van het Goddelijk Ware in de Hemelen toe: Die mogendheid heeft over deze plagen, betekent geen vrees voor het Laatste Gericht uit den Heer, en dan voor de verdoemenis en voor de bestraffing van de boze dingen en van de valse dingen daaruit, die de Kerk hebben verwoest: en zij kwamen niet tot inkeer om Hem heerlijkheid te geven, betekent dat zij zich niet hebben willen bekeren door te leven volgens de Geboden des Heren.

981. En de Vierde Engel goot zijn fiool uit in de zon; dat dit betekent den staat der Kerk geopenbaard ten aanzien van de liefde tot God, aldus tot den Heer, staat vast uit de betekenis van den Engel uitgietende zijn fiool, zijnde de staat der Kerk geopenbaard, zoals boven n. 969; en uit de betekenis van de zon, zijnde de liefde tot God, aldus tot de Heer, waarover boven n. 401, 412, 422, 525, 527, 708; dat de zon betekent de liefde tot God, aldus tot den Heer, is omdat de Heer vóór de Engelen in de Hemelen als Zon verschijnt, en de verschijning van Hem als Zon is vanuit de Goddelijke Liefde; elke liefde

immers in de geestelijke Wereld stemt overeen met het vuur en de vlam, en omdat zij overeenstemt, vertoont zij zich ook uitbeeldend door een vuur en door een vlam; en daarom verschijnt de Goddelijke Liefde des Heren zoals Zon: vandaar is het, dat de zon in het Woord den Heer betekent ten aanzien van de liefde jegens allen die in den Hemel en in de Wereld zijn, en in de wederkerige liefde tot den Heer. Met de liefde tot den Heer wordt aangeduid de liefde of de aandoening van Zijn bevelen te doen, aldus de liefde van de Geboden van den Decaloog te bewaren; voor zoveel als immers de mens vanuit de liefde of vanuit de aandoening dezelve bewaart en doet, voor evenzoveel heeft hij den Heer lief; de oorzaak hiervan is deze, dat dezelve de Heer zijn bij den mens.

Tot dusver zijn vijf geboden van den Decaloog ontvouwd; *nu volgt ter ontvouwing het zesde Gebod, zijnde: Gij zult niet echtbreken*: Wie kan heden ten dage geloven, dat het verkwikkelijke van echtbreuk de hel bij den mens is, en dat het verkwikkelijke van het huwelijk de Hemel bij hem is; bijgevolg dat voor zoveel als de mens in het ene verkwikkelijke is, hij voor evenzoveel niet in het andere is, omdat de mens voor zoveel als hij in de hel is, niet voor evenzoveel in den Hemel is. Wie kan heden ten dage geloven dat de liefde van echtbreuk de fundamentele liefde van alle helse en duivelse liefden is, en dat de kuisse liefde van het huwelijk de fundamentele liefde van alle hemelse en Goddelijke liefden is; bijgevolg dat de mens voor zoveel als hij in de liefde van de echtbreuk is, voor evenzoveel in elke boze liefde is, zo niet met de daad, dan toch in het streven; omgekeerd dat de mens voor zoveel als hij in de kuisse liefde van het huwelijk is, voor evenzoveel in elke goede liefde is, zo niet met de daad, dan toch in het streven? Wie kan heden ten dage geloven, dat hij die in de liefde van de echtbreuk is, niet iets van het Woord, aldus ook niet iets van de Kerk gelooft, ja zelfs dat hij in zijn hart God ontkent: en omgekeerd dat hij die in de kuisse liefde van het huwelijk is, in de naastenliefde en in het geloof is, en in de liefde tot God; voorts dat de kuisheid van het huwelijk een maakt met den godsdienst, en de wulpsheid van de echtbreuk een maakt met de natuuraanbedding [*naturalismus*]? De oorzaak dat deze dingen heden ten dage niet worden geweten, is deze dat de Kerk aan haar einde is, en ten aanzien van het ware en ten aanzien van het goede verwoest; en wanneer de Kerk zodanig is, dan komt de mens der Kerk uit den invloed vanuit de hel in de overreding, dat

echtbreuken niet verfoeilijk en gruwelen zijn, en vandaar eveneens komt hij in het geloof, dat huwelijken en echtbreuken in hun wezen niet verschillen, maar alleen ten aanzien van de orde; terwijl toch het verschil tussen die is zodanig is als tussen den Hemel en de hel; en dat dit verschil er tussen die is, zal men zien in hetgeen volgt. Vanuit deze dingen nu is het, dat de Hemel en de Kerk in het Woord in den geestelijken zin worden verstaan onder bruiloften en huwelijken, en dat de Hel en de verwerping van alle dingen der Kerk in den geestelijken zin des Woords worden verstaan onder echtbreuken en hoerereien.

982. En hem is het gegeven met hitte de mensen te teisteren [*affligere*] door het vuur; dat dit betekent de begeerten van de ware dingen te vervalsen, opkomende uit de liefden van zich en van de wereld, staat vast uit de betekenis van de hitte, zijnde de begerigheid van het valse en tot het valse, waarover n. 481; en uit de betekenis van het vuur, zijnde de liefde in de enen en den anderen zin, namelijk de liefde tot den Heer en de liefde jegens den naaste, en in den tegengestelden zin de liefde van zich en de liefde van de wereld, en vandaaruit de begeerte tot boze dingen van elk geslacht; dat de liefden van zich en van de wereld de oorsprongen van alle boze dingen zijn, zie men in nr. 162, 171, 506, 510, 512, 517, 650, 653, 950, 951; en aangezien die liefden de oorsprongen zijn van alle boze dingen, en die liefden in hun continue begeerten worden genoemd, en eveneens begerigheden, wordt vandaar met de mensen met hitte teisteren door het vuur, aangeduid de begeerte of de begerigheid tot de valse dingen vanuit de boze dingen van elk geslacht, en vandaar ook tot het boze of tot het anderen schade berokkenen; dit immers is het verkwikkelijke des levens van hen die in de liefde van zich en in de liefde van de wereld zijn; vanwege het verkwikkelijke is het, dat de continue dingen hunner liefden begeerten en begerigheden worden genoemd: in de wereld is het nauwelijks bekend, dat allen die in de liefde van zich zijn, volgens het verkwikkelijke van die liefde in het verkwikkelijke zijn van anderen te schaden die niet één met hen maken; dat het zo is, blijkt duidelijk uit deze zelfden na den dood; dan is het verkwikkelijke huns levens anderen op welke wijze dan ook nadeel te berokkenen en boos te doen, vooral den goeden: dit hun verkwikkelijke is het verkwikkelijke van den haat; zij haten immers en vanuit den haat achtervolgen zij allen die den Heer vereren: deze haat wordt niet geopenbaard bij hen in de wereld, ter oorzaak hiervan dat de uitwendige banden, zijnde de vreten voor de straffen van de burgerlijke wet, en voor het verlies van faam, eer, gewin, ambten, wellusten, leven, en de nadelen ervan,

weerhouden en verhinderen, dat die haat tot in den gezichtskring der anderen aan den dag treedt; maar hij schuilt verborgen in hun geest; en daarom barst die los na den dood, als de mens een geest wordt, en de uitwendige banden hem worden afgenomen, en voor zoveel als de teugels worden gevierd, tot aan moord toe; zulke dingen worden ook aangeduid met de mensen met hitte teisteren door het vuur. Dat gezegd wordt dat de Engel zijn fool uitgoot in de zon, en dat het hem is gegeven met hitte de mensen te teisteren door het vuur, en dat met de zon de liefde tot God wordt aangeduid, en met de hitte en het vuur de begeerte tot het valse en om boos te doen, is ook daarvandaan, dat de liefden en daaruit de begeerten van het valse en het boze voor den dag treden en worden geopenbaard bij de bozen door den invloed der liefde of der aandoening van het goede en het ware vanuit den Hemel; want voor zoveel als de hemelse aandoeningen en liefden bij de bozen invloeien, voor evenzoveel worden de bozen ontstoken met den verzengenden gloed en de begeerte om het boze te doen en het valse te spreken: de oorzaak hiervan is deze, dat al het goede des Hemels bij dezulken wordt verkeerd in het boze, en al het ware des Hemels in het valse; de innerlijke dingen immers van hen, zijnde des wils en daaruit der denking, gaan lijnrecht tegen de hemelse dingen in; en al wat in het tegendeel invloeit, wordt in het tegendeel verkeerd; en aldus wordt datgene wat invloeit, verzwakt, verkeerd in woede, en indien het de overhand heeft, in marteling; zo komen de bozen, wanneer het goede met kracht [*virtus*] invloeit bij hen, dan òf in woede, òf in helse marterling; als het boze echter met macht [*potentia*] invloeit bij de goeden, dan komen de goeden in angst, en eveneens in een zekere gewetenskwelling. De binnenste oorzaak dier uitwerkingen is deze, dat het leven der aandoeningen en daaruit der denkingen van allen in de algehele wereld, zowel de geestelijke als de natuurlijke, voortgaat vanuit een enige bron des levens, zijnde de Heer, en dat dit leven door een ieder wordt opgenomen volgens het hoedanige van zijn leven, aldus volgens het hoedanige van zijn liefde; degenen dus die de hemelse liefde bij zich verkeren in helse liefde, kunnen wel niet anders dan den invloed der liefde vanuit den Hemel verkeren in hun eigen liefde; eender zoals plegen te doen de warmte en het licht vanuit de zon invloeiende in de objecten van den aardbol, waarvan sommige vanwege dien invloed een weirikenden geur uitzenden, sommige een kwalijkkriekende, terwijl toch de warmte en het licht in zich eender zijn, en eveneens vanuit één enige bron zijn, namelijk vanuit de zon.

Voorzetting over het Zesde Gebod. Aangezien de echtbreuk de hel bij den mens is, en het huwelijk de Hemel bij hem is, volgt dat voor

zoveel als de mens de echtbreuk liefheeft, hij voor evenzoveel zich van den Hemel verwijdert, bijgevolg dat echtbreuken den Hemel sluiten, en de hel openen; dit doen zij voor zoveel als er wordt geloofd dat zij geoorloofd zijn, en men ze als meer verkwikkelijk dan huwelijken gewaarwordt: deswege sluit de mens die bij zich de echtbreuken bevestigt, en ze bedrijft vanuit de vergunning en de instemming van den wil, en de huwelijken verafschuwt, voor zichzelf den Hemel, totdat hij ten slotte niet iets van de Kerk of van het Woord gelooft; hij wordt een volslagen zinlijk mens, en na den dood een helse geest; want, zoals boven is gezegd, echtbreuk is de hel, en vandaar is de echtbreker de vorm ervan. Omdat echtbreuk de hel is, volgt dat de mens indien hij niet van echtbreuk aflaat en ze schuwt en verafschuwt als hels, voor zich den Hemel afsluit, en ook niet een ziertje invloed daaruit opneemt; hij redeneert daarna, dat huwelijken en echtbreuken eendere dingen zijn, maar dat de huwelijken in de koninkrijken bewaard moeten worden terwille van de orde, en terwille van de opvoeding van het kroost; en dat echtbreuken niet misdadig zijn, aangezien daaruit evenzeer kroost wordt geboren, en dat zij voor de vrouwen niet nadelig zijn, omdat zij ze kunnen uithouden; en dat door dezelve de voortplanting van het menselijk geslacht wordt bevorderd; niet wetende, dat zulke redeneringen en eendere andere ten gunste van de echtbreuken, opklimmen vanuit de stygische wateren der hel, en dat de losbandige en wildebeesten-natuur van den mens, welke hij van geboorte inheeft, die redeneringen aantrekt en opzuigt, zoals een zwijn drekken, met een verkwikkelijke. Dat zulke redeneringen, welke heden ten dage de meeste gemoederen in de Christelijke wereld in beslag nemen, stygia zijn, zal men in hetgeen volgt zien.

983. En de mensen werden verhit met grote hitte; dat dit betekent de hevige begeerte van de ware en de goede dingen des Woords te echtbreken, staat vast uit de betekenis van de grote hitte, zijnde de begerigheid van het valse en tot het valse, aldus de begeerte van de ware en de goede dingen des Woords te echtbreken, waarover n. 481. Deze dingen zijn gezegd aangaande hen die in het van de goede dingen des tevens gescheiden geloof zijn, die worden verstaan onder hen die het merkteken van het beest hadden, en onder hen die zijn beeld aanbaden, Vers 2; omdat dezen het wezenlijke zelf der Kerk, zijnde het goede des levens, scheiden van het geloof, en het zo verwijderen van het middel des heils, kunnen zij wel niet anders dan alle ware dingen des Woords

vervalsen; want zij die het leven volgens de geboden des Heren verwijderen, doen alle dingen des Woords teniet; alle dingen des Woords zijn geboden des levens; de geboden des geloofs, zijnde de ware dingen des Woords, zullen het leven leren.

Voortzetting over het Zesde Gebod. Dat het huwelijk de Hemel is, en dat echtbreuk de Hel is, kan niet beter dan vanuit hun oorsprong worden gezien. De oorsprong der waarlijk echtelijke liefde is de liefde des Heren jegens de Kerk; vandaar wordt de Heer in het Woord genoemd Bruidegom en Echtgenoot, en de Kerk Bruid en Echtgenote; krachtens dit huwelijk is de Kerk Kerk in het gemeen en in het deel; de Kerk in het deel is de mens in Wien de Kerk is; daaruit blijkt, dat de verbinding van den Heer met den mens der Kerk de oorsprong zelf is van de waarlijk echtelijke liefde. Maar hoe die verbinding de oorsprong kan zijn, zal ook worden gezegd: de verbinding van den Heer met den mens der Kerk is de verbinding van het goede en het ware; uit den Heer is het goede, en bij den mens is het ware; vandaar de verbinding, welke het hemels huwelijk wordt genoemd; vanuit dit huwelijk ontstaat de waarlijk echtelijke liefde tussen twee echtelieden die in zulk een verbinding met den Heer zijn: daaruit blijkt voor het eerst, dat de waarlijk echtelijke liefde is uit den allenen Heer, en bij hen die in de verbinding van het goede en het ware zijn uit den Heer; omdat deze verbinding wederkerig is, wordt zij door den Heer beschreven: *Opdat zij zijn in Hem, en Hij in hen*, Joh. xiv: 20. Deze verbinding of dit huwelijk is uit de schepping aldus vastgesteld; de man is geschapen opdat hij verstand van het ware zij, en de vrouw opdat zij de aandoening van het goede zij, bijgevolg opdat de man het ware en de vrouw het goede zij; wanner het verstand van het ware, hetwelk bij den man is, een maakt met de aandoening van het goede, welke bij de vrouw is, zo is er de verbinding van twee gemoederen tot één; deze verbinding is het geestelijk huwelijk, vanuit hetwelk de echtelijke liefde nederdaalt; want als die twee gemoederen verbonden zijn, zodat zij zijn zoals één gemoed, zo is tussen dezelve de liefde; deze liefde, zijnde de geestelijke liefde van het huwelijk, wordt, wanneer zij in het lichaam nederdaalt, de natuurlijke liefde van het huwelijk. Dat het zo is, kan een ieder, Indien hij het wil, helder doorvatten; echtelieden die innerlijk ten aanzien van de gemoederen elkander wederzijds en over en weer liefhebben, hebben elkander ook ten

aanzien van de lichamelijke dingen wederzijds en over en weer lief; het is bekend dat elke liefde nederdaalt in het lichaam vanuit de aandoening des gemoeds, en dat zonder dien oorsprong niet enige liefde ontstaat. Omdat nu de oorsprong der echtelijke liefde het huwelijk van het goede en het ware is, welk huwelijk in zijn wezen de Hemel is, zo blijkt dat de oorsprong der liefde van de echtbreuk het huwelijk van het boze en het valse is, hetwelk in zijn wezen de hel is. Dat de Hemel een huwelijk is, is omdat allen die in de Hemelen zijn, in het huwelijk van het goede en het ware zijn; en dat de hel een echtbreuk is, is omdat allen die in de hellen zijn, in het huwelijk van het boze en het valse zijn; daaruit volgt dat het huwelijk en de echtbreuk aldus aan elkander zijn tegenovergesteld zoals de Hemel en de hel het zijn.

984. En zij lasterden den Naam Gods; dat dit betekent de vervalsing van het Woord des Heren tot aan de vernietiging van het Goddelijk Ware in de Hemelen toe, staat vast uit de betekenis van lasteren, zijnde het Goddelijk Ware vervalsen tot aan de vernietiging ervan in den Hemel toe, waarover n. 778; en uit de betekenis van den Naam Gods, zijnde het Goddelijk Ware voortgaande uit den Heer, aldus het Woord, waarover n. 962; vandaar wordt met zij lasterden den Naam Gods aangeduid de vervalsing van het Woord tot aan de vernietiging van het Goddelijk Ware in de Hemelen toe. Over de vervalsing van het Woord tot aan de vernietiging van het Goddelijk Ware toe, dat daar in den Hemel is, zie men n. 778, 888, 914, 916 einde, 950.

Voortzetting over het Zesde Gebod. De mens is aldus geschapen dat hij de geestelijke en de hemelse liefde zij, en zo het beeld Gods en de gelijkenis Gods: de geestelijke liefde, zijnde de liefde van het ware, is het beeld Gods; en de hemelse liefde, zijnde de liefde van het goede, is de gelijkenis Gods: alle Engelen in den Derden Hemel zijn gelijkenissen Gods, en alle Engelen in den Tweeden Hemel zijn beelden Gods. De mens kan niet de liefde worden die het beeld of de gelijkenis Gods is, tenzij door het huwelijk van het ware en het goede; het ware immers en het goede hebben elkander innigst [*intime*] lief, en blaken om verenigd te worden opdat zij een zijn; de oorzaak hiervan is deze, dat het Goddelijk Goede en het Goddelijk Ware verenigd voortgaan uit den Heer; bijgevolg zullen zij verenigd zijn in den Engel des Hemels en in den mens der Kerk. Deze vereniging [*unitio*] kan geenszins bestaan tenzij door het huwelijk van twee gemoederen tot één; want, als eerder is gezegd, de man

is geschapen opdat hij het verstand van het ware zij, bijgevolg het ware; en de vrouw is zo geschapen opdat zij de aandoening van het goede zij, aldus het goede; in hen dus wordt de verbinding van het goede en het ware gegeven; de echtelijke liefde immers, welke vanuit die verbinding nederdaalt, is het eigenlijke middel zelf dat de mens de liefde worde die het beeld of de gelijkenis Gods is: twee echtelieden immers die in de echtelijke liefde vanuit den Heer zijn, hebben elkander wederzijds en over en weer vanuit het hart, aldus vanuit de binnenste dingen lief, en vandaar zijn zij, ofschoon zij schijnbaar twee zijn, nochtans daadwerkelijk één; twee zijn zij ten aanzien van de lichamen, doch één ten aanzien van het leven; hetgeen kan worden vergeleken met de ogen, namelijk dat zij er twee zijn ten aanzien van de organen, maar één ten aanzien van het gezicht; eender met de oren, welke er twee zijn ten aanzien van de organen, „maar één ten aanzien van het gehoor; zo ook zijn armen en voeten er twee ten aanzien van de leden, maar één ten aanzien van het gebruik, de armen één ten aanzien van de daad, één de voeten een ten aanzien van den gang; eender de overige paren bij den mens; ook die hebben betrekking op het goede en het ware, het orgaan of het lid dat ter rechterzijde is op het goede, en hetwelk ter linkerzijde is, op het ware; iets eenders is het geval met den echtgenoot en diens echtgenote tussen wie de waarlijk echtelijke liefde is; zij zijn twee ten aanzien van de lichamen, maar één ten aanzien van het leven; en daarom ook worden twee echtelieden in den Hemel niet twee Engelen maar één Engel geheten. Uit deze dingen blijkt, dat de mens de vorm der liefde en vandaar de vorm des Hemels wordt, welke het beeld en de gelijkenis des Heren is, door het huwelijk. De mens wordt geboren in de liefde van het boze en het valse; die liefde is de liefde der echtbreuk; deze liefde kan niet bekeerd en veranderd worden in de geestelijke liefde, welke het beeld Gods is, en te minder in de hemelse liefde, welke de gelijkenis Gods is, tenzij door het huwelijk van het goede en het ware uit den Heer, en niet ten volle tenzij door het huwelijk der twee gemoederen en der twee lichamen. Daaruit blijkt, vanwaar het is dat de huwelijken hemels zijn, en de echtbreuken hels; het huwelijk immers is het beeld des Hemels, en de waarlijk echtelijke liefde is het beeld des Heren; en de echtbreuk is het beeld der hel, en de liefde der echtbreuk het beeld des duivels: ook verschijnt de

echtelijke liefde in de geestelijke Wereld in vorm zoals een Engel, en de liefde der echtbreuk in vorm zoals een duivel: verberg dit bij u, lezer, en vors na of het waar is, na den dood, wanneer gij leeft als mens-geest, en gij zult zien.

985. Die mogendheid heeft over deze plagen; dat dit betekent geen vrees voor het Laatste Gericht uit den Heer, en dan voor de verdoemenis en de bestraffing van de boze dingen en van de valse dingen daaruit, die de Kerk hebben verwoest, staat vast uit de betekenis van mogendheid hebben, wanneer het den Heer betreft, Wiens Naam zij lasterden, zijnde de Heer ten aanzien van het Laatste Gericht; en uit de betekenis van de plagen, zijnde de boze dingen en daaruit de valse dingen, en de valse dingen en daaruit de boze dingen, welke de Kerk hebben verwoest, waarover n. 949; dat het de Heer is ten aanzien van het Gericht, Die wordt aangeduid met hebbende mogendheid over de zeven plagen, waarover in dit Hoofdstuk, is omdat hier wordt gehandeld over het einde der Kerk, wanneer die plagen er zijn, dat is, die boze en die valse dingen; na dit einde geschiedt het Gericht uit den Heer; door het Laatste Gericht ook worden al degenen die in die plagen zijn, dat is, in de boze en de valse dingen die de Kerk hebben verwoest, in de hel geworpen; aldus wordt de nieuwe Kerk welke dan moet worden geïnstalleerd, van hen gezuiverd. Uit deze dingen blijkt, wat wordt aangeduid met Hem Die mogendheid heeft over deze plagen.

Voortzetting over het Zesde Gebod. Hoe profaan en vandaar hoe verfoeilijk echtbreuken zijn, kan vaststaan uit de heiligheid der huwelijken. Alle dingen die in het Menselijk lichaam zijn, van het Hoofd tot den hiel des voets, zowel de innerlijke als de uiterlijke dingen, stemmen overeen met de Hemelen; vandaar is het, dat de mens een Hemel in kleinsten vorm is, en eveneens dat de Engelen en de geesten in volmaakt menselijken vorm zijn; zij zijn immers vormen des Hemels: alle voor de verwekking bestemde leden, in beiderlei kunne, vooral de baarmoeder, stemmen overeen met de gezelschappen van den Derden of Binnensten Hemel: de oorzaak hiervan is deze, dat de waarlijk echtelijke liefde wordt afgeleid van de liefde des Heren jegens de Kerk, en van de liefde van het goede en het ware, welke liefde de liefde der Engelen van den Derden Hemel is; en daarom is de echtelijke liefde, welke daaruit nederdaalt, zoals de liefde van dien Hemel, de onschuld, dewelke het Zijn zelf van elk goede in de Hemelen is; daarvandaan zijn de embryo's in de baarmoeder in den staat des vredes, en nadat zij geboren zijn, zijn

de kleine kinderen in den staat der onschuld, eender de moeder jegens hen, Aangezien er een zodanige overeenstemming is van de geslachtsdelen van beiderlei kunne, blijkt dat zij van scheppingswege heilig zijn, en derhalve enig en alleen bestemd voor de kuise en zuivere echtelijke liefde, en niet te ontwijden door de onkuise en onzuivere liefde der echtbreuk; door deze verkeert de mens den Hemel bij zich in de hel; want zoals de liefde van het huwelijk overeenstemt met de liefde van den hoogsten Hemel, zijnde de liefde tot den Heer uit den Heer, aldus stemt de liefde der echtbreuk overeen met de liefde van de laagste „hel: Dat de liefde van het huwelijk zo heilig en hemels is, is omdat zij uit den Heer Zelf in de binnenste dingen van den mens inzet, en volgens de orde tot de laatste dingen des lichaams nederdaalt, en zo den ganen mens vult met de hemelse liefde, en over hem den vorm der Goddelijke Liefde brengt; en deze vorm is de vorm des Hemels, en is het beeld des Heren, zoals boven is gezegd: de liefde echter der echtbreuk zet uit de laatsten van den mens in, en dringt daar vanuit een onzuiver wulps vuur, en vandaar tegen de orde in, naar de innerlijke dingen door, steeds in de eigen dingen van den mens, welke niet dan boos zijn, en brengt over die den vorm der hel, en deze vorm is het beeld des duivels: deswege is de mens die de echtbreuk liefheeft, en het huwelijk verafschuwt, in vorm een duivel. Aangezien de geslachtsdelen in beiderlei kunne overeenstemmen met de gezelschappen van den Derden Hemel, en de liefde der echtelieden met de liefde van het goede en het ware, stemmen derhalve die delen en die liefde overeen met het Woord; de oorzaak hiervan is deze, dat het Woord is het Goddelijk Ware verenigd met het Goddelijk Goede voortgaande uit den Heer; vandaar is het, dat de Heer het Woord wordt geheten; vanuit dit eveneens is in de afzonderlijke dingen des Woords bet huwelijk van het goede en het ware, of het hemels huwelijk: dat er deze overeenstemming is, is een in het wereldrond nog niet bekende verborgenheid, mij door veel ondervinding geopenbaard en bevestigd. Uit dit blijkt eveneens, hoe heilig en hemels in zich de huwelijken zijn, en hoe profaan en duivels de echtbreuken zijn. Vandaar ook is het, dat de echtbrekers de Goddelijke Ware dingen, bijgevolg het Woord, voor niets achten, ja zelfs indien zij vanuit het hart spreken, de heilige dingen die in het Woord zijn, lasteren: dit geschiedt door hen, als zij geesten na den dood zijn geworden; want

elke geest wordt daartoe gedreven om vanuit het hart te spreken, opdat zijn innerlijke denkingen worden onthuld.

986. En zij kwamen niet tot inkeer om Hem heerlijkheid te geven; dat dit betekent dat zij zich niet hebben willen bekeren, door te leven volgens de Geboden des Heren, staat vast uit de betekenis van tot inkeer komen, zijnde zich van de boze dingen en van de valse dingen daaruit bekeren, hier voordat over hen het Laatste Gericht en de verdoemenis en de bestraffing komt; en uit de betekenis van den Heer heerlijkheid geven, zijnde leven volgens Zijn geboden, waarover boven n. 874.

Voortzetting over het Zesde Gebod. Aangezien alle verkwikkelijke dingen die de mens in de natuurlijke wereld heeft, in overeenstemmingen worden verkeerd in de geestelijke Wereld, is het aldus gesteld met de verkwikkelijke dingen der liefde van het huwelijk, en met de verkwikkelijke dingen der liefde van de echtbreuk: de liefde van het huwelijk wordt in de geestelijke Wereld uitgebeeld zoals een maagd, wier welgevormdheid zodanig is, dat zij hem die haar ziet de verrukkingen des levens inblaast; de liefde echter der echtbreuk wordt in de geestelijke Wereld uitgebeeld door een oud wijf, wier wanstaltigheid zodanig is, dat zij hem die haar ziet, koude en gevoelloosheid voor elke verrukking des levens inblaast: vandaar is het, dat in de Hemelen de Engelen schoonheid hebben volgens het hoedanige der echtelijke liefde bij hen; en dat in de hellen de geesten wanstaltigheid hebben volgens het hoedanige der liefde van de echtbreuk bij hen: in één woord, bij de Engelen des Hemels is volgens de echtelijke liefde in de aangezichten, de gebaren des lichaams en de gesprekken het leven; bij de geesten der hel echter is volgens de liefde der echtbreuk in de aangezichten de dood. De verkwikkelijke dingen der echtelijke liefde worden in de geestelijke Wereld waarneembaar uitgebeeld door welriekendheden vanuit vruchten en bloemen van verschillend geslacht; de verkwikkelijke dingen echter der liefde van de echtbreuk worden daar waarneembaar uitgebeeld door kwalijkriekendheden vanuit drekken en verrottingen van verschillend geslacht; de verkwikkelijke dingen der liefde van de echtbreuk worden ook daadwerkelijk in zulke dingen verkeerd, omdat alle dingen van echtbreuk geestelijke vuilnissen zijn: vandaar is het, dat van de bordelen in de hellen rotstanken uitvloeien, die braken verwekken.

987. Vers 10, 11. *En de Vijfde Engel goot zijn fiool uit over den troon van het beest; en zijn Rijk is duister geworden, en zij kauwden hun tongen van pijn. En zij lasterden den God des Hemels vanwege hun pijnen, en vanwege hun zweren, en zij kwamen niet tot inkeer van hun werken.* En de Vijfde Engel goot zijn fiool uit over den troon van het beest, betekent den staat der Kerk geopenbaard ten aanzien van de leer des geloofs: en zijn Rijk is duister geworden, betekent de Kerk vandaar in louter en dichte valse dingen: en zij kauwden hun tongen van pijn, betekent dat zij van weezin de echte goede en ware dingen niet wilden doorvatten en weten: en zij lasterden den God des Hemels, betekent de vervalsing van het Woord: vanwege hun pijnen en vanwege hun zweren, betekent vanwege de weezinnen en de walgingen ten opzichte van de echte goede en ware dingen, afkomstig uit de valse en de boze dingen waarin degenen zijn die in het geloof-zijn: en zij kwamen niet tot inkeer van hun werken, betekent dat zij niet wilden leven volgens de geboden des Heren.

988. En de Vijfde Engel goot zijn fiool uit over den troon van het beest; dat dit betekent den staat der Kerk, geopenbaard ten aanzien van de leer des geloofs, staat vast uit de betekenis van den Engel uitgietende de fiool, zijnde de staat der Kerk geopenbaard, zoals boven; en uit de betekenis van den troon van het beest, zijnde de leer des geloofs; dat met den troon van het beest de leer des geloofs wordt aangeduid, is omdat met den Troon wordt aangeduid de Kerk ten aanzien van het Ware, hetwelk daar regeert, en met het beest wordt aangeduid het geloof zodanig als het in die Kerk is; vandaar wordt met den troon van het beest de Kerk aangeduid ten aanzien van de leer des geloofs dit volgt eveneens hieruit, dat de Vierde Engel zijn fiool uitgoot in de zon, waarmede wordt aangeduid de staat der Kerk geopenbaard ten aanzien van de liefde; men zie boven n. 981; daaruit volgt dat met de fiool door dezen Engel uitgegoten over den troon van het beest, de openbaring van den staat der Kerk ten aanzien van het geloof wordt aangeduid; want de liefde en het geloof maken de Kerk, echter ⁸⁾ wanneer zij één zijn, en niet twee: maar onder den troon van het beest wordt verstaan het geloof zodanig als het heden ten dage in die Kerk is, zijnde het geloof gescheiden van de goede dingen des levens. De oorzaak dat de leer des geloofs wordt verstaan onder den troon van het beest, is deze, dat onder den Troon in den hoogsten zin de Hemel en de Kerk wordt verstaan ten aanzien van het Goddelijk Ware, en het Goddelijk Ware wordt in de Christelijke Kerk het geloof genoemd, anders dan in de oude Kerken; in deze wist men niet wat het geloof is,

8 In het Handschrift is *sed* (maar) veranderd in *verum* (echter).

omdat het geloof iets insluit dat niet wordt verstaan, en dat men nochtans moet geloven alsof het waar was; zodanig zijn bijna alle dingen der Kerk en haar leren heden ten dage; zoals dat wat men moet geloven aangaande de Drievuldigheid, namelijk dat zij drie Personen der Godheid zijn; dat de Heer geboren is uit het eeuwige; dat de Heilige Geest uit hen voortgaat, en dat de voortgaande een Persoon is, die God is op zichzelf, en dat zij toch niet drie zijn maar één, en zo dat de Drievuldigheid is in de eenheid, en de eenheid in de Drievuldigheid: bovendien dat het geloof zonder het leven ervan, zijnde vanuit de goede dingen der naastenliefde of vanuit de goede werken, zaligt; dat den gerechtvaardigde door het geloof-alleen alle werken, ook de boze, worden vergeven, en dat de Wet hem niet verdoemt, omdat de Heer door de vervulling der Wet en door het kruislijden de verdoemenis heeft weggenomen; dat dit alleen moet worden geloofd, en de mens zal gezaligd worden: er zijn ook andere dingen meer, die men moet geloven als ware dingen, welke des geloofs worden genoemd, omdat men niet kan zien of zij waar zijn, zoals de dingen die aangaande de Vrije Keuze, aangaande het geloof der kleine kinderen, aangaande het vlees en het bloed in het Heilig Avondmaal, worden vermeld; voorts de dingen aangaande des menschen leven na den dood en aangaande het Laatste Gericht, van welke dingen wordt gezegd dat men ze moet geloven, hoewel het verstand in dezelve louter paradoxen ziet, welke elk geloof te boven gaan; zoals dat de mens na den dood een zeker schaduwig, windvlaag-achtig gestalteloos spook [*larva ineffigiata*] uit aether is, dat niet ziet, hoort, spreekt, en dat het zo òf rondfladdert in de lucht, of in een (onbepaald) ergens is, en het Gericht afwacht, hetwelk zal komen met de vernietiging van het ganse heelal, niet slechts van den zichtbaren Hemel, van zon, maan, sterren, maar ook van den Aardbol; en dat dan alle dingen des lichaams in de wereld door den dood achtergelaten, wederom zullen aaneengroeien en de ziel bekleden, en dat zo de mens zijn zinnen zal wederopnemen; behalve andere eendere dingen; omdat deze dingen niet in het verstand kunnen vallen, kunnen zij niet waarheden worden geheten, maar geloof: een zodanig geloof wordt verstaan onder den troon van het beest: wie kan niet zien, dat de mens door zulk een geloof daartoe kan worden gebracht om louter ongerijmde en valse dingen te geloven, als ze slechts worden opgelegd als dogma's door hen die als gezaghebbenden zijn aangesteld, en door anderen, die er om verscheidene oorzaken van houden in blinde gehoorzaamheid te leven, worden bevestigd? Valse dingen, ook de helse, immers kunnen worden bevestigd totdat zij als ware dingen verschijnen, door begoochelingen en drogredenen; zoals dit helse valse, dat de natuur alles is; dat al wat verschijnt denkbeeldig [*ideale*]

is; dat mens en beest slechts weinig verschillen, eender sterven, en na den dood niet leven; dat het Woord niet heilig is, en andere eendere dingen: uit welke dingen blijkt, dat alle blindheid in geestelijke dingen door het huidige geloof is aangebracht, ingezet en tot de grootste donkerheid opgevoerd door de Babylonische natie, uit welke donkerheid weliswaar de Hervormden, die van gene natie terugtraden, in enig licht door de lezing van het Woord oprezen, maar niet tot het licht, zodat zij de ware dingen kunnen zien zoals de Oud en; de oorzaak hiervan was deze, dat zij het geloof hebben gescheiden van het leven, en vanuit het leven heeft de mens het licht, en niet vanuit enig afgescheiden geloof. Uit deze dingen nu staat vast, wat onder den troon van het beest wordt verstaan, eender tevoren onder *den Croon waarvan wordt gezegd dat de draak dien gaf aan het beest*, Apoc. XIII: 2, waarover boven n. 783; voorts onder *den Troon des Satans*, Apoc. II: 13. De valse leerstellige dingen worden ook elders in het Woord met Tronen aangeduid, zoals bij Ezechiël: *“Afdalen zullen van op hun tronen alle vorsten der zee, en hun mantels afwerpen, en met verschrikkingen zullen zij worden bekleed”*, XXVI: 16; bij Haggai: *“Ik zal den Troon der Koninkrijken omkeren, en verderven de sterkte der koninkrijken der natiën”*, II: 23; en bij Daniël: *“Ik was ziende, totdat de Tronen werden voortgeworpen, en de Oude der dagen Zich zette”*, VII: 9.

Voortzetting over het Zesde Gebod. Hoe heilig in zich, dat is, van scheppingswege, de huwelijken zijn, kan men hieruit zien dat zij de kweekplaatsen van het menselijk geslacht zijn; en omdat vanuit het menselijk geslacht de engellijke Hemel is, zijn zij ook de kweekplaatsen des Hemels, bijgevolg dat door de huwelijken niet slechts de landen, maar ook de Hemelen worden vervuld met bewoners: en omdat het einddoel der ganse schepping het menselijk geslacht is, en daaruit de Hemel, waar het Goddelijke Zelf woont als in het Zijne, en evenals in Zich, en de voortplanting van hen volgens de Goddelijke Orde is geïnstauraerd door huwelijken, zo blijkt hoe heilig zij in zich, aldus van scheppingswege zijn, en hoe heilig zij vandaar zullen zijn. De aarde kan weliswaar evenzeer met bewoners worden vervuld door ontuchtplegingen en echtbreuken als door huwelijken, maar niet de Hemel; de oorzaak hiervan is deze, dat de hel is vanuit echtbreuken, en de Hemel vanuit huwelijken; dat de hel is vanuit echtbreuken, is omdat de echtbreuk is vanuit het huwelijk van het boze en het valse, weswege de Hel in de ganse samenvatting echtbreuk wordt genoemd; dat de Hemel is vanuit huwelijken, is omdat het huwelijk is vanuit het

huwelijk van het goede en het ware, weswege ook de Hemel in de ganse samenvatting een huwelijk wordt genoemd, zoals boven in het desbetreffende Artikel is getoond. Onder echtbreuk wordt verstaan, waar de liefde ervan, welke de liefde van de echtbreuk wordt genoemd, regeert, hetzij binnen de echtverbintenissen, hetzij erbuiten; en onder huwelijken wordt verstaan, waar de liefde ervan, welke de echtelijke liefde wordt genoemd, regeert. Dat de aarde evenzeer vervuld kan worden met bewoners door ontuchtplegingen en echtbreuken als door huwelijken, zal in het volgende Artikel verder worden ontvouwd. Wanneer de voortplantingen van het menselijk geslacht geschieden door huwelijken, waarin de heilige liefde van het goede en het ware uit den Heer regeert, dan geschiedt op aarde zoals in de Hemelen, en stemt het Rijk des Heren op de aarde overeen met het Rijk des Heren in de Hemelen; de Hemelen immers bestaan uit gezelschappen volgens alle verscheidenheden der hemelse en der geestelijke aandoeningen geordend, vanuit welke ordening de vorm des Hemels ontstaat, welke op overuitnemende wijze alle vormen in het heelal te boven gaat; een eendere vorm zou er op aarde zijn, indien de voortplantingen daar geschieden door huwelijken waarin de waarlijk echtelijke liefde regeert; hoevele familiën immers dan vanuit één *Paterfamilias* achtereenvolgens zouden afdalen, evenzovele beelden van gezelschappen des Hemels in eendere verscheidenheid zouden er ontstaan; de familiën zouden dan zijn zoals vruchtbomen van verschillende soorten, vanuit dewelke er evenzovele tuinen zouden zijn, in elke tuin afzonderlijk zijn eigen vruchtsoort, welke tuinen tezamen genomen den vorm van het hemels Paradijs zouden vertonen; maar deze dingen zijn vergelijkenderwijs gezegd, omdat de bomen de mensen der Kerk betekenen, de tuinen het inzicht, de vruchten de goede dingen des levens, en het Paradijs den Hemel. Mij is vanuit den Hemel gezegd, dat er een zodanige overeenstemming van de familiën op aarde met de gezelschappen in de Hemelen is geweest bij de Oudsten, uit wie de Eerste Kerk op dezen aardbol geïnstauraerd is geweest, welke ook door de oude schrijvers de gouden eeuw werd geheten, ter oorzake hiervan, dat de liefde tot den Heer, de onderlinge liefde, de onschuld, de vrede, de wijsheid, en de kuisheid in de huwelijken hebben geregeerd; en eveneens is vanuit den Hemel gezegd, dat zij

toen innerlijk huiverden van afgrijzen voor echtbreuken zoals voor de afschuwelijke dingen der Hel.

989. En zijn Rijk is duister geworden; dat dit betekent de Kerk vandaar in louter en dichte valse dingen, staat vast uit de betekenis van het Koninkrijk, zijnde de Kerk ten aanzien van de ware dingen, waarover n 48, 683, 684, 685; en uit de betekenis van de duisternis, zijnde de valse dingen, waarover n 526, hier louter en dichte valse dingen, omdat volgt dat het dermate was dat zij de tongen kauwden, en den God des Hemels lasterden vanwege de pijnen en de zweren. Dat zij door het geloof alleen, of door het geloof gescheiden van de goede werken, alle ware dingen der Kerk hebben verbannen, en in de plaats ervan louter valse dingen hun intrek hebben genomen, is boven hier en daar getoond: het kan ook niet anders geschieden, wanneer het leven wordt gescheiden van het geloof, en zo van den godsdienst buitengesloten.

Voortzetting over het Zesde Gebod: Dat de Hemel is vanuit huwelijken, en de Hel vanuit echtbreuken, is boven gezegd; nu zal worden gezegd, hoe dit moet worden verstaan: de erfboze dingen waarin de mens wordt geboren, zijn niet vanuit Adam vanwege het eten van den Boom der wetenschap, maar uit de ouders vanwege de echtbreking van het goede en de vervalsing van het ware, aldus vanwege het huwelijk van het boze en het valse, vanuit hetwelk de liefde van de echtbreuk ontstaat; de regerende liefde der ouders wordt door een loot afgeleid en overgeschreven in het kroost, en wordt de natuur ervan; indien de liefde der ouders de liefde van de echtbreuk is, is zij eveneens de liefde van het boze tot het valse, en van het valse tot het boze; vanuit dezen oorsprong heeft de mens al het boze, en vanuit het boze heeft hij de hel. Uit deze dingen blijkt, dat de mens de hel heeft vanwege de echtbreuken, tenzij hij wordt hervormd uit den Heer door de ware dingen en door een leven volgens die; ook kan niet wie ook hervormd worden, tenzij hij echtbreuken zoals helse dingen schuwt, en de huwelijken liefheeft zoals hemelse dingen; zo en niet anders wordt het erfboze gebroken, en wordt het zachtaardiger in het kroost. Doch men moet weten, dat de mens weliswaar als Hel wordt geboren vanuit de overspelige ouders, maar nochtans niet wordt geboren tot de hel, maar tot den Hemel; er is immers in voorzien uit den Heer dat niemand tot de hel vanwege de erfboze dingen wordt verdoemd, maar vanwege de boze dingen die de mens daadwerkelijk door zijn eigen leven heeft gedaan: zoals kan vaststaan uit de kleine kinderen na den dood, die

allen door den Heer worden aangenomen, worden opgevoed onder Zijn toezicht in den Hemel, en worden gezaligd; waaruit blijkt, dat elk mens, hoewel hij krachtens de medegeboren boze dingen een hel is, nochtans niet tot de hel maar tot den Hemel wordt geboren. Iets eenders geschiedt ook met elken uit echtbreuk geboren mens, indien hij niet zelf een echtbreker wordt; onder echtbreker wordt verstaan leven in het huwelijk van het boze en het valse door boze en valse dingen te denken vanuit het verkwikkelijke ervan, en door ze te doen vanuit de liefde ervan; elk mens die deze dingen doet, wordt ook een echtbreker. Vanuit de Goddelijke Gerechtigheid is het ook, dat niemand straffen krijgt vanwege de bore dingen der ouders, maar vanwege de zijne; en daarom wordt er uit den Heer in voorzien, dat na den dood de erfboze dingen niet terugkomen, maar de eigen boze dingen; en vanwege de dingen die terugkomen wordt de mens dan gestraft.

990. En zij kauwden hun tongen van pijn; dat dit betekent dat zij van weerzin de echte goede en ware dingen niet wilden doorvatten en weten, staat vast uit de betekenis van de tongen kauwen, zijnde de echte goede en ware dingen niet willen doorvatten en weten, waarover aanstonds; en uit de betekenis van de pijn ⁹⁾ zijnde de walging. Dat met de tongen kauwen wordt aangeduid de echte goede en ware dingen niet willen doorvatten en weten, is omdat met de tong de doorvatting van het ware wordt aangeduid, en met de tong kauwen het tegenhouden ervan; de tong immers betekent verschillende dingen, omdat het een orgaan zowel van de spraak als van den smaak is; en als orgaan van de spraak betekent zij de belijdenis, de denking, de leer en den godsdienst, en als orgaan van den smaak betekent zij de natuurlijke doorvatting van het goede en het ware, de reuk echter de geestelijke doorvatting van het goede en ware; de tang immers proeft en smaakt spijzen en dranken, en met spijzen en dranken worden aangeduid de goede en de ware dingen die het natuurlijk gemoed voeden; die doorvatting niet willen hebben, of de echte goede en ware dingen niet willen doorvatten, wordt aangeduid met de tongen kauwen. Deze dingen zijn gezegd aangaande hen die het geloof scheiden van de goede dingen des levens; want dezen duwen alle dingen der Kerk of van den godsdienst samen in het ene des geloofs waardoor, naar zij zeggen, de mens wordt gerechtvaardigd; en omdat de mens door dit enig en alleen wordt gerechtvaardigd en gezaligd, volgt dat zij tegen de overige dingen des geloofs,

9 *Molestia*, pijn in den zin van hinder, ergernis, wrevel.

zijnde de ware dingen der Kerk, een weerzin hebben, dermate dat zij ze niet willen doorvatten noch weten; zij zeggen immers in hun hart: Tot wat zijn ze bevorderlijk, als dit ene zaligt, namelijk dat God de Vader den Zoon heeft gezonden, Die door het lijden des kruizes mij uit de hel heeft verlost; derhalve verdoemen de werken der wet mij niet, noch zaligen zij mij, omdat alleen dit vanuit vertrouwen denken en geloven zaligt. Vandaar nu is het, dat zij uit weerzin de echte ware en goede dingen niet willen doorvatten noch weten; dat zij van die dingen walgen, is eveneens omdat zij die in het geloof-alleen zijn, innerlijk tegen de goede en de ware dingen des Hemels en der Kerk zijn; voorts omdat die dingen innerlijk, wanneer daarover moet worden gedacht, hun stoffelijke ideeën immers te boven gaan; deze walging en deze weerzin is het, die hier met de pijn wordt aangeduid,

Voortzetting over het Zesde Gebod: Gezegd is boven dat het onderscheid tussen de liefde van het huwelijk en de liefde van de echtbreuk is zoals tussen den Hemel en de hel; een eender onderscheid is er tussen de verkwikkelijke dingen dier liefden, want de verkwikkelijke dingen trekken al hun dingen vanuit de liefden vanuit welke zij zijn. De verkwikkelijke dingen van de liefde van de echtbreuk trekken de hunne vanuit de verkwikkelijke dingen van boze nutten doen, aldus van boosdoen; en de verkwikkelijke dingen der liefde van het huwelijk vanuit de verkwikkelijke dingen van goede nutten doen, aldus van weldoen; hoedanig dus het verkwikkelijke is voor de bozen in boosdoen, zodanig is het verkwikkelijke hunner liefde van de echtbreuk, omdat de liefde van de echtbreuk daarin nederdaalt; dat zij daaruit nederdaalt, kan nauwelijks door iemand worden geloofd, maar nochtans is daaruit haar oorsprong; daaruit blijkt dat het verkwikkelijke van de echtbreuk opklimt vanuit de laagste hel. Daarentegen is het verkwikkelijke der liefde van het huwelijk, omdat het is vanuit liefde der verbinding van het goede en het ware, en vanuit de liefde van het goede te doen, een hemels verkwikkelijke; het daalt ook neder vanuit den Binnensten of Derden Hemel, waar de liefde tot den Heer uit den Heer regeert: daaruit kan vaststaan, dat het onderscheid tussen die twee verkwikkelijken is zoals tussen den Hemel en de hel. Maar wat wonderlijk is, men gelooft dat het verkwikkelijke van het huwelijk en het verkwikkelijke van de echtbreuk eender zijn, maar nochtans is het onderscheid tussen die zodanig als nu is gezegd: doch het onderscheid kan geen ander onderkennen en

gewaarworden, dan hij die in het verkwikkelijke der echtelijke liefde is; hij die in dit verkwikkelijke is, wordt met helder doorzicht gewaar, dat het verkwikkelijke van het huwelijk niet iets onzuivers en onkuis inheeft, aldus niet iets wulps; en dat het verkwikkelijke van echtbreuk niets dan een onzuivere, onkuis en wulps is; hij wordt gewaar dat van beneden het onkuis opklimt, en dat van boven het kuis nederdaalt; doch hij die in het verkwikkelijke van echtbreuk is, kan die dingen niet gewaarworden, omdat hij het helse als zijn hemelse gewaarwordt. Uit deze dingen volgt, dat de liefde van het huwelijk ook in haar laatste daad de zuiverheid zelf en de kuisheid zelf is; en dat de liefde van de echtbreuk in haar daden de onzuiverheid zelf en de onkuisheid zelf is. Aangezien de verkwikkelijke dingen van de ene en de andere liefde uiterlijk eender verschijnen, hoewel zij innerlijk volslagen oneender zijn, omdat zij tegengestelden zijn, wordt er derhalve uit den Heer in voorzien, dat de verkwikkelijke dingen van echtbreuk niet opklimmen in den Hemel, voorts dat de verkwikkelijke dingen van het huwelijk niet afdalen in de hel; maar nochtans dat er enige overeenstemming des Hemels zij met de kroostmaking in echtbreuken, niet echter met de verkwikkelijkheid zelf in die echtbreuken.

991. En zij lasterden. den God des Hemels; dat dit de vervalsing van het Woord betekent, staat vast uit de betekenis van lasteren, wanneer het God betreft, zijnde het Woord vervalsen tot aan de vernietiging toe van het Goddelijk Ware in de Hemelen, waarover boven n. 778; en fut de betekenis van den God des Hemels, zijnde het Goddelijk Ware voortgaande uit den Heer; dit wordt onder den God des Hemels, hier en elders in het Woord verstaan, aangezien de algehele Hemel vanuit dat Goddelijke bestaat; vandaar is het, dat de Engelen goden worden geheten, en dat zij de Goddelijke Ware dingen betekenen die uit den Heer zijn, en vandaar eveneens is het, dat de Heer het Woord wordt geheten, hetwelk het Goddelijk Ware is: vandaar nu wordt daarmede dat zij den God des Hemels lasterden, de vervalsing van het Woord aangeduid tot aan de vernietiging toe van het Goddelijk Ware in de Hemelen.

Voortzetting over het Zesde Gebod. Gezegd is dat de echtelijke liefde, welke natuurlijk is, nederdaalt vanuit de liefde van het goede en het ware, welke geestelijk is; vandaar is dit geestelijke in de natuurlijke liefde van het huwelijk, zoals de oorzaak in de uitwerking: vanuit het huwelijk dus van het goede en het ware ontstaat de liefde van vrucht maken, namelijk het goede door het ware en het ware

vanuit ¹⁰⁾ het goede; en vanuit deze liefde daalt de liefde van kroostmaken neder, waarin alle verkwikkelijkheid en wellust is. Omgekeerd, ontstaat de liefde van de echtbreuk, welke natuurlijk is, vanuit de liefde van het boze en het valse, welke geestelijk is; vandaar is dit geestelijke in de natuurlijke liefde van de echtbreuk, zoals de oorzaak in de uitwerking; vanuit het huwelijk dus van het boze en het valse door de liefde ontstaat de liefde van vruchtmaken namelijk het boze door het valse, en het valse vanuit het boze; en vanuit deze liefde daalt de liefde van kroostmaken in de echtbreuken neder, waarin alle verkwikkelijkheid en wellust is. Dat in de liefde van kroostmaken alle verkwikkelijkheid en wellust is, is omdat alle verkwikkelijke, wellustige, gezegende, gelukzalige, in den algehelen Hemel en in de algehele wereld, uit de schepping is samengedragen in het streven en daaruit in de daad van nutten voortbrengen, welke vreugden in opklimmenden graad aangroeien volgens de goedheid en uitnemendheid der nutten tot in het eeuwige; daaruit blijkt, vanwaar zulk een grote wellust van het kroostmaken is, welke elke andere wellust te boven gaat. Dat hij diep te boven gaat is vanwege het alle andere nutten te boven gaande nut, zijnde de voortschepping [*procreatio*] van het menselijk geslacht, en vandaar van den Hemel; daarvandaan is eveneens de wellust en de verkwikkelijkheid der echtbreuk; maar omdat de kroostmaking door haar overeenstemt met de voortbrenging van het boze door het valse, en van het valse vanuit het boze, neemt vandaar die wellust en verkwikkelijkheid bij graden af, en wordt waardeloos, totdat zij ten slotte wordt verkeerd in weezin en walging. Aangezien het verkwikkelijke der liefde van het huwelijk een hemels verkwikkelijke is, en het verkwikkelijke van echtbreuk een hels verkwikkelijke is, zoals boven is gezegd, is het vandaar dat het verkwikkelijke van echtbreuk is vanuit een zeker onzuiver vuur, hetwelk het verkwikkelijke der liefde van het goede voorliegt, als het blijft aanhouden; maar in zich is het het verkwikkelijke der liefde van het boze, hetwelk in zijn wezen het verkwikkelijke is van den haat tegen het goede en het ware; en omdat daaruit de oorsprong ervan is, is zij niet de liefde tussen den echtbreker en de echtbreekster, tenzij hoedanig de liefde van den haat is, welke zodanig is, dat zij in uitwendige dingen in

10 In het Handschrift is hier *per*, door (middel van) veranderd in *ex*, vanuit.

verbinding kunnen zijn, maar niet in de inwendige dingen; in de uitwendige dingen immers is het vurige, in het inwendige is het ijsskoude; en daarom ook wordt na korten tijd het vurige uitgeblust, en komt het ijsskoude opzetten, òf met onmacht, òf met een afkeer zoals voor het smerige. Het werd eveneens gegeven die liefde te zien in haar wezen, welke zodanig was, dat zij van binnen een dodelijke haat was, maar van buiten verscheen zoals een vurige vanuit aangestoken drekkige, rottende en stinkende dingen; en naarmate dat vurige met zijn verkwikkelijke had uitgewoed, naar die mate gaf het leven van het wederzijdse gesprek en verkeer den geest, en trad de haat te voorschijn, eerst onder de gedaante van verachting, daarna van afkeer, voorts van verwerping, ten slotte van lastering en van vechterij; en wat wonderlijk was, hoewel zij elkander haat toedroegen, konden zij nochtans bij tijden paren, en dan het verkwikkelijke van „den haat als het verkwikkelijke der liefde voelen, maar dit vanuit de kitteling des vlezes. Hoedanige verkwikkelijkheid van den haat en daaruit van boos doen diegenen hebben die in de hel zijn, kan niet beschreven, noch geloofd worden; het boze doen is de vreugde huns harten, en dit noemen zij hun hemel: hun verkwikkelijke van boosdoen trekt al het zijne uit den haat en uit den wrok tegen het goede en het ware; en daarom woeden zij, geprikkeld door dodelijken en duivelsen haat, tegen den Hemel, vooral tegen hen die van daar zijn en den Heer aanbidden; uit alle macht immers dorsten zij daarnaar hen af te slachten; en omdat zij het de lichamen niet kunnen, willen zij het de zielen doen; het is dus het verkwikkelijke van den haat, hetwelk in uitersten vurig geworden, en ingespoten aan het zijn lusten botvierende vlees, op dat moment het verkwikkelijke der echtbreuk wordt, terwijl de ziel, waarin de haat zich verbergt, dan zich terugtrekt. Daarvandaan is het, dat de hel echtbreuk wordt geheten; daarvandaan is het ook, dat de echtbrekers mateloos onbarmhartig, woest, en wreed zijn. Dit nu is het helse huwelijk. Aangezien de echtbreuk vurig is in de uitwendige dingen, maar koud in de inwendige, en aangezien zo het inwendige niet het uitwendige voortbrengt, zoals geschiedt in de huwelijken, maar zij tegen elkander wederzijds ageren, is het daarvandaan, dat de man onmacht voelt, als de vrouw de daad wil, en te meer indien zij dringend vordert; het inwendige immers, hetwelk koud is, komt dan in het streven, en vloeit in het vurige

in hetwelk in de uitwendige dingen is, en blust dat uit, en werpt het zo neder als onbekwaam; daarbij komt, dat de begeerte van te verkrachten, welke ook dat onzuivere vuur ontsteekt, dan vergaat.

992. Vanwege hun pijnen en vanwege hun zweren; dat dit betekent vanwege de weerzinnen en de walgingen ten opzichte van de echte ware en goede dingen, afkomstig uit de valse en de boze dingen waarin degenen zijn die in het geloof-alleen zijn, staat vast uit de betekenis van de pijnen, zijnde de weerzinnen ten opzichte van de echte ware en goede dingen, afkomstig uit de valse dingen waarin degenen zijn die in het geloof-alleen zijn, waarover n. 990; en uit de betekenis van de zweren, zijnde de walgingen vanuit de boze dingen des levens; dat met de zweren worden aangeduid de boze werken welke vanuit het eigene des mensen zijn, en vandaar de vervalsingen van het ware en het goede, zie men boven, n. 962; dat de walging wordt aangeduid, is omdat de smart vanwege de zweren wordt verstaan, weswege zij den God des Hemels lasterden, maar nochtans wordt niet de smart deswege verstaan, maar de walging voor de ware en de goede dingen vanuit dezelve.

Voortzetting over het Zesde Gebod. Gezegd is dat de liefde van de echtbreuk een vanuit onzuivere dingen ontstoken vuur is, hetwelk in karten tijd is uitgewoed, en in koude wordt verkeerd, en in een met haat overeenstemmenden afkeer; omgekeerd echter de liefde van het huwelijk; deze is een vuur ontstoken vanuit de liefde van het goede en het ware, en vanuit het verkwikkelijke van weldoen, aldus vanuit de liefde tot den Heer en vanuit de liefde jegens den naaste; dit vuur, hetwelk krachtens haar oorsprong hemels is, is vol van ontelbare verkwikkelijke dingen, te weten [*scilicet*] zo vele als de verkwikkelijkheden en de gezegendheden des Hemels zijn: gezegd is mij, dat er zo vele en zodanige verrukkingen en liefelikheden in die liefde zijn, welke om beurten worden geopenbaard, dat zij noch in een getal, noch in een beschrijving vallen; zij worden ook vermenigvuldigd met toenemingen tot in het eeuwige. De oorsprong dier verkwikkelijkheden is daarvandaan, dat de echtelieden tot één verenigd willen worden ten aanzien van de gemoederen, en dat tot zulk een éénzijn [*unio*] de Hemel samenwerkt vanuit het huwelijk van het goede en het ware uit den Heer daar. Ik zou enige dingen over de huwelijken der Engelen in den Hemel willen mededeten; Zij zeggen dat zij in aanhoudende potentie zijn; dat er na de daad nooit matheid is, te minder droevigheid, maar opgewektheid des levens, en vrolijkheid van animus; dat de echtelieden in elkanders schoot

vernachten zoals zij tot één geschapen zijn; dat de uitwerkingen bestendig geopend zijn, zodat zij nooit ophouden als zij willen, omdat zonder deze de liefde zou zijn als de toegestopte ader van een bron; de uitwerking opent die, en maakt de voortdurendheid, en eveneens de verbinding, opdat zij worden zoals één viees, want het levenskrachtige [*vitale*] van den man voegt zich toe aan het levenskrachtige van de echtgenote, en koppelt samen [*copulat*]. Zij zeggen dat de verrukkingen der uitwerkingen niet kunnen worden beschreven met de woorden van enige taal in de natuurlijke wereld, noch kunnen worden gedacht met de ideeën dan alleen geestelijke, welke ze evenwel niet uitputten. Deze dingen zijn mij door de Engelen gezegd.

993. Doch zij kwamen niet tot inkeer van hun werken; dat dit betekent dat zij niet wilden leven volgens de geboden des Heren, staat vast uit de betekenis van tot inkeer komen, zijnde een ander leven leiden; en uit de betekenis van hun werken, zijnde de boze dingen vanuit de valse dingen; want zij die het geloof scheiden van de werken door te zeggen, dat de werken, omdat zij uit den mens zijn, niet goed zijn, en dat zij op de verdienste zijn gericht, aldus niet moeten worden verbonden met het geloof hetwelk geestelijk en rechtvaardig makend is, dezen doen boze dingen vanuit valse dingen; vanuit het valse beginsel immers werkt de mens niet enig goede, en waar niet het goede is, daar is het boze; anders is het gesteld wanneer de mens volgens de geboden des Heren leeft, welke zijn dat men zich moet onthouden van de boze dingen, en dat men de goede dingen moet doen; vandaar wordt met zij kwamen niet tot inkeer van hun werken, aangeduid dat zij niet wilden leven volgens de geboden des Heren.

Voortzetting over het Zesde Gebod: Dat de waarlijk echtelijke liefde in zich zo vele onuitsprekelijke verkwikkelijkheden bevat dat zij getallen en woorden te boven gaan, kan ook hieruit vaststaan, dat die liefde is de fundamentele liefde van alle hemelse en geestelijke liefden, aangezien de mens door haar de liefde wordt; de egade heeft immers de egade lief vanuit dezelve, zoals het goede het ware liefheeft, en het ware het goede liefheeft, aldus uitbeeldenderwijs zoals de Heer den Hemel en de Kerk liefheeft; zulk een liefde kan niet bestaan dan door het huwelijk, waarin de man het ware is en de echtgenote het goede. Wanneer de mens een zodanige liefde is geworden door het huwelijk, dan is hij ook in de liefde tot den Heer, en in de liefde jegens den naaste, bijgevolg in de liefde van elk goede

en in de liefde van elk ware; want vanuit den mens als liefde kunnen niet anders dan liefden van elk geslacht voortgaan; vandaar is het, dat de echtelijke liefde de fundamentele liefde van alle liefden des Hemels is. Omdat zij nu de fundamentele liefde van alle liefden is, is zij ook het fundamentele van alle verkwikkelijke dingen en vreugden des Hemels, want al het verkwikkelijke en alle vreugde is der liefde uit deze dingenvolgt, dat de hemelse vreugden in haar orde en in haar graden vanuit de echtelijke liefde de oorsprongen en de oorzaken trekken. Vanuit de gelukzaligheden der huwelijken kan geconcludeerd worden tot de rampzaligheden der echtbreuken, namelijk dat de liefde van de echtbreuk de fundamentele liefde is van alle helse liefden, welke in zich niet liefdenzijn, maar haten; bijgevolg dat het de liefde van de echtbreuk is waaraan haten van elk geslacht ontspringen, zowel tegen God als tegen den naaste, in het algemeen tegen elk goede en ware des Hemels en der Kerk; vandaar geworden haar alle rampzaligheden; de mens immers wordt vanuit de echtbreuken een vorm der hel, en krachtens de liefde ervan wordt hij een beeld des duivels, zoals eerder is gezegd. Dat vanuit de huwelijken waarin de ware echtelijke liefde is, alle verkwikkelijkheden en gelukzaligheden groeien tot aan de verkwikkelijkheden en de gelukzaligheden van den binnensten Hemel toe, en dat de onverkwikkelijkheden en de rampzaligheden in de huwelijken waarin de liefde van de echtbreuk regeert, aangroeien in afgrijselijkheid tot aan de laagste hel toe, zie men in het Werk Over den Hemel en de Hel, n. 386.

994. Vers 12, 13, 14, 15, 16. *En de Zesde Engel goot zijn fiool uit op de grote rivier de Eufraat, en uitgedroogd is zen water, opdat bereid zou worden de weg der koningen van den opgang der zon. En ik zag vanuit den mond van den draak, en vanuit den mond van het beest, en vanuit den mond van den pseudoprofeet, drie onreine geesten, den vorsen gelijk. Het zijn immers geesten der demonen, doende tekenen om heen te gaan tot de koningen der aarde en van het ganse wereldrond, om die te vergaderen tot den veldslag van dien groten dag van God Almachtig. Zie, Ik kom zoals een dief; gezegend hij die waakt en zijn bekleedselen bewaart opdat hij niet naakt wandele, en zij zijn schaamte zien. En hij heeft hen vergaderd op de plaats in het Hebreuws geheten Armageddon.* En de Zesde Engel goot zijn fiool uit op de grote rivier de Eufraat, betekent den staat der Kerk geopenbaard ten aanzien van de redelijke dingen, en vandaar van het inzicht: en uitgedroogd is zijn water, betekent dat de valse dingen verwijderd

zijn: opdat bereid zou worden de weg der koningen van den opgang der zon, betekent opdat het Goddelijk Ware uit den Heer zou kunnen invloeden: en ik zag vanuit den mond van den draak, en vanuit den mond van het beest, betekent vanuit de denking, de redenering, den godsdienst en de leer van hen die in het geloof-alleen zijn, en in de bevestigingen ervan vanuit den natuurlijke mens: en vanuit den mond van den pseudoprofeet, betekent de leer des geloofs gescheiden van het leven, en der rechtvaardigmaking door haar, bevestigd vanuit het vervalste Woord: drie onreine geesten, den vorsen gelijk, betekent de redeneringen vanuit louter valse dingen tegen de Goddelijke Ware dingen: het zijn immers geesten der demonen, betekent de valse redeneringen vanuit de hel: doende tekenen, betekent overredende door begoochelingen en drogredenen: om heen te gaan tot de koningen der aarde en van het ganse wereldrond, om die te vergaderen tot den veldslag, betekent om tweedrachten en gevechten op te wekken tegen de ware dingen bij allen die van de Kerk zijn: van dien groten dag van God Almachtig, betekent den allerlaatsten staat der Kerk, wanneer de Komst des Heren en het Laatste Gericht daar is: zie, Ik kom zoals een dief, betekent de Komst des Heren, en het Laatste Gericht: gezegend hij die waakt, betekent den gelukzaligen staat van hen die tot den Heer schouwen: en zijn bekleedselen bewaart, betekent die leven volgens Zijn Goddelijke Ware dingen; opdat hij niet naakt wandele, betekent opdat hij niet zij zonder ware dingen, en vandaar zonder het goede: en zij zijn schaamte zien, betekent en vandaar in vuile liefden: en hij heeft hen vergaderd op de plaats in het Hebreeuws geheten Armageddon, betekent den staat van strijd vanuit de valse dingen tegen de ware dingen, opkomend vanuit de liefde van zich bij de mensen der Kerk.

995. En de Zesde Engel goot zijn fiool uit op de grote rivier de Eufraat; dat dit betekent den staat der Kerk geopenbaard ten aanzien van de redelijke dingen, en vandaar ten aanzien van het inzicht, staat vast uit de betekenis van den Engel uitgietende de fiool, zijnde de staat der Kerk geopenbaard, zoals boven ettelijke malen; en uit de betekenis van de Eufraat, zijnde het redelijke, waarover boven n. 569; en deze wordt de grote rivier genoemd vanwege het inzicht, hetwelk de mens heeft vanuit het redelijke; de rivier immers betekent het inzicht; men zie n. 518; alle inzicht immers van den natuurlijke mens is vanuit het redelijke van hem; het redelijke immers is het bemiddelende tussen het geestelijke en het natuurlijke; en omdat het het bemiddelende is, neemt dit het eerst den invloed over vanuit de geestelijke wereld, en draagt dien over in de natuurlijke; vandaar is het, dat voordat het geestelijke gemoed, hetwelk de geestelijke mens wordt genoemd, kan

worden geopend, en daarna in het natuurlijk gemoed door dat gemoed invloed kan worden gegeven, het redelijke moet worden opgekweekt, hetgeen geschiedt door de wetenschappelijke dingen, zijnde de natuurlijke en de zedelijke ware dingen, en door de erkenningen van het ware en het goede vanuit het Woord: door deze dingen wordt het redelijke gemoed geopend van onderen; maar zodra het geestelijk gemoed is geopend, en daaruit de invloed geschiedt, wordt het redelijk gemoed geopend van boven, en zo verschaft het redelijke als bemiddelende den doorgang, en dan wordt door dat gemoed het natuurlijk gemoed, waarin de wetenschappelijke dingen en de erkenningen zijn, ondergeordend aan het geestelijk gemoed, aldus aan den Hemel en den Heer.

Voortzetting over het Zesde Gebod: De waarlijk echtelijke liefde is uit den Allenen Heer; dat zij is uit den Allenen Heer, is omdat zij nederdaalt vanuit de liefde des Heren jegens den Hemel en de Kerk, en vandaar vanuit de liefde van het goede en het ware; de Heer immers is het uit Wien het Goede is, en de Hemel en de Kerk zijn het in dewelke het ware is; daaruit volgt, dat de waarlijk echtelijke liefde in haar eerste wezen de liefde tot den Heer is. Vandaar is het, dat niemand in de waarlijk echtelijke liefde kan zijn, en in derzelver liefelijke, verkwikkelijke, gezegende dingen en vreugden, dan hij die den Allenen Heer erkent, dat is, het Drievuldige in Hem: hij die gaat tot den Vader als tot een persoon op zichzelf, of tot den Heiligen Geest als tot een persoon op zichzelf, en tot Die niet in den Heer, dezelve heeft niet de echtelijke liefde. Het echte echtelijke bestaat vooral in den Derden Hemel, omdat de Engelen daar in de liefde tot den Heer zijn, Hem als den Allenen God erkennen, en Zijn bevelen doen; de bevelen doen is voor hen Hem liefhebben; de bevelen des Heren zijn voor hen de ware dingen, waarin zij Hem opnemen: de verbinding van den Heer met hen is er, en van hen met den Heer, want zij zijn in den Heer, omdat zij in het Goede zijn, en de Heer is in hen, omdat zij in de ware dingen zijn; dit is het hemels huwelijk, uit hetwelk de waarlijk echtelijke liefde nederdaalt.

996. En uitgedroogd is zijn water; dat dit betekent dat de valse dingen verwijderd zijn, staat vast uit de betekenis van de wateren, zijnde de ware dingen, en in den tegengestelden zin de valse dingen, waarover n. 518; hier de valse dingen, omdat er volgt: “Opdat bereid zou worden de weg der koningen van den opgang der zon”, waarmede wordt aangeduid opdat het Goddelijk Ware uit den Heer zou kunnen invloeien; en uit de betekenis van uitgedroogd

worden, zijnde verwijderd worden. Hier wordt de staat des mensen ten aanzien van het redelijke beschreven: het is het redelijke vanuit hetwelk de mens de ware dingen kan zien en verstaan; en voor zoveel kan hij ze zien, als de valse dingen vanuit de boze dingen niet in den weg staan; want het vermogen van de ware dingen te verstaan heeft elk mens, ook de boze; men zie n. 874, 970; maar dat de mens dezelve niet ziet noch verstaat, is omdat hij het boze liefheeft, en dit brengt het valse binnen; en wanneer daarna het ware in het valse binnenvalt, dan kan het ware niet in zijn licht verschijnen; het wordt immers afgestompt, verduisterd, verstikt, verworpen. Maar de valse dingen vanuit de boze dingen treden niet binnen, aldus versperren zij ook niet den weg, in den eersten leeftijd van den mens; zij treden immers binnen in zijn tweeden en derden leeftijd, wanneer hij niet langer denkt vanuit het allene geheugen, of vanuit den leermeester, maar vanuit zijn eigen verstand; het redelijke immers, waarin het verstand is, wordt gaandeweg geopend naarmate de mens opgroeit; uit deze dingen blijkt, dat de valse dingen ondertussen zijn verwijderd, en dat dan binnentreden de erkentissen van het ware en het goede vanuit het Woord, welke de mens ook in een zeker licht, zonder valse dingen, ziet: maar dat het redelijk gezicht daarna door redeneringen vanuit begoochelingen en vanuit valse dingen wordt verdraaid, wordt aangeduid met de drie onreine geesten, den vorsen gelijk, welke vanuit den mond van den draak en van het beest en van den pseudoprofeet uitgingen, waarover in hetgeen volgt. De naaste zin der woorden, dat uitgedroogd is het water van de rivier de Eufraat, opdat bereid zou worden de weg der koningen van den opgang der zon, is deze, opdat een doorgang zou worden gegeven uit de Kerk waar de Goddelijke Ware dingen zijn, welke de draak, het beest en de pseudoprofeet wilden verdraaien; want de Eufraat begrensdde aan de ene zijde het land Kanaän, en scheidde het van Assyrië; en met het land Kanaän wordt de Kerk aangeduid, en met Assyrië het redelijke.

Voortzetting over het Zesde Gebod: Aangezien de waarlijk echtelijke liefde in haar eerste wezen de liefde tot den Heer uit den Heer is, is zij ook de onschuld. De onschuld is den Heer liefhebben als zijn Vader, door Zijn bevelen te doen, en door van Hem geleid te willen worden en niet door zichzelf, aldus zoals een klein kind. Omdat de onschuld die liefde is, is zij het Zijn zelf van al het goede; en vandaar heeft de mens voor zoveel van den Hemel in zich, of is hij voor zoveel in den Hemel, als hij in de echtelijke liefde is, omdat hij voor evenzoveel in de onschuld is. Omdat de waarlijk echtelijke liefde de onschuld is, zijn derhalve de spelen tussen echtelieden

zoals de spelen der kleine kinderen onder elkander, en voor zoveel zijn het zulke spelen, als zij elkander liefhebben, zoals verschijnt bij allen in de eerste dagen na de bruiloft, wanneer hun liefde de waarlijk echtelijke liefde nabootst. De onschuld der echtelijke liefde wordt in het Woord verstaan onder de naaktheid, waarover Adam en zijn echtgenote niet bloosden, ter oorzaak hiervan dat niets wulps, en vandaar niets van schaamte is tussen de echtelieden, meer dan tussen kleine kinderen, als zij onder elkander naakt zijn.

997. Opdat bereid zou worden de weg der koningen van den opgang der zon; dat dit betekent opdat het Goddelijk Ware uit den Heer kan invloeden, staat vast uit de betekenis van den weg der koningen, zijnde de invloed van het Goddelijk Ware; met den weg immers wordt de invloed aangeduid, en met de koningen worden de ware dingen aangeduid: dat het de invloed van het Goddelijk Ware is die wordt verstaan, is omdat gezegd wordt de weg der koningen van den opgang der zon; met de wegen immers worden de invloeden aangeduid, aangezien elke invloed uit het ene gezelschap tot het andere, aldus uit den Heer, is door wegen geopend in de geestelijke wereld; en aangezien met den opgang der zon wordt aangeduid waar de Heer is, is “van den opgang der zon” aldus uit den Heer. Dat de Heer de Zon des Hemels is, en dat vandaar onder de zon in het Woord wordt verstaan de Heer ten aanzien van de liefde, zie men boven, n. 401, 412, 527. Dat onder het oosten en onder den opgang der zon wordt verstaan waar de Heer is, n. 422: en dat met de Koningen de Goddelijke Ware dingen worden aangeduid, n. 29, 31, 553, 625; wat onder deze woorden in den naasten zin wordt verstaan, is boven gezegd, namelijk dat een weg zou worden geopend uit het land Kanaän, waarmede het geestelijke der Kerk wordt aangeduid, tot Assyrië, waarmede het redelijke der Kerk wordt aangeduid; de rivier de Eufraat scheidde en onderscheidde die landen; vandaar wordt met den weg der koningen van den opgang der zon de toegang tot de Kerk aangeduid; dat die zou worden geopend, wordt in dezen zin daaronder verstaan, dat het water van de Eufraat is uitgedroogd. Nu zal iets worden gezegd over den invloed van het Goddelijk Ware uit den Heer bij de mensen; uit den Heer als Zon gast zowel warmte als licht uit; maar de Warmte is het Goddelijk Goede, en het Licht is het Goddelijk ware; het Licht, zijnde het Goddelijk Ware, vloeit in en treedt binnen bij elken Engel des Hemels, en eveneens bij elk mens der wereld, en geeft het inwendig gezicht, zijnde het verstand; want ieder mens ten aanzien van zijn geest, hoewel niet ten aanzien van het lichaam, heeft het vermogen van dat licht op te nemen, dat is, van het Goddelijk Ware te verstaan; maar

dat vermogen wordt geopend naarmate de mens opgroeit, en zijn redelijke volgens de orde door wetenschappen en door erkentnissen van het goede en het ware opkweekt en formeert: doch de Warmte, zijnde het Goddelijk Goede, vloeit niet aldus bij den Engel en bij den mens in zoals het Licht, zijnde het Goddelijk Ware; de oorzaak hiervan is deze, dat de mens wordt geboren in boze dingen van elk geslacht, en de boze dingen staan in den weg; en daarom moeten die eerst worden verwijderd, voordat de Warmte, zijnde het Goddelijk Goede, kan invloeien; en de boze dingen worden verwijderd door ze te aanmerken als zonden tegen God, en ze te schuwen, door den Heer te smeken om hulp: voor zoveel als dus de mens zo het Goddelijk Goede opneemt, voor evenzoveel komt hij in het Licht van het Goddelijk Ware te verstaan; want de weg van het Goddelijk Ware in den mens die wordt hervormd, is door het Goede des wils en vandaar des levens bij hem. Wanneer echter de mens niet in het Goddelijk Goede is, maar in het boze, dan is hij niettemin in het vermogen om het licht op te nemen, of om *het* Goddelijk Ware te verstaan, maar voor zoveel is hij in een afgescheiden staat; indien hij echter niet in den afgescheiden staat is, dan verstaat hij dat niet aldus: de mens heeft een afgescheiden staat, wanneer hij alleen wordt gehouden in de denking welke des verstands is, en niet tevens in de aandoening welke des wils is; maar in dezen staat wordt de mens niet hervormd, omdat dat licht dan niet zijn leven aandoet, of het Goddelijk Ware wordt niet ingeplant: een niet afgescheiden staat echter heeft de mens, wanneer hij wordt gehouden in de denking vanuit het verstand, en tevens in de aandoening vanuit den wil; in dezen staat neemt de mens niet het licht op of verstaat hij het Goddelijk Ware niet, indien hij niet tevens ten aanzien van de aandoening des wils in het Goddelijk Goede is; want in dezen staat staan de boze dingen welke des wils zijn, en daaruit de valse dingen welke der denking zijn, in den weg, en blussen het licht uit. Maar over deze beide staten des menschen zal meer worden gezegd in hetgeen volgt:

Voortzetting over het Zesde Gebod: Aangezien de echtelijke liefde in haar eerste wezen de liefde tot den Heer uit den Heer is, en vandaar eveneens de onschuld is, is derhalve de echtelijke liefde ook een Vrede zodanig als er is in de Hemelen bij de Engelen: want zoals de Onschuld het Zijn zelf van elk goede is, aldus is de Vrede het Zijn zelf van elk verkwikkelijke vanuit het goede, bijgevolg is deze het Zijn zelf van alle vreugde tussen de echtelieden: omdat alle vreugde nu der liefde is, en de echtelijke liefde de fundamentele liefde van alle liefden des Hemels is, zetelt derhalve de Vrede zelf

voornamelijk in de echtelijke liefde. Dat de Vrede het gezegende des harten en der ziel is, afkomstig vanuit de verbinding van den Heer met den Hemel en de Kerk, aldus eveneens vanuit de verbinding van het goede en het ware, terwijl alle tweedracht en strijd van het boze en het valse met het goede en het ware heeft opgehouden, zie men boven, n. 365; en omdat de echtelijke liefde nederdaalt vanuit die verbindingen, daalt eveneens elk verkwikkelijke dier liefde neder en trekt het zijn wezen vanuit den hemelsen Vrede. Die Vrede ook blinkt als een hemels gezegende vanuit de aangezichten der echtelieden die in deze liefde zijn, en vanuit deze liefde elkander wederzijds aanzien, in de Hemelen op; ook kan zulk een hemelse hetwelk het binnenst de verkwikkelijke dingen der liefde aandoet, en Vrede wordt genoemd, niet bij anderen bestaan dan bij hen die het binnenst, aldus ten aanzien van de harten zelf, verbonden kunnen worden.

998. En ik zag vanuit den mond van den draak en vanuit den mond van het beest; dat dit betekent vanuit de denking, de redenering, den godsdienst en de leer van hen die in het geloof-alleen zijn, en in de bevestigingen ervan vanuit den natuurlijken mens, staat vast uit de betekenis van den mond, zijnde de denking, de redenering, de godsdienst en de leer, waarover n. 580, 782, 794; uit de betekenis van den draak, zijnde zij die in het geloof-alleen zijn, zowel ten aanzien van de leer als ten aanzien van het leven, n. 714, 715, 716, 737; en uit de betekenis van het beest, zijnde zij die door redeneringen vanuit den natuurlijken mens het geloof-alleen bevestigen, waarover n. 773. Het waren immers twee beesten, het ene vanuit de zee, het andere vanuit het land opklimmende; en onder het beest vanuit de zee wordt verstaan dat geloof door redeneringen vanuit den natuurlijken mens bevestigd; en onder het beest vanuit het land (of de aarde) wordt dat geloof verstaan bevestigd vanuit den zin der letter des Woords, en vandaar de vervalsing ervan; maar hier wordt verstaan het beest opklimmende vanuit de zee, aldus het geloof bevestigd door redeneringen, omdat eraan wordt toegevoegd: Vanuit den mond van de pseudoprofeet; en met den pseudoprofeet wordt iets eenders aangeduid als met het beest vanuit de aarde, namelijk het geloof-alleen bevestigd door het Woord, aldus de leer van het valse vanuit de vervalste ware dingen. Met deze en de volgende dingen wordt nu beschreven, dat de leer van het geloof-alleen het vermogen van het Goddelijk Ware te verstaan heeft afgestompt en bijna uitgeblust, welke vermogen toch aan ieder mens is gegeven uit den Heer, voor zoveel als de valse dingen vanuit het boze niet den invloed en den toegang van

voren versperren zodat niet iets vanuit den Hemel wordt doorvat; de mens immers is zoals een tuin die evengelijk het licht opneemt des winters en des zomers, maar niet de warmte; en zoals deze de warmte opneemt, aldus bloeit hij en maakt hij vrucht; eender de mens, namelijk dat hij evengelijk het licht kan opnemen, dat is, het Goddelijk Ware verstaan, hetzij hij boos hetzij hij goed is; nochtans kan hij niet bloeien en vruchtmaken, dat is, wijs zijn en werken doen die goed zijn, tenzij dan zoals hij de warmte opneemt, dat is, het goede der liefde. Door velen wordt geloofd, dat de Geleerden [*Eruditi*], omdat zij meer dingen vanuit het Woord en vanuit de leer vanuit het Woord weten, inzichtsvoller en wijzer dan de anderen zijn; maar nochtans hebben zij niet meer van inzicht en van wijsheid dan volgens de geestelijke warmte, dat is, het goede der liefde bij hen; volgens deze immers wordt het vermogen van de ware dingen te verstaan geopend en levend gemaakt, maar hetzelfde vermogen wordt door de boze dingen der liefde van het eigene als het ware bedekt en uitgewist; dat die desalniettemin het verstandelijk vermogen hebben, hoezeer ook bedekt en uitgewist, heb ik meermalen horen betuigen door de ondervinding; want geesten die geheel en al in valse dingen vanuit het boze waren, en met hun hart den Goddelijken invloed ontkenden in alle dingen des verstands van het ware en des wils van het goede, aldus de Goddelijke Voorzienigheid, en vandaar bij zich bevestigden dat alle dingen zijn der natuur en der eigen voorzichtigheid, dezen verstonden, hoewel zij als het ware in geen vermogen van de ware dingen te verstaan waren als zij bij zich die dingen dachten, nochtans wanner zij van anderen hoorden dat het Goddelijke alles is en het natuurlijke niets naar verhouding, tenzij zoals van den werkmeester het instrument is, deze dingen dan zo helder verstonden als zij die dezelve leerden, en als de anderen die zich in dat Goddelijk Ware hadden bevestigd; maar niet zodra keerden zij het oor af, of zij vielen in het tegendeel, en verstonden zij die dingen niet, ter oorzake hiervan dat zij die dingen bedekten met valse dingen vanuit bevestigingen. Daaruit bleek, dat bij allen het vermogen is van de ware dingen te verstaan, of van het licht van den Hemel op te nemen; maar nochtans dat zij voor zoveel opnemen als zij in het goede der liefde door het leven zijn; eender als een tuin die het licht vanuit de zon evengelijk des winters als des zomers toelaat; maar dat hij nochtans voor zoveel bloeit en vrucht maakt, als hij tegelijk vanuit de zon de warmte opneemt, hetgeen geschiedt als er voor hem lente en zomer is.

Voortzetting over het Zesde Gebod: De mens heeft zoveel en zodanig inzicht en zoveel en zodanige wijsheid, hoeveel en hoedanige echtelijke liefde er bij hem is; de oorzaak hiervan is deze, dat de

echtelijke liefde nederdaalt vanuit de liefde van het goede en het ware, zoals de uitwerking uit haar oorzaak, of zoals het natuurlijke uit zijn geestelijke; en vanuit het huwelijk van het goede en het ware hebben ook de Engelen der drie Hemelen alle inzicht en wijsheid; het inzicht en de wijsheid immers is niets anders dan de opneming van het licht en de warmte vanuit den Heer als Zon, dat is, de opneming van het Goddelijk Ware verbonden met het Goddelijk Goede, en van het Goddelijk Goede verbonden met het Goddelijk Ware; aldus is het huwelijk van het goede en het ware uit den Heer. Dat het zo is, verschijnt klaarblijkend uit de Engelen in de Hemelen; die zijn gescheiden van hun eegaden weliswaar in het inzicht, maar niet in de wijsheid; doch wanneer zij bij hun eegaden zijn, zijn zij ook in de wijsheid; en, wat mij verwonderde, zo als zij het aangezicht keren tot de eegade, voor zoveel zijn zij in den staat der wijsheid, want de verbinding van het ware en het goede geschiedt in de geestelijke wereld door den aanblik, en de echtgenote daar is het goede, en de man daar is het ware; en daarom wordt het ware zoals het zich tot het goede keert, aldus levend gemaakt. Onder het inzicht en de wijsheid wordt niet verstaan de vernuftigheid van redeneren over de ware en de goede dingen, maar het vermogen van de ware en de goede dingen zien en verstaan, welk vermogen de mens heeft uit den Heer.

999. En vanuit den mond van den Pseudoprofeet; dat dit betekent de leer des geloofs gescheiden van het leven, en der rechtvaardigmaking door haar, bevestigd vanuit het vervalste Woord, staat vast uit de betekenis van den Pseudoprofeet, zijnde de leer van het valse vanuit de vervalste ware dingen des Woords: dat dit met den pseudoprofeet wordt aangeduid, is omdat onder den profet de leer van het ware vanuit het Woord wordt verstaan, en in den hoogsten zin het Woord; men zie n. 624; vandaar wordt het tegendeel onder den pseudoprofeet verstaan. Bovendien wordt met den pseudoprofeet hier iets eenders aangeduid als met het beest opklimmende vanuit de aarde; want gezegd wordt vanuit den mond van het beest en den pseudoprofeet: het waren immers twee beesten waarmede de draak verder is beschreven, het ene gezien vanuit de zee, het andere vanuit de aarde opklimmende; met het beest vanuit de zee worden aangeduid de bevestigingen van het geloof gescheiden van het leven door de redeneringen vanuit den natuurlijken mens; met het beest echter vanuit de aarde worden aangeduid de bevestigingen van het geloof gescheiden van het leven vanuit het Woord, en vandaar de vervalsingen ervan;

en omdat zij vandaar de leer der Kerk is geworden, en die leer de scheiding des geloofs van het leven leert, en de rechtvaardigmaking door dat gescheiden geloof, wordt derhalve dit tweede beest onder den pseudoprofeet verstaan.

Voortzetting over het Zesde Gebod: Vanuit de waarlijk echtelijke liefde is de macht en de bescherming tegen de hellen, omdat zij is tegen de boze en de valse dingen die vanuit de hellen opklimmen; de oorzaak hiervan is deze, dat de mens door de echtelijke liefde verbinding heeft met den Heer, en de Allene Heer alle hellen overmag; voorts omdat de mens door de echtelijke liefde den Hemel en de Kerk heeft; en daarom, zoals de Heer aanhoudend den Hemel en de Kerk beschermt tegen de boze en de valse dingen die uit de hellen oprijzen, aldus doet Hij het allen die in de waarlijk echtelijke liefde zijn, want bij dezen en niet bij anderen is de Hemel en de Kerk; de Hemel en de Kerk immers is het huwelijk van het goede en het ware, vanuit hetwelk de echtelijke liefde is, zoals boven is gezegd. Vandaar is het, dat de mens door de echtelijke liefde Vrede heeft, zijnde de binnenste vreugde des harten vanuit de zekerheid (of veiligheid) in elk opzicht tegen de hellen, en vanuit de bescherming tegen de bestokingen van het boze en het valse daaruit.

1000. Drie onreine geesten, den vorsen gelijk; dat dit betekent de redeneringen vanuit louter valse dingen tegen de Goddelijke Ware dingen, staat vast uit de betekenis van de onreine geesten, zijnde de valse dingen van het boze, welke uit de hel zijn; allen immers die in de hellen zijn, zijn vanwege de valse dingen van het boze onrein, ter oorzake hiervan, dat alle onreine dingen ontstaan vanuit de valse dingen die vanuit het boze zijn, en alle reine dingen vanuit de ware dingen die vanuit het goede zijn; uit de betekenis van drie, zijnde alle dingen en het volle, en gezegd zijnde van de ware of van de valse dingen, waarover n 435, 506, 532, 658; vandaar ook wordt met drie aangeduid geheel en al en louter, hier louter het valse; en uit de betekenis van de vorsen, zijnde de redeneringen vanuit de valse dingen; dat deze met vorsen worden aangeduid, is niet slechts vanwege hun gekwaak, maar ook vanwege hun verblijf in moerassige en rottende poelen, waarmede ook de helse valse dingen worden aangeduid; want zij die redeneren vanuit de valse dingen tegen de Goddelijke Ware dingen, verblijven in de hellen die verschijnen zoals moerassen en stinkende poelen; en zij die daar vertoeven, zijn, als ze in het licht des Hemels worden geschouwd, eender aan de vorsen, sommigen in groteren vorm, sommigen in kleineren, volgens de hoogmoedigheid vanuit een scherper en een grover redenering; zij zijn ook meer en minder onrein

volgens de redeneringen tegen de innerlijker en waardiger Goddelijke Ware dingen. Dat de vorsen betekenen de redeneringen vanuit louter valse dingen tegen de Goddelijke Ware dingen, kan vaststaan uit het wonder der vorsen in Egypte; met alle daar geschiedde wonderen immers worden plagen of boze dingen aangeduid, waarmede diegenen na den dood worden aangedaan die door de wetenschappelijke dingen van den natuurlijken mens strijden tegen de geestelijke goede en ware dingen, en deze trachten te vernietigen; door Farao immers en door de Egyptenaren werden de natuurlijke mensen uitgebeeld en vandaar aangeduid, en door de zonen Israëls, die zij bestookten en tot knechten wilden maken, werden de geestelijke mensen uitgebeeld en vandaar aangeduid; aldus ook door de Egyptenaren de dingen die van den natuurlijken mens zijn, en door de zonen Israëls de dingen die van den geestelijken mens zijn; de dingen die van den natuurlijken mens zijn, hebben betrekking op de boze en de valse dingen, en de boze dingen op de liefde, en de valse dingen op de leer van hem; en de dingen die van den geestelijken mens zijn, hebben betrekking op de goede dingen, welke der liefde zijn, en op de ware dingen, welke der leer van hem zijn. Dat met de vorsen daar worden aangeduid de redeneringen van den natuurlijken mens vanuit de valse dingen tegen de ware dingen van den geestelijken mens, blijkt uit de beschrijving van dat wonder bij Mozes; namelijk *dat de rivier vorsen deed voortkruipen, en opklommen en kwamen in het huis van Farao, en in diens slaapkamer, en op zijn bed, en in het huis zijner knechten, en van zijn volk, en in de bakovens en de baktroggen. En dat zij daarna stierven, en vergaderd werden bij hopen, en dat het land stonk*, Exod. VII: 27, 28, 29; Hfdst. VIII: 1 tot 10; dat de vorsen hier betekenen de redeneringen van den natuurlijken mens vanuit de valse dingen tegen de Goddelijke Ware dingen, kan vaststaan uit de Ontvouwing van al die dingen in DE HEMELSE VERBORGENHEDEN, van n. 7345 tot 7357, en van n. 7379 tot 7409. Voorts bij David: *“Hij verkeerde hun wateren in bloed, en Hij doodde hun vis; Hij deed in hun landen vorsen voortkruipen, in de binnenkameren hunner koningen”*, Psalm CV: 29, 30; deze dingen betreffen de plagen in Egypte; met de in bloed verkeerde wateren worden de vervalste ware dingen aangeduid; met de gedode vissen worden aangeduid de wetenschappelijke ware dingen en de erkenissen van den natuurlijken mens, namelijk dat zij vergingen; met de vorsen voortkruipende in de landen, worden de redeneringen van den natuurlijken mens vanuit de valse dingen aangeduid; de binnenkameren der koningen betekenen de innerlijke ware dingen, welke zij door de redeneringen vanuit de valse dingen verdraaiden; de binnenkameren zijn de innerlijke dingen, en de koningen zijn

de ware dingen: eendere dingen worden daarmee aangeduid dat de vorsen opklommen in het huis van Farao, in diens slaapkamer, en in diens bed. Uit deze dingen nu blijkt, wat wordt aangeduid met de drie onreine geesten, den vorsen gelijk, welke uitgingen vanuit den mond van den draak, van het beest, en van den pseudoprofeet.

Voortzetting over het Zesde Gebod: Zij die in de waarlijk echtelijke liefde zijn, keren na den dood als zij Engelen worden, in hun jeugd en jongelingsjaren terug; mannen [*mares*], hoezeer ook van ouderdom verteerd, worden jongemannen, en de vrouwen echtgenoten, van ouderdom verteerd, worden jonge vrouwen; de ene en de andere eegade keert terug in de bloesems en in de vreugden van den leeftijd, als de echtelijke liefde aanvangt met nieuwe verkwikkelikheden het leven te verhogen, en spelen in te blazen terwille van de kroostmaking; in dezen staat komt de mens eerst uiterlijk, daarna al innerlijker en innerlijker tot in het eeuwige, die echtbreuken als zonden heeft geschuwd, en in de echtelijke liefde door den Heer is ingewijd in de wereld. Omdat zij innerlijk steeds verjongen, volgt dat de waarlijk echtelijke liefde aanhoudend groeit en binnentreedt in haar verrukkingen en de heilrijkheden, waarin van de schepping der wereld aan voor haar is voorzien, welke zijn de verrukkingen en de heilrijkheden van den binnensten Hemel, opgekomen vanuit de liefde des Heren jegens den Hemel en de Kerk, en vandaar vanuit de liefde van het goede en ware onder elkander, vanuit welke liefden in de Hemelen alle vreugde is. Dat de mens aldus verjongt in den Hemel, is omdat hij dan het huwelijk van het goede en het ware ingaat, en het goede heeft het streven in van bestendig het ware lief te hebben, en het ware heeft het streven in van bestendig het goede lief te hebben, en dan is de echtgenote het goede in vorm, en is *de* man het ware in vorm; krachtens dat streven legt de mens al het stroeve, treurige en dorre seniele af, en trekt hij het levendige, blijde en gedijende jeugdige aan, vanuit hetwelk het streven leeft en vreugde wordt. Gezegd is mij vanuit den Hemel, dat zij dan het leven der liefde hebben, hetwelk niet anders kan worden beschreven, dan dat het het leven der vreugde zelf is. Dat de mens die in de waarlijk echtelijke liefde in de wereld leeft, na den dood in het hemels huwelijk komt, zijnde dat van het goede en het ware, opkomende vanuit het huwelijk van den Heer met de Kerk, blijkt duidelijk hieruit, dat vanuit de huwelijken in de Hemelen, hoewel de

echtelieden daar eender als op de aarde worden vergezelschap, niet kinderen worden geboren, maar in de plaats van kinderen goede en ware dingen, en vandaar wijsheid, zoals eerder is gezegd; vandaar is het, dat onder baringen, geboorten en verwekkingen in het Woord in deszelfs geestelijken zin geestelijke baringen, geboorten en verwekkingen worden verstaan, onder zonen en dochteren de ware en goede dingen der Kerk, en andere maar eendere dingen onder schoondochters, schoonmoeders en schoonvaders. Uit deze dingen ook kan men duidelijk zien, dat de huwelijken op aarde overeenstemmen met de huwelijken in de Hemelen, en dat de mens na den dood in de overeenstemming komt, namelijk uit het lichamenlijk-natuurlijk huwelijk in het hemels-geestelijk huwelijk, zijnde de Hemel zelf, en de vreugde des Hemels.

1001. Het zijn immers geesten der demonen; dat dit de valse redeneringen vanuit de hel betekent, staat vast uit de betekenis van de onreine geesten, den vorsen gelijk, zijnde de redeneringen vanuit louter valse dingen tegen de Goddelijke Ware dingen, waarover vlak boven n. 1000; en uit de betekenis van de demonen, zijnde de dingen die vanuit de hel zijn; diegenen immers in de hel worden demonen genoemd die in de begeerte zijn van de ware dingen te vervalsen, hetgeen voornamelijk door redeneringen geschiedt; vandaar worden met de demonen en de demonische dingen [*daemones et daemonia*] in den abstracten zin de begeerten en de valsheden aangeduid, zoals kan vaststaan uit de plaatsen in het Woord waar zij worden genoemd, zoals in Levit. xvii: 7; Deut. xxxii: 17; Jes. xiii: 21; Hfdst. xxxiv: 14; Psalm cvi: 37; Matth. iv: 24; Hfdst. viii: 16, 28, 31; Hfdst. ix: 32, 33; Hfdst. x: 8; Hfdst. xii: 22; Hfdst. xv: 22; Markus i: 32, 34, 39; Lukas iv: 33 tot 38, 41; Hfdst. viii: 2, 26 tot 40; Hfdst. ix: 1, 37 tot 42, 49; Hfdst. xiii: 32; Apoc. ix: 20; Hfdst. xviii: 2.

Voortzetting over het Zesde Gebod: Vanuit de echtelijke liefde hebben de Engelen alle schoonheid; aldus heeft iedere Engel die volgens haar: alle Engelen immers zijn de vormen van hun aandoeningen, ter oorzake hiervan, dat het in den Hemel niet is geoorloofd met het aangezicht dingen te liegen, die niet van zijn aandoening zijn; en daarom is hun aangezicht de stempel van hun animus; wanneer zij dus de echtelijke liefde hebben, zo hebben zij de liefde tot den Heer, hebben zij de onderlinge liefde, hebben zij de liefde van het goede en de liefde van het ware, hebben zij de liefde van de wijsheid; deze liefden bij hen vormen hun aangezichten, en vertonen zich als vuren des levens in hun ogen, waaraan zich bovendien de onschuld

en de vrede toevoegt welke hun schoonheid vervolledigen. Zulke vormen zijn de engellijke vormen van den binnensten Hemel, en zij zijn de waarlijk menselijke vormen.

1002. Doende tekenen; dat dit betekent overredende door begoochelingen en drogredenen, staat vast uit de betekenis van de tekenen, zijnde de betuigingen en de overredingen, en zo eveneens de bevestigingen, waarover boven n. 706, 824; hier de overredingen door begoochelingen en drogredenen, want gehandeld wordt over hen die door redeneringen het van het leven gescheiden geloof bevestigen; en omdat dit geschiedt door begoochelingen en drogredenen, waardoor de eenvoudigen worden overreed, worden derhalve met de tekenen doenden hier de overredingen en de bevestigingen door begoochelingen en drogredenen aangeduid; dat de overredingen geschieden door begoochelingen, is boven getoond, waar gehandeld werd over het beest opklimmende vanuit de zee, Hfdst. XIII: i tot 13; met hetzelfde werden ook aangeduid de bevestigingen door de redeneringen vanuit den natuurlijken mens. Dat zulke dingen worden aangeduid met tekenen, is omdat volgt: Om heen te gaan tot de koningen der aarde en van het ganse wereidronde, om die te vergaderen tot den veldslag; waarmede wordt aangeduid om tweedrachten en gevechten op te wekken tegen de ware dingen in de algehele Kerk.

Voortzetting over het Zesde Gebod: Uit de tot dusver aangevoerde dingen kan men opmaken, wat van het goede vanuit de kuisheid in de huwelijken voortspuit, bijgevolg wat de goede werken der kuisheid zijn, welke geschieden door den mens die echtbreuken schuwt als zonden tegen God; de goede werken der kuisheid zijn die welke betreffen òf de echtelieden zelf, òf het kroost en het nageslacht ervan, òf de hemelse gezelschappen; de goede werken der kuisheid die de echtelieden zelf betreffen, zijn de geestelijke en de hemelse liefden, zijn het inzicht en de wijsheid, zijn de onschuld en de vrede, zijn de macht en de bescherming tegen de hellen, en tegen de boze en de valse dingen daaruit, en het zijn de veelvuldige vreugden en gelukzaligheden tot in het eeuwige; en al deze dingen hebben zij, die in kuise huwelijken leven, volgens de vorengesegde dingen. De goede werken der kuisheid die het kroost en het nageslacht betreffen, zijn deze dat zovele en zo grote boze dingen niet aan de familiën worden medegeboren; de regerende liefde immers der ouders wordt overgeleid in het kroost; en somtijds tot in het verre nageslacht, en wordt hun tot een overgeërfde natuur; deze wordt gebroken en vermilderd bij de ouders, die echtbreuken als helse dingen schuwen,

en huwelijken als hemelse dingen liefhebben. De goede werken der kuisheid die de hemelse gezelschappen betreffen, zijn deze dat de kuisde huwelijken de verrukkingen des Hemels zijn, dat zij de kweekplaatsen ervan zijn, en dat zij de firmamenten ¹¹⁾ ervan zijn; de verrukkingen geworden den Hemel door de vergemeenschappingen; de kweekplaatsen zijn zij voor den Hemel door de kroostmakingen; en de firmamenten ¹¹⁾ zijn zij voor den Hemel door de macht tegen de hellen, want de duivelse geesten worden bij de aanwezigheid van de echtelijke liefde woedend, uitzinnig, en onmachtig van gemoed, en zij werpen zich voorover in de diepte neder.

1003. Om heen te gaan tot de koningen der aarde en van het ganse wereldrond, om die te vergaderen tot den veldslag; dat dit betekent om tweedrachten en gevechten op te wekken tegen de ware dingen bij allen die van de Kerk zijn, staat vast uit de betekenis van de koningen, zijnde zij die in de ware dingen vanuit het goede zijn, en abstract genomen de ware dingen vanuit het goede, waarover n. 29, 31, 553, 625; uit de betekenis van de aarde en het wereldrond, zijnde de Kerk ten aanzien van het ware en ten aanzien van het goede, aldus de algehele Kerk, waarover n. 741; uit de betekenis van den veldslag, zijnde de tweedracht aangaande de ware en de goede dingen, en het geestelijk gevecht [*pugna*], waarover n. 573, 734; uit deze dingen blijkt, dat met heengaan tot de koningen der aarde en van het ganse wereldrond om hen te vergaderen tot den veldslag, wordt aangeduid tweedrachten en gevechten opwekken tegen de ware dingen bij allen die van de Kerk zijn. Dat de Kerk in twisten [*lites*] over de ware en de goede dingen, en in gevechten tegen dezelve, en ten slotte in tweedrachten door het geloof-alleen is gekomen, blijkt duidelijk hieruit, dat toen dat geloof was aanvaard, niet langer enige gelegenheid werd gegeven aan het verstand om hetzelfde van binnen te bezien; het geloof immers sluit in, dat men het geloven uroet hoe het ook verschijnt vóór het verstand; en wanneer het verstand wordt verwijderd van het geloof, wordt het ook verwijderd van de verlichting; en wanneer het verwijderd is, treedt blindheid en stompzinigheid in het al der Kerk binnen; en in dezen staat ontstaan louter twisten over den zin des Woords, welke ter bevestiging van al wat men maar belooft kan worden getrokken; vandaar is het, dat de Kerk is verdeeld in kerken, en in deze zo vele ketterijen zijn ontstaan. Dat die tweedrachten en gevechten over de ware en de goede dingen zijn vanuit de hel, wordt

11 In het Handschrift is op beide plaatsen het woord *sustentacula* (ondersteunsels) veranderd in *firmamenta* (letterlijk: „versteviggers”).

daarmede aangeduid, dat de geesten der demonen tekenen waren doende om heen te gaan tot de koningen der aarde en van het ganse wereldrond, om hen te vergaderen tot den veldslag.

Voortzetting over het Zesde Gebod: Uit de opgesomde en beschreven goede dingen, die de kuise huwelijken volgen, kan men besluiten tot de boze dingen die de echtbreuken volgen; het zijn immers de aan die goede dingen tegenovergestelde boze dingen; namelijk, in de plaats van de geestelijke en de hemelse liefden, welke degenen hebben die in de kuise huwelijken leven, hebben helse en duivelse liefden zij die in echtbreuken leven: in de plaats van inzicht en wijsheid, welke degenen hebben die in de huwelijken kuis leven, hebben waanzinnen en dwaasheden zij die in echtbreuken leven: in de plaats van onschuld en vrede, welke degenen hebben die in de kuise huwelijken leven, hebben arglisten en geen vrede zij die in echtbreuken leven: in de plaats van macht en bescherming tegen de hellen, welke degenen hebben die kuis in de huwelijken leven, zijn de demonische Asmodeën zelf en de hellen zij die in echtbreuken leven: in de plaats der schoonheid, welke degenen hebben die kuis in de huwelijken leven, hebben wanstaltigheid zij die in echtbreuken leven, monsterachtig volgens hun hoedanige. Hun laatste lot is, dat zij vanwege het toppunt van impotentie waarin zij zich ten slotte brengen, verstoken worden van elk vuur en licht des levens, en eenzaam vertoeven in woestijnen zoals onvermogens [*inertiae*] en walgingen van hun eigen leven.

1004. Van dien groten dag van God Almachtig; dat dit betekent den allerlaatsten staat der Kerk, wanneer de Komst des Heren en het Laatste Gericht daar is, staat vast uit de betekenis van den groten dag van God Almachtig, zijnde de laatste staat der Kerk, wanneer de Komst des Heren en het Laatste Gericht daar is, waarover n. 413. Meermalen wordt in het Woord gezegd grote dag, dag van Jehovah, dag des toorns en der ontsteking, dag der wraak, verschrikkelijke dag, en in die plaatsen wordt daaronder verstaan de laatste staat der Kerk, en dan de Komst des Heren, en het Laatste Gericht.

Voortzetting over het Zesde Gebod: De waarlijk echtelijke liefde kan niet bestaan dan tussen twee; zoals niet de liefde des Heren jegens den Hemel, welke één is uit Hem en in Hem; of jegens de Kerk, welke eender als de Hemel één is uit Hem en in Hem; allen die in de Hemelen zijn, en die in de Kerk zijn, zullen één zijn door de wederzijdse liefde vanuit de liefde tot den Heer; de Engel in den

Hemel, en de mens in de Kerk, die niet met de overigen aldus één maakt, is niet vanuit den Hemel, noch uit de Kerk. Bovendien zijn het in den algehelen Hemel, en in de algehele wereld, twee dingen waarop alle dingen betrekking hebben; die twee worden genoemd het Goede en het Ware; vanuit die, tot één verbonden, zijn alle dingen die in den Hemel en in de Wereld zijn, ontstaan en blijven zij bestaan; wanneer zij één zijn, dan is het Goede in het Ware, en is het Ware in het Goede, en is het Ware van het Goede, en is het Goede van het Ware; aldus erkent het ene het andere als zijn wederzijdse en wederkerige, en zoals het agerende zijn reagerende, en omgekeerd: vanuit dit universele huwelijk is de echtelijke liefde tussen echtgenoot en echtgenote; de echtgenoot is zo geschapen opdat hij het verstand van het ware zij, en de echtgenote is zo geschapen opdat zij de wil van het Boede zij; bijgevolg opdat de echtgenoot het ware zij, en de echtgenote het goede, aldus opdat beiden het ware en het goede in een vorm mogen zijn, welke vorm de mens is, en het beeld Gods; en omdat het van scheppingswege is, dat het Ware worde van het Goede, en het Goede worde van het Ware, aldus wederzijds en over en weer, kan er derhalve niet bestaan een ware verenigd met twee uiteenlopende [*diversis*] goeden, en omgekeerd; noch kan er bestaan één verstand verenigd met twee uiteenlopende willen, één omgekeerd; noch kan er bestaan één mens, die geestelijk is, verenigd met twee uiteenlopende Kerken; eender niet één man binnenst verenigd met twee vrouwen; de binnenste vereniging [*unitio*] is zoals die van ziel en hart; de ziel der echtgenote is de man, en het hart van den man is de echtgenote; de man vergemeenschapt en verbindt zijn ziel met de echtgenote door de daadwerkelijke liefde; zijn zaad heeft die ziel in, en de echtgenote neemt haar met het hart op; vandaar worden de twee één; en dan beschouwen alle en de afzonderlijke dingen van des enen lichaam hun wederzijdse in die van den ander; dit is het echte huwelijk, enig en alleen tussen twee bestaanbaar; want het is van scheppingswege, dat alle dingen van den man, zowel die van zijn gemoed als die van zijn lichaam, hun wederzijdse hebben in het gemoed en in het lichaam der echtgenote, en vandaar dat de meest afzonderlijke dingen elkander wederzijds beschouwen en verenigd willen worden; vanuit dezen aanblik en vanuit dit streven ontstaat de echtelijke liefde. Alle dingen die in het lichaam zijn,

welke leden, ingewanden en organen worden genoemd, zijn niet iets anders dan natuurlijk-lichamelijke vormen overeenstemmende met den vorm van het geestelijk gemoed; vandaar stemmen alle en de afzonderlijke dingen des lichaams dermate overeen met alle en de afzonderlijke dingen des gemoeds, dat het lichaam al wat het gemoed wil en denkt, op deszelfs wenk terstond uitvoert; wanneer dus de beide gemoederen één handelen, dan zijn ook de beide lichamen potentiëel aldus verenigd, dat zij niet langer twee zijn, maar een vlees; één vlees willen worden, is de echtelijke liefde, en deze liefde is zodanig hoedanig dat willen is. Het is geoorloofd dit te bevestigen door iets wonderbaarlijks dat in de Hemelen is; er bestaan daar echtelieden die in zulk een echtelijke liefde zijn, dat beiden één vlees kunnen zijn, en het eveneens zijn als zij het willen, en dan verschijnen zij als één mens: ik heb het gezien, en ik heb met hen gesproken, en zij zeiden dat zij een leven hebben, en dat zij zijn zoals het leven van het goede in het ware, en het leven van het ware in het goede, en dat zij zijn zoals de paren in den mens, namelijk zoals de beide halfvrienden van het cerebrum omgeven door een hersenvlies, zoals de beide kamers van het hart binnen het gemene omhulsel, en de beide longlobben eender, welke, hoewel zij twee zijn, nochtans een zijn ten aanzien van het leven en ten aanzien van de uitoefeningen des levens, welke de nutten zijn: zij zeiden dat hun aldus verbonden leven vol is van den Hemel, en dat het des Hemels leven zelf is met deszelfs oneindige gezegendheden, ter oorzaak hiervan, dat de Hemel ook zodanig is krachtens het huwelijk van den Heer met dien; want alle Engelen des Hemels zijn in den Heer en de Heer is in hen. Verder zeiden zij, dat het hun onmogelijk is om vanuit enige bedoeling te denken over een boventallige [*supernumeraria*] echtgenote of vrouw, omdat dit gelijk zou staan met den Hemel te verkeren in de hel; en daarom valt de Engel als hij dit slechts denkt, van den Hemel weg. Zij voegden daaraan toe, dat de natuurlijke geesten deze hun verbinding niet bestaanbaar achten, hier oorzaak hiervan, dat zij die louter natuurlijk zijn, geen huwelijk vanuit geestelijken oorsprong hebben, zijnde dat van het goede en het ware, maar dat zij een huwelijk vanuit natuurlijke oorsprong hebben; vandaar hebben zij ook niet een één-zijn [*unio*] van gemoederen, maar slechts een één-zijn van lichamen vanuit den zijn lusten in het vlees botvierenden animus,

welke wulpsheid is vanuit de universele wet ingegeven en zo ingeënt vanuit de schepping aan elk levende en elk niet-levende, zijnde dit, dat alles waarin een kracht is, een evenbeeld van zich [*sui instar*] wil voortbrengen en zijn soort vermenigvuldigen tot in het oneindige en tot in het eeuwige. Omdat de nakomelingen van Jakob, die de zonen Israëls werden genoemd, louter natuurlijke mensen waren, en vandaar hun huwelijken niet geestelijk maar vleselijk waren, werd het hun derhalve vanwege de hardheid huns harten toegestaan meerdere echtgenoten te trouwen.

1005. Zie, Ik kom zoals een dief; dat dit de Komst des Heren betekent, en dan het Laatste Gericht, staat vast uit de betekenis van komen zoals een dief, wanneer het den Heer betreft, zijnde Zijn Komst, en dan het Laatste Gericht, eender zoals in het Woord elders, zoals in Matth. vi: 19, 20; Hfdst. xxiv: 42, 43; Obad. Vers 5; Joël ii: 9; Hoschea vii: 1. Dat met komen zoals een dief, dit wordt aangeduid, is omdat het aan den Heer wordt toegeschreven dat Hij de erkenissen van het goede en het ware wegneemt, en de Kerk verwoest, zoals een dief schatten wegneemt en het huis plundert; voorts omdat de Kerk dan in den nacht en in de duisternis is, namelijk in valse dingen vanuit het boze; en de laatste staat der Kerk wordt ook nacht genoemd, en de valse dingen vanuit het boze waarin zij dan zijn, worden duisternis genoemd, en de dief komt des nachts wanneer er duisternis is; vandaar de vergelijking van de Komst des Heren en het Laatste Gericht met een dief; men zie ook boven n. 193.

Voortzetting over het Zesde Gebod: Dat de echtbreuk de hel is, en vandaar een gruwel, kan een ieder vatten vanuit de vermenging van verschillende zaden in de baarmoeder van één vrouw; het is het zaad des mensen waarin het binnertste van zijn leven schuilt, en vandaar de inzet van het nieuwe leven, hetwelk daarvandaan heilig is; dit gemeen maken met de binnensten en de inzetten van anderen, zoals geschiedt in echtbreuken, is profaan; vandaar is het, dat de echtbreuk de hel is, en dat de Hel in het gemeen echtbreuk wordt geheten. Omdat vanuit zulk een vermenging niet anders dan verrotting, ook vanuit geestelijken oorsprong, kan ontstaan, zo volgt dat de echtbreuk ook een gruwel is. Daarvandaan verschijnen in de bordelen die in de hel zijn, allerlei stanken, en als licht vanuit den Hemel daarin wordt binnengelaten, worden echtbreeksters met echtbrekers ontwaard zoals zwijnen nederliggende in de vuilnissen zelf; en, wat wonderlijk is, eender als de zwijnen zijn zij in hun

verrukkingen als zij in het midden van vuilnissen zijn. Doch die bordelen worden gesloten gehouden, omdat als zij geopend worden, een walm wordt uitgewasemd die braken verwekt. Anders in de kuisse huwelijken; in deze voegt zich het leven van den man door het zaad toe aan het leven der echtgenote; vandaar de binnenste verbinding, vanuit welke zij niet twee maar één vlees worden; en volgens de verbinding groeit daardoor de echtelijke liefde, en met haar al het goede des Hemels.

1006. Gezegend hij die waakt; dat dit betekent den gelukzaligen staat van hen die tot den Heer schouwen, staat vast uit de betekenis van gezegend, zijnde in den gelukzaligen staat zijn; en uit de betekenis van waken, zijnde zich het geestelijk leven verwerven, waarover n 187; en dit wordt verworven daardoor dat de mens tot den Heer schouwt, omdat de Heer het Leven zelf is, en uit Hem alleen het eeuwige leven is; als de mens in het leven uit den Heer is, dan is hij in het wakker-zijn; wanneer hij echter in het leven uit zichzelf is, dan is hij in slaap; of, wat het zelfde is, als de mens in het geestelijk leven is, dan is hij in het wakker-zijn; wanneer hij echter in het natuurlijk leven is gescheiden van het geestelijk leven, dan is hij in slaap; en *de* dingen die de mens dan ziet, daarmede is het gesteld als met de dingen die de mens ziet in den droom: dit leven leven wordt ook verstaan onder slapen en insluimeren in het Woord, zoals in Matth. XIII: 25; Hfdst. xxv: 5, 6; Markus IV: 26, 27; Hfdst. XIII: 36; Jesaja v: 27; Jerem. LI: 39, 57; Psalm. XIII :4; Psalm LXXVI: 7, en elders: hieruit blijkt wat waken betekent.

Voortzetting over het Zesde Gebod: Doch men moet weten dat de echtbreuken meer en minder hels en gruwelijk zijn: de echtbreuken afkomstig uit zwaardere boze dingen en de valse dingen daaruit, zijn ook zwaarder, en uit mildere boze dingen en de valse dingen daaruit zijn milder; de echtbreuken immers stemmen overeen met de echtbrekingen van het goede en met de vervalsingen daaruit van het ware; de echtbrekingen van het goede zijn in zich boze dingen, en de vervalsingen van het ware zijn in zich valse dingen; volgens de overeenstemmingen daarmede zijn de hellen gerangschikt in geslachten en m soorten; lijkachtige hellen hebben zij voor wie de verkrachtingen van vrouwen-echtgenoten verrukkingen zijn geweest; drekachtige hellen hebben zij voor wie de schofferingen van maagden verrukkingen zijn geweest; afgrijselijke slijmerige hellen hebben zij voor wie de verscheidenheden en de veranderingen van boeren verrukkingen zijn geweest; en vunzige hellen hebben

de ovenigen; sodomitische hellen hebben zij die in de boze dingen zijn geweest vanuit de liefde van overheersen over allen vanuit het allene verkwikkelijke der overheersing, en in geen verkwikkelijke van het nut. Van hen die het geloof hebben gescheiden van de goede werken, zowel in leer als in leven, ademen echtbreuken uit zoals van een zoon met de moeder of met een tante; van hen die het Woord hebben bestudeerd alleen om den roem, en niet terwille van geestelijke nutten, ademen echtbreuken uit zoals van een vader met de schoondochter: van hen die geloven dat de zonden vergeven worden door het Hellig Avondmaal, en niet door de boetedoening des levens, ademen echtbreuken uit zoals van een broeder met de zuster: van hen die het Goddelijke geheel en al ontkennen, ademen schandelijke dingen met beesten uit; en zo voort. Dat zij zulke hellen hebben, is vanwege de overeenstemming met de echtbrekingen en bevuilingen van het goede en het ware.

1007. En zijn bekleedselen bewaart; dat dit betekent die leven volgens Zijn Goddelijke Ware dingen, staat vast uit de betekenis van de bekleedselen, zijnde de het goede bedekkende ware dingen, waarover n 64, 65, 195, 271, 395, 637; vandaar wordt met de bekleedselen bewaren aangeduid volgens de ware dingen leven, hier volgens de Goddelijke Ware dingen des Heren in het Woord.

Voortzetting over het Zesde Gebod: Kortom, van elke verbinding van het boze en het valse in de geestelijke wereld vloeit een sfeer van echtbreuk uit, maar alleen van hen die in de valse dingen ten aanzien van de leer zijn, en in de boze dingen ten aanzien van het leven; niet echter van hen die in de valse dingen ten aanzien van de leer zijn, maar in de goede dingen ten aanzien van het leven zijn, want bij dezen is er geen verbinding van het boze en het valse, maar bij genen. Doch dat vloeit voornamelijk uit van de priesters die valse dingen geleerd, en boas geleeft hebben; dezen immers hebben ook het Woord verechtbreukt en vervalst. Vanuit dezen wordt, hoewel zij geen echtbrekers zijn geweest in de wereld, nochtans echtbreuk opgewekt, maar een echtbreuk die priester lijke echtbreuk wordt genoemd, welke evenwel wordt onderscheiden van de overige echtbreuken. Hieruit blijkt, dat de oorsprong der echtbreuken de liefde en daaruit de verbinding van het boze en het valse is.

1008. Opdat hij niet naakt wandele; dat dit betekent opdat hij niet zij zonder ware dingen, en vandaar zonder goede dingen, staat vast uit de betekenis van

naakt, zijnde zonder het ware zijn, en vandaar zonder het goede, waarover n. 240; want zij die zonder ware dingen zijn, zijn ook zonder goede dingen; al het goede immers wordt verworven door de ware dingen; en bovendien is het goede zonder het ware niet het goede, noch is het ware zonder het goede het ware; opdat het het ware zij, zal het verbonden zijn met het goede; en opdat het het goede zij, zal het verbonden zijn met het ware; er bestaat wel een ware zonder het goede, en een goede zonder het ware, maar nochtans is het ware zonder het goede dood; aldus eveneens het goede zonder het ware; want het ware heeft zijn Zijn uit het goede, en het goede zijn Bestaan door het ware: hieruit blijkt dat met naakt wandelen wordt aangeduid zonder ware dingen zijn, en vandaar zonder goede dingen; dat wandelen betekent zijn en leven, zie men boven in n. 787.

Voortzetting over het Zesde Gebod: Dat echtbreuken minder worden verafschuwd bij de Christenen dan bij de heidenen, ja zelfs dan bij sommige barbaarse natiën, is omdat in de Christelijke wereld heden ten dage niet het huwelijk van het goede en het ware is, maar het huwelijk van het boze en het valse; wânt een godsdienst en een leer des geloofs gescheiden van de goede werken, is een godsdienst en een leer van het ware gescheiden van het goede; en het ware gescheiden van het goede is niet het ware, maar innerlijk bezien is het het valse, en het goede gescheiden van het ware is niet het goede, maar innerlijk bezien is het het boze; vandaar is in den Christelijken godsdienst de leer van het valse en het boze, vanuit welken oorsprong de lust en voorliefde [*favor*] voor echtbreuk uit de hel invloeit; vandaar is het, dat echtbreuken worden geloofd geoorloofd te zijn, en zonder schaamte worden gepleegd in de Christelijke wereld: want, zoals boven is gezegd, de verbinding van het boze en het valse is geestelijke echtbreuk, vanuit welke volgens de overeenstemming de natuurlijke echtbreuk ontstaat: daarvandaan is het, dat echtbreuken en hoererijen in het Woord echtbrekingen van het goede en vervalsingen van het ware betekenen; vandaar is het, dat Babylon een loonhoer wordt geheten in de Apocalyps; eender Hierosolyma in het Woord van het Oude Testament; en dat de Joodse natie door den Heer een overspelige natie en vanuit den vader den duivel werd geheten. Maar over deze dingen vanuit het Woord zie men boven n. 141.

1009. En zij zijn schaamte zien; dat dit betekent en vandaar in vuile liefden, staat vast uit de betekenis van de schaamte, zijnde de vuile liefden; want

onder de schaamte wordt het lichaamsdeel verstaan dat met de broek wordt bedekt, en het is de streek der geslachtsdelen, welke vanwege de ergernissen en vanwege de echtbreuken de schaamdelen worden genoemd: de naaktheid van deze wordt verstaan onder naakt wandelen; en omdat de geslachtsdelen van beiderlei kunne overeenstemmen met de liefden des Hemels in het algemeen, en dan overeenstemmen wanneer zij bekleed zijn, stemmen zij vandaar met de liefden der hel overeen, wanneer zij niet bekleed zijn, aldus wanneer zij naakt zijn: klederen immers betekenen de bekleedende ware dingen, en het vlees van die lichaamsstreek betekent het goede der liefde, en het goede zonder het ware is het goede niet, zoals ook niet het ware zonder het goede het ware is; over welke zaak men zie vlak boven n. 1008; en waar niet het goede der liefde is, daar is het boze, of een vuile liefde. Aangezien de naaktheid van dat lichaamsdeel de vuile liefde betekent, of het wulpse der echtbreuk, had derhalve Aharon een broek uit linnen, welke op zijn vlees was wanneer hij bediende, Exod. xxviii: 42, 43; Hfdst. xxxix: 28; een broek uit linnen betekende de bedekkende ware dingen.

Voortzetting over het Zesde Gebod: Wie zich onthoudt van echtbreuken vanwege een andere oorzaak dan dat het zonden zijn en tegen God, is nochtans een echtbreker; zoals indien iemand zich daarvan onthoudt vanwege de vrees voor de burgerlijke wet en haar straffen; vanwege de vrees voor het verlies van faam en van de eer dientengevolge; vanwege de vrees voor ziekten dientengevolge; vanwege de vrees voor twisten thuis van de zijde van de echtgenote, en de onrust des levens dientengevolge; vanwege de vrees voor stokslagen door de bedienden van den beledigden echtgenoot; vanwege de behoefte, of vanwege de gierigheid; vanwege de gebrekkigheid afkomstig òf van misbruik, òf van ouderdom, òf van onvermogen, òf van ziekte; ja zelfs indien hij zich onthoudt vanwege de ene of andere natuurlijke of zedelijke wet, en zich niet tevens daarvan onthoudt vanwege de Goddelijke Wet, zo is hij nochtans innerlijk onkuis en een echtbreker; want niettemin gelooft hij dat het geen zonden zijn, en vandaar verklaart hij ze geoorloofd in zijn geest, en zo begaat hij ze in den geest, hoewel niet in het lichaam; en daarom spreekt hij na den dood, als hij een geest wordt, openlijk ten gunste van dezelve, en zonder schaamte bedrijft hij ze. Het is gegeven in de geestelijke wereld maagden te zien, die hoerijen goddeloos hadden geacht, omdat zij tegen de Goddelijke Wet zijn; en eveneens maagden die ze niet goddeloos hadden geacht, maar

zich nochtans daarvan hadden onthouden vanwege de opspraak, welke de vrijers doet afdeinzen, deze maagden zag ik gegord met een grauwe walk in haar afdalen tot de onderwereld [*ad inferos*], gene echter gegord met blinkend wit licht in haar opklimmen tot de opperwereld [*ad superos*].

1010. En hij heeft hen vergaderd op de plaats in het Hebreeuws geheten, Armageddon; dat dit betekent den staat van strijd vanuit de valse dingen tegen de ware dingen, opkomend vanuit de liefde van zich bij de mensen der Kerk, staat vast uit de betekenis van hen vergaderen op een plaats, namelijk tot den veldslag, zijnde rangschikken om te strijden vanuit de valse dingen tegen de ware dingen; dat het is de staat van den strijd, is omdat de plaats den staat der zaak betekent; en dat het de staat van den strijd is vanuit de valse dingen tegen de ware dingen, is omdat verstaan wordt dat de draak vergaderde; want in Hoofdstuk XII wordt gezegd *dat de draak heenging om krijg te voeren met de overigen vanuit het zaad der vrouw, die de bevelen Gods bewaren, en de getuigenis van Jezus Christus hebben*, Vers 17; en aangaande zijn beest opklimmende vanuit de zee, Hfdst. XIII: *dat het aan hetzelfde werd gegeven krijg te voeren met de heiligen, en hen te overwinnen*, Vers 7: hier nu wordt de plaats genoemd, waar zij moeten worden vergaderd, en den veldslag ingaan. Men gelooft dat onder Armageddon wordt verstaan Megiddon, waar Joschia, koning van Jehudah, strijdende tegen Farao de nederlaag leed, waarover wordt gehandeld in II Kon. XXIII: 29, 30; II Kron. XXXV: 20 tot 24; en eveneens Zach. XII: 11; maar wat met Megiddon daar in den geestelijken zin wordt verstaan, is nog onbekend, en daarom zal het worden gezegd; met Armageddon wordt aangeduid de liefde van de eer, van de heerschappij en van den oppervoorrang; deze liefde wordt ook met Megiddon aangeduid in de oude Hebreeuwse Taal, zoals blijkt uit de betekenis van dat Woord in de Arabische Taal; ook wordt niet iets anders onder Armageddon verstaan in de Hemelen, want alle in het Woord genoemde plaatsen betekenen dingen en staten. Dat de liefde van eer, heerschappij en oppervoorrang de laatste staat der Kerk is, wanneer de valse dingen de ware dingen gaan aanvallen, is omdat die liefde in de Kerk in de laatste tijden van haar gaat regeren, en wanneer die liefde regeert, dan regeert eveneens het valse vanuit het boze, en dit overwint het ware; die liefde immers blust meer dan alle andere liefden het licht des Hemels uit, en brengt de duisternis der hel aan; de oorzaak hiervan is deze, dat die liefde het eigene zelf des mensen is, en de mens kan uit zijn eigene door geen kracht worden weggeleid en naar den Hemel geheven, zolang die liefde regeert; en het eigene waarin die liefde den mens geheel onderdompelt,

is niets anders dan het boze en het valse: dat de mens vanwege die liefde in de donkerheid is ten aanzien van alle dingen die des Hemels en der Kerk zijn, bijgevolg in louter valse dingen, verschijnt niet aan den mens die daarin is, ter oorzaak hiervan, dat het natuurlijk schijnsel bij hen voor zoveel blinkt als het geestelijk licht wordt uitgeblust; maar die glans is vanuit een dwaallicht [*banen fatuus*], het is immers een schijnsel ontstoken vanuit de liefde van roem, aldus vanuit de liefde van het eigen inzicht, welk inzicht, in den Hemel beschouwd, waanzin en dwaasheid is; wanneer derhalve deze liefde in de Kerk regeert, dan is het met haar gedaan, want dan heeft niet langer iemand het verstand van het ware en den wil van het goede; de eer immers, de heerschappij en de oppervoorrang is het toppunt van wellust, en wordt gevoeld als het hoogste goede; en dat wat de opperste wellust en het hoogste goede is, is ook het einddoel terwille waarvan alle dingen gebeuren; en dan dienen alle goede en ware dingen, zowel de burgerlijke en de zedelijke als de geestelijke, tot middelen, en de middelen worden geliefd alleen vanuit het einddoel, en voor zover als zij het einddoel van dienst zijn; en indien zij niet van dienst zijn, worden zij geheel en al geminacht en verworpen, aldus eveneens alle burgerlijke, zedelijke en geestelijke nutten; anders is het gesteld wanneer de nutten tot einddoel strekken, en de mens niet den roem en de eer toekent aan zijn persoon, maar aan de nutten zelf volgens hun uitnemendheid; dan zijn eer, heerschappij en oppervoorrang de middelen, en worden zij niet geacht tenzij voor zoveel als zij de nutten als middelen van dienst zijn. Uit deze dingen kan enigermate vaststaan, wat verstaan wordt onder Armageddon: ten leven toe werd het ook getoond, dat die liefde de Kerk heeft verwoest, en al haar goede dingen heeft verechtbreukt, niet slechts in de koninkrijken van Babymaar ook in de overige koninkrijken; bijna iedereen heden ten ten dage draagt het na den dood als hij in de geestelijke wereld komt, vanuit de natuurlijke wereld met zich mede dat hij wil geëerd worden, heersen en bovenuitsteken, en het zijn er uiterst weinigen die de nutten om de nutten liefhebben; zij willen immers dat de nutten dienen, en de eer, welke niet des nuts is, heerse; en wanneer dat regeert, hetwelk gescheiden van het nut niet iets is, zo kan hun geen deel en erfenis gegeven worden in de Hemelen, waar de allene nutten regeren; het Rijk des Heren immers is een rijk van nutten; want als deze regeren, dan regeert de Heer, omdat de nutten de goede dingen zijn, en al het goede is uit den Heer. Dit nu is de staat der Kerk geopenbaard ten aanzien van de redelijke dingen, welke staat wordt aangeduid met den Zesden Engel, uitgietende zijn fiool op de grote rivier de Eufraat; over welken staat nu is gehandeld.

Voortzetting over het zesde Gebod: Deze dingen zijn gezegd over de echtbreuken; nu zal ook worden gezegd wat echtbreuk is. Echtbreuken zijn alle hoererijen welke de echtelijke liefde vernietigen; de hoererij van een echtgenoot met de echtgenote van een ander, of met een vrouw [*femina*], hetzij het een weduwe is, hetzij een maagd, hetzij een loonhoer, is echtbreuk, als dit geschiedt vanuit walging of vanuit afkeer jegens de eegade; eender de hoererij van een echtgenote met een gehuwden [*uxoratus*] man of met een vrijgezel, als dit geschiedt vanuit een eendere oorzaak. Ook de hoererijen van elken ongehuwden man met de echtgenote van een ander, en van elke ongehuwde [*non maritata*] vrouw met den man van een andere, zijn hoererijen, omdat zij de echtelijke liefde vernietigen, door de animus van hen af te keren van het huwelijk tot de echtbreuk. De verkwikkelijke dingen der verscheidenheden trouwens met hoeren zijn ook de verkwikkelijke dingen der echtbreuk, want het verkwikkelijke der verscheidenheid vernietigt het verkwikkelijke van het huwelijk. Het verkwikkelijke der ontmaagding [*defloratio*] zonder het einddoel van het huwelijk, is ook het verkwikkelijke der echtbreuk; want zij die in dat verkwikkelijke zijn, willen daarna alleen het huwelijk terwille van de ontmaagding; en wanneer deze volvoerd is, walgen zij van het huwelijk. In één woord: alle hoererij die het echtelijke vernietigt, en de liefde ervan uitblust, is echtbreuk of der echtbreuk; die echter welke niet het echtelijke vernietigt, noch de liefde ervan uitblust, is een ontuchtpleging [*fornicatio*] opwellende vanuit een zeker instinct der natuur tot het huwelijk, hetwelk om verschillende oorzaken nog niet kan worden aangegaan.

IOIII. Vers 17, 18. *En de Zevende Engel goot zijn fiool uit in de lucht, en er ging een grote stem uit vanuit den Tempel des Hemels, vanuit den Troon, zeggende: Het is geschied. En er geschiedden stemmen, en bliksemen en donderslagen; en een grote aardbeving geschiedde, hoedanige niet is geschied van dat mensen geweest zijn op de aarde, een zodanige aardbeving, dermate groot.* En de Zevende Engel goot zijn fiool uit in de lucht, betekent den staat der Kerk geopenbaard ten aanzien van alle dingen der denking; en er ging een grote stem uit vanuit den Tempel des Hemels, vanuit den Troon, zeggende: Het is geschied, betekent de openbaring vanuit den Hemel uit den Heer, dat het voleindigd is, en zo dat het Laatste Gericht daar is: en er geschiedden stemmen, en bliksemen en donderslagen, betekent de redekavelingen, de verdonkeringen van het verstand, en de gevolgtrekkingen van de valse dingen vanuit de boze dingen:

en een grote aardbeving geschiedde, betekent den staat der Kerk volslagen veranderd: hoedanige niet is geschied van dat mensen geweest zijn op de aarde, betekent dat hij volledig omgekeerd was meer dan hij tot nu toe was geweest in de landen waar de Kerk is: een zodanige aardbeving, dermate groot, betekent zodat er niet langer de Kerk is.

1012. En de Zevende Engel goot zijn fiool uit in de lucht; dat dit betekent den staat der Kerk geopenbaard ten aanzien van alle dingen der denking, staat vast uit de betekenis van den Engel uitgietende de fiool, zijnde de staat der Kerk geopenbaard, zoals boven; en uit de betekenis van de lucht, zijnde de denking, hier het al der denking, omdat het de laatste staat der Kerk is, die hier wordt beschreven; en daarom wordt er, deze geopenbaard zijnde, gezegd dat het is geschied, dat is, voleindigd is. Dat de lucht de denking betekent, is omdat de ademhaling, welke door de lucht geschiedt, overeenstemt met de denking, welke des verstands is, zoals de beweging van het hart overeenstemt met de aandoening welke des wils is: dat de ademhaling der longen overeenstemt met de denking, blijkt duidelijk uit de gelijktijdige en eensgezinde werking van de ene en de andere; zoals immers de mens denkt, aldus ademt hij; indien hij stil denkt, ademt hij ook stil; andersom indien hij sterk denkt; indien hij intens en innerlijk in zich denkt, dan staat de ademhaling een klein weinig stil, en is eveneens ingehouden; aldus varieert de mens den staat zijner ademhaling volgens elken staat zijner denking op aangepaste wijze; de oorzaak hiervan is deze, dat er twee levens van den mens zijn, namelijk het leven van het verstand, en het leven van den wil; alle dingen des lichaams stemmen overeen met die beide levens des gemoeds; aldus stemt in het algemeen het leven der ademhaling overeen met het leven des verstands en vandaar der denking, en het leven der hartbeweging stemt overeen met het leven des wils en vandaar der liefde; deze beide levens worden ook verstaan onder de ziel en het hart in het Woord, waar wordt gezegd met de ganse ziel en met het ganse hart, waarmede wordt aangeduid met het ganse verstand en met den gansen wil, of met alle denking welke des geloofs is, en met alle aandoening welke der liefde is: deze dingen zijn gezegd, opdat men wete dat met de lucht, omdat door dezelve de ademhaling geschiedt, de denking wordt aangeduid. Dat de laatste fiool werd uitgegoten in de lucht, is omdat alle dingen van den mens uitloopen in zijn denking; want hoedanig de mens is ten aanzien van de Kerk, en ten aanzien van de ware en de goede dingen der Kerk, voorts ten aanzien van de liefde, in één woord, hoedanig hij is ten aanzien van zijn geestelijk, zedelijk en burgerlijk leven, zodanig is hij ten aanzien van de denking, hetgeen men vooral in de geestelijke wereld kan opmerken; wanneer enig Engel vanuit

zijn gezelschap in een gezelschap komt dat niet het zijne is, dan zwoegt zijn ademhaling, ter oorzaak hiervan dat hij niet vanuit een eendere aandoening denkt: vandaar ook is het, dat een helse geest als hij in een engellijk gezelschap opklimt, dan in beklemmingen ten aanzien van de ademhaling komt, en vandaar in pijn, of in fantasie, of in blindheid ten aanzien van de denking: uit welke dingen blijkt dat hoedanig de mens is, zodanig zijn denking is.

In hetgeen nu volgt zullen enige dingen worden gezegd over het Zevende Gebod, zijnde: Gij zult niet doden: Alle geboden van den Decaloog, zoals alle dingen des Woords, behelzen een tweetal inwendige zinnen, behalve den hoogsten, welke de derde is; de ene die de naastgelegen zin is, en de geestelijk-zedelijke zin wordt genoemd, de andere die verder verwijderd is, en de hemels-geestelijke zin wordt genoemd; de naastgelegen zin van dit gebod: *Gij zult niet doden*, zijnde de geestelijk-zedelijke zin, is deze, dat gij uw broeder of naaste geen haat zult toedragen, en hem vandaar geen smaadheden of oneer zult aandoen; aldus immers kwetst en doodt gij zijn faam en eer, vanuit dewelke zijn leven is onder de broeders, welk leven het burgerlijk leven wordt genoemd; weswege hij in de gezelschappen daarna zal leven zoals een dode; hij wordt immers gerekend onder de minderwaardigen en de booswichten, met wie men geen omgang zal hebben; wanneer dit geschiedt vanuit vijandigheid, vanuit haat of vanuit wraak, zo is het doodslag; ook schrijdt het in gelijken graad met het leven des lichaams van de zijde van velen in de wereld voort en wordt daarvoor gehouden; en eveneens is hij die dit doet, voor de Engelen in de Hemelen schuldig zoals hij die zijn broeder ten aanzien van het leven van diens lichaam had gedood; want de vijandigheid, de haat en de wraak hijgen naar moord en willen dien; maar zij warden teruggehouden en gebreideld door de vrees voor de wet, voor den tegenstand, en voor de faam; nochtans zijn die drie dingen de strevingen tot den moord, en elk streven is zoals de daad; het gaat immers tot de daad over als de vrees verwijderd is: deze dingen zijn het, die de Heer leert bij Mattheus: *Gij hebt gehoord dat tot de ouden is gezegd: Gij zult niet doden; en wie zal hebben gedood, zal strafbaar zijn door het gericht. Ik echter Ik zeg u, dat wie te onrecht op zijn broeder toornig is, strafbaar zal zijn door het gericht: al wie tot zijn broeder zal gezegd hebben: Raka, die zal strafbaar zin door den groten raad: al wie echter zal gezegd hebben: Gij dwaas, die zal strafbaar zijn door de gehenna des vuurs, v: 21 tot 26; welke dingen*

men boven in n. 693, 746 zie ontvouwd. De verder verwijderde zin echter van dit gebod: *Gij zult niet doden*, welke de hemels-geestelijke zin wordt genoemd, is deze dat gij den mens niet het geloof Gods en de liefde zult afnemen, en zo het geestelijk leven; dit is de doodslag zelf, want de mens is mens vanuit dit leven; het leven des lichaams is hem van dienst zoals de instrumentale oorzaak aan haar principale oorzaak. Van dezen geestelijken doodslag wordt ook de zedelijke doodslag afgeleid; en daarom is hij die in den enen is, ook in den anderen; wie immers den mens het geestelijk leven wil afnemen, die is in haat tegen hem indien hij het niet kan afnemen, want hij haat het geloof en de liefde bij hem, aldus den mens zelf. Die drie dingen, namelijk de geestelijke Doodslag, zijnde die van geloof en liefde, de zedelijke Doodslag, zijnde die van faam en eer, en de natuurlijke Doodslag, zijnde die van het lichaam, volgen in een reeks, de ene uit de andere, zoals de oorzaken en de uitwerkingen.

IOI3. En er ging een grote stem uit vanuit den Tempel des Hemels, vanuit den Troon, zeggende: Het is geschied; dat dit betekent de openbaring vanuit den Hemel uit den Heer, dat het voleindigd is, en zo dat het Laatste Gericht daar is, staat vast uit de betekenis van de grote stem zeggende, zijnde de openbaring; uit de betekenis van den Tempel, zijnde de Hemel ten aanzien van het Goddelijk Ware, waardoor alle openbaring geschiedt, waarover n. 220, 391, 915; uit de betekenis van den Troon, zijnde waar de Heer is ten aanzien van het Gericht, waarover n. 253, 267, 462, 477; en uit de betekenis van geschied zijn, zijnde voleindigd, dat is, niet langer enig goede en ware, aldus niet langer de Kerk, omdat alle dingen verwoest zijn: uit deze dingen blijkt, dat met een grote stem ging uit vanuit den Tempel des Hemels, vanuit den Troon, zeggende: Het is geschied, wordt aangeduid de openbaring vanuit den Hemel uit den Heer dat het is voleindigd, en dat het Laatste Gericht daar is. Dit werd gezegd, nadat de Zevende Engel zijn fiool had uitgegoten in de lucht, waarmede werd aangeduid dat alle dingen van des mensen denking vanuit den Hemel zijn afgekeerd, weswege er niet langer vergemeenschapping is van de mensen der Kerk met den Hemel; en wanneer de vergemeenschapping is verbroken, dan komt het Laatste Gericht; alle dingen immers worden in een nexus samengehouden zolang er vergemeenschapping is van den Hemel met de Kerk, doch wanneer de vergemeenschapping vergaat, zo is zij als een huis dat ineens stort nadat het fundament is weggenomen: maar nochtans wordt dan een nieuw huis in de plaats ervan gebouwd door den Heer; het huis is de Kerk.

Voortzetting over het Zevende Gebod: Aangezien allen die in de hel zijn, in den haat zijn tegen den Heer, en vandaar in den haat tegen den Hemel, zij zijn immers tegen de goede en de ware dingen, is derhalve de hel de mensenmoorder zelf, of vanwaar de mensenmoord zelf is; dat zij vandaar is de mensenmoord zelf, is omdat de mens mens is uit den Heer door de opneming van het goede en het ware; en daarom is het goede en het ware vernietigen het menselijke zelf vernietigen, aldus den mens doden. Dat het dezulken zijn die in de hel zijn, is nog niet zo bekend in de wereld, ter oorzake hiervan, dat bij hen die uit de hel zijn en derhalve na den dood in de hel komen, niet enige haat tegen het goede en het ware verschijnt, noch tegen den Hemel, en nog minder tegen den Heer; een feder immers is als hij in de wereld leeft, in de uitwendige dingen, die van kindsbeen aan worden geleerd en opgezogen om zulke dingen te liegen die van het eerbare en het welvoegelijke zijn, die van het gerechte en het billijke zijn, en die van het goede en het ware zijn; doch nochtans schuilt hij in hun geest weggeborgen, en deze in zodanigen graad in hoedanigen graad het boze van hun leven is; en omdat de haat in den geest is, barst die vandaar los wanneer de uitwendige dingen zijn afgelegd, hetgeen na den dood geschiedt. Die helse haat tegen allen die in het goede zijn, omdat zij tegen den Heer zijn, is moorddadig; dit kan vooral vaststaan uit hun verkwikkelijke van boosdoen, hetwelk zodanig is dat het in graad elk ander verkwikkelijke te boven gaat; het is immers een vuur blakend van begeerte om de zielen te verderven; het werd ook uitgevorst, dat dit verkwikkelijke niet is vanuit den haat tegen hen die zij aanvallen om te verderven, waar vanuit den haat tegen den Heer Zelf. Omdat nu de mens mens is vanuit den Heer, en het menselijke hetwelk vanuit den Heer is, het goede en het ware is, en omdat zij die in de hel zijn, begeren het menselijke hetwelk het goede en het ware is, vanuit den haat tegen den Heer te doden, zo volgt dat het de hel is vanwaar de mensenmoord zelf is.

1014. En er geschiedden stemmen, bliksemen en donderslagen; dat dit betekent de redekavelingen, de verdonkeringen van het verstand, en de gevolgtrekkingen van de valse dingen vanuit de boze dingen, staat vast uit de betekenis van de stemmen, bliksemen en donderslagen, wanneer het diegenen betreft die van de Kerk zijn, bij wie niet langer het goede der liefde en het ware des geloofs is, zijnde de redekavelingen, de verdonkeringen van het verstand,

en de gevolgtrekkingen van de valse dingen vanuit de boze dingen, waarover boven n. 702, 704: dat zulke dingen met de stemmen, de bliksemen en de donderslagen in het Woord worden aangeduid, is vanwege de verschijning ervan in de geestelijke Wereld bij hen die niet in het goede der liefde en in de ware dingen des geloofs zijn, en onder elkander daarover spreken; het gesprek dan, zijnde een redekaveling, wordt aangeduid met de stemmen; de botsing van het ware en het valse met de bliksemen, en de verwerping vandaar van het ware en het goede met de donderslagen; en omdat zulke dingen in de geestelijke Wereld vanuit de overeenstemming ontstaan, zo volgt dat eendere dingen in de natuurlijke wereld overeenstemmen, en vandaar zulke dingen als gezegd zijn, worden aangeduid.

Voortzetting over het Zevende Gebod: Uit de bovengezegde dingen kan vaststaan, dat allen die in de boze dingen ten aanzien van het leven zijn, en in de valse dingen daaruit, mensenmoorders zijn; zij zijn immers vijanden en haters van het goede en het ware; het boze immers haat het goede, en het valse haat het ware: de boze mens weet niet dat hij in zulk een haat is, voordat hij een geest wordt; dan is de haat het verkwikkelijke zelf van zijn leven: deswege ademt vanuit de hel, waar allen boos zijn, aanhoudend uit het verkwikkelijke van boosdoen vanuit den haat; vanuit den Hemel echter, waar allen goed zijn, ademt aanhoudend uit het verkwikkelijke van weldoen vanuit de liefde; vandaar ontmoeten de beide tegengestelde sferen elkander in het midden tussen den Hemel en de hel, en strijden wederzijds onder elkander: in dit midden is de mens als hij in de wereld leeft; indien hij dan in het boze en daaruit in de valse dingen is, gaat hij naar de zijden van de hel over, en komt vandaar in het verkwikkelijke van boosdoen vanuit den haat; indien hij echter in het goede en daaruit in de ware dingen is, gaat hij naar de zijden van den Hemel over, en komt vandaar in het verkwikkelijke van weldoen vanuit de liefde. Het verkwikkelijke van boosdoen vanuit den haat, hetwelk vanuit den hel uitademt, is het verkwikkelijke van doden; maar omdat zij het lichaam niet kunnen doden, willen zij het den geest; en den geest doden is beroven van het geestelijk leven, zijnde het leven des Hemels. Uit deze dingen blijkt, dat het gebod: *Gij zult niet doden*, ook behelst: Gij zult den naaste geen haat toedragen; voorts Gij zult het goede der Kerk en het ware van haar geen haat toedragen: want indien gij het goede en het ware haat toedraagt, dan draagt gij den naaste haat toe; en haat

toedragen is willen doden. Vandaar is het, dat de duivel, onder wien de hel wordt verstaan in de gehele samenvatting, door den Heer wordt geheten een mensenmoorder van den beginne.

1015. En een grote aardbeving geschiedde; dat dit betekent den staat der Kerk volslagen veranderd, staat vast uit de betekenis van de aardbeving, zijnde de verandering van den staat der Kerk, waarover no. 400, 499; de aarde immers betekent de Kerk, en de beving de verandering van den staat; en omdat gezegd wordt dat er een grote geschiedde, wordt aangeduid dat de staat volslagen veranderd is.

Voortzetting over het Zevende Gebod: Aangezien de haat, zijnde willen doden, is tegenovergesteld aan de liefde tot den Heer, en eveneens aan de liefde jegens de naaste, en deze liefden den Hemel bij den mens maken, zo blijkt dat de haat, omdat hij tegengesteld is, de hel bij hem maakt: het helse vuuris ook niets anders dan de haat; en daarom ook verschijner de Hellen zoals in een lelijk roodgloeiend [*rubente*] vuur volgens de hoedanigheid en de hoeveelheid van den haat, en in een lelijk vlammend vuur volgens de hoedanigheid en de hoeveelheid der wraakzucht vanuit den haat. Aangezien de haat en de liefde lijnrecht aan elkander zijn tegenovergesteld, en aangezien vandaar de haat de hel bij de mens maakt, zoals de liefde den Hemel bij hem maakt, leert den Heer derhalve aldus; “*Indien gij uw gave zult geofferd hebben op het altaar, en bij dit indachtig zult geworden zijn, dat uw broeder iets tegen u heeft, laat daar de gave voor het altaar, en gaat heen, verzoent u eerst met uw broeder, en dan, komende, offert uw gave. Weest haastelijk welgezind met uw tegenstander, terwijl gij op den weg zit met hem, opdat niet misschien den tegenstander u den rechter overlevere, en de rechter u den dienaar overlevere, en gij in de gevangenis geworpen worde; voorwaar, Ik zeg u: Gij zult niet uitgaan totdat gij den laatsten penning zult betaald hebben*”, Matth. v: 21 tot 26. Met overgeleverd worden aan den rechter, en door den rechter aan den dienaar, en door deze in de gevangenis geworpen worden, wordt beschreven de staat van den mens die in den haat is na den dood, deswege dat hij in den haat tegen den broeder is geweest in de wereld; en onder de gevangenis wordt de hel verstaan, en met den laatsten penning betalen wordt de straf aangeduid, welke het eeuwige vuur wordt genoemd.

1016. Hoedanige niet is geschied van dat mensen geweest zijn op de aarde; dat dit betekent dat hij volledig omgekeerd was, meer dan hij tot nu toe was

geweest in de landen waar de Kerk is, staat vast uit de betekenis van hoedanige aardbeving niet is geschied, zijnde de staat der Kerk aldus veranderd dat het meer is dan tot nu toe, aldus volledig omgekeerd; en de betekenis van de mensen geweest zijnde op de aarde, zijnde bij hen die van de Kerk zijn, aldus in de landen waar de Kerk is. Gehandeld wordt hier vooral over den staat der Kerk bij de Hervormden, niet bij de Babyloniërs; over dezen immers wordt gehandeld in hetgeen volgt; dat de staat der Kerk in het tegendeel is omgekeerd, blijkt hieruit, dat men heden ten dage niet weet wat het goede is, noch wat het ware is, ja zelfs noch wat de liefde is en wat het geloof; de liefde immers noemen zij geloof, de goede werken noemen zij geloof, het goede noemen zij geloof, het ware noemen zij geloof, en zij zien niet in het minst of het aanvaarde geloof, waarin het al der Kerk wordt besloten, het geloof van het ware is, aangezien het louter uit onbegrijpelijke dingen bestaat.

Voortzetting over het Zevende Gebod. Aangezien de haat het helse vuur is, is het duidelijk dat dit moet worden verwijderd, voordat de liefde, zijnde het hemelse vuur, kan invloeien, en door het licht uit zich den mens levend maken; en dat helse vuur kan geenszins worden verwijderd indien de mens niet weet vanwaar de haat is, en wat de haat is, en daarna zich daarvan afkeert en hem schuwt. Ieder mens heeft vanuit overerving den haat tegen den naaste; want elk mens wordt geboren in de liefde van zich en van de wereld; en daarom vat hij den haat op, en vanuit dien geraakt hij in vuur tegen alfen die niet een met hem maken, en hem begunstigen, vooral tegen hen die zijn begerigheden in den weg staan; niemand immers kan zich boven alle dingen liefhebben, en tegelijk den Heer liefhebben; en niemand kan de wereld boven alle dingen liefhebben, en tegelijk den naaste liefhebben, omdat niemand twee heren tegelijk kan dienen, of hij veracht den een en draagt hem haat toe, en eert den ander en heeft hem lief. De haat is vooral bij hen die in de liefde zijn van heersen over allen; bij de overigen is het vijandschap¹²). Ook zal het gezegd worden wat de haat is: de haat in zich heeft een vuur, zijnde het streven van de mens te doden; dat vuur wordt geopenbaard door toorn: er bestaat als het ware een haat en van daaruit een toorn bij de goeden tegen het boze, doch het is niet haat, maar afkeer voor het boze, noch is het toorn, maar ijver voor het goede, in welken afkeer en ijver van binnen het hemelse

12 *Inimicitia* eigenlijk “onvriendschap”, tegenover *hostilitas*, letterlijk “vijandschap”.

vuur schuilt; want zij verafschuwen het boze, en toornen als het ware tegen den naaste, opdat zij het boze verwijderen, en zo dragen zij zorg voor het goede van den naaste.

1017. Een zodanige aardbeving, dermate groot; dat dit betekent zodat er niet langer de Kerk is, staat vast uit de dingen die tot hier toe in dit Hoofdstuk over de Kerk, en eerder over het geloof-alleen, hetwelk heden ten dage de Kerk maakt, zijn gezegd.

Voortzetting over het Zevende Gebod: Wanneer de mens zich onthoudt van den haat, en dien als duivels verafschuwt en schuwt, dan vloeit door den Hemel uit de Heer de liefde, de naastenliefde, de barmhartigheid en de goedertierenheid in, en dan eerst zijn de werken die hij doet, werken der liefde en der naastenliefde; de werken die hij tevoren heeft gedaan, waren alle, hoe goed zij ook in den uitwendigen vorm verschenen, werken der liefde van zich en van de wereld, waarin de haat school indien zij niet deswege werden beloond. Zolang als de haat niet is verwijderd, zolang is de mens louter natuurlijk, en de louter natuurlijke mens blijft in elk erfboze; ook kan hij niet geestelijk worden, voordat de haat met zijn wortel, zijnde de liefde van heersen over allen, is verwijderd; het vuur des Hemels immers, zijnde de geestelijke liefde, kan niet invloeden, zolang het vuur der hel, zijnde de haat, in den weg staat en toesluit.

1018. Vers 19. *En geworden is de grote stad tot drie delen, en de steden der natiën zijn gevallen: en het grote Babylon is gekomen in de gedachtenis vóór God, om haar te geven den beker van den win der ontsteking Zijns toorns.* En geworden is de grote stad tot drie delen, betekent dat alle dingen der leer van het ware vanuit het Woord zijn verstrooid: en de steden der natiën zijn gevallen, betekent eender alle dingen der leer van het goede vanuit het Woord: en het grote Babylon is gekomen in de gedachtenis vóór God, betekent dat tot dusver is gehandeld over de Kerk bij de Hervormden en over haar verwoesting, en dat volgt over de Kerk bij de Pauselijken en over haar verwoesting: om haar te geven den beker van den wijn der ontsteking Zijns toorns, betekent de verwoesting door de afgrijselijke valse dingen van het boze.

1019. En geworden is de grote stad tot drie delen; dat dit betekent dat alle dingen der leer van het ware vanuit het Woord zijn verstrooid, staat vast uit de betekenis van de stad, zijnde de leer, waarover n 223; dat het alle dingen der leer vanuit het Woord zijn, is omdat gezegd wordt de grote stad; en dat het alle dingen der leer van het ware zijn, is omdat er volgt, dat de steden der natiën zijn gevallen, waarmede alle dingen der leer van het goede worden

aangeduid; de leer immers handelt over de ware dingen die des geloofs worden genoemd, en over de goede dingen die der liefde zijn; vandaar wordt gezegd de leer van het ware en de leer van het goede; en uit de betekenis van tot drie delen worden, zijnde verstrooid worden; dat tot drie delen worden is verstrooid worden, is omdat met drie wordt aangeduid het al, het ganse en het voile; en wanneer deze worden verdeeld, geschiedt verstrooiing; dat drie betekent het al, het ganse en het voile, en dat het wordt gezegd van de ware dingen, zie men boven in n. 532; iets eenders wordt aangeduid met in drie delen verdeeld worden bij Ezechiël, Hfdst. v: 2.

Nu volgt de Ontvouwing van het Achtste Gebod: Gij zult geen valse getuige zijn: Met vals getuigen wordt in den naastgelegen zin aangeduid liegen tegen den naaste, door hem te berispen over het valse; in den inwendigen zin echter wordt aangeduid het gerechte het ongerechte heten, en het ongerechte het gerechte heten, door het te bevestigen door valse dingen; en in den binnensten zin wordt aangeduid het ware en het goede des Woords vervalsen, en omgekeerd het valse der leer waar maken, door te bevestigen door begoochelingen, schijnbaarheden, verdichtsels, vals toegepaste wetenschappelijke dingen, drogredenen, en eendere dingen; de bevestigingen zelf en de overredingen daaruit zijn valse getuigenissen, want het zijn valse betuigingen. Daaruit kan vaststaan, dat niet slechts de valse getuige vóór den rechter hier wordt bedoeld, maar ook de rechter zelf die het gerechte het ongerechte maakt, en andersom, door het rechte te verdraaien, want deze handelt evenzeer als valse getuige, zoals de getuige zelf: eender elk mens die maakt dat het rechte krom verschijnt, en dat het kromme recht verschijnt: eender de voorganger [*antistes*], die het ware des Woords vervalst, en het goede ervan verdraait. In één Woord, elke vervalsing van het ware, zowel van het geestelijke, als van het zedelijke en het burgerlijke, welke geschiedt vanuit een boos had, is een valse getuigenis.

1020. En de steden der natiën zijn gevallen; dat dit betekent eender alle dingen der leer van het goede vanuit het Woord, staat vast uit de betekenis van de stad, zijnde de leer, zoals vlak boven; vandaar zijn de steden de leerstellige dingen, of alle dingen der leer; uit de betekenis van de natiën, zijnde zij die in het goede der liefde zijn, en abstract genomen de goede dingen, waarover n. 175, 331, 625; en uit de betekenis van vallen, zijnde verstrooid worden; want

als de steden vallen, dan vergaan zij, en wanneer de leer valt, dan worden haar ware dingen verstrooid.

Voortzetting over het Achtste Gebod: Wanneer de mens zich onthoudt van valse getuigenissen, verstaan in den zedelijken en den geestelijken zin, en dezelve als zonden schuwt en verafschuwt, dan vloeit uit den Heer door den Hemel de liefde van de waarheid en de liefde van de gerechtigheid in; en wanneer de mens vandaar de waarheid liefheeft en de gerechtigheid liefheeft, dan heeft hij den Heer lief, want de Heer is de waarheid zelf en de gerechtigheid zelf: en wanneer de mens de waarheid en de gerechtigheid liefheeft, dan kan er worden gezegd dat de waarheid en de gerechtigheid hem liefhebben, omdat de Heer hem liefheeft; vandaar worden zijn gesprekken gesprekken der waarheid, en zijn werken worden werken der gerechtigheid.

1021. En het grote Babylon is gekomen in de gedachtenis vóór God; dat dit betekent dat tot dusver is gehandeld over de Kerk bij de Hervormden en over haar verwoesting, en dat volgt over de Kerk bij de Pauselijken en over haar verwoesting, staat vast uit de betekenis van Babylon, zijnde de Kerk bij de Pauselijken, aangezien met Babylon wordt aangeduid de liefde van heersen over den Hemel en over de aarde door de heilige dingen der Kerk, en die liefde voornamelijk bij de Pauselijken heersende is: dat onder die woorden ook wordt verstaan dat tot dusver is gehandeld over de Kerk bij de Hervormden en over haar verwoesting, blijkt uit de dingen die voorafgaan, en uit die welke volgen; in die welke voorafgaan, is gehandeld over den draak en over de beide beesten, waarmede de Kerk bij de Hervormden is beschreven; en met de zeven Engelen uitgietende de zeven fiolen, is haar verwoesting beschreven, zoals eveneens uit Vers 13 van dit Hoofdstuk kan vaststaan. In de dingen die volgen wordt de Kerk bij de Pauselijken beschreven, in Hfdst. xvii met de loonhoer zittende op het scharlaken Beest, en in Hoofdstuk xviii wordt haar verwoesting beschreven. Daaruit blijkt, dat met het grote Babylon is gekomen in de gedachtenis vóór God, wordt aangeduid dat tot dusver is gehandeld over de Kerk bij de Hervormden en over haar verwoesting, en dat volgt over de Kerk bij de Pauselijken en over haar verwoesting.

Hier over het Negende Gebod: Gij zult niet begeren het huis des naasten: Het zijn twee liefden waaruit alle begerigheden, zoals beken uit haar bronnen, opwellen en bij voortduring uitstromen; die liefden worden genoemd de liefde van de wereld en de liefde van zich; de begerigheid is de aanhoudend willende liefde, want wat de

mens liefheeft, dat begeert hij aanhoudend; maar de begerigheden zijn der liefde van het boze, doch de verlangens en de aandoeningen zijn der liefde van het goede. Omdat nu de liefde van de wereld en de liefde van zich de bronnen zijn van alle begerigheden, en alle boze begerigheden in deze twee laatste geboden worden verboden, zo volgt dat het negende Gebod verbiedt de begerigheden vanuit de liefde der wereld voortvloeiende, en het tiende Gebod de begerigheden vanuit de liefde van zich. Onder niet begeren het huis des naasten, wordt verstaan niet begeren diens goederen, welke in het algemeen zijn bezittingen en schatten, en dezelve door boze kunstgrepen zich toeëigenen; deze begerigheid is der liefde van de wereld.

1022. Om haar te geven den beker van den wijn der ontsteking Zijns toorns; dat dit betekent de verwoesting door de afgrijselijke valse dingen van het boze, staat vast uit de betekenis van den beker, zijnde het valse uit de hel, hetwelk het valse van het boze is, waarover n. 960; en omdat het verschijnt alsof God deswege ontsteekt en toorn, wordt gezegd de beker der ontsteking des toorns Gods, ontsteking vanwege het valse, en toorn vanwege het boze; vandaar wordt met haar dien beker geven aangeduid verwoesten, want het valse van het boze uit de hel verwoest de Kerk ten aanzien van al het goede en ware; dat die Kerk, welke wordt verstaan onder Babylon, aldus is verwoest, zal uit de volgende beide Hoofdstukken vaststaan.

Over het Tiende Gebod: Gij zult niet begeren of belust zijn op de echtgenote van uw genoot, den knecht of de dienstmaagd van hem, den os of den ezel van hem. Deze begerigheden zijn die tot de eigen dingen des mensen, omdat de echtgenote, de knecht, de dienstmaagd, de os en de ezel binnen het huis van hem zijn, en onder de dingen die binnen het huis van den mens zijn, worden in den inwendigen geestelijken zin de eigen dingen van hem verstaan, namelijk onder de echtgenote de aandoening van het geestelijk ware en het goede, onder den knecht en de dienstmaagd de aandoening van het redelijk ware en goede, de geestelijke van dienst zijnde, en onder den os en den ezel de aandoening van het natuurlijk goede en ware; deze aandoeningen worden met dezelve aangeduid in het Woord; maar omdat die aandoeningen begeren en daarop belust zijn, is den mens willen en begeren onderwerpen aan zijn mogendheid, of zich heer en meester over hem maken, zo volgt daaruit dat onder de begerigheden tot die aandoeningen de begerigheden der liefde van

zich worden verstaan, dat is, der liefde van overheersen; zo immers maakt hij de eigen dingen van den genoot tot de zijne. Uit deze dingen nu staat vast, dat de begerigheid van het Negende Gebod de begerigheid der liefde van de wereld is, en dat de begerigheden van dit Gebod de begerigheden der liefde van zich zijn; want, zoals eerder is gezegd, alle begerigheden zijn der liefde; het is immers de liefde die begeert; en omdat het de beide boze liefden zijn, op welke alle begerigheden betrekking hebben, namelijk de liefde van de wereld en de liefde van zich, zo volgt dat de begerigheid van het Negende Gebod betrekking heeft op de liefde van de wereld, en dat de begerigheden van dit Gebod betrekking hebben op de liefde van zich, in het bijzonder op de liefde van overheersen. Dat vanuit die beide liefden alle boze en daaruit alle valse dingen opwellen, zie men boven in n. 159, 171, 394, 506, 517, 650, 950, 951, 973, 982, 1010, 1016; en in DE LEER VAN NOVA HIEROSOLYMA n. 65 tot 83.

1023. Vers 20, 21. *En alle eiland is gevloeden, en de bergen zijn niet gevonden. En een grote hagel, als het ware van het gewicht van een talent, daalde neder van den Hemel op de mensen; en de mensen lasterden God vanwege de plage des hagels, omdat deszelfs plage zeer groot was.* En alle eiland is gevloeden, betekent dat er niet langer enig ware des geloofs was: en de bergen zijn niet gevonden, betekent dat er niet langer enig goede der liefde was: en een grote hagel, als het ware van het gewicht van een talent, daalde neder van den Hemel op de mensen, betekent de meest helse valse dingen vernietigende elk verstand van het ware bij de mensen der Kerk: en de mensen lasterden God vanwege de plage des hagels, betekent de vervalsing van het Woord vandaar: omdat deszelfs plage zeer groot was, betekent de totale vernietiging van het echte ware.

1024. En alle eiland is gevloeden; dat dit betekent dat er niet langer enig ware des geloofs was, staat vast uit de betekenis van het eiland, zijnde de Kerk ten aanzien van de ware dingen van den natuurlijke mens, welke de wetenschappelijke ware dingen, voorts de erkentnissen van het ware en het goede, worden genoemd, waarover n 406; hier de Kerk ten aanzien van de ware dingen des geloofs, want de ware dingen die des geloofs worden genoemd, zijn de ware dingen van den natuurlijke mens; dat die er niet langer zijn, wordt daarmee aangeduid dat alle eiland is gevloeden. Dat het Eiland de Kerk is ten aanzien van de ware dingen des geloofs, is omdat het eiland een land is omgeven door de zee, en met het land wordt de Kerk aangeduid, en met de zee het wetenschappelijke en het cognitieve in het gemeen, hetwelk van den

natuurlijken mens is. Met de Eilanden worden in het Woord ook de Kerken aangeduid bij de natiën, bij wie slechts waren de schijnbaarheden van het ware, zijnde de ware dingen verder van de echte ware dingen verwijderd; de oorzaak van deze betekenis was *deze*, dat de eilanden der zee ver verwijderd waren van het land Kanaän, hetwelk het vasteland was, waarmede de Kerk welke in de echte ware dingen was, werd aangeduid.

Over de Geboden van den Decaloog in het algemeen: Dat de Geboden van den Decaloog de Tien Woorden of de Tien Geboden zijn geheten, is omdat met tien alle dingen worden aangeduid; bijgevolg worden met de Tien Woorden alle dingen des Woords aangeduid en vandaar alle dingen der Kerk in kort bestek: dat zij alle dingen des Woords en alle dingen der Kerk in kort bestek zijn, is omdat aan de afzonderlijke geboden daar drie innerlijke zinnen in zijn, elke zin voor zijn Hemel, want er zijn drie Hemelen. De eerste zin is de geestelijk-zedelijke zin; deze is voor den eersten of laatsten Hemel; de tweede zin is de hemels-geestelijke zin, welke is voor den tweeden of middelsten Hemel; en de derde zin is de Goddelijk-hemelse zin, welke is voor den derden of binnensten Hemel; zoveel inwendige zinnen zijn er eveneens in de afzonderlijke dingen des Woords; want het Woord is uit den Heer, Die in de hoogste dingen is, door *de* drie Hemelen tot aan de aarde toe in volgorde nedergezonden, en in iederen Hemel aangepast gemaakt; en daarom ook is het Woord in iederen Hemel, en bijna bij iederen Engel, in zijn zin, en het wordt door hen aldagelijks gelezen, en eveneens geschieden vanuit hetzelfde de predikingen, zoals op aarde. Want het Woord is het Goddelijk Ware zelf, aldus de Goddelijke Wijsheid, voortgaande uit den Heer als Zon, en verschijnend in de Hemelen als Licht; het Goddelijk Ware is dat Goddelijke, hetwelk de Heilige Geest wordt genoemd; dit immers gaat niet slechts voort uit den Heer, maar ook verlicht het den mens, en het leert hem, zoals aangaande den Heiligen Geest wordt gezegd. Aangezien het Woord in de nederdaling uit den Heer aangepast is gemaakt aan de drie Hemelen, en de drie Hemelen zijn verbonden zoals binnensten door middelsten met laatsten, aldus eveneens de drie zinnen des Woords; daaruit blijkt, dat het Woord is gegeven, opdat er door hetzelfde verbinding zij met de Hemelen onderling, en eveneens opdat er verbinding zij van de Hemelen met het menselijk geslacht, voor hetwelk de zin der letter is, welke louter natuurlijk is, en vandaar de basis van de overige drie zinnen. Dat de

Tien Geboden van den Decaloog alle dingen des Woords in kort bestek zijn, kan nergens anders uit vaststaan dan uit die Geboden ten aanzien van hun drie zinnen, welke zodanig zijn.

1025. En de bergen zijn niet gevonden; dat dit betekent dat er niet langer enig goede der liefde was, staat vast uit de betekenis van de bergen, zijnde de Kerk ten aanzien van het goede der liefde, waarover n. 405, 510, 850. Dat de bergen de Kerk zijn ten aanzien van het goede der liefde, is omdat het land de Kerk betekent, en de Engelen die in de liefde tot den Heer zijn, hun land hebben op de bergen in de geestelijke Wereld; vandaar betekenen de bergen de Kerk ten aanzien van het goede der liefde tot den Heer. Dat dezen op de bergen in de geestelijke Wereld wonen, is omdat zij innerlijke Engelen zijn, en de innerlijke dingen *in* de geestelijke Wereld stemmen overeen met de hogere dingen, en worden daadwerkelijk hogere dingen. Vandaar eveneens is het, dat de Heer omdat Hij in het Binnenste is, de Allerhoogste wordt geheten, en van Hem wordt gezegd dat Hij in de hoogste dingen woont.

Over de Geboden van den Decaloog in het algemeen. Hoedanig die drie zinnen in de Geboden van den Decaloog zijn, kan men uit deze volgende in kort bestek uiteengezette dingen. Het Eerste Gebod van den Decaloog: “Gij zult geen andere goden vereren behalve Mij”, behelst in den geestelijk-zedelijken zin, dat gij niet iets anders noch een ander als Goddelijk zult vereren; niet iets anders, namelijk de natuur, door aan haar iets van het Goddelijke vanuit zich toe te schrijven; en niet een ander, namelijk enig plaatsvervanger van den Heer, of enig heilige; in den hemels-geestelijken zin behelst het, dat gij niet dan één God zult erkennen, en niet verscheidene volgens de hoedanigheden, zoals de ouden hebben gedaan, en heden ten dage enige heidenen doen; of volgens de werken, zoals heden ten dage de Christenen doen, die één God krachtens de Schepping, één krachtens de Verlossing, en één krachtens de Verlichting maken. Het zelfde Gebod in den Goddelijk-hemelsen zin behelst dat de Allene Heer moet worden erkend en vereerd, en het Drievuldige in Hem, namelijk Zijn Goddelijke uit het eeuwige, hetwelk wordt verstaan onder den Vader; het Goddelijk Menselijke geboren in den tijd, hetwelk wordt verstaan onder den Zoon Gods; en het Goddelijke vanuit het ene en het andere voortgaande, hetwelk wordt verstaan onder den Heiligen Geest: deze drie zinnen zijn van het Eerste Gebod in hun orde: vanuit welk Gebod in den drievoudigen zin doorschouwd, blijkt dat in hetzelfde in kort

bestek alle dingen worden bevat en besloten die het Goddelijke ten aanzien van het Wezen betreffen. In het Tweede Gebod: Gij zult den Naam Gods niet ontwijden, worden in zijn drie zinnen alle dingen bevat en besloten die het Goddelijke ten aanzien van het hoedanige betreffen; want met den Naam Gods wordt Zijn hoedanige aangeduid, hetwelk in den eersten zin het Woord is, vanuit het Woord de leer, en vanuit de leer de eredienst des monds en des levens; in den tweeden zin is het het Rijk des Heren op aarde, en het Rijk des Heren in de Hemelen; en in den derden zin is het het Goddelijk Menselijke des Heren; dit immers is het hoedanige van het Goddelijke Zelf. Dat het Goddelijk Menselijke des Heren in den hoogsten zin de Naam Gods is, zie men boven in n. 224. In de overige Geboden zijn eender drie inwendige zinnen voor de drie Hemelen; maar over die elders, als de Heer het wil.

1026. En een grote hagel, als het ware van bet gewicht van een talent, daalde neder van den Hemel op de mensen; dat dit betekent de meest helse valse dingen, vernietigende elk verstand van het ware bij de mensen der Kerk, staat vast uit de betekenis van den hagel, zijnde het helse valse vernietigende al het ware en goede der Kerk, waarover n. 503, 704: en die hagel wordt groot geheten en als het ware van het gewicht van een pond, omdat de meest helse valse dingen worden verstaan, het hoedanige van de valse dingen wordt vergeleken met een talent, omdat het talent in de opstelling van geldstukken en in de weging van zilver het hoogste bedrag was, en met het zilver wordt het Ware aangeduid en in den tegengestelden zin het valse, en met het gewicht wordt aangeduid zwaar vanwege het boze, aldus het meest helse; het valse immers vanuit het boze is zwaar, en het valt vanuit zich neder tot de hel; en uit de betekenis van nederdalen van den Hemel op de mensen, zijnde vanuit de hel vernietigende het verstand van het ware bij hen die van de Kerk zijn; met de mensen immers worden de mensen der Kerk aangeduid ten aanzien van het verstand van het ware; of, wat hetzelfde is, wordt het verstand van het ware aangeduid dat de mensen der Kerk hebben. Dat nederdalen van den Hemel betekent uit de hel zijn, is omdat het valse, hetwelk hier wordt aangeduid met den graten hagel, niet nederdaalt vanuit den Hemel, maar opklimt vanuit de hel; weliswaar valt er hagel vanuit den Hemel neder in de geestelijke Wereld, zoals in de natuurlijke wereld; het is immers een regen die vanuit den Hemel nederdaalt; doch deze bevriest tot hagel vanwege de koude die vanuit de hel opkomt; de koude daaruit is het verstoken zijn van de warmte of van de hemelse liefde; daaruit volgt dat de hagel als hagel niet nederdaalt vanuit den

Hemel, maar dat hij is vanuit de hel: iets eenders is het geval met den regen van zwavel en vuur vanuit den Hemel: de water-regen betekent het Goddelijk Ware vanuit den Hemel, maar de hagel het Goddelijk Ware verkeerd in het helse valse, hetgeen geschiedt op den weg der nederdaling vanuit den Hemel.

Over de Geboden van den Decaloog in het algemeen. Aangezien uit den Heer als Zon voortgaat het Goddelijk Ware verenigd met het Goddelijk Goede, en door dit de Hemel is gemaakt en de Wereld is gemaakt, Joh. 1: 1, 3, 10, zo volgt, dat het uit hoofde hiervan is, dat alle dingen in den Hemel en in de Wereld betrekking hebben op het Goede en op het Ware, en op de verbinding ervan, opdat iets in wording kome. In deze Tien Geboden worden alle dingen van het Goddelijk Goede en alle dingen van het Goddelijk Ware samengevat, en in dezelve is eveneens de verbinding van deze: maar de verbinding ervan daar is een verborgenheid; zij is immers zoals de verbinding van de liefde tot den Heer, en de liefde jegens den naaste; het Goddelijk Goede is der liefde tot den Heer, en het Goddelijk Ware is der liefde jegens den naaste; want wanneer de mens volgens het Goddelijk Ware leeft, dat is, den naaste liefheeft, dan vloeit de Heer in met het Goddelijk Goede, en verbindt Hij Zich. Daarom waren het twee Tafelen waaraan die Tien Geboden waren ingegrift, en welke werden genoemd het Verbond, waarmede de verbinding wordt aangeduid: en daarop werden zij gelegd in de Ark, niet de ene naast de andere, maar de ene boven de andere, tot een getuigenis van de verbinding tussen den Heer en den mens. Op de ene Tafel waren geschreven de Geboden der liefde tot den Heer, en op de andere Tafel waren geschreven de Geboden der liefde jegens den naaste: de drie eerste geboden zijn der liefde tot den Heer, en de zes laatste Geboden zijn der liefde jegens den naaste; en het Vierde gebod, zijnde: Eer uw Vader en uw Moeder, is het bemiddelende Gebod; want onder den Vader daar wordt de Vader in de Hemelen verstaan, en onder de Moeder daar wordt de Kerk verstaan, welke de naaste is.

1027. En de mensen lasterden God vanwege de plage des hagels; dat dit betekent de vervalsing van het Woord vandaar, staat vast uit de betekenis van God lasteren, zijnde het Woord vervalsen, zoals boven n. 778, 991; en uit de betekenis van de plage des hagels, zijnde het meest helse valse, waarover vlak boven, weswege zij de vervalsing van het Woord is.

Over de Geboden van den Decaloog in het algemeen. Nu zal iets daarover worden gezegd, hoe de verbinding geschiedt door de Geboden van den Decaloog. De Heer Alleen verbindt den mens met Zich, en niet de mens zich met den Heer; de Heer verbindt den mens met Zich daardoor, dat de mens die Geboden weet, verstaat, wil en doet; wanneer de mens dezelve doet, dan is er verbinding; indien hij ze echter niet doet, valt af dezelve willen, en met het willen ook dezelve verstaan en weten; wat immers is willen wanneer de mens niet doet wanneer hij kan; is het niet een redewezen? Daaruit volgt, dat de verbinding geschiedt, wanneer de mens de Geboden van den Decaloog doet. Maar gezegd is dat de Heer Alleen den mens verbindt met Zich, en niet de mens zich met den Heer, en dat de verbinding geschiedt door doen; daaruit volgt dat de Heer bij den mens die Geboden doet. Maar een ieder kan zien, dat het verbond niet wordt ingegaan en daardoor de verbinding geschiedt, tenzij er enig wederkerige bij den mens is, dat niet slechts toestemt, maar ook opneemt; terwille van dat einddoel heeft de Heer in den mens gelegd het Vrije van te willen en te doen zoals uit zich, en zulk een vrije dat de mens niet anders weet als hij het ware denkt en het goede doet, dan dat het is binnen in hem, en zo uit hem; dit wederkerige is er van de zijde van den mens, opdat de verbinding geschiede; maar omdat dit Vrije is uit den Heer, en aanhoudend uit Hem, zal de mens in elk geval erkennen, dat het ware denken en verstaan, en het goede willen en doen, niet is uit hem maar uit den Heer, volgens de dingen die boven in no. 946, 971, 973, over deze zaak zijn gezegd. Deswege, als de mens zich verbindt met den Heer door de zes laatste Geboden zoals uit zich, dan verbindt de Heer Zich met den mens door de drie eerste Geboden, zijnde dat de mens God erkent, in den Heer gelooft, en Zijn Naam heilig houdt; het geloof van deze Geboden is niet bij den mens, hoezeer hij gelooft dat het zo is, tenzij hij zich onthoudt van de boze dingen als zonden, die zijn voorgeschreven in de tweede Tafel, dat is, in de zes laatste Geboden. Deze zijn des verbonds van de zijde des Heren en van de zijde des menschen, waardoor de wederkerige verbinding is, welke er is opdat de mens zij in den Heer, en de Heer in den mens, Joh. XIV: 20.

1028. Omdat deszelfs plage zeer groot was; dat dit de totale vernietiging van het echte ware betekent, staat vast uit de betekenis van de plage des

hagels, zijnde de vervalsing van het Woord, waarover vlak boven; vandaar wordt daarmede dat dezelfs plage zeer groot was, aangeduid de zwaardere vervalsing, zijnde deze dat het Woord werd vervalst tot aan de vernietiging van elk echt ware toe: hoe het Woord tot aan de vernietiging van het echt ware toe wordt vervalst, en dat de Hemel daardoor voor den mens wordt toegesloten, zie men in no. 719, 778, 888, 914, 916, 950.

Over de Geboden van den Decaloog in het algemeen. Gezegd wordt door sommigen, dat hij die tegen één Gebod van de Decaloog zondigt, ook tegen de overige zondigt, aldus dat hij schuldig is aan alle, die schuldig is aan één; maar hoe dit met de waarheid samenhangt, zal worden gezegd: wie één Gebod overtreedt, al bevestigende bij zich dat dit geen zonde is, en zo zonder de vreze Gods dat begaat, deze vreest, omdat hij de vreze Gods verwerpt, ook niet de overige Geboden te overtreden, hoewel hij die niet daadwerkelijk overtreedt. Zo tot voorbeeld: Wie bedriegerijen en ongeoorloofde winstmakingen, welke in zich diefstallen zijn, niet tot zonden rekent, die rekent het ook niet tot zonden om overspel te bedrijven met de echtgenote van een ander, een mens haat toe te dragen tot aan moord toe, tegen hem te liegen, zijn huis te begeren, en meer dingen die van hem zijn; hij ontkent immers dat iets een zonde is, wanneer hij in één Gebod de vreze Gods uit het hart werpt; vandaar is hij in gemeenschap met hen die de overige geboden eender overtreden: hij is zoals een helse geest, die in de hel der dieven is; hoewel hij geen echtbreker is, noch een mensenmoorder, noch een valse getuige, is hij nochtans in gemeenschap met genen, en kan hij door hen worden overreed om te geloven dat het geen boze dingen zijn, en er eveneens toe gebracht worden om ze te doen; want hij die een helse geest door de overtreding van één Gebod geworden is, gelooft niet langer dat het een zonde is iets tegen God te doen, noch een zonde iets tegen den naaste te doen. Het tegendeel geschiedt met hen die zich onthouden van het boze van één Gebod, en dat als zonde tegen God schuwen en daarna verafschuwen; dezen komen, omdat zij God vrezen, in gemeenschap met de Engelen des Hemels, en worden geleid door den Heer om zich te onthouden van de boze dingen der overige Geboden, en om die te schuwen, en ten slotte om die te verafschuwen, als zonden; en indien zij bij geval tegen dezelve zondigden, doen zij nochtans boete, en zo worden zij bij graden van dezelve afgeleid.

De Apocalyps

Zeventiende Hoofdstuk

1. En er kwam een uit de zeven Engelen hebbende de zeven fiolen, en hij sprak met mij, zeggende tot mij: Kom, ik zal u tonen het gericht van de grote loonhoer, zittende op vele wateren.
2. Met wie hebben gehoereerd de Koningen der aarde, en dronken zijn geworden van den wijn harer hoerierij zij die de aarde bewonen.
3. En hij bracht mij heen in een woestijn in den geest, en ik zag een vrouw zittende op een scharlaken Beest, vol van namen der lastering, hebbende zeven hoofden en tien hoornen.
4. En de vrouw was omkleed met purper en scharlaken, en verguld met goud, en kostelijk gesteente, en paarden, hebbende een gouden beker in haar hand, vol van gruwelen en van de onreinheid harer hoerierij.
5. En op haar voorhoofd was een naam geschreven: Mysterie, Babylon de grote, de moeder der hoerierijen en der gruwelen der aarde.
6. En ik zag de vrouw dronken van het bloed der heiligen en van het bloed der getuigen van Jezus; en ik verwonderde mij haar ziende met grote verwondering.
7. En de Engel zeide tot mij: Waarom verwondert gij U? Ik, zeggen zal ik u het mysterie der vrouw, en van het Beest haar dragende, hebbende zeven hoofden en tien hoornen.
8. Het beest dat gij hebt gezien, was en is niet, en het zal gaan opklimmen vanuit den afgrond, en ten verderve heengaan: en verwonderd zullen zijn zij die op de aarde wonen, (wier namen niet zijn geschreven in het Boek des levens, van de grondlegging der wereld af), ziende het Beest dat was, en niet is, hoewel het is.
9. Dit is het gemoed hebbende wijsheid; de zeven hoofden zijn zeven bergen, waar de vrouw zit op dezelve.
10. En zeven koningen zijn het; de vijf zijn gevallen, en de een is, de ander is nog niet gekomen; en wanneer hij zal gekomen zijn, moet hij korten tijd blijven.
11. En het Beest dat was en niet is, is zelf de achtste, en van de zeven is het, en ten verderve gaat het heen.

12. En de tien hoornen die gij hebt gezien, tien Koningen zijn het, die het Koninkrijk nog niet hebben ontvangen, maar de mogendheid evenals Koningen op een uur ontvangen met het Beest.
13. Dezen hebben een gevoelen, en hun macht en mogendheid zullen zij aan het Beest overgeven.
14. Dezen zullen met het Lam strijden, maar het Lam zal hen overwinnen, omdat Het de Heer der heren is, en de Koning der koningen; en die met Hetzelve zijn, de geroepenen, de uitverkorenen, en de getrouwen.
15. En hij zeide tot mij: De wateren die gij hebt gezien, waar de loonhoer zit, volken en scharen zijn het, en natiën en tongen.
16. En de tien hoornen die gij hebt gezien op het Beest, dezen zullen de loonhoer haten, en haar verwoest maken, en naakt; en haar vlezen zullen zij eten, en haar verbranden met vuur.
17. Aangezien God heeft gegeven in hun harten haar vonnis te vellen, en een vonnis te vellen, en te geven hun Koninkrijk aan het beest, totdat voleindigd zullen worden de woorden Gods.
18. En de vrouw die gij hebt gezien, is de grote stad hebbende het koninkrijk over de Kaningen der aarde.

De Ontvouwing.

1029. Aangezien in dit Hoofdstuk en in het volgende wordt gehandeld over Babylonië, zal derhalve aan de Ontvouwing dier Hoofdstukken voorafgaande, worden gezegd wat in het algemeen en in het bijzonder onder Babylonië wordt verstaan, en hoedanig het is in den aanvang [*principium*], en hoedanig het daarna bij graden wordt. Onder Babylonië of onder Babel wordt verstaan de Kerk uit hen die door de heilige dingen der Kerk haken naar de heerschappij over het algehele aardrijk, en dit door de heerschappij over de zielen der mensen, door voor zich op te eisen de mogendheid van te zaligen allen die zij maar willen; en ten slotte zoeken zij en eveneens eigenen zij zich toe de heerschappij over den Hemel en de Hel; te dien einde leiden zij op zich af en dragen zij in zich over alle mogendheid des Heren, alsof zij uit Hem aan hen gegeven is. De Kerk uit dezulken is niet aan zichzelf eender in het begin [*initium*], zoals zij wordt in den loop des tijds; in het begin zijn zij als het ware in den ijver voor den Heer, voor het Woord, voor de liefde en het geloof, en vooral voor het heil der mensen; maar in dien ijver schuilt het vuur van heersen, hetwelk in den loop des tijds, naarmate de heerschappij groeit, uitbreekt; en naar gelang zij in de daad komt, worden de heilige dingen der Kerk middelen, en wordt de heerschappij zelf het einddoel; en wanneer de heerschappij het einddoel wordt, dan worden de heilige dingen der Kerk aan het einddoel aangeplooid, aldus aan hen, en dan maken zij niet slechts het heil der zielen tot een zaak van hun eigen mogendheid, maar ook eigenen zij alle Goddelijke macht des Heren aan zich toe; en wanneer zij dit doen, dan verdraaien zij al het goede en al het ware der Kerk; aldus ontwijden zij de heilige dingen der Kerk; deze dingen zijn Babylonië. Dat het zo is, werd mij ten leven toe getoond; er waren dezulken in de geestelijke wereld die naar een eendere heerschappij haakten; en omdat het hun bekend was dat de Allene Heer alle mogendheid heeft, trokken zij toen als het ware ijver aan voor Hem, en voor den Hemel en voor de Kerk, en met alle macht spanden zij er zich voor in, dat men den Heer Alleen zou vereren, en alle dingen des Woords heilig zou houden; zij verordeneerden ook dat de heiligheid en de ongereptheid in alle dingen zou regeren: maar het werd het te weten gegeven, dat in dien ijver de brandende begeerte school van te heersen over alle anderen, gelovende dat de dingen die zij verordeneerden, den Heer aangenaam waren: maar toch, zodra zij de heerschappij hadden genomen, werd bij graden het doeleind onthuld, hetwelk was dat niet de Heer, maar zij zouden heersen, en zo dat de Heer hen zou dienen, en niet zij den Heer, verontwaardigd als het hun niet

werd toegestaan zoals goden op hun wenken alle dingen te beschikken; ja zelfs werd opgemerkt, dat zij den Heer minachtten, ja zelfs verwierpen, indien Hij hun geen mogendheid gaf van alle dingen naar eigen believen te doen, en indien. Hij niet al hun goeddunken beaamde; het werd ook opgemerkt, dat zij in zich onder de ene of andere gedaante Zijn Goddelijke mogendheid zouden willen overdragen, als zij het maar durfden; zij vreesden immers de nederwerping in de hel deswege: door dit werd getoond, hoe Babylonië inzet, en hoe zij eindigt. Daaruit werd het gegeven te concluderen, dat als de heerschappij het einddoel wordt, en de heilige dingen der Kerk de middelen worden, de eredienst Gods onder verschillende gedaante wordt verkeerd in een eredienst van mensen, zò dat zij zelf goden metterdaad zijn, en de Heer God niet metterdaad is, hetgeen wordt geheten “pro forma”. Omdat nu de heerschappij door de heilige dingen der Kerk over de zielen der mensen, over den Hemel, en over den Heer Zelf, innerlijk profaan is, zo volgt dat die hels is; de duivels immers die in de hel zijn, begeren niet méér dan te heersen over den Hemel en over den Heer Zelf; en eveneens tasten zij onder verschillende gedaante den Hemel aan, doch als zij in de aantasting zijn, worden zij door de hel verzwolgen: aangezien in de wereld zij die den Heer van den zetel Zijns Koninkrijks verwerpen, en zich daarop zetten, in hun hart eendere duivels zijn, zo blijkt, dat de Kerk door hen in den loop des tijds ten aanzien van elk goede, en ten aanzien van elk ware van haar, wordt verwoest: dit is het einde van haar. Dat zij duivels zijn, staat vast uit de zelfden in de geestelijke Wereld: zij die de Goddelijke mogendheid des Heren in de wereld hebben uitgeoefend, spreken na den dood allerheiligst over den Heer, en vereren Hem met alle uitwendige godsvrucht; maar wanneer in hun innerlijke dingen een blik wordt geslagen, die dingen immers kunnen in de geestelijke wereld warden opengedekt en ingezien, zo wordt het te zien gegeven dat zij profaan zijn, omdat zij godloochenend [*atheistica*] zijn, waarin duivelse geslepenheden zijn; vandaar bleek het dat de uitwendige heilige dingen hun als middelen dienden tot het einddoel, hetwelk de heerschappij was: eens kwam het gesprek tussen geesten daarop, of enig duivel in de hel iets eenders zou kunnen doen; derhalve werd een onder de ergsten daaruit ontboden, en er werd tot hem gezegd, dat hij de heerschappij zou erlangen, indien hij heilig den Heer zou kunnen vereren, en Zijn Goddelijke zou kunnen erkennen als evenwaardig aan het Goddelijke des Vaders, en tegelijk alle dingen van den eredienst zou kunnen vervullen; toen hij hoorde van een heerschappij over velen, schikte hij terstond zijn innerlijke dingen tot geslepenheid, en de uiterlijke dingen tot heiligheid, en vereerde hij den Heer heiliger dan vele Engelen, ontstekend tegen allen die

Hem niet mochten aanbidden; maar zodra hij bemerkte, dat hem de heerschappij niet werd gegeven, ontbrandde hij tegen den Heer Zelf, en niet slechts ontkende hij Zijn Goddelijke en eveneens het Goddelijke des Vaders, maar ook deed hij het ene en het andere smaadheden aan: hij was immers een godloochenaar. Dat het huidige Babylonië zodanig is, blijkt duidelijk hieruit, dat zij onder de gedaante van de aan Petrus gegeven sleutels in zich alle Goddelijke mogendheid des Heren hebben overgedragen, dat zij het Goddelijk Ware voor het volk hebben toegesloten door de wegneming van het Woord, en dat zij aan de uitspraken van den Paus een heiligheid hebben toegekend evenwaardig aan de heiligheid des Woords, ja zelfs daadwerkelijk een hogere heiligheid; dat zij slechts weinig, zoal iets, de vreze en den erediens Gods leren, maar wel een vreze en een erediens van zich, en eveneens een erediens van heiligen terwille van zich: daaruit blijkt dat Babylonië aan zijn einde een Kerk is ledig en baar van elk goede der liefde tot God, en van elk goede der liefde jegens den naaste, en bijgevolg van elk ware; vandaar is het niet langer een Kerk, maar afgoderij, en daardoor slechts weinig verschillend van het heidendom der ouden, die de Baäls, Astaroth, Beëlzebub, en meerdere vereerden, en toch tempels hadden, vastgestelde feesten, altaren, slachtoffers, reukwerken, drankoffers, en eendere andere dingen die de Joodse Kerk had. Deze dingen zijn aangaande Babylonië in haar begin, en aangaande hetzelfde aan haar einde gezegd, opdat men wete, vanwaar het is dat Babel in het Woord nu eens wordt verheven tot in den Hemel, en dan weder nedergeworpen tot in de hel. Dat Babel zodanig is, kan volledig vaststaan uit de beschrijvingen en de uitbeeldingen ervan bij de Profeten, en vooral bij Daniël. Eerst uit het beeld van den koning Nebuchadnezar bij Daniël: *“Gezien werd in den droom door koning Nebuchadnezar een beeld staande tegen den koning over; deszelfs hoofd was goed goud, deszelfs borst en armen zilver, zijn buik en dijen brons, zijn benen ijzer, zijn voeten eensdeels ijzer en eensdeels leem. Daarna werd een steen afgehouwen, niet door handen, en die sloeg het beeld op zijn voeten, welke ijzer en leem waren, en vermaalde ze; en toen werden tezamen vermaald het ijzer, leem, brons, zilver, en goud, en zij werden gelijk kaf van de dorsvloeren des zomers, aldus ook nam de wind ze weg; en er werd geen plaats voor dezelve gevonden. De steen echter die het beeld geslagen heeft, werd tot een grote Rotz”*, 11: 31 tot 35; uit de uitlegging van dien droom door Daniël blijkt, dat de staat der Kerk die Babylonië wordt, van den aanvang tot het einde ervan daar wordt beschreven; dat het Babylonië is dat beschreven wordt, is omdat de Koning van Babel hetzelfde in den droom zag, en omdat hij het beeld tegen hem over zag; voorts wordt openlijk door Daniël tot den Koning gezegd: *“Gij*

zit het hoofd ervan, hetwelk goud is”, Vers 38; de opeenvolgende staten zijner Kerk tot den laatsten toe, zijn beschreven met het Hoofd, de Borst, de Armen, den Buik, de Dijen, de Benen en de Voeten van dat beeld; voorts met het Goud, Zilver, Brons, Ijzer en Leem, waaruit het beeld van het hoogste tot het laatste bestond; uit die dingen blijkt, dat die Kerk in haar aanvang was geweest vanuit het goede der liefde tot den Heer in de volle wijsheid, want het Hoofd ervan, zijnde het hoogste, betekent de wijsheid, en het goud het goede der liefde tot den Heer: dat de laatste staat dier Kerk zal zijn zonder elk goede der liefde en zonder elke wijsheid, wordt daarmee aangeduid, dat de tenen der voeten ervan deels ijzer en deels leem waren; want deze dingen legt Daniël aldus uit: *“Dat gij hebt gezien ijzer vermengd met modderig leem; zij zullen zich vermengen door zaad des mensen, maar zij zullen niet samenkleven het ene met het andere, gelijk als ijzer niet wordt vermengd met leem”*, Vers 43; het zaad des mensen betekent het Goddelijk Ware, aldus het ware des Woords; en door dit geschiedt geen samenkleving, omdat dit aan het einde der Kerk wordt vervalst door aanplooiing aan een eredienst van mensen. De ondergang van die Kerk wordt daarmee beschreven, dat de Steen alle dingen van het beeld vermaalde; met den Steen wordt het Goddelijk Ware aangeduid, en met de Rots tot welke de Steen werd, wordt aangeduid de Heer ten aanzien van hetzelfde; haar ondergang is het Laatste Gericht. De Nieuwe Kerk, die dan uit den Heer zal worden geïnstaurerd, wordt met deze dingen beschreven: *“De God der Hemelen zal een Koninkrijk doen verrijzen, dat in de eeuwen niet zal vergaan, en Zijn Koninkrijk zal aan geen ander volk worden overgelaten; vermalen en verteren zal het al die Koninkrijken, zelf echter zal het bestaan in de eeuwen”*, Vers 44; met het Koninkrijk wordt hier en elders in het Woord de Kerk aangeduid; eender met den Mens in wiens vorm het beeld was. De Kerk die daarna Babylonië wordt, wordt ook beschreven met den Boom verschenen aan koning Nebuchadnezar in den droom, bij Daniël: *“Ziende was ik, toen, zie, een Boom in het midden des lands, en zijn hoogte groot; de boom groeide en werd robuust, zodat zijn hoogte reikte tot aan den Hemel, en zen uitzicht was tot aan het einde der gehele aarde; zijn blad was schoon, en zijn bloesem veel; onder die had het Beest des velds schaduw, en in zen takken woonden de vogelen des Hemels, en daarvan werd alle vlees gevoed. Maar zie, een wachter en heilige daalde van den Hemel neder, roepende vanuit de krachten, zeggende zo: Houwt den boom af, en kapt zijn takken af, en verstroot zen bloesem; dat het beest van onder hem vluchte, en de vogels van zen takken; doch laat de stam zijner wortelen in de aarde achter, en in een band van ijzer en brons, in het kruid des velds, en hij worde in den dauw der Hemelen gedoopt, en met het beest zij zijn deel in het*

gras der aarde; zijn hart zullen zij van een mens veranderen, en een beestenhart zal hem worden gegeven, terwijl zeven tijden over hem zullen voorbijgaan; totdat de levenden zullen hebben bekend, dat de Heer de Allerhoogste is in het Koninkrijk des mensen”, iv: 10 tot 17; dat de koning Nebuchadnezar, bijgevolg Babel, onder dien boom, en onder alle dingen ervan, wordt verstaan, wordt met openlijke woorden gezegd, Vers 20, 21, 22; en dat den Koning de dingen wedervoeren die gehoord werden, namelijk dat hij van den mens werd verstoten, met het beest des velds woonde, kruid zoals de ossen at, totdat zeven tijden waren voorbijgegaan, staat vast uit de Verzen 32, 33, 34 van dat Hoofdstuk; dat hem deze dingen overkwamen vanwege de liefde van zich en den trots van zijn heerschappij, staat vast uit deze zijn woorden: *“Is dit niet het grote Babel, dat ik [ego] heb gebouwd tot een huis des Koninkrijks, door de sterkte mijner dapperheid, en tot de heerlijkheid van min eer”*, Vers 30: en daarna toen het hersteld was: *“Ik, Nebuchadnezar, erende den Koning der Hemelen, al Wiens werken waarheid, en Zijn wegen gericht; en zij die wandelen in hoogmoed, kan Hij vernederen”*, Vers 37; met dien staat van Nebuchadnezar wordt de staat beschreven van diegenen na den dood, die zich zoals goden boven alle dingen der Kerk verheffen, namelijk dat zij worden uitgestoten van den mens, dat is, dat zij ten aanzien van het verstand niet langer zoals mensen zijn; dat zij beesten worden, en gras zoals de ossen eten, en dat hun haren zoals der arenden groeien, en hun nagels zoals der vogelen, waarmede wordt aangeduid dat zij volslagen zinlijk zijn, en dat zij in plaats van inzicht dwaasheid hebben, en in plaats van wijsheid waanzin; gras eten, haar zoals der arenden hebben, en nagels zoals der vogelen, betekent zinlijk worden. De opeenvolgende staten der Kerk, die ten slotte Babyloñie wordt, worden ook beschreven met de vier Beesten opklimmende vanuit de zee, bij Daniël: *“Gezien werd door hem, dat vier Beesten opklommen vanuit de zee; het Eerste zoals een Leeuw, maar het had arendsveugelen; maar zijn vleugelen werden uitgeplukt, en het werd opgeheven van de aarde, en op de voeten zoals een mens opgericht, en eens mensen hart werd aan hetzelfde gegeven. Daarop een ander Tweede Beest, een Beer gelijk, en aan de ene zijde richtte het zich op; drie ribben waren in zijn mond tussen zijn tanden; bovendien zeiden zij zo tot hetzelfde: Sta op, eet veel vlees. Na deze, zie, een ander zoals een Luipaard, hetwelk had vier vleugels zodanig als de vogels hebben, op den rug; en het had vier hoofden; en de heerschappij werd aan hetzelfde gegeven. Daarna het Vierde Beest, verschrikkelijk en gruwelijk, en zeer robuust; het had grote tanden van ijzer, het at en verbrijzelde, en het overige vertrad het met zijn voeten”*, vii: 3 tot 7; dat met deze beesten ook de opeenvolgende staten der Kerk van het Eerste tot het laatste toe van haar zijn beschreven, zie men boven

in n 316, 556, 650, 780, 781: dat zij in den eersten staat in de ware dingen waren, en daaruit in het inzicht, wordt aangeduid met den Leeuw die arendsvleugels had, en die daarna verscheen zoals een mens, en aan hem werd eens mensen hart gegeven. Dat zij in den laatsten staat in valse dingen vanuit het boze van elk geslacht zijn, wordt aangeduid met het vierde Beest, hetwelk verschrikkelijk was, at en verbrijzelde, en het overige vertrad met zijn voeten; over welk Beest meer dingen worden gezegd, Vers 23, 24, 25. Dat dan die Kerk, welke Babylonië is geworden, zal worden vernietigd, en een nieuwe Kerk, welke de Heer zal vereren, zal worden geïnstaurerd, wordt verstaan onder deze dingen daar: *“Ziende was ik, en zie, met de wolken der Hemelen Een zoals de Zoon des mensen: aan Hem is gegeven de heerschappij, de heerlijkheid, en het koninkrijk, opdat alle volken, natiën en tongen Hem zouden eren; Zijn heerschappij is een heerschappij der eeuw, welke niet zal voorbijgaan, en Zijn Koninkrijk hetwelk niet zal vergaan: En het Koninkrijk en de heerschappij, en de majesteit der koninkrijken onder alle Hemelen, zal worden gegeven aan het volk der heiligen der hoogste dingen, welks rijk een rijk der eeuw zal zijn; en alle heerschappijen zullen Hem eren, en gehoorzamen”*, Vers 13, 14, 27; onder den Zoon des mensen wordt verstaan de Heer ten aanzien van het Goddelijk Menselijke, en ten aanzien van het Woord; dat uit Hem de Kerk moet worden geïnstaurerd, die Hem zal vereren, wordt daaronder verstaan, dat aan Hem is gegeven de heerschappij, en de heerlijkheid en het koninkrijk, dat Zijn heerschappij een heerschappij der eeuw is, welke niet zal voorbijgaan; en de Kerk die uit Hem moet worden geïnstaurerd, wordt verstaan onder het koninkrijk gegeven aan het volk der heiligen. Dat dit zal geschieden, wanneer de Kerk Babylonië is geworden, dat is, aldus verwoest, dat niet langer enig goede, noch ware daar over is, is omdat dan haar einde daar is, aldus wanneer daar niet langer enige Kerk is: dit einde wordt onder het einde van Babylonië verstaan; niet dat hun afgodische eredienst in de wereld, met henzelf, moet worden vernietigd; deze immers zal blijven voortduren; echter niet als de eredienst van enige Kerk, maar als de eredienst van een heidendom; en daarom ook komen dezelfden na den dood onder de heidenen, en niet langer onder de Christenen. Vanuit diegenen echter die niet den Paus, noch de heiligen en de beelden hebben aanbeden, maar den Heer, wordt de nieuwe Kerk uit den Heer verzameld. De Babylonische afgodendienst wordt beschreven bij Daniël: *met het hoge standbeeld dat de koning Nebuchadnezar oprichtte, en aangaande hetwelk hij uitvaardigde dat allen zouden voorovervallen en hetzelfde aanbidden, en dat zij die dat niet deden, zouden worden voortgeworpen in het midden van den oven des brandenden vuurs*, III: 1 tot 7. De zelfde

eredienst wordt ook beschreven bij denzelfde *met de inzetting, die Darius de Meder uitvaardigde dat niemand een verzoek zou verzoeken van enigen god of van enigen mens behalve van den Koning; en dat wie van god of van een mens binnen 30 dagen iets zal hebben verzocht, in den kuil der leeuwen zou worden geworpen*, vi: 7, 8, 9; Met deze dingen wordt Babel of Babylonië beschreven ten aanzien van de heerschappij over de heilige dingen, en ten aanzien van de aanmatiging van de Goddelijke mogendheid; en de ondergang van hen wordt daarmede beschreven, dat al diegenen die Darius hadden overreed om die inzetting te houden, in den kuil der leeuwen werden geworpen, en verslonden. Beschreven wordt ook Babel bij Daniël daarmede *dat de Koning Beltschazar, zijn rijksgroten, zen echtgenoten, en zijn bijwijven win dronken uit de vaten van goud en zilver die zijn vader Nebuchadnezar had weggevoerd uit den Tempel van Hierosolyma, en dat zij tezamen loofden de goden van goud en zilver, brons, ijzer, hout en steen, en dat hem toen een schrift aan den wand verscheen: waarna de koning in dien nacht werd gedood*, v: 1 tot einde: door deze dingen werd uitgebeeld en vandaar aangeduid de ontwijding van de heilige dingen der Kerk door hen die vanuit Babylonië zijn en de heerschappij tot in den Hemel uitstrekken; want gezegd wordt: *“Boven den Heer der Hemelen hebt gij u verheven, als zij de vaten van Zijn huis vóór u hebben aangebracht”*, Vers 23. Uit deze dingen bij Daniël kan vaststaan, dat onder Babylonië of onder Babel in het Woord wordt verstaan de liefde van de heerschappij over het aardrijk, voorts over den Hemel, en over den Heer Zelf; en dat de Kerk des Heren geleidelijk Babylonië wordt; en dat zij naarmate zij Babylonië wordt, aldus ten aanzien van al het goede der liefde en ten aanzien van al het ware des geloofs wordt verwoest, en dat dit haar einde is, namelijk dat zij niet langer de Kerk is; en als zij niet langer de Kerk, wordt zij tot de afgodische natiën geteld; uitgezonderd zij die den Heer aanbidden, het Woord heilig houden, en onderricht vanuit hetzelfde toelaten. Babel of Babylonië wordt ook beschreven bij Jesaja: *“Jehovah zal zich erbarmen over Jakob, en Hij zal opnieuw Israël verkiezen, opdat Hij hen zette op hun land. Het zal geschieden ten dage wanneer Jehovah u rust zal geven van uw smart, opdat gij deze gelijkenis zult uitspreken over den koning van Babel: Hoe heeft de drijver opgehouden, heeft de begeerte van goud opgehouden: verbroken heeft Jehovah den stok der goddelozen, de roede der heersers: deswege rust zij, is rustig de gehele aarde, zij weerklinken met gejubel; ook verheugen zich de eiken, terwille van u, de ceders van Libanon: Sinds dat gij nederlaagt, zal niet de houwer over ons opklimmen. De lagere hel was beroerd om uwentwil, door u tegemoet te gaan; zij wekte om uwentwil de Refaïm op, alle machtigen der aarde; zij deed opstaan van hun tronen alle koningen der*

natiën; allen antwoorden en zeggen tot u: Zijt ook gij machteloos geworden zoals wij; zit gij ons gelijk geworden. Nedergelaten is in de hel uw grootsheid, het tumult uwer nebels; onder u is het gestrooid met maden, en bedekkende u met wormen. Hoe zit gij van den Hemel gevallen, o Lucifer, zoon des dageraads; gij zijt afgehouden ter aarde, gij zijt machteloos beneden de natiën; en gij zeidet in uw hart: In de Hemelen zal ik opklimmen, boven de sterren des Hemels zal ik mijn traan verhogen, en ik zal zitten op den berg der samenkomst, in de zijden van het noorden; ik zal opklimmen boven de hoogten der wolk; ik zal den Allerhoogste gelijk worden: doch tot de hel zit nedergelaten, tot de zijden van den kuil; zij die u ziende zijn, nemen u in aanmerking: Is dit de man beroerende de aarde, doende beven de koninkrijken; die het wereldrond stelde tot een woestijn, en derzelve steden vernietigde. Gij zit voortgeworpen uit uw graf, zoals een gruwelijke scheut, een bekleedsel der gedoden, van den doorboorde met het zwaard, die nederdalen tot de stenen van den kuil, zoals een vertreden lijk. Niet zult gij verenigd worden met hen in het graf, want uw land hebt gij verdorven, uw valk gedood; niet zal genoemd worden tot in het eeuwige het zaad der boosaardigen. Bereidt voor zen zonen de slachting, vanwege de ongerechtigheid hunner vaders, opdat zij niet wederopstaan en het land bezitten, en de aangezichten der aarde vervullen met steden. Ik zal immers tegen hen opstaan, een gezegde van Jehovah Zebaoth, en Ik zal uitroeien aan Babel den en het overschot, en den zoon en den zoonszoon. Ik zal u stellen tot een erfenis van de eend, en poelen der wateren, en haar uitvegen met bezemen door te verderven; en Ik zal Aschur verbreken in Min land, en op Mijn bergen zal Ik hem vertreden”, XIV: 1 tot 25; al deze dingen zijn gezegd aangaande Babel, en niet aangaande enigen duivel, die geschapen is als engel des lichts, en opstandig geworden zijnde, is nedergeworpen in de hel, en vanwege zijn voormaligen staat Lucifer, zoon des dageraads, werd genoemd: dat Babel hier wordt beschreven, staat vast uit Vers 4 en uit Vers 22 van dit Hoofdstuk, waar de Koning van Babel en Babel wordt vermeld; gezegd wordt immers: *Gij zult deze gelijkenis uitspreken over den Koning van Babel*; en daarna: *Ik zal uitroeien van Babel den naam en het overschot*; men moet weten dat in het Woord onder den Koning iets eenders wordt aangeduid als met het koninkrijk van hem: dat Babel wordt geheten Lucifer, zoon des dageraads, is omdat, zoals boven is gezegd, Babel in den aanvang de Kerk is die is in den ijver voor den Heer, voor het goede der liefde en voor de ware dingen des geloofs, hoewel van binnen in den ijver harer herders het vuur schuilt van te heersen door de heilige dingen der Kerk over allen die zij aan zich kunnen onderwerpen; vandaar is het, dat Babel wordt geheten Lucifer, zoon des dageraads; deswege wordt Babel ook

genoemd *koning der koningen, in wiens hand alle dingen zijn gegeven*: en eveneens genoemd *het hoofd van het standbeeld, hetwelk van goud was*, Dan. II: 37, 48. Voorts ook *een boom in het midden des lands, van grote hoogte*, Dan. IV: 10, 22. Babel in het begin werd ook verstaan onder *den leeuw die arendsvleugels had, en die daarna verscheen zoals een mens, en hetzelfde werd eens mensen hart gegeven*, Dan. VII: 4; en het wordt genoemd *het ornament der koninkrijken, en het sieraad der grootsheid der Chaldeën*, Jes. XIII: 19; en vermeld onder *hen die Jehovah bekennen*, Psalm LXXXVII: 4; omdat nu met Babel in het begin zulk een Kerk wordt aangeduid, wordt derhalve de Koning van Babel hier Lucifer, zoon des dageraads genoemd, Lucifer vanwege het licht van het ware toen, en zoon des dageraads vanwege het initialement des lichts of des daags; want de dageraad is de Kerk in haar begin: maar nochtans wordt in dat Hoofdstuk die Kerk beschreven ten aanzien van haar staat aan het einde, wanneer zij Babylon de loonhoer is geworden, en deze haar staat is daar wanneer er niet langer enig goede der liefde, noch enig ware des geloofs over is; deze staat van haar is het, die wordt verstaan onder den ondergang en onder de verdoemenis van haar tot de hel; de vernietiging van hen in de wereld is geen andere dan dat na den dood de hel is voor hen die voor zich de Goddelijke mogendheid hebben opgeëist, en haar hebben uitgeoefend, en te dien einde de volken der aarde hebben gehouden in dichte donkerheid of blindheid, en in een afgodischen eredienst, vooral zij die de mensen van den eredienst des Heren hebben afgebracht. Aangezien het deze dingen zijn, die in dat Hoofdstuk worden beschreven, zou ik de dingen die vandaar zijn aangevoerd, kortelijk willen ontvouwen: Jehovah zal Zich erbarmen over Jakob, en Hij zal opnieuw Israël verkiezen, opdat Hij hem zette op hun land, betekent de nieuwe Kerk na het einde der Babylonische, door den Heer te instaureren: te dien dage zult gij deze gelijkenis uitspreken over den Koning van Babel, en gij zult zeggen: Hoe heeft de drijver opgehouden, heeft de begeerte van goud opgehouden, betekent de bevrijding van de geestelijke gevangenschap en dienstbaarheid, waarin degenen waren die onder zijn heerschappij waren: verbroken heeft Jehovah den stok der goddelozen, de roede der heersers, betekent dat zij niet langer enige macht hebben door de ware dingen vanuit het goede, omdat zij in louter valse dingen vanuit het boze zijn; deze onmacht hebben zij in de geestelijke wereld: rustig is de gehele aarde, zij weerklinken met gejubel; ook verheugen zich de eiken terwille van u, de ceders van Libanon; sinds dat gij nederlaagt, zal niet de houwer over ons opklimmen, betekent dat zij die in de erkenissen van het goede en het ware zijn, niet langer door genen worden bestookt; de aarde is de nieuwe Kerk die

van genen rustig zal zijn; de eiken en de ceders van Libanon zijn de erkenenissen van het goede en het ware in den uitwendigen en den inwendigen zin; niet zal de houwer opklimmen, is dat er niet langer bestoking zal zijn: de lagere hel was beroerd om uwentwil, door u tegemoet te gaan; zij wekte om uwentwil de Refaïm op, alle machtigen der aarde; zij deed opstaan van hun troon alle koningen der aarde, betekent het verkwikkelijke der wraak van hen die in de hel zijn: allen antwoorden en zeggen: Zijt ook gij machteloos geworden zoals wij; zijt gij ons gelijk geworden, en nedergelaten is in de hel uw grootsheid, het tumult uwer nebels, betekenen dat verkwikkelijke deswege dat hij aan hen eender is geworden, en eender in de valse dingen van het boze: hoe zijt gij van den Hemel gevallen, o Lucifer, zoon des dageraads; gij zijt afgehouden ter aarde, gij zijt machteloos beneden de natiën, betekenen de bespottung dat hij zodanig is geworden, hoewel hij in den aanvang in den Hemel was geweest, omdat hij in het goede der liefde en in de ware dingen des geloofs was; deze dingen werden gezegd door hen die in de hel zijn, omdat voor hen die daar zijn, niets verkwikkelijker is dan dat zij iemand vanuit den Hemel kunnen neertrekken en door de valse dingen van het boze verderven: en gij zeydet in uw hart: Boven de sterren des Hemels zal ik mijn troon verhogen, en ik zal zitten op den berg der samenkomst, in de zijden van het noorden; ik zal opklimmen boven de hoogten der wolk; ik zal den Allerhoogste gelijk worden; dit zijn eveneens woorden van bespottung over den trots hunner heerschappij, welke zij tot in den Hemel uitstrekken, en zij eisen de Goddelijke mogendheid voor zich op, en onderwerpen zo alle dingen des Hemels en alle dingen der Kerk aan hun willekeur, ten einde zoals goden vereerd en aanbeden te worden; de berg der samenkomst aan de zijden van het noorden, is waar de opklimming in de Hemelen is; boven de sterren en boven de hoogten der wolk, is boven het Goddelijk Ware; de sterren zijn de erkenenissen van het goede en het ware, de hoogten der wolk zijn de innerlijke ware dingen des Woords: Doch tot de hel zijt gij nedergelaten, tot de zijden van den kuil; zij die u ziende zijn, nemen u in aanmerking: Is dit de man beroerende de aarde, doende beven de koninkrijken, die het wereldrond stelde tot een woestijn, en derzelver steden vernietigde, is de voortzetting van de bespottung van hen die in de hel zijn, en eveneens van het beroemen daarop dat hij uit den Hemel is geworpen; de zijden van den kuil zijn de plaatsen in de hel waar louter valse dingen van het boze zijn; met de aarde, de koninkrijken en het wereldrond wordt de Kerk aangeduid, en met de steden worden de leerstellige dingen aangeduid: gij zijt voortgeworpen uit uw graf, zoals een gruwelijke scheut, een bekleedsel der gedoden, van den doorboorde met het

zwaard, die nederdalen tot de stenen van den kuil, zoals een vertreden lijk, betekenen den staat hunner verdoemenis; het bekleedsel der gedoden, van den doorboorde met het zwaard, en het vertreden lijk betekenen de verdoemenis der ontwijding van het ware: niet zult gij verenigd worden met hen in het graf, want uw land hebt gij verdorven, uw volk gedood; niet zal genoemd worden tot in het eeuwige het zaad der boosaardigen, betekenen de verdoemenis zwaarder dan de overige, omdat hij alle dingen der Kerk had uitgeblust: bereidt voor zijn zonen de slachting vanwege de ongerechtigheid hunner vaders, opdat zij niet wederopstaan, het land bezitten, en de aangezichten der aarde vervullen met steden, betekenen den ondergang van hen tot in het eeuwige: Ik zal uitroeien van Babel den naam en het overschot, en den zoon en den zoonszoon, betekenen den totalen ondergang, omdat zij niets van het goede en het ware meer hebben: Ik zal u stenen tot een erfenis van de eend, en poelen der wateren, en haar uitvegen met bezemen door te verderven, betekenen het helse valse door de vernietiging van het ware: Ik zal Aschur verbreken in Mijn land, en op Mijn bergen zal Ik hem vertreden, betekent dat in de nieuwe Kerk niet enige redeneringen vanuit de valse dingen tegen de ware en de goede dingen zullen ontstaan. Behalve de dingen die in dit Hoofdstuk meer in het bijzonder zijn ontvouwd, zie men in andere plaatsen van dit Boek, zoals boven n. 208, 223, 304, 331, 386, 405, 539, 589, 594, 608, 659, 687, 697, 724, 727, 730, 741, 768, 811. Bij denzelfde: *“Zo zal Babel zijn, het ornament der koninkrijken, en het sieraad der grootsheid der Chaldeën, zoals de omkering Gods, Sodoma en Gomorrha; niet zal zij worden bewoond tot in het eeuwige, niet zal zij worden bebouwd tot in geslacht en geslacht; aldus dat daar niet zal verwijlen de Arabier, en de herders niet doen nederliggen; maar nederliggen zullen daar de tziim, en vervuld zullen worden hun huizen met de ochim, en wonen zullen daar de dochters van de nachtuil, en dansen zullen daar de satyrs: antwoorden rullen ook de Jim in haar paleizen, en de draken in de paleizen der verrukkingen van haar: nabij is haar tijd om te komen, en haar dagen rullen niet vertogen worden”*, XIII: 19, 20, 21, 22; in dit ganse Hoofdstuk wordt gehandeld over de totale verwoesting van alle dingen van het goede en alle dingen van het ware der Kerk bij hen die vanuit Babylonië zijn; onder zo zal Babel zijn, wordt in den zin der letter verstaan de grote stad, Babel genaamd, maar onder haar wordt in den geestelijken zin verstaan de Kerk die Babylonië is geworden: Babel wordt genoemd het ornament der koninkrijken, en het sieraad der grootsheid der Chaldeën, vanwege de wijsheid dier Kerk in haar aanvang, zoals eerder is gezegd; in het algemeen echter wordt onder Babel of Babylon verstaan de Kerk waarin alle goede dingen der liefde zijn

vernietigd en ten slotte ontwijd, en onder Chaldea de Kerk waarin alle ware dingen des geloofs zijn vernietigd en ten slotte ontwijd; vandaar is het, dat gezegd wordt de omkering Gods, Sodoma en Gomorrha; Sodoma betekent ook de vernietiging van elk goede door de liefde van zich, en Gomorrha de vernietiging van elk ware daaruit: niet zal zij bewoond worden tot in het eeuwige, niet zal zij bebouwd worden tot in geslacht en geslacht, betekent de vernietiging van haar tot in het eeuwige; niet bewoond worden tot in het eeuwige, betreft de vernietiging van het goede, en niet bebouwd worden tot in geslacht en geslacht, betreft de vernietiging van het ware; want zij die het goede en het ware vernietigen, en daarna in de plaats ervan het boze en het valse omhelzen, kunnen niet hervormd worden; anders zij die in de boze en de valse dingen zijn, en niet het goede en het ware hebben vernietigd, zoals de natiën zijn die het goede en het ware niet kennen: niet zal daar verwijlen de Arabier, en de herders zullen niet doen nederliggen, betekent dat de Kerk zulk een woestijn zal worden; de Arabier is hij die in de woestijn leeft, maar omdat daar niet gewassen of vruchten zijn, verwijlt hij daar niet; iets eenders geschiedt met de kudde van kleinvee der herders, wanneer er geen graasweide wordt gegeven: nederliggen zullen daar de tziim, en vervullen zullen de huizen de ochim, betekent de helse valse en boze dingen, die zij hebben; de tziim zijn de helse valse dingen, de ochim zijn de helse boze dingen; het huis is het gemoed van hen die zodanig zijn: nederliggen zullen daar de dochters van den nachtuil, en de satyrs zullen daar dansen, betekent dat daar de vervalste ware dingen en de verechtreukte dingen zijn; de vervalste ware dingen zijn de dochters van den nachtuil, de verechtreukte goede dingen zijn de satyrs; dansen is de vreugde vanuit de vuile liefde die het goede der liefde heeft verechtreukt: antwoorden zullen de ijim in haar paleizen, en de draken in de paleizen der verrukkingen, betekent dezelve verechtreukt en vervalst in de leren van hen. Babel wordt eender beschreven in andere plaatsen bij de Profeten, zoals bij Jeremia: *“O zwaard, tegen Babel; o zwaard, tegen haar schatten, opdat zij geplunderd worden; droogte over de wateren opdat zij uitdrogen; omdat zij een land is van gesneden beelden, en op huiveringwekkende dingen beroemen zij zich; derhalve zullen wonen de tziim met de dim, en in haar zullen wonen de dochters van de nachtuil: niet zal men langer zitten tot in het eeuwige, noch zal men bewonen tot in geslacht en geslacht: naar de omkering Gods, Sodoma en Gomorrha, en haar naburen; niet zal daar wonen de man, noch zal in haar verkeren de zoon des mensen”*, L: 35, 37, 38, 39, 40. Bij denzelfde: *“Vlucht uit het midden van Babel, en de man redde zen ziel, opdat gij niet wordt uitgeroeid vanwege haar ongerechtigheid; een kelk van goud is Babel in de hand*

van Jehovah, dronken makende de algehele aarde: van haar win hebben de natiën gedronken; derhalve zen de natiën waanzinnig: plotseling is Babel gevallen, en zij is verbroken; zie, Ik tegen u, gij verdervende berg, een gezegde van Jehovah, verdervende de algehele aarde: en Ik zal Min hand uitstrekken tegen u, opdat Ik u afwentele van de rotsen, en Ik zal u geven tot een berg der verbranding; en niet mogen zij van u een steen nemen voor een hoek. Babel zal zijn tot puinhopen, een habitakel der draken, een verbijstering en aanfluiting, en geen bewoner”, LI: 6, 7, 8, 25, 26, 37. Bij Jesaja: “Nu dan hoor, Babel, zittende zeker, zeggende in haar hart: Ik en niet zoals ik buitendien; niet zal ik weduwe zitten, noch zal ik kinderloosheid kennen: doch die twee dingen zullen u overkomen in één ogenblik op één dag; kinderloosheid en weduwschap; ten volle zullen zij komen over u, vanwege de veelheid uwer toverijen, vanwege de grootheid uwer bezweringen meestentijds: gij hebt immers vertrouwd op uw boosheid, niet ziende Mij; uw wijsheid en uw wetenschap heeft u verleid, als gij zeidet in uw hart: Ik, en niet zoals ik buitendien: derhalve zal over u een boze komen, dat gij niet zult weten af te bidden, en vallen zal over u een rampspoed, dien gij niet zult kunnen verzoenen: en komen zal over u plotseling een verwoesting, gij zult het niet weten”, XLVII: 8, 9, 10, 11: aldus wordt de vernietiging van Babel beschreven niet alleen daar, maar ook in het ganse Hoofdstuk XLVII bij Jesaja, en in het ganse hoofdstuk L, en in het ganse hoofdstuk LI, bij Jeremia; voorts Hfdst. XXI: 8, 9 bij Jesaja; Psalm CXXXVII: 1, 8, 9, bij David. Ook wordt de echtbreking van het goede en de vervalsing van het ware door de Joden beschreven met de hoererijen van hen in Egypte, en daarna met de zonen van Aschur, en ten slotte met de zonen van Babel en met de Chaldeën, Ezech. Hfdst. XVI: 1 tot einde, en Hfdst. XXIII: 1 tot einde; en onder de hoererij in Egypte wordt verstaan de vervalsing van het ware vanuit den natuurlijken mens, hetgeen geschiedt door begoochelingen, schijnbaarheden en wetenschappelijke dingen; met hun hoererij met de zonen van Aschur wordt aangeduid de vervalsing van het ware vanuit den redelijken mens, hetgeen geschiedt door redekavelingen en door drogredenen vanuit begoochelingen, schijnbaarheden en wetenschappelijke dingen: met hun hoererij met de zonen van Babel en met de Chaldeën wordt aangeduid de echtbreking van het goede en de ontwijding van het ware. Toen dus de zonen Israëls geheel en al waren teruggetreden van de inzettingen, welke uitbeeldend waren voor de geestelijke dingen der Kerk, waardoor zij vergemeenschapping hadden met den Hemel, toen werden zij allen gegeven in de handen van den koning van Assyrië; er was immers niet langer bij hen enige uitbeeldende Kerk, en vandaar ook niet enige vergemeenschapping met den Hemel: over de overtredingen van hen,

en over de overbrenging van hen door den Koning van Assyrië in diens steden, en eveneens in Babel, zie men II Kon. xvii: 1 tot einde: iets eenders is geschied met de Joden; nadat die aldus hadden verechtbreukt en ontwijd alle inzettingen, gericht en wetten, welke het goede der liefde en het ware des geloofs uitbeelden, zodat niets van het goede en het ware langer over was, en toen vandaar hun Kerk Babylonië was geworden, toen werden zij gegeven in de hand van Nebuchadnezar, den Koning van Babel; niet slechts hun koningen en vorsten, en het algehele volk, maar ook alle schatten van het huis van Jehovah, en daarna alle gouden vaten ervan, en bovendien werd de Tempel zelf verbrand, over welke dingen men zie II Kon. xxiv: 1 tot 20; Hfdst. xxv: 1 tot 26; en bovendien Jes. xx: 17, 18; Jes. xxxix: 6, 7; Jerem. xx: 4, 5; Hfdst. xxi: 4 tot 10; Hfdst. xxv: 1 tot 12; Hfdst. xxvii: 6 tot 22; Hfdst. xxxviii: 1 tot 16; Hfdst. xxix: 1 tot 21; Hfdst. xxxii: 1 tot 5; Hfdst. xxxiv: 1 tot 7, 18 tot 22; Hfdst. xxxv: 11; Hfdst. xxxviii: 17 tot 23; Hfdst. xxxix: 2 tot 18; Hfdst. xli: 1 tot 12; Hfdst. lii: 1 tot einde. Hun overtredingen waren dat zij Hierosolyma vervulden met onschuldig bloed, II Kon. xxiv: 4; dat zij rookten voor Baäl, drankoffers plengden aan andere goden, dat zij gruwelen opstelden in het huis van Jehovah, hoogten bouwden voor Baäl, in het dal Hinnom hun zonen en dochters overleverden aan Molech, Jerem. xxxii: 29 tot 35; met al deze dingen wordt de ontwijding van de heilige dingen der Kerk aangeduid; hoedanige ontwijding het is wordt ook aangeduid met Babel; en daarom werd hun, opdat het land, waarmede de Kerk werd aangeduid, door hen niet langer zou worden ontwijd, en eveneens opdat Babel vandaar haar uitbeelding ten voile zou aantrekken, door Jeremia gezegd dat zij zich uit eigen beweging zouden geven in de handen van den koning van Babel, en dat zij die zich niet overgaven, maar in het land bleven, zouden sterven door het zwaard, den honger, en de pest, Jerem. xxv: 1 tot 11. Aangezien echter de Heer in die natie zou worden geboren, en Hij Zich zou openbaren waar toen de Kerk was, en waar het Woord van Hemzelf was, werd derhalve die natie na 70 jaar gevangenschap uit Babel teruggeleid, en werd de Tempel herbouwd; maar nochtans bleef geen andere Kerk bij hen voortduren dan die welke eender was aan de Kerk die Babylonië wordt genoemd, zoals kan vaststaan uit verscheidene dingen, die de Heer Zelf over die natie heeft gesproken, en hoe zij Hem hebben opgenomen; en daarom werd Jeruzalem opnieuw vernietigd, en de Tempel met vuur verbrand. In het algemeen met men weten, dat elke Kerk in den aanvang is zoals een maagd, maar in den loop des tijds een loonhoer wordt; bij graden immers treedt zij binnen in het leven van het boze, en omhelst zij vandaar de leer van het valse,

naarmate zij bij graden aanvangt zichzelf en de wereld lief te hebben; en dan wordt zij van een Kerk òf Babylonië òf Filisthea; Babylonië door hen die zich boven alle dingen liefhebben, en Filisthea door hen die de wereld boven alle dingen liefhebben; want naarmate die beide liefden groeien, verechtbreken en vervalsen de mensen der Kerk de goede en de ware dingen des Woords, hetgeen is van een maagd een loonhoer worden. Dat de eerste Kerk na den vloed ook Babylonië zou geworden zijn, indien de Heer niet door verstrooiing het streven van hun godsdienst had verhinderd, uitgebeeld door en aangeduid met den toren die zou reiken tot in den Hemel, welken toren de nakomelingen van Noach waren aangevangen te bouwen, waarover Hfdst. XI: 1 tot 9 van Genesis, welke dingen afzonderlijk zijn ontvouwd in DE HEMELSE VERBORGENHEDEN, van n. 1283 tot 1328. Nadat vanuit het Woord is getoond wat met Babel of Babylonië in het algemeen en in het bijzonder wordt aangeduid, kunnen wij, aangejord zijnde, overgaan tot de ontvouwing van de dingen die in dit en in het volgende Hoofdstuk over Babylonië en over haar ondergang zijn voorzgd.

1030. *Vers 1, 2. En er kwam een uit de zeven Engelen hebbende de zeven fiolen, en hij sprak met mij, zeggende tot mij: Kom, ik zal u tonen het gericht van de grote loonhoer, zittende op vele wateren: met wie hebben gehoereerd de koningen der aarde, en dronken geworden zijn van den wijn harer hoererij zij die de aarde bewonen.* En er kwam een uit de zeven Engelen hebbende de zeven fiolen, en hij sprak met mij, betekent den staat der Kerk bij de Pauselijken geopenbaard: zeggende tot mij: Kom, ik zal u tonen het gericht van de grote loonhoer, betekent het godsdienstige van hen, waarin al het goede en ware der Kerk is verechtbreukt en ontwijd: zittende op vele wateren, betekent heersende over alle dingen des Woords, en vandaar over de heilige dingen der Kerk: met wie hebben gehoereerd de koningen der aarde, betekent dat zij alle ware dingen der Kerk hebben vervalst: en dronken geworden zijn van den wijn harer hoererij zij die de aarde bewonen, betekent dat vanuit de vervalste dingen waanzinnig waren zij die van de Kerk zijn.

1031. En er kwam een uit de zeven Engelen hebbende de zeven fiolen, en hij sprak met mij; dat dit betekent den staat der Kerk bij de Pauselijken geopenbaard, staat vast uit de betekenis van den Engel hebbende de fiool, zijnde de openbaring van den staat der Kerk uit den Heer, zoals boven n 869, 878, 883: dat het de openbaring is aangaande den staat der Kerk bij de Pauselijken, is omdat in dit Hoofdstuk en in het volgende wordt gehandeld over Babylonië, waaronder het godsdienstige bij de Pauselijken wordt verstaan. Dat een uit de zeven Engelen kwam, is omdat onder de zeven Engelen hebbende de zeven

fiolen in het voorafgaande Hoofdstuk wordt verstaan de openbaring van den staat der Kerk bij de Hervormden, hier nu bij de Pauselijken; en daarom ook wordt toen de zevende Engel zijn fiool uitgoot, gezegd: *“En het grote Babylon kwam in de gedachtenis vóór God, om haar te geven den beker van den wijn der ontsteking Zijns toorns”*, Hfdst. xvi: 19.

1032. Zeggende tot mij: Kom, ik zal u tonen het gericht van de grote loonhoer; dat dit betekent het godsdienstige van hen, waarin al het goede en ware der Kerk is verechtreukt en ontwijd, staat vast uit de betekenis van het gericht, zijnde alles wat hun godsdienstige betreft, en ten slotte de verdoemenis ervan; en uit de betekenis van de grote loonhoer, zijnde de echtbreking en de ontwijding van het goede en het ware der Kerk; men zie boven n 141, 161, 717, 881: dat deze onder de grote loonhoer worden verstaan, is omdat onder haar Babylon wordt verstaan, zoals blijkt uit het vijfde Vers van dit Hoofdstuk, waar gezegd wordt: *Op het voorhoofd der loonhoer was een naam geschreven: Mysterie, Babylon de grote, de moeder der hoererijen en der gruwelen der aarde*; en met Babylon wordt de echtbreking en de ontwijding van het goede en het ware aangeduid, zoals in Artikel 1029 boven met veel dingen is getoond. De oorzaak dat Babylon de grote loonhoer en moeder der hoererijen en der gruwelen der aarde wordt geheten, is deze dat de liefde van heersen over alle dingen der wereld, en bovendien over alle dingen des Hemels en der Kerk, en ten slotte over den Heer Zelf, niet anders kan dan de Goddelijke Ware dingen geheel en al verkeren in valse dingen, en de Goddelijke Goede dingen in boze dingen, aldus de Kerk in een godsdienstige, waarin al het goede en ware van haar is verechtreukt en ontwijd; de mens immers keert zich door die liefde geheel en al af van den Heer, en keert zich tot zichzelf toe, en kan zo niet langer door den Heer worden geleid, maar wordt door zijn eigene geleid; en uit zijn eigene geleid worden is door de hel geleid worden: de mens wordt of geleid vanuit den Hemel, of geleid vanuit de hel; niet kan hij worden geleid door het ene en het andere tegelijk; hij wordt vanuit den Hemel geleid als hij uit den Heer wordt geleid, en vanuit de hel, wanneer hij uit zichzelf wordt geleid; want de mens is aldus geschapen, dat hij uit zijn eigene kan worden opgeheven, en in de verheffing denken; en hij wordt dan uit het eigene opgeheven, en denkt in de verheffing, als hij door den Heer wordt opgeheven, en dit geschiedt als hij den Heer erkent en Zijn Goddelijke mogendheid over den Hemel en de aarde; door de belijdenis en het geloof des harten wordt hem de verbinding met den Heer; en wanneer de verbinding geschiedt, dan worden de innerlijke dingen die van zijn gemoed zijn, of die van zijn verstand en wil zijn, door den Heer gehouden in de beziening van

Hem, hetgeen geschiedt door de verheffing uit het eigene; en wanneer de mens in die verheffing denkt, dan denkt hij het ware uit den Heer, en doet hij het goede uit Hem. Het tegendeel gebeurt, als de mens uit is op heerschappij over de wereld, den Hemel en over den Heer; dan dompelt de mens de innerlijke dingen zijns gemoeds, zijnde van diens denking en wil, onder in zijn eigene; en als de mens is ondergedompeld in zijn eigene, dan denkt en wil hij vanuit de hel, aldus valse en boze dingen; de oorzaak hiervan is deze, dat het eigene van den mens niets dan het boze is; het is immers zijn erfboze zelf: zodanig dus zijn de Babylonischen; en daarom hebben zij alle goede en ware dingen der Kerk verechtbreukt en ontwijd; vandaar nu is het, dat Babylon wordt geheten loonhoer en moeder der hoerereien en der gruwelen der aarde.

1033. Zittende op vele wateren; dat dit betekent heersende over alle dingen des Woords, en vandaar over de heilige dingen der Kerk, staat vast uit de betekenis van zitten, zijnde aan zijn oordeel onderwerpen, en van zijn eigen bevoegdheid [*sui juris*] maken, en aldus overheersen; vandaar is het, dat gezegd wordt ten gericht zitten, en op den troon zitten; men zie boven n 687; en uit de betekenis van de wateren, zijnde de ware dingen, waarover n 71, 483, 518, 854, hier alle dingen des Woords, omdat gezegd wordt vele wateren, en aangaande de loonhoer, zijnde Babylonië, waaronder wordt verstaan de echtbreking en de ontwijding van het Woord, vanuit hetwelk al het goede en ware der Kerk is. Dat met de vele wateren ook de heilige dingen der Kerk worden aangeduid, is omdat alle heilige dingen der Kerk betrekking hebben op de goede en de ware dingen welke vanuit het Woord zijn: eendere dingen worden met wonen op vele wateren aangeduid bij Jeremia: *“Jehovah zal doen dat wat Hij heeft gesproken tegen de bewoners van Babel: Gij die woont op vele wateren, op vele schatten, uw einde is gekomen, de mast uws gewins”*, LI: 12, 13; omdat vele wateren betekenen de ware dingen des Woords, en vandaar de heilige dingen der Kerk, wordt hier ook aan toegevoegd op vele schatten, want met de schatten worden aangeduid de Goddelijke Ware dingen welke in het Woord zijn. Dat de vele wateren hier ook de heilige dingen der Kerk betekenen, zal blijken uit de Ontvouwing van het volgende vijftiende Vers, waar wordt gezegd: *De wateren die gij hebt gezien, waar de loonhoer zit, zijn volken en scharen, natiën en tongen*”; en onder de volken, scharen, natiën en tongen worden daar alle dingen der Kerk verstaan, omdat met het land [*aarde*] in het Woord de Kerk wordt aangeduid, en vandaar met hen die op het land zijn, alle dingen ervan worden aangeduid; maar over deze dingen meer in de Ontvouwing van dat Vers. Dat de Babylonischen de ware dingen des Woords en de heilige dingen der Kerk aan hun oordeel, bevoegdheid en heerschappij

onderwerpen, kan hieruit vaststaan, dat zij het volk overreden, dat zij alleen het Woord verstaan, en niet wie ook die niet in het bedieningsambt zijn ingewijd; en door dit onderwerpen zij alle dingen des Woords en vandaar alle dingen der Kerk aan hun heerschappij. Het Woord is ook ten aanzien van den zin der letter ervan zodanig, dat het getrokken kan worden om onverschillig welk ketterse te bevestigen; want de zin der letter bestaat uit schijnbaarheden van het ware, die de echte ware dingen des Hemels, welke de geestelijke ware dingen zijn, in zich besloten houden; en wanneer deze ware dingen niet worden onthuld en ontbloot, dat is, indien zij niet worden geleerd in de leren der Kerk, zo kunnen de schijnbaarheden ervan ten gunste van elk valse, welk dan ook, getrokken en verdraaid worden: de echte ware dingen des Woords immers zijn zoals een mens; en de schijnbaarheden van het ware waaruit de zin der letter bestaat, zijn zoals bekleedselen, en uit deze alleen kan men niet oordelen over den mens wie hij is en hoedanig hij is; indien een mens vanuit dezelve alleen werd geoordeeld, zou een koning een knecht, en een knecht een koning kunnen worden genoemd, voorts de goede een boze worden genoemd, en de boze een goede, en zo voort; aldus kunnen zij die de heerschappij over alle dingen der Kerk en des Hemels voor zich opeisen, op duizend manieren den zin in de letter aanplooiën aan hun overheersing; en dit zonder enige inspanning, omdat zij alle dingen der Kerk, welke de heilige dingen worden genoemd, boven het menselijk verstand stellen; en als dit wordt geloofd, en niet enig echt ware wordt geleerd, kunnen helse valse dingen ware dingen worden geheten, en duivelse boze dingen goede dingen worden geheten; ja zelfs kunnen de eenvoudigen worden overreed dat de uitspraken van den Paus even heilig, ja zelfs heiliger zijn dan de geboden des Woords, terwijl toch deze vanuit den Hemel zijn, gene echter voor een aanzienlijk deel vanuit de hel; want elke uitspraak ten gunste van de regering, het geloof en den eredienst in de Kerk, als einddoel de heerschappij in de wereld beogende, onverschillig hoedanig zij in den uitwendigen vorm mag verschijnen, en naar het Woord mag klinken, is vanuit de hel; doch elk gebod vanuit het Woord, omdat het als doel de zaliging der zielen uit den Heer beoogt, is vanuit den Hemel. Uit deze dingen kan vaststaan, dat met zitten op vele wateren, als het wordt gezegd van Babylonië als loonhoer, wordt aangeduid heersen over alle dingen des Woords, en vandaar over de heilige dingen der Kerk.

1034. Met wie hebben gehoereerd de koningen der aarde; dat dit betekent dat zij alle ware dingen der Kerk hebben vervalst, staat vast uit de betekenis van hoereren, zijnde vervalsen, waarover n. 141, 161, 817, 881; en uit de betekenis van de koningen der aarde, zijnde de ware dingen der Kerk; de koningen zijn

de ware dingen, en de aarde is de Kerk. In zeer vele plaatsen in het Woord wordt koningen gezegd, en men gelooft dat onder hen koningen worden verstaan, of hun koninkrijken; maar in het Woord worden allen verstaan die in de ware dingen vanuit het goede uit den Heer zijn, en in den abstracten zin, waarin de geestelijke zin is, de ware dingen vanuit het goede; dat deze dingen worden verstaan onder de Koningen, zie men boven in n. 29, 31, 553, 624, 625; hetgeen nog kan vaststaan uit deze volgende dingen; in de Apocalyps: *“Jezus Christus, de Vorst der koningen der aarde, Die ons heeft gemaakt koningen en priesters”*, i: 5, 6. Elders: *“Het Lam heeft ons gemaakt koningen en priesters, opdat wij regeren over de aarde”*, v: 10. Eender Hfdst. xvi: 12, 14. Omdat met de Koningen de ware dingen vanuit het goede worden aangeduid, worden ook met hen in den tegengestelden zin de valse dingen vanuit het boze aangeduid, want de meeste dingen in het Woord hebben ook een tegengestelden zin; deze dingen dus worden met de koningen aangeduid in de volgende dingen van dit Hoofdstuk: *“De zeven hoofden van het Beest zijn ook zeven Koningen; de vijf zijn gevallen, en de een is, de ander is nog niet gekomen; en wanneer zal gekomen zijn, moet hij karten tijd blijven”*, Vers 10. Voorts: *“De tien hoornen die gij hebt gezien, tien koningen zijn het”*, Vers 12: alsmede: *“De vrouw is de grote stad hebbende het Koninkrijk over de koningen der aarde”*, Vers 18. Eender in de volgende dingen, waar gezegd wordt *dat het Beest, de Koningen der aarde, en hun Heirlegers, krijg zouden voeren met Hem Die op het witte Paard zat*, Apoc. xix: 19: uit deze dingen blijkt, wat daarmede wordt aangeduid *dat de Koningen der aarde hebben gehoereerd met de loonhoer zittende op vele wateren*, namelijk dat de ware dingen der Kerk zijn vervalst door hen die vanuit Babyloonië zijn. Eender in de volgende dingen, waar wordt gezegd *dat de koningen der aarde met die vrouw hebben gehoereerd, en de kooplieden der aarde zijn verrijkt vanuit de vermogens harer verrukkingen*. Voorts: *“De koningen der aarde die met haar hebben gehoereerd en verrukt zijn geweest, zullen haar bewenen en over haar klagen”*, Apoc. xviii: 3, 9, 11. Eendere dingen worden met de Koningen aangeduid bij Daniël: *“Ten aanzien van de tien hoornen van het vierde Beest: Vanuit dat Koninkrijk zullen tien koningen opstaan, en een ander na hen, die verscheiden zal zijn van de vorige, die zal drie koningen vernederen”*, vii: 24. Dat de Koningen degenen betekenen die in de ware dingen vanuit het goede zijn, en abstract genomen de ware dingen vanuit het goede, is omdat de Heer wordt genoemd Koning krachtens het Goddelijk Ware, en Priester krachtens het Goddelijk Goede; en vandaar wordt de Hemel waar het Goddelijk Ware regeert, Zijn Troon genoemd: daarvandaan is het, dat de Engelen in de Hemelen en de mensen op aarde die in de ware

dingen vanuit het goede uit den Heer zijn, zonen des Konings, voorts zonen des Koninkrijks, en erfgenamen worden geheten; en daarom zijn zij het die worden verstaan onder de Koningen, waar de Heer wordt genoemd *Koning der koningen*, zoals in Vers 14 van dit Hoofdstuk, en Hfdst. XIX: 16, en elders. **1035.** En dronken zijn geworden van den wijn harer hoererijs zij die de aarde bewonen; dat dit betekent dat vanuit de vervalste dingen waanzinnig waren zij die van de Kerk zijn, staat vast uit *de* betekenis van dronken worden, zijnde waanzinnig zijn in de geestelijke dingen, waarover n. 376; uit de betekenis van den wijn, zijnde het geestelijk ware, waarover ook n. 376; uit de betekenis van de hoererijs, zijnde de vervalsing van het ware, waarover vlak boven; en uit de betekenis van hen die de aarde bewonen, zijnde zij die van de Kerk zijn; dat met de aarde in het Woord de Kerk wordt aangeduid, is boven meermalen getoond; uit deze dingen nu blijkt, dat daarmede dat dronken zijn geworden van den wijn harer hoererijs zij die de aarde bewonen, wordt aangeduid dat vanuit de vervalste dingen zij die van de Kerk zijn, waanzinnig waren. Wat het waanzinnig zijn, hetwelk wordt aangeduid met het dronken worden en met de dronkenschap in het Woord, verder aangaat, die is niet vanuit de valse dingen, maar vanuit de vervalste ware dingen; de oorzaak hiervan is deze, dat het ware vanuit den Hemel werkt op het verstand, en tegelijk het valse vanuit de hel; daaruit ontstaat scheuring in het gemoed, en een eendere waanzin zodanig als de dronkaard in de wereld heeft: maar deze waanzin komt niet bij anderen voor dan bij hen die in het boze zijn, en de valse dingen van het boze hebben bevestigd door het Woord; want alle dingen des Woords zijn ware dingen en hebben gemeenschap met den Hemel, en de valse dingen van het boze zijn vanuit de hel; vanuit de valse dingen editer die niet vanuit het boze zijn, ontstaat geen geestelijk dronken worden; die valse dingen immers verdraaien en vernietigen niet de geestelijke ware dingen welke van binnen in de ware dingen van den zin der letter schuilen, want zij concluderen niet daaruit het boze om de valse dingen vanuit het boze te doen. De valse dingen vanuit het nietboze kunnen worden vergeleken met niet-zuivere wateren, welke, gedronken zijnde, geen dronkenschap veroorzaken; maar de valse dingen vanuit het boze kunnen worden v met wijn of sterken drank, welke dronkenschap veroorzaken; en daarom wordt van dat waanzinnig worden in het Woord gezegd dat het geschiedt door wijn, en deze wordt genoemd de wijn der hoererijs en de wijn van Babel, bij Jeremia: “*Een beker van goud is Babel in de hand van Jehovah, dronken makende de algehele aarde; van haar Wijn hebben de natiën gedronken; derhalve zijn de natiën waanzinnig geworden*”, LI: 7.

1036. Vers 3, 4, 5. *En hij bracht mij heen in een woestijn in den geest, en ik zag een vrouw zittende op een scharlaken beest vol van namen der lastering, hebbende zeven hoofden en tien hoornen. En de vrouw was omkleed met purper en scharlaken, en verguld met goud, en kostelijk gesteente en paarden, hebbende een gouden beker in haar hand, vol van gruwelen en van de onreinheid harer hoererij. En op haar voorhoofd was een naam geschreven: Mysterie, Babylon de grote, de moeder der hoererij en der gruwelen der aarde.* En hij bracht mij heen in een woestijn in den geest, betekent tot een plaats verschijnende in een visioen, welke overeenstemde met den staat van dat godsdienstige: en ik zag een vrouw zittende op een scharlaken beest, betekent de heerschappij van dat godsdienstige over de heilige dingen des Woords: vol van namen der lastering, betekent welke verechtbreukt en vervalst waren: hebbende zeven hoofden, betekent en ontwijd: en tien hoornen, betekent de macht des Woords vanuit de ware dingen: en de vrouw was omkleed met purper en scharlaken, betekent den schijn van dat godsdienstige in de uitwendige dingen, alsof het was vanuit het hemels goede en ware, terwijl het toch in de inwendige dingen is vanuit het duivelse boze en valse: en verguld met goud en kostelijk gesteente, betekent den schijn van dat godsdienstige in uitwendige dingen alsof het was vanuit het geestelijk goede en ware, terwijl het toch in de inwendige dingen is vanuit het helse boze en valse: en paarden, betekent den schijn in de uitwendige dingen alsof het was in de erkentnissen van het goede en het ware: hebbende een gouden beker in haar hand, vol van gruwelen en van de onreinheid harer hoererij, betekent de leer vanuit de ontwijde goede en ware dingen: en op haar voorhoofd was een naam geschreven: Mysterie, Babylon de grote, betekent in het hart de liefde der heerschappij over de wereld en den Hemel, waaraan de heilige dingen des Woords, der Kerk en van den eredienst als middelen van dienst zouden zijn: de moeder der hoererijen en der gruwelen der aarde, betekent het godsdienstige vanuit hetwelk zijn de echtbrekingen van het goede en het ware, en de ontwijdingen van de heilige dingen der Kerk.

1037. En hij bracht mij heen in een woestijn in den geest; dat dit betekent tot een plaats verschijnende in een visioen, welke overeenstemde met den staat van dat godsdienstige, staat vast uit de betekenis van de woestijn, zijnde de staat der Kerk, waarin niet langer enig goede en ware is, waarover boven n. 730; doch omdat een Kerk, waarin niet langer het goede en het ware is, geen Kerk is, wordt zij derhalve een Godsdienstige genoemd; en uit de betekenis van in den geest, zijnde in een visioen, want hetgeen Johannes in den geest zag, dat zag hij in een visioen; in een visioen zien, is zulke dingen

zien die in den Hemel bij de Engelen bestaan, zijnde de uitbeeldende en vandaar de aanduidende dingen voor de geestelijke dingen; wanneer deze dingen aan den mens verschijnen, zo verschijnen zij niet voor het gezicht van zijn lichaam, maar de ogen van zijn geest; de geest des mensen immers heeft evenzeer ogen als zijn lichaam, maar de ogen van zijn geest zien de dingen die in de geestelijke wereld zijn, ter oorzake hiervan, dat alle dingen die daar verschijnen, vanuit den geestelijken oorsprong zijn, en het geestelijke ziet met het verstand de geestelijke dingen, en met ogen in een zelfden vorm zoals het natuurlijke; maar de ogen des lichaams zien de dingen die in de stoffelijke wereld zijn, ter oorzake hiervan dat alle dingen die daar verschijnen, vanuit den natuurlijke oorsprong zijn, en het stoffelijke ziet met het verstand de natuurlijke dingen, en met ogen in den zelfden stoffelijken vorm: en daarom zagen de Profeten toen de ogen des geestes bij hen geopend waren, zulke dingen die de Goddelijke hemelse en de Goddelijke geestelijke dingen der Kerk uitbeeldden en vandaar aanduidden, voorts somtijds zulke dingen die de toekomstige dingen welke de Kerk zullen overkomen, uitbeeldden en vandaar aanduiden; deze dingen zijn het welke Johannes zag. Dat hij nu een woestijn zag, is omdat met de woestijn wordt aangeduid de staat der Kerk die verwoest is naar elk goede en ware; en deze staat is overeenstemmend met de Kerk die Babylonië is geworden; en daarom ook wordt Babel in vele plaatsen in het Woord beschreven als een woestijn, zoals in de volgende: “*Zijt gij het die het wereldrond stelde tot een woestijn, en de steden ervan vernietigde*”, Jes. XIV: 17. “*Babel zal zijn zoals een omkering, Sodoma en Gomorrha; zij zal niet warden bewoond tot in het eeuwige, niet bebouwd tot in geslacht en geslacht, aldus dat daar de Arabier niet zal verwijlen; daar zullen wonen de dochters van de nachtuil, en daar zullen de satyrs springen*”, Jes. XIII: 19, 20, 21, 22; en eveneens bij Jeremia Hfdst. I: 37 tot 40; Hfdst. LI: 2, 25, 26, 37, 41, 42, 43; en elders.

1038. En ik zag een vrouw zittende op een scharlaken Beest; dat dit betekent de heerschappij van dat godsdienstige over de heilige dingen des Woords, staat vast uit de betekenis van de vrouw, zijnde de Kerk, waarover n. 555, 707, 721, 730; hier Babylonië, welke niet een Kerk is, maar een godsdienstige, verwoest naar elk goede en ware der Kerk: dat het Babylonië is die onder deze vrouw wordt verstaan, blijkt duidelijk uit het vijfde Vers van dit Hoofdstuk; uit de betekenis van zitten, zijnde heersen, zoals boven n 1033; en uit de betekenis van het scharlaken Beest, zijnde het Woord ten aanzien van de heilige dingen ervan, welke de vrouw, zijnde Babylon, door de heerschappij daarover had ontwijfd. Dat met het scharlaken Beest het Woord wordt

aangeduid ten aanzien van de heilige dingen ervan, welke door Babylon zijn ontwijfd, kan vaststaan uit de volgende dingen van dit Hoofdstuk, waar wordt gezegd *dat het was en niet is, en zal opklimmen vanuit den afgrond, en ten verderve heengaan*, Vers 8 en 11; en daarna *dat de tien hoornen van het Beest tien koningen waren die de loonhoer zouden haten, en haar verwoest en naakt maken, en haar vlezen zouden eten, en haar met vuur verbranden, en dat zij het koninkrijk zouden geven aan het Beest*, Vers 16, 17; uit welke dingen in den geestelijken zin beschouwd, blijkt dat met het scharlaken Beest het Woord ten aanzien van de heilige dingen ervan wordt aangeduid. Dat het Goddelijke Woord met een Beest kan worden aangeduid, is omdat verscheidene heilige dingen der Kerk met Beesten in het Woord worden aangeduid, zoals dat de Cherubim werden gezien zoals vier Beesten, bij Ezechiël Hfdst. 1 en Hfdst. x; en dat vier Beesten, of vier dieren, die ook Cherubim waren, aan Johannes verschenen, zittende en staande voor den Troon, in de Apocalyps, Hfdst. iv: 6 tot 10; Hfdst. v: 6 tot 12; Hfdst. vii: 11; Hfdst. xiv: 3; en met die als Cherubim, wordt de Voorzienigheid en de Bescherming aangeduid opdat de Heer niet worde toegegaan tenzij door het Goede der liefde; en vandaar eveneens wordt met die het Woord in de letter aangeduid, aangezien dat wordt beschermd; men zie boven n. 277, 278, 717; en bovendien betekenden alle Beesten die geofferd werden, zoals ossen, varren, bokken, geiten, bokjes, rammen, schapen en lammeren, de heilige dingen der Kerk, zoals kan vaststaan uit de getoonde dingen boven, n. 279, 283, 362, 552, 650, 781, 817; vandaar is het, dat de mensen vanwege de naastenliefde schapen worden geheten, ja zelfs wordt de Heer Zelf vanwege de Goddelijke Onschuld Lam geheten, en vanwege de Goddelijke macht Leeuw: deze dingen zijn gezegd, opdat het niet wonderlijk verschijne, dat met het Beest hier het Woord wordt aangeduid, maar het Woord in de letter, waar dat natuurlijk is; het Beest betekent ook in den gemenen zin in het Woord het natuurlijke ten aanzien van de aandoening; dat dit Beest van scharlaken kleur verscheen, is omdat scharlaken betekent het ware vanuit hemelsen oorsprong, zodanig als het ware des Woords in den zin der letter ervan of in den natuurlijke zin is, zijnde dat wat wordt verstaan onder het heilige ervan. Bijna iets eenders wordt daarmede aangeduid, dat die loonhoer werd gezien *te zitten op vele wateren*, Vers 1 van dit Hoofdstuk, voorts op vele schatten, bij Jeremia, Hfdst. li: 13; want met de vele wateren en met de vele schatten worden daar aangeduid de ware dingen des Woords en vandaar de heilige dingen der Kerk, welke verechtreukt zijn; men zie boven n. 1033. Over de betekenis van scharlaken zal men zien in de Ontvouwing van het volgende Vers.

1039. Vol van namen der lastering; dat dit betekent welke verechtreukt en vervalst waren, staat vast uit de betekenis van den naam, zijnde het hoedanige der zaak en het hoedanige van den staat, waarover n. 102, 148, 676, 695, 841; vandaar wordt met vol van namen aangeduid hoedanig voor haar de heilige dingen des Woords waren; en uit de betekenis van de lastering, wanneer zij het Woord betreft, zijnde de echtbreking en de vervalsing ervan, waarover n. 778.

1040. Hebbende zeven hoofden; dat dit betekent en ontwijfd, staat vast uit de betekenis van het hoofd, zijnde het inzicht en de wijsheid, en in den tegengestelden zin de waanzin en de dwaasheid, en eveneens de geslepenheid, waarover boven n. 553, 715; en omdat het scharlaken beest, waarmede wordt aangeduid het Woord ten aanzien van de heilige dingen ervan, waarover vlak boven n. 1038, die hoofden had, en omdat er zeven verschenen, worden derhalve met de zeven hoofden de ontwijfde heilige dingen des Woords aangeduid; want het getal zeven betekent het heilige, en in den tegengestelden zin het profane. Met het hoofd van dit Beest wordt in den naasten zin aangeduid het Woord ten aanzien van het verstand ervan, en vandaar ten aanzien van het inzicht en de wijsheid in hetzelfde en vanuit hetzelfde; doch wanneer de ware en de goede dingen ervan, vanuit welke het inzicht en de wijsheid is, vervalst en verechtreukt zijn, dan wordt met de hoofden ervan, als er zeven werden gezien, de ontwijfde heilige dingen des Woords aangeduid. Dat dit wordt aangeduid met de zeven hoofden, blijkt uit het negende en het tiende Vers van dit Hoofdstuk, waar gezegd wordt: *De zeven hoofden zijn revent bergen, waar de vrouw zit op dezelve; en zeven koningen zijn het; waarmede de ontwijding van het goede der liefde en van het ware des geloofs wordt aangeduid.*

1041. En tien hoornen; dat dit de macht des Woords vanuit de ware dingen betekent, staat vast uit de betekenis van de hoornen, zijnde de macht van het ware tegen het valse, en in den tegengestelden zin de macht van het valse tegen het ware, waarover n. 316, 567, 776; hier de macht van het ware vanuit het Woord, tegen het valse, omdat in hetgeen volgt wordt gezegd: *“De tien hoornen die gij hebt gezien, tien koningen zijn zij; dezen rullen de loonhoer haten, en haar verwoest maken en naakt; en zij rullen haar vlezen eten, en zij rullen haar met vuur verbranden; en God heeft in hun harten gegeven hun Koninkrijk aan het beest te geven”,* Vers 12, 16, 17; uit welke dingen blijkt, dat met de tien hoornen die het scharlaken Beest had, wordt aangeduid de macht van het ware, aldus van het Woord, tegen de valse dingen; want er wordt gezegd, dat zij de loonhoer zullen haten, en haar met vuur zullen verbranden; en met de loonhoer wordt het vervalste ware des Woords aangeduid, hetwelk in zich

het valse is; hetwelk niet kan worden gehaat en verbrand dan door het ware des Woords in zijn macht, aldus door hen die in de ware dingen vanuit het Woord zijn, en het Woord enig en alleen heilig houden, en voor het Goddelijk Ware erkennen, en niet in dat opzicht de uitspraken van den Paus: maar over deze dingen meer in hetgeen volgt. Dat tien hoornen werden gezien, is omdat met tien veel wordt aangeduid; aldus met tien hoornen veel macht.

1042. En de vrouw was omkleed met purper en scharlaken; dat dit betekent den schijn van dat godsdienstige in de uitwendige dingen, alsof het was vanuit het hemels goede en ware, terwijl het toch in de inwendige dingen is vanuit het duivelse boze en valse, staat vast uit de betekenis van de vrouw, zijnde het godsdienstige bij de Pauselijken; uit de betekenis van omkleed zijn, zijnde in de uitwendige dingen zijn, want de bekledingen zijn de uitwendige dingen die bedekken; vandaar is omkleed zijn de schijn in de uitwendige dingen; uit de betekenis van het purper, zijnde het goede vanuit hemelsen oorsprong, en eveneens het daaraan tegenovergestelde boze, hetwelk het duivelse boze wordt genoemd, waarover aanstonds; en uit de betekenis van scharlaken, zijnde het ware vanuit hemelsen oorsprong, en eveneens het daaraan tegenovergestelde valse, hetwelk het duivelse valse wordt genoemd; dat die goede en ware dingen verschillen van de goede en ware dingen vanuit den geestelijken oorsprong, eender de daaraan tegenovergestelde boze en valse dingen, welke de helse boze en valse dingen worden genoemd, zal men in het volgende Artikel zien. Dat de vrouw, die de loonhoer en Babylon is, aldus wordt beschreven, is omdat zij die in de boze en vandaar in de valse dingen zijn, in het Woord worden beschreven naar den uitwendigen schijn, aldus zodanig als zij zijn in de ogen der mensen die hen aanbidden; dat zij aldus worden beschreven, is omdat de zin der letter des Woords uit schijnbaarheden bestaat; doch de geestelijke zin trekt die schijnen uit, en vertoont de innerlijke dingen zonder klederen naakt, welke, als zij verschijnen, in een geheel en al anderen vorm verschijnen; zoals hier dat de vrouw verscheen bekleed met purper en scharlaken naar den uitwendigen schijn, wordt geheten de moeder der hoererijen en der gruwelen der aarde in den inwendigen vorm; eender als wordt gezegd van den *rijke, bekleed met purper en fijn finnen, die evenwel in de hel was geworpen*, Lukas XVI: 19; en eveneens van de Assyriërs, met wie hoereerde Ohola en Oholiba, dat is, Samarië en Hierosolyma, van wie wordt gezegd dat zij *bekleed waren met hemelsblauw, overheden en leiders, rijdende op paarden*, Ezech. XXIII: 6, 12; eender elders; hier wordt Babylon beschreven zoals in de wereld een prachtig geklede loonhoer verschijnt, doch nochtans afschuwelijk, omdat zij vol onreinheid is.

Voordat vanuit het Woord wordt bevestigd, dat purper en scharlaken de Goede en de Ware dingen vanuit hemelsen oorsprong betekenen, zal eerst iets worden gezegd over die goede en ware dingen; het Goddelijk Goede, hetwelk voortgaat uit den Heer, is verenigd met Zijn Goddelijk Ware, zoals de warmte met het licht vanuit de zon in lentetijd. De Engelen echter, die de recipinten zijn van het uit den Heer voortgaande Goddelijk Goede en Goddelijk Ware, worden onderscheiden in hemelse en geestelijke; zij die meer het Goddelijk Goede opnemen dan het Goddelijk Ware des Heren, worden hemelse Engelen genoemd, omdat dezen het Rijk des Heren samenstellen dat het hemels Rijk wordt genoemd; de Engelen echter die meer het Goddelijk Ware des Heren opnemen dan Zijn Goddelijk Goede, worden geestelijke Engelen genoemd, omdat vanuit dezen het geestelijk Rijk des Heren is. Uit deze dingen blijkt, dat de goede en de ware dingen van tweevoudigen oorsprong zijn, namelijk vanuit hemelsen oorsprong en vanuit geestelijken oorsprong; die goede en ware dingen welke vanuit hemelsen oorsprong zijn, zijn de goede en de ware dingen der liefde tot den Heer; doch die goede en ware dingen welke vanuit geestelijken oorsprong zijn, zijn de goede en de ware dingen der liefde jegens den naaste; het verschil is zoals tussen het hogere en het lagere, of tussen het innerlijke en het uiterlijke, bijgevolg zoals tussen de dingen die in den hogeren of innerlijken graad zijn, en de dingen die in den lageren en uiterlijken graad zijn; en hoedanig dit verschil is, kan vaststaan uit de dingen die over de drie graden der Hemelen, en vandaar der Engelen, en der wijsheid en des inzichts van hen, in het Werk OVER DEN HEMEL EN DE HEL, n. 33, 34, 38, 39, 208, 209, 211, 435, zijn gezegd. Dat Purper dat goede en Scharlaken dat ware in het Woord betekenen, staat vast uit de plaatsen in het Woord waar zij worden genoemd, zoals bij Ezechiël: *“Fijn linnen uit stiksel uit Egypte was uw uitbreidsel, hemelsblauw en purper uit de eilanden van Elischah was uw deksel”*, xxvii: 7; deze dingen betreffen Tyrus, waarmede de Kerk wordt aangeduid ten aanzien van de erkentissen van het ware en het goede; hemelsblauw en purper voor die erkentissen vanuit hemelsen oorsprong; met het deksel en het uitbreidsel worden de uitwendige dingen dier Kerk aangeduid. Bij Lukas: *“Er was een zeker rijk mens, die bekleed was met purper en fijn linnen, en zich dagelijks met lekkernijen verwende”*, xvi: 19; onder den rijken mens werd de Joodse natie en de Kerk daar verstaan, welke rijk werd geheten vanwege de erkentissen van het goede en het ware vanuit het Woord hetwelk bij hen was; met purper de erkentissen van het goede, met fijn linnen de erkentissen van het ware, de ene en de andere vanuit hemelsen oorsprong. In de Klaagliederen: *“Die lekkernijen aten, zijn verwoest in de straten, die zijn*

opgevoed op scharlaken, ombelsden de mestvaalt”, iv: 5; opgevoed worden op scharlaken, staat voor van de kindsheid aan onderricht worden in de ware dingen vanuit het hemels goede. Aangezien de Tent der samenkomst den Hemel uitbeeldde, en de klederen van Aharon de heilige dingen des Hemels uitbeeldden, en purper en scharlaken de goede en de ware dingen des Hemels betekenden, waren derhalve de gordijnen en de voorhangen der Tent, voorts de klederen van Aharon uit hemelsblauw, purper, dubbelgedoopt scharlaken, en fijn linnen samengeweven; zoals op de gordijnen van het Habitakel, Exod. xxvi: i; op den voorhang vóór de Ark, Exod. xxvi: 31; op het deksel vóór den ingang der Tent, Exod. xxvi: 36; op het deksel tot de poort van den voorhof, Exod. xxvii: 16; op den Efod, Exod. xxviii: 6; op den bandelier, Exod. xxviii: 8; op den borstlap des gerichts, Exod. xxviii: 15; op de franjes van den mantel des Efods, Exod. xxviii: 33. Aangezien dubbelgedoopt scharlaken het ware van het hemels goede betekende, werd derhalve *een lap van dubbelgedoopt scharlaken uitgespreid over de tafel waar de broden der aangezichten lagen, en daarna bedekt met een deksel van dassenvel*, Num. iv: 8; want de binnenste dingen van het hemels Rijk werden aangeduid met de dingen die op de tafel waren, welke de broden waren; de uiterlijke dingen echter met de dingen die bedekten; en deze hebben betrekking op de ware dingen vanuit het goede. Aangezien het ware vanuit het hemels goede, zijnde het ware van den zin der letter des Woords, wordt aangeduid met scharlaken, werd dit derhalve bij de gedachtenissen gebezigd, zoals *dat de zonen Israëls zich een franje zouden maken op de slippen der klederen, en op de franje der slip een scharlaken draad, opdat zij daardoor zouden gedenken aan alle geboden van Jehovah, en die zouden doen*, Num. xv: 38, 39. Vanuit dezelfde oorzaak was het ook gebruikelijk in de oude tijden, toen de aanduidende dingen in gebruik waren, om een scharlaken draad vast te binden ter herinnering of gedachtenis van een zaak, zoals men leest over Perez, den zoon van Thamar; *dat de vroedvrouw op zijn hand het dubbelgedoopte bond*; Gen. xxxviii: 28, 30: en over de loonhoer Rachab, *dat zij aan het venster een scharlaken draad vastbond, opdat de verspieters aan de belofte zouden gedenken*, Jos. ii: 17, 21. Aangezien alle zuiveringen van boze dingen geschieden door de ware dingen vanuit het Woord, *werd derhalve in de reijnigingen gebezigd cederhout, scharlaken, en hysop*, Levit. xiv: 4 tot 7, 49 tot 52; en *tot de wateren der afzondering en der ontzondiging vanuit een rode koe werd scharlaken gebezigd*, Num. xix: 6. De oorzaak dat zulke dingen met purper en scharlaken werden aangeduid, is vanwege hun kleur; er zijn immers kleuren in den Hemel, blinkender dan in de wereld, afkomstig vanuit het licht daar; en omdat de rode kleur haar oorsprong daar trekt vanuit het vurige

of vlammige, en het vurige en vlammige daar vanuit het goede der liefde, betekent vandaar purper het goede vanuit hemelsen oorsprong; scharlaken echter trekt zijn kleur vanuit het vlammige en het blanke tegelijk, en het blanke vanuit het licht betekent het ware; vandaar betekent die kleur het ware van het hemels goede. Zoals de meeste dingen in het Woord een tegengestelden zin hebben, aldus eveneens purper en scharlaken en dan betekenen zij de boze en de valse dingen tegengesteld aan die goede en ware dingen; zoals bij Jesaja: *“Al waren uw zonden zoals scharlaken, zij zullen wit warden zoals sneeuw; al waren zij zoals purper, zoals wol zullen zij zijn”*, 1: 18; aangezien met scharlaken het ware wordt aangeduid, eender met sneeuw, en aangezien met purper het goede wordt aangeduid, eender met wol, en met scharlaken en met purper in den tegengestelden zin het valse en het boze wordt aangeduid, wordt derhalve, omdat het valse en het ware, en het boze en het goede met elkander vanuit het tegengestelde overeenstemmen, gezegd: Al waren uw zonden zoals scharlaken, zij zullen wit worden als sneeuw; en al waren zij zoals purper, zoals wol zullen zij zijn.

1043. En verguld met goud en kostelijk gesteente; dat dit betekent den schijn van dat godsdienstige in de uitwendige dingen, alsof het was vanuit het geestelijk goede en ware, terwijl het toch in de inwendige dingen is vanuit het helse boze en valse, staat vast uit de betekenis van het goud, zijnde het geestelijk goede, en het daaraan tegenovergestelde boze, hetwelk het helse boze wordt genoemd; dat goud het goede betekent, zie men in n 242; en uit de betekenis van kostelijk gesteente, zijnde het ware vanuit geestelijken oorsprong, en eveneens het daaraan tegenovergestelde valse, hetwelk het helse valse wordt genoemd; dat het kostelijk gesteente het ware vanuit geestelijken oorsprong is, zie men in n 717.

Boven zijn over het goede en het ware vanuit hemelsen oorsprong, en over het goede en het ware vanuit geestelijken oorsprong, enige dingen gezegd; nu zal worden gesproken over het boze en het valse die daaraan zijn tegenovergesteld. Zoals de Hemelen in twee Rijken, namelijk in een hemels Rijk en een geestelijk Rijk, zijn onderscheiden, aldus zijn eveneens de Hellen in twee aan die Rijken tegenovergestelde heerschappijen onderscheiden; de heerschappij tegengesteld aan het hemels Rijk, wordt duivels genoemd, en de heerschappij tegenovergesteld aan het geestelijk Rijk, wordt hels genoemd; die heerschappijen worden in het Woord onderscheiden met de namen Duivel en Satan; dat er in de Hel twee heerschappijen zijn, is omdat de Hemelen en de Hellen aan

elkander zijn tegenovergesteld, en het tegengestelde zal geheel en al overeenstemmen met het tegengestelde, opdat er evenwicht zij: het ontstaan en het blijven bestaan immers van alle dingen, zowel in de natuurlijke wereld als in de geestelijke wereld, hangt af van het juiste evenwicht tussen twee agerenden welke tegengestelden zijn, die, als zij klaarblijkend tegen elkander wederzijds ageren, door krachten ageren; als zij echter niet klaarblijkend ageren, ageren zij door strevingen; door het evenwicht in de ene en de andere wereld worden alle dingen in stand gehouden; zonder hetzelfde zouden alle dingen vergaan; het evenwicht in de geestelijke wereld is tussen het goede vanuit den Hemel en het boze vanuit de hel, en vandaar tussen het ware vanuit den Hemel en het valse vanuit de hel; want het wordt aldus aanhoudend uit den Heer geordend, dat alle geslachten en alle soorten van het goede en het ware in de Hemelen aan zich tegenovergesteld hebben boze en valse dingen van geslachten, vanuit het tegengestelde overeenstemmende in de hellen; aldus hebben de goede en de ware dingen vanuit hemelsen oorsprong aan zich tegenovergesteld boze en valse dingen die duivels worden genoemd; eender hebben de goede en de ware dingen vanuit hemelsen oorsprong aan zich tegenovergesteld boze en valse dingen die hels worden genoemd: die evenwichten trekken hun oorzaak daarvanuit, dat de Goddelijke Goede dingen en de Goddelijke Ware dingen, welke de Engelen in de Hemelen uit den Heer opnemen, die zelfde dingen de geesten in de hellen verkeren in boze en valse dingen: alle Engelen, geesten en mensen worden in een evenwicht tussen het goede en het boze, en vandaar tussen het ware en het valse, door den Heer gehouden, ter oorzake hiervan opdat zij in het vrije zijn, en zo worden afgeleid uit het boze tot het goede, en uit het valse tot het ware, gemakkelijk en zoals uit zich, wanneer het door den Heer geschiedt; vandaar is het, dat zij ook vanuit het vrije worden geleid uit het goede tot het boze of uit het ware tot het valse, en dit eveneens zoals uit zich, alhoewel vanuit de hel.

1044. En paarlen; dat dit betekent den schijn in de uitwendige dingen alsof zij waren in de erkentnissen van het goede en het ware, terwijl zij toch in de inwendige dingen zijn in de wetenschap van het boze en het valse, staat vast uit de betekenis van de paarlen, zijnde de erkentnissen van het goede en het ware, waarover aanstonds; vandaar wordt in den tegengestelden zin met de

paarlen aangeduid de wetenschap van het boze en het valse, vanuit welke zij geslepenheid en boosaardigheid hebben. Dat de Babylonische natie zodanig is, namelijk dat zij willen verschijnen in het heilige, en vandaar als het ware in elk goede en ware, en in de erkentnissen ervan, bijgevolg in het inzicht boven allen in de wereld, terwijl zij toch veeleer in geen goede en ware zijn, noch in de erkentnissen ervan, en vandaar niet in enig inzicht en enige wijsheid in de geestelijke dingen; dat zij in dezelve niet zijn, ja zelfs dat zij waanzinnig zijn in dezelve, wordt klaarblijkend gezien in de geestelijke wereld, waar de innerlijke dingen van ieder mens worden geopend, en vandaar openliggen; en deze dingen verschenen bij de monniken, ja zelfs bij de Jezuïeten, die inzichtsvol vanuit vernuft boven de overigen in de wereld worden gerekend, zo leeg en ijl, dat zij zelfs niet één ware wisten dat tot den Hemel leidt; zij werden onderzocht, en verschenen zodanig. Dat zij in de uitwendige dingen verschijnen dat zij in goede dingen, ware dingen, erkentnissen, inzicht en wijsheid zijn, is omdat zij aan hun heerschappij alle heilige dingen des Woords, der Kerk en van den eredienst hebben onderworpen, en omdat zij vandaar vanuit de heerschappij spreken met het gewone volk, door te overreden, dat de verborgenheden des Hemels bij hen zijn, en dat hun Paus vanuit inblazing, evenzeer als de Profeten en de Apostelen, uitspraken geeft; en eveneens kan dit hoogmoedig door hen worden gezegd, omdat zij vanuit het gezag der heerschappij over de zielen, en over den Hemel en de hel spreken, en eveneens door het gewone volk kan worden geloofd vanwege de overreding van hun heiligheid, zonder een verzet des harten, aangezien het gewone volk te dien einde wordt gehouden in een dichte donkerheid aangaande de geestelijke dingen; in welke donkerheid zij onechte goede dingen en dwaze ware dingen inblazen, welke zij Goddelijk en hemels noemen; ja zelfs kunnen zij in zulk een donkerheid, waarin het gewone volk wordt gehouden, duivelse en helse boze en valse dingen inblazen, en het geloof bijbrengen alsof het hemelse en geestelijke goede en ware dingen waren: zo immers en niet anders kunnen zij zoals godheden worden aanbeden, en aan hun overheersing en aan hun gezag de landen en de bezittingen onderwerpen: want deze dingen schuilen innerlijk bij hen, terwijl zij uiterlijk verschijnen zoals bekleed met purper en scharlaken, en verguld met goud, kostelijk gesteente en paarlen. Dat de paarlen de erkentnissen van het goede en het ware betekenen, staat vast uit de volgende dingen; bij Mattheus: *“Het Koninkrijk der Hemelen is gelijk een koopman zoekende schone paarlen, die, toen hij één kostbare paarl had gevonden, heengaande verkocht alle dingen die hij had, en dezelve kocht”*, XIII: 45, 46; onder het koninkrijk der Hemelen wordt zowel de Hemel als

de Kerk verstaan; onder den koopman worden degenen verstaan die zich de goede en de ware dingen verwerper door dewelke de Hemel en de Kerk is; met paarlen worden de erkentissen van het goede en het ware aangeduid; deze immers zijn de ware dingen van den natuurlijken mens; onder de ene kostbare paarl wordt de erkentenis aangaande den Heer, en aangaande Zijn Goddelijke verstaan; dat hij heengaande alle dingen verkocht die hij had, en dezelve kocht, betekent dat hij het eigene verwierp, opdat hij het leven uit den Heer zou aannemen. Bij denzelfde: *“Geeft wat heilig is den honden niet, en werpt uw paarlen niet voor de zwijnen, opdat zij niet misschien dezelve met de voeten vertreden, en zich omgekeerd hebbende u verscheuren”*, VII: 6; met de honden worden de begerigheden en de belustheden aangeduid; met de zwijnen worden de vuile liefden aangeduid, zodanig als zij in de hellen der echtbrekers zijn; omdat dezen in het helse huwelijk zijn, zijnde dat van het valse en het boze, verwerpen zij derhalve de ware en de goede dingen, en de erkentissen ervan geheel en al, en bovendien doen zij beschimpingen en smaadheden aan; derhalve wordt gezegd: *Werpt uw paarlen niet voor de zwijnen, opdat zij niet misschien dezelve met hun voeten vertreden, en zich omgekeerd hebbende u verscheuren; met de voeten vertreden, is geheel en al verwerpen zoals slijk, en zich omgekeerd hebbende verscheuren is beschimpingen en smaadheden aandoen.* Met de paarlen worden de erkentissen van het goede en het ware aangeduid ook in de volgende dingen in de Apocalyps: *“De kooplieden der aarde zullen venen en rouw maken over Babylon, omdat niemand hun waren meer koopt, koopwaren van goud en zilver, en van kostbaren steen en van paarlen”*, XVIII: ii, 12. Voorts *de twaalf poorten van den muur van Nova Hierosolyma, twaalf paarlen, een leder der poorten was een paarl*, Apoc. XXI: 21. Aangezien met de poorten tot Nova Hierosolyma, worden aangeduid zulke dingen der leer vanuit het Woord die den mens in de Kerk binnenleiden, en die dingen de erkentissen van het ware en het goede vanuit het Woord zijn, verschenen derhalve de poorten vanuit paarlen.

1045. Hebbende een gouden beker in haar hand, vol van gruwelen en van de onreinheid der hoererijen; dat dit de leer vanuit de ontwijde goede en ware dingen betekent, staat vast uit de betekenis van den beker, zijnde het valse uit de hel, want met den beker wordt iets eenders aangeduid als met den wijn, en met den wijn wordt het ware vanuit den Hemel aangeduid, en in den tegengestelden zin het valse uit de hel; men zie boven n. 887, 960, 1022; en omdat de beker het ware of het valse betekent, en de leer van iedere Kerk òf van het ware, òf van het valse is, want al het ware of valse der Kerk is vervat in de leer, wordt derhalve met den beker ook de leer aangeduid; en met den

gouden beker wordt de leer van het valse vanuit het boze aangeduid; eender bij Jeremia: *“Een gouden beker Babel in de hand van Jehovah, dronken makende de algehele aarde”*, LI: 7; gezegd wordt gouden beker om een eendere oorzaak als waarom van de vrouw wordt gezegd dat zij bekleed was met purper en scharlaken, en verguld met goud, kostelijk gesteente en paarden, namelijk vanwege den schijn in de uitwendige dingen, terwijl zij toch in de inwendige dingen is zoals in een beker vol van gruwelen en onreinheid; het is immers zoals de Heer zegt aangaande de uitwendige en de inwendige dingen bij de Schriftgeleerden en de Farizeërs: *“Wee u, gij Schriftgeleerden en Farizeërs, die het uiterlijke des drinkbekers en des schotels reinigt, maar de innerlijke dingen zijn vol van roof en onmatigheid. En gij maakt u den witgepleisterden graven gelijk, die van buiten wed schoon schijnen, van binnen echter zijn zij vol doodsbeenderen, en van alle onreijnheid”* Matth. XXIII: 25, 26, 27: uit de betekenis van de gruwelen, zijnde de ontwijdingen van het goede, waarover aanstonds; en uit de betekenis van de onreinheid der hoererij, zijnde de ontwijding van het ware; de hoererij immers betekent de vervalsing van het ware, zoals boven; vandaar betekent de onreinheid ervan de ontwijding. Wat de ontwijdingen, welke met de gruwelen worden aangeduid, betreft: zij zijn de verdraaiingen van de heilige dingen der Kerk, aldus de verkeringen van de goede dingen ervan in boze dingen, en van de ware dingen in valse dingen: zij worden gruwelen geheten, omdat de Engelen ervan gruwen; want in zoverre als het heilige dingen der Kerk waren vanuit de goede en ware dingen vanuit het Woord, klimmen zij op in den Hemel, maar in zoverre als zij zijn aangeplooid aan boze dingen, en zo ontwijd, voeren zij bet helse met zich, hetwelk van binnen schuilt; derhalve worden zij zoals dode dingen aangevoeld, waarin een levende ziel was geweest; vandaar is het, dat de Hemel ervan gruwet en ze verfoeit. Dat zulke dingen onder de gruwelen in het Woord worden verstaan, blijkt uit de opsomming van de gruwelen van Hierosolyma, bij Ezechiël: *“Dat zij heeft genomen van de klederen van haar sieraad welke haar gegeven waren, en zich geplekte hoogten heeft gemaakt en daarop heeft gehoereerd; dat zij zich van het haar gegeven goud en zilver beelden van het manlijke heeft gemaakt, waarmede zij ook heeft gehoereerd; dat zij de olie, het reukwerk, het brood, en de meelbloem, die haar gegeven waren, voor dezelve heeft gegeven tot een reuk der rust; dat zij zonen en dochters hebben geofferd; dat zij heeft gehoereerd eerst in Egypte, en daarna met de zonen van Aschur, en ten slotte met de Chaldeëen; behalve meer dingen, welke daar gruwelen worden genoemd*, XVI: 2 tot 63; en met al deze dingen worden de ontwijdingen van het Woord, van de Kerk en van den eredienst aangeduid. Eender in andere plaatsen, waar de gruwelen

óf opgesomd of vermeld worden, zoals in Jerem. VII: 9, II; Hfdst. XVI: 18; Hfdst. XXXII: 35; Ezech. V: II; Hfdst. VII: 19, 20; Hfdst. VIII: 6 tot 18; Hfdst. XI: 21; Hfdst. XIV: 6; Hfdst. XX: 7, 8; Deut. VII: 25, 26; Hfdst. XII: 31; Hfdst. XVIII: 9, 10; Matth. XXIV: 15; Markus XIII: 14; Dan. IX: 27; Hfdst. XI: 31; en elders.

1046. En op haar voorhoofd was een naam geschreven: *Mysterie, Babylon, de grote*, dat dit betekent in het hart de liefde der heerschappij over de wereld en den Hemel, waaraan de heilige dingen des Woords, der Kerk en van den eredienst als middelen van dienst zouden zijn, staat vast uit de betekenis van den naam geschreven op het voorhoofd, zijnde het hoedanige van haar ten aanzien van de liefde; met den naam immers wordt het hoedanige van een zaak of staat aangeduid, en met het voorhoofd wordt de liefde aangeduid: dat de naam het hoedanige van een zaak of staat is, zie men in n. 102, 148, 676, 695, 841, 892; en dat het voorhoofd overeenstemt met het goede der liefde, n. 427, 852; uit de betekenis van het mysterie, zijnde dat wat in het hart schuilt en niet vóór het gewone volk uitkomt; dat dit is de liefde der heerschappij over de wereld en over den Hemel, waaraan de heilige dingen der Kerk als middelen van dienst zijn, en dat de begeerte dier liefde en de regering *Babylon* is, is in de aan dit Hoofdstuk voorafgezonden dingen, n. 1029, met verscheidene dingen getoond: en omdat die liefde de Kerk verwoest ten aanzien van alle ware en goede dingen, wordt derhalve dit eveneens verstaan onder het *mysterie, Babylon, de grote*.

1047. De moeder der hoererijen en der gruwelen der aarde; dat dit betekent het godsdienstige vanuit hetwelk zijn de echtbrekingen van het goede en het ware, en de ontwijdingen van de heilige dingen der Kerk, staat vast uit de betekenis van de moeder, zijnde de Kerk, hier echter het godsdienstige, hetwelk in den genienen zin wordt verstaan onder *Babylon*; uit de betekenis van de hoererijen, zijnde de echtbrekingen van het goede en de vervalsingen van het ware, waarover n. 141, 161, 817, 881; uit de betekenis van de gruwelen, zijnde de ontwijdingen, waarover n. 1045; en uit de betekenis van het land, zijnde de Kerk hier ten aanzien van haar heilige dingen; dat de aarde (het land) in het Woord de Kerk betekent, zie men in n. 29, 304, 413, 417, 697, 741, 742, 752, 876. “Wat de Ontwijdingen aangaat, er zijn verscheidene geslachten van haar; het zwaarste geslacht is dit, wanneer de ware en de goede dingen des Woords, der Kerk en van den eredienst worden erkend en volgens dezelve wordt geleefd, en zij daar- het valse, voorts van het ware met het boze; na worden geloochend, en tegen dezelve wordt geleefd, ofwel ook niet worden geloochend, en nochtans tegen dezelve wordt geleefd: door deze ontwijding

ontstaat een verbinding en een samenkleven van het goede met het valse, voorts van het ware met het boze; daardoor gebeurt het, dat de mens in den Hemel en in de hel tegelijk is; en daarom dat wanneer de Hemel het zijne wil hebben, en de hel het hare wil hebben, en zij evenwel samenkleven, het ene en het andere wordt weggenomen; vandaar vergaat het eigen leven van de mens, en wordt de mens zoals een bruuft animale, aanhoudend ijlend, en wordt hij vanuit de fantasie zoals een draak in de lucht heen en weer gevoerd, en eveneens ziet hij in de fantasie pluisjes en kaf als reuzen en zwermen, en een schoteltje zoals het heelal, en zo voort. Aangezien zij niet langer een menselijk Teven hebben, worden zij derhalve niet geesten genoemd, maar een profane; ook worden zij niet hij of zij, maar *het*¹³ geheten; en wanneer zij in het licht des Hemels verschijnen, verschijnen zij zoals verbrande geraamten. Maar dit geslacht van ontwijdingen is zeldzaam, aangezien uit den Heer daarin wordt voorzien dat de mens niet binnentreedt in het geloof van het ware en in het leven van het goede, tenzij hij daarin tot aan het laatste van zijn leven bestendig kan worden gehouden. Maar er zal over deze Ontwijding, en daarna over de geslachten der andere ontwijdingen meer worden gezegd in de volgende Artikels.

1048. Vers 6. *En ik zag de vrouw dronken van het bloed der heiligen, en van het bloed der getuigen van Jezus; en ik verwonderde mij haar ziende met grote verwondering.* En ik zag de vrouw dronken van het bloed der heiligen, betekent het godsdienstige, waanzinnig zijnde vanuit de valse dingen van het boze, vanuit dewelke de Goddelijke ware dingen geweld is aangedaan: en van het bloed der getuigen van Jezus, betekent het geweld aangedaan die ware dingen des Woords welke leren dat de Heer alleen moet worden aanbeden: en ik verwonderde mij haar ziende met grote verwondering, betekent het verbazingwekkende visioen, waarin de verborgenheden des Hemels zijn, welke hem onbekend waren.

1049. En ik zag de vrouw dronken van het bloed der heiligen; dat dit betekent het godsdienstige, waanzinnig zijnde vanuit de valse dingen van het boze, vanuit dewelke de Goddelijke ware dingen geweld is aangedaan, staat vast uit de betekenis van de vrouw, zijnde het godsdienstige, hetwelk in den gemenen zin wordt verstaan onder Babylon, zoals boven n. 1042; uit de betekenis van dronken zijn, zijnde waanzinnig zijn in de geestelijke dingen vanuit de valse dingen van het boze, waarover boven n. 376, 1035; en uit de

13 Latijn *illud*; in Memorabilia 4950 engels *that*: “niet manlijk, noch vrouwelijk, maar onzijdig *that*”.

betekenis van het bloed der heiligen, zijnde de Goddelijke ware dingen, hier het dezelve aangedane geweld, omdat wordt verstaan dat zij het bloed heeft vergoten; dat het bloed het Goddelijk Ware betekent, zie men in n. 30, 328, 329, 476, 748; en dat bloed vergieten betekent de Goddelijke ware dingen geweld aandoen, n. 329: gezegd wordt het bloed der heiligen, omdat het de Goddelijke ware dingen des Woords zijn die heilig worden geheten, en omdat onder de heiligen in den geestelijken zin niet heiligen worden verstaan, maar de heilige dingen; de geestelijke zin des Woords immers is zonder de idee van persoon, plaats en tijd; anders is het gesteld met den natuurlijken zin ervan. Hoe die beide zinnen onderling verschillen, kan men duidelijk zien in vele plaatsen des Woords, zoals hier, dat gezegd wordt dat hij de vrouw dronken zag van het bloed der heiligen, en van het bloed der getuigen of der martelaren van Jezus, onder welke woorden in den natuurlijken zin wordt verstaan dat Babylon het bloed der heiligen heeft vergoten, en het bloed van hen die den Heer hebben betuigd; doch onder die woorden wordt in den geestelijken zin verstaan, dat Babylon de Goddelijke ware dingen geweld heeft aangedaan, en eveneens de betuiging van den Heer; dat die woorden dezen zin inhebben, kan ook hieruit worden gezien of geconcludeerd, dat het huidige Babylon niet de heiligen heeft gedood, noch de getuigen des Heren; zij aanbidt immers de heiligen tot aan afgoderij toe, en zij aanbidt den Heer met opperste heiligheid, hoewel met een uitwendige, en den Paus met een inwendige; daaruit blijkt, dat het niet deze dingen zijn die moeten worden verstaan, maar dat er iets innerlijks in die woorden schuilt, zijnde dit, dat zij de Goddelijke ware dingen geweld hebben aangedaan, en eveneens de Goddelijke mogendheid; daardoor immers hebben zij de Goddelijke ware dingen geweld aangedaan, dat zij het Woord hebben vervalst, verechtreukt en ontwijd; dat zij de Goddelijke mogendheid des Heren geweld hebben aangedaan daardoor dat zij die op zich overdroegen, is bekend.

Voortzetting over de ontwijding. Gezegd is dat het zwaarste geslacht der ontwijding er is wanneer de ware dingen des Woords worden erkend met bet geloof, en bevestigd met het leven, en de mens daarna van het geloof terugtreedt en boos leeft, of indien hij niet terugtreedt van het geloof, doch nochtans boos leeft; maar toch ontwijdt diegene niet, die in de knapen jaren tot aan de jongelingsjaren toe in het geloof is, en in een leven volgens hetzelfde, en daarna in den manlijken leeftijd van het geloof en van het leven des geloofs terugtreedt; de oorzaak hiervan is hoe dat het geloof der kinderjaren een geloof van het geheugen is, en het is het geloof

van den leermeester in hem, doch het geloof van den manlijken leeftijd is het geloof des verstands, en vandaar het eigen geloof van den mens; dit geloof kan worden ontwijfd, indien de mens daarvan terugtreedt, en tegen hetzelfde leeft, niet echter eerder; niets immers treedt des menschen leven binnen, en doet het aan, dan alleen dat wat in het verstand komt en daaruit in den wil; en de mens denkt niet vanuit zijn verstand, en doet niet vanuit zijn wil, voordat hij in leeftijd is opgegroeid; tevoren dacht hij alleen vanuit de wetenschap, en deed hij vanuit gehoorzaamheid; deze dingen worden niet zijns levens, aldus kunnen zij niet worden ontwijfd. In één woord, al wat de mens vanuit het verstand, terwijl de wil het begunstigt, denkt, spreekt en doet, dit is zijns levens, of het wordt zijns levens; en dit wordt, indien het heilig is, door de terugtreding ontwijfd. Maar de Ontwijdingen van dit geslacht zijn zwaarder en lichter volgens het hoedanige van het ware en vandaar des geloofs, en volgens het hoedanige van het goede en vandaar des levens, en volgens het hoedanige der terugtreding van dezelve: en daarom zijn de specifieke verschillen van deze Ontwijding er verscheidene.

1050. En van het bloed der getuigen van Jezus; dat dit betekent het geweld, die ware dingen des Woords aangedaan, welke leren dat de Heer alleen moet worden aanbeden, staat vast uit de betekenis van het bloed, zijnde het Goddelijk Ware des Woords, en het geweld hetzelfde aangedaan, zoals vlak boven; en uit de betekenis van de getuigen van Jezus, zijnde zij die van harte den Heer erkennen, en Hem alleen vereren en aanbidden; dat getuigen is erkennen van harte, en dat de getuigenis van Jezus de erkenning van het Goddelijke des Heren in Zijn Menselijke is, en dat Hijzelf alleen moet worden vereerd en aanbeden, zie men in n 10, 27, 228, 392, 635, 649, 749. Dat de ware dingen des Woords, welke den Heer leren, door de Babylonischen geweld is aangedaan, blijkt duidelijk hieruit, dat zij des Heren Goddelijke mogendheid op den Paus als de plaatsvervanger van Hem, hebben overgedragen, en daarmede tegelijk den eredienst en de aanbeding; en dat zij terwille van dat einddoel het Goddelijke des Heren hebben gescheiden van Zijn Menselijke, opdat zij konden zeggen, dat zij niet Zijn Goddelijke mogendheid, maar Zijn Menselijke mogendheid hebben opgenomen, niet willende weten, dat de Goddelijke mogendheid voornamelijk bestaat in de mogendheid van het menselijk geslacht te zaligen, welke mogendheid nochtans de Babylonischen zichzelf toeëigenen: maar over deze zaak zal elders meer worden gezegd.

Voortzetting over de ontwijding: De oorzaak van den zo huiveringwekkenden staat der ontwijders na den dood werd ook opengedekt. De mens heeft twee gemoederen, een natuurlijk en een geestelijk; het natuurlijk gemoed wordt voor hem geopend door de wetenschappen en de erkenenissen van het ware en het goede, en het geestelijk gemoed wordt geopend door het leven volgens dezelve, hetgeen geschiedt bij hen die de ware dingen des Woords weten, erkennen en geloven, en volgens dezelve leven; dat gemoed wordt bij geen anderen geopend: wanneer het geestelijk gemoed is geopend, dan vloeit het licht des Hemels, zijnde het Goddelijk Ware, door hetzelfde in het natuurlijk gemoed in, en schikt daar de ware dingen tot overeenstemmingen: wanneer derhalve de mens tot het tegendeel overgaat, en de eerder erkende ware dingen des Woords loochent òf met het geloof, òf met het leven, dan stemmen de dingen die in het natuurlijk gemoed zijn, niet langer overeen met de dingen die in zijn geestelijk gemoed zijn; vandaar vloeit de Hemel vanuit zijn licht door het geestelijk gemoed in niet overeenstemmende dingen in, en in de daaraan tegenovergestelde dingen in den natuurlijken mens, tengevolge waarvan een zo afgrijselijke fantasie ontstaat, dat het hun toeschijnt in de lucht te vliegen zoals draken, en dat pluisjes en kaf hun verschijnen zoals reuzen en zwermen, en schijljes zoals het algehele wereldrond, en eendere dingen meer: de oorzaak dus is deze dat zij den Hemel hebben in het geestelijk gemoed, en de hel in het natuurlijk gemoed; en wanneer de Hemel, welke in het geestelijk gemoed is, werkt op de hel, welke in het natuurlijk gemoed is, dan verschijnen zulke dingen. Omdat zo het verstand ten aanzien van al zijn dingen wordt vernietigd, en met het verstand ook de wil, wordt de mens vandaar niet meer een mens: daarvandaan is het, dat de profane niet langer een mens wordt geheten, noch hij of zij, maar het; hij is immers een bruut.

1051. En ik verwonderde mij haar ziende met grote verwondering; dat dit betekent het verbazingwekkende visioen, waarin de verborgenheden des Hemels zijn, welke hem onbekend waren, staat vast uit de betekenis van zich verwonderen over de dingen die hij zag, met grote verwondering, zijnde in verbijstering zijn over het visioen, waarin verborgenheden scholen die hem onbekend waren; en daarom zeide de Engel hem: Ik, zeggen zal ik u het mysterie der vrouw en van het beest haar dragende.

Voortzetting over de ontwijding: dit geslacht van ontwijding bestaat vooral bij hen, die den Heer en Zijn Goddelijke erkennen, en het Woord en het heilige ervan; de oorzaak hiervan is deze, dat de Allene Heer door de ware dingen vanuit het Woord den Hemel opent voor den mens, die leeft volgens dezelve, en zonder den geopenden Hemel bestaat dit profane niet. Daaruit blijkt, dat de heidenen [*gentiles*], die den Heer niet kennen, noch iets aangaande het Woord weten, over zichzelf niet zulk een profane kunnen brengen: voorts ook niet de Joden; zij loochenen immers den Heer van de kindsheid aan; ook wordt hun niet de Hemel door het Woord geopend; alsmede dat evenmin de goddelozen het kunnen, die van de knapen jaren zodanig zijn geweest; want, zoals is gezegd, alleen diegenen ontwijden, die goed geloven en goed leven, en daarna boos geloven en boos leven. Behalve dit geslacht van ontwijding zijn er andere geslachten ervan, waarover in de volgende Artikelen.

1052. *Vers 7, 8. En de Engel zeide tot mij: Waarom verandert gij u? Ik, zeggen zal ik u het mysterie der vrouw en van het Beest haar dragende, hebbende zeven hoofden en tien hoornen. Het Beest dat gij hebt gezien, was en is niet, en het zal gaan opklimmen vanuit den afgrond, en ten verderve heengaan; en verwonderd zullen zijn zij die op de aarde wonen, (wier namen niet zijn geschreven in het Boek des levens, van de grondlegging der wereld af), ziende het Beest dat was en niet is, hoewel het is. En de Engel zeide tot mij: Waarom verwondert gij u? Ik, zeggen zal ik u het mysterie der vrouw en van het Beest haar dragende, hebbende zeven hoofden en tien hoornen, betekent de openbaring van alle dingen: het Beest dat gij hebt gezien, was en is niet, betekent het Woord, hetwelk in het begin was aanvaard in de Kerk en gelezen, en daarna het volk afgenomen en niet gelezen: en het zal gaan opklimmen vanuit den afgrond, en ten verderve heengaan, betekent hetzelfde erkend als Goddelijk, maar nochtans verworpen: en verwonderd zullen zijn zij die op de aarde wonen, betekent diegenen van dat godsdienstige die het Woord verwerpen: wier namen niet zijn geschreven in het Boek des levens, van de grondlegging der wereld af, betekent dat het diegenen zijn die niet erkennen des Heren Goddelijke mogendheid over den Hemel en over de aarde, maar dezelve overgedragen op zekeren plaatsvervanger, en uit dien op zijn plaatsvervangers: ziende het Beest dat was en niet is, betekent wetende dat het Woord opgenomen is geweest, maar nochtans verworpen is: hoewel het is, betekent dat het nochtans is, omdat het Goddelijk is, en niet verworpen dan alleen door de profanen.*

1053. En de Engel zeide tot mij: Waarom verwondert gij u? Ik, zeggen zal ik u het mysterie der vrouw en van het Beest haar dragende, hebbende zeven hoofden en tien hoornen; dat dit de openbaring van alle dingen betekent, staat zonder ontvouwing vast: wat echter de afzonderlijke dingen betekenen, zoals wat verwonderd zijn, wat het mysterie der vrouw, wat het scharlaken beest, wat de zeven hoofden, en wat de tien hoornen, is in de voorafgaande dingen gezegd, en zal in hetgeen volgt uitvoeriger worden ontvouwd.

Over het tweede geslacht van ontwijding: Er is een ander geslacht van ontwijding van de heilige dingen, hetwelk is bij hen die de heerschappij ten doel hebben, en de heilige dingen des Woords, der Kerk en van den eredienst als middelen: het is volgens de Goddelijke orde, dat de Hemel en de Kerk het einddoel zijn, bijgevolg de heilige dingen ervan, en de heerschappij het middel is om het einddoel te bevorderen; als immers de heilige dingen het einddoel zijn, en de heerschappij het middel is, dan wordt de Heer vereerd en aanbeden; wanneer echter de heerschappij het einddoel is, en de heilige dingen het middel zijn, dan wordt de mens in de plaats van den Heer vereerd en aanbeden; want de middelen beschouwen het einddoel zoals de knechten hun heer beschouwen, en het einddoel beschouwt de middelen zoals een heer zijn knechten beschouwt; en daarom, zoals een heer zijn knechten waardeert en liefheeft volgens de volgzzaamheid die zij betonen aan zijn wil, aldus doet eveneens de mens die de heerschappij ten doel heeft; hij waardeert en bemint de heilige dingen des Woords, der Kerk en van den eredienst volgens de volgzzaamheid die zij aan het einddoel betonen, zijnde de heerschappij; en andersom, zoals een heer zijn knechten minacht en verwerpt, en in de plaats van hen andere aanneemt indien zij niet op zijn wenken dienen, aldus minacht en verwerpt eveneens de mens die de heerschappij ten doel heeft, de heilige dingen der Kerk, en neemt in de plaats ervan andere aan, indien zij zijn einddoel niet dienen, zijnde de heerschappij. Daaruit blijkt, dat de heilige dingen bij hen die de heerschappij ten doel hebben, van geen waarde zijn, tenzij voor zoveel als zij het einddoel dienen; en eveneens dat dezelve, indien zij het einddoel bij hen dienen, nochtans niet heilig zijn, maar profaan; de oorzaak hiervan is deze, dat het einddoel, als het de heerschappij is, de mens zelf is, en dat het, omdat het de liefde van zich is, diens eigene is, en het eigene des menschen is in zich beschouwd niets dan het boze, ja zelfs het profane; en het

einddoel verbindt de middelen met zich, opdat zij zoals één zijn. In dit geslacht van ontwijding zijn allen die in de gewijde bedieningen zijn, en door de heilige dingen der Kerk voor zich eer en heerlijkheid zoeken, en vanuit deze dingen zich van harte verheugen, en niet vanuit het nut, zijnde het heil der zielen.

1054. Het Beest dat gij hebt gezien, was en is niet; dat dit betekent het Woord hetwelk in het begin was aanvaard in de Kerk en gelezen, en daarna het volk afgenomen en niet gelezen, staat vast uit de betekenis van het scharlaken Beest, zijnde het Woord in de letter ten aanzien van de heilige dingen ervan, waarover n. 1038; uit de betekenis van was, zijnde dat het in het begin in de Kerk was aanvaard en gelezen: en uit de betekenis van is niet, zijnde dat het daarna was weggenomen en niet gelezen: dat deze dingen onder die woorden worden verstaan, blijkt hieruit, dat met het Woord aldus is geschied, namelijk dat zij hetzelve in het begin als Goddelijk hebben erkend, vanuit hetzelve leerden, en het vóór het volk lazen; en dat zij het daarna, naarmate zij de heerschappij over de Kerk en over den Hemel uitbreidden, weliswaar als Goddelijk erkenden, maar niet vanuit hetzelve, zoals vroeger, leerden; zij verboden immers het volk de lezing ervan, en in plaats van de leer vanuit hetzelve, droegen zij een leer vanuit den pauselijken zetel voor als Goddelijk, en stelden op een Goddelijken eredienst in missen die door het gewone volk niet werden verstaan, en prediken zij de aanbidding van den Paus en van dode mensen, die zij heiligen noemen, in plaats van als eerder den Heer; daaruit kan vaststaan dat het het Woord is, dat wordt verstaan onder het scharlaken Beest, dat was en niet is, en zal Baan opklimmen vanuit den afgrond, en ten verderve heengaan. Dat Babylonië in den aanvang de Kerk is geweest welke den Heer aanbad, en het Goddelijk Ware vanuit het Woord predikte, en daarna de aanbidding des Heren weliswaar aanhield, maar een uitwendige, welke formeel is, doch de inwendige, welke essentiël is, overdroeg op den Paus als plaatsvervanger, en van daar op de menigte van bedienenden als plaatsvervangers onder hem, zie men boven in n. 1029.

Voortzetting over het tweede geslacht van ontwijding: Zij die in dit geslacht van ontwijding zijn, kunnen niet anders dan de goede dingen des Woords echtbreken en de ware dingen ervan vervalsen; en zo de heilige dingen der Kerk verdraaien; zij stemmen immers niet samen met het einddoel, zijnde de heerschappij van den mens over dezelve; zij zijn immers Goddelijke dingen welke niet dienstbaarheden kunnen zijn; vandaar is het, dat uit noodzaak opdat de middelen met het einddoel samenstemmen, de goede

dingen worden verkeerd in boze dingen, de ware dingen in valse dingen, en zo de heilige dingen in profane dingen; en dit met toeneming naar gelang de heerschappij aanzwelt, welke het einddoel is. Dat het aldus is, kan klaarblijkend vaststaan uit het huidige Babylonië, voor hetwelk de heilige dingen des Woords, der Kerk en van den eredienst de middelen zijn, en de heerschappij het einddoel is: naarmate zij de heerschappij hebben uitgebreid, hebben zij de heiligheid des Woords verzwakt, en de heiligheid van de uitspraken van den Paus boven dezelve daadwerkelijk uitgeheven, voor zich de mogendheid over den Hemel opgeëist, ja zelfs over den Heer Zelf, en een afgodischen eredienst van levende en eveneens van dode mensen ingesteld, en zulks totdat zij niets van het Goddelijk Goede en Goddelijk Ware hadden overgelaten. Dat de heilige dingen des Woords, der Kerk en van den eredienst aldus zijn veranderd, is vanuit de Goddelijke Voorzienigheid des Heren; niet vanuit Zijn Voorzienigheid dat aldus zou geschieden, maar vanuit Zijn Voorzienigheid omdat de mens door de heilige Goddelijke dingen wil heersen, en eveneens heerst, opdat zij het valse in de plaats van het ware, en het boze in de plaats van het goede zouden aannemen; anders zouden zij de heilige dingen hebben bezoedeld en die vóór de Engelen afschuwwekkend hebben gemaakt; hetgeen niet geschiedt wanneer zij er niet langer zijn. Bij voorbeeld zoals het is geschied met het door den Heer ingestelde Heilig Avondmaal, namelijk dat zij het Brood en den Wijn hebben gescheiden, en het Brood aan het volk geven, en zelf den wijn drinken; het Brood immers betekent het goede der liefde tot den Heer, en de Wijn het ware des geloofs in Hem, en het goede gescheiden van het ware is niet het goede, noch is het ware gescheiden van het goede het ware; want het ware is het ware vanuit het goede, en het goede is het goede in het ware. Eender in de overige dingen.

1055. En het zal gaan opklimmen vanuit den afgrond, en ten verderve heengaan; dat dit betekent hetzelfde erkend als Goddelijk voor den vorm, maar nochtans verworpen, staat vast uit de betekenis van opklimmen vanuit den afgrond, wanneer het het Woord betreft bij hen die vanuit Babylonië zijn, zijnde opgenomen en erkend warden als Goddelijk naar den vorm, waarover aanstonds; en uit de betekenis van ten verderve heengaan, zijnde niet erkend, maar verworpen worden. Dat het zo is gesteld met het Woord bij hen die vanuit Babylonië zijn, is bekend; het wordt immers als Goddelijk erkend

terwille van des Heren woorden tot Petrus aangaande de sleutels, terwille van de historische dingen aangaande het Lijden, aangaande Maria, aangaande de Apostelen, terwille van enige plaatsen die zij ten gunste van hun heerschappij konden verdraaien; omdat al die dingen vanuit het Woord zijn, en op dezelve hun godsdienst wordt gegrondvest, zo zou, indien het Woord niet als Goddelijk werd erkend, de godsdienst zelf vallen, en zouden zij niet langer kunnen heersen over de heilige dingen, ja zelfs ook niet Christenen kunnen worden genoemd: maar dat het Woord door hen nochtans wordt verworpen, is ook bekend; het wordt immers niet gelezen door het gewone volk, en slechts weinig door de monniken die leren; ook verzwakken velen de heiligheid ervan, zoals blijkt uit de geschriften en gesprekken van verscheidenen, ter oorzaak hiervan, dat de dingen die daar zijn, niet met de uitspraken en de bullen van den Paus samenstemmen, en omdat Babel daar ten leven uit wordt beschreven en tot de hel wordt verdoemd: dit zijn de oorzaken van de verwerping van hetzelfde; uit welke dingen blijkt, dat het Woord alleen wordt erkend als Goddelijk voor den vorm. Dat deze dingen met die woorden worden aangeduid, kan klaarblijkend vaststaan, wanner onder het scharlaken Beest het Woord wordt verstaan, en onder de loonhoer, of de vrouw, daarop zittende, het godsdienstige wordt verstaan dat de heerschappij beschouwt als het einddoel, en de heilige dingen des Woords, der Kerk en van de godsdienst als middelen.

Voortzetting over het tweede geslacht van ontwijding: Zij die in de liefde van zich zijn, en daaruit in de liefde van heersen, en de heerschappij door de heilige dingen des Woords, der Kerk en van den godsdienst begeren, verwerven, en daarna uitoefenen, die zijn het die ontwijden; want het verkwikkelijke der liefde van te heersen terwille van zich, dat is, terwille van den voorrang, en vandaar terwille van de verering, en als het ware van de aanbidding van zich, is een hels verkwikkelijke; het regeert ook in de hel, want in de hel wil een ieder de grootste zijn; in den Hemel echter wil een dier de minste zijn; en heersen over de heilige dingen vanuit het hels verkwikkelijke, is dezelve ontwijden. Maar dit andere geslacht van ontwijding van de heilige dingen der Kerk is niet zoals het eerste geslacht van ontwijding van dezelve: het eerste geslacht hebben zij bij wie een vergemeenschapping met den Hemel door de opening van hun geestelijk gemoed is geschied; doch dit tweede geslacht van ontwijding hebben zij bij wie niet het geestelijk gemoed is geopend, en door dit vergemeenschapping met den Hemel is geschied; want

zolang als het verkwikkelijke van heersen zetelt in den mens, zolang kan dat gemoed niet worden geopend; aldus kan hem ook geen vergemeenschapping met den Hemel worden gegeven. Het lot van deze ontwijders na den dood verschilt ook van het lot der eersten; de eersten zijn, zoals is gezegd, in een voortdurend ijlen der fantasie; dezen echter zijn in den haat tegen den Heer, tegen den Hemel, tegen het Woord, tegen de Kerk, en tegen alle hellige dingen ervan; in zulk een haat komen zij deswege dat hun de heerschappij wordt afgenomen; zo wordt hun staat in het tegendeel veranderd. Zij verschijnen als het ware vurig, en hun hel zoals een brand; het helse vuur immers is niet iets anders dan de begeerte van heersen vanuit de liefde van zich; zij zijn onder de ergsten, en worden duivels genoemd; de overigen echter satans.

1056. En verwonderd zullen zijn zij die op de aarde wonen, dat dit betekent diegenen van dat godsdienstige die het Woord verwerpen, staat vast uit de betekenis van hen die op de aarde wonen, zijnde zij die van dat godsdienstige zijn; want met de aarde wordt de Kerk aangeduid, hier echter het godsdienstige, omdat daar niet de Kerk is; want daar alleen is de Kerk, waar de Heer wordt aanbeden, en het Woord wordt gelezen. Dat diegenen worden verstaan die het Woord verwerpen, blijkt uit hetgeen volgt, namelijk dat het degenen zijn wier namen niet zijn geschreven in het Boek des levens, van de grondlegging der wereld af, en dat zij het zijn die het Beest zullen zien dat was en niet is, hoewel het is; met het Beest wordt het Woord aangeduid, zoals boven; en daarom is het hun verwondering, dat het Woord nochtans is, ofschoon het was, en niet is.

Over het tweede geslacht van ontwijding: De liefde van heersen door de hellige dingen der Kerk als middelen, sluit geheel en al de innerlijke dingen van het menselijk gemoed van binnensten naar het buitenste toe, volgens het hoedanige en het hoevele dier liefde; maar opdat men wete dat zij toegesloten worden, zullen eerst enige dingen worden gezegd over de innerlijke dingen die van het menselijk gemoed zijn. De mens heeft een geestelijk gemoed, heeft een redelijk gemoed, heeft een natuurlijk gemoed, en heeft een zinlijk gemoed; de mens is door het geestelijk gemoed in den Hemel, en is de Hemel in kleinsten vorm; door het natuurlijk gemoed is hij in de wereld, en is hij de wereld in kleinsten vorm; de Hemel bij den mens heeft met de wereld in hem gemeenschap door het redelijk gemoed, en met het lichaam door het zinlijk gemoed: bij den mens

wordt na diens geboorte eerst het zinlijk gemoed geopend, daarna het natuurlijk gemoed, en naarmate hij naar het inzicht tracht, het redelijk gemoed; en naarmate hij naar de wijsheid tracht, het geestelijk gemoed; daarna echter, al naar de mens wijs wordt, wordt het geestelijk gemoed voor hem evenals het hoofd, en het natuurlijk gemoed evenals het lichaam, waaraan het redelijk gemoed van dienst is als verbinding zoals de nek aan het hoofd, en dan wordt het zinlijk gemoed als het ware de voetzool: al die gemoederen worden bij de kleine kinderen uit den Heer gerangschikt door den invloed der onschuld vanuit den Hemel, opdat zij kunnen worden geopend: maar bij hen die van de knapen jaren aan aanvangen te blaken van begeerte om te heersen door de heilige dingen der Kerk als middelen, wordt het geestelijk gemoed geheel en al gesloten, voorts ook het redelijk gemoed, en ten slotte het natuurlijk gemoed, tot aan het zinlijk gemoed toe, hetgeen in den Hemel wordt geheten tot aan den neus toe; en zo worden zij louter zinlijken, en dezen zijn de stompzinnigsten van allen in de geestelijke dingen, en in de redelijke dingen daaruit, en de geslepensten van allen in de wereldlijke dingen en in de burgerlijke dingen daaruit: dat zij zozeer stompzinnig zijn in de geestelijke dingen, weten zijzelf niet, omdat zij in het hart die dingen niet geloven, en omdat zij geloven dat de geslepenheid voorzichtigheid is, en boosheid wijsheid is. Allen vanuit dit geslacht verschillen evenwel volgens het hoedanige en het hoevele der begeerte van heersen en van de uitoefening ervan, voorts volgens het hoedanige en het hoevele der overreding dat zij heiligen zijn, en volgens het hoedanige van het goede en het ware vanuit het Woord die zij ontwijden.

1057. Wier namen niet zijn geschreven in het Boek des levens, van de grondlegging der wereld af; dat dit betekent dat het degenen zijn die niet erkennen de Goddelijke mogendheid des Heren over den Hemel en over de aarde, maar dezelve overgedragen op zekeren plaatsvervanger, en uit dien op zijn plaatsvervangers, staat vast uit de betekenis van de niet geschreven namen in het Boek des levens, zijnde zij die niet worden opgenomen in den Hemel, waarover n 199, 222, 299; en omdat diegenen niet worden opgenomen in den Hemel, die niet de Goddelijke mogendheid des Heren over den Hemel en over de aarde erkennen, zijn derhalve dezen het die worden verstaan; en uit de betekenis van de grondlegging der wereld, zijnde van de instauratie der Kerk af: onder de grondlegging der wereld in den zin der letter of den

natuurlijken zin, wordt de schepping der wereld verstaan, maar in den inwendigen of geestelijken zin wordt de instauratie der Kerk verstaan; want de geestelijke zin handelt over de geestelijke dingen, en de natuurlijke zin over de natuurlijke dingen, welke der wereld zijn: vandaar is het, dat met de schepping van den Hemel en de Aarde in het Eerste Hoofdstuk van Genesis in den geestelijken zin de nieuwe schepping of de instauratie van de Eerste en Oudste Kerk op dezen Aardbol wordt beschreven; dat deze met de schepping van den Hemel en de Aarde in het Eerste Hoofdstuk van Genesis wordt beschreven, zie men in DE HEMELSE VERBORGENHEDEN, waar de dingen die in dat Hoofdstuk staan, zijn ontvouwd; bovendien wordt met scheppen in het Woord hervormen aangeduid, en met den Schepper de Heer als Hervormer en Zaligmaker; dat met scheppen hervormen wordt aangeduid, en dat met de schepping van den Hemel en de Aarde in het Eerste Hoofdstuk van Genesis in den geestelijken zin de instauratie van de Oudste Kerk wordt beschreven, zie men boven in n 294, 739. De instauratie van de Kerk wordt onder de grondlegging der wereld ook verstaan in deze plaatsen in het Woord: *“De Koning zal zeggen tot hen die aan de rechterzijden zijn: Komt, en bezit als erfenis het Koninkrijk dat u bereid is van de grondlegging der wereld”*, Matth. xxv: 34. *“Jezus, biddende, zeide: Vader, omdat Gij Mij hebt liefgehad vóór de grondlegging der wereld”*, Joh. xvii: 24. *“Jezus zeide: Het bloed van alle Profeten dat vergoten is van de grondlegging der wereld af, zal worden afgeëist van dit geslacht”*, Lukas xi: 50. Dat de instauratie der Kerk onder de grondlegging der wereld wordt verstaan, staat vast uit de plaatsen in het Woord, waar wordt gezegd de aarde grondvesten, de grondlegging der aarde, en het fundament der aarde, waaronder niet de grondlegging of de schepping der aarde, maar de instauratie of de schepping der Kerk op de aarde wordt verstaan; zoals bij Zacharia: *“Jehovah uitbreidende de Hemelen, en grondvestende de aarde, en formerende den geest des mensen in het midden van hem”*, xii: 1, waar onder den Hemel uitbreiden en de aarde grondvesten, niet wordt verstaan den zichtbaren hemel uitbreiden, en de bewoonbare aarde grondvesten, maar de Kerk ten aanzien van haar inwendige dingen, welke de geestelijke dingen worden genoemd, en ten aanzien van haar uitwendige dingen, welke de natuurlijke dingen worden genoemd; deze grondvesten en gene uitbreiden, is instaureren; en daarom wordt ook gezegd formerende den geest des mensen in het midden van hem, waarmede de hervorming en de wederverwekking van hem wordt aangeduid. Bij Jesaja: *“Let op mij, o Jakob, en Israël; Mijn hand heeft de aarde gegrondvest, en Mijn rechterhand heeft de Hemelen met de vidst gemeten”*, xlviii: 12, 13; met de aarde grondvesten met de hand, en met de rechtervuist de Hemelen meten,

worden eendere dingen aangeduid als deze nu boven, zoals kan vaststaan uit de voorgaande en de volgende dingen daar in dat Hoofdstuk, waar over de instauratie van de nieuwe Kerk uit den Heer wordt gehandeld. Bij denzelfde: *“Vergeet Jehovah, uw Maker, Die de Hemelen uitbreidt en de aarde grondvest ?”*, LI: 13; ook hier wordt met de Hemelen en de aarde de Kerk aangeduid ten aanzien van haar inwendige of geestelijke dingen, en ten aanzien van haar uitwendige of natuurlijke dingen; en met uitbreiden en grondvesten wordt instaureren aangeduid. Bij dezelfde: *“Ik zal Mijn woorden in uw mond leggen, en met de schaduw Mijner hand zal Ik u bedekken, om de Hemelen te planten, en om de aarde te grondvesten, en om te zeggen tot Zion: Mijn volk gij: waak op, waak op, sta op, Hierosolyma”*, LI: 16, 17; hier staat de Hemelen planten en de aarde grondvesten klaarlijkend voor de Kerk instaureren, want dit wordt gezegd tot den Profeet, namelijk dat in diens mond het Woord zou worden gelegd, en hij met de schaduw der hand zou worden bedekt, om de Hemelen te planten, en om de aarde te grondvesten; door een Profeet kan de aarde niet worden gegrondvest, maar de Kerk: en daarom ook wordt eraan toegevoegd: Om te zeggen tot Zion: Mijn volk gij; voorts: Waak op, waak op, sta op, Hierosolyma; onder Zion immers en onder Hierosolyma wordt in het Woord de Kerk verstaan. Bij David: *“Gij, den Hemel en de aarde, het wereldrond en de volheid ervan Gij, gegrondvest hebt Gij het*, Psalm LXXXIX: 12; hier wordt eender met den Hemel en de aarde de Kerk aangeduid, met het wereldrond de Kerk ten aanzien van het goede, en met de volheid ervan worden alle goede en ware dingen der Kerk aangeduid. Bij denzelfde: *“Jehovah heeft de aarde en het wereldrond op de zee grondvest, en op de stromen gevestigd. Wie zal opklimmen tot den berg van Jehovah, en wie zal staan in de plaats Zijner heiligheid”*, Psalm XXIV: 2, 3; dat de instauratie van de Kerk wordt beschreven met de aarde en het wereldrond grondvesten op de zeeën, en vestigen op de stromen, zie men boven, no. 304, 518, 741; dat de instauratie van de Kerk wordt aangeduid, blijkt uit hetgeen daar volgt, namelijk: Wie zal opklimmen tot den berg van Jehovah, en wie zal staan in de plaats Zijner heiligheid; onder den berg van Jehovah wordt Zion verstaan, waarmede wordt aangeduid waar de Heer door het Goddelijk Ware regeert; en onder de plaats der heiligheid wordt Hierosolyma verstaan, waar de Tempel is, waarmede de Kerk wordt aangeduid ten aanzien van de leer: uit deze dingen blijkt, dat met de grondlegging der wereld de instauratie van de Kerk wordt aangeduid; iets eenders immers wordt onder de wereld verstaan als onder de Hemel en de aarde; en gezegd wordt de aarde grondvesten, omdat met de aarde de Kerk in de landen wordt aangeduid, en op deze wordt de Hemel

gegrondvest ten aanzien van haar heilige dingen. Uit deze dingen blijkt ook wat met de fundamenten der aarde in de volgende plaatsen wordt aangeduid; bij Jesaja: “*Weet gij niet; hoort gij niet; is het u van den beginne aan niet aangewezen; verstaat gij niet de fundamenten der aarde*”, xl: 21; bij denzelfde: “*Verdorven zijn de fundamenten der aarde*”, xxiv: 18; desgelijks Jes. lxiii: 12; Jerem. xxxi: 37; Micha vi: 2; Psalm xviii: 8, 16; Psalm lxxxii: 5; en elders.

Voortzetting over het tweede geslacht van ontwijding: Dat de ontwijders van dit geslacht in de geestelijke dingen stompzinnig en dwaas zijn, in de wereldlijke dingen echter geslepen en vernuftig, is omdat zij een maken met de duivels in de hel; en omdat zij, zoals boven is gezegd, louter zinlijk zijn, en vandaar in hun eigene, hetwelk zijn verkwikkelijke des levens trekt vanuit de onreine uitvloeiingen die vanuit de verbruikte stoffen in het lichaam uitwasemen, en van drekstoffen afdampen; vanuit deze dingen is de opzwellung van hun borst als zij in den trots zijn, en vanuit de kitteling ervan de verkwikkelijkheid. Dzt zij vanuit dezelve is, blijkt uit hun verkwikkelijke dingen na den dood, wanneer zij als geesten leven; dan hebben zij boven de welriekende geuren de walmen lief vanuit de uitwasemingen van den buik en vanuit de latrines, welke voor hen welriekender geuren dan thym. Vanwege de aanblazing en de aanraking van deze dingen worden de innerlijke dingen van hun gemoed gesloten, en worden de uiterlijke dingen, welke des lichaams zijn, geopend; vandaar hebben zij pittigheid in de wereldlijke dingen, en sloomheid in de geestelijke dingen: in één woord, de liefde der overheersing door de heilige dingen der Kerk stemt overeen met den stank, en het verkwikkelijke ervan met een verrotting welke met geen woorden is uit te drukken, waarvan de Engelen gruwen. Iets zodanigs wasemt van hun hellen uit, als zij worden geopend; maar die hellen worden vanwege de zwaarte en somtijds vanwege de bezwijming dientengevolge, toegesloten gehouden.

1058. Ziende het Beest dat was en niet is; dat dit betekent de wetenschap dat het Woord opgenomen is geweest, maar nochtans verworpen is, staat vast uit de betekenis van zien, zijnde weten en bekennen, waarover n. 260, 529; uit de betekenis van het beest, zijnde het Woord, waarover n. 1038; uit de betekenis van dat was en niet is, zijnde dat het opgenomen, en nochtans verworpen is, waarover boven n. 1054, 1055, 1056.

Over het derde geslacht van ontwijding. Van dit geslacht van Ontwijding zijn zij die met godsvruchtige gebaren, en met een

vromen mond de Goddelijke dingen aanbidden, en toch met had en geest dezelve loochenen; aldus dat zij buitenshuis en voor de wereld de heilige dingen des Woords, der Kerk en van den eredienst vereren, en evenwel thuis en in hun binnenkamer daarom lachen: zij die van dit geslacht zijn, weten wanneer zij in het uitwendig heilige zijn, hetzij zij leren in den Tempel, hetzij zij spreken met het gewone volk, niet anders dan dat het zo is; doch zodra zij in zich terugkeren, denken zij het tegendeel: omdat dezen zodanig zijn, kunnen zij voorliegen engelen des lichts te zijn, hoewel zij engelen der duisternis zijn: daaruit blijkt dat dit geslacht van ontwijding een huichelachtig geslacht is; zij zijn niet ongelijk aan beelden uit verguld slijk, aan vruchten van binnen verrot in een schone huid, of aan noten van binnen door de wormen verknaagd in gave doppen: uit welke dingen blijkt dat hun hel duivels is, en vandaar hun uitwendig heilige profaan. Zodanig zijn meerderen van de heersers in het huidige Babylonië, en velen van een zeker gezelschap daar, dan zijzelf weten, die de heerschappij over de zielen der mensen en over den Hemel voor zich opeisen; want geloven zoals zij dat de mogendheid aan hen is gegeven om te zaligen en in den Hemel binnen te laten, en met het hart erkennen dat God is, zijn twee tegengestelden; de oorzaak hiervan is deze, dat de mens om gezaligd en in den Hemel binnengeleid te worden, tot den Heer zal schouwen, en Hem zal aansmeken; doch de mens die gelooft dat die mogendheid aan hem is gegeven, schouwt tot zich, en gelooft dat de dingen die des Heren zijn, in hem zijn; en dit geloven en tegelijk geloven dat God is, of dat God in hem is, is niet bestaanbaar: geloven dat God in hem is als hij zich beschouwt boven de hellige dingen der Kerk, en den Hemel in zijn mogendheid, is zoals ditzelfde zeggen tot Lucifer, die blaakte van vuur om te heersen over alle dingen; indien hij dacht dat God in hem is, zou hij niet anders kunnen dan dit denken vanuit zich, en vanuit zich denken dat God in hem is, is denken dat God niet in hem is, maar dat hijzelf God is, zoals men eveneens leest van Lucifer, Jes. XIV: 13, 14, onder wien daar [Babylonië] wordt verstaan, zoals blijkt uit de Verzen 4 en 22 van hetzelfde Hoofdstuk. Zodanig ook is de mens uit zich, en hoedanig hij is uit zich, breekt uit als hem mogendheid wordt gegeven, en bij graden volgens de verheffing. Daaruit blijkt, dat dezulken godloochenaars zijn, sommigen klaarblijkend,

sommigen in het geheim, sommigen onbewust; en naarmate zij de heerschappij als einddoel, en de heilige dingen des Hemels en der Kerk als middelen beschouwen, liegen zij in aangezicht, gebaren en woorden voor engelen des lichts te zijn, en aldus ontwijden zij de heilige dingen.

1059. Hoewel het is; dat dit betekent dat het nochtans is, omdat het Goddelijk is, en niet verworpen dan alleen door de profanen, staat vast uit de betekenis van het Beest, waarvan dit wordt gezegd, zijnde het Woord; dat dit nochtans is, en dat het gemeenlijk wordt erkend als Goddelijk, en de heiligheid ervan evenwaardig aan de heiligheid der uitspraken en bullen van den Paus, is bekend; maar dat het nochtans wordt verworpen door hen die de Goddelijke ware dingen met het hart ontkennen, aldus die de heilige dingen der Kerk ontwijden, is boven gezegd. Dat gezegd wordt *hoewel het is*, is een verborgenheid, welke diegenen betreft die het Woord als Goddelijk erkennen, over wie in de Ontvouwing van de Verzen 16 en 17 van dit Hoofdstuk zal worden gesproken.

Voortzetting over het derde geslacht van Ontwijding: Zij die van dit geslacht van ontwijding zijn, hetwelk huichelachtig is, verschillen hierin, dat het degenen zijn die minder en die meer de innerlijke dingen van hun gemoed kunnen toesluiten, opdat zij niet worden geopenbaard, en de uiterlijke dingen, welke des aangezichts en des monds zijn, tot een heiligheid kunnen samenstellen. Dezen verschijner na den dood, als zij geesten worden, omgord met een lichtende wolk, in welker midden een zwartigheid is zoals van een Egyptische mummie; doch naarmate zij in het licht des Hemels worden opgeheven, wordt die lichtende wolk tot een duivels donkerzwarte, niet vanwege de doorschijnendheid, maar vanwege de doorzweting en de verkleuring [*infectio*] dientengevolge. Dezen dus zijn in de hel zwarte duivels: de onderscheiden van dit geslacht van ontwijdingen worden gekend aan de meer of minder lelijke en afgrijselijke zwartheid.

1060. Vers 9, 10, 11. *Dit is het gemoed hebbende wijsheid: de zeven hoofden zijn zeven bergen, waar de vrouw zit op dezelve. En zeven Koningen zijn het; de vijf zijn gevallen, en de een is, de ander is nog niet gekomen; en wanneer h/ zal gekomen zijn, moet hij korten tid blijven. En het Beest dat was en niet is, en zelf de achtste is, en van de zeven is het, en ten verderve gaat het heen.* Dit is het gemoed hebbende wijsheid, betekent hun verstand in den natuurlijken zin vanuit den geestelijken: de zeven hoofden zijn zeven bergen, waar de

vrouw zit op dezelve, betekent de goede dingen des Woords verechtreukt en ontwijd door hen die vanuit dat godsdienstige in de heerschappij zijn: en zeven Koningen zijn het, betekent ook de ware dingen des Woords vervalst en ontwijd door hen: de vijf zijn gevallen, betekent dat van de overige ontwijde ware dingen hier niet wordt gesproken, maar alleen van de beide die de hoofden van den godsdienst zijn: en de een is, betekent het verechtreukte ware, dat de mogendheid des Heren over den Hemel en over de aarde, aldus over de mensen om hen te zaligen, in hun hoogste, en daaruit in de overigen die onder hem zijn, is overgedragen: de ander is nog niet gekomen; en wanneer hij zal gekomen zijn, moet hij korten tijd blijven, betekent het ontwijde ware, dat van de mogendheid des Heren over den Hemel en over de aarde, door hen aangenomen, wordt gezegd dat zij niet Goddelijk is, terwijl zij toch Goddelijk is: en het Beest dat was en niet is, en zelf de achtste is, en van de zeven is het, en ten verderve gaat het heen, betekent dat het ook een ontwijd ware is, dat het Woord Goddelijk is, en evenwel verworpen is.

1061. Dit is het gemoed hebbende wijsheid; dat dit betekent hun verstand in den natuurlijken zin vanuit den geestelijken, staat vast uit de betekenis van dit is het gemoed, zijnde het verstand van hen; uit de betekenis van hebbende wijsheid, zijnde wie kan doorvatten wat is uitgebeeld door en vandaar aangeduid met het visioen, in het bijzonder met het scharlaken Beest en deszelfs zeven hoofden en tien hoornen; in den zin echter die los is van den persoon wordt onder hebbende wijsheid verstaan de ontvouwing van de zaak die is uitgebeeld in den natuurlijken zin vanuit den geestelijken, aldus de ontvouwing wat de zeven bergen en de zeven koningen zijn, die met de zeven hoofden worden aangeduid; want de ontvouwing gedaan door den Engel, namelijk dat de zeven hoofden zeven bergen zijn waarop de vrouw zit, en dat het zijn zeven koningen waarvan er vijf vielen, en de een is, de ander is nog niet gekomen, en de dingen die volgen, is niet de ontvouwing in den natuurlijken zin vanuit den geestelijken, maar het is de ontvouwing in den louter natuurlijken zin, waarin de geestelijke zin schuilt, welke zin moet worden ontrold; en hij wordt ontrold wanneer het wordt ontvouwd wat wordt aangeduid met de zeven bergen, wat met de zeven koningen, voorts wat met de vijf die vielen, en wat met den een die is, en zo voort; dit dus wordt verstaan onder wijsheid hebben, zoals ook boven: *“Dit is wijsheid; wie inzicht heeft, berekene het getal van het beest”*, Hfdst. XIII: 18. Dat de Engel het visioen niet ontvouwde in den natuurlijken zin vanuit den geestelijken, is omdat de ontvouwing ook het Woord maakt in de letter, en het Woord in de letter zal natuurlijk zijn, in welks afzonderlijke dingen de geestelijke zin

zal zijn opgeborgen; anders zou het Woord voor de Hemelen niet als basis kunnen dienen, noch voor de Kerk als verbinding van haar met den Hemel; vandaar is het, dat ook elders in het Woord, zoals bij Daniël, en de overige Profeten, waar de Engelen visioenen ontvouwen, zij dezelve ontvouwen in den louter natuurlijken zin, en in het geheel niet in den natuurlijken zin vanuit den geestelijken: de natuurlijke zin vanuit den geestelijken is deze wanneer wordt aangeduid wat de zeven bergen, voorts wat de zeven koningen, en wat de overige betekenen, namelijk dat de bergen de goede dingen des Woords betekenen, en de zeven bergen dezelve ontwijjd, en dat de koningen de ware dingen des Woords betekenen, en de zeven koningen dezelve ontwijjd; dit is de natuurlijke zin vanuit den geestelijken, welke de inwendige zin wordt genoemd, voorts ook de geestelijk-natuurlijke zin.

Over het vierde geslacht van ontwijding: Het vierde geslacht van ontwijding is een leven van vroomheid leiden, geregeld de Tempels bezoeken, devoot de predikingen toelisteren, aan het sacrament van het Avondmaal deelnemen, en aan de overige dingen van den eredienst volgens de inzettingen, door thuis het Woord te lezen, en somtijds boeken van godsvrucht, en door 's morgens en 's avonds te bidden naar gewoonte, en evenwel de geboden des levens welke in het Woord zijn, en in het bijzonder in den Decalooq, voor niets achten door het onoprechte en het ongerechte te bedrijven in zaken en gerichtten terwille van gewin of vriendschap, door te hoereren en te echtbreken, wanneer de lust ontbrandt en de gelegenheid zich voordoet, door te blaken van haat en wraakzucht tegen hen die voor zijn gewin of eer geen bijzondere zorg dragen, door te liegen en kwaad te spreken over de goeden, en goed over de bozen, en zo voort; wanneer de mens in deze dingen is, en nog niet van dezelve gezuiverd is door afkering en verafschuwing, en nochtans God devoot vereert, zoals boven is gezegd, dan ontwijdt hij; want zijn inwendige dingen, welke onzuiver zijn, vermengt hij met de uitwendige dingen, welke vroom zijn, en deze bevuilt hij; er bestaat immers geen uitwendige dat niet voortgaat en ontstaat uit de inwendige dingen; de handelingen immers en de gesprekken van den mens zijn diens uitwendige dingen, de denkingen en de willen zijn diens inwendige dingen; de mens kan niet spreken tenzij vanuit de denking, en niet handelen tenzij vanuit den wil; wanneer het leven der denkingen en der willen is doordrenkt van geslepenheid, boosaardigheid en geweld, zo kan het niet anders

dan dat dezelve zoals de innerlijke misdaden des levens tezamen invloeiën in de gesprekken en de handelingen die van den eredienst en de vroomheid zijn, en dezelve bezoedelen zoals slijk de wateren. Deze eredienst is het, die wordt verstaan onder Gog en Magog, Apoc. xx: 8, en aldus wordt beschreven bij Jesaja: “*Waartoe zal Mij de veelheid der slachtoffers zijn, spijsoffer, reukwerk, sabbath, nieuwe manen, gezette hoogtijden, en gebeden, als uw handen vol van bloeden zijn: wast u, zuivert u, verwijdert de boosheid uwer werken; houdt op van het boze te doen*”, 1: 11 tot 19. Dit geslacht van ontwijding is niet huichelachtig zoals het vorige, omdat de mens die daarin is, gelooft gezaligd te worden door den uitwendigen eredienst gescheiden van den inwendigen, en niet weet dat de eredienst waardoor men gezaligd wordt, uitwendig uit den inwendigen is.

1062. De zeven hoofden zijn zeven bergen, waar de vrouw zit op dezelve; dat dit betekent de goede dingen des Woords, verechtreukt en ontwijd door hen die vanuit dat godsdienstige in de heerschappij zijn, staat vast uit de betekenis van de zeven hoofden van het beest, zijnde de heilige dingen des Woords ontwijd, waarover n 1040: en uit de betekenis van de zeven bergen, zijnde de goede dingen des Woords verechtreukt en ontwijd; dat met de bergen de goede dingen der liefde worden aangeduid, en in den tegengestelden zin de boze dingen welke der liefde zijn, zie men in n. 405, 510, 850, 1025; en dat zeven wordt gezegd van het heilige, en in den tegengestelden zin van het profane, n. 1040; vandaar worden met de zeven bergen de goede dingen der liefde aangeduid, welke ook de goede dingen des Woords zijn, verechtreukt en ontwijd; en uit de betekenis van waar de vrouw zit op dezelve, zijnde waar de heerschappij vanuit dat godsdienstige is; dat met de vrouw het godsdienstige wordt aangeduid dat diegenen hebben die vanuit Babylonië zijn, zie men boven, n. 1038; en met zitten wordt heersen aangeduid, zoals boven n. 1033 en 1038, waar van die vrouw wordt gezegd *dat zij zat op vele wateren, en zat op het scharlaken Beest*: dat het de heerschappij vanuit dat godsdienstige is, hetwelk wordt verstaan, is omdat zij die in de heerschappij zijn over de heilige dingen der Kerk, en die heerschappij uitoefenen, degenen zijn die worden verstaan onder deze vrouw, welke de loonhoer wordt genoemd, alsmede de moeder der hoererijen en der gruwelen der aarde, en niet zij die in den eredienst zijn volgens dat godsdienstige, en niet in de heerschappij; dezen zijn als zij volgens *de inzettingen van den Paus leven* en hem erkennen als plaatsvervanger des Heren, en de heilige dingen van den eredienst waarnemen volgens de instelling, niet ongelijk aan de rechtschapen heidenen [*paganis*],

die niet anders weten dan dat het ware, goede en heilige dingen zijn, die hun bedienaren en monniken leren, en dit des te meer omdat zij het Woord niet lezen, sommigen omdat het hun is afgenomen, sommigen omdat zij overreed zijnde afhangen van den mond hunner monniken, en geloven dat die alleen het Woord verstaan, en geen anderen. Daarentegen zijn diegenen van het volk die tot den Heer schouwen, en tot den Paus slechts als tot het hoofd der Kerk, en in enige aandoening van het ware zijn, weliswaar in Babyloonië, maar niet vanuit haar; want die kunnen na den dood worden afgeleid van de ijdelheden van dat godsdienstige, en van de afgoderijen, en voortgeleid worden tot het vereren en aanbidden van den Heer, en eveneens nemen zij de ware dingen uit den Heer door het Woord op, of door hen die hetzelfde leren: en daarom ook zijn verscheidene Gezelschappen, welke evenzovele Kerken zijn, vanuit hen na het Laatste Gericht door den Heer ingesteld, waarover in hetgeen volgt. Wat de zeven bergen aangaat waarop de vrouw werd gezien te zitten: men gelooft dat het de zeven bergen van Rome zijn, waar de Pauselijke zetel is; maar het moge zijn dat ook Rome wordt bedoeld, doch nochtans worden met de zeven bergen de verechtreukte en ontwijde goede dingen des Woords aangeduid, want het Woord is overal geestelijk, en dit is het geestelijke ervan: dat met de zeven bergen de verechtreukte en ontwijde goede dingen des Woords worden aangeduid, blijkt ook uit hetgeen terstond volgt, namelijk dat gezegd wordt dat met de zeven hoofden van het Beest ook zeven koningen worden aangeduid, en met de zeven koningen worden in den geestelijken zin de vervalste en ontwijde ware dingen des Woords aangeduid.

Voortzetting over het vierde geslacht van ontwijding: Zij die zich gans en al geven aan een leven van vroomheid, aanhoudend rondgaan in vrome overpeinzingen, en herhaaldelijk op de knieën bidden, en over het heil, het geloof en de liefde te allen tijde en te aller plaatse praten, en toch niet bedriegerijen, echtbreuken, haten, lasteringen, en eendere dingen, schuwen als zonden tegen God, noch tegen dezelve strijden, dezulken van dit geslacht zijn zij die meer ontwijden; want door de onzuivere dingen van hun gemoed bezoedelen zij de vrome dingen van hun mond, vooral indien zij de wereld verzaken, en eenzaam leven. Van dit geslacht ontwijden diegenen nog meer, die zodanig zijn, en nochtans de ondeugden zoals echtbreuken en begeerten welke van hun natuur en vandaar van hun wellust zijn, verdedigen door redeneringen en door het Woord valselijk uitgelegd: dezen maken zich eerst veilig, daarna onberispelijk, ten slotte heilig, en zo werpen zij zich in de onreine

dingen onder een sluier van heiligheid, met welke dingen zij zowel zich als hun klederen bevleken.

1063. En zeven koningen zijn het; dat dit betekent ook de ware dingen des Woords vervalst en ontwijd door hen, staat vast uit de betekenis van de koningen, zijnde de ware dingen des Woords, waarover n. 29, 31, 625, 1034; en uit de bijlegging [*praedicatio*] van zeven, waarvan wordt gesproken met betrekking tot het hellige, en in den tegengestelden zin tot het profane; vandaar is het, dat met de zeven koningen de vervalste en ontwijde ware dingen des Woords worden aangeduid: dat deze met de zeven koningen worden aangeduid, is omdat met de zeven bergen vlak boven de verechtreukte en ontwijde goede dingen des Woords worden aangeduid; in het Woord immers wordt, waar over het goede wordt gehandeld, ook over het ware gehandeld, terwille van het hemels huwelijk, zijnde dat van het goede en het ware in de afzonderlijke dingen ervan; men zie boven n. 238, 660, 775. Wie niet weet dat met de koningen in het Woord de ware dingen worden aangeduid, kan nooit weten wat er onder de koningen in vele plaatsen in het Woord wordt verstaan, zoals bij Daniël, waar ook wordt gezegd dat de hoofden en de hoornen der beesten koningen zijn of koninkrijken, zoals eveneens in de Apocalyps, Hfdst. XVI: 12, 14; Hfdst. XVIII: 3; Hfdst. XIX: 19; Hfdst. XXI: 24; en elders; en in dit Hoofdstuk: *de zeven hoofden zijn zeven Koningen; de vijf zijn gevallen, en de een is, en de ander is nog niet gekomen: en het beest dat was en niet is, is de achtste Koning, en is van de zeven, en ten verderve gaat hij heen. En de tien hoornen zijn tien Koningen, die het koninkrijk nog niet hebben ontvangen; en meer dingen die volgen; indien immers hier koningen onder de koningen werden verstaan, kan men nooit met enige gissing raden, wat onder zulke dingen is verstaan; doch als men weet dat met de koningen de ware dingen des Woords worden aangeduid, en vandaar de ware dingen der Kerk, zo blijkt duidelijk, wat er wordt verstaan: maar dan moeten ook onder de getallen niet even zovele ware dingen worden verstaan, maar zulke ware dingen die met het getal in den geestelijken zin worden aangeduid; indien immers zeven ware dingen werden verstaan onder de zeven koningen, en vijf ware dingen onder de vijf koningen die gevallen zijn, voorts tien ware dingen onder de tien koningen en even zovele hoornen, dan kan daaruit nooit enige geestelijke zin voortspuiten; deswege moet men in elk geval weten, dat alle getallen in het Woord de hoedanigheden betekenen van de zaken die worden beschreven.*

Voortzetting over het vierde geslacht van ontwijding: Van dit geslacht van ontwijding zijn diegenen vooral, die het Woord lezen en aangaande den Heer weten; omdat vanuit den Heer door het

Woord alle heilige dingen zijn, die kunnen worden ontwijd; die welke niet daaruit zijn, kunnen het niet; profaan wordt datgene geheten wat aan het heilige is tegenovergesteld, en wat het heilige geweld aandoet, en dat vernietigt; daaruit volgt dat van dit geslacht van ontwijding niet diegenen zijn die het Woord niet lezen en niet den Heer toegaan, zoals de Pauselijken, nog minder zij die niets aangaande den Heer, noch aangaande het Woord weten, zoals de heidenen [*gentiles*]. Zij die van dit geslacht van ontwijding zijn, verschijnen na den dood eerst met een aangezicht van menselijke kleur, rondom hetwelk verscheidene dwaalsterren vloeien; en diegenen van dit geslacht die voorgangers zijn geweest, verschijnen somtijds lichtend van mond; maar als zij in het licht des Hemels worden opgeheven, verdwijnen de sterren en het lichtende van den mond, en de gelaatskleur wordt veranderd in zwart, desgelijks hun klederen; maar de zwartheid van deze ontwijders trekt uit het blauwe, doch de zwartheid van het vorige geslacht van ontwijders trekt uit het rode, omdat dezen de goede dingen des Woords en der Kerk ontwijden, doch genen de ware dingen ervan; het rode immers trekt het uit de zon, dat hetzelfde het goede betekent, en het blauwe uit den Hemel, dat hetzelfde het ware betekent.

1064. De vijf zijn gevallen; dat dit betekent dat van de overige ontwijde ware dingen hier niet wordt gesproken, maar alleen van de beide die de hoofden van den godsdienst zijn, staat vast uit de betekenis van de vijf zijn gevallen, zijnde dat van de overige hier niet wordt gesproken; met vijf immers in het Woord wordt, als die volgt na tien, enigen of enige dingen aangeduid, voorts de overigen of de overige dingen, en eveneens weinigen of weinige dingen; doch wanneer vijf niet volgt na tien, betekent het velen of vele dingen, over welke betekenis van dit getal men zie n. 548. Dat met de vijf zijn gevallen wordt aangeduid dat van de overige niet wordt gesproken, blijkt eveneens uit deze volgende dingen: *De een is, de ander is nog niet gekomen, en wanneer hij zal gekomen zijn, moet hij een korten tijd blijven*, waarmede wordt aangeduid, dat er over de beide ontwijde ware dingen welke de hoofden der overige zijn, hier moet worden gesproken; en verder over den ander in het volgende Vers met deze woorden: *En het Beest dat was en niet is, en zelf de achtste (koning) is, en is van de zeven*; uit welke dingen blijkt, dat met deze en gene dingen wordt aangeduid, dat over die ontwijde ware dingen alleen moet worden gesproken, en niet over de overige. En daarom nu worden met de vijf die zijn gevallen, de overige dingen van dat godsdienstige aangeduid die ontwijd zijn, want vijf

koningen van de zeven worden verstaan, en met de zeven koningen worden alle door hen vervalste en ontwijde ware dingen des Woords aangeduid; men zie vlak boven n. 1063. De beide ontwijde ware dingen dus, welke de hoofden der overige zijn, waarover hier wordt gehandeld, zijn deze dat zij des Heren Goddelijke mogendheid in zich hebben overgedragen, en dat zij het Woord hebben verworpen; dat zij des Heren Goddelijke mogendheid in zich hebben overgedragen, wordt aangeduid met den enen Koning die is; en met den anderen die zal komen; en dat zij het Woord hebben verworpen, daarmede dat het Beest de achtste Koning is, en toch onder de zeven.

Over het vijfde geslacht van ontwijding. Dit geslacht is niet eender aan de overige waarover is gehandeld; het is immers schertsen vanuit het Woord en over het Woord; want zij die schertsen vanuit het Woord, houden het niet voor heilig; en zij die schertsen over het Woord, houden het voor minderwaardig, terwijl toch het Woord het Goddelijk Ware des Heren bij de mensen is, en de Heer in het Woord aanwezig is, en eveneens de Hemel; want de afzonderlijke dingen des Woords hebben gemeenschap met den Hemel, en door den Hemel met den Heer: en daarom is schertsen vanuit het Woord en over het Woord de heilige dingen des Hemels met aards stof besprenkelen.

1065. En de een is; dat dit betekent het verechtbreukte en ontwijde ware, dat de mogendheid des Heren over den Hemel en over de aarde, aldus over de mensen om hen te zaligen, in hun hoogste, en uit hem in de overigen die onder hem zijn, is overgedragen, staat vast uit de reeks der dingen in den inwendigen zin beschouwd; wanneer immers met de zeven koningen alle ontwijde ware dingen des Woords worden aangeduid, en met de vijf zijn gevallen wordt aangeduid, dat over de overige ware dingen niet wordt gesproken of dat zij worden voorbijgegaan, alleen over de beide die de hoofden der overige zijn, namelijk over de mogendheid des Heren over den Hemel en over de aarde, en over het Woord, zo volgt dat met den enen Koning die is, en met den anderen die zal komen, wordt aangeduid de overdracht van de mogendheid des Heren in hun hoogste, en dat met het Beest dat de achtste Koning is, wordt aangeduid de erkenning des Woords als Goddelijk, en evenwel de verwerping ervan. Wat de zaak zelf aangaat, namelijk dat zij de mogendheid des Heren over den Hemel en over de aarde, aldus over de mensen om hen te zaligen, in hun hoogste, en uit hem in de overigen die onder hem zijn, hebben overgedragen, dit is bekend; uit welke dingen verschijnt, dat zij met het gehele hart en den gehelen animus daarnaar haken om op aarde goden

te zijn, bijgevolg met Goddelijken eredienst te worden aanbeden: dat hun hoogste in de plaats van den Heer wordt aanbeden, blijkt uit de verering van hem op de knieën, uit de heilige kussing van zijn schoenen, voorts eveneens van zijn voetstappen; welke verering of veeleer aanbidding, volgt hieruit dat hij den Hemel kan openen door de sleutels van Petrus, aldus den Hemel geven aan wien het hem ook maar behaagt, en eveneens den Hemel sluiten door de zelfde sleutels, aldus in de hel werpen wien hij ook maar wil: en ook dit is niet genoeg; zij haken ook naar de heerschappij op de aarde, terwille van welk einddoel zij de schatten van de koninkrijken der wereld onder verschillende gedaanten van heiligheid, in hun kloosters, welke even zovele schatkamers zijn, bijeenschrapen en binnendragen; en aldus onderwerpen zij evenals zij de zielen der mensen aan zich onderwerpen, aldus ook hun vermogens aan zich, bijgevolg niet slechts de dingen die des Hemels zijn bij de mensen, maar ook de dingen die der wereld zijn bij hen; zij weten immers dat hij die der mensen zielen bezit, en die bovendien hun schatten bezit, de mensen bezit zoals God, en dat hij een zekeren Goddelijken eredienst in zich kan overdragen: daaruit blijkt, dat zij die van het huidige Babylonie zijn, met het gehele hart en den gehelen animus daarnaar haken om goden te zijn, en met Goddelijken eredienst te worden aanbeden; maar hoewel zij hiernaar haken, ontkennen zij nochtans dat zij enig Goddelijke in zich hebben overgedragen, over welke zaak in het volgende Artikel.

In deze dingen welke nu volgen, zal bij wijze van aanhangsel worden gesproken *over het Woord en deszelfs heiligheid*: Er is van oudsher gezegd dat het Woord is uit God, Goddelijk geïnspireerd, en vandaar heilig; maar nochtans is het tot nu toe niet geweten, waar in hetzelfde het Goddelijke is, want het Woord in de letter verschijnt zoals gewoon geschreven, van een vreemden stijl, niet subliem, noch lichtend zoals in de geschriften der eeuw; daarvandaan is het, dat een mens die de natuur boven God of als God vereert, en vandaar vanuit zich en zijn eigene, en niet vanuit den Hemel uit den Heer denkt, gemakkelijk in een dwaling aangaande het Woord en in de verachting ervan valt, zeggende in zijn hart als hij hetzelfde leest: Wat is dit, wat is dat; is dit wel Goddelijk; kan God, Die oneindige Wijsheid heeft, aldus spreken; waar en vanwaar is het hellige ervan, indien niet vanuit een godsdienstige welks bedienaren het van dienst is; en andere eendere dingen. Maar opdat zij mogen weten, dat het Woord Goddelijk is niet slechts ten aanzien van den gehelen zin, maar ook ten aanzien van elk woord, is de inwendige zin ervan

onthuld, welke geestelijk is, welke aan den uitwendigen zin ervan, die natuurlijk is, inis, zoals de ziel aan haar lichaam inis; deze zin kan van de Goddelijkheid des Woords en vandaar van de heiligheid getuigen, en ook den natuurlijke mens overtuigen dat het Woord Goddelijk is, indien hij overtuigd wil worden.

1066. De ander is nog niet gekomen; en wanneer hij zal gekomen zijn, moet hij korten tijd blijven; dat dit betekent het ontwijde ware, dat van de mogendheid des Heren over den Hemel en over de aarde, door hen aangenomen, wordt gezegd dat zij niet Goddelijk is, terwijl zij toch Goddelijk is, staat vast uit de betekenis van den anderen Koning van de twee overlevendes nadat vijf van de zeven gevallen waren, zijnde het ontwijde ware, hier het andere, maar nochtans één met het eerste, met dit verschil, dat de mogendheid des Heren over den Hemel en over de aarde, welke zij in zich overdroegen, niet Goddelijk is, terwijl zij toch Goddelijk is; en omdat zij Goddelijk is, en het nochtans wordt ontkend dat zij Goddelijk is, wordt gezegd dat die koning, dat is, dat ontwijde ware, nog niet gekomen is, en dat hij, wanner hij zal gekomen zijn, korten tijd moet blijven, waarmede wordt aangeduid dat die mogendheid Goddelijk is, hoewel gezegd wordt dat zij niet Goddelijk is: dat dit met dien anderen koning wordt aangeduid, is omdat hij een handelt met den eersten koning, alleen met dit verschil, of die mogendheid al dan niet Goddelijk is: dat hij één handelt met den eersten met dat verschil, blijkt uit het volgende Vers, namelijk dat van het Beest wordt gezegd, dat het de achtste Koning is, en evenwel van de zeven; en daarom, als het beest een koning van de zeven wordt geheten, zo volgt dat die beide, die over zijn na de vijf van de zeven die gevallen zijn, van wie wordt gezegd de een en de ander, van één zaak of van één ontwijde ware zijn, en dat het het andere ontwijde ware is, hetwelk wordt aangeduid met het Beest, voorzover daarvan wordt gezegd dat het één koning van de zeven is. Wat de zaak zelf aangaat, is het bekend, dat zij zeggen dat de mogendheid over den Hemel en over de zielen der mensen om die te zaligen, niet Goddelijk is, omdat het een mogendheid was van het Menselijke des Heren, in Hem uit God den Vader overgedragen, en uit den Heer in Petrus; maar deze dingen zeggen zij uit vrees, opdat niet het gewone volk van hen terugtreedt; dat nochtans die mogendheid Goddelijk is, staat klaarblijkend hieruit vast, dat nadat God het heelal had geschapen, het primaire der Goddelijke Mogendheid is, de mensen bevrijden van de hel en hen zaligen; de mens immers wordt niet gezaligd in één ogenblik, aangezien hij uit den Heer wordt hervormd en wederverwekt bij graden achtereenvolgens van de kindsheid aan tot aan het laatste zijns levens in de wereld, en daarna tot in

het eeuwige, en de menselijke mogendheid hoegenaamd niets hiertoe kan bijdragen: dat de mens aldus wordt hervormd en wederverwekt uit den Heer, weten zij niet, omdat zij het niet willen weten; en daarom overreden zij dat de zaliging een ogenblikkelijke is, en alleen een toelating tot den Hemel, hetgeen evenwel een buitensporig valse is: maar over deze dingen elders meer.

Voortzetting over het Woord: Kortom, het Woord is het Goddelijk Ware zelf, hetwelk aan de Engelen wijsheid geeft, en de mensen verlicht. Omdat het Goddelijk Ware voortgaat uit den Heer, en dat wat voortgaat Hijzelf is buiten Zich, zoals het Licht en de Warmte uitgaan van de zon, en de zon of der zon zijn buiten haar, en omdat het Woord het Goddelijk Ware is, is het eveneens de Heer, zoals het genoemd wordt bij Johannes, Hfdst. 1, Vers 1, 2, 3, 14. Omdat het Goddelijk Ware, zijnde het Woord, nedergelaten is in de wereld uit den Heer, ging het door de drie Hemelen heen, is het derhalve aan iederen Hemel aangepast geworden, en aan den laatsten ook voor de mensen in de wereld. Daarvandaan is het, dat er in het Woord vier zinnen zijn, de een buiten den anderen uit den hoogsten Hemel tot aan de wereld toe, of de een binnen den anderen uit de wereld tot aan den hoogsten Hemel toe, Die vier zinnen worden genoemd de hemelse, de geestelijke, uit den hemelsen en den geestelijken de natuurlijke, en de louter natuurlijke, deze voor de wereld, gene voor den laatsten Hemel, de geestelijke voor den tweeden Hemel, en de hemelse voor den derden. Dat die vier zinnen zeer onder elkander verschillen, dermate dat als de ene naast den anderen wordt gesteld, zij niet worden onderkend, maar dat zij nochtans één maken, als de ene den anderen volgt; de ene immers volgt uit den anderen, zoals de uitwerking uit de oorzaak, en zoals het latere uit het eerdere; en daarom, zoals de uitwerking de oorzaak uitbeeldt, en overeenstemt met de oorzaak, aldus stemt de latere zin met den vorigen overeen; vandaar is het, dat alle vier zinnen één maken door de overeenstemmingen. Hieruit volgen deze dingen: Dat de laatste zin des Woords, zijnde de zin der letter ervan, en in volgorde de vierde, in zich drie innerlijke zinnen bevat, welke voor de drie Hemelen zijn. Dat die drie zinnen worden ontrold en zich in de Hemelen vertonen, als de mens op aarde het Woord hellig leest. Dat het vandaar de zin der letter des Woords is, waaruit en waardoor vergemeenschapping met de Hemelen geschiedt; voorts waaruit en waardoor den mens verbinding met de Hemelen gewordt. Dat de

zin der letter des Woords de basis is van het Goddelijk Ware in de Hemelen, en dat het Goddelijk Ware zonder zulk een basis zou zijn zoals een huis zonder fundament; en dat de wijsheid der Engelen zonder die basis zou zijn zoals een huis in de lucht; dat het de zin der letter des Woords is, waarin de macht van het Goddelijk Ware bestaat; dat het de zin der letter is, waardoor de mens uit den Heer wordt verlicht, en waardoor hij antwoorden krijgt als hij verlicht wil worden. Dat het de zin der letter des Woords is, waaruit het al der leer op aarde moet worden bevestigd. Dat het Goddelijk Ware in den zin der letter des Woords in zijn volle is. Dat het Goddelijk Ware in den zin der letter des Woords in zijn heilige is.

1067. En het Beest dat was en niet is, en zelf de achtste is, en van de zeven is het, en ten verderve gaat het heen; dat dit betekent dat het ook een ontwijd ware is, dat het Woord Goddelijk is, en evenwel verworpen is, staat vast uit de betekenis van het Beest, zijnde het Woord, waarover boven n 1038; uit de betekenis van dat was en niet is, zijnde dat het Woord in het begin opgenomen is geweest en gelezen, doch daarna weggenomen en niet gelezen, waarover ook boven, n 1054; uit de betekenis van bet is zelf de achtste, en is van de zeven, zijnde dat het goede en ware is ontwijd dat het Woord voor hen Goddelijk is, waarover aanstonds; en uit de betekenis van ten verderve heengaan, zijnde voor den vorm erkend, en nochtans verworpen, waarover boven n 1055. Uit deze dingen kan vaststaan, dat met die woorden wordt aangeduid dat ontwijde ware van het goede, dat het Woord Goddelijk is, terwijl het toch verworpen is. Dat het opgenomen en erkend is als Goddelijk, is voornamelijk, omdat hun godsdienst is gegrondvest op de aan Petrus gegeven sleutels, waarover in het Woord wordt gehandeld; doch dat het nochtans is verworpen, is bekend; het is immers het gewone volk afgenomen, het wordt niet gelezen in de Tempels, aan de uitspraken van den Paus wordt evengelijke heiligheid en inspiratie toegekend als aan het Woord; maar omdat die uitspraken niet met het Woord samenstemmen, wordt het in het gemeen krachteloos gemaakt, ja zelfs gelasterd, door vast te stellen dat het geoorloofd is hetzelfde volgens den staat der Kerk te veranderen; daaruit blijkt, dat dit ware dat het Woord Goddelijk is, door hen is ontwijd. Dat deze dingen met die woorden worden aangeduid, kan hieruit vaststaan, dat met het Beest waarover in dit Hoofdstuk wordt gehandeld, het Woord wordt aangeduid, en dat hetzelfde de achtste Koning wordt geheten, en dat hij nochtans van de zeven is; dat gezegd wordt de achtste koning, is omdat met den koning het ware wordt aangeduid, en met het getal acht het goede, en met zeven

het ontwijde ware van het goede; het Woord immers is het met het goede verbonden ware, en daarom is in de afzonderlijke dingen ervan het huwelijk van het goede en het ware. Wanneer deze dingen met die woorden worden aangeduid, dan blijkt de zin dier woorden duidelijk; anders kan niemand doorvatten, en zelfs niet gissen, wat daaronder moet worden verstaan dat het Beest de achtste Koning is, en evenwel van de zeven; en ten verderve heengaan; want de achtste zijn en evenwel van de zeven zijn, zou een tegenstrijdigheid zijn: voorts zou ook niet iemand kunnen doorvatten, noch gissen, wat moet worden verstaan onder de zeven koningen, waarvan er vijf zijn gevallen, en de één is en de andere nog niet is gekomen; voorts wat het betekent wat wordt gezegd van het Beest, namelijk dat het was, en niet is, hoewel het is; en daarna dat de tien koningen de mogendheid aan het Beest zullen overgeven, en zij de loonhoer zullen verwoesten: deze dingen zouden verborgenheden zijn tot in het eeuwige voor het menselijk geslacht weggeborgen, indien het niet werd onthuld dat met de dingen die in dit Hoofdstuk zijn, wordt beschreven hoedanig Babylonië is ten aanzien van het Woord.

Voortzetting over het Woord: Dat het Woord het Goddelijk Ware zelf is, hetwelk aan de Engelen wijsheid geeft, en de mensen verlicht, kan niet worden bemerkt noch worden gezien tenzij door den verlichten mens; het Woord immers verschijnt in den zin der letter voor den wereldlijken mens, wiens gemoed niet is verheven boven de zinlijke sfeer, zo simpel, dat er nauwelijks iets simpeler is; maar nochtans schuilt het Goddelijk Ware, zodanig als het in de Hemelen is, en vanuit hetwelk de Engelen de wijsheid hebben, in hetzelfde als in zijn schatkamer; het Woord immers in de letter is als het ware in het midden van het heiligdom des Tempels met een sluier overdekt, binnen hetwelk de verborgenheden der hemelse wijsheid, zodanige als het oor niet heeft gehoord, liggen opgeborgen: want in het Woord, en in de afzonderlijke dingen ervan, is een geestelijke zin, en in dezen zin de Goddelijkhemelse zin, welke in zich beschouwd het Goddelijk Ware zelf is, hetwelk in de Hemelen is, en aan de Engelen wijsheid geeft, en de mensen verlicht; het Goddelijk Ware dat in de Hemelen is, is het Licht voortgaande uit den Heer als Zon, zijnde de Goddelijke Liefde; en omdat het Goddelijk Ware voortgaande uit den Heer het Licht des Hemels is, is het eveneens de Goddelijke wijsheid; deze is het, welke zowel de gemoederen als de ogen der Engelen beschijnt [*illuminat*], en dezelfde is het ook welke de gemoederen der mensen, maar niet hun ogen verlicht

[*illustrat*], en hun geeft het ware te verstaan en eveneens het goede te doorvatten, wanneer de mens uit den Heer en niet uit zich het Woord leest; dan immers is hij in samenzijn met de Engelen, en innerlijk in een doorvatting eender aan de geestelijke doorvatting der Engelen; en die geestelijke doorvatting, welke de mens-Engel heeft, vloeit in zijn natuurlijke doorvatting in, welke hem eigen is in de wereld, en verlicht deze; daaruit heeft de mens die het Woord leest vanuit de aandoening van het ware, verlichting door den Hemel uit den Heer.

1068. *Vers 12, 13, 14. En de tien hoornen die gij hebt gezien, tien koningen zijn het, die het koninkrijk nog niet hebben ontvangen, maar de mogendheid evenals koningen op één uur ontvangen met het Beest. Dezen hebben een gevoelen, en hun macht en mogendheid zullen zij aan het beest overgeven. Dezen rullen met het Lam strijden, en het Lam zal hen overwinnen, omdat Het de Heer der heren is, en de Koning der koningen; en die met Hetzelve zijn, de geroepenen en de uitverkorenen en de getrouwen.* En de tien hoornen die gij hebt gezien, tien koningen zijn het, betekent de ware dingen des Woords ten aanzien van de macht: die het Koninkrijk nog niet hebben ontvangen, maar de mogendheid evenals koningen op een uur ontvangen met het Beest, betekent bij hen die niet aldus hebben erkend dat de mogendheid des Heren over den Hemel en de aarde in den mens is overgedragen, en die de Goddelijke heiligheid hebben toegekend aan het Woord, en niet aldus aan de uitspraken van den Paus: dezen hebben één gevoelen, en hun macht en mogendheid zullen zij aan het Beest overgeven, betekent de eensgezindheid, dat het Woord het Goddelijk Ware is, van hetwelk de Kerk ten aanzien van haar leer afhangt: dezen zullen met het Lam strijden, en het Lam zal hen overwinnen, betekent dat zij twist zullen hebben met hen die worden verstaan onder de loonhoer, over de heiligheid des Woords, en over de mogendheid des Heren om de mensen te zaligen, en dat de Heer diegenen door uitnemen bevrijdt die uit Hem door het Woord, en niet uit de vrouw-loonhoer hebben willen geleid worden: omdat Het de Heer der heren is, en de Koning der koningen, betekent omdat de Heer het Goede Zelf en het Ware Zelf is, en vandaar Almachtig: en die met Hetzelve zijn, de geroepenen, en de uitverkorenen en de getrouwen, betekent dat zij die in de liefde tot den Heer, in de liefde jegens de naaste, en in het geloof der naastenliefde zijn, in de waarheid zijn aangaande de Goddelijke macht des Heren en aangaande de Goddelijke heiligheid des Woords.

1069. En de tien hoornen die gij hebt gezien, tien koningen zijn het; dat dit de ware dingen des Woords ten aanzien van de macht betekenen, staat vast

uit de betekenis van de hoornen, zijnde de macht van het ware, waarover boven n 316, 567, 776, 1041; dat het tien hoornen waren, is omdat met tien velen en eveneens vele dingen worden aangeduid, voorts ook allen en alle dingen; men zie boven no. 675; vandaar wordt met tien hoornen, wanneer het de ware dingen vanuit het Woord betreft, alle macht aangeduid; en uit de betekenis van de tien koningen, zijnde de ware dingen des Woords en daaruit der Kerk, waarover boven hier en daar. In deze drie Verzen, en eveneens in de Verzen 16 en 17, wordt ontvouwd, wat wordt aangeduid met de tien hoornen van het Beest, namelijk dat het die Goddelijke ware dingen zijn, welke de Babylonische natie heeft ontwijd; en van deze zijn de voornaamste, dat de Heer de mogendheid heeft over den Hemel en over de aarde, en dat alleen het Woord heilig Goddelijk is; deze twee immers maken de Kerk zelf des Heren op aarde; de Kerk immers is de Kerk uit hoofde hiervan, dat de Heer wordt aanbeden, en dat het Woord wordt gelezen; de Heer immers hervormt den mens, en het Woord leert hoe de mens zal levert opdat hij uit den Heer worde hervormd; en daarom zou, Indien die twee ware dingen niet werden erkend en opgenomen, de Kerk zelf vergaan; op die beide ware dingen immers wordt de Kerk gegrondvest. Daarvandaan is het, dat het vanuit des Heren Goddelijke Voorzienigheid is geschied, dat zekere Kerken zich van de Babylonische hebben afgescheiden, welke de Goddelijke Macht des Heren over den Hemel en over de aarde evenwaardig aan de macht van God den Vader erkennen, en welke eveneens de Goddelijke heiligheid aan het Woord alleen toekennen; in dit is voorzien uit den Heer, opdat niet de in de Europese wereld gegrondveste Christelijke Kerk zou vallen: dat het deze dingen zijn, welke met de tien hoornen, zijnde tien koningen, worden aangeduid, zal vaststaan uit hetgeen volgt.

Voortzetting over het Woord: Aangezien het Woord het Goddelijk Ware is, en dit voortgaat vanuit het Goddelijk Zijn des Heren, zoals het Licht uit de zon, zo volgt dat de Heer het Woord is, omdat hetzelfde het Goddelijk Ware is. Dat de Heer het Woord is, omdat het het Goddelijk Ware is, en dat dit voortgaat vanuit Zijn Goddelijk Zijn, zijnde de Goddelijke Liefde, is omdat de Goddelijke Liefde in Hem was, toen Hij in de wereld was, zoals de Ziel in het Lichaam; en omdat vanuit de Goddelijke Liefde het Goddelijk Ware voortgaat, zoals het licht vanuit de zon, zoals is gezegd, was derhalve het Menselijke des Heren in de wereld het Goddelijk Ware voortgaande vanuit de Goddelijke Liefde welke in Hem was: dat het Goddelijke Zelf, hetwelk Jehovah en Vader wordt

genoemd, zijnde de Goddelijke Liefde, in den Heer was vanuit de ontvangenis, blijkt bij de Evangelisten Mattheus en Lukas; bij Mattheus uit deze dingen “Als Maria, de moeder van Jezus, met Jozef ondertrouwd was, eer zij samengekomen waren, werd bevonden in de baarmoeder hebbende vanuit den Heiligen Geest: en de Engel zeide tot Jozef in den droom: Vrees niet Maria uw bruid aan te nemen, want hetgeen in haar geboren is, is vanuit den Heiligen Geest: dit is geschied, opdat zou worden vervuld hetgeen gezegd is uit den Heer door den Profeet Zie, de maagd zal in de baarmoeder hebben, en een Zoon baren. En Jozef bekende haar niet, totdat zij had gebaard haar Eerstverwekten Zoon; en hij noemde Zijn Naam Jezus”, 1: 18 tot 25. En bij Lukas met deze woorden: ‘De Engel zeide tot Maria: Zie, gij zult ontvangen in de baarmoeder, en een Zoon baren, en gij zult Zijn Naam noemen Jezus; Deze zal groot zijn, en de Zoon des Allerhoogsten genoemd worden: Maria echter zeide tot den Engel: Hoe zal dit geschieden, omdat ik geen man beken: aan haar antwoordde de Engel: De Hellige Geest zal komen over u, en de kracht des Allerhoogsten zal u overschaduwten, weswege ook hetgeen geboren wordt vanuit u, het Hellige, zal worden genoemd de Zoon Gods’, Hfdst. 1: 30 tot 35; omdat Hij is ontvangen uit Jehovah, wordt Hij derhalve in het Woord zo vaak genoemd de Zoon Gods, en wordt Jehovah Zijn Vader genoemd; en Jehovah ten aanzien van Diens Zijn is de Goddelijke Liefde, en ten aanzien van Zijn Bestaan het Goddelijk Goede verenigd met het Goddelijk Ware. Uit deze dingen kan men zien, wat wordt verstaan onder het Woord dat was bij God en dat was God, en eveneens hetwelk was het Licht dat elk mens beschijnt, bij Johannes, Hfdst. 1: 1 tot 10, namelijk dat het was het Goddelijk Ware voortgaande uit den Heer, aldus de Heer ten aanzien van Zijn Bestaan: dat de Heer ten aanzien van Zijn Bestaan het Goddelijk Ware was, en dat Dit was Zijn Goddelijk Menselijke, omdat Dit ontstond vanuit Dienst Goddelijk Zijn, zoals het lichaam vanuit de ziel, betuigen openlijk deze woorden bij Johannes: ‘Het Woord is Vlees geworden, en het heeft onder ons gewoond, en wij hebben Zijn heerlijkheid gezien, een heerlijkheid zoals van den Enigverwekte uit den Vader’, Vers 14 van hetzelfde Hoofdstuk: het Woord is het Goddelijk Ware, hetwelk ook de heerlijkheid is; het Vlees is het Goddelijk Menselijke; de

Enigverwekte uit den Vader is het Bestaande of het Voortgaande vanuit het Goddelijk Zijn in Hem.

1070. En het koninkrijk nog niet hebben ontvangen, maar de mogendheid evenals koningen op een uur ontvangen met het Beest; dat dit betekent bij hen die niet aldus hebben erkend dat de mogendheid des Heren over den Hemel en de aarde in de mens is overgedragen, en die de Goddelijke heiligheid hebben toegekend aan het Woord, en niet aldus aan de uitspraken van den Paus, staat vast uit de betekenis van de koningen, zijnde de ware dingen des Woords, hier die twee primaire Ware dingen, waarover in de vlak voorafgaande Verzen is gehandeld; uit de betekenis van het Koninkrijk, zijnde de Kerk, hier de Kerk die Babylonië wordt genoemd, waar die twee ware dingen zijn ontwijd, en die evenwel door dezen die onder de koningen worden verstaan die nog niet het Koninkrijk hebben ontvangen, niet zijn ontwijd, maar zijn aanvaard; uit de betekenis van één uur, zijnde enig deel; met het uur immers wordt in het Woord, zoals met tijden in het algemeen en in het bijzonder, een ding aangeduid ten aanzien van het hoedanige van zijn staat; hier dus met een uur enig deel, bijgevolg dat zij met de vrouwloonhoer enigermate zouden regeren; uit deze dingen dus spruit deze zin voort, dat die twee primaire ware dingen der Kerk, namelijk dat de mogendheid des Heren over den Hemel en over de Kerk, bijgevolg over de zielen der mensen om die te zaligen, in een zeker mens is overgedragen, en dat de stem des monds van den Paus evenwaardig is in macht en heiligheid aan het Woord, niet erkend zijn, aldus niet ontwijd: dat die woorden dezen zin inhebben, kan bovenal worden gezien uit hetgeen volgt, namelijk dat zij de mogendheid zullen overgeven aan het Beest, waarmede wordt aangeduid dat zij de Goddelijke heiligheid aan het Woord zullen toekennen; voorts dat het Lam zal strijden met hen, en dat het Lam hen zal overwinnen; waarmede wordt aangeduid, dat zij zullen erkennen dat de Heer de mogendheid heeft van te zaligen, aldus dat Hijzelf de heerschappij heeft over den Hemel, de Kerk en de zielen der mensen, en niet de Paus. Gezegd is boven dat het twee dingen zijn die de Kerk maken, namelijk de erkenning en het geloof dat de Heer de mogendheid heeft van te zaligen, en dat het Woord Goddelijk is, en dat waar die twee niet worden erkend en geloofd, daar de Kerk niet is; de oorzaak hiervan is deze, dat de Heer den mens hervormt, en hem het geloof en de liefde geeft, en het Woord leert den weg diep de mens zal gaan tot den Heer, opdat hij het geloof en de liefde uit Hem ontvange; indien deze twee dingen niet worden bekend in de Kerk, is zij de Kerk niet; maar opdat niet de Kerk in de Europese wereld geheel en al ten onder zou gaan, is uit den Heer daarin voorzien, dat er niet slechts binnen

het rijk van Babylonië, maar ook buiten hetzelfde, gezelschappen zouden zijn, welke in die twee primaire Ware dingen, zijnde de pilaren en fundamenten van de Kerk zelf, met de Babylonischen niet één zouden maken; binnen Babylonië zijn het zij die in Frankrijk zijn, en verscheidenen in Holland, Engeland, Schotland en Ierland, die de mogendheid van de mensen te zaligen niet van den Heer hebben afgenomen, noch de Goddelijke heiligheid van het Woord, en deze en gene toegekend aan een zekeren plaatsvervanger; zoals kan vaststaan uit den twist van de Franse Kerk met de Roomse, welke langen tijd heeft voortgeduurd, en nog voortduurt; over deze vooral zijn de dingen gezegd die in de Verzen 12, 13, 14 zijn bevat. Aangezien er buiten de rijken van Babylonië Kerken zijn die alle mogendheid van te zaligen aan den Heer geven, en geen aan den Paus, en het Woord alleen als Goddelijk erkennen, en geheel en al van de pauselijke heerschappij zijn teruggetreden, en vandaar Protestanten en Hervormden worden genoemd, wordt derhalve over dezen eveneens in dit Hoofdstuk gehandeld; zij zijn het immers van wie gezegd wordt dat zij de loonhoer zullen haten, en haar verwoest zullen maken, en naakt, en haar vlezen zullen eten, en haar zullen verbranden met vuur, en die het Koninkrijk aan het Beest zullen geven, vers 16, 17: maar over deze dingen in hetgeen volgt.

Voortzetting over het Woord: Maar omdat het in de wereld onbekend is, hoe het moet worden verstaan dat de Heer het Woord is, Johannes 1: 1, 2, 14, moet het verder worden ontvouwd. Het is bekend in de Kerk, dat God is het Goede Zelf en het Ware Zelf, en dat vandaar al het Goede dat de Engel heeft en dat de mens heeft, uit God is; eender al het Ware: omdat nu de Heer God is, is Hij ook het Goddelijk Goede en het Goddelijk Ware, en dit is het wat wordt verstaan onder het Woord dat was bij God en dat was God, en eveneens dat het was het Licht beschijnende elk mens; voorts dat het Vlees is geworden, dat is, Mens in de wereld. Dat de Heer het Goddelijk Ware was, zijnde het Woord, toen Hij in de wereld was, leert Hijzelf in vele plaatsen, waar Hij Zich noemt HET LICHT, voorts waar Hij Zich noemt den Weg, DE WAARHEID, en het Leven; en waar Hij zegt dat DE GEEST DER WAARHEID voortgaat uit Hem; de Geest der Waarheid is het Goddelijk Ware; toen de Heer van gedaante was veranderd, beeldde Hij het Woord uit; met het aangezicht hetwelk flitste zoals de zon, het Goddelijk Goede ervan, en met de klederen welke blank waren zoals het Licht, en wit zoals de sneeuw, het Goddelijk Ware; Mozes en Elias,

die toen spraken met den Heer, betekenden ook het Woord. Mozes het Historische Woord, en Elias het Profetische Woord: bovendien werd door alle dingen van het lijden des Heren uitgebeeld, hoedanig geweld de Joodse natie het Woord had aangedaan. Oak wordt de Heer krachtens het Goddelijk Ware, hetwelk Hijzelf is, genoemd God, Koning, en Engel, en eveneens wordt Hij verstaan onder de Rots in Choreb, en onder de Rots waar van Petrus sprake is. Uit deze dingen kan vaststaan, dat de Heer het Woord is, omdat Hij het Goddelijk Ware is: het Woord in de letter, hetwelk bij ons is, is het Goddelijk Ware in laatsten.

1071. Dezen hebben één gevoelen, en hun macht en mogendheid zullen zij overgeven aan het beest; dat dit de eensgezindheid betekent, dat het Woord het Goddelijk Ware is, van hetwelk de Kerk ten aanzien van haar leer afhangt, staat vast uit de betekenis van één gevoelen hebben, zijnde de eensgezindheid; en uit de betekenis van de macht en de mogendheid aan het Beest overgeven, zijnde dat het Woord het Goddelijk Ware is, van hetwelk de Kerk ten aanzien van haar leer afhangt; met het Beest immers wordt het Woord aangeduid; men zie boven no. 1038; en met aan hetzelfde overgeven de macht en de mogendheid, wordt aangeduid hetzelfde erkennen als het Goddelijk Ware, vanuit hetwelk de Kerk de leer heeft. Boven is gezegd, dat de Franse Kerk het Woord als het Goddelijk Ware erkent, en Goddelijke inspiratie aan de afzonderlijke dingen des Woords toekent, en aan de uitspraken van den Paus niet een gelijke ten aanzien van de dingen die de middelen der zaliging zijn; en dat eender de anderen doen in de Europese wereld; *en* dat dit vanuit de Goddelijke Voorzienigheid des Heren is geschied, opdat niet de Christelijke Kerk geheel en al ten onder zou gaan, ter oorzaak hiervan, dat de mens door het Woord vergemeenschapping en eveneens verbinding heeft met den Hemel, en door den Hemel met den Heer; en dat er in het geheel geen vergemeenschapping en verbinding met den Hemel en met den Heer kan worden gegeven door de verkondigingen en uitspraken van den Paus, omdat die niet ten doel hebben het heil der zielen, maar de overheersing; en alle edicten en statuten, die de overheersing ten doel hebben, vooral over de dingen die des Hemels en der Kerk zijn, hebben vergemeenschapping en maken verbinding met de hel. Uit deze dingen blijkt, wat wordt aangeduid met de tien koningen, die hun macht en mogendheid zullen overgeven aan het Beest.

Voortzetting over het Woord: Maar omdat het wel niet anders kan dan het bevattingsvermogen te boven gaan, dat de Heer ten aanzien

van het Menselijke in de wereld het Woord is geweest, dat is, het Goddelijk Ware, volgens deze dingen bij Johannes: *'En het Woord is Vlees geworden, en heeft onder ons gewoond, en wij hebben Zijn heerlijkheid gezien, een heerlijkheid zoals des Enigverwekten vanuit den Vader'*, Hfdst. 1: 14, zal het derhalve, voor zoveel als het kan, ter bevattning wederom worden ontplooid: van ieder wederverwekt mens kan het worden gezegd, dat hij zijn Ware en zijn Goede is, aangezien de denking, welke van zijn verstand is, vanuit de Ware dingen is, en de aandoening, welke van zijn wil is, vanuit de goede dingen is; vandaar is het enerlei of gij zegt dat de mens zijn verstand en zijn wil is, dan wel of gij zegt dat de mens zijn Ware en zijn Goede is; het lichaam is slechts gehoorzaamheid, want dit spreekt wat de mens vanuit het verstand denkt, en het doet wat hij vanuit de aandoening wil; aldus stemmen het lichaam en die dingen wederzijds met elkander overeen, en maken één, zoals de uitwerking en de uitwerkende oorzaak; die dingen tezamen genomen zijn bet menselijke. Zoals van den wederverwekten mens kan worden gezegd dat hij zijn ware en zijn goede is, aldus kan van den Heer als Mens worden gezegd dat Hij is het Ware zelf of het Goddelijk Ware, en het Goede zelf of het Goddelijk Goede. Uit deze dingen nu staat de waarheid vast, dat de Heer ten aanzien van Zijn Menselijke in de wereld het Goddelijk Ware, dat is, het Woord is geweest; en dat toen alles wat Hij sprak, het Goddelijk Ware was, zijnde het Woord: en dat nadien, toen Hij was heengegaan tot den Vader, dat is, toen Hij een was geworden met den Vader, het Goddelijk Ware voortgaande uit Hem, de Geest der Waarheid is, welke vanuit Hem en tegelijk vanuit den Vader in Hem uitgaat en voortgaat.

1072. Dezen zullen met het Lam strijden, en het Lam zal hen overwinnen; dat dit betekent dat zij twist zullen hebben met hen die worden verstaan onder de loonhoer, over de heiligheid des Woords, en over de mogendheid des Heren om de mensen te zaligen, en dat de Heer diegenen door uitnemen bevrijdt, die uit Hem door het Woord, en niet uit de vrouw-loonhoer hebben willen geleid worden, staat vast uit de betekenis van strijden het Lam, zijnde twist hebben over de heiligheid des Woords en over de mogendheid des Heren om de mensen te zaligen; want zij die twist hebben over die dingen, strijden met den Heer, niet echter tegen den Heer; de Heer immers is bet Woord, en de Heer is het Heil; en uit de betekenis van en het Lam zal hen

overwinnen, zijnde dat Hij diegenen door uitnemen bevrijdt, die uit Hem door het Woord onderricht en geleid willen worden; dat dezen het zijn, die de Heer overwint, blijkt uit hetgeen volgt in dit Vers, namelijk dat zij zijn die met Hem zijn, geroepenen, uitverkorenen en getrouwen. Dezen zijn allen in de aan de pauselijke heerschappij onderworpen rijken, die den Paus slechts het hoofd der Kerk noemen, en niet plaatsvervanger in dien zin, dat hij in de plaats is van den Heer in de wereld ten aanzien van de mogendheid om den Hemel naar willekeur te openen en te sluiten, aangezien die mogendheid de Goddelijke mogendheid is, welke niet op enig mens kan worden overgeschreven; voorts dat het den Paus niet is geoorloofd de heilige dingen des Woords te veranderen, en nieuwe niet samenstemmende dingen uit te vaardigen. Dezen zijn het die hier worden verstaan.

Voortzetting over het Woord: Dat het Woord heilig Goddelijk is van binnensten tot uitersten, komt niet uit voor den mens die zichzelf leidt, maar voor den mens dien de Heer leidt; de mens immers die zichzelf leidt, ziet niets dan het uitwendige des Woords, en oordeelt daarover vanuit den stij; doch de mens dien de Heer leidt, oordeelt over het uitwendige des Woords vanuit het heilige dat daarin is. Het Woord is zoals een Tuin, welke het hemelse Paradijs is te noemen, waarin lekkernijen en verrukkingen van elk geslacht zijn, lekkernijen vanwege de vruchten, en verrukkingen vanwege de bloemen; in welks midden de bomen des levens zijn, waarnaast de bronnen van het levende water; doch rond daaromheen zijn de bomen des wouds, waarnaast de stromen; de mens die zichzelf leidt, oordeelt over dat paradijs, hetwelk het Woord is, vanuit den omtrek ervan, waar de bomen des wouds zijn; doch de mens dien de Heer leidt, oordeelt vanuit het midden ervan, waar de bomen des levens zijn; de mens dien de Heer leidt, is daadwerkelijk in het midden ervan, en schouwt tot den Heer; doch de mens die zichzelf leidt, is daadwerkelijk in den omtrek ervan gezeten, en schouwt van daarheen tot de wereld. Het Woord is zoals een vrucht, waarin van binnen een voedend vlees is, en in het midden ervan een zaadhuisje, en in deze zaden is meest van binnen het teelkrachtige hetwelk in de goede aarde uitspruit. En het Woord is zoals een allerschoonst klein kind, van alle kanten rondom, uitgezonderd het aangezicht, met windselen over windselen omwonden; het kleine kind zelf is in den binnensten Hemel, en de windselen zijn in de lagere Hemelen, en het gemene omhulsel der windselen op aarde. Omdat

het Woord zodanig is, is het heilig Goddelijk van binnensten tot uitersten [*extrema*].

1073. Omdat Het de Heer der heren is, en de Koning der koningen; dat dit betekent omdat de Heer het Goede Zelf en het Ware Zelf is, en vandaar Almachtig, staat hieruit vast, dat de Heer wordt geheten Heer krachtens het Goddelijk Goede, en Koning krachtens het Goddelijk Ware. Het zijn twee dingen die voortgaan uit den Heer, namelijk het Goddelijk Goede en het Goddelijk Ware; deze twee gaan uit den Heer verenigd voort, maar zij worden in den Hemel door de Engelen niet zo verenigd opgenomen; in den hoogsten of derden Hemel wordt het Goddelijk Goede meer dan het Goddelijk Ware opgenomen, in den middelsten of tweeden Hemel wordt het Goddelijk Ware meer dan het Goddelijk Goede opgenomen; en daarom wordt de Derde Hemel de heerschappij des Heren genoemd, en wordt de Tweede Hemel het Koninkrijk des Heren genoemd, en vandaar eveneens worden de Engelen die in den Derden Hemel zijn, de zonen des Heren genoemd, aldus eveneens heren, en worden de Engelen in den Tweeden Hemel zonen des Koninkrijks en zonen des Konings genoemd, aldus eveneens koningen; deze en gene Engelen worden verstaan onder de heren en onder de koningen, als van den Heer wordt gezegd Heer der heren en Koning der koningen; zoals ook wanneer gezegd wordt God der goden, de Heer wordt verstaan onder God, en de Engelen onder de goden. In het algemeen echter worden onder de heren in den geestelijken zin allen verstaan die in het goede der liefde tot den Heer uit den Heer zijn, en onder de koningen zij die in de leer van het ware vanuit die liefde zijn, hetzij zij in de Hemelen, hetzij zij op aarde zijn. Omdat nu al het goede der liefde en vandaar der naastenliefde, en al het ware der leer en vandaar des geloofs, aan den mens uit den Heer door het Woord wordt gegeven, en dit diegenen weten die de Goddelijke mogendheid van de mensen te zaligen, aan den Heer, en de Goddelijke heiligheid aan het Woord toekennen, wordt hier derhalve gezegd dat het Lam hen overwint, omdat het de Heer der heren en de Koning der koningen is, dat is, omdat de Heer alleen het Goddelijk Goede en het Goddelijk Ware is, en vandaar eveneens het Woord. Aangezien de Heer alle dingen verricht uit het Goddelijk Goede door het Goddelijk Ware, wordt derhalve ook onder den Heer der heren en den Koning der koningen de Heer als Almachtige verstaan.

Voortzetting over het Woord: Dat het Woord zodanig is, is omdat het in zijn oorsprong het Goddelijke Zelf is, voortgaande uit den Heer, hetwelk het Goddelijk Ware wordt genoemd; en wanneer dit tot de mensen in de wereld is nedergelaten, gaat het in volgorde door de

Hemelen heen, volgens hun graden, welke er drie zijn; en in iederen Hemel is het aangepast aan de wijsheid en het inzicht der Engelen daar geschreven; en ten slotte is het vanuit den Heer door de Hemelen tot de mensen nedergelaten, en daar is het aangepast aan hun verstand en bevatting geschreven, en afgekondigd; dit dus is de zin der letter ervan, waarin het Goddelijk Ware, zodanig als het in de drie Hemelen is, in volgorde duidelijk onderscheiden opgeborgen nederligt: waaruit blijkt, dat alle wijsheid der Engelen, die in de drie Hemelen zijn, aan ons Woord uit den Heer is ingegeven, en in het binnenste ervan de wijsheid der Engelen van den Derden Hemel, welke voor den mens onbegrijpelijk en onuitsprekelijk is, omdat zij vol is van de verborgenheden en de schatten der Goddelijke waarheden; deze dingen schuilen verborgen in alle en de afzonderlijke dingen van ons Woord; en omdat het Goddelijk Ware de Heer in de Hemelen is, is derhalve ook de Heer Zelf in alle en de afzonderlijke dingen van Zijn Woord, zoals in Zijn Hemelen, aanwezig, en kan gezegd worden wonende: eender als Hijzelf heeft gezegd van de Ark des verbonds, waarin alleen de Tien Geboden aan de beide tafelen ingegrift, de eerstelingen des Woords, waren nedergelegd; Hij zeide immers dat Hij daar sprak met Mozes en Aharon, dat Hij daar aanwezig was, dat Hij daar woonde, en dat zij het Heilige der heiligen was, en eveneens het Habitakel zoals in den Hemel.

1074. En die met Hetzelve zijn, de geroepenen en de uitverkorenen en de getrouwen; dat dit betekent dat zij die in de liefde tot den Heer, in de liefde jegens den naaste, en in het geloof der naastenliefde zijn, in de waarheid zijn aangaande de Goddelijke Mogendheid des Heren en aangaande de Goddelijke heiligheid des Woords, staat vast uit de betekenis van de geroepenen, wanneer het door den Heer wordt gezegd, zijnde zij die in de liefde tot den Heer zijn; uit de betekenis van de uitverkorenen, zijnde zij die in de liefde jegens de naaste zijn; en uit de betekenis van den getrouwen, zijnde zij die in het geloof der naastenliefde zijn; dat zij onder *de* geroepenen, de uitverkorenen en de getrouwen worden verstaan, staat vast uit het Woord waar zij geroepenen, uitverkorenen en getrouwen worden geheten; en hieruit dat de Engelen van den derden Hemel, die in de liefde tot den Heer zijn, geroepenen worden geheten, dat de Engelen van den tweeden Hemel, die in de liefde jegens de naaste zijn, uitverkorenen worden geheten, en dat de Engelen van den eersten Hemel, die in het geloof der naastenliefde zijn, getrouwen worden

geheten: omdat nu in de Kerk des Heren op aarde, diegenen zijn die vanuit den Derden, vanuit den Tweeden, en vanuit den Eersten Hemel zijn, en die derhalve na den dood Engelen van hun Hemel worden, is het vandaar, dat onder de geroepenen, de uitverkorenen en de getrouwen allen worden verstaan die in de koninkrijken onder de heerschappij van den Paus zijn, die de mogendheid van de mensen te zaligen aan den Heer toekennen, en de Goddelijke heiligheid en inspiratie toeschrijven aan het allene Woord, en in deze twee dingen terugtreden van het plaatsvervangerschap van den Paus.

Voortzetting over het Woord: Aangezien het Goddelijk Ware, toen het vanuit den Heer Zelf door de drie Hemelen tot aan de mensen in de wereld toe heenging, in iederen Hemel geschreven is en het Woord is geworden, is derhalve het Woord het één-zijn [*unio*] van de Hemelen onderling, en het één-zijn van de Hemelen met de Kerk in de wereld; het Woord immers is hetzelfde overal, maar het verschilt slechts in volmaaktheid van heerlijkheid en wijsheid, volgens de graden waarin de Hemelen zijn: vandaar is het, dat het heilig Goddelijke uit den Heer door de Hemelen invloeit bij den mens in de wereld, die het Goddelijke des Heren en het heilige des Woords erkent, als hij het leest; en dat zulk een mens vanuit het Woord, als vanuit den Heer Zelf, of vanuit den Hemel zelf, kan worden onderricht en wijsheid putten voor zoveel als hij haar liefheeft; en hij zo kan worden gevoed met de spijs waarmede de Engelen zelf worden gevoed, waarin het leven is, volgens deze woorden des Heren: *'De woorden die Ik tot u spreek, zijn geest en leven'*, Johannes vi: 63; *'Het water dat Ik u zal geven, zal worden een bron des waters springende tot in het eeuwige leven'*, Joh. iv: 14. *'De mens leeft niet vanuit brood alleen, maar vanuit elk woord uitgaande vanuit den mond Gods'*, Matth. iv: 4. *'Werkt de spijs die blijft tot in het eeuwige leven, welke de Zoon des Mensen u zal geven'*, Joh. vi: 27. Zodanig is het Woord.

1075. Vers 15. *En hij zeide tot mij: De wateren die gij hebt gezien, waar de loonhoer zit, volken en scharen zijn het, en natiën en tongen.* En hij zeide tot mij: De wateren die gij hebt gezien, waar de loonhoer zit, volken en scharen zijn het, en natiën en tongen, betekent de leerstellige dingen vanuit het Pauselijk Consistorie in het algemeen, aldus de overige dingen, dat zij innerlijke en uiterlijke valse en boze dingen zijn.

1076. En hij zeide tot mij: De wateren die gij hebt gezien, waar de loonhoer zit; dat dit betekent de leerstellige dingen vanuit het Pauselijk Consistorie

in het algemeen, aldus de overige dingen, staat vast uit de betekenis van de wateren, zijnde de ware dingen des Woords, en vandaar der Kerk, bijgevolg de leerstellige dingen, waarover no. 71, 483, 518, 854; hier de vervalste en ontwijde ware dingen, omdat zij het zijn waarop de loonhoer zit, met wie Babylonië wordt aangeduid, waar alle heilige dingen der Kerk zijn ontwijd; en uit de betekenis van waar de loonhoer zit, zijnde waar de heerschappij van Babylonië is; met de loonhoer immers wordt de Kerk aangeduid, die Babylonië is geworden door de ontwijding van alle dingen van het goede en het ware, waarover boven no. 1032; en met zitten wordt heersen aangeduid, zoals eveneens boven, no. 1033, 1038, 1062; en omdat met de wateren worden aangeduid de leerstellige dingen, die in Babylonië zijn, en zij van het Pauselijk Consistorie uitgaan, worden derhalve met de wateren waar de loonhoer zit, de leerstellige dingen aangeduid die vanuit het Pauselijk Consistorie zijn; hier de overige dingen, behalve de twee waarover tot nu toe is gesproken; de reeks immers der dingen van Vers 12 tot 17 is deze: in de Verzen 12, 13, 14 wordt gehandeld over de twee ontwijde ware dingen, welke de primaire der Kerk zijn, namelijk over de Goddelijke Mogendheid des Heren over den Hemel en de Kerk, en over de Goddelijke heiligheid van het Woord, namelijk dat zij binnen de koninkrijken van Babylonië door velen niet zijn geprofaneerd, omdat zij niet zijn aanvaard; in Vers 15 echter wordt gehandeld over de ontwijde ware en goede dingen in het algemeen, aldus over de overige dingen; in de Verzen 16 en 17 echter wordt gehandeld over hen die buiten Babylon zijn, die de Goddelijke Mogendheid des Heren over de heilige dingen der Kerk erkend hebben, en eveneens de Goddelijke heiligheid des Woords, zijnde zij die de Hervormden worden genoemd; dit is de reeks der dingen van Vers 12 tot 17, in den inwendigen zin.

Voortzetting over het Woord: Gezegd is dat het Goddelijk Ware voortgaat uit den Heer, en dat het vandaar het Woord is, en door het Woord de Engelen en de mensen de wijsheid hebben: Doch zolang als men niet weet hoe het Goddelijk Ware uit den Heer voortgaat, kan iets zodanigs gezegd, maar niet verstaan worden. Het Goddelijk Ware, hetwelk hetzelfde is als de Goddelijke Wijsheid, gaat uit den Heer voort zoals het Licht en de Warmte vanuit de Zon: De Heer is de Goddelijke Liefde Zelf, en de liefde in de Hemelen verschijnt vanwege de overeenstemming zoals vuur, en de Goddelijke Liefde des Heren zoals de Zon, roodachtig en blinkend zoals de zon der wereld; vanuit die Zon, welke hoog boven de Hemelen is waar de Engelen zijn, en de Goddelijke Liefde is, gaat warmte en licht voort,

en de Warmte daaruit is het Goddelijk Goede, en het Licht daaruit is het Goddelijk Ware; dat de warmte is het Goddelijk Goede, is omdat alle warmte des levens, voortgaande vanuit de liefde, wordt gevoeld als het goede; zij is immers geestelijke warmte; en dat het licht is het Goddelijk Ware, is omdat alle Licht voortgaande vanuit de liefde wordt waargenomen als het ware; het is immers geestelijk Licht; en daarom ziet het verstand vanuit dit licht de ware dingen, en voelt de wil vanuit die warmte de goede dingen; vandaar is het, dat in het Woord onder het hemelse Vuur de liefde wordt verstaan, en onder het hemelse Licht de wijsheid. Iets eenders is het geval met den mens en met den Engel; iedere Engel en ieder mens is zijn liefde, en iedere mens en Engel is omstuwd van een sfeer die uitvloeit van zijn liefde; die sfeer bestaat uit het goede zijner liefde en uit het ware zijner liefde, want de ene en de andere liefde brengt voort, zoals het vuur warmte en licht; vanuit den wil van den mens en den Engel brengt zij het goede voort, en vanuit het verstand van hen brengt zij het ware voort; deze sfeer heeft een uitbreiding in de Hemelen naar alle kanten volgens het hoedanige en het hoevele der liefde, indien de mens of de Engel goed is; doch in de hel naar alle kanten indien de mens of de engel boos is. Maar de sfeer der liefde van den mens en van den Engel heeft een eindige uitbreiding, alleen in weinige gezelschappen des Hemels of der Hel, de sfeer echter der Liefde des Heren heeft, omdat zij Goddelijk is, een oneindige uitbreiding, en schept de Hemelen zelve.

1077. Volken en scharen zijn het, en natiën en tongen; dat dit betekent welke innerlijke en uiterlijke valse en boze dingen zijn, staat vast uit de betekenis van de volken, zijnde zij die in de ware dingen zijn, en in den tegengestelden zin zij die in de valse dingen zijn, waarover n. 175, 331, 625; uit de betekenis van de scharen, zijnde ook zij die in de ware dingen of in den tegengestelden zin in de valse dingen zijn, want de scharen zijn volken van een lager slag; uit de betekenis van de natiën, zijnde zij die in de goede dingen zijn, en in tegengestelden zin zij die in de boze dingen zijn, waarover n. 175, 331, 452, 455, 625; en uit de betekenis van de tongen, zijnde zij die in verschillende belijdenis en doorvatting van het goede zijn, waarover n. 455, 625, 657, 990. Dat de volken, scharen, natiën en tongen, de innerlijke en uiterlijke valse en boze dingen betekenen, is omdat de waarlijk geestelijke zin de dingen los van personen samenvat; en daarom, als van de volken, waaronder diegenen worden verstaan die in de ware of de valse dingen zijn, de idee van den

persoon wordt afgetrokken, dan worden in plaats van hen de ware of de valse dingen aangeduid; eender als zij wordt afgetrokken van de scharen, de natiën en de tongen. Dat de valse en boze dingen worden aangeduid, is omdat met het land [de aarde] de Kerk wordt aangeduid; vandaar worden met de volken, de scharen, de natiën en de tongen aangeduid de dingen vanuit welke de Kerk is, en deze zijn of ware en goede dingen, of valse en boze dingen; en omdat elke Kerk inwendig en uitwendig is, uit hoofde hiervan dat de ware en de goede dingen, of de valse en de boze dingen, innerlijk en uiterlijk zijn, zijn het derhalve deze welke met die woorden worden aangeduid; dit volgt eveneens hieruit, dat met de wateren waarop de loonhoer zit, waarvan hier wordt gezegd dat daarmede de volken, scharen, natiën en tongen worden aangeduid, de heilige dingen der Kerk worden aangeduid welke ontwijd zijn; men zie boven n 1033; en de ontwijde heilige dingen der Kerk zijn valse en boze dingen, want het zijn de ware dingen des Woords vervalst, en de goede dingen ervan verechtreukt.

Voortzetting over het Woord: Het Woord des Heren is wonderbaarlijk hierin, dat er in de afzonderlijke dingen ervan een wederkerige vereniging [*unitio*] van het goede en het ware is, hetgeen daarvan getuigt dat het Woord is het Goddelijke voortgaande uit den Heer, zijnde het Goddelijke Goede en het Goddelijk Ware, wederkerig verenigd; en eveneens getuigt het daarvan, dat in het Woord is het huwelijk van den Heer met den Hemel en de Kerk, hetwelk ook wederkerig is; dat het huwelijk van het goede en het ware, voorts van het ware en het goede, is in de afzonderlijke dingen des Woords, is opdat daarvandaan de Engelen wijsheid en de mensen inzicht hebben, want vanuit het allene goede wordt niet enige wijsheid en enig inzicht geboren, noch vanuit het allene ware, maar vanuit het huwelijk ervan, als de liefde wederkerig is: Deze wederkerige liefde leert de Heer bij Johannes: *‘Die Mijn vlees kauwt [manducat] en Mijn bloed drinkt, blijft in Mij, en Ik in hem’*, vi: 56. Bij denzelfde: *‘Te dien dage zult gij bekennen dat gij in Mij, en Ik in u: die Mijn geboden heeft en dezelve doet, die is het die Mij liefheeft, en Ik zal hem liefhebben’*, xiv: 20, 21; het wederkerige is, dat zij zijn in den Heer, en dat de Heer in hen is; voorts die den Heer liefheeft, dien zal ook de Heer liefhebben; de geboden hebben is zijn in de ware dingen, en dezelve doen is zijn in het goede. Het wederkerige wordt ook beschreven door den Heer in het één-zijn van Hem met den Vader, met deze woorden: *“Filippus, hoe zegt gij: Toon ons den Vader;*

gelooft gij niet dat Ik in den Vader, en de Vader in Mij; gelooft Mij dat Ik in den Vader, en de Vader in Mij”, Joh. XIV: 9 tot 11; vanuit dit wederkerig één-zijn van het Goddelijke en het Menselijke in den Heer, gaat voort het wederkerig één-zijn van het Goddelijk Goede en het Goddelijk Ware, welk één-zijn uit de Goddelijke Liefde des Heren voortgaat; voorts het wederkerige één-zijn van den Heer met den Hemel en de Kerk, en in het algemeen het wederkerig één-zijn van het goede en het ware bij den Engel des Hemels, en bij den mens der Kerk; en omdat het goede is der naastenliefde, en het ware is des geloofs, en omdat de naastenliefde en het geloof de Kerk maken, zo volgt, dat in den mens de Kerk is, wanneer het één-zijn van de naastenliefde en het geloof wederkerig in hem is: voorts, omdat het goede is des wils, en het ware is des verstands, en omdat de wil en het verstand den mens maken, zo volgt dat de mens een mens is volgens het één-zijn van den wil en alle dingen ervan met het verstand en alle dingen ervan, en wederkerig. Dit één-zijn is het, dat een huwelijk wordt genoemd, hetwelk van de schepping aan in de afzonderlijke dingen des Hemels en in de afzonderlijke dingen der wereld is; daarvandaan is de voortbrenging en de verwekking van alle dingen. Dat er zulk een huwelijk is in de afzonderlijke dingen des Woords, opdat het goede het ware liefhebbe, en het ware het goede, aldus wederzijds en over en weer, onthult de geestelijke zin des Woords. Vanwege dit huwelijk is het ook, dat het goede en het ware niet zijn twee, maar één; en dan zijn zij één, wanneer het goede is van het ware, en het ware is van het goede.

1078. *Vers 16, 17, 18. En de tien hoornen die gij hebt gezien op het Beest, dezen zullen de loonhoer halen, en haar verwoest maken, en naakt; en haar vlezen zullen zij eten, en haar verbranden met vuur. Aangezien God heeft gegeven in hun harten Zijn gevoelens te doen, en één gevoelens te doen, en te geven hun koninkrijk aan het beest, totdat voleindigd zullen worden de woorden Gods. En de vrouw die gij hebt gezien, is de grote stad hebbende het koninkrijk over de koningen der aarde.* En de tien hoornen die gij hebt gezien op het Beest, betekent de ware dingen der Kerk vanuit het Woord bij de Hervormden, vooral over de Goddelijke Mogendheid des Heren, en over de Goddelijke heiligheid des Woords: dezen zullen de loonhoer haten, betekent de totale verwerping van de dogma's, door dewelke het Pauselijke Consistorie de ware dingen des Woords heeft vervalst, en de goede dingen ervan heeft verechtreukt, en zo de heilige dingen der Kerk heeft ontwijd: en haar verwoest maken, en naakt,

betekent de verwerping van de valse dingen ervan, zijnde de vervalste ware dingen, en dan de openbaring dat zij zonder elk ware waren: en haar vlezen zullen zij eten, betekent de verwerping van de boze dingen ervan, zijnde de verechtreukte goede dingen, en dan de openbaring dat zij zonder elk goede waren: en zij haar verbranden met vuur, betekent de verwerping van dien gansen godsdienst, welke de heilige dingen der Kerk heeft ontwijd door de liefde van de heerschappij over die dingen en over den Hemel: aangezien God heeft gegeven in hun harten haar vonnis te vellen, betekent die dingen uit den Heer, opdat zij geheel en al zouden terugtreden: en één vonnis te vellen, betekent eensgezind: en te geven hun koninkrijk aan het Beest, betekent de erkenning van het Woord als Goddelijk, en de grondvesting van de Kerk daarop: totdat voleindigd zullen worden de woorden Gods, betekent tot aan den laatsten staat der Kerk, wanneer het Gericht daar is, en daarna den nieuwen: en de vrouw die gij hebt gezien, is de grote stad, betekent de goddeloze leer der Kerk; hebbende het koninkrijk over de koningen der aarde, betekent de heerschappij ervan over de ware dingen der Kerk.

1079. En de tien hoornen die gij hebt gezien op het Beest; dat dit betekent de ware dingen der Kerk vanuit het Woord bij de Hervormden, vooral over de Goddelijke mogendheid des Heren, en over de Goddelijke heiligheid des Woords, staat vast uit de betekenis van de tien hoornen op het Beest, zijnde de ware dingen der Kerk vanuit het Woord, waarover boven n. 1069; dat de hoornen de ware dingen zijn ten aanzien van de macht, n. 316, 567, 776, 1041: en dat het Beest het Woord is, n. 1038: dat hier de tien hoornen van het Beest betekenen de ware dingen des Woords ten aanzien van de macht bij de Hervormden, staat vast uit de dingen die in deze beide Verzen worden gezegd, namelijk dat zij de loonhoer zullen haten, haar verwoest en naakt zullen maken, haar vlezen zullen eten, en haar zullen verbranden met vuur, waarmede wordt aangeduid dat zij alle statuten en edicten van den paus geheel en al zullen verwerpen, aldus de vervalste en ontwijde dingen van hem, voornamelijk die twee waarover boven is gehandeld, namelijk over de Mogendheid over de heilige dingen der Kerk, over de zielen der mensen om. hen te zaligen (Welke wordt genoemd de mogendheid van den Hemel te openen en te sluiten), voorts over de mogendheid van het Woord uit te leggen, en de dingen die daar zijn te veranderen, ten gunste van zijn heerschappij, welke twee dingen de hoofdzaken van hun godsdienst zijn, en deze hebben de Hervormden geheel en al verworpen en met vuur verbrand. Dat deze terugtreding in dit en in het volgende Vers wordt beschreven, kan uit de reeks der dingen in den inwendigen zin vaststaan; want in de Verzen 12, 13, 14

is gehandeld over hen die deze profane dogma's hebben verworpen binnen Babylonië, en in deze beide Verzen over hen die dezelve hebben verworpen buiten Babylonië, en over de profane overige dingen wordt gehandeld in Vers 15. Dat het zo is, blijkt duidelijk, als het Woord wordt verstaan onder het Beest, de ware dingen ervan onder de hoornen van het Beest, en de Babylonische profane dingen onder de loonhoer.

Voortzetting over het Woord: Het Woord in den zin der letter verschijnt uiterst eenvoudig, maar nochtans is daarin de wijsheid der drie Hemelen verborgen; de afzonderlijke dingen immers daar hebben een al innerlijker en innerlijker zin in, een innerlijke zodanig als in den eersten Hemel is, een nog innerlijker zodanig als er in den tweeden is, en een binnenste zodanig als er in den derden Hemel is: de zin der letter heeft deze zinnen in, de ene binnen den anderen, en de ene wordt vandaar ontrold na den anderen, een ieder door zijn Hemel, wanner de mens die door den Heer wordt geleid, het Woord leest. Deze innerlijke zinnen verschillen in graad van licht en wijsheid volgens de Hemelen, maar toch maken zij één door invloed, en vandaar door overeenstemmingen; hoe zij echter aldus een maken, zal in hetgeen volgt worden gezegd. Uit deze dingen blijkt, hoe het Woord is geïnspireerd uit het Goddelijke, en dat hetzelfde vanuit zulk een inspiratie is geschreven, waarmede iets anders in de wereld geenszins kan worden vergeleken. De verborgenheden van de wijsheid der drie Hemelen, welke daarin zijn, zijn de mystieke dingen waarover verscheidenen spreken.

1080. Dezen zullen de loonhoer haten; dat dit betekent de totale verwerping van de dogma's door dewelke het Pauselijk Consistorie de ware dingen des Woords heeft vervalst en de goede dingen ervan heeft verechtbreukt, en zo de heilige dingen der Kerk heeft ontwijfd, staat vast uit de betekenis van haten, zijnde geheel en al verwerpen; en uit de betekenis van de loonhoer, zijnde Babylonië, welke een loonhoer wordt genoemd vanwege de vervalsing en de echtbreking van het Woord, en vandaar vanwege de ontwijding van de heilige dingen der Kerk; dat met de loonhoer en het loonhoerendom zulle dingen in het Woord worden aangeduid, zie men boven in n. 141, 817, 881, 1032: verstaan worden de Hervormden, die de dogma's geheel en al hebben verworpen, welke uit het Pauselijk Consistorie zijn voortgegaan; en omdat deze dogma's ten doel hadden de uitbreiding van de heerschappij, en niet het heil der mensen, konden zij niet anders dan tegen de ware en de goede dingen des Woords zijn en derhalve dezelve vervalsen en echtbreken.

Voortzetting over het Woord: Gezegd is dat in iederen Hemel het Woord is, en dat ons Woord die Woorden in volgorde inheeft, en dat zij zo één maken door invloed en vandaar door overeenstemmingen: hier dus zal worden gezegd, wat overeenstemming is, voorts wat invloed, anders kan het niet worden begrepen, hoedanig het Woord van binnen in zijn schoot is, aldus ten aanzien van zijn leven uit den Heer, hetwelk de ziel ervan is. Maar het zal door Voorbeelden worden toegelicht, wat overeenstemming en wat invloed is. De wisselingen van het aangezicht, welke de gelaatsuitdrukking [*vultus*] worden genoemd, stemmen overeen met de aandoeningen van den animus; en daarom wisselt het aangezicht ten aanzien van zijn gelaatsuitdrukkingen, zoals de aandoeningen van den animus ten aanzien van zijn staten: die variaties in het aangezicht zijn overeenstemmingen, bijgevolg ook het aangezicht zelf; en de actie van den animus in hetzelfde, opdat de overeenstemmingen zich vertonen, wordt invloed genoemd. Het gezicht van des mensen denking, hetwelk het verstand wordt genoemd, stemt overeen met het gezicht van zijn oog; en daarom ook verschijnt vanuit het licht en de vlam der ogen het hoedanige der denking vanuit het verstand; het gezicht van het oog is de overeenstemming, bijgevolg het oog zelf; de actie van het verstand in het oog, door dewelke de overeenstemming zich vertoont, is de invloed. De actieve denking, zijnde des verstands, stemt overeen met de spraak welke des monds is; de spraak is de overeenstemming, eender de mond en het al ervan; de actie der denking in de spraak en in de spraakorganen, is de invloed. De doorvatting des gemoeds stemt overeen met den reuk der neusvleugels; de reuk en de neusvleugels zijn overeenstemmingen, en de actie is de invloed; vandaar is het, dat van den mens die innerlijke doorvatting heeft, wordt gezegd dat hij een scherpen neus heeft, en van een ding doorvatten wordt gezegd hetzelfde ruiken. Het luisteren, hetwelk de gehoorzaamheid is, stemt overeen met het gehoor der oren; en daarom zijn het gehoor en de oren overeenstemmingen; en de actie der gehoorzaamheid in het gehoor, zodat de mens de oren spitst en oplet, is de invloed; vandaar is het, dat luisteren en horen het ene en het andere betekenen; naar iemand luisteren en horen, is gehoorzamen, en iemand aanluisteren en horen, is met de oren horen. De actie van het lichaam stemt overeen met den wil; de actie van het hart stemt overeen met

het leven der liefde, en de actie der longen, welke de ademhaling wordt genoemd, stemt overeen met het leven des geloofs; en het ganse lichaam ten aanzien van al zijn leden, ingewanden en organen, stemt overeen met de ziel ten aanzien van alle functies en krachten van haar leven. Uit deze weinige dingen kan men zien, wat de overeenstemmingen zijn en wat de invloed is, en dat wanneer het geestelijke, hetwelk van het leven des verstands en des wils van den mens is, invloeit in de daden welke van zijn lichaam zijn, het zich vertoont in een natuurlijke gestalte [*effigies*], en er overeenstemming is, en dat aldus het geestelijke en het natuurlijke door de overeenstemming één handelen zoals het innerlijke en het uiterlijke, of zoals het eerdere en het latere, of zoals de uitwerkende oorzaak en de uitwerking, of zoals de principale oorzaak, zijnde van des mens denking en wil, en de instrumentale oorzaak, zijnde van diens spraak en handeling. Zulk een overeenstemming van de natuurlijke dingen en de geestelijke dingen is er niet alleen in alle en de afzonderlijke dingen van den mens, maar ook in alle en de afzonderlijke dingen van de wereld, en de overeenstemmingen vertonen zich door den invloed van de geestelijke wereld en alle dingen ervan in de natuurlijke wereld en alle dingen ervan. Uit deze dingen kan men enigmate zien, hoe ons Woord ten aanzien van den zin der letter, welke natuurlijk is, één maakt met de Woorden in de Hemelen, welke zinnen geestelijk zijn, door invloed en door overeenstemmingen.

1081. En haar verwoest maken, en naakt; dat dit betekent de verwerping van de valse dingen ervan, zijnde de vervalste ware dingen, en dan de openbaring dat zij zonder elk ware waren, staat vast uit de betekenis van verwoest maken en naakt, zijnde de valse dingen ervan verwerpen, welke vervalste ware dingen zijn; en omdat, wanneer die dingen zijn verworpen, wordt geopenbaard dat zij zonder elk ware is, wordt derhalve ook dit aangeduid; met de verwoeste en de naakte wordt aangeduid zonder elk ware zijn, want aangeduid wordt de geestelijke woestheid en naaktheid, en de geestelijke woestheid is zoals die in de woestijn, waar geen gewas noch vruchtboom is, en de geestelijke naaktheid is zoals die welke de mens heeft die zonder klederen is; en het gewas en de vruchtboom betekenen de erkentnissen van het ware en het goede, en de klederen betekenen de bekleedende ware dingen; en daarom is zonder deze en gene zijn, zonder elk ware zijn: dat de naaktheid het verstoken zijn van het

ware is, zie men in n. 240, 1008; en dat de woestheid, zodanig als zij in de woestijn is, daar is waar niet het ware is, n. 730.

Voortzetting over het Woord: Hoedanig het Woord is ten aanzien van den invloed en ten aanzien van de overeenstemmingen, kan nu worden toegelicht. Gezegd wordt bij Johannes: *'Hij heeft hun ogen verblind, en hun hart toegestopt, opdat zij met de ogen niet zien, en met het hart verstaan, en zich bekeren en Ik hen geneze'*, XII: 40; met de ogen die verblind zijn, wordt het verstand en het geloof van het ware aangeduid; met het hart dat is toegestopt, wordt de wil en de liefde van het goede aangeduid; en met genezen worden wordt hervormd worden aangeduid; dat zij zich niet zouden bekeren en genezen worden, was opdat zij niet zouden ontwijden; want de boze die wordt genezen, en tot zijn boze en valse terugkeert, die ontwijdt; aldus zou het gesteld zijn met de Joodse natie. Bij Mattheus: *'Gezegend zijn uw ogen omdat zij zien, en uw oren omdat zij horen'*, XIII: 16; met de ogen wordt ook hier het verstand en het geloof van het ware aangeduid; aldus wordt met zien verstaan en geloven aangeduid; en met de oren wordt de gehoorzaamheid aangeduid, aldus het leven volgens de ware dingen des geloofs; en met horen wordt gehoorzamen en leven aangeduid; niemand immers is gezegend omdat hij ziet en hoort, maar omdat hij verstaat, gelooft, gehoorzaamt en leeft. Bij denzelfde: *'De lamp des lichaams is het oog; indien het oog ongerept is, is het ganse lichaam lichtend; indien het oog boos is, is het ganse lichaam verduisterd; Indien derhalve het schijnsel duisternis is, hoe grote duisternis'*, VI: 22, 23. Met het oog wordt ook hier het verstand en het geloof van het ware aangeduid, hetwelk een lamp [*Lucerna*] wordt genoemd vanwege het licht van het ware, hetwelk de mens heeft vanuit het verstand en het geloof; en omdat de mens vanuit het verstand en het geloof van het ware wijs wordt, wordt gezegd: Indien uw oog ongerept [*integer*] is, is het ganse lichaam lichtend; het lichaam is de mens, en lichtend is wijs; omgekeerd echter het boze oog, dat is, het verstand en het geloof van het valse; de duisternis is de valse dingen; indien het schijnsel duisternis is, betekent indien het ware vals is, of vervalst; en omdat het vervalste ware erger is dan alle andere valse, wordt gezegd: Indien het schijnsel duisternis is, hoe grote duisternis. Uit deze weinig voorbeelden blijkt, wat overeenstemming en wat invloed is, namelijk dat het oog de overeenstemming is van het verstand en

het geloof, het hart de overeenstemming van den wil en de liefde, de oren de overeenstemming van de gehoorzaamheid, de lamp en het schijnsel de overeenstemmingen van het ware, en de duisternis de overeenstemming van het valse, en zo voort; en omdat het ene geestelijk is, en het andere natuurlijk is, en het geestelijke ageert in het natuurlijke en dat formeert tot zijn evenbeeld [*instar*] opdat het verschijne voor de ogen of voor de wereld, is derhalve die actie de invloed. Zodanig is het Woord in alle en de afzonderlijke dingen.

1082. En haar vlez en zullen zij eten; dat dit betekent de verwerping van de boze dingen ervan, zijnde de verechtreukte goede dingen, en dan de openbaring, dat zij zonder elk goede waren, staat vast uit de betekenis van het vlees, zijnde het goede des Woords en der Kerk, en in den tegengestelden zin het boze ervan; hier zijn de vlez en de boze dingen, zijnde de verechtreukte goede dingen; en uit de betekenis van eten, zijnde voleindigen, hier echter geheel en al verwerpen, omdat het de Hervormden betreft, en zij verwierpen deze werken, of goede dingen van Babel, welke voornamelijk zijn de geschenken der heilige dingen gegeven en opgedragen aan de afgodsbeelden, hun graven, voorts aan de kloosters, en aan de kloosterlingen zelf voor verschillende ontzondigen. Dat onder dezelfde woorden ook wordt verstaan de openbaring, dat zij zonder elk goede waren, volgt daaruit; want als de onechte en op verdienste gerichte goede dingen, welke worden aangeduid met de vlez en die zij zouden eten, worden verworpen, dan wordt geopenbaard dat zij zonder elk goede zijn. Het vlees in het Woord betekent verschillende dingen; het betekent het eigene van den mens, aldus òf het goede òf het boze van hem, en vandaar betekent het den gansen mens; in den hoogsten zin echter betekent hetzelfde het Goddelijk Menselijke des Heren, in het bijzonder het Goddelijk Goede der Goddelijke Liefde, voortgaande uit Hem. Dat het Vlees het Goddelijk Menselijke ten aanzien van het Goede der Liefde betekent, staat vast bij Johannes: *“Jezus zeide: Ik ben het levende Brood dat vanuit den Hemel is nedergedaald; indien iemand van dit Brood zal hebben gegeten, die zal leven tot in het eeuwige: het Brood dat Ik hem zal geven, is Min Vlees, hetwelk Ik zal geven voor het leven der wereld. De Joden streeden onder elkander over en weer, zeggende: Hoe kan Deze vlees te eten geven. Jezus dan zeide tot hen: Voorwaar, voorwaar zeg Ik u: Tenzij gij het vlees van den Zoon des mensen zult hebben gegeten, en Zijn bloed zult hebben gedronken, zo zult gij niet het leven in u hebben: wie Mijn vlees kauwt en Mijn bloed drinkt, heeft het eeuwige leven, en Ik zal hem wederopwekken ten uitersten dage; want Mij Vlees is waarlijk spijs, en Min bloed is waarlijk drank; wie Min Vlees kauwt en Min*

bloed drinkt, blijft in Mij, en Ik in hem; dit is het Brood dat vanuit den Hemel is nedergedaald", vi: 51 tot 58; dat hier het Vlees het Eigene van het Goddelijk Menselijke des Heren is, zijnde het Goddelijk Goede der Goddelijke liefde, blijkt duidelijk, en het is dat wat in het Heilig Avondmaal het Lichaam wordt geheten; dat het Lichaam daar of het Vlees het Goddelijk Goede is, en het Bloed het Goddelijk Ware is, zie men boven, n. 329; en omdat het Brood en de Wijn het zelfde betekenen als het Vlees en het Bloed, het Brood het Goddelijk Goede, en de Wijn het Goddelijk Ware, werden derhalve deze dingen in de plaats van gene bevolen. Het Goddelijk Goede uit den Heer werd ook aangeduid met het vlees der slachtoffers, hetwelk Aharon, diens zonen, en zij zelf die slachtofferden, en anderen die min waren, aten; en dat dit heilig was, zie men in Exod. xii: 7, 8, 9; Hfdst. xxix: 31 tot 34; Levit. vii: 15 tot 21; Hfdst. viii: 31; Deut. xii: 27; Hfdst. xvi: 4; en daarom zou een onreine, indien hij had gegeten van dat vlees, uitgeroeid worden van zijn volken, Levit. vii: 21. Dat deze dingen brood werden geheten, Levit xxii: 6, 7; dat dit vlees een vlees der heiligheid werd genoemd, Jerem. xi: 15; Hag. ii: 12. En vlees der gave, hetwelk was op de tafels in het Huis des Heren, Ezech. xi: 43. Het Goddelijk Menselijke des Heren wordt ook Vlees genoemd bij Johannes: "*Het Woord is Vlees geworden, en heeft onder ons gewoond, en wij hebben Zijn heerlijkheid gezien, een heerlijkheid zoals van den Enigverwekte uit den Vader*", i: 14. Dat het Vlees ook het Goede bij den mens betekent, staat vast uit deze plaatsen: bij Ezechiël: "*Ik zal hun een hart geven, en een nieuwen geest zal Ik geven in uw midden, en Ik zal verwijderen het hart van steen vanuit hun vlees, en Ik zal hun een hart van vlees geven*", xi: 19; Hfdst. xxxvi: 26; een hart van vlees is de wil en de liefde van het goede. Bij David: "*God, mijn God Gij, des morgens zoek ik U, mijn ziel dorst naar U, mijn vlees verlangt U in een land van droogte, en ik ben mat, zonder wateren*", Psalm lxiii: 2. Bij denzelfde: "*Mijn ziel verlangt naar de voorhoven van Jehovah, mijn hart en mijn vlees jubelen naar den levenden God*", Psalm lxxxiv: 3; met het vlees dat naar Jehovah verlangt, en dat jubelt naar den levenden God, wordt aangeduid de mens ten aanzien van het goede des wils; want het vlees van den mens stemt overeen met het goede of het boze van diens wil, en het bloed met het ware of het valse van diens verstand; daar stemt het vlees overeen met het goede des wils, omdat het verlangt naar Jehovah, en jubelt tot God. Bij Job: "*Ik heb mijn Verlosser bekend, Hij leeft, en oplaatst zal Hij over het stof oprijzen; en daarna zullen deze dingen met mijn huid worden omgeven, en vanuit mijn vlees zal Ik God zien*", xix: 25, 26, 27; vanuit zijn vlees God zien, betekent vanuit zijn willijk eigene, dat uit den Heer nieuw is, aldus het goede. Bij Ezechiël: "*Geven*

zal Ik op de beenderen die gezien zijn in het midden van het dal, zenuwen, en Ik zal op dezelve doen opkomen vlees, en over dezelve een huid trekken, en in dezelve een geest geven opdat zij leven”, xxxvii: 6, 8; met het vlees wordt ook daar het eigene des wils aangeduid, hetwelk nieuw is uit den Heer, aldus het goede; wat daar met de beenderen en met de overige dingen wordt aangeduid, zie men boven, n 418, 419, 665. In de Apocalyps: “Komt en vergadert u tot het avondmaal des groten Gods, opdat gij eet de vlezten der koningen, en de vlezten der oversten over duizend, en de vlezten der sterken, en de vlezten der paarden, en der daarop zittenden, en de vlezten aller vrijen en knechten, kleinen en groten”, Apoc. xix: 17, 18; Ezech. xxxix: 17, 18, 19; dat daar onder de vlezten niet vlezten worden verstaan, maar de goede dingen van elk geslacht, blijkt duidelijk. Omgekeerd echter staat uit deze volgende plaatsen vast, dat met het vlees het willijk eigene des mensen wordt aangeduid, hetwelk in zich beschouwd het boze is; bij Jesaja: “De man, zij zullen het vlees van hun arm eten”, ix: 19; bij denzelfde: “Ik zal uw verdrukkers spijszigen met het vlees van henzelf”, xlix: 26. Bij Jeremia: “Ik zal u spijszigen met het vlees hunner zonen, en met het vlees hunner dochters, en zij zullen, de man, het vlees van hun genoot eten”, xix: 9. Bij Zacharia: “De overblijfselen zullen eten, een ieder, het vlees van den ander”, xi: 9. Bij Mozes: “Ik zal u zesvoudig kastijden vanwege uw zonden, en gij zult eten het vlees uwer zonen, en het vlees uwer dochters”, Levit. xxvi: 28, 29. Bij Jeremia: “Vervloekt de mens die op den mens vertrouwt, en tot het vlees van zen arm stelt”, xvii: 5; met het vlees wordt hier het eigene des mensen aangeduid, hetwelk in zich boos is; dit zich toeëigenen wordt aangeduid met hetzelfde eten, en daarmee gespijsd worden; eender wordt des mensen eigene met het vlees aangeduid bij Mattheus: „Jezus zeide: Gezegend zit gij, Simon, omdat vlees en bloed het u niet heeft onthuld”; bij Johannes: “Zovelen hebben opgenomen, hun heeft Hij mogendheid gegeven zonen Gods te zen, die niet vanuit de bloeden, noch vanuit den wil des vlezten, maar vanuit God geboren zijn”, i: 12, 13. Bij Ezechiël: “Hierosolyma heeft gehooreerd met de zonen van Egypte, de naburen, groot van vlees”, xvi: 26. Bij Jesaja: “Egypte een mens en niet God, en zijn paarden vlees, en niet geest”, xxxi: 3. Bij Johannes: “De geest is het die levend maakt, het vlees is niet tot wat ook nut”, vi: 63; bij denzelfde: “Wat geboren is uit het vlees, is vlees, wat verwekt is uit den geest, is geest”, iii: 6; bij David: “God gedacht daaraan dat vlees zij, een adem die zou heengaan, niet zou wederkeren”, Psalm lxxviii: 39; het boze van des mensen wil, zijnde diens eigene van geboorte aan, wordt met het vlees in deze plaatsen aangeduid; eender met het vlees dat de zonen Israëls in de woestijn begeerden, en weswege zij werden geslagen met grote plagen, en ter oorzake waarvan de plaats werd

genoemd het grafer begerigheden, Num. xi: 4 tot 34. Bovendien wordt hier en daar in het Woord gezegd *alle vlees*, en daaronder wordt verstaan elk mens, zoals in Gen. vi: 12, 13, 17. 19; Jes. xl: 5, 6; Hfdst. XLIX 26; Hfdst. LXVI: 16, 23, 24; Jerem. xxv: 31; Hfdst. xxxii: 27; Hfdst. XLV: 5; Ezech. xx: 48; Hfdst. XXI: 4, 5, en elders.

Voortzetting over het Woord: Dat het geestelijke zich door invloed overeenstemmend in het natuurlijke vertoont, is opdat het einddoel oorzaak wordt, en de oorzaak uitwerking wordt, en zo dat het einddoel zich door de oorzaak in de uitwerking zichtbaar en voelbaar vertoont: dit drievuldige, namelijk einddoel, oorzaak en uitwerking, bestaat in iederen Hemel vanuit de schepping; het einddoel is het goede der liefde, de oorzaak is het ware vanuit dat goede, en de uitwerking is het nut; het voortbrengende is de liefde, het daaruit voortgebrachte is der liefde vanuit het goede door het ware; de laatste voortgebrachte dingen, welke in onze wereld zijn, zijn verschillende, even zovele als er subjecten zijn in de drie Rijken van de natuur ervan, het dieren-, planten- en delfstoffenrijk; alle voortgebrachte dingen zijn overeenstemmingen. Aangezien er een drievuldige, namelijk einddoel, oorzaak en uitwerking, bestaat in iederen Hemel, bestaan er derhalve ook in iederen Hemel voortgebrachte dingen, welke overeenstemmingen zijn, en deze zijn ten aanzien van vorm en aanblik eender aan de subjecten in de drie rijken van onzen aardbol: waaruit blijkt, dat iedere Hemel eender is ten aanzien van het uitwendig aangezicht aan onzen Aardbol, met een verschil ten aanzien van de uitnemendheid en schoonheid volgens de graden. Omdat nu het Woord niet vast kan staan, tenzij krachtens de overeenstemmingen, opdat het vol zij, namelijk opdat het zij samengesteld vanuit overeenstemmingen, waarin de oorzaak en het einddoel zijn, of vanuit de nutten, in dewelke het ware de oorzaak is, en het goede het einddoel is, en de liefde het voortbrengende is, zo volgt dat het Woord in iederen Hemel eender is aan het Woord in onze wereld, met een verschil ten aanzien van de uitnemendheid en de schoonheid volgens de graden; en hoedanig dit verschil is, zal elders worden gezegd.

1083. En zij zullen haar verbranden met vuur; dat dit betekent de verwerping van het ganze godsdienstige ¹⁴⁾ dat de heilige dingen der Kerk heeft ontwijd door de liefde van te heersen over die dingen en over den Hemel, staat vast uit de betekenis van verbranden met vuur, zijnde de dingen der Kerk vernietigen, die door de liefde van te heersen zijn ontwijd; want de straf voor de ontwijding van de heilige dingen der Kerk bestond in verbrand worden met vuur, ter oorzaak hiervan, omdat dat vuur het vuur der hel uitbeeldde, en verbrand worden vergaan door hetzelfde betekende, en het vuur der hel is de liefde van heersen. Dat met vuur verbrand worden hier is de straf voor de ontwijding van de heilige dingen der Kerk, is omdat de loonhoer wordt verstaan, en met Babylon als loonhoer wordt aangeduid de ontwijding van de heilige dingen der Kerk door de duivelse liefde van over die heersen. Iets eenders als met verbrand worden met vuur wordt aangeduid, wordt aangeduid met Tofeth in het dal Hinnom, waar zij de zonen en de dochters verbrandden, waarmede in den geestelijken zin ook de ontwijding van de ware en de goede dingen der Kerk wordt aangeduid, met de zonen de ware dingen ervan, en met de dochters de goede dingen ervan: bijna iets eenders wordt aangeduid met het dal van Achor, waar Achan, die van de vervloeking had genomen, na gestenigd te zijn, met vuur werd verbrand. Uit deze dingen kan vaststaan, dat met zij zullen de loonhoer verbranden met vuur, wordt aangeduid de verwerping van het ganze godsdienstige dat de heilige dingen der Kerk heeft ontwijd door de liefde van heersen over dezelve en over den Hemel. Verstaan wordt de verwerping door de Hervormden, zoals boven.

Voortzetting over het Woord: Aangezien het Drievuldige is in de afzonderlijke dingen des Woords, het ene binnen het andere, en dit drievuldige is zoals de uitwerking, de oorzaak, en het einddoel het zijn, zo volgt dat er drie zinnen in het Woord zijn, de ene binnen den andere, namelijk de natuurlijke, de geestelijke, en de hemelse; de natuurlijke voor de wereld, de geestelijke voor de Hemelen van het geestelijk Rijk des Heren, en de hemelse voor de Hemelen van Zijn hemels Rijk: dat alle Hemelen zijn onderscheiden in twee Rijken, het Geestelijke en het Hemelse, zie men in het Werk OVER DEN HEMEL EN DE HEL, n. 20 tot 28. Omdat nu de ene zin is binnen den anderen, de Eerste zijnde de zin der letter voor de natuurlijke

14 In het Handschrift is *religionis* (van den godsdienst), veranderd in *religiosi* (van het godsdienstige).

wereld, de Tweede, zijnde de inwendige zin, voor het geestelijk Rijk, en de Derde, zijnde de binnenste, voor het hemels Rijk, zo volgt dat de natuurlijke mens zijn zin put, de geestelijke Engel den zijne, en de hemelse Engel den zijne, aldus een ieder dien welke analoog is aan zijn wezen en natuur, en overeenkomt; dit geschiedt als de mens dien de Heer leidt, het Woord leest. Maar laten Voorbeelden deze zaak toelichten; wanneer dit Gebod van den Decaloog wordt gelezen: Uw Vader en uw Moeder zult gij eren, dan verstaat de mens in de wereld onder Vader en Moeder den vader en de moeder op aarde, alsmede allen die in de plaats van den vader en de moeder zijn, of kunnen zijn; en onder eren verstaat hij hen in ere houden: doch de Engel van het geestelijk Rijk verstaat onder den Vader het Goddelijk Goede, en onder de Moeder het Goddelijk Ware, en onder eren verstaat hij liefhebben: de Engel echter van het hemels Rijk verstaat onder den Vader den Heer, en onder de Moeder den Hemel en de Kerk, en onder eren verstaat hij doen. Als het vijfde Gebod van den Decaloog wordt gelezen: Gij zult niet stelen, dan verstaat de mens onder stelen: stelen, bedriegen, onder de ene of andere gedaante den naaste zijn goederen afnemen: de Engel echter van het geestelijk Rijk verstaat voor stelen een ander van zijn ware en goede dingen beroven door valse en boze dingen: de Engel daarentegen van het hemels Rijk verstaat voor stelen niet aan zich toekennen de dingen die des Heren zijn, zoals het goede der liefde en het ware des geloofs; zo wordt het goede niet goed, noch wordt het ware waar, omdat het uit den mens is. Als het zesde Gebod wordt gelezen: Gij zult niet echtbreken, dan verstaat de mens onder echtbreken echtbreuk plegen en hoereren; voorts vuile dingen denken, wulpse dingen spreken, en ontuchtige dingen doen; de Engel echter van het geestelijk Rijk verstaat voor echtbreken de ware dingen des Woords vervalsen, en de goede dingen ervan echtbreken: de Engel echter van het hemels Rijk verstaat voor echtbreken den Heer, den Hemel en de Kerk lasteren. Als het zevende Gebod wordt gelezen: Gij zult niet doden, dan verstaat de mens onder niet doden ook haten, en wraak begeren tot aan moord toe: de Engel echter van het geestelijk Rijk verstaat voor doden de ziel des menschen vermoorden door de ergernissen des levens en door redeneringen, waardoor den mens de geestelijke dood gewordt: de Engel daarentegen van het hemels Rijk verstaat voor doden den mens het geloof bijbrengen

dat God niet is, noch de Hemel en de hel; zo vergaat de mens ten aanzien van het eeuwige leven. Als het achtste Gebod wordt gelezen: Gij zult niet vals getuigen, dan verstaat de mens onder vals getuigen ook liegen en in opspraak brengen: doch de Engel van het geestelijk Rijk verstaat voor vals getuigen zeggen, bevestigen en overreden dat het valse waar en het boze goed is, of omgekeerd dat het ware vals en het goede boos is: de Engel echter van het hemels Rijk verstaat voor vals getuigen elk valse tegen den Heer, en tegen den Hemel, ten gunste van de hel. Uit deze dingen blijkt, hoe de mens vanuit het Woord in de letter den natuurlijke zin put en oproept, de geestelijke Engel den geestelijken zin, en de hemelse den hemelsen zin; bijna zoals het hout van den boom zijn sap, zijn blad, en zijn vrucht vanuit dezelfde aarde: en, wat wonderbaarlijk is, dit geschiedt in één oogwenk, zonder dat de Engel weet wat de mens denkt, noch de mens wat de Engel, en nochtans zijn de denkingen één door overeenstemmingen, zoals doel, oorzaak, en uitwerking één zijn: daadwerkelijk ook zijn de doelen in het hemels Rijk, de oorzaken in het geestelijk Rijk, en de uitwerkingen in de natuurlijke wereld.

1084. Aangezien God heeft gegeven in hun harten haar vonnis te vellen; dat dit betekent die dingen uit den Heer, opdat zij geheel en al zouden terugtreden, staat vast uit de betekenis van geven in hun harten, zijnde de aandoening inblazen, want met het hart wordt aangeduid de wil en de liefde, aldus de aandoening, welke de wil is, en de liefde in haar continue; onder God, over Wien dit wordt gezegd, wordt de Heer verstaan, omdat niet een ander de God des Hemels en der aarde is; en uit de betekenis van haar vonnis vellen, namelijk van de loonhoer, zijnde de dingen die in het voorafgaande Vers worden gezegd, namelijk dat zij de loonhoer verwoest en naakt zouden maken, haar vlezten eten, en haar met vuur verbranden, waarmede in het kort wordt aangeduid, dat zij de profane dingen van Babylonië geheel en al zouden verwerpen en van dezelve terugtreden; zoals door de Hervormden ook is geschied.

Voortzetting over het Woord: Zoals het vanuit de schepping is dat doel, oorzaak en uitwerking tezamen één maken, aldus is het eveneens vanuit de schepping, dat de Hemelen met de Kerk op aarde één maken, maar door het Woord, als dit vanuit de liefde van het ware en het goede door den mens wordt gelezen; want terwille van het einddoel dat er voortdurende verbinding zou zijn van de Engelen

des Hemels met de mensen der aarde, en eveneens voortdurende vergemeenschapping volgens de verbinding, is uit den Heer het Woord gegeven; zonder dat middel zou er niet enige verbinding en vergemeenschapping met den Hemel op dezen Aardbol zijn. De verbinding en de vergemeenschapping is een ogenblikkelijke; de reden hiervan is deze, dat alle dingen des Woords in den zin der letter ervan zijn zoals de uitwerking, waarin de oorzaak en het doel tegelijk zijn, en de uitwerkingen die in het Woord zijn, worden de nutten genoemd, de oorzaken ervan de ware dingen, en de doelen ervan de goede dingen; en de Goddelijke Liefde, Welke de Heer is, verenigt die drie samen [*tria illa counit*] bij den mens die in de aandoening der nutten is vanuit het Woord. Hoe de mens vanuit het Woord in de letter den natuurlijken zin put en oproept, de geestelijke Engel den geestelijken zin, en de hemelse Engel den hemelsen zin, en dit in één oogwenk, waarvandaan de verbinding en de vergemeenschapping is, zal door vergelijkingen worden toegelicht; eerst door iets in het Dierenrijk, daarop door iets in het Plantenrijk, en ten slotte door iets in het Delfstoffenrijk. Vanuit HET DIERENRIJK: Vanuit de spijs, als zij melksap is geworden, putten en roepen op de vaten hun bloed, de zenuwvezels haar sap, en de substanties die de oorsprongen der vezels zijn, haar geest, welke de animale wordt genoemd, en dit door de levenswarmte, welke in haar wezen de liefde is; de vaten, de vezels en de substanties, zijnde de oorsprongen, zijn onderling onderscheiden, en nochtans handelen zij een in het ganse lichaam, en handelen tegelijk en in een oogwenk. Vanuit HET PLANTENRIJK: De boom met stam en takken, bladeren en vruchten, staat op zijn wortel; en vanuit den humus, waar de wortel van hem is, trekt hij uit en roept hij op het sap, een grover voor stam en takken, een zuiverder voor de bladeren, en het zuiverste, hetwelk ook edeler is, voor de vruchten en voor de zaden daarin, en dit geschiedt door de warmte uit de zon; daar puren de takken, de bladeren en de vruchten, hoewel zij onderscheiden zijn, nochtans tegelijk en in een oogwenk vanuit denzelfden humus de voedingsstoffen van zo uiteenlopende zuiverheid en edelheid. Vanuit HET DELFSTOFFENRIJK: In den schoot der aarde zijn in sommige plaatsen delfstoffen bezwangerd met goud, zilver, koper en ijzer; vanuit de in de aarde verborgen uitwasemingen trekt het goud zijn element, het zilver het zijne, het

koper en het ijzer het hunne, en dit door een onbekend zeker iets van warmte, onderscheidenlijk, tegelijk, en in een oogwenk. Omdat het is geoorloofd door vergelijkingen vanuit de natuurlijke wereld de geestelijke dingen toe te lichten, dienen derhalve deze dingen ter toelichting, hoe vanuit het Woord in de laatsten ervan, zijnde de zin der letter, de innerlijke dingen kunnen worden geput, opgeroepen, uitgetrokken en gepuurd, zijnde de geestelijke en de hemelse dingen, door dewelke den mens der Kerk de vergemeenschapping en de verbinding met de Hemelen gewordt: de vergelijkingen kunnen door die dingen geschieden, aangezien alle dingen die in de drie Rijken der natuur zijn, het dieren-, het planten-, en het delfstoffenrijk, overeenstemmen met de geestelijke dingen welke in de drie Hemelen zijn; zoals de spijs van het lichaam, waarmede een vergelijking is gemaakt, overeenstemt met de spijs der ziel, zijnde de wetenschap, het inzicht en de wijsheid: de boom, waarmede ook een vergelijking is gemaakt, stemt overeen met den mens; de boom met hemzelf, het hout met het goede van hem, de bladeren met de ware dingen van hem, en de vruchten met de nutten van hem: eender stemmen het goud, het zilver, het koper en het ijzer overeen met de goede en de ware dingen; het goud met het hemels goede, het zilver met het geestelijk ware, het koper met het natuurlijk goede, en het ijzer met het natuurlijk ware; deswege ook worden eendere dingen met dezelve in het Woord aangeduid: en, wat wonderbaarlijk is, het grovere heeft de zuiveider dingen in, en zij worden daaruit getrokken, zoals het bloed den animalen geest en het zenuwsap inheeft, vanuit hetwelk de oorspronkelijke substanties en zenuwvezels onderscheidenlijk haar aandeel putten en trekken; eender de vruchten en de bladeren vanuit het grove vocht, hetwelk vanuit den humus door het hout en de schors ervan wordt uitgeleid, en zo voort; aldus worden vergelijkenderwijze vanuit den zin der letter des Woords de zuiverdere zinnen geput en opgeroepen, zoals gezegd is.

1085. En een vonnis te vellen; dat dit betekent eensgezind, staat vast uit de betekenis van één vonnis vellen, zijnde eensgezind, want wanneer daarmede dat het in hun harten is gegeven het vonnis van de loonhoer te vellen, wordt aangeduid dat zij geheel en al terugtreden van de profane dingen van Babyloñië, zo wordt vandaar met één vonnis vellen de eensgezindheid hierin aangeduid. Dat hierin eensgezindheid is, staat vast uit de Hervormden, die

in drie Kerken zijn verdeeld, waarvan de ene de leer vanuit Luther heeft omhelsd, de andere die vanuit Calvijn, en de derde die vanuit Melanchthon, doch nochtans zijn alle drie van de profane dingen van Babylonië geheel en al teruggetreden: dit dus wordt hier aangeduid met één vonnis vellen; men zie ook vlak boven n 1084.

Voortzetting over het Woord: Aangezien er drie zinnen in het Woord zijn, de natuurlijke, de geestelijke en de hemelse, en aangezien de natuurlijke zin ervan, zijnde de zin der letter des Woords, de samenhouder is van de twee zinnen, den geestelijken en den hemelsen, zo volgt dat de zin der letter des Woords de basis ervan is; en aangezien de Engelen der drie Hemelen hun wijsheid uit den Heer door het Woord bij hen opnemen, en hun Woorden één maken met ons Woord door overeenstemmingen, volgt ook dat de zin der letter van ons Woord is de basis, de stut en het firmament van de wijsheid der Engelen des Hemels: de Hemelen immers blijven bestaan op het Menselijk geslacht, zoals een huis op zijn fundament; vandaar blijft de wijsheid der Engelen des Hemels eender bestaan op de wetenschap, het inzicht, en de wijsheid der mensen vanuit den zin der letter des Woords; want, zoals boven is gezegd, door den zin der letter des Woords geschiedt vergemeenschapping en verbinding met de Hemelen. Vandaar is het, dat het vanuit de Goddelijke Voorzienigheid des Heren is geschied, dat het Woord ten aanzien van den zin der letter van de eerste onthulling ervan aan, niet is verminkt, zelfs niet tot op een woord en een letter toe in den oorspronkelijken tekst, want ieder woord is een schraag, en in zekeren zin ook de letter. Daaruit blijkt, hoe profaan het is de ware dingen des Woords te vervalsen en de goede dingen ervan te echtbreken, en hoe hels het is de heiligheid ervan te ontkennen of te verzwakken; zodra dit geschiedt, wordt de Hemel voor den mens der Kerk gesloten: de lastering tegen den Heiligen Geest, welke niet kan worden vergeven, is de lastering van het Woord door de ontkenneren van de heiligheid ervan. Aangezien het Woord de basis der Hemelen is, en hetzelfde door de Joodse natie door middel van overleveringen en door aanplooingen van den zin der letter aan hun eigen liefden, geheel en al vervalst en verechtbreukt was geweest, heeft het derhalve, opdat de Hemelen niet in gevaar zouden komen, en de wijsheid der Engelen daar zou worden verdwaasd, den Heer behaagd neder te dalen vanuit den Hemel, en het Menselijke aan te

trekken, en het Woord te worden, zoals blijkt bij Johannes, Hfdst. 1

Vers 14, en zo den staat des Hemels te herstellen.

1086. En te geven hun koninkrijk aan het Beest; dat dit betekent de erkenning van het Woord als Goddelijk, en de grondvesting van de Kerk daarop, staat vast uit de betekenis van het koninkrijk geven, zijnde de Kerk, want met het Koninkrijk in het Woord wordt de Kerk aangeduid ten aanzien van het ware, en met de heerschappij de Kerk ten aanzien van het goede; en uit de betekenis van het Beest, zijnde het Woord, waarover boven n 1038; vandaar betekent het Koninkrijk aan het Beest geven, de Kerk aan het Woord geven, of, wat hetzelfde is, het Woord erkennen, en de Kerk op hetzelfde instaureren en grondvesten. Uit de dingen die in dit Vers, voorts uit de dingen die in de Verzen 11, 12, 13, 16 boven over het Beest worden vermeld, en die daar zijn ontvouwd, blijkt duidelijk, dat met het Beest het Woord wordt aangeduid, door hen die onder de loonhoer worden verstaan, aanvaard doch nochtans verworpen, en evenwel door anderen binnen Babyionië en buiten haar opgeëist. Dat het Woord kan worden verstaan onder het Beest, is omdat zowel de Leeuw als het Lam Beesten zijn, en nochtans de Heer onder dezelve in het Woord hier en daar wordt verstaan; voorts omdat schapen, bokjes, rammen, geiten, varren, ook beesten zijn, en evenwel met dezelve in het Woord hier en daar de heilige dingen des Hemels en der Kerk worden aangeduid; en eveneens werden eerder met het Beest vanuit de aarde de bevestigingen vanuit het Woord ten gunste van het afgescheiden geloof aangeduid; men zie n 815: dat niet iets anders met dit Beest kan worden aangeduid, staat klaarblijkend vast uit de dingen die over hetzelfde worden gezegd, Vers 13, namelijk dat de tien Koningen hun macht en mogendheid hebben gegeven aan het Beest; voorts uit deze dingen die in de Verzen 16 en 17 staan, namelijk dat zij hun Koninkrijk hebben gegeven aan het Beest, die toch degenen waren die de loonhoer hebben verwoest, haar vlezigen gegeten, en haar met vuur hebben verbrand. Dat de loonhoer werd gezien zittende op hetzelfde, was omdat Babyionië haar overheersing heeft gegrondvest op enige plaatsen in het Woord, zoals op die dingen welke door den Heer werden gezegd tot Petrus; iets eenders wordt ook daarmede aangeduid, dat gezegd wordt dat die loonhoer zat op vele wateren, en elders op schatten, voorts ook dat zij verscheen omgeven met purper en scharlaken, en verguld met goud, en kostbaar gesteente, en paarden, hebbende een gouden beker in haar hand, Vers 1 tot 4 van dit Hoofdstuk, voorts Jerem. 11: 13.

Voortzetting over het Woord: Er is een opeenvolgende orde en een gelijktijdige orde; in de opeenvolgende orde verschijnen de zuivere

en volmaakte dingen boven, en verschijnen de minder zuivere en volmaakte beneden; de drie Hemelen zijn in de opeenvolgende orde, de ene boven den anderen; en in de hogere Hemelen zijn alle dingen zuiver en volrnaakt, doch in de lagere zijn zij minder zuiver en volmaakt: de gelijktijdige orde ontstaat in de lagere dingen, en ten volle in de laagste dingen; de hogere dingen immers laten zich neder en leggen zich neder in de orde die de gelijktijdige wordt genoemd, waarin de zuivere en de volmaakte dingen, die de hogere waren, in het midden of in het middelpunt zijn, en de minder zuivere en volmaakte, die de lagere waren, in de omtrekken zijn: vandaar is het, dat in de laatsten alle dingen tegelijk in hun orde zijn, die in de opeenvolgende orde zijn ontstaan. Omdat nu alle hogere dingen zich nederleggen in de laagste dingen in de gelijktijdige orde, zo volgt, dat in de laatsten des Woords, zijnde de zin der letter ervan, alle dingen zijn van het Goddelijk Ware en het Goddelijk Goede tot aan de eersten ervan toe: en omdat alle dingen van het Goddelijk Ware en het Goddelijk Goede in het laatste ervan, hetwelk de zin der letter des Woords is, tegelijk zijn, zo blijkt, dat daar de macht van het Goddelijk Ware is, ja zelfs de almacht des Heren in het zaligen van den mens; wanner immers de Heer werkt, werkt Hij niet uit eersten door middelsten in ¹⁵⁾ laatsten, maar uit eersten door laatsten en zo in middelsten; vandaar is het, dat de Heer in het Woord de Eerste en de Laatste wordt geheten; en vandaar is het, dat de Heer het Menselijke heeft aangenomen, hetwelk in de wereld is geweest het Goddelijk Ware of het Woord, en dat Hij dit tot aan de laatsten toe, zijnde de beenderen en het vlees, heeft verheerlijkt, te dien einde, dat Hij zou kunnen werken uit eersten door laatsten vanuit zich, en niet zoals tevoren vanuit den mens. Deze macht in laatsten was uitgebeeld door de haarlokken bij de nazirefts, zoals bij Simson, want de haarlokken stemmen overeen met de laatsten van het Goddelijk Ware. Dit was eveneens de oorzaak, dat het in de oude tijden onwelveogelijk is geweest, kaalheid over zich te brengen. Dat de knapen die Elisa kaal noemden, door beren werden verscheurd, was ter oorzaak hiervan, dat Elisa en Elias het Woord uitbeeldden, en het Woord zonder den zin der letter, hetwelk is zoals een hoofd zonder haarlokken, is zonder elke macht, en zo niet

15 In het Handschrift is *in* boven *ad* (tot) geschreven, aldus twee voorzetsels.

langer het Woord; beren betekenen hen die vanuit de laatsten van het ware in de sterkte zijn. De macht des Woords in den zin der letter is de macht van den Hemel te openen, tengevolge waarvan geschiedt vergemeenschapping en verbinding, en zij is de macht van te strijden tegen de valse en de boze dingen, aldus tegen de hellen: de mens die in de echte ware dingen vanuit den zin der letter des Woords is, kan elke duivelse bende en hun kunstgrepen waarin zij hun macht stellen, welke er ontelbare zijn, door een blik alleen al en door het streven van den wil, in één ogenblik uiteenwerpen en verstrooien. Kortom, in de geestelijke wereld kan niets weerstand bieden aan de echte Ware dingen vanuit den zin der letter des Woords bevestigd.

1087. Totdat voleindigd zullen worden de woorden Gods; dat dit betekent tot aan den laatsten staat der Kerk, wanneer het Gericht daar is, en daarna den nieuwen, staat vast uit de betekenis van voleindigd worden, zijnde een einde hebben, in het bijzonder als er niet langer enig goede en ware der leer en des levens over is, aldus wanneer de laatste staat der Kerk daar is; dat de voleinding den laatsten staat der Kerk betekent, zie men in n 624, 911; en omdat wanneer de laatste staat der Kerk daar is, het Laatste Gericht komt, en na hetzelfde de nieuwe Kerk uit den Heer wordt geïnstaureerd, wordt derhalve met voleindigd worden de laatste staat der Kerk aangeduid, als het Laatste Gericht daar is, en daarna de nieuwe; uit de betekenis van de woorden Gods, zijnde de voorzeggingen in het Woord; en daarom wordt met het voleindigd worden der woorden Gods aangeduid wanneer de voorzeggingen zijn vervuld. Dat gezegd wordt, dat zij die met de tien hoornen van het Beest worden aangeduid, de loonhoer zullen verwoesten, haar vlezen zullen eten, en haar met vuur zullen verbranden, en dat zij het Koninkrijk aan het Beest zullen geven, totdat de woorden Gods zullen worden voleindigd, is omdat dan zij die geheel en al zijn teruggetreden van Babylonië en haar profane dingen hebben verworpen, ook ten aanzien van alle ware en goede dingen des Hemels zijn verwoest, of omdat zij evenzeer het Woord hebben vervalst, niet vanuit het beginsel der heerschappij over de heilige dingen der Kerk en over den Hemel, maar vanuit het beginsel van de scheiding der werken van het geloof, na welke scheiding er niet langer leven vanuit den Heer is, maar leven vanuit zich en vanuit de wereld, welk leven het leven van het boze vanuit het valse is; en daarom wordt onder wanneer de woorden Gods zullen worden voleindigd, ook verstaan wanneer ook die zijn verwoest.

Voortzetting over het Woord: Omdat nu in den laatsten zin des Woords, welke de zin der letter wordt genoemd, alle innerlijke dingen zijn, namelijk de geestelijke en de hemelse, welke in de Woorden der drie Hemelen zijn, — er zijn immers de dingen die in het Woord bij de Engelen van den derden Hemel, in de binnensten ervan zijn, en er zijn de dingen die in de Woorden der Engelen van de lagere Hemelen in de middelsten, en die zijn omgord en omsloten met zulke dingen die in de natuur van onze wereld bestaan — is vanuit deze en vanuit gene dingen de zin der letter van ons Woord. Daaruit kan vaststaan, dat het Goddelijk Ware in den zin der letter van ons Woord in zijn voile is. Vol wordt geheten dat wat in zich alle vorige dingen tot aan het eerste toe in zich bevat, of alle hogere dingen tot aan het hoogste toe; het laatste is dat wat die dingen omsluit. Het voile des Woords is zoals een gemeen vat uit marmer, waarin ontelbare kleinere vaten zijn uit kristal, en vanuit deze nog ontelbaardere uit kostbare stenen, waarin en waar rondomheen de verrukkelijkste dingen des Hemels zijn, welke zijn voor hen die vanuit het Woord edele nutten doen. Dat het Woord aldus is, verschijnt niet aan den mens als hij in de wereld is, maar het verschijnt aan hem als hij een Engel wordt. Aangezien het Woord in laatsten zodanig is, volgt dat het niet eerder het Woord is, dan wanneer het in dat laatste is, aldus dan wanneer het in den zin der letter is; Indien het niet daarin was, zou het Woord zijn zoals een Tempel in de lucht en niet op de aarde, of zoals een mens in vlees en niet tevens in beenderen Omdat het Goddelijk Ware in zijn laatste is in zijn voile, en eveneens in zijn macht, want als het in dat is, is het tevens in alle dingen, werkt derhalve de Heer nooit tenzij vanuit eersten door laatsten, bijgevolg in het volle: Hij hervormt en wederverwekt den mens niet dan alleen door de ware dingen in laatsten, welke de natuurlijke dingen zijn; daarvandaan is het, dat de mens hoedanig hij is in de wereld, zodanig na het verscheiden uit de wereld blijft tot in het eeuwige; daarvandaan ook is het, dat de Hemel en de hel zijn vanuit het menselijk geslacht, en dat zij niet onmiddellijk geschapen Engelen zijn; de mens immers in de wereld is in zijn volle; en daarom kan hij daar ontvangen en geboren worden, en daarop doordrenkt met wetenschap, inzicht en wijsheid, en een Engel worden; Engelen scheppen op andere wijze bestaat niet. Aangezien de Heer alle dingen werkt vanuit

eersten door laatsten, en Hij in laatsten in Zijn macht en in Zijn volle is, heeft het derhalve den Heer behaagd het Menselijke op te nemen, en het Goddelijk Ware te worden, dat is, het Woord, en zo vanuit Zich alle dingen des Hemels en alle dingen der Hel in orde te stellen, dat is, het Laatste Gericht te houden: dit kon de Heer vanuit het Goddelijke in Hem, hetwelk in Eersten was, door Zijn Menselijke, hetwelk in laatsten was, volbrengen, en niet vanuit de tegenwoordigheid of het verblijf van Hem in de mensen der Kerk, zoals eertijds; dezen immers waren van de ware en de goede dingen des Woords, waarin het habitakel des Heren tevoren bij de mensen was geweest, geheel en al afgevallen. Dit is de primaire oorzaak geweest van de Komst des Heren in de wereld, en eveneens opdat Hij Zijn Menselijke Goddelijk zou maken; door hetzelfde immers bracht Hij Zich in de macht, om alle dingen des Hemels en alle dingen der hel tot in het eeuwige in orde te kunnen houden: dit wordt verstaan onder *zitten aan de rechterzijden Gods*, Markus XVI: 19; de rechterhand Gods is de Goddelijke Almacht, en zitten aan de rechterzijden is in dezelve zijn door het Menselijke: dat de Heer met Zijn Menselijke tot aan de laatsten toe verheerlijkt in den Hemel is opgeklommen, betuigt Hijzelf bij Lukas: *‘Jezus zeide tot de discipelen: Ziet Min handen en Min voeten, dat Ik het Zelf ben; betast Mij en ziet; want een geest heeft niet vlees en beenderen zoals gij Mij ziet hebben’*, XXIV: 39; deze dingen zeide de Heer vlak na ¹⁶⁾ de wederopstanding; vlees en beenderen zijn de laatsten van het Menselijk lichaam, van dewelke zijn sterkte afhangt.

1088. En de vrouw die gij hebt gezien, is de grote stad; dat dit de goddeloze leer der Kerk betekent, staat vast uit de betekenis van de vrouw, zijnde de Kerk, hier in dewelke de ware en de goede dingen des Woords zijn ontwijd, welke niet langer een Kerk is, maar een godsdienstige, hetwelk Babel wordt genoemd; en uit de betekenis van de stad, zijnde de leer der Kerk, waarover boven n 223; hier de leer van Babylon, welke leer goddeloos is, omdat zij is vanuit de ware en goede dingen des Woords, vanuit welke de heilige dingen der Kerk zijn, die ontwijd zijn. Die vrouw, door wie de Kerk wordt aangeduid, wordt de grote stad genoemd, welke de leer betekent, omdat de Kerk nergens anders vandaan is dan vanuit de leer, want hoedanig de leer is zodanig is de Kerk, hier zodanig het godsdienstige; het is Babylon die hier wordt verstaan

16 In het Handschrift staat geschreven *ante*, vóór.

onder de stad; en met Babylon als hoofdstad wordt iets eenders aangeduid als met Babylonië hetwelk een koninkrijk is, zoals eveneens bij Daniël, waar zij Babel wordt geheten; iets eenders wordt ook aangeduid met de overige hoofdsteden als met de koninkrijken, zoals het Joodse Koninkrijk met Hierosolyma, het Israëlietische Koninkrijk met Samaria, het Koninkrijk van Syrië met Damaskus; en met het Koninkrijk wordt de Kerk aangeduid, met de hoofdstad echter de Kerk ten aanzien van de leer.

Voortzetting over het Woord: Het is het Goddelijk Ware dat het Heilige wordt genoemd; maar het is niet eerder heilig dan wanneer het in het laatste is; het laatste ervan is het Woord in den zin der letter; en daarom is het Goddelijk Ware daar heilig, en kan het het Heiligdom worden genoemd; de oorzaak hiervan is deze, dat die zin alle heilige dingen des Hemels en der Kerk bevat en omsluit. Het schijnt alsof de Goddelijke Ware dingen in de Hemelen, welke de geestelijke en de hemelse dingen worden genoemd, heiliger zijn dan de Goddelijke Ware dingen in den zin der letter des Woords, welke natuurlijk zijn; maar de Goddelijke Ware dingen in de Hemelen, welke de geestelijke en de hemelse dingen worden genoemd, zijn vergelijkenderwijs zoals in den mens de long en het hart, welke indien zij niet waren omdekt met de ribben, en besloten in het borstvlies en het middenrif, niet de Borst zouden makken; want zonder die omhulsels zouden zij hun levensfuncties niet kunnen vervullen, ja zelfs niet tenzij zij met dezelve door banden waren samengeschakeld; de geestelijke dingen des Woords zijn zoals de adem [*spiritus*] der longen, de hemelse dingen ervan zijn zoals de samentrekking en de uitzetting van het hart; en de natuurlijke dingen zijn zoals de borstvliesen, het middenrif, en de ribben met de daaraan vastgeschakelde beweegvezels, waardoor de beweging wederkerig wordt gemaakt. Verder zijn de geestelijke en de hemelse dingen des Woords vergelijkenderwijs zoals de heilige dingen van den Tabernakel, welke waren de tafel, waarop de toonbroden lagen, het gouden altaar, waarop de wieroken, de reukwerken en het wierookvat waren, voorts de kandelaar met de lampen, en nog innerlijker de Cherubim, de Verzoekdeksel, en de Ark; al deze dingen waren de heilige dingen der Joodse en der Israëlietische Kerk; maar nochtans konden zij niet het heilige en het heiligdom worden genoemd, voordat zij met voorhangen en sluiers waren omdekt; zonder die omhulsels immers zouden zij aan den

bloten hemel hebben opengestaan, blootgesteld aan slagregens en stormwinden, aan de vogels des hemels en aan de wilde dieren der aarde, en eveneens aan de dieven, die deze dingen zouden schenden, verscheuren en verstrooien: aldus zou het eveneens gesteld zijn met de Goddelijke Ware dingen, welke de geestelijke en de hemelse dingen worden genoemd, indien zij niet omsloten waren met de natuurlijke ware dingen, zodanig als de ware dingen van den zin der letter des Woords zijn. De natuurlijke Ware dingen, zijnde de ware dingen van den zin der letter des Woords, zijn niet de ware dingen zelf des Hemels, maar zij zijn de schijnbaarheden ervan; en de schijnbaarheden van het ware omdekken, sluiten in en bevatten de ware dingen des Hemels, zijnde de echte ware dingen, en zij maken dat zij in verband en in orde zijn en samenhangen, zoals de dingen van het hart en van de long met hun omhulsels en ribben, zoals gezegd is; en wanneer zij in verband en in orde zijn, dan zijn zij voor het eerst heilig, en niet eerder: dit doet de zin der letter van ons Woord door de schijnbaarheden van het ware, vanuit welke het laatste ervan bestaat; vandaar is het, dat die het heilig Goddelijke zelf en het helligdom is. Wie echter de schijnbaarheden van het ware afscheidt van de echte ware dingen, en die op zichzelf en vanuit zich, en niet door gene en vanuit gene, en te zamen met gene, den heiligen zin der letter noemt, dwaalt schromelijk; diegene scheidt af die den zin der letter alleen ziet, en niet het verstaan ervan uitvorst, zoals degenen doen die niet vanuit de leer het Woord lezen. Onder de Cherubim in het Woord is de bewaking en de bescherming verstaan, opdat de heilige dingen des Hemels niet worden verkracht, en de Heer niet wordt toegegaan tenzij door de liefde; vandaar is met hen de zin der letter des Woords aangeduid, want die bewaakt en beschermt: hij bewaakt en beschermt in dier voege, dat de mens kan denken en spreken volgens de schijnbaarheden van het ware, als hij rechtschapen is, eenvoudig, en als het ware een klein kind; maar hij zal zich daarvoor wachten dat hij de schijnbaarheden bevestigt tot aan de vernietiging toe van het echte ware in de Hemelen.

1089. Hebbende het koninkrijk over de koningen der aarde; dat dit betekent de heerschappij ervan over de ware dingen der Kerk, staat vast uit de betekenis van het koninkrijk hebben, zijnde de heerschappij, en het wordt gezegd van de ware of van de valse dingen; dat het koninkrijk de Kerk is ten aanzien van de ware of de valse dingen, zie men in n. 48, 684, 685; en uit de betekenis

van de koningen der aarde, zijnde de ware dingen, waarover n. 31, 625, 1034, 1063, 1073; en uit de betekenis van de aarde, zijnde de Kerk, waarover meermalen; daaruit blijkt, dat met het koninkrijk hebben over de koningen der aarde, wordt aangeduid de heerschappij over de ware dingen der Kerk. De heerschappij over de ware dingen der Kerk is het, omdat hun hoogste, die Paus en Hogepriester wordt genoemd, zijn uitspraken evenwaardig van heiligheid en eender van inspiratie maakt aan de ware dingen des Woords; voorts omdat het vanuit de leer is, dat het hem is geoorloofd de ware dingen des Woords te wijzigen volgens de veranderingen van den staat der Kerk, en zo die te verkeren in zulke dingen die de middelen zijn tot de heerschappij, welke valse dingen zijn; want alle dingen die de heerschappij beogen, zijn valse dingen, of vervalste ware dingen; het einddoel immers kiest de middelen uit en plooit die aan zich aan, en de middelen aangeplooid aan het einddoel, zijnde de heerschappij over de zielen der mensen, over alle dingen der Kerk, en over den Hemel, kunnen niet ware dingen zijn; en indien zij ware dingen zijn, vervalst nochtans het einddoel ze, maar bij hen die in de heerschappij zijn.

Voortzetting over het Woord: Het is een vaststaande waarheid, dat niemand het Woord kan verstaan zonder leer; hij kan immers worden afgeleid tot alle mogelijke dwalingen, waartoe hij vanuit de ene of de andere liefde neigt, of waartoe hij vanuit een of ander beginsel wordt getrokken, waardoor zijn gemoed zwerfziek en onzeker wordt, en ten slotte zoals zonder het ware wordt; doch hij die het Woord leest vanuit de leer, ziet alle dingen die haar bevestigen, en eveneens verscheidene dingen die vel borgen zijn voor de ogen der anderen; ook laat hij zich niet tot vreemde dingen aftrekken; vandaar wordt zijn gemoed bepaald, zodat dit het zekere ziet. Dat het Woord daartoe kan worden getrokken om ook ketterijen te bevestigen, indien het niet vanuit de leer wordt gelezen, is omdat de zin der letter ervan uit louter overeenstemmingen bestaat, en die voor het merendeel schijnbaarheden van het ware zijn, en voor een deel echte ware dingen, welke niet kunnen worden gezien noch onderscheiden, tenzij de leer een lamp is. Doch de leer moet niet ergens anders vandaan worden verworven dan vanuit het Woord, en niet door anderen dan door hen die in verlichting zijn uit den Heer: in verlichting zijn zij die de ware dingen liefhebben omdat zij waar zijn, en dezelve van hun leven maken. Bovendien moeten alle dingen der leer worden bevestigd door den zin der letter des Woords, omdat indien het Goddelijk Ware is in zijn voile, en in

zijn macht, en door hem de mens in verbinding is met den Heer, en in vergemeenschapping met de Engelen. Kortom, wie het ware liefheeft, omdat het het ware is, die kan als het ware God vragen in de twijfelachtige dingen des geloofs, en antwoorden van Hem krijgen, maar niet elders dan in het Woord, ter oorzake hiervan dat de Heer het Woord is.

De Apocalyps

Achttiende Hoofdstuk

1. En na deze dingen zag ik een Engel nederdalen vanuit den Hemel, hebbende grote mogendheid, en de aarde werd verlicht van zijn heerlijkheid.
2. En hij riep uit in kracht met een grote stem, zeggende: Zij is gevallen, zij is gevallen, het grote Babylon, en is geworden het habitakel der demonische dingen, en een bewaarplaats van allen onreinen geest, en een bewaarplaats van allen onreinen en gehaten vogel.
3. Omdat van den wijn des toorns harer hoererij hebben gedronken alle nati, en de koningen der aarde met haar hebben gehoereerd, en de kooplieden der aarde vanwege de vermogens harer verrukkingen rijk zijn geworden.
4. En ik hoorde een andere stem vanuit den Hemel, zeggende: Ga uit van haar, Mijn valk, opdat gij harer zonden niet deelachtig wordt, en opdat gij niet ontvangt van haar plagen.
5. Aangezien haar zonden hebben gereikt tot aan den Hemel, en God harer ongerechtigheden gedachtig is geworden.
6. Vergeldt haar gelijk als zij ulieden heeft vergolden, en verdubbelt haar dubbel naar haar werken; in den beker waarin zij heeft gemengd, mengt haar dubbel.
7. Voor zoveel als zij zichzelf heeft verheerlijkt en verlustigd, voor evenzoveel pijniging en rouw geeft haar; omdat zij in haar hart zegt: Ik zit als Koningin, en een weduwe ben ik niet, en rouw zal ik niet zien.
8. Hierom zullen op één dag haar plagen komen, dood en rouw en honger; en in het vuur zal zij verbrand worden, omdat sterk is de Heer God, Die haar richt.
9. En haar zullen bewenen, en rouw over haar zullen bedrijven de koningen der aarde, die met haar hebben gehoereerd en zich hebben verlustigd, wanneer zij hebben gezien den rook harer verbranding.
10. Van verre staande om de vreze van haar pijniging, zeggende: Wee, wee, die grote stad, Babylon, die sterke stad, omdat in één uur uw gericht gekomen is.
11. En de kooplieden der aarde zullen wenen en rouwen over haar, omdat niemand hun waren langer koopt.

12. Waren van goud en van zilver, en van kostbaren steen en van paarl, en van fijn lijnwaad en van purper, en van zijde en van scharlaken, en alle citroenhout, en alle ivoren vat en alle vat van kostbaar hout, en van brons en van ijzer, en van marmer.
13. En kaneel en reukwerken, en zalfen wierook, en wijn en olie, en meelbloem en tarwe, en lastdieren en schapen, en paarden en koetswagens, en slaven en zielen der mensen.
14. En de vruchten des verlangens uwer tiel zijn heengegaan van u, en alle vette en glanzende dingen zijn heengegaan van u, en gij zult die niet meer vinden.
15. De kooplieden deter dingen, die rijk geworden waren van haar, zullen van verre staan om de vreze van haar pijniging, wenende en rouwende;
16. En zeggende: Wee, wee, die grote stad, omkleed met fijn lijnwaad, en purper en scharlaken, en verguld met goud, kostbaren steen en paarlen, omdat in één uur zo grote rijkdommen zijn verwoest.
17. En alle stuurman, en een elk die op schepen verkeert, en de bootsgezellen, en zovelen als ter zee werken, standen van verre.
18. En zij riepen, ziende den rook harer verbranding, zeggende: Welke was die grote stad gelijk.
19. En zij wierpen stof op hun hoofden, en riepen wenende en rouwende, zeggende: Wee, wee die grote stad, in dewelke verrijkt zijn allen die schepen hadden in de zee vanwege haar kostbaarheid, omdat zij in één uur zijn verwoest.
20. Springt op over haar, gij Hemel, en gij heilige Apostelen en Profeten, omdat God uw gericht heeft gericht aangaande haar.
21. En één sterke Engel hief een steen op als het ware een graten molensteen, en wierp dien in de zee, zeggende: Zo zal met geweld nedergeworpen worden Babylon, die grote stad, en zij zal niet meer worden gevonden.
22. En de stem der citerspelers en der muzikanten en der fluiters en der bazuiners zal niet meer worden gehoord, in u; en alle werkmeester van alle kunst zal niet meer worden gevonden in u, en de stem des molens zal niet meer worden gehoord in u.
23. En het licht der lamp zal niet meer lichten in u, en de stem des bruidegoms en der bruid zal niet meer worden gehoord in u; omdat uw kooplieden de groten der aarde waren, omdat door uw toverdrank verleid zijn geweest alle natiën.
24. En in haar het bloed der profeten en der heiligen is gevonden, en van alle gedoden op de aarde.

De Ontvouwing.

1090. Vers 1. *En na deze dingen zag ik een Engel nederdalen vanuit den Hemel, hebbende grote mogendheid, en de aarde werd verlicht van zijn heerlijkheid.* Na deze dingen, betekent nadat het Laatste Gericht is geschied over hen, die onder de Loonhoer worden verstaan: zag ik een Engel nederdalen vanuit den Hemel, betekent het Goddelijke voortgaande uit den Heer in den Hemel en in de wereld: hebbende grote mogendheid, betekent hetwelk nu de Almacht heeft zoals in de Herrelen ook op aarde: en de aarde werd verlicht van zijn heerlijkheid, betekent de Kerk nu in het licht vanuit den invloed en de opneming van het Goddelijk Ware.

1091. Na deze dingen; dat dit betekent nadat het Laatste Gericht is geschied over hen, die onder de Loonhoer worden verstaan, staat vast uit hetgeen volgt in dit Hoofdstuk, namelijk uit den uitroep van den Engel die nedergedaald was vanuit den Hemel, dat *het grote Babylon is gevallen en geworden is het habitakel der demonische dingen, een bewaarplaats van allen onreinen geest, en van allen onreinen en gehaten vogel*, waaronder haar ondergang wordt verstaan, aldus het Laatste Gericht: voorts uit hetgeen volgt, namelijk *dat zij van verre stonden om de vreze van haar pijniging, zeggende: Wee, wee, de grote stad, Babylon, de sterke stad, omdat in één uur haar gericht gekomen is*, Vers 10, 15, 16, 19; en uit de overige dingen; wat echter na deze dingen, namelijk na het Laatste Gericht over hen, zal geschieden, wordt in dit Hoofdstuk vermeld, zijnde dit dat hun godsdienstige geheel en al zal worden veroordeeld, en ook nooit tot in het eeuwige zal wederopstaan. Maar deze dingen moeten aldus worden verstaan, dat dit godsdienstige weliswaar in de wereld zal blijven voortduren, ter oorzake hiervan, dat de liefde van heersen een ieder aldus is ingeënt, dat zij niet kan worden uitgeroeid; en zolang men die liefde inheeft, is het niet mogelijk, dat dit godsdienstige in de wereld een einde heeft; maar nochtans zal het in de geestelijke wereld, waarin elk mens na den dood komt, een einde hebben; dan immers maken allen die vanuit dat godsdienstige zijn, en de heerschappij vanuit het verkwikkelijke der liefde van heersen hebben uitgeoefend, niet als vroeger voor zich als het ware hemelen maken in de wereld der geesten, welke midden tussen den Hemel en de hel is, en daar verblijven voor een tijd, maar zodra zij aanspoelen [*alluunt*], worden zij naar hun hellen verwezen en daarin samengeworpen: dit wordt verstaan onder den Ondergang van Babel, niet slechts hier in de Apocalyps, maar ook bij de Profeten in vele plaatsen voorzgd. Aangezien de Babylonischen de mogendheid des Heren over den Hemel en de Kerk hebben overgedragen op

hun Opperpriester, dien zij den opvolger van Petrus noemen, en vandaar den plaatsvervanger van den Heer, zeggende dat de Mogendheid over den Hemel en de Hel door den Heer op Petrus is overgedragen, en die niet een Goddelijke van den Heer is geweest, maar een Menselijke van Hem, vanuit God den Vader aan Hem gegeven, zo zou ik aan het einde der Artikelen van dit Hoofdstuk willen tonen, dat de Heer ook ten aanzien van Zijn Menselijke God is geweest, dat is, dat het Menselijke van Hem Goddelijk is geweest; waaruit volgt, dat de Babylonischen in hem dien zij den plaatsvervanger van den Heer noemen, de Goddelijke Mogendheid van Hem hebben overgedragen, en dat zij hem zo den God over de aarde hebben gemaakt, en dat die zijn bedienaren godheden heeft gemaakt, hetgeen niet anders dan huiveringwekkend kan zijn: eerst zal nu aan het einde der Artikelen het in de algehele Christelijke wereld aanvaarde leerstellige aangaande de Drievuldigheid aan een onderzoek worden onderworpen, welk leerstellige de Geloofsbelijdenis van Athanasius, voorts het Athanasiaanse Geloof krachtens het decreet van het Concilie van Nicea wordt geheten; hier nu zal ik de Geloofsbelijdenis zelf zoals zij in Engeland aan het concilie-decreet is ontleend, in haar geheel aanhalen. DE ATHANASIAANSE GELOOFSBELIJDENIS: *Voor hem die wil gezaligd worden, is het volstrekt noodzakelijk, om het Katholieke Geloof te handhaven: Indien iemand dat Geloof niet gans en ongerept zonder twijfel zal hebben bewaard, zo zal hij voor eeuwig verloren gaan. Het Katholieke geloof is dit, dat wij vereren één God in de Drievuldigheid, en de Drievuldigheid in in de Eenheid, noch door de Personen te vermengen, noch door de substantie te scheiden [het Wezen:]. Aangezien er is een Persoon des Vaders, een andere des Zoons en een andere des Heiligen Geestes; maar de Goddelijkheid des Vaders, des Zoons en des Heiligen Geestes, is een en de zelfde, evangelijke heerlijkheid, en mede-eeuwige majesteit. Hoedanig de Vader is, zodanig is de Zoon, en zodanig is de Heilige Geest. De Vader is ongeschapen, de Zoon is ongeschapen, en de Heilige Geest is ongeschapen. De Vader is oneindig, de Zoon is oneindig, en de Heilige Geest oneindig. De Vader eeuwig, de Zoon eeuwig, en de Heilige Geest eeuwig; en toch zijn het niet drie eeuwigen, maar één eeuwige, en zijn het niet drie oneindigen, noch drie ongeschapenen, maar één ongeschapene en één oneindige. Eender als de Vader almachtig is, aldus is de Zoon almachtig, en is de Heilige Geest almachtig; en toch zen het niet drie almachtigen, maar een almachtige. Zoals de Vader God is, aldus is de Zoon God, en is de Heilige Geest God; en toch zijn het niet drie Goden, maar één God. Hoezeer ook de Vader Heer is, is de Zoon Heer, en is de Heilige Geest Heer; nochtans zen het niet drie Heren, maar één Heer: aangezien wij zoals krachtens de Christelijke*

Waarheid verplicht zijn te erkennen dat een iedere Persoon op Zichzelf God en Heer is, is het ons evenwel door den Katholieken godsdienst verboden te zeggen drie Goden of drie Heren [anders; kunnen wij niet krachtens het Christelijk geloof drie Goden of drie Heren noemen:] De Vader is door niemand gemaakt, noch geschapen, noch geboren: de Zoon is uit den allenen Vader niet gemaakt, noch geschapen, maar geboren: de Heilige Geest is vanuit den Vader en vanuit den Zoon noch gemaakt, noch geschapen, noch geboren, maar voortgaande. Aldus is het één Vader, niet drie Vaders, één Zoon, niet drie Zonen, één Heilige Geest, niet drie Heilige Geesten. En in deze Drieuuldigheid is geen eerder of later dan de ander, noch is hij groter of kleiner dan de ander; maar alle drie Personen zijn tegelijk eeuwig, en zen volstrekt evengelijk. Aldus dat het volstrekt zo is als boven is gezegd, dat de Eenheid in de Drieuuldigheid en de Drieuuldigheid in de Eenheid moet worden vereerd. [anders: dat drie Personen in één Goddelijkheid en één God in drie Personen moet worden vereerd:] Weswege 4 die wil gezaligd worden, aldus moet denken over de Drieuuldigheid. Verder ook is het tot het heil noodzakelijk dat men naar behoren geloof de vleeswording van onzen Heer Jezus Christus. [anders: dat men bestendig geloof dat onze Heer Jezus Christus de ware Mens is:]. Aangezien het ware geloof is dat wij geloven en belijden, dat onze Heer Jezus Christus, de Zoon Gods, God en Mens is; God vanuit de substantie [of wezen; anders: de natuur] des Vaders, geboren vóór de wereld, en Mens vanuit de substantie [anders: de natuur] der moeder, geboren in de wereld: volmaakt God en volmaakt Mens, vanuit een redelijke ziel en een Menselijk lichaam bestaande: Den Vader evengelijk ten aanzien van het Goddelijke, en lager [anders: minder] dan de Vader ten aanzien van het Menselijke. Die hoewel God en Mens, toch niet zijn twee, maar één Christus: één niet door verkering van het Goddelijk Wezen in het Menselijk Wezen, [der Goddelijkheid in het lichaam] maar door aanneming van het Menselijk Wezen in het Goddelijk Wezen [in God]: Volstrekt een, niet door vermenging van het Wezen, [van de substantie] maar door de eenheid van Persoon. [anders: omdat zij één. Persoon zijn:] aangezien zoals de redelijke ziel en het lichaam één mens zijn, aldus God en Mens één Christus is. Die heeft geleden terwille van onze zaliging, is nedergedaald in de Hel, en is wederopgeklommen ten derden dage vanuit de doden: en is opgeklommen in den Hemel, en zit aan de rechterhand van den Vader, God almachtig: weswege Hij zal komen om te richten de levenden en de doden. In Wiens Komst alle mensen zullen herrijzen met hun lichamen: en die de goede dingen hebben gedaan, zullen binnentreden in het eeuwige leven, en die de boze dingen hebben gedaan, in het eeuwige vuur: Dit is het Katholieke Geloof, en tenzij iemand dit getrouw geloof, kan hij niet warden gezaligd. Heerlijkheid zij

*God den Vader en den Zoon en den Heiligen Geest. Zoals het was in den aanvang, is het nu, en zal het tot in het eeuwige zijn: de Wereld zonder einde: Amen*¹⁷⁾

1092. Zag ik een Engel nederdalen vanuit den Hemel; dat dit betekent het Goddelijke voortgaande uit den Heer in den Hemel en in de wereld, staat vast uit de betekenis van den Engel nederdalende vanuit den Hemel, zijnde de Heer ten aanzien van het Goddelijke voortgaande; onder den Engel immers wordt in den inwendigen zin niet een Engel verstaan, maar òf de Heer, òf iets van den Heer; men zie n. 130, 302, 593, 910; hier de Heer, omdat gezegd wordt dat hij grote mogendheid had, en dat de aarde werd verlicht van zijn heerlijkheid, waaronder wordt verstaan de macht en de aanwezigheid van het Goddelijk Ware nu in den Hemel en in de wereld; geopenbaard wordt immers nu dat Babylon is vernietigd, en wanneer zij vernietigd is, wordt aan het Goddelijke hetwelk uit den Heer voortgaat, macht en licht toegevoegd; de oorzaak van deze zaak zal worden gezegd in hetgeen volgt.

Voortzetting over het Athanasiaanse Geloof: Dit is de leer over God, aanvaard in de algehele Christelijke wereld, omdat het vanuit het concilie is; maar voordat die leer in overweging wordt genomen, zal eerst een zekere verborgenheid worden opengedekt over den staat des geloofs en der liefde van den mens in deze wereld, en daarna in de andere, waarin hij na den dood komt; want zonder dien opengedekten staat weet de mens niet anders, dan dat iedereen, onverschillig hoedanig geloof hij heeft gehad, vanuit de Goddelijke Barmhartigheid in den Hemel kan worden binnengelaten en gezaligd, waarvandaan het dwaalgeloof der Babylonische natie is dat den mens de Hemel gewordt krachtens het welbehagen van den hogepriester, en krachtens de genade van diens plaatsvervangers. De verborgenheid is deze: dat alle denkingen van den mens zich in de geestelijke wereld naar alle kanten heen uitstorten, nauwelijks anders dan zoals de lichtstralen vanuit een vlam. Omdat de geestelijke wereld de Hemel en de Hel is, en de Hemel uit talloze gezelschappen bestaat, eender de hel, kunnen de denkingen van den mens zich wel niet anders dan in gezelschappen uitstorten; de geestelijke denkingen, zijnde die aangaande den Heer, aangaande de liefde en het geloof in Hem, en aangaande de ware en de goede

17 In de posthume uitgave is de tekst van het Handschrift eigenmachtig in een andere redactie opgesteld. Hier in deze vertaling is de oorspronkelijke indeling eerbiedig gehandhaafd.

dingen des Hemels en der Kerk, in de hemelse gezelschappen; doch de louter natuurlijke denkingen, zijnde die aangaande zich en aangaande de wereld, en aangaande de liefde ervan, en niet tevens aangaande God, in de helse gezelschappen. Dat er zulk een uitbreiding en bepaling van alle denkingen van den mens is, was tot nu toe verborgen, omdat het verborgen was hoedanig de Hemel en hoedanig de Hel is, aldus dat zij vanuit gezelschappen bestaan; bijgevolg dat er een uitbreiding van des mens denkingen is in een andere wereld dan in de natuurlijke, waarin ook de uitbreiding is van het gezicht [*visus*] zijner ogen; maar het is de geestelijke wereld, waarin zich de denking uitbreidt, en het is de natuurlijke wereld waarin zich de ziening [*visio*] uitbreidt, aangezien de denking des gemoeds geestelijk is, en de ziening des oogs natuurlijk is. Dat er een uitbreiding is van alle denkingen van den mens in de gezelschappen van de geestelijke wereld, en dat er geen denking zonder die uitbreiding kan bestaan, is mij vanuit de ondervinding van verscheidene jaren aldus bewezen, dat ik dit met alle geloofwaardigheid kan verzekeren: in één woord, de mens is met zijn hoofd in de geestelijke wereld, zoals hij met zijn lichaam in de natuurlijke wereld is; onder het hoofd wordt hier zijn gemoed verstaan, zijnde het verstand, de denking, de wil en de liefde, en onder zijn lichaam wordt hier zijn zin verstaan, zijnde het gezicht, het gehoor, de reuk, de smaak en de tast; en omdat de mens ten aanzien van zijn hoofd, dat is, ten aanzien van het gemoed, in de geestelijke wereld is, is hij derhalve òf in den Hemel, òf in de hel; en waar het gemoed is, daar is de ganse mens met hoofd en lichaam, als hij een geest wordt; en de mens is geheel en al zodanig als hij verbinding heeft met de gezelschappen der geestelijke wereld, zodanige Engel als hij verbinding heeft met de gezelschappen des Hemels, en zodanige duivel als hij verbinding heeft met de gezelschappen der hel.

1093. Hebbende grote mogendheid; dat dit betekent hetwelk de Almacht heeft zoals in de Hemelen aldus ook op aarde, staat vast uit de betekenis van de grote mogendheid, wanneer het den Heer betreft, zijnde de Almacht; dat de grote mogendheid hier de Almacht betekent, is omdat van een Engel, volgens de idee die de mens van de Engelen heeft, niet Almacht kan worden gezegd, maar grote mogendheid; doch wanneer onder den Engel de Heer wordt verstaan ten aanzien van Zijn Goddelijke voortgaande, dan wordt

onder de grote mogendheid de Almacht verstaan: de Heer heeft ook de Almacht, omdat Hij de God des Hemels en de God der aarde is, en door het Goddelijke dat voortgaat uit Hem als Zon is de Hemel geschapen en is de aarde geschapen, en eveneens wordt de Hemel met de aarde door hetzelfde samengehouden en blijft hij bestaan: het Goddelijke voortgaande is dat wat bij Johannes het Woord wordt genoemd, hetwelk was bij God, en hetwelk God was, door hetwelk alle dingen zijn gemaakt die gemaakt zijn, en door hetwelk ook de wereld is gemaakt, Hfdst. 1: 1, 2, 10. Dat de Almacht des Heren zoals in de Hemelen aldus ook op aarde is, welke wordt verstaan onder de grote mogendheid des Engels, is omdat er volgt dat de aarde werd verlicht van zijn heerlijkheid; want wanneer het Laatste Gericht is geschied over hen die onder de loonhoer of Babylon worden verstaan, dan zijn de duisternissen verwijderd die tussen den Hemel en de aarde waren geschoven: maar over deze zaak beneden meer.

Voortzetting over het Athanasiaanse Geloof. Uit de gezegde dingen blijkt, dat de denkingen van den mens uitbreidingen zijn in òfhemelse òf helse gezelschappen, en dat zij, indien zij niet uitbreidingen waren, er gene zouden zijn: de denking van den mens is zoals het gezicht van zijn ogen, hetwelk indien het geen uitbreiding had buiten zich, òf er geen zou zijn, òf blind. Maar het is de liefde van den mens, die de denkingen van hem tot gezelschappen bepaalt, de goede liefde die tot hemelse gezelschappen, en de boze liefde die tot helse gezelschappen; want de algehele Hemel is in gezelschappen geordend volgens alle verscheidenheden der aandoeningen welke der liefde zijn, in het algemeen en in het bijzonder en in het afzonderlijke; omgekeerd de Hel in gezelschappen volgens de begeerten der boze liefde tegengesteld aan de aandoeningen der goede liefde. De liefde van den mens is vergelijkenderwijs zoals het vuur, en de denkingen van hem zijn zoals de lichtstralen daaruit; indien de liefde goed is, dan zijn de denkingen, welke zoals stralen zijn, waarheden; indien de liefde boos is, zo zijn de denkingen, welke zoals stralen zijn, valsheden: de denkingen vanuit de goede liefde, welke waarheden zijn, zijn naar den Hemel gericht; doch de denkingen vanuit de boze liefde, welke valsheden zijn, zijn naar de hel gericht; en zij verbinden zich met, voegen zich aan bij, en enten zich als het ware in aan de homogene gezelschappen, die namelijk welke van eendere liefde zijn, en wel zó diep, dat de mens met dezelve geheel en al één is. De mens is door de liefde tot den Heer een beeld

van Hem; de Heer is de Goddelijke Liefde, en Hij verschijnt in den Hemel vóór de Engelen zoals Zon; vanuit die Zon gast Licht en Warmte voort; het Licht is het Goddelijk Ware, en de Warmte is het Goddelijk Goede; vanuit die beide is de algehele Hemel, en zijn alle gezelschappen des Hemels: de liefde des Heren bij den mens die een beeld van Hem is, is zoals het vuur vanuit die Zon, vanuit welk vuur eender licht en eendere warmte voortgaat; het licht is het ware des geloofs, en de warmte is het goede der liefde, het ene en het andere uit den Heer; en het ene en het andere is den Gezelschappen inverwekt, en met deze handelt des menschen liefde één: dat de mens van scheppingswege het beeld en de gelijkenis Gods is, staat vast uit Genesis, Hfdst. 1: Vers 26; en dat hij het beeld en de gelijkenis des Heren is door de liefde, is omdat de mens door de liefde in den Heer is en de Heer in hem, Joh. XIV: 20, 21. In één woord, er kan niet het kleinste van een denking ontstaan, of er is opneming ervan in een of ander gezelschap, niet met de individuen of de Engelen van het gezelschap, maar met de aandoening der liefde, vanuit welke en in welke dat gezelschap is; vandaar is het, dat de Engelen niet iets van den invloed te weten komen, en dat ook de invloed dat gezelschap op niet enige wijze verstoort. Uit deze dingen blijkt die waarheid dat de mens in verbinding is met den Hemel wanneer hij leeft in de wereld, en eveneens in vergezelschapping met de Engelen, hoewel de mens dit niet weet, en eveneens de Engel niet; de oorzaak dat zij het niet weten, is deze dat de denking van den mens natuurlijk is, en de denking van den Engel geestelijk, welke slechts één maken door overeenstemmingen. Aangezien de mens door de denkingen zijner liefde is ingewijd in de gezelschappen òf des Hemels òf der hel, wordt hij derhalve wanneer hij in de geestelijke wereld komt, hetgeen terstond na den dood geschiedt, gekend hoedanig hij is alleen al aan de uitbreiding van zijn denkingen in de gezelschappen; aldus wordt een ieder uitgevorst; hij wordt ook hervormd door toelatingen van de denkingen in de gezelschappen des Hemels, en veroordeeld door onderdampelingen van zijn denkingen in de gezelschappen der hel.

1094. En de aarde werd verlicht van zijn heerlijkheid; dat dit betekent de Kerk nu in het licht vanuit den invloed en de opneming van het Goddelijk Ware, staat vast uit de betekenis van de aarde, zijnde de Kerk, waarover meermalen; uit de betekenis van verlicht zijn, zijnde in het licht zijn; en uit de betekenis

van de heerlijkheid, wanneer het den Heer betreft, Die daar onder den Engel wordt verstaan, zijnde het Goddelijk Ware, waarover n. 33, 288, 345, 874; dat *de* heerlijkheid is het Goddelijk Ware, is vanwege het licht des Hemels, vanuit hetwelk de Engelen alle wijsheid en gelukzaligheid hebben, en eveneens de pracht, n. 678. Dat van den Engel nederdalende vanuit den Hemel wordt gezegd dat hij een grote mogendheid had, en dat de aarde werd verlicht van zijn heerlijkheid, was omdat het Laatste Gericht was geschied over hen die onder de Loonhoer of Babylon worden verstaan; dit immers wordt verstaan onder de woorden van den Engel: *“Zij is gevallen, zij is gevallen, Babylon, en is geworden het habitakel der demonische dingen, en een bewaarplaats van allen onreinen geest, en een bewaarplaats van allen onreinen en gehaten vogel”*, Vers 2; en wanneer het Gericht over hen is geschied, dan komt het Goddelijk Ware voortgaande uit den Heer in zijn macht en in zijn licht; want zolang als de Babylonischen onder den Hemel waren geduld, toen waren zij zoals dichte en donkerzwarte wolken tussen den Hemel en de aarde, waardoor de lichtstralen vanuit de zon werden onderschept, en de dag werd verdonkerd; de oorzaak hiervan is deze, dat zij het Goddelijk Ware, zijnde het Woord, niet slechts hebben vervalst, maar ook verworpen; en bovendien hadden zij de mogendheid des Heren door overdracht op henzelf tenietgedaan; zulke en andere dingen meer bij hen waren, zolang het was toegestaan dat zij zich woningen onder de Hemelen maakten, zoals donkerzwarte wolken tussen den Hemel en de aarde, door dewelke het Goddelijk Ware niet kon worden doorgelaten, en enig mens der Kerk verlichten; maar zodra zij verjaagd waren en in de hel geworpen, toen trad op het Goddelijk Ware hetwelk vanuit den Heer als Zon voortging, de macht en het licht toe, en wel dermate dat de Heer niet slechts sterker en klaarder de geesten die onder de Hemelen zijn, kon verlichten, maar ook de mensen in de Kerk. Dit was de oorzaak, dat de geestelijke zin des Woords niet eerder werd onthuld, en de staat des Hemels en der Hel geopenbaard, dan nadat het Laatste Gericht was voltrokken; want indien het eerder was geschied, zou het Goddelijk Ware geen macht en licht hebben gehad.

Voortzetting over het Athanasiaanse Geloof: Aangezien de mens als hij wordt geboren, niet is in enig gezelschap, noch een hemels, noch een hels, hij is immers zonder denking, en hij nochtans wordt geboren tot het eeuwige leven, zo volgt, dat hij in den loop des tijds voor zich òf den Hemel opent, òf voor zich de hel opent, en binnentreedt in de gezelschappen, en een inwoner wordt òf van den Hemel, òf van de Hel, terwijl hij er ook een van de wereld is: dat

de mens daar een inwoner wordt, is omdat in de geestelijke wereld zijn woning zelf is, zoals het wordt gezegd, zijn vaderland, want daar zal hij leven tot in het eeuwige, nadat hij ettelijke jaren in de natuurlijke wereld had geleefd. Uit deze dingen kan men opmaken, hoe noodzakelijk het voor den mens is, te weten wat bij hem den Hemel opent en hem binnenleidt in de gezelschappen ervan, voorts wat bij hem de hel opent, en hem binnenleidt in de gezelschappen ervan; dit zal worden gezegd in de aanhangsels tot de volgende Artikelen; hier alleen dit, dat de mens zich geleidelijk in meer en meer gezelschappen des Hemels binnenbrengt volgens de aanwassingender wijsheid, en geleidelijk in al innerlijkere en innerlijkere, volgens de aanwassingender liefde van het goede; voorts dat voor zoveel als hem de Hemel wordt geopend, voor evenzoveel hem de hel wordt gesloten: doch de mens opent voor zich de hel, de Heer echter opent voor den mens den Hemel.

1095. *Vers 2. En hij riep uit in kracht met een grote stem, zeggende: Zij is gevallen, zij is gevallen, het grote Babylon, en is geworden het habitakel der demonische dingen, en een bewaarplaats van allen onreinen geest, en een bewaarplaats van allen onreinen en gehaten vogel.* En hij riep uit in kracht met een grote stem, betekent de openbaring vóór den Hemel en in de Kerk vanuit de vreugde des harten: zeggende: Zij is gevallen, zij is gevallen, het grote Babylon, betekent dat het Laatste Gericht is geschied over hen die de heilige dingen des Hemels en der Kerk hebben ontwijd door de aangenomen heerschappij over dezelve: en is geworden het habitakel der demonische dingen, betekent waar afgrijselijke valse dingen zijn vanuit de ontwijde ware en goede dingen der Kerk: en een bewaarplaats van allen onreinen geest, betekent waar niets anders dan boze dingen vanuit de verechtbreukte goede dingen des Woords zijn: en een bewaarplaats van allen onreinen en gehaten vogel, betekent waar niets dan valse dingen vanuit de vervalste ware dingen des Woords zijn.

1096. En hij riep uit in kracht met een grote stem; dat dit betekent de openbaring vóór den Hemel en in de Kerk, vanuit de vreugde des harten, staat vast uit de betekenis van uitroepen, zijnde openbaren, namelijk dat over Babylon het Laatste Gericht is geschied, want er volgt: Zij is gevallen, zij is gevallen, het grote Babylon; uit de betekenis van in kracht [*in vertute*], zijnde in de macht vóór den Hemel en in de Kerk, waarover aanstonds; en uit de betekenis van een grote stem, zijnde de vreugde des harten, want vanuit die geschiedt de grote stem; de vreugde des harten was daarvandaan, dat na het Laatste Gericht over hen die worden verstaan onder de Loonhoer of Babylon,

de macht en het licht is geworden voor het Goddelijk Ware dat uit den Heer voortgaat, volgens de dingen die in het bovenstaande Artikel zijn gezegd; dat de grote stem de vreugde des harten betekent, komt omdat elke grote stem die uitroept, geschiedt vanuit enige aandoening, intenser volgens de aandoening of den graad der liefde. Dat in kracht betekent in den Hemel en op aarde, komt omdat de kracht de macht betekent, en nu was het de macht om die dingen te openbaren voor den Hemel en voor de wereld; dat nu de macht er was, zie men boven in n 1093.

Voortzetting over het Athanasiaanse Geloof: De eerste en de primaire denking, welke den Hemel opent voor den mens, is de denking over God; de oorzaak hiervan is deze, dat God is het al des Hemels, en wel dermate, dat of gij zegt de Hemel, dan wel God, dit hetzelfde is; de Goddelijke dingen welke maken dat de Engelen Engelen zijn, vanuit wie de Hemel is, zijn tezamen genomen God; vandaar is het, dat de denking aangaande God de eerste en de primaire van alle denkingen is, welke de Hemel voor den mens opent; zij is immers het hoofd en het opperste van alle hemelse en geestelijke waarheden en liefden. Maar er is een denking des lichts, en er is een denking der liefde; de denking van het allene licht is de erkenning dat God is, verschijnende zoals een erkenning, doch nochtans is zij het niet. Door de denking des lichts wordt den mens tegenwoordigheid in den Hemel, maar niet verbinding met den Hemel; het allene licht immers der denking verbindt niet, maar stelt den mens tegenwoordig voor den Heer en de Engelen; dat licht immers is zoals het winterlicht, waarin de mens even helder ziet als in het zomerlicht; evenwel verbindt dat licht zich niet met de aarde, noch met enigen boom, heester, bloem of kruid; ook is aan ieder mens het vermogen ingegeven van over God te denken en eveneens van de dingen te verstaan die Gods zijn, vanuit het licht des Hemels; maar de allene denking van dat licht, zijnde de verstandelijke denking, maakt slechts zijn tegenwoordigheid vóór den Heer en vóór de Engelen, zoals gezegd is. Wanneer de mens in de allene verstandelijke denking is aangaande God, en aangaande de dingen die Gods zijn, dan verschijnt hij aan de Engelen uit de verte zoals een beeld uit ivoor of uit marmer, hetwelk kan wandelen en geluid geven, maar in welks aangezicht en in welks klank nog niet het leven is; en eveneens verschijnt hij aan de Engelen vergelijkenderwijs zoals een boom in wintertijd, met naakte takken zonder bladeren,

aangaande welken boom zij evenwel de hoop koesteren, dat hij zal worden bedekt met bladeren en daarna met vruchten, wanneer de warmte zich toevoegt aan het licht, zoals in lentetijd geschiedt. Zoals de denking aangaande God primair den Hemel opent, aldus sluit de denking tegen God primair den Hemel.

1097. Zeggende: Zij is gevallen, zij is gevallen, het grote Babylon; dat dit betekent dat het Laatste Gericht is geschied over hen die de heilige dingen des Hemels en der Kerk hebben ontwijfd door de aangenomen heerschappij over dezelve, staat vast uit de betekenis van zij is gevallen, zij is gevallen, zijnde de ondergang en het uiteinde, aldus het Laatste Gericht, want door het Laatste Gericht geschiedt de ondergang en het uiteinde; dan immers worden zij in de hel geworpen; en uit de betekenis van Babylon, zijnde zij die de heilige dingen des Hemels en der Kerk hebben ontwijfd door de aangenomen heerschappij over dezelve; onder Babylon immers wordt iets eenders verstaan als onder de Loonhoer zittende op het scharlaken Beest, en iets eenders als onder de moeder der hoererijen en der gruwelen der aarde, in het voorafgaande Hoofdstuk, onder wie degenen worden verstaan die de heilige dingen der Kerk hebben ontwijfd; en over dezen en over de ontwijding door hen is in dat Hoofdstuk gehandeld.

Voortzetting over het Athanasiaanse Geloof: De denking over één God opent voor den mens den Hemel, omdat er niet dan één God is; omgekeerd sluit de denking over verscheidene goden den Hemel, aangezien de idee van verscheidene goden de idee van één God vernietigt. De denking over den Waren God opent den Hemel, want vanuit den Waren God is de Hemel en het al ervan; omgekeerd sluit de denking over den valse god den Hemel, want een andere God dan de Ware wordt niet erkend in den Hemel. De denking over God Schepper, Verlosser, en Verlichter opent den Hemel, want dit Drievuldige is van den énen en Waren God; voorts opent de denking over den Oneindigen, Eeuwigen, Ongeschapen, Almachtigen, Alomtegenwoordigen en Alwetenden God den Hemel, want dit zijn de attributen van het Wezen van den énen en Waren God; omgekeerd sluit de denking over een levend mens als God, over een dood mens als God, en over een afgod als God den Hemel, omdat die niet Alwetend, Alomtegenwoordig, Almachtig, Ongeschapen, Eeuwig en Oneindig zijn, en ook uit hen niet geweest is Schepping, Verlossing, noch Verlichting is. De allene denking over God als Mens, in Wien het Drievuldig Goddelijke

is, namelijk dat wat wordt genoemd Vader, Zoon en Heilige Geest, opent den Hemel; omgekeerd sluit de denking over God als niet de Mens, welke denking schijnbaar zich vertoont als een wolkje, of zoals de natuur in haar kleinsten, den Hemel, want God is Mens, zoals de algehele engellijke Hemel in zijn samenvatting Mens is, en elke Engel en elke geest vandaar mens is. Derhalve opent de allene denking over den Heer, dat Hij de God des heelals is, den Hemel; want de Heer zegt: “*De Vader heeft alle dingen in de hand des Zoons gegeven*”, Joh. III: 35. “*De Vader heeft den Zoon de mogendheid van alle vlees gegeven*”, Joh. XVII: 2. “*Al Mijn dingen zijn overgegeven uit den Vader*”, Matth. XI: 27. “*Mij is gegeven alle mogendheid in den Hemel en op aarde*”, Matth. XXVIII: 18. Uit deze dingen blijkt, dat de mens zonder de idee van God, zodanig als zij is den Hemel, niet kan gezaligd worden; de idee van God in den Hemel is de Heer; want de Engelen des Hemels zijn in den Heer, en de Heer is in hen; en daarom is denken over een anderen God dan over den Heer, voor hen onmogelijk; zie Joh. XIV: 20, 21. Het zij vergund, daaraan dit toe te voegen: De idee aangaande God als Mens is ingeënt vanuit den Hemel aan elke natie in het algehele aardrijk, doch zij is, hetgeen ik bejammer, teloor gegaan in de Christelijke wereld: de oorzaken zullen beneden worden gezegd.

1098. En is geworden het habitakel der demonische dingen; dat dit betekent waar afgrijselijke valse dingen zijn vanuit de ontwijde ware en goede dingen der Kerk, staat vast uit de betekenis van het habitakel, zijnde waar degenen zijn na het Laatste Gericht, die onder Babylon als Loonhoer worden verstaan; uit de betekenis van de demonische dingen, zijnde zij die in afgrijselijke valse dingen zijn vanuit de ontwijde ware en goede dingen, waarover boven n 586, 1001. Hier wordt de Hel van hen beschreven, namelijk dat zij is het habitakel der demonische dingen, een bewaarplaats van allen onreinen geest, en van allen onreinen en gehaten vogel: dat de hel van hen zodanig is, blijkt uit de uitwasemingen daaruit, zijnde ontwijde ware en goede dingen des Hemels en der Kerk; zij zijn immers in heilige uitwendige dingen met spraak, aangezicht en gebaar, welke zij ten Hemel verheffen, en evenwel schouwen zij met ziel en hart niet tot enigen God, maar tot zich als tot de godheden der aarde; aldus maken zij één met hen die in de Hel zijn; zij ontwijden de heilige dingen, omdat de innerlijke dingen, welke der ziel en des harten zijn, invloeiën in de uiterlijke dingen welke tot de heiligheid zijn geschikt: dezulken worden hier onder de demonische dingen [*daemonia*] verstaan.

Voortzetting over het Athanasiaanse geloof. De allene denking dat God is, en dat de Heer de God des Hemels, opent weliswaar den Hemel, en stelt den mens daar tegenwoordig; maar zo luchtig dat hij bijna onzichtbaar is; hij verschijnt uit de verte zoals in een schaduw: maar naar gelang zijn denking wordt voller, waarder en juister aangaande God, verschijnt hij in het licht; de denking wordt voller vanuit de erkennissen van het ware, welke des geloofs zijn, en van het goede, welke der liefde zijn, vanuit het Woord; want alle dingen die vanuit het Woord zijn, zijn Goddelijk, en de Goddelijke dingen tezamen genomen zijn God. De mens die alleen denkt dat God is, en niets aangaande het hoedanige van Hem, is zoals iemand die denkt dat het Woord is, en dat het heilig is, en niets weet wat in hetzelfde is; of als iemand die denkt dat de Wet is, en niets weet wat in de Wet is; terwijl toch de denking wat God is, dermate ruim is, dat zij den Hemel vervult, en alle wijsheid maakt waarin de Engelen zijn, welke onuitsprekelijk is; zij is immers in zich oneindig, omdat God oneindig is. De denking dat God is vanuit het hoedanige van Hem, is dat wat in het Woord wordt verstaan onder den Naam Gods; men zie boven n. 102, 135, 148, 695, 959.

1099. En een bewaarplaats van allen onreinen geest; dat dit betekent waar niets anders dan boze dingen vanuit de verechtreukte goede dingen des Woords zijn, staat vast uit de betekenis van de bewaarplaats, zijnde waar degenen zijn die onder Babylon worden verstaan; onder de bewaarplaats hier wordt iets eenders verstaan als onder het habitakel boven; en uit de betekenis van de onreine geesten, zijnde zij die in de boze dingen vanuit de echtbreking van het goede zijn, dus abstract genomen de boze dingen zelf die verechtreukte goede dingen zijn. Verechtreukte goede dingen worden die goede dingen geheten, die aangeplooid zijn aan boze dingen, zoals de goede dingen der liefde tot den Heer aangeplooid aan de liefden van zich, en de goede dingen der liefde jegens den naaste aangeplooid aan de liefden der wereld; de liefde tot den Heer en de liefde jegens den naaste zijn zuivere en heilige liefden, doch de liefden van zich en van de wereld zodanig als die zijn van hen die de heerschappij des Heren over den Hemel en de Kerk voor zich hebben opgeëist, zijn onzuivere en profane liefden; en daarom is de heilige liefden verkeren in profane liefden, de goede dingen des Woords echtbreken, vooral wanneer zij hun profane dingen heilige dingen noemen, en hun boze dingen goede dingen noemen: zij die zodanig zijn geweest in de wereld,

worden onreine geesten na den dood; en de hel van hen wordt verstaan onder de bewaarplaats der onreine geesten.

Voortzetting over het Athanasiaanse Geloof: Gezegd is, dat de mens denking vanuit het licht heeft, en dat hij denking vanuit de liefde heeft, en dat de denking vanuit het licht de tegenwoordigheid van den mens in de Hemel maakt, maar de denking vanuit de liefde de verbinding van den mens met den Hemel maakt; de oorzaak hiervan is deze, dat de liefde geestelijke verbinding is: vandaar is het, dat de mens wanneer de denking des lichts van den mens de denking der liefde van hem wordt, in den Hemel wordt binnengeleid zoals in een bruiloft; en voor zoveel als de liefde in de denking des lichts de hoofdrol speelt, of die denking leidt, voor evenzoveel treedt de mens den Hemel binnen zoals een bruid het bruidsvertrek, en verhuwt hij zich; in het Woord immers wordt de Heer Bruidegom en Echtgenoot genoemd, en de Hemel en de Kerk Bruid en Echtgenote; onder huwen wordt verstaan verbonden worden met den Hemel in een zeker gezelschap ervan; en hij wordt voor zoveel daarmee verbonden als hij inzicht en wijsheid vanuit den Heer door het Woord in de wereld voor zich had verworven, aldus voor zoveel als hij door de Goddelijke Ware dingen had geleerd te denken dat God is, en dat de Heer die God is; wie echter vanuit weinig ware dingen, aldus vanuit weinig inzicht, wordt verbonden, die wordt, als hij vanuit de liefde denkt, weliswaar met den Hemel verbonden, maar in de verder gelegen delen ervan. Onder de liefde wordt de liefde tot den Heer verstaan, en onder den Heer liefhebben wordt niet verstaan den Heer liefhebben als Persoon; door deze liefde alleen wordt de mens niet met den Hemel verbonden, maar door de liefde van het Goddelijk Goede en het Goddelijk Ware, welke de Heer in den Hemel en in de Kerk zijn; en die twee worden niet geliefd door ze te weten, ze te denken, ze te verstaan, en ze te spreken, maar door ze te willen en te doen deswege wijl zij door den Heer zijn bevolen, en vandaar wijl zij nutten zijn; niets is eerder vol dan wanneer het gedaan is; en de daad is het einddoel, en het einddoel terwille waarvan [de daad is], is de liefde; en daarom ontstaat vanuit de liefde van iets te willen en te doen, de liefde van dat te weten, te denken, te verstaan: zeg mij, waarom wilt gij iets weten en verstaan, als het niet is om het einddoel dat gij liefhebt? het einddoel dat wordt geliefd is de daad:

indien gij zegt om het geloof, zo is het geloof-alleen of een louter gedachtelijk geloof zonder daadwerkelijk geloof, hetwelk de daad is, geen wezensding; het meest dwaalt gij, indien gij meent in God te geloven, en niet doet de dingen die Gods zijn; want de Heer leert bij Johannes: *“Wie Mijn geboden heeft en dezelve doet, die is het die Mij liefheeft, en Ik zal woning bij hem maken; wie echter niet Mij liefheeft, bewaart Min woorden niet”*, XIV: 21, 23, 24. In één woord, liefhebben en doen zijn één; en daarom wordt waar in het Woord wordt gezegd liefhebben, doen verstaan; en waar doen wordt gezegd, wordt ook liefhebben verstaan: want dat wat ik liefheb, dit doe ik.

1100. En een bewaarplaats van allen onreinen en gehaten vogel; dat dit betekent waar niets dan valse dingen vanuit de vervalste ware dingen des Woords zijn, staat vast uit de betekenis van de bewaarplaats, zijnde waar zij zijn, aldus de hel, zoals vlak boven; uit de betekenis van allen onreinen en gehaten vogel, zijnde de valse dingen vanuit de vervalste ware dingen des Woords; met de vogels immers worden aangeduid de redelijke dingen, de verstandelijke dingen, de denkingen, de ideeën, de redeneringen, aldus de ware dingen of de valse dingen; en onder het onreine wordt datgene verstaan wat voortvloeit vanuit een vuile liefde, en vooral vanuit de liefde van heersen; deze immers maakt het onreine in de hel; en met het gehate wordt datgene aangeduid wat vanuit een vals beginsel opwelt, aldus het vervalste vanuit het godsdienstige bevestigd door den zin der letter des Woords. Dat de vogels zulke dingen betekenen, die van des menschen denking zijn, zowel de geestelijke als de helse dingen, aldus zowel de ware als de valse dingen, want deze zijn der denking, is vanwege de overeenstemming; dat het is vanwege de overeenstemming, staat vast uit de vogels gezien in de geestelijke wereld, waar alle dingen die verschijnen én voor de ogen én voor de overige zinnen, overeenstemmingen zijn; daar verschijnen dieren der aarde van elk geslacht, en eveneens gevleugelde dingen des hemels, zowel schone als onschone; en die verschijnen vanuit de aandoeningen en denkingen der Engelen of der geesten, de dieren vanuit de aandoeningen, en de gevleugelde dingen vanuit de denkingen: dat het overeenstemmingen zijn, weten allen daar; ook weten zij met welke aandoeningen en denkingen zij overeenstemmen: dat het overeenstemmingen zijn van aandoeningen en denkingen, komt klaarblijkend uit, aangezien zij wanneer de geest of de Engel heengaat, of ophoudt die dingen te denken, dan ogenblikkelijk worden verstrooid. Aangezien de vogels overeenstemmingen zijn van de denkingen, zowel van de redelijke als van de niet-redelijke, aldus zowel van de waarheden als van de valsheden, worden

derhalve met dezelve in het Woord eendere dingen aangeduid, want alle dingen des Woords zijn overeenstemmingen. Dat de vogels betekenen de denkingen die vanuit de ware dingen zijn, zowel de redelijke als de geestelijke, kan vaststaan uit de volgende plaatsen; bij David: *“Laten zij loven den Naam van Jehovah, het wilde dier en alle beest, het kruipendier en de vogel van vleugel”*, Psalm CXLVIII: 10; dat met het wilde dier en het beest worden aangeduid de aandoeningen van den natuurlijken mens, zowel van het ware als van het goede, en in den tegen gestelden zin de begeerten van het valse en het boze, zie men boven, n. 552, 650, 781; vandaar worden met den vogel van vleugel de denkingen aangeduid; daarvandaan is het, dat gezegd wordt dat zij Jehovah zullen loven; het is immers de mens vanuit de aandoeningen en de denkingen, aldus vanuit de goede en de ware dingen, die zal loven. Bij Hoschea: *“Ik zal een verbond voor hen maken te dien dage met het wilde dier des velds, en met den vogel der Hemelen, en met het kruipende dier der aarde; en den boog, en het zwaard, en den oorlog zal Ik van [de] de aarde verbreken”*, II: 17; deze dingen betreffen de Komst des Heren, en den staat des Hemels en der Kerk uit Hem; onder te dien dage wordt de Komst des Heren verstaan; met het verbond dat Hij dan zal maken, wordt de verbinding aangeduid met hen die in Hem geloven; vandaar kunnen met het wilde dier des velds en den vogel der Hemelen niet wilde dieren en vogels worden aangeduid, maar de dingen waarmede zij overeenstemmen, zijnde de aandoeningen van het goede en het ware en daaruit de denkingen; dat er dan niet de bestoking is uit de valse en de boze dingen uit de hel, wordt daarmede aangeduid dat de boog, het zwaard en de oorlog zal worden verbroken in [*in*] de aarde. Bij David: *“Gij hebt Hem doen heersen over de werken Uwer banden, alle dingen hebt Gij gesteld onder Zijn voeten; de kudde van kleinvee en de kudden van grootvee, en ook de beesten der velden, den vogel des Hemels, en de vissen der zee”*, Psalm VIII: 7, 8, 9; deze dingen betreffen den Heer, van Wien hier wordt gezegd dat Hij zal heersen over alle werken der handen van Jehovah, waaronder niet aardse dingen worden verstaan, zodanig als kudden van klein-en grootvee, beesten, vogels en vissen; wat zijn deze dingen ten opzichte van Zijn heerschappij, welke is in de Hemelen, en vanuit de Hemelen op aarde over de mensen, die Hij zal leiden tot het eeuwige leven; en daarom zijn het de geestelijke dingen der Kerk die worden verstaan; met de kudde van kleinvee worden in het algemeen alle geestelijke dingen bij den mens aangeduid, met de kudde van grootvee alle natuurlijke dingen bij hem die met de geestelijke overeenstemmen; met de beesten der velden de aandoeningen van het goede in den natuurlijken mens, welke der Kerk zijn, want het veld betekent de Kerk; de vogels der

Hemelen betekenen de denkingen van den redelijken mens, en de vissen der zee de wetenschappelijke dingen. Bij Ezechiël *“Ik zal nemen van het stekje eens hogen ceders; in den berg der hoogte Israëls zal Ik het planten, opdat het den tak verheffe en vrucht make, en uitga tot een grootsen ceder; opdat zij onder hem wonen, alle vogel van allen vleugel, in de schaduw zijner takken wonen”*, xvii: 22, 23; onder deze dingen wordt de instauratie van de Nieuwe Kerk uit den Heer verstaan; de instauratie opnieuw of uit het eerste opkomen, wordt verstaan onder het stekje van een hogen ceder; met den ceder wordt hier zoals elders in het Woord de geestelijk-redelijke Kerk aangeduid, zodanig als de Kerk bij de Ouden na den vloed is geweest; met een stekje planten in den berg der hoogte Israëls, wordt aangeduid in het geestelijk goede, hetwelk het goede der naastenliefde is; dit goede wordt met den berg der hoogte Israëls aangeduid; met uitgaan tot een grootsen ceder, wordt de volle instauratie van die Kerk aangeduid; opdat zij onder hem wonen, allen vogel van allen vleugel, betekent dat daar de redelijke ware dingen van elk geslacht zullen zijn; in de schaduw zijner takken wonen, betekent hun grens hebben in de natuurlijke ware dingen, want deze dekken en bewaren de redelijke ware dingen, welke vanuit geestelijken oorsprong zijn. Bij denzelfde: *“Aschur een ceder op den Libanon, die hoog was geworden; in zijn takken nestelden alle vogels der hemelen, en onder zijn takken baarden alle beest des velds, en in zijn schaduw woonden alle grote natiën”*, xxxi: 3, 5, 6; met den ceder hier wordt eender de geestelijk-redelijke Kerk aangeduid, want Aschur betekent het redelijke; aangezien met den ceder de Kerk wordt aangeduid, zo volgt dat met de vogels der hemelen die in zijn takken nestelden, en met de beesten des velds die onder zijn takken baarden, de redelijke denkingen aangaande de ware dingen der Kerk, en de aandoeningen van dezelve worden verstaan; omdat die worden aangeduid, wordt derhalve ook gezegd: In zijn schaduw woonden alle grote natiën. Bij Daniël: *“Nebuchadnezar zag in den droom een boom in het midden der aarde, welks hoogte groot was; en hij groeide en werd robuust; en zijn hoogte reikte tot aan den Hemel, en zijn uitzicht tot aan het einde der aarde; zijn blad was schoon, en zijn bloem veel; er was spijs voor allen in denzelve; onder hem had het beest des velds schaduw, en in zijn takken woonden de vogels des hemels; en van hem werd alle vlees gevoed. Maar een wachter en heilige daalde neder van den Hemel, roepende: Houwt af den boom en kapt af zijn takken, stroopt af het blad, verstroot zijn bloem; vlucht, beest, van onder hem, en gij vogels, van zijn takken”*, iv: 10 tot 14, 20, 21; met den boom wordt ook hier de Kerk aangeduid, genaamd Babylon, in zijn begin [*initium*] en voortschrijding, en dan dezelve in de erkentnissen van het ware en het goede; haar begin en voortschrijding

wordt daarmee beschreven, dat zij groot en robuust werd, haar blad schoon, en haar bloem veel, en dat er toen spijs voor allen in dezelve was; haar aandoeningen van het goede en denkingen van het ware worden aangeduid met het beest des velds, dat onder hem schaduw had, en met de vogels die in zijn takken woonden; dat zij haar heerschappij had opgeheven over de heilige dingen der Kerk en over den Hemel, wordt daaronder verstaan dat een wachter en heilige vanuit den Hemel nederdaalde, en riep: Houwt af den boom, kapt af zijn takken; dat beest en vogel daar de aandoeningen en de denkingen betekenen, blijkt hieruit dat er, wanneer de boom is afgehouden, ook wordt gezegd: Laat vluchten het beest van onder hem, en de vogels van zijn takken. Eendere dingen worden aangeduid met vogels [*aves*] des hemels bij de Evangelisten: *“Jezus zeide: Het Koninkrijk der Hemelen is gelijk een mosterdzaad, hetwelk een mens genomen hebbende, in zijn akker zaaide; en het werd een boom, aldus dat de vogels [volatilia] des hemels kwamen en nestelden in zijn takken”*, Matth. XIII: 31, 32; Markus IV: 31, 32; Lukas XIII: 19; met den boom vanuit een mosterdzaad wordt de mens der Kerk aangeduid, en eveneens de Kerk, inzettende vanuit een klein weinig geestelijk goede door het ware; want indien slechts een klein weinig van geestelijk goede bij den mens wortel heeft geschoten, zo groeit dit zoals zaad in goeden grond; en omdat met den boom daaruit de mens der Kerk wordt aangeduid, zo volgt dat met de vogels des hemels die in zijn takken nestelden, de erkenningen van het ware worden aangeduid, en daaruit de denkingen: dat het niet een blote vergelijking is, ziet een ieder, want wat zouden zulke dingen nodig zijn in het Woord, en eendere bij de Profeten: voorts eveneens bij David: *“Jehovah, Die de bronnen uitzendt in de rivieren, dat zij tussen de bergen gaan; zij verstrekken drank aan alle wilde dier der velden, de woudezels breken hun dorst; naast dezelve woont de vogel der hemelen, en tussen de takken geven zij stemmen uit; de bomen van Jehovah worden verzadigd, de ceders van Libanon, welke Hij heeft geplant, waar de vogels nestelen, de ooievaar welks huis is in de dennebomen”*, Psalm CIV: 10, 11, 12, 16, 17; ook zouden zulke dingen in het Goddelijk Woord niet zijn gezegd, indien niet de afzonderlijke dingen overeenstemmingen van geestelijke en hemelse dingen waren, en vandaar heilig, want wat zou het anders te betekenen hebben, dat rivieren vanuit de bronnen tussen de bergen zouden gaan, aan alle wilde dier des velds drank zouden verstrekken, dat de woudezels vandaar den dorst zouden breken, en dat naast dezelve de vogel der hemelen zou wonen, en tussen de takken de stem uitgeven, en de ooievaar in de dennebomen; doch als onder de bronnen de ware dingen des Woords worden verstaan, onder de rivieren het inzicht daaruit, onder de bergen de

goede dingen der liefde, onder het wilde dier der velden de aandoeningen van het ware, onder de woudezels het redelijke, en onder de vogels der hemelen de denkingen vanuit de Goddelijke Ware dingen, dan is het Woord heilig Goddelijk; anders zou het louter menselijk zijn. Bij Job: *“Vraag toch de beesten en zij zullen u leren, of de vogels des hemels en zij zullen hel u verkondigen; en de vissen der zee zullen het u vertellen: wie kent het niet vanuit al deze dingen, dat de hand van Jehovah dat doet”*, XII: 7, 8, 9; dat onder de beesten, de vogels des hemels en de vissen der zee niet beesten, vogels, vissen worden verstaan, is duidelijk; want die kunnen niet ondervraagd worden, leren, verkondigen, en vertellen, dat de hand van Jehovah dat doet; maar met die dingen wordt aangeduid de mens ten aanzien van de dingen die van zijn inzicht zijn; onder de beesten worden zijn aandoeningen verstaan, onder de vogels des hemels zijn denkingen, onder de vissen der zee de erkentnissen en de wetenschappelijke dingen; de mens kan vanuit deze dingen leren dat de hand van Jehovah dat doet; indien niet de mens ten aanzien van de dingen die van zijn inzicht zijn, werd aangeduid met de beesten, de vogels, de vissen, zou niet kunnen worden gezegd: Wie kent het niet vanuit al deze dingen. Bij Ezechiël: *“Zoon des mensen, zeg tot den vogel van allen vleugel, en tot al het wilde dier des velds: Vergadert u en komt, vergadert u van den omtrek tot het grote slachtoffer op de bergen Israëls, en Ik zal Mijn heerlijkheid geven onder de natiën”*, XXXIX: 17, 21; daar wordt de instauratie der Kerk bij de natiën beschreven, en daar de uitnodiging en de samenroeping tot haar, want gezegd wordt: Zo zal Ik Mijn heerlijkheid geven onder de natiën; en daarom worden met den vogel van allen vleugel en met alle wilde dier des velds aangeduid allen die in de aandoening van het goede en in het verstand van het ware zijn. Eender in de Apocalyps: *“De Engel staande in de zon, riep met een grote stem, zeggende tot alle vogels vliegende in het midden des Hemels: Komt en vergadert u tot het avondmaal des groten Gods”*, XIX: 17; waar onder de vogels vliegende in het midden des hemels evenmin vogels kunnen worden verstaan, maar de mensen die redelijk en geestelijk zijn, want zij worden uitgenodigd tot het avondmaal des groten Gods. Bij Jeremia: *“Ik zag de bergen, en zie, zij werden beroerd, en alle heuvels werden omgekeerd; ik zag, en zie, geen mens; en alle vogel des hemels, zij waren weggevlogen; ik zag, en zie, Karme was een woestijn, en al zijn steden waren verlaten”*, IV: 24, 25, 26; deze dingen zijn gezegd aangaande de verwoesting der Kerk ten aanzien van al haar goede en ware; met de bergen en de dalen ¹⁸⁾ worden de hemelse en de geestelijke liefden aangeduid; en met

18 Het Handschrift heeft *valles*, dalen; in de aanhaling *colles*, heuvels.

beroerd en omgekeerd worden wordt aangeduid vergaan; want als in de geestelijke wereld niet langer enige hemelse of geestelijke liefde bij de geesten bestaat, dan worden daadwerkelijk de bergen beroerd en de heuvels omgekeerd waarop zij woonden; daarmee dat alle vogels wegvlogen, wordt aangeduid dat er niet langer enige wetenschap en vandaar denking van het ware was; daarmee dat er geen mens was, wordt aangeduid dat er geen verstand van het ware was; daarmee dat Karmel een woestijn is, wordt de Kerk zonder het goede en het ware aangeduid; en daarmee dat de steden verlaten zijn, wordt aangeduid dat er niet langer leerstellige dingen van het ware zijn. Bij denzelfde: *“De habitakels zijn verwoest, zodat er geen man is doorgaande; noch horen zij de stem van het vee; van den vogel der hemelen tot aan het beest toe, zijn zij heengevlogen, heengegaan; omdat Ik Hierosolyma zal stellen tot puinhopen, een habitakel der draken”*, IX: 10, 11; Hfdst. XII: 9; ook hier betreft het de verwoesting der Kerk; met de habitakels die verwoest zijn, zodat er geen man is doorgaande, worden aangeduid de leerstellige dingen der Kerk, welke vanuit het Woord waren, waarin nu niet enig goede en ware is; met de stem van het vee, welke zij niet zullen horen, wordt aangeduid dat er niet enig goede der naastenliefde noch ware des geloofs was; daarmee dat de vogels der hemelen tot het beest toe zijn heengevlogen, heengegaan, wordt aangeduid dat er niet enige denking van het ware vanuit de erkenenis ervan is, noch aandoening van het goede; dat er niet het heenvliegen van de vogels des hemels en het heengaan van de beesten der aarde, maar de verwoesting der Kerk ten aanzien van de leer wordt verstaan, is duidelijk, want er wordt aan toegevoegd: Ik zal Hierosolyma stellen tot puinhopen, een habitakel der draken; met Hierosolyma wordt de Kerk ten aanzien van de leer aangeduid, en met tot puinhopen stellen, en tot een habitakel der draken wordt de verwoesting ervan aangeduid. Bij Hoschea: *“Niet waarheid, en niet barmhartigheid, en niet erkenenis Gods is er in het land; deswege zal het land treuren, ten aanzien van het wilde dier des velds, en ten aanzien van den vogel der hemelen, en ook de vissen der zee zullen worden verzameld”*, IV: 1, 3; dat met het wilde dier des velds, den vogel der hemelen en de vissen der zee, eendere dingen als boven worden aangeduid, is duidelijk, want ook hier wordt gehandeld over de verwoesting der Kerk; gezegd wordt immers: Niet waarheid, niet barmhartigheid, en niet erkenenis Gods in het land; met het land wordt de Kerk aangeduid. Bij Zefanja: *“Ik zal voleinden mens en beest, Ik zal voleinden den vogel der hemelen en de vissen der zee; Ik zal den mens uitroeien van de aangezichten der aarde”*, I: 3; den mens en het beest voleinden, betekent de geestelijke en de natuurlijke aandoening verderven; de vogels der hemelen en

de vissen der zee voleinden, betekent de doorvattingen en de erkenenissen van het ware verderven; omdat met die dingen zulke dingen worden aangeduid die der Kerk zijn, wordt derhalve gezegd: Ik zal den mens uitroeien van de aangezichten der aarde; met den mens wordt het al der Kerk aangeduid. Bij David: *“God zeide: Ik ken allen vogel der bergen, en het wilde dier Mijner velden met Mij”*, I: 11. Bij Ezechiël: *“Er zal een grote aardbeving zen op het land van Israël; en vóór Mij zullen beven de vissen der zee, en de vogel der hemelen, en het wilde dier des velds, en al het kruipende dier kruipende op de aarde, en alle mens die op de aangezichten van de aarde is”*, xxxviii: 19, 20; hier worden eendere dingen aangeduid met den vogel der hemelen en met het wilde dier des velds, als vlak boven; met de aardbeving wordt de verandering van den staat der Kerk aangeduid. Bij Jesaja: *“Wee het land overschaduwd met vleugels, hetwelk aan gene zijde van de stromen van Kusch is; zij zullen worden overgelaten aan de vogels der bergen, en aan het beest der aarde; maar de vogels zullen hem verafschuwen, en alle beest der aarde zal hem verachten”*, xviii: 1, 6; daar wordt gehandeld over de instauratie der Kerk bij de natiën, en over de verwoesting van de Joodse Kerk; vandaar worden met den vogel en met het beest der aarde de erkenenissen van het ware en de aandoeningen van het goede aangeduid. Bij denzelfde: *“Ik God, en verder geen God, en niet zoals Ik, roepende uit den opgang den vogel, vanuit het land der verte een man des raads”*, xlvi: 9, 11; met den vogel die zal worden geroepen uit den opgang, wordt het ware des Woords aangeduid, hetwelk, omdat het is vanuit het goede der liefde wordt geheten uit den opgang; de opgang [*ortus*] is het goede der liefde; wat zou het anders inhebben, dat God uit den opgang zal roepen den vogel, en vanuit het land der verte den man des raads; de man des raads is de inzichtsvolle mens, namelijk vanuit de ware dingen die vanuit het goede der liefde zijn. Bij Hoschea: *“Efraïm, zoals een vogel zal zijn heerlijkheid wegvliegen, van de baring en van den buik en van de ontvangenis”*, ix: 11; bij denzelfde: *“Ik zal niet wederkeren om Efraïm te verderven; achter Jehovah zullen zij gaan; met eer zullen zij aankomen, zoals een vogel vanuit Egypte, en zoals een duif vanuit het land van Assyrië”*, xi: 9, 10, 11; met Efraïm wordt aangeduid het verstand van de waarheden der Kerk; vandaar geschiedt de vergelijking van hetzelfde met een vogel, en wordt er gezegd: Zoals een vogel zal zijn heerlijkheid wegvliegen; het wordt ook met een vogel vergeleken in Hoschea vii: 12, want al wat des verstands is, zowel het wetenschappelijke als het gedachtelijke en het redelijke, wordt met den vogel aangeduid; en al wat verkwikkelijk of wellustig is, aldus het willijke en wat der aandoening is, wordt met het beest en het wilde dier aangeduid; met den vogel vanuit Egypte wordt het wetenschappelijke

aangeduid, hetwelk van den natuuilijken mens is, *en* met de duif vanuit Assyrië het redelijke; want met Egypte wordt het wetenschappelijke aangeduid, en met Assyrië het redelijke; gehandeld wordt daar over den uit den Heer te instaureren Kerk. Zoals de meeste dingen in het Woord ook een tegengestelden zin hebben, aldus eveneens de vogels; en in dien zin betekenen zij de begoochelingen vanuit den zinlijken mens, voorts de redeneringen vanuit de valse dingen tegen de ware dingen, en eveneens de valse dingen zelf, erger en schadelijker volgens de geslachten en soorten der onreine vogels; de valse dingen die de ware dingen verwoesten vooral door roofvogels. In vele plaatsen in het Woord wordt gezegd, dat zij tot spijs zullen worden gegeven aan de vogels en de wilde dieren, en daarmee wordt aangeduid dat zij door de begoochelingen, de valse dingen, de redeneringen daaruit, door de begeerten van het boze, in het algemeen vanwege de boze en de valse dingen vanuit de hel, geheel en al zullen vergaan: dit wordt met tot spijs gegeven worden aan de vogels des hemels en aan de beesten der aarde, aangeduid in de volgende plaatsen; bij Jeremia: *“Het lijk van dit volk zal zijn tot spijs voor den vogel der hemelen, en geen verjagende door te verschrikken”*, VII: 33. Bij denzelfde *“Ik zal bezoeking doen over u in vier geslachten, met het zwaard om te doden. met de honden om te slegen, met de vogels der hemelen en met de beesten der aarde om te verslinden en om te verderven”*, XV: 3: Bij denzelfde: *“Door het zwaard en den honger zullen worden verteerd, opdat hun lijk worde tot spijs voor de vogels der hemelen en het beest der aarde”*, XVI: 4; Hfdst. XIX: 7; Hfdst. XXXIV: 20: bij Ezechiël: *“Op de aangezichten des velds zult gij vallen; gij zult niet verzameld noch vergaderd worden; aan het wilde dier der aarde en aan den vogel des hemels heb Ik u tot spijs gegeven”*, XXIX: 5: Bij denzelfde: *“Op de bergen Israëls zult gij vallen; aan den vogel der hemelen van allen vleugel, en aan het wilde dier des velds heb Ik u tot spijs gegeven”*, XXXIX: 4; deze dingen betreffen God: bij David: *“De natiën zijn gekomen in Uw erfenis; zij hebben den Tempel Uwer heiligheid bevekt, zij hebben Hierosolyma gesteld tot puinhopen, zij hebben het lijk Uwer knechten aan den vogel der hemelen tot spijs gegeven, het vlees Uwer heiligen aan het wilde dier der aarde”*, Psalm LXXIX: 1, 2. Omdat de vogels der hemelen en de wilde dieren der aarde zulke dingen betekenden, en omdat de natiën van het land Kanaän de boze en de valse dingen der Kerk betekenden, was het derhalve voor de Joodse natie gebruikelijk om de lijken van hun vijanden na hun slachtingen bloot te stellen aan de wilde dieren en de vogels door dewelke zij zouden worden verslonden. Daarvandaan is het, dat het oudtijds onder de afschuwelijke en profane dingen gerekend is geweest, en evenals heden ten dage gerekend wordt, om

dode mensen onbegraven op het aangezicht der aarde achter te laten, ook na de veldslagen: dit wordt eveneens in het Woord daarmede aangeduid, dat zij niet werden begraven, en eveneens dat de beenderen uit de graven werden gehaald en voortgeworpen. De helse valse dingen worden ook aangeduid met de vogels *die nederdaalden op de lijken, en die Abraham verjaagde*, Gen. xv: 11; voorts met de vogels in Apoc XIX: 21: en eveneens met *de vogels die aten dat wat was gezaaid op den harden weg*, Matth. XIII: 3, 4; Markus IV: 4; Lukas VIII: 5. Bij Daniël: “*In het midden der week zal hij doen ophouden het slachtoffer en het beofter; ten slotte over den vogel der gruwelen de verlatting, en tot aan de voleinding en de beslissing toe zal het druipen op de verwoesting*”, IX: 27; deze dingen betreffen de totale verwoesting van de Joodse Kerk, welke was toen de Heer geboren werd; haar verwoesting door de huiveringwekkende valse dingen wordt aangeduid met den vogel der gruwelen; dat het valse daar onder den vogel wordt verstaan, blijkt duidelijk. Men moet weten, dat er meerdere geslachten van valse dingen zijn, en dat de afzonderlijke ervan met hun geslachten van vogels worden aangeduid, welke worden opgesomd bij Mozes, Levit. XI: 13 e.v., en Deut. XIV: 11 tot 20; en zij worden hier en daar in het Woord genoemd, zoals arenden, gieren, spechten, raven, steenuilen, pelikanen, reigers, nachtuilen, oehoe's, draken, en andere.

Voortzetting over het Athanasiaanse Geloof: Er bestaat de denking des lichts aangaande God en aangaande de Goddelijke dingen, welke in den Hemel de hemelse en de geestelijke dingen worden genoemd, in de wereld de Kerkelijke en de Theologische; en er bestaat een denking niet des lichts aangaande dezelve: de denking niet des lichts hebben zij die dingen weten en niet verstaan, zodanig als heden ten dage allen zijn die willen dat het verstand zij onder de gehoorzaamheid des geloofs, ja zelfs dat men moet geloven en niet moet verstaan, zeggende dat het verstandelijk geloof niet het ware geloof is; maar dezen zijn zij die niet vanuit het innerlijke in de echte aandoening van het ware zijn, en vandaar ook niet in enige verlichting, en verscheidenen van dezen zijn in den trots van het eigen inzicht, en in de liefde van heersen door de heilige dingen der Kerk over de zielen der mensen, niet wetende dat het ware wil in het licht zijn, aangezien het Licht des Hemels het Goddelijk Ware is, en dat het waarlijk menselijk verstand wordt aangedaan door dat licht, en vanuit hetzelfde ziet; en indien het niet zag, zou het het geheugen zijn dat geloof had, en niet de mens; en dat geloof is blind, omdat het zonder de idee vanuit het licht van het ware is; het

verstand immers is de mens, en het geheugen leidt binnen: indien men moet geloven wat men niet verstaat, zo zou de mens als een papegaai kunnen geleerd worden te spreken en te herinneren, ook dat de beenderen der doden en de graven heiligheid inhadden, dat lijken wonderen deden, en dat de mens in het vagevuur gemarteld zou worden, indien hij niet met zijn schatten de afgoden en de kloosters heiligde, dat mensen goden zijn omdat Hemel en hel in hun mogendheid is, behalve andere eendere dingen, welke de mens vanuit het blinde geloof en bij gesloten verstand, en zo vanwege het uitgebluste licht van het ene en het andere zal geloven. Maar laat men weten, dat alle ware dingen des Woords, welke de ware dingen des Hemels en der Kerk zijn, met het verstand kunnen worden gezien, in den Hemel geestelijk, in de wereld redelijk; want het waarlijk menselijk verstand is het gezicht zelf ervan; het is immers gescheiden van het stoffelijke, en wanneer het gescheiden is, ziet het de ware dingen zo helder als het oog de objecten; het ziet de ware dingen naar gelang het ze liefheeft, want naar gelang het ze liefheeft, wordt het verlicht. Uit hoofde hiervan dat de Engelen de ware dingen zien, hebben zij wijsheid; en wanneer daarom aan enig Engel wordt gezegd, dat men dit of dat moet geloven, hoewel men het niet verstaat, antwoordt de Engel: Meent gij dat ik waanzinnig ben, of dat gij God zijt Dien ik zal geloven, indien ik het niet zal hebben gezien; het kan een valse uit de hel zijn.

1101. *Vers 3. Omdat van den wijn des toorns harer hoererij hebben gedronken alle natiën, en de koningen der aarde met haar hebben gehoereerd, en de kooplieden der aarde vanwege de vermogens harer verrukkingen rijk zijn geworden.* Omdat van den wijn des toorns harer hoererij hebben gedronken alle natiën, betekent de echtbreking van alle dingen van het goede des Hemels en der Kerk door de afgrijselijke valse dingen van het boze: en de koningen der aarde met haar hebben gehoereerd, betekent de vervalsing van alle dingen van het ware des Hemels en der Kerk: en de kooplieden der aarde vanwege de vermogens harer verrukkingen rijk zijn geworden, betekent het onderricht in de dingen die des Hemels en der Kerk zijn, welke vanuit de liefde om te heersen door de heilige dingen der Kerk als middelen, en eveneens vanuit de liefde om de wereld te bezitten door de zelfde dingen, het trekken dat zij verkwikkelijk zijn en begeerd worden.

1102. Omdat van den wijn des toorns harer hoererij hebben gedronken alle natiën; dat dit betekent de echtbreking van alle dingen van het goede des

Hemels en der Kerk door de afgrijpselijke valse dingen van bet boze, staat vast uit de dingen die boven in n 881 zijn ontvouwd, waar eendere woorden staan; daar dat zij alle natiën heeft gedrenkt, hier dat alle natiën hebben gedronken.

Voortzetting over her Athanasiaanse Geloof: Nu zij gekomen tot de leer der Drievuldigheid, welke door Athanasius is opgeschreven en door het Concilie in Nicea bevestigd; deze is zodanig, dat zij wanneer zij is doorgelezen, een klare idee achterlaat, dat er drie Personen zijn, en vandaar dat er drie eensgezinde Goden zijn; doch een duistere idee, dat God één is: terwijl toch, zoals boven is gezegd, de idee der denking aangaande den énen God primair [*primario*] den Hemel operat voor den mens, en omgekeerd de idee van drie Goden den Hemel sluit. Dat die Athanasiaanse leer, als zij is doorgelezen, de klare idee achterlaat dat er drie Personen zijn, en vandaar dat er drie eensgezinde Goden zijn, en dat het eensgezind Drievuldige de denking maakt dat er één God is, laat een ieder bij zich te rade gaan, of hij iets anders denkt; gezegd wordt immers in het Athanasiaanse Geloof met openlijke woorden: “*Er is één Persoon des Vaders, een andere des Zoons, en een andere des Heiligen Geestes. De Vader is Ongeschapen, Oneindig, Eeuwig, Almachtig, God, Heer; eender is het de Zoon, en eender de Hellige Geest*”; voorts: “*De Vader is door nie-mand gemaakt en geschapen; de Zoon is uit den Vader geboren, en de Hellige Geert uit den een en den ander voortgaande. Aldus is één Vader, één Zoon, en één Hellige Geest. En in deze Drievuldigheid zijn alle drie Personen tegelijk eeuwig en zijn zij volstrekt evengelijk*”. Vanuit deze dingen kan niemand iets anders denken dan dat er drie Goden zijn; noch kon iets anders Athanasius zelf, en eveneens het Niceaanse Concilie; zoals blijkt uit deze aan de leer ingelaste woorden: “*Zoals wij krachtens de Christelijke waarheid verplicht zijn te erkennen dat een iedere Persoon op Zichzelf God en Heer is, kunnen wij nochtans niet krachtens hel Christelijk geloof drie Goden en Heren noemen*”, hetgeen niet anders kan worden verstaan dan dat het geoorloofd is drie Goden en Heren te erkennen, maar niet te noemen; of dat het geoorloofd is drie Goden en Heren te denken, maar niet te zeggen.

1103. En de koningen der aarde met haar hebben gehoereerd; dat dit betekent de vervalsing van alle dingen van het ware des Hemels en der Kerk, staat vast uit de dingen die boven in n 1034 zijn ontvouwd, waar eendere woorden staan.

Voortzetting over het Athanasiaanse geloof: Dat de leer der Drievuldigheid, welke het Athanasiaanse Geloof wordt genoemd, als zij is doorgelezen, een duistere idee achterlaat, dat God één is, en wel zo duister dat zij de idee van drie Goden niet verwijdert, dit kan hieruit vaststaan, dat de leer één, God vanuit Drie maakt door de eenheid van het Wezen, door te zeggen: *‘Dit is het Christelijk Geloof, dat wij vereren één God in de Drievuldigheid, en de Drievuldigheid in de Eenheid, door noch de Personen te vermengen, noch het Wezen te scheiden’*. En daarna: *‘Aldus is het volstrekt zo, dat de Eenheid in de Drievuldigheid, en de Drievuldigheid in de Eenheid moet worden vereerd’*. Deze dingen zijn gezegd, om de idee van drie Goden te verwijderen; maar deze dingen vallen in het verstand niet anders, dan dat het drie Personen zijn, maar één Goddelijk Wezen voor allen; aldus wordt onder het Goddelijk Wezen daar God verstaan; terwijl toch het Wezen, zoals ook de Goddelijkheid, de Majesteit en de Heerlijkheid, welke ook worden gezegd, het praedicaat is, en God, omdat Hij Persoon is, het subject is; en daarom zou zeggen dat het Wezen God is, gelijk staan met te zeggen, dat het praedicaat het subject is; terwijl toch het Wezen niet God is, maar van God is, zoals eveneens de Majesteit en de Heerlijkheid niet God zijn, maar van God zijn, zoals het praedicaat niet het subject is, maar van het subject is; daaruit blijkt, dat de idee van drie Goden als van drie Personen niet wordt verwijderd. Dit kan worden toegelicht met een vergelijking; laten er Drie zijn in één Koninkrijk evangelijk van mogendheid, en laat een ieder Koning worden genoemd; indien dan de Mogendheid en de Majesteit wordt verstaan onder den Koning, zo kunnen zij op bevel Koning worden genoemd en geheten, doch niet gemakkelijk één Koning; maar omdat het de Persoon is die wordt verstaan onder den Koning, kan niet op bevel aangaande Drie Koningen één Koning worden gedacht; indien zij dan ook tot u zouden zeggen: Spreek tot ons zo vrij als gij denkt, zo zoudt gij ongetwijfeld zeggen: Gij Koningen, ja zelfs ook Uwe Majesteiten; indien gij zoudt antwoorden: Ik denk zoals ik spreek op bevel, zo faalt gij, omdat gij òf veinst òf uzelf dwingt; indien gij uzelf dwingt, is uw denking niet aan zichzelf overgelaten, maar kleeft de spraak aan. Dat het zo is, zag ook Athanasius in, en daarom ontvouwt hij die woorden met deze dingen: *‘Zoals wij krachtens de Christelijke Waarheid verplicht zijn te erkennen dat een iedere Persoon op Zichzelf*

God en Heer is, kunnen wij nochtans niet krachtens het Christelijk geloof drie Goden en drie Heren noemen; dit kan niet anders worden verstaan, dan dat het geoorloofd is drie Goden en Heren te erkennen, maar niet te noemen; of dat het geoorloofd is, drie Goden en Heren te denken, maar niet te zeggen, omdat het tegen het Christelijk geloof is: eender dat het geoorloofd is te erkennen en te denken Drie Oneindigen, Eeuwigen, Ongeschapenen, Almachtigen, omdat het drie Personen zijn, doch niet te noemen drie Oneindigen, Eeuwigen, Ongeschapenen, en Almachtigen, maar één. Dat Athanasius de aangehaalde woorden aan de overigen toevoegde, is omdat niemand anders kan denken, zelfs hijzelf niet; maar een ieder kan anders spreken, en dat in elk geval aldus moet worden gesproken, omdat het krachtens den Christelijken Godsdienst is, dat is, vanuit het Woord, dat er niet drie Goden zijn, maar dat er één God is. Bovendien is de Eigenschap, die aan iederen Persoon wordt toegevoegd, en diens speciale attriboot, zoals de Schepping aan den Vader, de Verlossing aan den Zoon, en de Verlichting aan den Heiligen Geest, niet aldus bij de drie Personen één en de zelfde, en toch treden zij in het Goddelijk Wezen binnen; want de Schepping is Goddelijk, de Verlossing is Goddelijk, en de Verlichting is Goddelijk. Daarenboven, wie van de mensen denkt *dat de Drievuldigheid in de Eenheid, en de Eenheid in de Drievuldigheid moet worden vereerd, door niet de Personen te vermengen, noch het Wezen te scheiden*, die de idee van drie Goden wil verkeren in de idee van één God? Wie kan dit door een metaphysisch iets dat de bevassing te boven gaat? De eenvoudigen kunnen dit volstrekt niet; de geleerden echter lopen er over heen, bij zichzelf zeggende: Dit is mijn leer en geloof aangaande God; en ook behouden zij daaruit niet iets anders in het geheugen vanuit de duistere idee, en vandaar in de idee vanuit het geheugen, dan dat er drie Personen zijn, en één God, en dat ieder van de Drie er één maakt op zijn wijze; maar alleen wanneer men spreekt en schrijft; als men echter denkt, kan men niet anders dan denken over Drie, en over Eén vanuit de eensgezindheid van Drie, en verscheidenen zelfs niet vanuit die. Maar hoor, mijn lezer: zeg niet bij uzelf, dat deze dingen al te hard en te vermetel gezegd zijn tegen het universeel aanvaarde Geloof aangaande den Drievuldigen God; in hetgeen volgt zult gij zien, dat alle en de afzonderlijke dingen die in het Athanasiaanse geloof

zijn geschreven, samenstemmen met de waarheid, als slechts in de plaats van drie Personen wordt geloofd één Persoon, in Wien de Drieuldigheid is.

1104. En de kooplieden der aarde vanwege de vermogens harer verrukkingen rijk zijn geworden; dat dit betekent het onderricht in de dingen die des Hemels en der Kerk zijn, welke vanuit de liefde om te heersen door de heilige dingen der Kerk als middelen, en eveneens vanuit de liefde om de wereld te bezitten door de zelfde dingen, het trekken dat zij verkwikkelijk zijn en begeerd worden, staat vast uit de betekenis van de kooplieden, zijnde zij die zich erkentissen verwerven van het goede en het ware vanuit het Woord, aldus zij die dezelve òf leraren òf aanleren; want koopman in den eigenlijken of natuurlijken zin wordt hij geheten, die koopwaren koopt en verkoopt, en met kopen en verkopen wordt aangeduid verwerven en vergemeenschappen, aldus in den geestelijken zin aanleren en leraren; en met de koopwaren worden de erkentissen van het goede en het ware vanuit het Woord aangeduid; dat zulke dingen met koophandelen worden aangeduid, zie men boven in n 840; dat met de kooplieden der aarde wordt aangeduid het onderricht in de dingen die der Kerk zijn, is omdat leraren is onderrichten, en geleerd worden of aanleren is onderricht worden, en het onderricht is het ene en het andere; en omdat de geestelijke zin des Woords los van personen is, betekent de koopman derhalve het onderricht, en in den natuurlijken zin vanuit den geestelijken betekent hij hen die onderrichten en hen die onderricht worden; want de geestelijke zin betreft de goede en de ware dingen los van personen, de natuurlijke zin vanuit den geestelijken echter betreft de personen bij wie die goede en ware dingen zijn: dat de aarde (of het land) de Kerk betekent, is meermalen boven uit het Woord bevestigd; uit de betekenis van de vermogens harer verrukkingen, zijnde die dingen der Kerk welke erkentissen worden genoemd, en waarvan wordt gezegd dat zij heilig zijn, en welke evenwel al hun dingen trekken vanuit de liefde van te heersen zowel over den Hemel als over de wereld; het zijn die erkentissen, welke zij de heilige dingen der Kerk noemen, die worden verstaan onder de vermogens harer verrukkingen, welk eveneens beneden in Vers 11, 12, 13, 14, 15 worden opgesomd, waarmede zulke dingen worden aangeduid: die vermogens worden de vermogens der verrukkingen genoemd, omdat zij verkwikkelijk zijn; alle dingen immers die opwellen vanuit de liefde van zich en vanuit de liefde van de wereld, zijn verkwikkelijk; een ieder immers wordt vanuit zijn natuurlijken mens, en vanuit het lichaam, niet iets anders als verkwikkelijk gewaar; en daarom ook worden wanneer die liefden de einddoelen zijn, dan de middelen uitgedacht die begunstigen, en

deze middelen zijn verkwikkelijk, omdat zij van de einddoelen zijn. Omdat nu die liefden de einddoelen zijn bij hen die de Hoofden en de Primaten zijn in dat Godsdienstige, hetwelk onder Babylon wordt verstaan, zijn derhalve ook door hen de middelen uitgedacht die begunstigen, welke alle verkwikkelijk zijn, waarover beneden. Uit deze dingen kan vaststaan, dat met de kooplieden der aarde zijn vanwege de vermogens harer verrukkingen rijk geworden, het onderricht wordt aangeduid in de dingen die der Kerk zijn, welke vanuit de liefde van te heersen door de heilige dingen der Kerk als middelen, en vanuit de liefde van de wereld te bezitten door de zelfde dingen, trekken dat zij verkwikkelijk zijn en worden begeerd.

Voortzetting over het Athanasiaanse Geloof: Het tweede, dat de Athanasiaanse leer leert, is dat in den Heer een tweetal Wezens zijn, een Goddelijk en een Menselijk; en daar is het in een heldere idee, dat de Heer Goddelijk is en Menselijk, of dat de Heer is God en Mens; doch in een duistere idee, dat het Goddelijke des Heren in Zijn Menselijke is zoals de ziel in het lichaam. De heldere idee, dat de Heer heeft bet Goddelijke en het Menselijke, wordt geput uit deze woorden: *'Het ware geloof is, dat wij geloven en belijden, dat onze Heer Jezus Christus, de Zoon Gods, is God en Mens; God vanuit de substantie des Vaders, geboren vóór de wereld, en Mens vanuit de substantie der moeder, geboren in de wereld: volmaakt God en volmaakt Mens, vanuit een redelijke ziel en een Menselijk lichaam bestaande. Evengelisch aan den Vader ten aanzien van het Goddelijke, en lager dan de Vader ten aanzien van het Menselijke'*; hier houdt de heldere idee stil, en gaat niet verder, omdat vanuit de dingen die volgen een duistere idee ontstaat; deze dingen, welke van een duistere idee zijn, omdat zij het geheugen niet binnentreden vanuit de denking des lichts, krijgen geen plaats daar, dan tussen zulke dingen die niet des lichts zijn; omdat deze dingen daar niet verschijnen vóór het verstand, verbergen zij zich, en kunnen niet vanuit het geheugen worden opgeroepen tegelijk met de dingen die des lichts zijn. In een duistere idee in de leer zijn die dingen, dat het Goddelijke des Heren in Zijn Menselijke is zoals de ziel in het lichaam: want aangaande dit wordt aldus gezegd: *'Die hoewel Hij God is en Mens, toch niet zijn twee, maar één Christus; Hij is volstrekt één door de eenheid van Persoon: aangezien zoals de redelijke ziel en het lichaam een mens zijn, aldus God en Mens één Christus is'*; de idee van deze dingen is in zich weliswaar helder, maar nochtans wordt

zij daar duister door deze dingen: *'Hij is één niet door verkering van het Goddelijk Wezen in het Menselijk wezen, maar door de aanneming van het Menselijk Wezen in het Goddelijk Wezen; volstrekt één, niet door vermenging van het Wezen, maar door de eenheid van Persoon'*. Aangezien de heldere idee het wint van de duistere idee, denken derhalve de meesten, zowel de eenvoudigen als de geleerden, over den Heer zoals over een gewoon mens, eender aan hen, en dan niet tegelijk over Zijn Goddelijke; indien zij over het Goddelijke denken, dan scheiden zij in hun idee dat van het Menselijke af, en daardoor verbreken zij de eenheid van Persoon; indien men hun vraagt waar Zijn Goddelijke is, zo zeggen zij vanuit hun idee: In den Hemel bij den Vader; dat zij aldus zeggen en doorvatten, is omdat het hun tegenstaat te denken dat het Menselijke Goddelijk is, en zo tezamen met Zijn Goddelijke in den Hemel, niet wetende, dat als zij met de "denking aldus het Goddelijke des Heren scheiden van Zijn Menselijke, zij niet slechts tegen hun leer denken, welke leert dat het Goddelijke des Heren in Zijn Menselijke is zoals de ziel in het lichaam, voorts dat er de eenheid van Persoon is, dat is, dat zij één Persoon zijn, maar ook dat zij die leer onverdiend betichten van tegenstrijdigheid of begoocheling, welke daarin zou bestaan, dat het Menselijke des Heren tezamen met de redelijke ziel zou zijn vanuit de moeder alleen, terwijl toch elk mens redelijk is vanuit de ziel welke is vanuit den vader. Maar dat er zulk een denking is, en zulk een scheiding, volgt ook vanuit de idee van drie Goden, en vanuit deze is het, dat Zijn Goddelijke in het Menselijke is vanuit het Goddelijke des Vaders, Die de Eerste Persoon is, terwijl het toch Zijn eigen Goddelijke is, dat vanuit den Hemel nederdaalde en het Menselijke aannam: indien de mens dit niet naar behoren doorvat, zal hij misschien kunnen menen, dat niet Goddelijke Zijn Vader is geweest vanuit Wien Hij was, maar een Drievuldige, hetgeen toch met niet enig geloof kan worden opgenomen. In één woord, zij die het Goddelijke scheiden van Zijn Menselijke, en niet denken dat het Goddelijke in Zijn Menselijke is zoals de ziel in het lichaam, en dat zij één Persoon zijn, kan in buitensporige ideeën over den Heer vallen, ook in een idee als aangaande een mens gescheiden van de ziel; en daarom wacht u daarvoor om te denken over den Heer als over een mens die aan u eender is; maar denk over den Heer als over den Mens die God is. Hoor, mijn lezer, wanneer gij deze dingen

leest, kunt gij menen dat gij nooit met de denking het Goddelijke des Heren hebt gescheiden van Zijn Menselijke, aldus ook niet het Menselijke van het Goddelijke; maar, ik bid u, ga uw denking na wanneer gij haar bepaalde tot den Heer, of gij ooit hebt gedacht, dat het Goddelijke des Heren in Zijn Menselijke is zoals de ziel in het lichaam; hebt gij niet gedacht, ja zelfs indlen gij nu wilt, denkt gij niet over Zijn Menselijke afgescheiden, en over Zijn Goddelijke afgescheiden? En wanneer gij over Zijn Menselijke denkt, dat dit is zoals het menselijke van een ander mens, en wanneer over het Goddelijke, dat dit in uw idee is bij den Vader? Ik heb zeer velen ondervraagd, ook Primaten der Kerk, en allen hebben geantwoord dat het zo is; en wanneer ik zeide, dat het toch vanuit de leer van het Athanasiaanse geloof is, welke de leer zelf is van hun Kerk over God en over den Heer, dat het Goddelijke des Heren is in Zijn Menselijke zoals de ziel in het lichaam, zo antwoordden zij, dat zij dit niet wisten; en wanneer ik hun deze woorden der leer opzei: *‘Onze Heer Jezus Christus, de Zoon Gods, hoewel Hij is God en Mens, zijn het nochtans niet twee, maar één Christus: Hij is volstrekt één door de eenheid van Persoon; aangezien zoals de redelijke ziel en het lichaam een mens zijn, aldus is God en Mens één Christus’*, zo zwegen zij, en zij beleden daarna, dat zij op die dingen geen acht hadden geslagen, verontwaardigd dat zij met zo dichte ogen over hun leer waren heengelopen: sommigen toen verlieten hun mystieke één-zijn van het Goddelijke des Vaders met het Menselijke des Heren. Dat het Goddelijke is in het Menselijke des Heren zoals de ziel in het lichaam, leert en getuigt het Woord bij Mattheus en bij Lukas; bij Mattheus: *‘Maria werd, ondertrouwd zijnde met Jozef, voordat zij samengekomen waren, bevonden in de baarmoeder te hebben vanuit den Heiligen Geest: en de Engel zeide tot Jozef in den droom: Vrees niet Maria uw bruid aan te nemen, want hetgeen in haar geboren is, is vanuit den Heiligen Geest. En Jozef bekende haar niet, totdat zij had gebaard haar eerstverwekten Zoon, en noemde Zijn Naam Jezus’*, Hfdst. 1: 18, 20, 25; en bij Lukas: *‘De Engel zeide tot Maria: Zie, gij zult ontvangen in de baarmoeder, en een Zoon baren, en Zijn Naam noemen Jezus. Maria zeide tot den Engel: Hoe zal dit geschieden, aangezien ik geen man beken; haar antwoordende zeide de Engel: De Hellige Geest zal over u komen, en de kracht [virtus] des Allerhoogsten zal u overschaduwten; weswege dat Heilige vanuit u*

geboren, Gods Zoon genoemd zal worden', Hfdst. I: 31, 32, 34, 35; uit welke dingen blijkt, dat het Goddelijke in den Heer was vanuit de ontvanging, en dat Dit Zijn leven vanuit den Vader was, welk leven de ziel is. Deze dingen zijn voorlopig genoeg; meer aangaande deze dingen in hetgeen volgt, waar zal worden bevestigd, dat ook die dingen in de Athanasiaanse leer, welke een duistere idee aangaande den Heer maken, met de waarheid samenstemmen, wanneer de Drievuldigheid, namelijk Vader, Zoon en Heilige Geest, in den Heer als in één Persoon, wordt gedacht en geloofd: zonder die denking en dat geloof kan het worden gezegd, dat de Christenen, anders dan alle volken en natiën in het algehele aardrijk, die redelijkheid hebben, drie Goden vereren, gelijkerwijs ook door dezelve wordt gezegd, terwijl toch de Christelijke wereld de overigen kan en moet voorlichten met de leer en het geloof, dat Eén God is en in Wezen en in Persoon.

1105. Vers 4. *En ik hoorde een andere stem vanuit den Hemel, zeggende: Ga uit van haar, Mijn volk, opdat gij harer zonden niet deelachtig wordt, en opdat gij niet ontvangt van haar plagen.* En ik hoorde een andere stem vanuit den Hemel, zeggende, betekent de vermaning tot hen die in de ware dingen zijn en in het goede des levens, om zich te wachten voor genen: ga uit van haar, Mijn volk, betekent opdat zij hen verlaten en niet met hen gemeenschap hebben: opdat gij harer zonden niet deelachtig wordt, betekent opdat zij niet komen in de boze dingen van hen, welke zijn vanuit de liefde van zich en vanuit de liefde van de wereld: en opdat gij niet ontvangt van haar plagen, betekent en vandaar in de valse dingen van het boze, en aldus in den ondergang.

1106. En ik hoorde een andere stem vanuit den Hemel, zeggende; dat dit de vermaning betekent tot hen die in de ware dingen en in het goede des levens zijn, om zich te wachten voor genen, staat vast uit de betekenis van een stem vanuit den Hemel, zijnde de aanmaning tot hen die in de ware dingen des geloofs en in de goede dingen des levens zijn, om zich voor genen te wachten; dat dit onder de stem vanuit den Hemel wordt verstaan, blijkt uit hetgeen volgt, want er volgt: Ga uit van haar, Mijn volk, opdat gij harer zonden niet deelachtig wordt, en opdat gij niet ontvangt van haar plagen, behalve meer dingen; daarna wordt ook beschreven hoedanige koopwaren de Babylonischen hebben, en hoedanig hun staat is. Dat een stem vanuit den Hemel werd gehoord, is omdat wordt verstaan uit den Heer door het Woord; want alle dingen die de mens put vanuit het Woord, zijn een stem vanuit den Hemel, en het Woord onderricht een ieder hoedanig Babel is, zoals

blijkt uit de dingen die over Babel in n 1029 uit het Woord zijn aangevoerd. Dat gezegd wordt een andere stem, is omdat de vorige stem was van den Engel die uitriep dat Babylon was gevallen, en geworden tot een habitakel der demonische dingen; hier dus de vermaning tot allen, zowel tot hen die binnen Babylon in enige aandoening van het ware en in het leven van het goede zijn, om van haar weg te gaan, en geen geloof te hebben in de toverijen en bezweringen van haar; en eveneens tot hen die buiten Babylonië zijn, om zich niet door genen te laten verleiden; want die natie is zodanig dat zij door de verkwikkelijke dingen van eens ieders liefde overreden, en daardoor het verstand sluiten, en zo den mens in het geloof brengen van alle dingen die zij zeggen; dat die Babylonische natie zodanig is, is mij door veel ondervinding bekend gemaakt; zij treden immers binnen in de verkwikkelijke dingen van eens ieders leven, en daardoor vangen zij den animus, en zo lokken zij als het ware zich binnen en zetten zich in de ingewanden vast, totdat zij in het leven van hem zijn, en zo leiden zij hem gelijk een blinde en gelijk iemand die geen macht over zichzelf heeft, waarheen zij maar willen, en dit terstond wanneer hij bet blinde geloof omhelst, door elk licht uit het verstand in de Theologische dingen te verwijderen, opdat hun doelen niet uitkomen, zijnde deze dat zij heren mogen zijn, niet slechts over de innerlijke dingen van den mens, welke van zijn gemoed zijn, maar ook over de uiterlijke, welke van zijn lichaam zijn; over de innerlijke dingen, welke des gemoeds zijn, door de heerschappij over alle dingen der Kerk en eveneens des Hemels, aldus over de zielen; over de uiterlijke dingen, welke des lichaams zijn, door de heerschappij over hun schatten; in één woord, de einddoelen van hen zijn dat zij alleen de heren zijn, en alle overige de knechten zijn; zo immers worden zij, indlen niet met openlijke stern, dan toch met stilgezwegen erkenning, als goden vereerd; dit is hun laatste einddoel, hetwelk voor de mensen verborgen is, maar voor de Engelen in den Hemel openligt: dat dit hun laatste einddoel is, staat klaarblijkend hieruit vast dat zij den Heer Zelf hebben beroofd van alle mogendheid om te zaligen, door de overdracht ervan op den Paus en uit hem op zijn dienaren; en evenwel is den mens zaligen het Goddelijke Zelf des Heren, en wie dit kan, die is niet mens, maar God: meer aangaande deze dingen zal worden gezegd in hetgeen volgt.

Voortzetting over het Athanasiaanse Geloof: Het is getoond, dat de naar Athanasius genoemde leer des geloofs, als men haar heeft doorgelezen, de klare idee achterlaat, dat er drie Personen zijn, en vandaar dat er drie eensgezinde goden zijn, en een duistere idee dat God één is, en wel zó duister, dat zij de idee van drie goden niet

verwijdert. Voorts ook dat de zelfde leer de klare idee achterlaat, dat de Heer het Goddelijke heeft en het Menselijke, of dat de Heer is God en Mens, maar een duistere idee dat het Goddelijke en het Menselijke des Heren één Persoon zijn, en dat het Goddelijke van Hem in het Menselijke van Hem is zoals de ziel in het lichaam. Doch eveneens is gezegd dat nochtans alle dingen die in die leer zijn, van den aanvang tot het einde, zowel de klare als de duistere dingen, met de waarheid samenstemmen en samenvallen, als slechts voor dit, dat God één is in Wezen, en drievuldig in personen, wordt geloofd zoals de waarheid zelf is dat God één is zowel in wezen als in persoon. Er is de Drievuldigheid in God, en er is eveneens de eenheid; dat er de Drievuldigheid is, kan vaststaan uit de plaatsen in het Woord waar Vader, Zoon, en Heilige Geest worden genoemd; en dat er de eenheid is, uit de plaatsen in het Woord waar wordt gezegd dat God één is. De eenheid waarin de Drievuldigheid is, of de éne God waarin het Drievuldige is, bestaat niet in het Goddelijke dat de Vader wordt genoemd, noch in het Goddelijke dat de Heilige Geest wordt genoemd, maar in den allenen Heer; in den Heer is het Drievuldige, namelijk het Goddelijke dat de Vader wordt genoemd, het Goddelijk Menselijke dat de Zoon wordt genoemd, en het Goddelijke voortgaande dat de Heilige Geest wordt genoemd, en dit Drievuldige is één, omdat het is van één Persoon en het Drie-éne kan genoemd worden. In hetgeen nu volgt zal men met Dit de samenstemming zien van alle dingen der Athanasiaanse Leer, *ten Eerste* over de Drievuldigheid: *ten Tweede* over de Eenheid des Persoons in den Heer: *ten Derde* dat het vanuit de Goddelijke Voorzienigheid is geschied, dat die leer aldus is geschreven, zodat zij, hoewel zij afwijkt, nochtans met de waarheid samenstemt. *Daarna* zal in het algemeen het Drievuldige in den Heer worden bevestigd: en *daarop* in het bijzonder, dat het Goddelijke, dat de Vader wordt genoemd, Hijzelf is, en dat het Goddelijke dat de Heilige Geest wordt genoemd, Hijzelf is.

1107. Ga uit van haar, Mijn volk; dat dit betekent opdat zij hen verlaten, en niet met hen gemeenschap hebben, staat vast uit de betekenis van uitgaan uit Babylon, zijnde diegenen verlaten die onder Babylon worden verstaan, voorts opdat zij niet gemeenschap met hen hebben; en uit de betekenis van Mijn volk, zijnde zij die in de ware dingen zijn, en door de ware dingen in het goede des levens; dat het Valk degenen betekent die in de ware dingen vanuit het goede

zijn, zie men in n 175, 331, 625: deze dingen zijn der vermaning, welke onder de stem vanuit den Hemel wordt verstaan. Dat het een vermaning is om hen te verlaten en geen gemeenschap met hen te hebben, is omdat het verkeer met hen gevaarlijk is, vooral in de geestelijke wereld, waar zij eender als in de natuurlijke wereld zendelingen afvaardigen, die op verschillende manieren overreden en met beloften daartoe verlokken om tot hun godsdienstige toe te treden; want zoals de mens doet in de wereld, aldus doet hij ook na het heengaan uit de wereld; de regerende liefde immers blijft bij een ieder aan, en de liefde van hen is de algehele wereld tot hun godsdienstige over te halen, en dit te dien einde dat de grenzen hunner overheersing zich verruimen terwille van het hels verkwikkelijke der liefde van zich en het hels verkwikkelijke der liefde van de wereld; terwille van die verkwikkelijke dingen ook zwerft de duivel rond, zoals gezegd wordt, en verleidt hij, zoals eveneens kan vaststaan uit de dingen die aangaande de Verzoeking van den Heer door den duivel bij de Evangelisten worden vermeld; alwaar de liefde van zich waarin hij is, daarmede wordt beschreven dat hij aanbeden wilde worden, en de liefde der wereld daarmede dat hij van den berg af alle dingen der wereld als de zijne toonde; aangezien een eendere liefde een ieder na den dood bijblijft, is het derhalve ook het geval met de Babylonische natie als zij in de geestelijke wereld komt; dan leren zij die heerschappijen hebben uitgeoefend vanuit het verkwikkelijke hunner liefde, kunstgrepen aan die in de natuurlijke wereld onbekend zijn, en door dezelve knevelen zij de mensengeesten, en halen ze tot hun zijde over, ook tegen den zin van genen in; en daarom is het hun nu, nadat het Laatste Gericht over hen is voltrokken, ten strengste verboden om enigen uit te zenden tot de gezelschappen waar de Hervormden zijn, noch tot de natiën, en als zij uitzenden, worden zij opgespoord en gestraft. Omdat hier wordt gehandeld over den staat van die na het Laatste Gericht, vooral over den staat van hen in de geestelijke wereld, moeten derhalve de dingen die hier en in hetgeen volgt over Babylon worden gezegd, worden verstaan te zijn gezegd voornamelijk voor die; want wat Babylon in de natuurlijke wereld betreft, of in het wereldrond van onzen Aardbol, zijn zij die onder Babylon worden verstaan, niet in een eenderen staat als zij die in de geestelijke wereld zijn, maar nochtans is de vermaning ook tot hen om zich voor genen te wachten.

Voortzetting over het Athanasiaanse Geloof: Nu wat betreft de samenstemming van alle dingen der Athanasiaanse leer met deze waarheid, dat God één is en in wezen en in persoon, in Wien het Drievuldigd is; en opdat deze samenstemming worde opgesteld en gezien, zou ik in volgorde willen voortschrijden. De Athanasiaanse

leer leert vooreerst aldus: *‘Het Katholieke geloof is dit: dat wij één God in de Drievuldigheid, en de Drievuldigheid in de eenheid vereren; door niet de Personen te vermengen, noch het Wezen te scheiden’*: wanner in plaats van Drie Personen één Persoon in Wien het Drievuldige is, wordt verstaan, dan zijn deze dingen in zich de waarheid, en worden zij met een heldere idee aldus doorvat: *‘Het Christelijke geloof is dit, dat wij één God vereren in Wien het Drievuldige is, en het Drievuldige in één God; en dat God, in Wien het Drievuldige is, één Persoon is, en dat het Drievuldige in God een Wezen is: aldus is er één God in Drievuldigheid, en de Drievuldigheid in de eenheid, en niet worden de Personen vermengd, noch wordt het Wezen gescheiden: dat de Personen niet worden vermengd, noch het Wezen gescheiden, zal uit hetgeen nu volgt klaarder blijken.* De Athanasiaanse leer leert verder: *‘Aangezien één Persoon is des Vaders, een andere des Zoons, een andere des Heiligen Geestes; maar de Goddelijkheid des Vaders, des Zoons, en des Heiligen Geestes, is één en de zelfde, van evangelijke heerlijkheid’*: wanner voor de Drie Personen één Persoon in Wien het Drievuldige is, wordt verstaan, dan zijn ook deze dingen in zich de waarheid, en worden zij met een heldere idee aldus doorvat: *‘Het Drievuldige in den Heer als in één Persoon, is het Goddelijke hetwelk de Vader wordt genoemd, het Goddelijk Menselijke hetwelk de Zoon wordt genoemd, en het Goddelijke Voortgaande hetwelk de Heilige Geest wordt genoemd; maar de Goddelijkheid of het Goddelijk Wezen der Drie is één, van evangelijke heerlijkheid’*. Verder: *‘Hoedanig de Vader is, zodanig is de Zoon, en zodanig is de Hellige Geest’*; deze dingen worden dan aldus opgenomen: *‘Hoedanig het Goddelijke is dat de Vader wordt genoemd, zodanig is het Goddelijke dat de Zoon wordt genoemd, en zodanig is het Goddelijke dat de Hellige Geest wordt genoemd’*. Verder nog: *‘De Vader is ongeschapen, de Zoon is ongeschapen, en de Hellige Geest is ongeschapen: de Vader is oneindig, de Zoon is oneindig, en de Hellige Geest is oneindig: de Vader is eeuwig, de Zoon is eeuwig, de Hellige Geest is eeuwig; toch zijn het niet drie eeuwigen, maar één eeuwige; en het zijn niet drie oneindigen, maar één oneindige; noch drie ongeschapenen, maar een ongeschapene: zoals de Vader almachtig is, aldus is de Zoon almachtig, en is de Hellige Geest almachtig; en toch zijn het niet drie almachtigen, maar één almachtige’*. Wanneer voor de drie personen één Persoon in Wien het Drievuldige is, wordt

verstaan, dan zijn ook deze dingen in zich de waarheid, en worden zij met een heldere idee aldus doorvat: ‘Zoals het Goddelijke in den Heer dat de Vader wordt genoemd, ongeschapen, oneindig, almachtig is, aldus is het Goddelijk Menselijke hetwelk de Zoon wordt genoemd, ongeschapen, oneindig, almachtig; en aldus is het Goddelijke dat de Heilige Geest wordt genoemd, ongeschapen, oneindig en almachtig; maar deze drie zijn één, omdat de Heer God is één en in wezen en in persoon, in Wien het Drievuldige is’. In de Athanasiaanse leer volgen ook deze dingen: *‘Zoals de Vader God is, aldus is de Zoon God, en is de Heilige Geest God; nochtans zijn het niet drie Goden, maar één God. Hoewel de Vader Heer is, de Zoon Heer is, en de Heilige Geest Heer is, zijn het evenwel niet drie Heren, maar een Heer’*: Wanneer voor de drie Personen één Persoon, in Wien het Drievuldige is, wordt verstaan, dan worden deze dingen met een heldere idee aldus doorvat: ‘Dat de Heer vanuit Zijn Goddelijke dat de Vader wordt genoemd, vanuit Zijn Goddelijk Menselijke hetwelk de Zoon wordt genoemd, en vanuit Zijn Goddelijke, voortgaande, hetwelk de Heilige Geest wordt genoemd, één God en één Heer is; aangezien drie Goddelijke dingen, naar den Naam des Vaders, des Zoon, en des Heiligen Geestes genoemd, in den Heer zijn, één in Wezen en Persoon’. Verder: *Aangezien wij zoals krachtens de Christelijke waarheid verplicht zijn te erkennen dat iedere Persoon op Zichzelf God en Heer is, is het ons evenwel door den Katholieken godsdienst verboden te zeggen drie Goden of drie Heren’* [elders aldus: *‘Zoals wij krachtens de Christelijke waarheid iederen Persoon als God of Heer moeten erkennen, aldus kunnen wij niet krachtens het Christelijk geloof drie Goden of drie Heren noemen.’*] Omdat deze dingen niet anders kunnen worden verstaan dan dat wij krachtens de Christelijke waarheid niet anders kunnen dan drie Goden en drie Heren erkennen en denken, maar dat het toch niet is geoorloofd krachtens het Christelijk geloof en den Christelijken godsdienst drie Goden of drie Heren te zeggen en te noemen (zoals ook geschiedt, want de meesten denken drie Goden die eensgezind zijn, en noemen zij hen vandaar het eensgezind Drievuldige, maar nochtans worden zij gehouden één God te zeggen), moeten echter, daar het niet drie Personen zijn, maar het één Persoon is, alsdan voor die woorden welke aan de Athanasiaanse leer zijn te ontleen, deze dingen worden gezegd: ‘Wanneer wij in den Heer

het Drievuldige erkennen, dan is bet krachtens de Waarheid, en zo vanuit het Christelijk Geloof en den Christelijken Godsdienst, dat wij zowel met den mond als met het hart één God en één Heer erkennen; indien het immers was geoorloofd drie te erkennen en te denken, zou het ook geoorloofd zijn drie te geloven, want geloven of het geloof is der denking en der erkenning, en daaruit der spraak, en niet van een afgescheiden spraak”. Daarna volgen deze dingen: *‘De Vader is door niemand gemaakt, noch geschapen, noch geboren; de Zoon uit den Allenen Vader, niet gemaakt, noch geschapen, maar geboren: de Heilige Geest is vanuit den Vader en vanuit den Zoon, niet gemaakt, noch geschapen, noch geboren, maar voortgaande. Aldus is het één Vader, niet drie Vaders; één Zoon, niet drie Zonen; één Heilige Geest, niet drie Heilige Geesten’*; deze dingen stemmen geheel en al met de waarheid samen, als slechts voor den Vader wordt verstaan het Goddelijke des Heren dat de Vader wordt genoemd, voor den Zoon Zijn Goddelijk Menselijke, en voor den Heiligen Geest Zijn Goddelijke voortgaande; want vanuit het Goddelijke dat de Vader wordt genoemd, is het Goddelijk Menselijke geboren hetwelk de Zoon wordt genoemd, en vanuit het ene en het andere gaat voort het Goddelijke dat de Heilige Geest wordt genoemd: maar over het Goddelijk Menselijke geboren vanuit den Vader, zal beneden in het bijzonder worden gesproken. Uit deze dingen nu blijkt, dat de Athanasiaanse leer samenstemt met die waarheid, dat God een is zowel in Wezen als in Persoon, als slechts voor de drie Personen wordt verstaan één Persoon, in Wien het Drievuldige is, hetwelk Vader, Zoon en Heilige Geest wordt genoemd. In het volgende Artikel zal een eendere samenstemming worden opgesteld aangaande de eenheid des Persoons in den Heer.

1108. Opdat gij harer zonden niet deelachtig wordt; dat dit betekent opdat gij niet komt in de boze dingen van hen, welke zijn vanuit de liefde van zich en vanuit de liefde van de wereld, staat vast uit de betekenis van deelachtig worden, wanneer het de zonden betreft, zijnde in dezelve komen en zo daaraan schuldig worden; en uit de betekenis van de zonden, zijnde hier de boze dingen die opwellen vanuit de liefde van zich en van de wereld; dat het deze boze dingen zijn die worden verstaan, is omdat de Babylonische natie in die liefden is, en bijgevolg in de boze dingen die vanuit dezelve opkomen. Dat die natie in die boze dingen is, is klaarblijkend, want zij strekken de heerschappij niet slechts uit over alle dingen der Kerk, maar ook over den

Hemel, en zijn ook daarmee niet tevreden; zij strekken de heerschappij ook uit over den Heer Zelf; Zijn mogendheid inuners over de zielen der mensen om die te zaligen, hebben zij op zich overgedragen, en deze mogendheid is de Goddelijke mogendheid zelf des Heren; want terwille van dat doel is de Heer in de wereld gekomen, en heeft Hij Zijn Menselijke verheerlijkt, dat is, Goddelijk gemaakt, opdat Hij door hetzelfde de mensen zou kunnen zaligen; dat zij *de* heerschappij over den Heer Zelf hebben uitgestrekt, is duidelijk, want sinds zij Zijn Goddelijke mogendheid, zijnde de mogendheid van de mensen te zaligen, op zich hebben overgedragen, geloven zij dat de Heer zal doen wat zij willen, en niet dat zij zullen doen wat de Heer wil; zo heerst hun wil, en dient des Heren wil; in één woord, zij hebben den Heer van den Troon afgetrokken, en zichzelf daarop gezet, zeggende in hun hart zoals Lucifer: *“Doch gij zeidet in uw hart: Tot de Hemelen zal ik opklimmen, over de sterren des Hemels zal ik min troon verhogen; ik zal klimmen op de hoogten der wolk; ik zal den Allerhoogste gelijk worden”*, Jes. XIV: 13, 14; dat onder Lucifer daar Babel wordt verstaan, zie men boven in n. 1029; maar het huldige Babel maakt zich niet slechts gelijk aan den Allerhoogste, maar ook hoger. Omdat nu zij die onder Babylon worden verstaan, meer dan allen in het algehele wereldrond in de liefden van zich en van de wereld zijn, en omdat alle boze dingen aan dat tweetal liefden ontwellen, en de ergste dingen aan een zodanige liefde van heersen, geschiedt hier derhalve de vermaning om van hen heen te gaan of terug te treden, opdat zij harer zonden niet deelachtig worden; dat alle boze dingen ontwellen aan dat tweetal liefden, namelijk aan de liefde van zich en aan de liefde van de wereld, zie men in DE LEER VAN NOVA HIEROSOLYMA, n. 65 tot 83; en dat die liefden in de Hel regeren, in het werk OVER DEN HEEMEL EN DE HEL, n. 551 tot 565.

Voortzetting over het Athanasiaanse Geloof: Nu wat betreft de samenstemming van de Athanasiaanse leer met deze waarheid, dat het Menselijke des Heren Goddelijk is vanuit het Goddelijke dat in Hem vanuit de ontvangenis was. Dat het Menselijke des Heren Goddelijk is, schijnt weliswaar alsof het niet vanuit de Athanasiaanse leer was, maar nochtans is het dat, zoals blijkt uit deze dingen in de leer: *‘Onze Heer Jezus Christus, de Zoon Gods, is Gaden Mens; Die, hoewel God en Mens, toch niet zijn twee, maar één Christus; Hij is volstrekt een door de eenheid van Persoon [elders: omdat zij één Persoon zijn aangezien zoals de redelijke ziel en het lichaam één mens zijn, aldus God en Mens één Christus is;]* omdat nu de ziel en het lichaam één mens zijn, en vandaar één persoon,

en hoedanig de ziel is zodanig het lichaam is, volgt dat omdat Zijn Ziel vanuit den Vader Goddelijk was, ook het Lichaam, zijnde het Menselijke van Hem, Goddelijk is. Weliswaar had Hij het lichaam of het Menselijke vanuit de moeder opgenomen, maar dit legde Hij in de wereld af, en Hij trok het Menselijke vanuit den Vader aan, en Dit is het Goddelijk Menselijke. Gezegd wordt in de Leer: *Den Vader evangelijk ten aanzien van het Goddelijke, en lager dan de Vader ten aanzien van het Menselijke*; Dit stemt eveneens met de waarheid samen, als het Menselijke vanuit de moeder wordt verstaan, zoals eveneens daar. In de Leer wordt ook gezegd: *'God en Mens is één Christus, één niet door verkering van de Goddelijk Substantie¹⁹) in de Menselijke, maar door de aanneming van de Menselijke Substantie in de Goddelijke: volstrekt één, niet door vermenging van de substantie, maar door de eenheid van Persoon'*; deze dingen stemmen eveneens met de waarheid samen, aangezien de ziel zich niet verkeert in het lichaam, noch zich vermengt met het lichaam om lichaam te worden, maar het lichaam voor zich aanneemt: aldus zijn de ziel en het lichaam, hoewel zij in twee zijn onderscheiden, nochtans één mens; en ten aanzien van den Heer één Christus, dat is, één Mens, Die God is. In hetgeen volgt zal meer worden gezegd over het Menselijke des Heren.

1109. En opdat gij niet ontvangt van haar plagen; dat dit betekent en vandaar in de valse dingen van het boze, en aldus in den ondergang, staat vast uit de betekenis van de plagen, zijnde zulke dingen die het geestelijk leven van den mens vernietigen, waarover boven n. 584; hier de valse dingen vanuit het boze, omdat deze dat leven vernietigen. Het schijnt alsof de boze dingen zelf het geestelijk leven van den mens vernietigen, maar die vernietigen hetzelfde niet vanuit zich, maar door de valse dingen; de oorzaak hiervan is deze, dat de boze dingen zonder de valse dingen de denking niet binnentreden; zij zijn immers van den allenen wil, en de dingen die des wils en niet tevens der denking zijn, kunnen niet vernietigen, omdat zij onredelijk zijn; de mens weet dan ook niet dat het boze dingen zijn; wanneer hij echter met de denking de boze dingen bevestigt, dan vernietigen zij; zij zijn immers dan des mens; de bevestigingen van de boze dingen vanuit de denking zijn de valse dingen. Dat de valse dingen hier met de plagen worden aangeduid, is omdat onder de zonden, waarover vlak tevoren was gesproken, de boze dingen der liefde

19 Het Handschrift heeft hier *Substantia*, niet *Essentia*.

van zich en van de wereld worden verstaan, en in het Woord wordt waar over het boze wordt gehandeld, ook over het valse gehandeld. Omdat nu de boze dingen het geestelijk leven vernietigen door de valse dingen, en met de plagen de valse dingen vanuit het boze worden aangeduid, wordt derhalve met de plagen ook de ondergang aangeduid.

Voortzetting over het Athanasiaanse Geloof: Dat alle en de afzonderlijke dingen der Athanasiaanse leer over de Drievuldigheid en over den Heer de waarheid zijn en samenstemmen, als slechts in de plaats van drie Personen één Persoon wordt genomen in Wien de Drievuldigheid is, en wordt geloofd dat de Heer die Persoon is; dit is vanuit des Heren Goddelijke Voorzienigheid geschied; want indien zij niet een Drievuldigheid van Personen hadden aangenomen, zo zouden zij te dien tijde òf Arianen òf Socinianen geworden zijn, en vandaar zou de Heer alleen als mens en niet als God erkend zijn geweest, waardoor de Christelijke Kerk zou zijn vergaan, en de Hemel voor den mens der Kerk zou zijn toegesloten geweest; want niemand wordt met den Hemel verbonden, en in den Hemel na den dood toegelaten, dan alleen hij die in de idee zijner denking God ziet als Mens, en tegelijk geloofd één God èn in wezen èn in persoon; door dit worden de natiën gezaligd; en niet dan alleen hij die den Heer, Zijn Goddelijke en Zijn Menselijke erkent; door dit wordt de mens der Christelijke Kerk gezaligd, wanneer hij tevens als Christen leeft. Dat de leer over God en over den Heer, welke de primaire van alle is, aldus door Athanasius werd ontvangen, is vanuit de Goddelijke toelating geschied, want het werd door den Heer vooruitgezien dat de Rooms-Katholieken anders niet het Goddelijke des Heren zouden hebben erkend, en daarom ook tot nu toe Zijn Goddelijke van Zijn Menselijke scheiden; en de Hervormden zouden niet het Goddelijke in het Menselijke hebben gezien, want zij die in het van de naastenliefde gescheiden geloof zijn, zien dat niet; maar nochtans erkennen de enen en de anderen het Goddelijke des Heren in een Drievuldigheid van Personen. Doch die leer, welke het Athanasiaanse Geloof wordt genoemd, is vanuit des Heren Goddelijke Voorzienigheid aldus geschreven, dat alle dingen daar waar zijn, als slechts voor drie Personen één Persoon wordt genomen in Wien het Drievuldige is, en geloofd wordt dat de Heer Die is: ook is het vanuit de Voorzienigheid, dat Personen wordt gezegd; Persoon immers is de mens, en de Goddelijke Persoon

is God Die Mens is. Dit is heden onthuld terwille van de nieuwe Kerk, die de Heilige Hierosolyma wordt genoemd.

IIIO. Vers 5. *Aangezien haar zonden hebben gereikt tot aan den Hemel, en God harer ongerechtigheden gedachtig is geworden.* Aangezien haar zonden hebben gereikt tot aan den Hemel, betekent omdat hun boze dingen den Hemel hebben toegesloten: en God harer ongerechtigheden. gedachtig is geworden, betekent dat de valse dingen vanuit de boze dingen hen hebben gescheiden van den Heer.

IIII. Aangezien haar zonden hebben gereikt tot aan den Hemel; dat dit betekent omdat hun boze dingen den Hemel hebben toegesloten, staat vast uit de betekenis van de zonden, zijnde de boze dingen opwellende vanuit de liefden van zich en van de wereld, als boven n 1108; en uit de betekenis van reiken tot aan den Hemel, zijnde den Hemel toesluiten, want de boze dingen sluiten hem toe, en vooral de boze dingen vanuit een zodanige liefde, welke bij hen regeert; hun liefde van zich immers is de liefde van heersen over de wereld, over het Woord en de Kerk, over den Hemel, en over den Heer Zelf. Dat reiken tot aan den Hemel betekent den Hemel toesluiten, is omdat de boze dingen als zij tot den Hemel reiken, dien toesluiten; want de Engelen komen vanwege de boze dingen die zijn bij hen die beneden den Hemel zijn, òf in droevigheid, òf in pijn, òf in afgrijzen, òf in toornigheid; niet dat zij diegenen zien die in de boze dingen zijn, en vandaar bemerken dat de boze dingen daaruit dat doen, maar omdat de valse dingen vanuit het boze die dingen bewerken als zij tot den Hemel reiken; in de Hemelen immers zijn allen in de goede dingen vanuit de liefde tot den Heer en in de naastenliefde jegens den naaste; en aan deze goede dingen zijn de boze dingen vanuit de liefde van zich en vanuit de liefde der wereld volslagen tegengesteld; en als het tegengestelde op het tegenstelde werkt, zoals hier, namelijk het duivels boze op het hemels goede, dan worden zij die in het hemels goede zijn, òf bedroefd, òf lijden pijn, of hebben afgrijzen, òf ontsteken; en als dit geschiedt, keren zij zich af, en zo wordt de Hemel toegesloten. Maar nochtans wordt uit den Heer daarin voorzien, dat zij die in de boze dingen zijn, vooral zij die in gene boze dingen zijn, welke de ergste van alle zijn, ver van den Hemel worden verwijderd, opdat de Engelen niet door hen worden bestookt.

Voortzetting over het Athanasiaanse Geloof en over den Heer: Dat in den Heer het Drievuldige is, het Goddelijke Zelf dat de Vader wordt genoemd, het Goddelijk Menselijke dat de Zoon wordt genoemd, en het Goddelijke, voortgaande, dat de Heilige Geest wordt genoemd, kan vaststaan uit het Woord, uit het Goddelijk

Wezen, en uit den Hemel. UIT HET WOORD: waar de Heer Zelf leert dat de Vader en Hij één zijn, en dat de Heilige Geest uit Hem en uit den Vader voortgaat: voorts waar de Heer leert dat de Vader in Hem is en Hij in den Vader, en dat de Geest der Waarheid, zijnde de Heilige Geest, niet spreekt uit Zich, maar uit den Heer; eender uit de plaatsen in het Oude Woord, waar de Heer wordt genoemd Jehovah, Zoon Gods, en Heilige Israëls. UIT HET GODDELIJKE WEZEN: Dat één Goddelijke op zichzelf niet bestaat, maar er zal het Drievuldige zijn; dit Drievuldige is Zijn, Bestaan, en Voortgaan; Zijn zal in elk geval Bestaan, en als het Bestaat zal het Voortgaan opdat het voortbrengt; en dit Drievuldige is één van wezen en één van persoon, en het is God. Dit kan met een vergelijking worden toegelicht; een Engel des Hemels is Drievuldig en zo één; het Zijn des Engels is dat wat zijn ziel wordt genoemd, en het Bestaan van hem is dat wat het lichaam wordt genoemd, en het Voortgaan vanuit het ene en het andere is dat wat de sfeer zijns levens wordt genoemd; zonder deze bestaat noch is de Engel: door dit Drievuldige is de Engel een beeld Gods, en wordt hij een zoon Gods genoemd, en eveneens een erfgenaam, ja zelfs ook god: doch de Engel is niet het leven vanuit zich, maar hij is een ontvanger van het leven; alleen God is het leven vanuit Zich. VANUIT DEN HEMEL: het Goddelijk Drievuldige, hetwelk Eén is in Wezen en Persoon, is zodanig in den Hemel; het Goddelijke dat de Vader wordt genoemd, en het Goddelijk Menselijke dat de Zoon wordt genoemd, verschijnt daar vóór de Engelen als Zon, en het Goddelijke, voortgaande daaruit, als het Licht verenigd met de warmte; het Licht is het Goddelijk Ware, en de warmte is het Goddelijk Goede: aldus is het Goddelijke dat de Vader wordt genoemd, het Goddelijk Zijn; het Goddelijk Menselijke dat de Zoon wordt genoemd, is het Goddelijk Bestaan vanuit dat Zijn; en het Goddelijke dat de Heilige Geest wordt genoemd, is het Goddelijk Voortgaan vanuit het Goddelijk Bestaan en vanuit het Goddelijk Zijn. Dit Drievuldige is de Heer in den Hemel; het is Zijn Goddelijke Liefde die als Zon daar verschijnt.

III2. En God harer ongerechtigheden gedachtig is geworden; dat dit betekent dat de valse dingen vanuit de boze dingen hen hebben gescheiden van den Heer, staat vast uit de betekenis van gedachtig worden, wanneer het den Heer betreft, zijnde Hem van hen afscheiden, waarover aanstonds; uit de betekenis van de ongerechtigheden, zijnde de valse dingen vanuit het boze; het gerechte

immers is het ware uit het goede; vandaar is het ongerechte het valse uit het boze; dat het gerechte is het ware uit het goede, is omdat het burgerlijk gerechte niet iets anders is dan het burgerlijk ware, hetwelk der Wet is, en het burgerlijk billijke is het goede hetwelk ook der Wet is, omdat de Wet zoals zij het gerechte wil, aldus het billijke wil; want zoals elk ware vanuit het goede zal zijn, aldus zal elk gerechte vanuit het billijke zijn; voorts, zoals elk ware is van het goede, aldus zal elk gerechte zijn van het billijke; en omgekeerd; zij kunnen niet worden gescheiden, want indien zij worden gescheiden, is het billijke niet het billijke, noch is het zogenaamde gerechte het gerechte; zoals het goede en het ware niet kunnen worden gescheiden, want indien zij worden gescheiden is het goede het goede niet, noch is het ware het ware; deze dingen zijn gezegd, opdat men wete dat met de ongerechtigheid hier de valse dingen vanuit het boze worden aangeduid. Dat met God is harer ongerechtigheden gedachtig geworden, wordt aangeduid dat de valse dingen van het boze hen hebben gescheiden van den Heer, is omdat met de voorafgaande dingen, namelijk dat haar zonden hebben gereikt tot aan den Hemel, wordt aangeduid dat de boze dingen van hen den Hemel hebben toegesloten, want als de Hemel voor den mens wordt toegesloten, wordt de Heer afgescheiden; wanneer immers dat met de voorafgaande dingen wordt aangeduid, zo volgt dat dit met de volgende wordt aangeduid; doch nochtans moet het worden verstaan dat niet de Heer Zich afscheidt van hen, maar dat zij zich afscheiden van den Heer; de Heer immers schouwt een ieder aan van aangezicht, en niet van achterhoofd; vandaar hebben de Engelen des Hemels den Heer aanhoudend vóór het aangezicht, en zulks waarheen zij zich ook wenden; de boze geesten echter keren het aangezicht af van den Heer, en keren het achterhoofd naar Hem toe; aldus scheiden zij zich van den Heer af: het zijn de valse dingen vanuit de boze dingen, welke bij hen zijn, die dit doen: dat er zulk een toekering tot den Heer is van de Engelen in den Hemel, en dat zodanig de afkering van den Heer af is van de geesten in de hel, zie men in het Werk OVER DEN HEMEL EN DE HEL, n. 17, 123, 142, 143, 144, 145, 151, 247, 272, 548, 552, 561.

Voortzetting over het Athanasiaanse Geloof, en over den Heer:
Gezegd is dat een Goddelijke op zichzelf niet bestaat, maar dat het Drievuldige bestaat; en dat Dit is een God in Wezen en Persoon; nu wordt gevraagd, hoedanig Drievuldige God heeft gehad, voordat de Heer het Menselijke opnam en dit Goddelijk maakte in de wereld: toen was God eender Mens, en had Hij het Goddelijke, het Goddelijk Menselijke, en het Goddelijke Voortgaande; of

het Goddelijk Zijn, het Goddelijk Bestaan, en het Goddelijk Voortgaan; want, zoals is gezegd, God zonder Drievuldige bestaat niet; maar het Goddelijk Menselijke was toen niet Goddelijk tot aan laatsten toe; het zijn de laatsten die Vlees en Beenderen worden genoemd; deze zijn ook Goddelijk gemaakt door den Heer, toen Hij in de wereld was; Dit is het toevoegsel geweest; en Dit is nu voor God het Goddelijk Menselijke. Dit eveneens kan met deze vergelijking worden toegelicht: elke Engel is een mens; hij heeft een ziel, hij heeft een lichaam, en hij heeft een voortgaande; maar nochtans is hij aldus niet een volmaakt mens; hij heeft immers geen vlees en beenderen, zoals een mens in de wereld. Dat de Heer Zijn Menselijke Goddelijk heeft gemaakt tot aan de laatsten ervan toe, welke het Vlees en de Beenderen worden genoemd, openbaart Hijzelf aan de discipelen, die geloofden een geest te zien toen zij den Heer zagen, door te zeggen: *'Ziet Mijn handen, en Mijn voeten, dat Ik het Zelf ben; betast Mij en ziet, want een geest heeft geen vlees en beenderen zoals gij Mij ziet hebben'*, Lukas xxiv: 39; waaruit volgt dat nu God Mens is meer dan de Engelen. De vergelijking is geschied met den Engel en met den mens; maar toch moet het worden verstaan, dat God het leven in Zichzelf is; de Engel echter is niet het leven in zichzelf; hij is immers een ontvanger van het leven. Dat de Heer ten aanzien van het ene en het andere, het Goddelijke en het Goddelijk Menselijke, het leven in Zichzelf is, leert Hijzelf bij Johannes: *'Gelijkerwijs de Vader het leven in Zichzelf heeft, aldus heeft Hij het den Zoon gegeven het leven in Zichzelf te hebben'*, v: 26: de Heer verstaat onder den Vader daar het Goddelijke in Hem; want elders zegt Hij dat de Vader in Hem is, en *dat de Vader en Hij één zijn*.

III3. Vers 6. *Vergeldt haar, gelijk als zij ulieden heeft vergolden, en verdubbelt haar dubbel naar haar werken; in den beker waarin zij heeft gemengd, mengt haar dubbel.* Vergeldt haar gelijk als zij ulieden heeft vergolden, betekent de helse straf overeenstemmende met hun misdaden: en verdubbelt haar dubbel naar haar werken, betekent veel vergelding al naar zij het Boede hebben ontwijd: in den beker waarin zij heeft gemengd, mengt haar dubbel, betekent de vergelding voor zoveel als zij het ware hebben ontwijd.

III4. Vergeldt haar gelijk als zij ulieden heeft vergolden; dat dit betekent de helse straf overeenstemmende met hun misdaden, staat vast uit de betekenis van iemand vergelden gelijk als hij heeft vergolden, of gedaan, zijnde vergelden

volgens het recht der vergelding, aldus een straf teruggeven overeenstemmende met de misdaden: maar omdat deze dingen zijn gezegd tot hen die volgens de vermaning zijn heengegaan van Babylon, dat is, die dat godsdienstige hebben verlaten, en die zich daarvoor wachten, en dezen niet genen straffen, zij zijn immers in de naastenliefde, en vandaar niet in de wraak, wordt derhalve met die woorden aangeduid de helse straf, overeenstemmende met die misdaden; dat dit wordt gezegd van hen, namelijk dat zij zouden vergelden, zoals ook in hetgeen volgt, dat zij haar dubbel zouden verdubbelen naar haar werken, en haar dubbel mengen in den beker waarin zij heeft gemengd, is volgens den stijl des Woords in den zin der letter ervan, welke volgens de schijnen is, namelijk dat zij de hen aangedane ongerechtigheden zullen wreken, zoals ook in den zelfden zin aan den Heer Zelf wordt toegeschreven, dat Hij toorn en straft, en zo dat hij uit wraak handelt, terwijl toch toorn en wraak niet bestaan in den Heer, bijgevolg niet bij hen die uit den Heer worden geleid en leven.

Voortzetting over het Athanasiaanse Geloof, en over den Heer:
Sommigen in de Christelijke wereld hebben zich een idee van God verworven zoals aangaande het heelal, sommigen zoals aangaande de natuur in binnensten, sommigen zoals aangaande een wolk in een zekere aether-ruimte, sommigen zoals aangaande een lichtstraling, en sommigen niet enige idee, en weinigen een idee aangaande God als aangaande den Mens, terwijl God is Mens. Dat de Christenen zich zulke ideeën van God hebben verworven, heeft verscheidene oorzaken. DE EERSTE is omdat zij vanuit hun leer drie Goddelijke Personen geloven, onderling onderscheiden, den Vader als onzichtbaren God, den Heer ook, maar ten aanzien van Zijn Menselijke niet God. DE TWEDE is, dat zij geloven dat God een Geest is, en over den geest denken zij als over den wind, of over de lucht, of over den aether, terwijl toch elke geest een mens is. DE DERDE is dat de Christen, vanwege zijn Geloof-alleen en niet het leven, wereldlijk is geworden, en vanwege de liefde van zich lichamelijk; en de wereldlijke en lichamelijke mens ziet God niet dan vanuit de ruimte, aldus God als elk binnenste in het heelal, of in de natuur, bijgevolg als een uitgestrekte, terwijl toch God vanuit de ruimte niet moet worden gezien; er is immers geen ruimte in de geestelijke wereld; de ruimte daar is een schijn vanuit het eendere. Eender ziet elk zinlijk mens God, omdat deze slechts weinig denkt boven de spraak uit, en de denking der spraak zegt bij zichzelf: ‘Van

wat het oog ziet en de hand aanraakt, weet ik dat het er is; en de overige dingen verstroot hij alsof het slechts dingen zijn om gezegd te worden. Deze dingen zijn de oorzaken dat in de Christelijke wereld niet de idee aangaande God als Mens is. Dat zij er niet is, ja zelfs dat zij tegenstaat, onderzoek uzelf dienaangaande; denk slechts het Goddelijk Menselijke, en gij zult het weten, terwijl toch het Menselijke des Heren Goddelijk is. Doch deze ideeën van God zijn niet aldus die van de eenvoudigen, maar van de inzichtsvollen; want velen van dezen heeft de trots van het eigen inzicht verblind, en vandaar de wetenschap verdwaasd, volgens des Heren woorden in Matth. xi: 25; Hfdst. xiiii: 13, 14, 15. Maar laten zij weten dat allen die God zien als Mens, Hem zien uit den Heer; de overigen zien uit zichzelf, en zij die uit zichzelf zien, zien niet.

III5. En verdubbelt haar dubbel naar haar werken; dat dit betekent veel vergelding al naar zij het goede hebben ontwijd, staat vast uit de betekenis van het dubbele verdubbelen, zijnde veel vergelden, of veel straf teruggeven, waarover aanstonds; en uit de betekenis van de werken, zijnde de ontwijdingen van het goede, want hun werken zijn ontwijdingen; vandaar wordt met het dubbele verdubbelen aangeduid veel vergelding al naar zij het goede hebben ontwijd; dat het dubbele verdubbelen dit betekent, is omdat twee Met twee betekent, noch enig getal het hoevele ervan betekent, maar het hoedanige; en twee betekent het hoedanige ener zaak ten aanzien van het één-zijn, en daarvan wordt gesproken met betrekking tot het goede en tot het boze; men zie boven n 532, 984; hier van het dubbele met betrekking tot de vergelding van het boze vanwege de ontwijding van het goede; daaruit blijkt dat met het dubbele hier niet het dubbele wordt aangeduid, maar veel van het boze. Dat het dubbele wordt gezegd van de vergelding en van de beloning, en veel betekent, staat vast uit deze plaatsen in het Woord; bij Jeremia: *“Laten Mijn vervolgers beschaamd worden; breng over hen aan den dag van het boze, en verbreek hen met een verdubbelde verbreking”*, xvii: 18. Aanbrengen over hen den dag van het boze, en met een verdubbelde verbreking verbreken, betekent veel vergelding van het boze vanwege de vervolging. Bij Zacharia: *“Keert weder tot de sterkte, gij gebondenen der hoop, en op dezen dag ben Ik verkondigende: Dubbel zal Ik u vergelden”*, ix: 12; met dubbel vergelden wordt aangeduid veel belonen. Bij Jesaja: *“Troost Mijn volk, en spreekt naar het hart van Hierosolyma, dat vervuld is haar krijgsdienst, deswege dat haar ongerechtigheid verzoend is; want zij heeft ontvangen vanuit de hand van Jehovah dubbel voor al haar zonden”*, xl: 1, 2; hier aangaande de Komst des Heren, en aangaande de Nieuwe Kerk die door

Hem moet worden geïnstaurerd; die nieuwe Kerk wordt verstaan onder Hierosolyma, naar wier hart zij zouden spreken; met den krijgsveld die vervuld is, wordt de strijd tegen de boze dingen aangeduid; met de verzoende ongerechtigheid wordt aangeduid dat zo het boze door den Heer is verwijderd. Daarmede dat zij het dubbele hebben ontvangen voor alle zonden, wordt aangeduid dat zij in den strijd of de verzoeking veel hebben uitgestaan. Bij denzelfde: *“Gij zult priesters van Jehovah worden genoemd, dienaren onzes Gods zal men tot u zeggen; de schatten der natiën zult gij eten, en in hun heerlijkheid zult gij u beroemen; voor uw dubbele schaamte en schande zullen zij zingen met hun deel; deswege zullen zij in hun land het dubbele bezitten; de vreugde der eeuwigheid zullen zij hebben”*, LXI: 6, 7: ook hier betekent het dubbele niet dubbel, maar veel, en wordt gezegd van de vergelding.

Voortzetting over het Athanasiaanse Geloof, en over den Heer: Maar ik zal iets vertellen dat niet anders dan wonderbaarlijk kan schijnen: elk mens ziet in de idee van zijn geest God als Mens, ook hij die in de idee van zijn lichaam Hem ziet gelijk als een wolk, een nevel, lucht of aether, ook hij die het geïnfecteerd tegenstaat dat God Mens is; de mens is in de idee van zijn geest wanneer hij abstract denkt, en in de idee van het lichaam wanneer hij niet abstract denkt. Dat elk mens in de idee van zijn geest God als Mens ziet, bleek mij uit de mensen na den dood; dezen zijn dan in de ideeën des geestes; want de mens wordt na den dood een geest; dan is het hun onmogelijk over God anders te denken dan als over den Mens; het werd beproefd of zij anders konden, en deswege werden zij in den staat gebracht waarin zij in de wereld waren geweest, en toen dachten zij over God, sommigen als over het heelal, sommigen als over de natuur in binnensten, sommigen als over een wolk in het midden van de aether, sommigen als over een lichtstraling, sommigen anders; maar terstond als zij uit dien staat in den staat des geestes kwamen, dachten zij over God als Mens, waarover zij zelf ook verwonderd waren, en zij zeiden dat dit aan iederen geest is ingeënt. De boze geesten echter, die in de wereld God hebben ontkend, ontkennen Hem ook na den dood, maar nochtans vereren zij als god den enen of anderen geest die door duivelse kunsten de overigen in macht overtreft. Gezegd is dat het aan iederen geest is ingeënt om over God als Mens te denken; dat dit is door den invloed des Heren in de innerlijke dingen hunner denking, blijkt hieruit: de Engelen van alle Hemelen erkennen enig en alleen den Heer; zij

erkennen Zijn Goddelijke dat de Vader wordt genoemd, zij zien Zijn Goddelijk Menselijke, en zij zijn in het Goddelijke Voortgaande; want de algehele engellijke Hemel is het Goddelijke Voortgaande des Heren; de Engel is niet Engel vanuit het eigene, maar vanuit het Goddelijke dat hij opneemt uit den Heer; vandaar zijn zij in den Heer; en daarom kunnen zij niet over een ander denken wanneer zij over God denken, dan over den Heer, in Wien zij zijn, en vanuit Wien zij denken. Daarbij komt, dat de algehele engellijke Hemel in zijn samenvatting vóór den Heer is zoals één Mens, die de Grootste Mens kan worden genoemd; en daarom zijn de Engelen in den Hemel in den Mens, die het Goddelijke Voortgaande des Heren is, zoals is gezegd; en omdat hun denkingen daar gaan volgens den vorm des Hemels, kunnen zij vandaar ook niet anders dan over den Heer denken wanneer zij over God denken. In één woord, alle Engelen der drie Hemelen denken over God als Mens, en kunnen niet anders; indien zij het zouden willen, zo hield de denking op en vielen zij van den Hemel. Vandaar nu is het, dat aan iederen geest en eveneens aan ieder mens, wanner hij in het idee van zijn geest is, is ingeënt om over God als Mens te denken.

III6. In den beker waarin zij heeft gemengd, mengt haar dubbel; dat dit betekent veel vergelding al naar zij het ware hebben ontwijd, staat vast uit de betekenis van den beker, zijnde het ware, en in den tegengestelden zin het valse, omdat met den beker iets eenders wordt aangeduid als met den wijn; men zie n. 887, 1045; uit de betekenis van mengen, zijnde ontwijden, want wie het valse met het ware, of het ware met het valse vermengt, die ontwijdt; waarover aanstonds; en uit de betekenis van dubbel, zijnde veel, en het wordt gezegd met betrekking tot de vergelding, waarover vlak boven n III5. Dat mengen ontwijden betekent, is omdat het wordt gezegd van den wijn die in den beker is, waarmede het ware wordt aangeduid, en in den tegengestelden zin het valse; en wanneer het ware en het valse worden vermengd, dan ontstaat ontwijding, waarover boven n. 1053 tot 1063; iets eenders wordt met mengen aangeduid bij David: *“De beker is in de hand van Jehovah, en Hij heeft met wijn gemengd, vervuld met gemengden, en daaruit gegoten, maar alle goddelozen der aarde zullen zijn droesems uitzuigen, ze drinken”*, Psalm LXXV: 9; met den beker in de hand van Jehovah en met den wijn wordt het Goddelijk Ware aangeduid; met mengen en het gemengde wordt de ontwijding aangeduid, want verstaan wordt de vermenging van het valse met het Ware; met Hij heeft daaruit gegoten, maar alle goddelozen der aarde zullen de droesems

uitzuigen, ze drinken, wordt de straf der ontwijding aangeduid: uit deze dingen blijkt, dat hier iets eenders wordt aangeduid met in den beker mengen als in de Apocalyps.

Voortzetting over het Athanasiaanse Geloof, en over den Heer:
Vanwege dit ingeënte is het geweest, dat de Oudsten meer dan de nakomelingen een zichtbaren God onder Menselijken vorm hebben vereerd; dat zij ook God als Mens hebben gezien, daarvan getuigt het Woord, zoals aangaande Adam, dat hij hoorde de stem van Jehovah wandelende in den Tuin; aangaande Mozes dat hij sprak met Jehovah van mond tot mond: aangaande Abraham dat hij Jehovah zag in het midden der drie Engelen: dat Loth met twee van hen sprak: Jehovah verscheen ook als Mens aan Hagar, aan Guideon, aan Jozua, aan Daniël als de Oude der dagen, en als de Zoon des Mensen ²⁰); eender aan Johannes als de Zoon des Mensen in het midden der zeven kandelaren; voorts ook aan andere Profeten. Dat het de Heer is geweest Die aan hen verscheen, leert Hijzelf, waar Hij zegt ‘dat Abraham zou zijn opgesprongen om Zijn dag te zien, en dat hij heeft gezien en is verheugd geweest, Joh. VIII: 56: voorts, dat Hij is geweest voordat Abraham was, Vers 58; en dat Hij is geweest voordat de wereld was, Joh. XVII: 5, 24. Dat het niet de Vader is geweest maar de Zoon Die gezien werd, is omdat het Goddelijk Zijn, hetwelk de Vader is, niet kan worden gezien dan door het Goddelijk Bestaan, hetwelk het Goddelijk Menselijke is. Dat het Goddelijk Zijn, hetwelk de Vader wordt genoemd, niet is gezien, leert de Heer ook bij Johannes: ‘Die Mij heeft gezonden, de Vader, Die heeft Zelf van Mij getuigd; gij hebt noch Zijn stem ooit gehoord, noch Zijn gedaante gezien’, v: 37: bij denzelfde: ‘Niet dat iemand den Vader heeft gezien dan Die bij den Vader is; Deze heeft den Vader gezien’, vi: 46: en bij denzelfde: ‘Niemand heeft ooit God gezien; de Enigverwekte Zoon, Die in den schoot des Vaders is, Hijzelf heeft het uiteengezet’, i: 18: uit welke dingen blijkt, dat het Goddelijk Zijn, hetwelk de Vader is, niet door de Ouden is gezien geweest, noch dat het kon zijn gezien, en dat het evenwel is gezien door het Goddelijk Bestaan, hetwelk de Zoon is. Aangezien het Zijn in zijn Bestaan is zoals de ziel is in haar lichaam, heeft derhalve hij die het Goddelijk Bestaan of den Zoon heeft gezien,

20 *Filius Hominis*: bij uitzondering “des Mensen” met een hoofdletter.

ook het Goddelijk Zijn of den Vader gezien; hetgeen de Heer ook met deze woorden bevestigt: ‘Philippus zeide: Toon ons den Vader. Jezus zeide tot hem: Zo langen tijd ben Ik met ulieden, en gij hebt Mij niet gekend, Filippus; die Mij ziet, die heeft den Vader gezien; hoe zegt gij: Toon ons den Vader’, Joh. xiv: 7, 8; uit welke woorden het is geopenbaard, dat de Heer het Goddelijk Bestaan is, waarin het Goddelijk Zijn is; aldus God Mens, Die door de Ouden is gezien. Uit de aangevoerde dingen volgt, dat het Woord volgens den zin der letter ook moet worden verstaan hierin, dat God een aangezicht heeft, dat Hij ogen en oren heeft, voorts dat Hij handen en voeten heeft.

III7. *Vers 7. Voor zoveel als zij zichzelf heeft verheerlijkt en verlustigd, voor evenzoveel pijniging en rouw geeft haar; omdat zij in haar hart zegt: Ik zit als Koningin, en een weduwe ben ik niet, en rouw zal ik niet zien.* Voor zoveel als zij zichzelf heeft verheerlijkt en verlustigd, betekent voor zoveel van heerlijkheid en vandaar van wellust zij zich hebben verworven vanuit de heerschappij over den Hemel en over de wereld: voor evenzoveel pijniging en rouw geeft haar, betekent voor evenzoveel van helse straf en van verlating: omdat zij in haar hart zegt: Ik zit als Koningin, betekent den hoogmoed en de snoeverij dat de Hemel en de Kerk onder hun heerschappij zijn: en een weduwe ben ik niet, betekent dat zij niet zonder bescherming zijn: en rouw zal ik niet zien, betekent dat zij nooit verlating zullen hebben en zullen vergaan.

III8. Voor zoveel als zij zichzelf heeft verheerlijkt en verlustigd; dat dit betekent voor zoveel van heerlijkheid en vandaar van wellust zij zich hebben verworven vanuit de heerschappij over den Hemel en over de wereld, staat vast uit de betekenis van zich verheerlijken, zijnde zich heerlijkheid verwerven; en uit de betekenis van zich verlustigen, zijnde wellust putten; dat het is vanuit de heerschappij over den Hemel en over de wereld, is duidelijk; daaruit immers hebben zij heerlijkheid en wellust.

Voortzetting over het Athanasiaanse Geloof, en over den Heer: Aangezien een ieder de idee aangaande God als Mens is ingeënt, hebben derhalve verscheidene volken en natiën goden vereerd, die òf mensen waren geweest, òf aan hen als mensen waren verschenen, zoals in Griekenland, Italië, en andere koninkrijken onder hun rechtsmacht: Saturnus, Jovis, Neptunis, Pluto, Apollo, Mercurius, Juno, Minerva, Diana, Venus en haar knaap, en anderen; en aan hen kenden zij de heerschappijen van het heelal toe. Dat zij de goddelijkheid over zovele Personen verdeelden, was ter oorzaak

hiervan, dat het vanuit het ingeënte was God als Mens te zien, en derhalve alle Attributen, Eigenschappen, en Hoedanigheden Gods, en vandaar eveneens alle deugden, aandoeningen, neigingen en wetenschappen zoals Personen. Vanuit het ingeënte was het ook, dat de bewoners der landen rondom Kanaän, en eveneens der streken binnen hetzelfde, de Baäls vereerden, Astaroth, Beëlzebub, Kemos, Milkom, Molech, en anderen, van wie er verscheidenen als mensen hebben geleefd. Vanuit het ingeënte is het ook dat heden ten dage in het Christelijke heidendom heiligen als goden worden vereerd, zodat men voor hun beelden de knieën buigt, ze kust, het hoofd ontbloot op de wegen waar zij zijn tentoongesteld, aanbidt voor hun graven, ja zelfs ook voor den Paus, wiens schoeisel men met kussen drukt, en sommigen de voetstappen; en zij zouden hem als God begroeten, indien de godsdienst het toestand. Deze en meer dingen zijn vanuit het ingezaaide, namelijk dat zij een God willen vereren dien zij zien, en niet iets van lucht; dit immers is rook voor hen. Maar de idee van God als Mens, invloeiende vanuit den Hemel, wordt bij velen verdraaid, totdat of een mens der wereld of een afgod wordt vereerd in de plaats van God; vergelijkender wijs zoals het glanzende licht der zon wordt verkeerd in onschone kleuren, en de zomerse warmte ervan in stinkende walmen, al naar de objecten waarin zij vallen. Doch dat de idee van God wordt tot de idee van een wolkje, een neveltje, of van het binnenste der natuur, is vanwege de boven aangevoerde oorzaken, en zij komt voor bij de Christenen, zelden echter bij andere natiën welke in enig schijnsel der rede zijn, zoals bij de Afrikanen en verscheidene andere.

III9. Voor evenzoveel pijniging en rouw geeft haar; dat dit betekent voor evenzoveel van helse straf en van verlating, staat vast uit *de* betekenis van de pijniging, zijnde de helse straf; en uit de betekenis van den rouw, zijnde de verlating, en deze is dat zij niets van het ware en het goede meer hebben, maar louter het valse en het boze. Dat gezegd wordt dat voor evenzoveel pijniging en rouw zou worden gegeven als zij zichzelf verheerlijkt en verlustigd heeft, is omdat alle pijniging of helse straf geheel en al overeenstemt met de boze dingen waarin zij zijn; en daarom krijgen zij die zich veel hebben verheerlijkt en verlustigd in de liefde van heersen over den Hemel en over de Kerk, en eveneens terwille van die heerlijkheid en van de verlustigingen daaruit de goede dingen des Hemels en der Kerk, welke des Woords zijn, hebben verdraaid, een hel die zwaarder is wat de pijniging betreft; zij echter die

zich minder verheerlijkt en verlustigd hebben deswege, krijgen een mildere hel; en zij die zich in het geheel niet verheerlijkt en verlustigd hebben, en vandaar in het geheel niet de goede en de ware dingen des Hemels en der Kerk, welke vanuit het Woord zijn, hebben verdraaid, maar slechts genen hebben gehoorzaamd òf vanuit onwetendheid, òf vanuit overreding, krijgen geen hel toegewezen: het volk echter dat geen deel heeft aan overheersingen, voornamelijk zij die tot den Heer schouwen, en in enige aandoening van het ware zijn, hebben hun erfdeel in de Hemelen, waar zij door de Engelen worden geleerd. Uit deze dingen kan vaststaan, dat hier, waar over Babylon wordt gehandeld, geen anderen worden verstaan dan zij die de heerschappij vanuit het verkwikkelijke der liefde ervan terwille van zich uitoefenen.

Voortzetting over het Athanasisaanse Geloof, en over den Heer: Dat God is Mens, en dat de Heer die Mens is, openbaren alle dingen die in de Hemelen zijn, en de dingen die onder de Hemelen zijn. In de Hemelen zijn alle dingen die voortgaan uit den Heer, in grootsten en in kleinsten, òf in den Menselijken vorm, òf zij hebben op den Menselijken vorm betrekking: de algehele Hemel is in den menselijken vorm, elk gezelschap des Hemels is in den menselijken vorm, iedere Engel is in den menselijken vorm, en eveneens iedere geest onder de Hemelen: en het is mij onthuld, dat alle kleinsten evenals de grootsten die onmiddellijk voortgaan uit den Heer, in lien vorm zijn, want dat wat uit God voortgaat, is het evenbeeld [*instar*] van Hem. Vandaar is het, dat van den mens Adam en Eva wordt gezegd *dat zij werden geschapen tot het beeld en tot de gelijkenis Gods*, Gen. 1: 26, 27. Vandaar eveneens is het, dat de Engelen in de Hemelen, omdat zij de ontvangers zijn van het Goddelijke dat voortgaat uit den Heer, mensen zijn van een verbazingwekkende schoonheid, doch dat de geesten in de hellen, omdat zij niet opnemen het Goddelijke dat voortgaat uit den Heer, duivelen zijn, die in het licht des Hemels niet verschijnen als mensen, maar als monsters. Daarvandaan is het, dat een ieder in de geestelijke wereld wordt gekend aan zijn menselijken vorm, voor zoveel als hij dien trekt uit den Heer. Uit deze dingen nu kan vaststaan, dat de Heer de allene Mens is, en dat een ieder mens is volgens de opneming van het Goddelijk Goede en het Goddelijk Ware uit Hem. Kortom, wie God als Mens ziet, die ziet God, omdat hij den Heer ziet. De Heer zegt ook: *‘Wie den Zoon ziet, en gelooft in Hem, heeft het eeuwige leven’*, Joh. vi: 40; den Zoon zien is Hem zien met den geest,

omdat het ook wordt gezegd tot hen die Hem niet in de wereld hebben gezien.

1120. Omdat zij in haar hart zegt: Ik zit als Koningin; dat dit betekent den hoogmoed en de snoeverij dat de Hemel en de Kerk onder hun heerschappij zijn, staat vast uit de betekenis van in haar hart zeggen, zijnde de snoeverij vanuit den hoogmoed; met zeggen immers wordt de snoeverij aangeduid, en met het hart wordt de liefde van zich aangeduid, aldus eveneens de hoogmoed; uit de betekenis van als Koningin zitten, zijnde dat de Hemel en de Kerk onder hun heerschappij zijn; dat dit wordt verstaan onder als Koningin zitten, is omdat wanneer de Heer Koning wordt geheten, dan onder de Koningin de Hemel en de Kerk wordt verstaan; eender als wanneer de Heer Bruidegom en Echtgenoot wordt geheten, dan de Hemel en de Kerk onder de bruid en de echtgenote worden verstaan. Gezegd wordt den Hemel, maar verstaan wordt de Kerk in den Hemel, of de Kerk bij de Engelen des Hemels, welke één maakt met de Kerk bij de mensen der aarde; er zijn immers in de Hemelen regeringsvormen zoals op aarde; vandaar ook zijn daar Economische, Burgerlijke, en Kerkelijke dingen zoals op aarde, hoewel in een meet volmaakten graad; het is dus de Kerk in de Hemelen die wordt verstaan onder de bruid en de echtgenote, en daarom wordt wanneer de Heer wordt verstaan onder den Koning, dan de Kerk, zijnde de echtgenote des Konings, verstaan onder de Koningin. Onder de Koningin wordt ook de Kerk verstaan bij David: *“Dochters van koningen zijn onder Uw kostbaren; de Koningin staat aan Uw rechterhand in het beste goud van Ofir”*, Psalm XLV: 10. In dien Psalm wordt gehandeld over den Heer, en over Zijn Rijk, en met de dochters der koningen die onder de kostbaren zijn, worden de aandoeningen van het ware aangeduid, welke onder de kostbaren wordt geheten, omdat het kostbare in het Woord wordt gezegd van de ware dingen; met de Koningin die staat aan de rechterhand in het goud van Ofir, wordt de Kerk aangeduid vanuit de opneming van het goede uit den Heer; omdat alle dingen bij den mens die aan zijn rechterzijde zijn, betrekking hebben op het goede vanuit hetwelk het ware is, en die welke aan zijn linkerzijde zijn, op het ware vanuit het goede, wordt derhalve gezegd dat de Koningin staat aan de rechterhand; met het goud van Ofir wordt ook het goede aangeduid: dat de dingen die aan de rechterzijde bij den mens zijn, betrekking hebben op het goede, en de dingen die aan de linkerzijde zijn, op het ware, zie men boven in n 600: en dat het goud het goede der liefde betekent, n. 242. Ook is de vrouw geboren om te zijn de aandoening welke der liefde is, en de man is geboren om het verstand te zijn; aldus is de vrouw geboren om het goede te zijn; al het goede

immers is der aandoening welke der liefde is; en de man is geboren om het ware te zijn; al het ware immers is des verstands; deswege, wanneer het goede is van des mensen rechterdeel, en het ware is van het linkerdeel, zo volgt dat het vanuit de Goddelijke orde is dat de echtgenote is aan de rechterhand.

Voortzetting over het Athanasiense Geloof, en over den Heer: Gezegd is dat de Heer de allene Mens is, en dat allen volgens de opneming van het Goddelijk Goede en het Goddelijk Ware uit Hem mensen zijn. Dat de Heer is de allene Mens, is omdat Hij het leven zelf is; de overigen echter zijn, omdat zij mensen zijn uit Hem, ontvangers des levens: tussen den Mens Die het leven is, en tussen den mens die de ontvanger des levens is, is een onderscheid zoals tussen het Ongeschapene en het geschapene, en zoals tussen het Oneindige en het eindige, welk onderscheid zodanig is dat er geen verhouding [*ratio*] is; er bestaat immers geen verhouding tussen het Oneindige en het eindige; aldus is er geen verhouding tussen God als Mens en tussen een ander als mens, hetzij het een Engel is, hetzij een geest, hetzij een mens in de wereld. Dat de Heer het leven is, leert Hijzelf bij Johannes: *'Het Woord was bij God, en God was het Woord; in Hetzelve was het leven, en het leven was het Licht der mensen; en het Woord is Vlees geworden'*, i: 1, 4, 14; bij denzelfde: *'Gelijkerwijs de Vader het leven heeft in Zichzelf, aldus heeft Hij het den Zoon gegeven het leven te hebben in Zichzelf'*, v: 26; bij denzelfde: *'Gelijkerwijs Mij de levende Vader heeft gezonden, en Ik ook leef door den Vader'*, vi: 57; bij denzelfde: *'Ik ben de wederopstanding en het leven'*; xi: 25; bij denzelfde: "Ik ben de weg, de waarheid en het leven", xiv: 6. Omdat de Heer het leven is, wordt Hij derhalve elders in het Woord genoemd *Brood des levens, Licht des levens, en Boom des levens, voorts de Levende God, en de Levende*. Aangezien Hijzelf het Leven is, en elk mens een ontvanger des levens uit Hem is, leen Hij derhalve ook, dat Hijzelf het leven geeft en levend maakt, zoals bij Johannes: *'Gelijkerwijs de Vader levend maakt, maakt ook de Zoon levend'*, v: 21; bij denzelfde: *'Ik ben het Brood Gods dat is nedergedaald van den Hemel, en aan de wereld het leven geeft'*, vi: 33, 51; bij denzelfde: *'Omdat Ik leef, zult ook gij leven'*, xiv: 19; en in vele plaatsen *dat Hij aan hen die in Hem geloven, het leven geeft*; uit hoofde hiervan wordt God ook genoemd *de Springbron des levens*, Psalm xxxvi: 10, en elders *Schepper, Maker, Formeerder*, voorts *Pottenbakker*, en wij het

leem en het werk Zijner handen. Omdat God het Teven is, volgt dat wij in Hem leven, bewogen worden, en zijn.

1121. En een weduwe ben ik niet; dat dit betekent dat zij niet zonder bescherming zijn, staat vast uit de betekenis van de weduwe, zijnde hij die in de aandoening van het goede is, en vanuit die het ware verlangt; dat met de weduwe hier de bescherming wordt aangeduid, aldus daarmee dat zij niet weduwe is, dat zij niet zonder bescherming is, is omdat het goede en de aandoening ervan zichzelf niet beschermt, maar het ware en het verstand ervan beschermt haar; de man immers die haar beschermt, betekent het verstand van het ware, aldus het ware; het huwelijk immers van den man en de vrouw is geheel en al zoals het huwelijk van het ware en het goede; want de man is geboren om het verstand van het ware te zijn, vandaar overheerst dit bij hem; en de vrouw is geboren om de aandoening van het goede te zijn; vandaar overheerst deze bij haar; en zoals het goede en het ware elkander wederzijds liefhebben en verbonden willen worden, aldus doet dit het verstand van het ware en de aandoening of de wil van het goede; ook ontleent de echtelijke liefde van den echtgenoot en de echtgenote aan het geestelijk huwelijk van het ware en het goede den oorsprong, over welke zaak men zie in het Werk OVER DEN HEMEL EN DE HEL, n. 366 tot 386. Iets eenders als hier wordt met de weduwe aangeduid bij Jesaja: *“Hoor dit, gij weelderige, zittende zeker, zeggende in het hart: Ik en niemand zoals ik verder; ik zal geen weduwe zitten, noch de kinderloosheid kennen: doch die twee boze dingen zullen u in een ogenblik overkomen, kinderloosheid en weduwschap”*, XLVII: 8, 9; deze dingen eveneens zijn gezegd aangaande Babel, en daarmee worden eendere dingen aangeduid als hier in de Apocalyps met deze: *Een weduwe ben ik niet, en rouw zal ik niet zien; hierom zullen u op een dag haar plagen komen, dood en rouw en honger*. Met de weduwen worden ook elders in het Woord aangeduid zowel vrouwen als mannen die in het goede zijn en niet in het ware, en nochtans het ware verlangen, aldus die zonder bescherming zijn tegen het valse en het boze, die de Heer evenwel beschermt; ook in den tegengestelden zin, zoals bij Jesaja Hfdst. IX: 16; Hfdst. X: 1, 2; bij Jeremia Hfdst. XV: 7, 8, 9; Hfdst. XXII: 3; Hfdst. XLIX: 10, 11; Klaagl. V: 3; bij Ezechiël Hfdst. XXII: 6, 7; bij David Psalm LXVIII: 6; Psalm CXLVI: 9; Exod. XXII: 20 tot 23; Deut. X: 18; Hfdst. XXVII: 19; Matth. XXIII: 14; Lukas XX: 47; en elders.

Voortzetting over het Athanasiaanse Geloof, en over den Heer: Het leven in zich beschouwd, hetwelk God is, kan niet een ander scheppen, die het allene leven is; het leven immers, hetwelk God is, is ongeschapen, is continent en niet scheidbaar; vandaar is het, dat

God één is; maar het leven, hetwelk God is, kan vormen scheppen vanuit substanties die niet des levens zijn, waaraan bet kan inzijn, en geven alsof ze leven; die vormen zijn de mensen, welke, omdat zij receptakels des levens zijn, niet in de eerste schepping hebben kunnen zijn tenzij als beelden en gelijkenissen Gods, beelden krachtens de opneming van het ware, en gelijkenissen krachtens de opneming van het goede; want het leven en de ontvanger ervan passen zich aan elkander aan zoals het actieve en het passieve, doch zij vermengen zich niet. Vandaar is het, dat de menselijke vormen, welke *de* ontvangers des levens zijn, niet leven uit zich, maar uit God, Die alleen het leven is; en daarom is, zoals bekend is, al het goede der liefde en al het ware des geloofs uit God, en niets uit den mens; want indien de mens ook maar een klein weinig van leven had, dat van hem was, zo zou hij het goede uit zich kunnen willen en doen, voorts het ware uit zich verstaan en geloven, en zo verdienste hebben; terwijl toch indien hij dit gelooft, dan de opnemende vorm des levens zich van boven sluit, wordt verdraaid, en het inzicht vergaat: het goede en de liefde ervan, en het ware en het geloof ervan, zijn het leven hetwelk God is, want God is het Goede Zelf en het Ware Zelf: en daarom woont God in dezelve bij den mens. Uit deze dingen volgt ook, dat de mens vanuit zich niets is, en dat hij voor zoveel is als hij uit den Heer opneemt, en tevens erkent dat dit niet het zijne is, maar des Heren; dan geeft de Heer hm dat hij iets is, hoewel niet uit zich maar uit den Heer.

II22. En rouw zal ik niet zien; dat dit betekent dat zij nooit verlaten zullen hebben en zullen vergaan, staat vast uit de betekenis van geen rouw zien, wanneer het een weduwe betreft, met wie de bescherming wordt aangeduid, zijnde verlaten worden en vergaan; de rouw hier betreft de heerschappij, namelijk dat deze geen einde zal hebben. Zulke dingen zeggen ook de Babylonischen in hun hart, omdat zij zich met alle kunst hadden versterkt, niet slechts daardoor dat zij zich door de verkwikkelijke dingen der aardse en wereldlijke liefden hebben ingedrongen en aanhoudend indringen, vooral bij de vorsten der aarde, en door die dingen de zielen vangen, en zich zo innerlijk met die verbinden, maar ook daardoor dat zij verschrikken door de huiveringwekkende dingen in het vagevuur indien zij geen blind geloof betonen, voorts door het inquisitorisch gericht, indien iemand tegen hun heerschappij spreekt, en bovenal door de biechten die zij afpersen, door welke zij verborgen dingen naspeuren; en bovendien door de vermenigvuldiging

van kloosters, ten gevolge waarvan zij groeien in menigte, vanuit dewelke zij overal heen wachters uitzenden, èn tot de muren èn tot de poorten. Doch deze beschermingen hebben zij die op aarde zijn, maar niet enige hebben zij die in de geestelijke wereld zijn; daar heeft niet wie ook langer een toevlucht zoals genen die hadden vóór het Laatste Gericht; want wanneer zij daar na den dood komen, worden zij terstond gescheiden, en zij die heerschappijen vanuit de liefde van zich hebben uitgeoefend, worden in de hel geworpen; de overigen worden naar gezelschappen heengezonden; aldus is Babylon heden ten dage verlaten en vergaat.

Voortzetting over het Athanasiaanse Geloof, en over den Heer: Het schijnt den mens toe alsof hij vanuit zich leeft, maar het is een begoocheling; want indien het niet een begoocheling was, zou de mens God kunnen liefhebben uit zich, en wijs zijn uit zich. Dat het verschijnt alsof het leven is in den mens, is omdat het invloeit uit den Heer in de binnensten van hem, welke verwijderd zijn van het gezicht zijner denking, en zo van de doorvatting: voorts omdat de principale oorzaak, zijnde het leven, en de instrumentale oorzaak, zijnde de ontvanger des levens, tezamen één oorzaak handelen, en dit wordt gevoeld in de instrumentale oorzaak, zijnde de ontvanger, aldus in den mens, alsof in hem; dit geschiedt geheel en al zoals het licht wordt gevoeld in het oog vanuit hetwelk het gezicht is, het geluid in het oor, vanuit hetwelk het gehoor is, de in de lucht zwevende deeltjes in de neusgaten vanuit dewelke de reuk is, en de vluchtige deeltjes der spijzen op de tong vanuit dewelke de smaak is, terwijl toch de ogen, de oren, de neusgaten en de tang de opnemende georganiseerde substanties zijn, aldus de instrumentale oorzaken, en het licht, het geluid, de vliegende deeltjes in de lucht en de zich op de tong wentelende deeltjes de principale oorzaken zijn, welke tezamen één handelen; principaal wordt datgene geheten wat handelt, en instrumentaal dat wat zich laat handelen: wie dieper navorst, kan weten dat de mens ten aanzien van alle en de afzonderlijke dingen van hem een orgaan des levens is, en dat dat wat den zin en de doorvatting voortbrengt, invloeit van buiten, en dat het leven zelf maakt dat de mens voelt en doorvat zoals uit zich. Dat het verschijnt alsof het leven in den mens is, heeft ook deze oorzaak, dat de Goddelijke Liefde zodanig is, dat zij van dat wat het hare is, wil dat het van den mens is, maar nochtans leert dat het niet van den mens is. De Heer wil ook, dat de mens denkt en

wil, en vandaar spreekt en doet zoals uit zich, maar dat hij nochtans erkenne, dat het niet is uit zich; anders kan de mens niet worden hervormd; over welke zaak men zie boven n. 971, 973.

II23. Vers 8. *Hierom zullen op één dag haar plagen komen, dood en rouw en hanger; en in het vuur zal zij verbrand worden, omdat sterk is de Heer God, Die haar richt.* Hierom zullen op een dag haar plagen komen, betekent dat omdat zij zodanig zijn, voor hen de laatste staat daar is, en dan de ondergang: dood en rouw en honger, betekent terwijl er niet langer enig goede, noch enig ware, maar slechts het boze en het valse is: en in het vuur zal zij verbrand worden, betekent dat zij, omdat deze dingen vanuit de duivelse liefde zijn, zullen vergaan: omdat sterk is de Heer God, Die haar richt, betekent door het Laatste Gericht.

II24. Hierom zullen op één dag haar plagen komen; dat dit betekent dat omdat zij zodanig zijn, voor hen de laatste staat daar is, en dan de ondergang, staat vast uit de betekenis van hierom, zijnde omdat zij zodanig zijn, namelijk dat zij pochend en verlustigd zijn vanwege het heersen over den Hemel en over de Kerk, en het vertrouwen hebben gesteld in hun eigen macht en bescherming, en niet in de Goddelijke; uit de betekenis van op dien dag, zijnde hun laatste staat; de dag betekent den staat, hier den laatsten, omdat volgt dat er dan dood, rouw en honger is; en uit de betekenis van de plagen, zijnde de dingen die het geestelijk leven vernietigen, aldus de ondergang, waarover n 584. Met den laatsten staat, die hier wordt aangeduid met den dag waarop haar plagen zullen komen, wordt aangeduid de staat, wanneer er niet langer enig goede en ware bij hen over is; en omdat zij dan ten aanzien van het geestelijk leven geheel en al vernietigd zijn, komt de ondergang, namelijk het Laatste Gericht over hen: dat het niet eerder geschiedt, is omdat er dan niet langer een nexus of verbinding van den Hemel met hen is; en wanneer er geen nexus of verbinding is, geschiedt er dan scheiding, en de scheiding is het Laatste Gericht; en wanneer dit geschiedt, dan worden de bozen in de hel geworpen, en worden de aan hen onttrokken goeden tot den Hemel verheven: zodra immers de nexus van den Hemel met iemand wordt geslaakt, valt die terstond in de hel; wat van de hel afhoudt, is slechts de nexus met den Hemel, aldus met den Heer.

Voortzetting over het Athanasiaanse Geloof, en over den Heer: Indien men zegt en denkt, dat het leven zelf God is, of dat God het leven zelf is, en er niet tevens enige idee is wat het leven is, dan verstaat men niet boven die woorden uit wat God is. Des mensen denking heeft een tweetal ideeën, een abstract, zijnde geestelijk, en een

niet-abstract, zijnde natuurlijk: de abstracte idee, welke geestelijk is, aangaande het leven, hetwelk God is, is deze dat het is de Liefde Zelf en dat het is de Wijsheid Zelf, en dat de liefde is der wijsheid, en dat de wijsheid is der liefde. De niet-abstracte idee echter, welke natuurlijk is, aangaande het leven hetwelk God is, is deze dat Zijn Liefde is zoals het Vuur, en dat Zijn Wijsheid is zoals het Licht, en dat het ene en het andere tezamen is zoals een stralenglans [*jubar*]: deze natuurlijke idee is ontleend aan de overeenstemming, want het vuur stemt overeen met de liefde, en het licht stemt overeen met de wijsheid; deswege betekent het vuur in het Woord de liefde, en betekent het licht de wijsheid; en wanneer vanuit het Woord wordt gepredikt, wordt ook gebeden dat het hemelse vuur de harten ontsteke, en dan wordt de Goddelijke Liefde verstaan, en dat het hemelse licht de gemoederen verlichte, en dan wordt de Goddelijke Wijsheid verstaan. De Goddelijke Liefde welke in de Goddelijke Wijsheid het leven zelf is, hetwelk God is, kan niet worden gedacht in haar Wezen; zij is immers oneindig, en gaat zo het denken te boven; maar zij kan worden gedacht in haar verschijning: de Heer verschijnt voor de ogen der Engelen zoals Zon, en vanuit die Zon gaat de Warmte voort en gaat het Licht voort; de Zon is de Goddelijke Liefde, de Warmte is de Goddelijke Liefde voortgaande, welke het Goddelijk Goede wordt genoemd, en het Licht is de Goddelijke Wijsheid voortgaande, welke het Goddelijk Ware wordt genoemd. Maar nochtans is het niet geoorloofd om een idee te hebben van het leven, hetwelk God is, zoals van Vuur, of van Warmte, of van Licht, tenzij in dezelve tevens de idee van de Liefde en de Wijsheid is; aldus dat de Goddelijke Liefde is evenals Vuur, en de Goddelijke Wijsheid is evenals Licht, en dat de Goddelijke Liefde tezamen met de Goddelijke Wijsheid is zoals een stralenglans. God is immers de volmaakte Mens, met een aangezicht zoals een Mens, en met een lichaam zoals een Mens; niet een onderscheid ten aanzien van den vorm, maar ten aanzien van het wezen; het wezen van Hem is dat Hij de Liefde Zelf is, en dat Hij de Wijsheid Zelf is, aldus het leven zelf.

1125. Dood en rouw en honger; dat dit betekent terwijl er niet langer enig goede, noch enig ware, maar slechts het boze en het valse is, staat vast uit de betekenis van den dood, zijnde als er niet enig goede is; dan immers is de mens geestelijk dood; dat de dood in het Woord den geestelijken dood

betekent, zie men in n. 78, 387, 694; uit de betekenis van den rouw, zijnde als er niet langer enig ware is, aldus de Kerk verlaten is, zoals boven n 1119; en uit de betekenis van den honger, zijnde wanneer er louter het boze en het valse is; de honger immers in het Woord betekent het gebrek aan het ware en het goede, en nochtans het verlangen daarnaar; zij die in het gebrek zijn en verlangen, worden in het Woord verstaan onder de hongerenden en de hongerigen; de honger betekent ook het gebrek aan het ware en het goede, en nochtans niet het verlangen daarnaar, aldus de beroving ervan; deze honger hebben degenen die in louter valse en boze dingen zijn; men zie boven n. 386.

Voortzetting over het Athanasiaanse Geloof, en over den Heer: Men kan geen idee hebben aangaande het leven, hetwelk God is, tenzij men ook de idee der graden heeft verworven, door welke het leven uit de binnensten ervan tot de laatsten ervan nederdaalt. Er is de binnenste graad des levens, en er is de laatste graad des levens, en er zijn de bemiddelende graden des levens; het onderscheid ervan is zoals tussen de eerdere dingen en de latere dingen, want de latere graad ontstaat uit den eerderen, en zo voort; en het verschil is zoals tussen de mindere en meer gemene dingen, want hetgeen van den eerderen graad is, is minder gemeen, en hetgeen van den. lateren is, meer. Zulke graden des levens zijn in ieder mens krachtens de schepping, en zij worden geopend volgens de opneming van het leven uit den Heer; in sommigen wordt de voorlaatste graad geopend, in sommigen de middelste, in sommigen de binnenste: de mensen in wie de binnenste graad wordt geopend, worden na den dood Engelen van den binnensten of derden Hemel; zij in wie de middelste graad wordt geopend, worden na den dood Engelen van den middelsten of tweeden Hemel; zij echter in wie de voorlaatste graad wordt geopend, worden Engelen van den laatsten Hemel. Die graden worden de graden des levens van den mens geheten, maar het zijn de graden der wijsheid en der liefde van hem, omdat zij worden geopend volgens de opneming van de wijsheid en de liefde, aldus van het leven uit den Heer. Zulke graden des levens zijn ook in elk orgaan, ingewand en lid des lichaams, en zij handelen één met de graden des levens in de hersenen door invloed; de huiden, de kraakbeenderen en de beenderen maken den laatsten graad. Dat er zulke graden in den mens zijn, is omdat zodanig de graden zijn van het leven dat voortgaat uit den Heer; maar die in den Heer zijn het leven, in den mens echter de recipiënten van het leven. Doch

men moet weten, dat er in den Heer nog hogere graden zijn, en dat alle, zowel de hoogste als de laatste, het leven zijn; de Heer immers leert dat Hij het leven is, en eveneens dat Hij vlees en beenderen heeft. Maar over deze graden, en over de continue graden, zie men in het Werk OVER DEN HEMEL EN DE HEL, n. 33, 34, 38, 39, 208, 209, 211, 435, waar die vollediger zijn beschreven, en de erkentenis van deze moet daaruit worden geput terwille van het nut in hetgeen volgt.

1126. En in het vuur zal zij verbrand worden; dat dit betekent dat zij, omdat dit vanuit de duivelse liefde is, zullen vergaan, staat vast uit de betekenis van het vuur, zijnde de liefde in den enen en den anderen zin, zowel de hemelse liefde als de duivelse liefde, waarover n. 68, 496, 504, 916; hier de duivelse liefde, omdat zij is de liefde van heersen over den Hemel en tevens over de wereld; welke liefde duivels wordt geheten, omdat zij vanuit de diepste hellen is, waar de duivels zijn, die over alle dingen des Hemels willen heersen, en in hun hart geloven dat zij goden zijn, en dat er geen God is behalve zij; en uit de betekenis van verbrand worden, zijnde vanuit die liefde vergaan; dat met vuur verbrand worden is de straf der ontwijding van de heilige dingen door de liefde van heersen over dezelve, zie men boven in n. 1083.

Voortzetting over het Athanasiaanse Geloof, en over den Heer.
Aangezien God het leven is, zo volgt dat God Ongeschapen is: dat Hij Ongeschapen is, is omdat het leven niet kan worden geschapen, maar kan scheppen; geschapen worden is immers ontstaan uit een ander; en indien het leven ontstond uit een ander, zou de ander nochtans het leven zijn, en dit leven zou het leven in zich zijn; en indien Dit Eerste niet het leven in zich was, zou het of uit een ander, of vanuit zich zijn, en een leven vanuit zich kan niet worden gezegd, omdat *vanuit zich* afkomst [*ortus*] in zich sluit, en die afkomst zou zijn vanuit het niet, en vanuit het niet komt niets op. Dit Eerste hetwelk in zich Is, en vanuit Hetwelk alle dingen zijn geschapen, is God, Die naar het Zijn in Zich Jehovah wordt genoemd. Dat het zo is, kan de rede zien, en te meer indien het wordt toegelicht door de geschapen dingen. Omdat nu Is niet Is tenzij het ook Bestaat, zijn vandaar Zijn en Bestaan in God één; want terwijl het Is, Bestaat het, en terwijl het *Bestaat*, Is het. Dit dus is het leven hetwelk God is, en hetwelk de Mens is.

1127. Omdat sterk is de Heer God, Die hen [*illos*] richt; dat dit betekent door het Laatste Gericht, staat vast uit de betekenis van sterk is de Heer God, Die

haar [*illam*] richt, zijnde het Laatste Gericht over hen; dat onder die woorden het Laatste Gericht wordt verstaan, volgt ook uit de voorafgaande dingen, want gezegd wordt dat op één dag haar plagen zullen komen, dood, rouw en honger, en dat zij met vuur zal worden verbrand, waarmede wordt aangeduid dat zij, wanneer de laatste staat voor hen daar is, zijnde als zij niet langer enig goede noch enig ware hebben, maar slechts het boze en het valse, vanuit hun duivelse liefde, dan zullen vergaan door het Laatste Gericht. Dat zij ook door het Laatste Gericht zijn vergaan, kan men zien uit het Werkje OVER HET LAATSTE GERICHT EN OVER HET VERNIETIGDE BABYLONIË.

Voortzetting over het Athanasiaanse Geloof, en over den Heer. Dat alle dingen zijn vanuit het Leven Zelf hetwelk God is en Die Mens, kan worden toegelicht aan de hand van den mens die geschapen is, namelijk dat hij ten aanzien van zijn laatsten, ten aanzien van zijn middelsten, en ten aanzien van zijn binnensten, mens is; een mens immers die in de wereld ten aanzien van zijn leven slechts lichamenlijk is geweest, aldus stompzinnig, deze verschijnt na de afwerping van het stoffelijk lichaam nochtans in de geestelijke wereld zoals een mens: een mens die in de wereld ten aanzien van het leven slechts zinlijk of natuurlijk is geweest, aldus die slechts weinig over den Hemel, alhoewel veel dingen over de wereld heeft geweten, deze verschijnt na den dood nochtans als mens: een mens die in de wereld ten aanzien van het leven redelijk is geweest, aldus die vanuit het natuurlijk schijnsel goed heeft gedacht, deze verschijnt na den dood, als hij een geest wordt, als mens: een mens die in de wereld ten aanzien van het leven geestelijk is geweest, deze verschijnt na den dood, als hij een Engel wordt, als mens volmaakt volgens de opneming van het leven uit den Heer: de mens bij wien de derde graad des levens is geopend, aldus die in de wereld ten aanzien van het leven hemels is geweest, deze verschijnt na den dood wanneer hij een Engel wordt, als een mens in alle volmaaktheid. Het leven zelf bij hem is mens, zowel zinlijk en natuurlijk, als redelijk, geestelijk en hemels; aldus worden de graden des levens genoemd; de mens in dewelke zij zijn, is slechts opnemer. Zoals het is in de kleinste typen, aldus is het in de grootste; de Algehele Engellijke Hemel in de gehele samenvatting is Mens; iedere Hemel op zichzelf, de Eerste, de Tweede en de Derde, is Mens; ieder Gezelschap der Hemelen, groter en kleiner, is Mens; ja zelfs de Kerk in de landen in het gemeen genomen, is Mens; voorts alle Gemeenten, welke Kerken

worden genoemd, op zichzelf genomen, zijn Mensen: gezegd wordt Kerk, en verstaan worden allen bij wie de Kerk is, in samenvatting; aldus verschijnt aan de Engelen des Hemels de Kerk in de landen. Dat er die verschijning is, is omdat het leven hetwelk uit den Heer is, Mens is; het leven uit den Heer is Liefde en Wijsheid; hoedanig vandaar is de opneming van de liefde en de wijsheid uit den Heer, zodanig is de mens. Deze dingen leggen er voor het eerst getuigenis van af, dat vanuit het leven, hetwelk God en hetwelk Mens is, alle dingen zijn geschapen.

II28. Vers 9. *En haar zullen bewenen en rouw over haar zullen bedrijven de koningen der aarde die met haar hebben gehoereerd en zich hebben verlustigd, wanneer zij hebben gezien den rook harer verbranding.* Haar zullen bewenen en rouw over haar zullen bedrijven de koningen der aarde, betekent den rouw en de smart des harten van hen die deze mogendheid hebben uitgeoefend: die met haar hebben gehoereerd en zich hebben verlustigd, betekent die in de valse dingen en in de boze dingen van hen vanuit dat verkwikkelijke over ²¹) die mogendheid waren geweest: wanneer zij hebben gezien den rook harer verbranding, betekent vanwege de hel en de verdoemenis van hen.

II29. En haar zullen bewenen, en rouw over haar zullen bedrijven de koningen der aarde; dat dit betekent den rouw en de smart des harten van hen die deze mogendheid hebben uitgeoefend, staat vast uit de betekenis van bewenen en rouw bedrijven, zijnde de rouw en de smart des harten, waarover aanstonds; uit de betekenis van de koningen der aarde, zijnde zij die in de ware dingen vanuit het goede zijn, en in den tegengestelden zin zij die in de valse dingen vanuit het boze zijn, waarover n. 29, 31, 625, 1034, 1063; hier zij die deze mogendheid uitoefenden; vandaar worden zij de koningen der aarde geheten, en onder de aarde wordt de Kerk verstaan; dat met de koningen der aarde genen worden aangeduid, blijkt uit hetgeen volgt, want gezegd wordt “die met haar hebben gehoereerd en zich hebben verlustigd”, waarmede wordt aangeduid die in de valse en de boze dingen vanuit het verkwikkelijke over die mogendheid zijn geweest; zij die in de ware dingen vanuit het goede zijn, die ook met de koningen der aarde worden aangeduid, kunnen haar niet bewenen en over haar rouw bedrijven. Gezegd wordt bewenen en rouw bedrijven, omdat bewenen betekent den rouw vanwege de valse dingen, en rouw bedrijven vanwege de boze dingen, de ene en de andere dat zij verloren zijn; aldus heeft bewenen betrekking op het valse dat zij het ware heetten,

21 In het Handschrift is *ex*, vanuit, doorgeschrapt, en vervangen door *super*, over.

en rouw bedrijven op het boze dat zij het goede heetten; vandaar is het, dat in het Woord rouw en (rouw)misbaar wordt gezegd; zoals bij Jeremia: “*O dochter Mijns volks, maak u rouw eens enigverwekte, misbaar der bitterheden, omdat de verwoester plotseling over ons zal komen*”, VI: 26; hier wordt rouw gezegd vanwege het teleurgegane ware, en misbaar vanwege het teleurgegane goede; de verwoester betekent de beroving ervan, en zo het einde der Kerk. Bij Micha: “*Ik zal misbaar maken zoals de draken, en rouw zoals de dochters der nachtuil*”, I: 8; omdat het misbaar betrekking heeft op het goede, en in den tegengestelden zin op het boze, wordt er derhalve gezegd: Ik zal misbaar maken zoals de draken; draken zijn zij die in de begeerten van het boze zijn; en omdat de rouw betrekking heeft op het valse, wordt gezegd: Ik zal rouw maken zoals de dochter der nachtuil; de dochters der nachtuil zijn zij die in de valsheden en de bekoorlijkheden ervan zijn; de nachtuilen betekenen de valse dingen, omdat zij zien in de duisternis en niet in het licht. Bij Zacharia “*Zij zullen misbaar maken over den enigverwekte, en zij zullen rouw bedrijven over Hem naar den rouw over een eerstverwekte*”, XII: 10; hier eveneens wordt van rouwmisbaar gesproken met betrekking tot de beroving van het goede, en van rouw met betrekking tot de beroving van het ware. Bij Jeremia: “*Opdat gij binnenga in het huis van rouw, en opdat gij niet heenga om misbaar te maken*”, XIV: 5; eender; het ene en het andere wordt gezegd vanwege het huwelijk van het goede en het ware, en eveneens vanwege het huwelijk van het niet-goede en-ware, hetwelk in de afzonderlijke dingen des Woords is.

Voortzetting over het Athanasiaanse Geloof, en over den Heer. Dat alle dingen zijn vanuit het Leven Zelf hetwelk God is, en hetwelk de Wijsheid en de Liefde is, kan worden toegelicht met de geschapen dingen, als zij worden beschouwd vanuit DE ORDE. Vanuit de orde immers is het, dat de uit duizend en duizend Gezelschappen bestaande engellijke Gezelschappen één handelen door de liefde tot den Heer en door de liefde jegens den naaste, en dat zij in de orde worden gehouden door de Goddelijke Ware dingen, welke de Wetten der orde zijn. En eveneens dat de Hellen onder die, welke ook in duizend en duizend vergaderingen zijn onderscheiden, in de orde worden gehouden door gericht en straffen, opdat zij alhoewel zij haten zijn en waanzinnen, nochtans de Hemelen niet de minste schade kunnen berokkenen. Vanuit de orde is het ook, dat er tussen de Hemelen en tussen de Hellen een evenwicht is, in hetwelk de mens is in de wereld, en in hetwelk hij wordt geleid, indien uit den Heer tot den Hemel, indien uit zichzelf tot de Hel; de Wet der orde

immers is, dat de mens vanuit het vrije volgens de rede handele dat wat hij handelt. Daar zo vele myriaden en myriaden van mensen sinds de schepping van den mens daarheen zijn aangespoeld [*alluerent*], en zoals stromen voortdurend aanspoelen, en een ieder oneender van gemoedsaard en liefde is, zouden zij nooit kunnen worden vergezelschap tot een éne, tenzij God één was, Die het leven zelf is, en dit de Wijsheid zelf en de Liefde zelf, en vandaar de Orde zelf: deze dingen aangaande den Hemel. In de wereld echter verschijnt de Goddelijke Orde vanuit de Zon, de Maan, de Sterren en de Planeten; de Zon maakt naar den schijn de jaren, dagen en uren; en eveneens de tijden van het jaar, zijnde Lente, Zomer, Herfst en Winter; en de tijden van den dag, zijnde morgen, middag, avond, en nacht; en zij bezielt alle dingen van den aardbol volgens de opneming van haar warmte in het licht, en van haar licht in de warmte; en volgens de opneming opent, schikt en bereidt zij de lichamen en de materies, die in den aardbol zijn, en op den aardbol, om den invloed vanuit de geestelijke wereld op te nemen; vandaar keren in den lentetijd door het één-zijn van de warmte en het licht dan de gevleugelde dingen des hemels en de dieren der aarde terug tot de liefde van voort te telen, en in de wetenschap van alle dingen ervan, en de plantaardige dingen in het streven en de daad van bladeren, bloemen en vruchten voort te brengen, en in dezelve zaden om hun geslacht tot in het eeuwige te laten voortduren, en om hetzelfde tot in het oneindige te vermenigvuldigen. Vanuit de orde is het ook, dat de aarde plantaardige dingen voortbrengt, en de plantaardige dingen de dieren voeden, en dat deze en gene den mens tot nut strekken, tot spijs, tot kleding, en tot wellust; en omdat het de mens is, in wien God is, keren aldus tot God, uit Wien zij zijn, zo alle dingen terug. Uit deze dingen blijkt, dat de geschapen dingen in deze orde opeenvolgen opdat het ene zij voor het andere, en opdat er voortdurende doeleinden zijn welke nutten zijn, en opdat de doeleinden welke nutten zijn, bestendig worden gevoerd opdat zij terugkeren tot God, uit Wien zij zijn. Deze dingen nu leggen daarvan getuigenis af, dat alle dingen zijn geschapen vanuit het Leven Zelf, hetwelk de Wijsheid zelf is; en eveneens getuigen zij daarvan, dat het geschapen heelal vol van God is.

1130. Die met haar hebben gehoereerd en zich hebben verlustigd; dat dit betekent die in de valse dingen en de boze dingen van hen vanuit het

verkwikkelijke over die mogendheid waren geweest, staat vast uit de betekenis van hoereren, zijnde de ware dingen vervalsen, waarover n 141, 161, 805, 983; aldus eveneens de valse dingen liefhebben, want wie in de liefde van het boze is, deze is eveneens in de liefde van het valse; het valse immers bevestigt het boze; en uit de betekenis van zich verlustigen, zijnde het verkwikkelijke vanuit de overheersing of vanuit die mogendheid hebben, aldus de boze dingen liefhebben: van hoereren wordt gesproken met betrekking tot de valse dingen, en van zich verlustigen met betrekking tot de boze dingen, het ene en het andere met betrekking tot het verkwikkelijke ervan. Aangezien hoereren betekent de ware dingen vervalsen, en zich verlustigen de boze dingen liefhebben, en zo eveneens de valse dingen, zal ook worden gezegd, vanwaar het is dat de Babylonische natie het Woord heeft vervalst, en eveneens de Goddelijke heiligheid ervan heeft verzwakt; het is in de ganse Christelijke wereld bekend geweest, dat het Woord Goddelijk is, en dat vandaar al die dingen welke in het Woord zijn, Goddelijke Ware dingen zijn; omdat nu de Babylonischen de heerschappij over alle dingen der Kerk, en eveneens over den Hemel voor zich hebben opgeëist, en daadwerkelijk aangenomen, en omdat zij zich daardoor in alle boze dingen, opwellende vanuit de liefde van zich, hebben binnengelaten, was het derhalve voor hen nodig om die boze dingen door het Woord te bevestigen, hetgeen niet kon geschieden dan door de vervalsing ervan, want het Woord bevestigt nooit het boze; en daarom vervalst de mens die dat door het Woord bevestigt, de ware dingen ervan; dit hebben de Babylonischen gedaan; maar omdat zij nochtans in het Woord ware dingen zagen die zij niet konden vervalsen, zoals al die dingen welke daar over Babel worden gezegd, hebben zij derhalve vanuit geslepenheid de Goddelijke Heiligheid des Woords verzwakt, en de lezing ervan aan het volk verboden, en eveneens hebben de voorgangers en de presbyters van hen, die monniken worden genoemd, hetzelfde afgehouden van het lezen ervan, door te zeggen dat de uitspraken van den Paus even heilig zijn als de dingen die des Woords zijn, en dat alle dingen der Kerk moeten worden aangepast aan den staat van haar, bijgevolg dat zij moeten worden veranderd als haar staat het eist, en dat die aanpassingen en veranderingen geschieden vanuit de inspiratie bij den Paus: waaruit blijkt, vanwaar de ware dingen des Woords bij hen zijn vervalst, en eveneens verworpen, en in de plaats ervan zulke dingen zijn aanvaard en door hun Paus aanbevolen die hun liefde van heersen verdedigen en geheel en al begunstigen, welke in zich valse dingen zijn. Uit deze dingen kan vaststaan, wat er in het bijzonder wordt aangeduid met de hoerereien harer koningen met Babylon de loonhoer.

Voortzetting over het Athanasiaanse Geloof, en over den Heer.
Aangezien God Ongeschapen is, is Hij ook Eeuwig; bet Leven zelf immers, hetwelk God is, is het Leven in zich, niet uit zich, noch uit het niet; aldus is het zonder opkomst; en dat wat zonder opkomst is, is uit het eeuwige, en is eeuwig. Maar de idee zonder opkomst kan niet bestaan bij den natuurlijken mens, aldus ook niet de idee van God uit het eeuwige; maar zij bestaat bij den geestelijken: de denking van den natuurlijken mens kan niet worden gescheiden en afgetrokken van de idee van tijd; deze kleeft aan uit de natuur waarin hij is; aldus kan zij evenmin worden gescheiden en afgetrokken van de idee van opkomst, omdat de opkomst voor hem het begin in den tijd is; de schijn van de voortschrijding der zon prent aan den natuurlijken mens die idee in. Doch de denking van den geestelijken mens is los van de idee van tijd, omdat zij is opgeheven boven de natuur, en voor die in de plaats is de idee van den staat des levens, en voor den tijdsduur in de plaats is die van den staat der denking vanuit de aandoening, welke het leven maakt: de zon immers in den engellijken Hemel komt niet op, noch gaat zij onder, noch maakt zij jaren en dagen, zoals de zon in de wereld; vandaar is het, dat de Engelen des Hemels, omdat zij in geestelijke ideeën zijn, los van den tijd denken; en daarom trekt hun idee aangaande God uit het eeuwige niet iets uit de opkomst of uit het begin, maar uit den staat, namelijk dat hij eeuwig is, aldus dat al datgene wat God is, en wat uit God voortgaat, eeuwig is, dat is, Goddelijk in zich. Dat het zo is, werd te doorvatten gegeven door de opheffing boven de natuurlijke idee in de geestelijke. Uit deze dingen nu blijkt, dat God, Die Ongeschapen is, ook Eeuwig is, voorts dat het onmogelijk is om te denken dat de natuur is uit het eeuwige, ook niet in den tijd uit zich, maar dat het mogelijk is om te denken dat God is uit het eeuwige, en dat de natuur met den tijd is uit God.

1131. Wanneer zij hebben gezien den rook harer verbranding; dat dit betekent vanwege de hel en de verdoemenis van hen, staat vast uit de betekenis van den rook der verbranding, zijnde de hel en de verdoemenis, waarover aanstonds; vandaar wordt met wanneer zij dien hebben gezien, aangeduid vanwege dezelve; want gezegd wordt: Zij zullen haar bewenen en zij zullen rouw over haar bedrijven wanneer zij hebben gezien den rook der verbranding; waarmede de rouw en de smart des harten deswege wordt aangeduid, namelijk vanwege

de hel en de verdoemenis van hen. Dat de rook der verbranding de hel en de verdoemenis betekent, is omdat de rook het helse valse betekent, en het vuur, aldus de verbranding, het helse boze: vanwege de overeenstemming van het helse valse en het helse boze met het vuur der verbranding, verschijnt over de hellen van hen een rook vermengd met vuur, zoals de rook uit een oven of uit branden: dat rook het helse valse betekent, zie men in n. 494, 539, 889: en dat vuur het helse boze betekent, zodanig als het is vanuit een zodanige liefde bij hen, n. 68, 496, 504, 916.

Voortzetting over het Athanasiaanse Geloof, en over den Heer: Omdat God Eeuwig is, is Hij ook Oneindig; maar zoals aangaande het Eeuwige de natuurlijke idee en de geestelijke idee is, aldus is zij eveneens aangaande het Oneindige: de natuurlijke idee aangaande het eeuwige is vanuit den tijd, de geestelijke idee echter dienaangaande is niet vanuit den tijd: de natuurlijke idee echter aangaande het Oneindige is vanuit de ruimte, de geestelijke idee echter dienaangaande is niet vanuit de ruimte zoals immers het leven niet de natuur is, zijn aldus de beide eigendommelijkheden der natuur, zijnde tijden en ruimten, niet des levens; zij zijn immers uit het Leven hetwelk God is, geschapen met de natuur. De natuurlijke idee aangaande den Oneindigen God, welke vanuit de ruimte is, is deze dat Hij het heelal vult van einde tot einde; maar vanuit deze idee aangaande het Oneindige ontstaat de denking dat het binnenste der natuur God is, en zo dat het een uitgebreide is, en al het uitgebreide is der materie. Omdat zo de natuurlijke idee niet in het minst strookt met de idee van het leven, de wijsheid en de liefde, welke God is, moet derhalve het Oneindige worden gezien vanuit de geestelijke idee; en zoals in deze niets van tijd is, is aldus niets van ruimte daarin, omdat er niets van de natuur in is: vanuit de geestelijke idee is het, dat de Goddelijke Liefde Oneindig is, en dat de Goddelijke Wijsheid Oneindig is; en omdat de Goddelijke Liefde en de Goddelijke Wijsheid het Leven zijn, hetwelk God is, is het Goddelijk Leven ook Oneindig; vandaar nu is God Oneindig. Dat de Goddelijke Wijsheid Oneindig is, kan vaststaan uit de Wijsheid der Engelen van den derden Hemel; omdat dezen in de wijsheid zijn boven de anderen, doorvatten zij dat er geen verhouding is tussen die van hen en de Goddelijke des Heren, omdat er geen verhouding is tussen het oneindige en het eindige; zij zeggen ook dat de eerste graad der wijsheid is te zien en te erkennen dat het zo is: iets

eenders is het geval met de Goddelijke Liefde. Bovendien zijn de Engelen evenals de mensen opnemende vormen des levens, aldus de recipiënten van de wijsheid en de liefde uit den Heer; en die vormen zijn vanuit substanties welke zonder leven zijn, aldus in zich dood; en tussen het dode en het levende bestaat geen verhouding. Hoe echter het eindige het oneindige opneemt, kan worden toegelicht uit het licht en de warmte van de zon der wereld; het licht zelf en de warmte zelf vanuit die zon zijn niet materiëel, maar nochtans doen zij de materiële substanties aan, het licht door die te modificeren, en de warmte door de staten ervan te veranderen: de Goddelijke Wijsheid des Heren is eveneens Licht, en de Goddelijke Liefde des Heren is eveneens Warmte, maar geestelijke Warmte en Licht, omdat zij uit den Heer als Zon, zijnde de Goddelijke Liefde en tevens de Goddelijke Wijsheid, voortgaan; het licht echter en de warmte vanuit de zon der wereld zijn natuurlijk, omdat die zon vuur is, en niet liefde.

1132. Vers 10. *Van verre staande om de vreze van haar pijniging, zeggende: Wee, wee, die grote stad, Babylon, die sterke stad, omdat in een uur uw gericht gekomen is.* Van verre staande om de vreze van haar pijniging, betekent als zij in de uitwendige dingen zijn vanwege het schrikbeeld der helse straffen: zeggende: Wee, wee, die grote stad, Babylon, betekent de weeklage over de leer en over het godsdienstige: die sterke stad, betekent die zich met zoveel goddeloze kunstgrepen had versterkt: omdat in een uur uw gericht gekomen is, betekent den totalen ondergang van hen door het Laatste Gericht.

1133. Van verre staande om de vreze van haar pijniging; dat dit betekent als zij in de uitwendige dingen zijn vanwege het schrikbeeld der helse straffen, staat vast uit de betekenis van van verre staan, zijnde in de uitwendige dingen zijn, waarover aanstonds; en uit de betekenis van de vreze der pijniging, zijnde de ontzetting vanwege de helse straffen; de pijniging immers betekent die straffen. Dat van verre staan betekent in de uitwendige dingen zijn, is omdat de mens in zich is als hij in de inwendige dingen is; daar immers zetelt zijn liefde, vandaar zijn leven zelf; de inwendige dingen van den mens zijn de dingen die van zijn geest zijn, en zij worden in het Woord verstaan onder de nabije dingen; de uitwendige dingen dus worden, omdat zij van de inwendige zijn verwijderd, verstaan onder de verre dingen, hier onder staan van verre: ook is elk boos mens, als hij in de uitwendige dingen is, niet aan zichzelf eender zodanig als hij in de inwendige dingen is; niet slechts dat hij dan anders spreekt en doet, maar hij denkt en wil ook anders; het is dan

immers zijn denking en wil, dat hij verschijne als een burgerlijk, zedelijk mens, en eveneens als een geestelijk mens, en dit ter oorzaak van de wet en haar straffen, of ter oorzaak van de faam en dientengevolge van de eer en het gewin, aldus ter oorzaak van de vrees voor het verlies ervan; dat hij dan ver van zichzelf was, blijkt hieruit dat hij, als hij uit de uitwendige dingen tot zijn inwendige terugkeert, hetgeen geschiedt als hij alleen is, dan geheel en anders denkt en wil, en eveneens met zijn eendere genoten anders spreekt; daaruit blijkt, dat van verre staan in den geestelijken zin betekent in de uitwendige dingen zijn. Dat de boze mens zich uit de inwendige dingen in de uitwendige dingen binnenlaat of komt, daarvan is de voornaamste oorzaak de vrees; en als hij daarom de straffen en de pijnigingen zijner genoten ziet, dan sluit de vrees zijn inwendige dingen; wanneer die gesloten zijn, is hij in de uitwendige dingen, en hij blijft in die zolang de straf hem voor ogen zweeft; maar nochtans wordt door de straffen zijn inwendige niet verbeterd; dit blijft niettemin zoals tevoren; en daarom keert hij, zodra de vrees voor de straf wijkt, terug in zijn boze dingen, welke innerlijk bij hem zijn, en welke van zijn geest en vandaar van zijn leven zijn. Dit kan worden toegelicht met een ondervinding uit de geestelijke wereld; de boze geest wordt daar met straffen ertoe gedreven niet het boze te spreken, noch het boze te doen, en zodanig is hij zolang hij in de plaats is waar de straf hem voor ogen zweeft; zodra echter de vrees voor de straf wijkt, is hij boos zoals tevoren. Iets eenders is het geval in de wereld; dieven, rovers en andere misdadigers, stelen noch roven zolang zij in de steden zijn, waar allen in de banden worden gehouden door de wet en haar straffen; maar zodra zij in de wouden kernen, of in plaatsen waar zij de straffen der wet niet vrezen, of als zij de wet door geslepenheden kunnen verdraaien, en vandaar de straffen afwenden, komen zij in hun inwendige dingen en begaan zij misdaden. Uit deze dingen blijkt, dat de uitwendige dingen van de inwendige dingen afstaan, en als het ware van verre staan: daarvandaan is het, dat in het Woord met de verte het Uitwendige wordt aangeduid, of dat wat verwijderd is van het inwendige, zoals in de volgende plaatsen; bij Jesaja: *“Hoort, gij die verre zijt, wat Ik heb gedaan; en bekent, gij die nabij zijt, Min deugd”*, xxxiii: 13; onder de venen worden daar de natiën verstaan, omdat zij verwijderd zijn van de inwendige ware dingen; onder de nabijen worden degenen verstaan die van de Kerk zijn, en vanuit het Woord in de ware dingen. Bij denzelfde: *“Breng aan Mijn zonen van verre, en Mijn dochters van het uiteinde der aarde”*, xliiii: 6; ook hier worden onder de zonen en de dochters de natiën verstaan; en deze worden, omdat zij verwijderd zijn van de ware en de goede dingen, zijnde de inwendige dingen der Kerk, zonen

van verre en dochters van het uiteinde der aarde genoemd; onder de zonen worden degenen verstaan die in de ware dingen zijn, en onder de dochters zij die in de goede dingen zijn; het uiteinde der aarde betekent de laatsten der Kerk. Bij denzelfde: “*Let, gij eilanden, op Mij, en luistert, gij volken van verre; zie, U zullen zij van verre komen, en zie, die vanuit het noorden en uit het westen*”, XLIX: 1, 12; onder de eilanden en onder de volken van verre, en vanuit het noorden en uit het westen, worden eender de natiën verstaan, bij wie de Kerk zou worden geïnstauréerd. Bij Jeremia: “*Verkondigt aan de eilanden van verre*”, XXXI: 10, eender. Bij Zacharia: “*Zij die verre zijn, zullen komen, en zij zullen bouwen den Tempel van Jehovah*”, VI: 15; die verre zijn, zijn ook hier de natiën, en de Tempel dien zij zullen bouwen, is de Kerk. Bij Jeremia: “*Ben Ik een God van nabij, en niet een God van verre*”, XXIII: 23, betekent dat de Heer God is voor hen die binnen de Kerk zijn, en eveneens voor hen die buiten haar zijn; voorts voor hen die in de inwendige ware dingen zijn, en voor hen die in de uitwendige ware dingen zijn. Bij David: “*God, o vertrouwen aller einden der aarde, en der verre gelegenen van de zee*”, Psalm LXV: 6; de einden der aarde en der verre gelegenen aan de zee betekenen de laatsten der Kerk. In den tegengestelden zin wordt met het verre het boze aangeduid, omdat dit in den uitwendigen mens is; al degenen immers die in de boze dingen en daaruit in de valse dingen zijn, zijn uitwendige mensen; dezen worden onder de natiën en de volken van verre en van het uiteinde der aarde verstaan in de volgende plaatsen; bij Jesaja: “*De natiën van verre, en van het uiteinde der aarde*”, v: 26; bij denzelfde: “*De natiën komende van verre en van het uiteinde der aarde*”, v: 26; bij denzelfde: “*De valken komende vanuit een land der verte, van het uiteinde der aarde*”, XIII: 5. Bij Jeremia: “*Natiën komende vanuit het land der verte tegen Hierosolyma*”, IV: 16; bij denzelfde: “*Ik zal aanbrengen over het huis Israëls een natie van verre*”, v: 15; omdat met Babel het boze van elk geslacht en de ontwijding van het goede wordt aangeduid, wordt zij derhalve genoemd *een land der verte*, Jes. XXXIX: 3. Dat de venen degenen betekenen die in de uitwendige dingen der Kerk zijn, kan ook vaststaan uit hen die in de geestelijke wereld in de uitwendige dingen zijn, en die in de inwendige dingen zijn; dezen zijn in het zuiden, genen in het noorden, aldus van elkander afstaande volgens den graad der opneming van het ware en het goede. Dat onder het nabije het inwendige wordt verstaan, zie men boven in n. 16.

Voortzetting over het Athanasiaanse Geloof, en over den Heer.
Aangezien God Oneindig is, is Hij ook Almachtig; de Almacht immers is Oneindige Macht. De Almacht Gods blinkt op vanuit

het heelal, zijnde de aanschouwbare hemel en het bewoonbare wereldrond, welke de grote werken zijn van den Almachtigen Schepper; desgelijks alle dingen die zijn in den aanschouwbaren hemel en op het bewoonbare wereldrond; de schepping ervan en de onderhouding ervan getuigen daarvan dat zij zijn vanuit de Goddelijke Almacht; en de orde ervan en de betrekking over en weer der doelen van het eerste tot het laatste, getuigen daarvan dat zij zijn vanuit de Goddelijke Wijsheid. De Almacht Gods blinkt ook op vanuit den Hemel die boven of binnen onzen aanschouwbaren hemel is, en uit het wereldrond daar dat wordt bewoond door de Engelen zoals het onze door de mensen; daar zijn verbazingwekkende getuigenissen van de Goddelijke Almacht, en omdat deze aan mij verschenen en onthuld zijn, is het geoorloofd dezelve te vermelden: daar zijn alle mensen die van de eerste schepping der wereld aan zijn overleden, die na het overlijden ook mensen zijn ten aanzien van den vorm, doch geesten zijn ten aanzien van het wezen. De geesten zijn aandoeningen, welke der liefde zijn, en zo ook denkingen; de geesten des Hemels aandoeningen der liefde van het goede, en de geesten der hel aandoeningen der liefde van het boze: de goede aandoeningen, welke de Engelen zijn, wonen op het wereldrond dat de Hemel wordt genoemd; en de boze aandoeningen, welke de geesten der hel zijn, wonen diep onder genen; het wereldrond is een, maar gedeeld in uitspansels als het ware, het ene beneden het andere; de uitspansels zijn er zes; in het hoogste wonen de Engelen van den derden Hemel, en onder hen de Engelen van den tweeden Hemel, en onder dezen de Engelen van den eersten; beneden dezen wonen de geesten van de eerste Hel, onder hen de geesten van de tweede Hel, en onder dezen de geesten van de derde: alle dingen zijn in zulk een regeling geordend, opdat de boze aandoeningen, welke de geesten der hel zijn, in banden worden gehouden door de goede aandoeningen, welke de Engelen des Hemels zijn; de geesten der laagste Hel door de Engelen van den hoogsten Hemel, de geesten van de middelste Hel door de Engelen van den middelsten Hemel, en de geesten van de eerste Hel door de Engelen van den eersten Hemel; vanwege zulk een tegenstelling worden de aandoeningen in evenwicht gehouden zoals in het tongetje van een weegschaal. Zulke Hemelen en zulke Hellen zijn er talloze, onderscheiden in groepen en gezelschappen

volgens de geslachten en soorten van alle aandoeningen, en deze zijn in een orde en in een verband volgens haar verwantschappen, meer van nabij en verder verwijderd: gelijkerwijs als in de Hemelen aldus in de Hellen: die orde en dat verband der aandoeningen, is den allenen Heer bekend, en de ordening van zoveel verschillende aandoeningen als er mensen zijn geweest van de eerste schepping aan, en als er zullen zijn na dezen, is der oneindige Wijsheid, en tevens der oneindige Macht. Dat de Goddelijke Macht oneindig is, of dat zij de Almacht is, staat hieruit klaarblijkend vast, dat niet de Engelen des Hemels, noch de duivels der Hel, een greintje van macht uit zich hebben; indien zij een greintje ervan hadden, zou de Hemel ineenstorten, zou de Hel een chaos worden, en zou met dezelve elk mens te gronde gaan.

1134. Zeggende Wee, wee, die grote stad, Babylon; dat dit betekent de weeklage over de leer en over het godsdienstige, staat vast uit de betekenis van wee, wee, zijnde de weeklage, vooral over den ondergang en de verwoesting, waarover n 531; uit de betekenis van de stad, zijnde de leer, waarover n 223; en uit de betekenis van Babylon, zijnde dat godsdienstige, hetwelk wordt genoemd de loonhoer, en de moeder der hoererijen en der gruwelen der aarde vanwege de vervalsing en de ontwijding van het ware en het goede der Kerk: daaruit blijkt, dat met wee, wee, de grote stad, Babylon, de weeklage wordt aangeduid over de leer en over het godsdienstige.

Voortzetting over het Athanasiaanse Geloof, en over den Heer: Dat God alle macht heeft, en de mens of de Engel volstrekt geen, is omdat God alleen het leven is, en de mens en de Engel slechts de ontvanger van het leven is, en het is het leven dat aandrijft, en het is de ontvanger van het leven die wordt aangedreven. Een ieder kan zien dat de ontvanger van het leven hoegenaamd niets kan handelen uit zich, maar dat hetgeen het handelt, is vanuit het leven, hetwelk God is; doch nochtans kan het handelen zoals uit zich; dit immers kan aan hem worden gegeven; dat het ook is gegeven, is boven gezegd. Indien de mens niet leeft vanuit zich, zo volgt, dat hij niet denkt en wil vanuit zich, noch spreekt en doet vanuit zich, maar uit God, Die alleen het leven is. Dat het zo is, verschijnt als een tegenstrijdigheid, omdat de mens niet anders voelt dan dat die dingen in hem zijn, en zo geschieden uit hem; maar nochtans erkent hij dat als hij spreekt vanuit het geloof, dat al het goede en het ware is uit God, en al het boze en valse is uit den duivel; en evenwel

heeft al wat de mens denkt, wil, spreekt en doet, betrekking op het goede en het ware, of op het boze en het valse: vandaar is het, dat de mens bij zichzelf zegt, of de voorganger tot hem, wanneer hij het goede doet, dat hij is geleid door God; en wanneer hij het boze doet, dat hij is geleid door den duivel: De mens-prediker bidt ook, dat zijn denking, zijn rede en zijn tong worde geleid door den geest Gods; somtijds ook zegt hij na de prediking, dat hij heeft gesproken vanuit den Geest; sommigen ook doorvatten dat in zich. Ik kan ook zelf voor de wereld getuigen, dat alle dingen van mijn denking en wil invloeden, de goede en de ware dingen door den Hemel uit den Heer, en de boze en de valse dingen uit de hel; het is mij gegeven dat een geruimen tijd lang te doorvatten. De Engelen der hogere Hemelen voelen dat klaarblijkend; en de wijsten van hen willen zelfs niet denken en willen zoals uit zich. Omgekeerd echter ontkennen de helse genieën en geesten dat geheel en al, en worden vertoornd als het wordt gezegd; maar nochtans werd het aan verscheidenen ten leven toe [*ad virum*] getoond dat het zo is, doch zij waren verontwaardigd daarna. Maar omdat dit aan velen als een tegenstrijdigheid verschijnt, is het van belang dat worde gezien vanuit enige idee des verstands hoe dit geschiedt, opdat het worde erkend dat het geschiedt: de zaak in zich is zodanig: vanuit de Goddelijke Liefde des Heren, welke in den Engellijken Hemel als Zon verschijnt, gaat het Licht voort en gaat de Warmte voort; het Licht is het leven Zijner Goddelijke Wijsheid, en de Warmte is het leven Zijner Goddelijke Liefde; deze geestelijke Warmte, zijnde de liefde, en dat geestelijk Licht, zijnde de wijsheid, vloeien niet anders in de opnemende subjecten des levens in dan de natuurlijke warmte en het natuurlijk licht uit de zon der wereld in de niet opnemende subjecten des Tevens invloeden; en omdat het licht de substanties waarin het invloeit, alleen modificeert, en de warmte den staat ervan alleen verandert, zo volgt dat die subjecten, Indien zij bezielde waren, die veranderingen in zich zouden voelen, en zouden menen dat dezelve uit hen waren, terwijl zij toch terugtrede met de zon, en terugkeren met de zon. Omdat nu het leven der Goddelijke Wijsheid des Heren het Licht is, wordt derhalve de Heer in vele plaatsen in het Woord het Licht genoemd; en bij Johannes wordt gezegd: *“Het Woord was bij God, en God was het Woord; in Hetzelfde was het leven, en het leven was het Licht der mensen”*, 1: 1, 2, 3, 4. Uit

deze dingen nu blijkt, dat God de oneindige Macht heeft, omdat Hij het al bij allen is. Hoe echter de boze boze dingen kan denken, willen, spreken en doen, terwijl de allene God het Leven is, zal worden gezegd in hetgeen volgt.

1135. Die sterke stad; dat dit betekent dat zij zich met zoveel goddeloze kunstgrepen had versterkt, staat vast uit de betekenis van sterk, wanneer het haar leer en godsdienstige betreft, welke worden aangeduid met de stad Babylon, zijnde dat zij versterkt zijn door kunstgrepen om niet aangevallen en verbroken te worden; hoedanige kunstgrepen het zijn, en dat zij goddeloos zijn, zie men boven in n 1112: dat evenwel die kunstgrepen niets hebben vermocht toen allen die zodanig waren, op den dag van het Laatste Gericht vergingen, volgt, want gezegd wordt “omdat in één uur uw Gericht gekomen is, en dat zij haar beweenden en rouw bedreven over haar, niet slechts de koningen der aarde, maar ook de kooplieden der aarde, en de stuurlieden der schepen. Ook elders in het Woord worden diegenen sterken genoemd die in de boze dingen en in de valse dingen daaruit zijn, en zich door kunstgrepen hebben versterkt tegen de goede en de ware dingen der Kerk, aldus bij wie de Kerk is verwoest, en die de Kerk bij de anderen verwoesten; zoals bij Joël: *“De dag van Jehovah komt, een dag van duisternis en donkerheid; een volk groot en sterk, zodanig als dat niet is geweest van de eeuw aan; zoals helden lopen zij, zoals mannen des krijgs beklimmen zij den muur”*, 11: 1, 2, 7; alwaar ook over het Laatste Gericht wordt gehandeld, hetwelk wordt aangeduid met den dag van Jehovah, met den dag der duisternis en der donkerheid; zij die in de valse dingen van het boze zijn, en hun valse dingen tegen de ware dingen door redeneringen en door vervalste dingen des Woords versterkten, worden aangeduid met het grote en sterke volk; dat zij redekavelen vanuit de valse dingen tegen de ware dingen, en zo dezelve aanvallen, wordt daarmede aangeduid dat zij zoals helden lopen, en zoals mannen des krijgs den muur beklimmen; eender elders.

Voortzetting over het Athanasiase Geloof, en over den Heer: Daar de Goddelijke Almacht zodanig is dat de mens niet uit zich kan denken en willen, en vandaar spreken en doen, maar uit het leven hetwelk God is, wordt er gevraagd waarom niet elk mens wordt gezaligd: doch hij die daaruit besluit dat een elk wordt gezaligd, en indien niet, dat hij geen schuld heeft, weet niet de wetten der Goddelijke orde omtrent des menschen hervorming, wederverwekking en zo de zaliging. De Wetten dier orde worden de Wetten der Goddelijke Voorzienigheid genoemd: deze kan het natuurlijk gemoed, tenzij

het verlicht is, niet weten; en omdat de mens dezelve niet weet, en derhalve over de Goddelijke Voorzienigheid gevolgtrekkingen maakt aan de hand van de gebeurtenissen in de wereld, door dewelke hij in begoochelingen valt en vandaar in dwalingen, waaruit hij zich daarna bezwaarlijk kan ontwarren, moeten zij derhalve worden opengedekt. Maar voordat zij worden opengedekt, is het van belang te weten, dat de Goddelijke Voorzienigheid werkt in de afzonderlijke dingen bij den mens, en in de allermeeft afzonderlijke dingen tot diens heil; des mensen heil immers was het einddoel der schepping van den Hemel en de Aarde; want het einddoel was opdat vanuit het Menselijk Geslacht de Hemel zou worden gevormd, waarin God als in Zijn Huis zelf zou wonen; en daarom is het heil des mensen het al in alle dingen der Goddelijke Voorzienigheid. Maar de Goddelijke Voorzienigheid gaat op zò verborgen wijze te werk, dat de mens nauwelijks het voetspoor ervan ziet, en toch handelt zij in de meest afzonderlijke dingen van hem van de kindsheid tot den ouderdom in de wereld, en daarna tot in het eeuwige, en in elk meest afzonderlijke is het het eeuwige dat zij beoogt. Omdat de Goddelijke Wijsheid in zich niet dan alleen het einddoel is, handelt derhalve de Voorzienigheid uit het einddoel, in het einddoel en tot het einddoel; het einddoel is, dat de mens wijsheid worde en liefde worde, en zo het habitakel en het beeld van het Goddelijk Leven. Maar omdat het natuurlijk gemoed, tenzij het is verlicht, niet vat waarom de Goddelijke Voorzienigheid als zij handelt in het allene werk des heils, en in de meest afzonderlijke dingen der voortschrijding van des mensen leven, niet allen tot den Hemel leidt, terwijl zij toch krachtens de liefde wil leiden, en er de almachtigheid is, zullen derhalve in hetgeen nu volgt, de Wetten der orde, welke de Wetten der Goddelijke Voorzienigheid zijn, worden geopend, door welke Wetten, naar ik hoop, het tevoren niet verlichte gemoed zal worden afgeleid van de begoochelingen, indien het daarvan afgeleid wil worden.

1136. Omdat in één uur uw gericht gekomen is; dat dit betekent den totalen ondergang van hen door het Laatste Gericht, staat vast uit de betekenis van in één uur, zijnde plotseling, hier ook het geheel; aldus zijnde, wanneer de ondergang wordt verstaan, het totale; het uur immers, zoals de dagen, de jaren, en in het algemeen alle tijden, betekent den staat; men zie n. 194, 483, 673, 875; hier betekent het uur den staat van den ondergang door het Laatste

Gericht; en het toegevoegde getal, waarmede den opeenvolgenden tijdsduur wordt aangeduid, betekent het hoedanige van den staat; aldus worden, wanneer gezegd wordt “in een uur,” plotseling alle dingen aangeduid; dat plotseling alle dingen worden aangeduid, blijkt uit hetgeen volgt, waar al haar dingen worden opgesomd met de koopwaren die vergingen: dat met “uw gericht is gekomen” de ondergang door het Laatste Gericht wordt aangeduid, is zonder ontvouwing duidelijk.

Voortzetting over het Athanasiaanse Geloof, en over den Heer. De Wetten der Orde, welke de Wetten der Goddelijke Voorzienigheid worden genoemd, zijn de volgende: I. Dat de mens niet anders voele en doorvatte, en vandaar wete, dan dat het leven in hem is, aldus dat hij denkt en wil vanuit zich, en vandaar spreekt en doet vanuit zich; maar toch dat hij erkenne en gelove dat de ware dingen die hij denkt en spreekt, en de goede dingen die hij wil en doet, zijn vanuit God ²²); aldus zoals vanuit zich. II: opdat de mens vanuit het vrije volgens de rede handele dat wat hij handelt, maar opdat hij nochtans erkenne en gelove dat hij het vrije zelf heeft uit God; eender de rede zelf in zich beschouwd, welke de redelijkheid wordt genoemd. III. Dat vanuit het vrije volgens de rede het ware denken en spreken, en het goede willen en doen, niet is uit zich maar uit God; en dat vanuit het vrije het valse denken en spreken, en het boze willen en doen, ook niet is uit zich, maar uit de hel; aldus evenwel dat het valse en het boze daaruit zijn, maar het vrije zelf in zich beschouwd, en het vermogen zelf van denken, willen, spreken, en doen, in zich beschouwd, uit God zijn. IV. Dat des menschen verstand en wil niet in het minst worden gedwongen door een ander, omdat elk gedwongene uit een ander het vrije wegneemt; maar dat de mens zelf zich dwinge; want zich zelf dwingen is vanuit het vrije. V. Opdat de mens vanuit den zin en de doorvatting in zich niet wete hoe het goede en het ware vanuit God invloeit, en hoe het boze en het valse vanuit de hel invloeit: en opdat hij niet zie hoe de Goddelijke Voorzienigheid werkt voor het goede tegen het boze; zo immers zou de mens niet vanuit het vrije volgens de rede handelen zoals uit zich; het is genoeg dat hij die dingen wete en erkenne vanuit het Woord en vanuit de leer der Kerk. VI.

22 In het Handschrift is *Domino* doorgeschrapt, en *Deo* daarvoor in de plaats gezet; en dit nog ettelijke malen meer.

Opdat de mens niet worde hervormd door uitwendige middelen, maar door inwendige middelen; door uitwendige middelen is door wonderen en visioenen, voorts door vrezen en straffen; door inwendige middelen is door de ware en de goede dingen vanuit het Woord, en vanuit de leer der Kerk, en door het gezicht tot den Heer; deze middelen immers treden binnen langs den inwendigen weg, en verwijderen de boze en de valse dingen die van binnen zetelen; de uitwendige middelen echter treden binnen langs den uitwendigen weg, en verwijderen niet de boze en de valse dingen, maar sluiten die op: doch nochtans wordt de mens verder hervormd door de uitwendige middelen, als hij eerder is hervormd door de inwendige middelen: maar de mens wordt niet hervormd door de uitwendige middelen, zijnde de vrezen en de straffen; hij wordt alleen daarvan afgehouden de boze en de valse dingen te spreken en te doen die hij denkt en die hij wil. VII. Dat de mens niet worde binnengelaten in de ware dingen des geloofs en in de goede dingen „der liefde uit God, tenzij voor zoveel als hij in dezelve kan worden gehouden tot aan het einde des levens toe: het is immers beter dat de mens bestendig boos is, dan dat hij goed is en daarna boos; zo immers wordt hij profaan: de toelating van het boze is vandaar hoogst gewichtig. VIII. Dat God den mens aanhoudend van de boze dingen afleidt, voor zoveel als de mens vanuit het vrije wil afgeleid worden. Dat de mens voor zoveel als hij van het boze kan worden afgeleid, door God wordt geleid tot het goede, aldus tot den Hemel; doch voor zoveel als de mens van de boze dingen niet kan worden afgeleid, kan hij door God niet worden geleid tot het goede, aldus tot den Hemel; want voor zoveel als de mens van de boze dingen is afgeleid, doet hij uit God het goede dat in zich goed is; doch voor zoveel als hij van de boze dingen niet is afgeleid, doet hij uit zich het goede dat in zich het boze heeft. IX. Dat God niet onmiddellijk den mens de ware dingen leert, noch vanuit Zich, noch door de Engelen; maar dat Hij leert door het Woord, door de predikingen, door de lezingen, en door de gesprekken en de verkeringen met anderen, en zo door denkingen in zichzelf vanuit die dingen; en dat de mens dan wordt verlicht volgens de aandoening van het ware vanuit het nut; anders zou de mens niet handelen zoals vanuit zich. X. Dat de mens vanuit de eigen voorzichtigheid zich tot voorrang en tot rijkdom zou leiden wanneer dezelve verleiden: de mens immers

wordt vanuit de Goddelijke Voorzienigheid geleid tot zulke dingen die niet verleiden, en die dienen tot het eeuwige leven: alle dingen immers der Goddelijke Voorzienigheid bij den mens beogen het eeuwige, omdat het leven, hetwelk God is, vanuit hetwelk de mens een mens is, eeuwig is.

1137. Vers 11. *En de kooplieden der aarde zullen wenen en rouwen over haar, omdat niemand hun waren langer koopt.* En de kooplieden der aarde zullen wenen en rouwen over haar, betekent den rouw en de smart van hen die de dingen welke van dat godsdienstige zijn, zich verwerven om eerbewijzen en schatten te gewinnen: omdat niemand hun waren langer koopt, betekent dat hun boze en valse dingen door welke zij gewin hebben, niet meer worden opgenomen.

1138. En de kooplieden der aarde zullen wenen en rouwen over haar; dat dit betekent den rouw en de smart van hen die de dingen welke van dat godsdienstige zijn, zich verwerven om eerbewijzen en schatten te gewinnen, staat vast uit de betekenis van de kooplieden, zijnde zij die zich erkennenissen van het ware en het goede der Kerk verwerven, en in den tegengestelden zin zij die zich de erkennenissen van het boze en het valse verwerven; hier dus zij die zich de dingen welke van dat godsdienstige zijn, verwerven om het gewin, zijnde zowel eerbewijzen als schatten; dat zulke dingen met de kooplieden worden aangeduid, zie men in n 840, 1104; en uit de betekenis van wenen en rouwen, zijnde smarten en weklagen. Het zijn vier geslachten van mensen vanuit dat godsdienstige die hier worden beschreven, namelijk zij die de Koningen der aarde worden genoemd, zij die de kooplieden der aarde worden genoemd, zij die de kooplieden der waren worden genoemd, en zij die de stuurlieden der schepen met de bootsgezellen worden genoemd; over de koningen der aarde wordt gehandeld in Vers 9, 10; over de kooplieden der aarde in Vers 11, 12, 13, 14; over kooplieden der waren, in Vers 15, 16; over de stuurlieden der schepen en de bootsgezellen in Vers 17, 18, 19.

Voortzetting over het Athanasiaanse Geloof en over den Heer. Uit deze dingen blijkt, dat de Heer den mens niet tot den Hemel kan leiden dan alleen door die wetten, hoewel het de Goddelijke Liefde Zelf is vanuit welke Hij wil, en de Goddelijke Wijsheid vanuit welke Hij alle dingen kent, en de Goddelijke Macht, zijnde de Almacht, vanuit welke Hij kan wat Hij wil; want de genoemde wetten der Voorzienigheid zijn de wetten der orde omtrent de Hervorming en de Wederverwekking, aldus omtrent des mensen zaliging, waartegen de Heer niet kan handelen, aangezien tegen dezelve

handelen gelijk zou staan met handelen tegen Zijn Wijsheid en tegen Zijn Liefde, aldus tegen Zichzelf. Wat de Eerste wet aangaat, zijnde dat de mens vanuit den zin en de doorvatting niet anders zal weten, dan dat het leven in hem is, maar dat hij nochtans zal erkennen dat de goede en de ware dingen, welke der liefde en des geloofs zijn, die hij denkt, wil, spreekt en doet, niet zijn uit hem, maar uit den Heer. Deze Wet stelt de andere, zijnde dat de mens het vrije heeft, en dat dit hem ook zal toeschijnen zoals van hem, doch dat hij evenwel zal erkennen dat het niet is van hem, maar van den Heer bij hem; deze wet volgt uit de vorige, omdat het Vrije één maakt met het leven, want zonder het Vrije kan de mens niet voelen en doorvatten, dat het leven zoals in hem is; vanuit het vrije voelt hij dat en doorvat hij dat; vanuit het vrije immers verschijnt den mens al wat het leven handelt zoals eigen en het zijne, want het vrije is de macht van denken, willen spreken en doen uit zich, hier zoals uit zich; en voornamelijk van den wil, want de mens zegt: Ik kan wat ik wil, en ik wil wat ik kan; dit is: ik ben in het vrije; wie ook kan niet denken vanuit het vrije, dat dit goed is en dat boos, voorts dat dit waar is en dat vals? En daarom is het Vrije den mens tezamen met het leven van hem gegeven, en wordt hem ook nooit afgenomen; want voor zoveel het wordt afgenomen of verminderd, voor evenzoveel voelt en doorvat de mens dat niet hij leeft, maar een ander in hem, en voor evenzoveel wordt het verkwikkelijke van alle dingen zijns levens afgenomen en verminderd; hij wordt immers een slaaf. Dat de mens niet anders weet vanuit den zin en de doorvatting, dan dat het leven in hem is, aldus zoals het zijne, dit behoeft geen andere bevestiging dan de ondervinding zelf; wie voelt en doorvat anders dan dat hij vanuit zich denkt wanneer hij denkt, vanuit zich wil wanneer hij wil, en dat hij vanuit zich spreekt *en* handelt wanneer hij spreekt en handelt? Dat de mens echter niet anders zal weten, is vanuit de Wet der Goddelijke Voorzienigheid, aangezien hij zonder dien zin en zonder die doorvatting niet iets kan opnemen tot zich, zich toeëigenen, en voortbrengen vanuit zich; aldus zou hij niet een opnemende des levens uit den Heer, en een agerende des levens uit den Heer zijn; hij zou zijn zoals een automaat, of zoals een nabootsing staande zonder verstand en wil, met afgezakte handen, in afwachting van den invloed, welke ook niet zou bestaan; want het leven zou vanwege geen opneming zoals

door den mens en de toeïgening, niet worden vastgehouden maar doervloeiën; vandaar zou de mens van een levende zoals een dode worden, en van een redelijke ziel een niet-redelijke, aldus òf een bruu, òf een stronk: hij zou immers zonder het verkwikkelijke des levens zijn, dat verkwikkelijke namelijk hetwelk een ieder heeft vanuit de opneming zoals uit zich, vanuit de toeïgening, en vanuit de voortbrenging zoals vanuit zich, en evenwel handelen het verkwikkelijke en het leven één; neem elk verkwikkelijke des levens weg, en gij zult koud worden en sterven. Indien bet niet vanuit de Wet der Goddelijke Voorzienigheid was dat de mens voelde en doorvatte alsof *het* leven en het al ervan in hem was, en hij alleen erkende dat het goede en het ware niet zijn vanuit hem maarvanuit den Heer, dan zou de mens niets worden toegerekend, niet het goede noch het ware, aldus niet de liefde noch het geloof; en indien hem niets werd toegerekend, zo zou de Heer ook niet in het Woord hebben bevolen, dat de mens het goede zal doen, en het boze zal schuwen, en dat indien hij het goede heeft gedaan, de Hemel voor hem zou zijn, en indien hij het boze heeft gedaan, de hel voor hem zou zijn; ja zelfs zou er Hemel noch hel zijn, aangezien zonder die doorvatting de mens geen mens zou zijn, aldus ook geen habitakel des Heren; want de Heer wil geliefd worden door den mens zoals uit hem; aldus woont de Heer bij den mens in het Zijne, hetwelk Hij hem gaf te dien einde dat Hij wederkerig worde geliefd; de Goddelijke Liefde immers bestaat hierin, dat zij wil dat wat het hare is, van den mens zij; hetgeen niet het geval zou zijn, indien de mens niet dat wat uit den Heer is, voelde en doorvatte zoals het zijne. Indien het niet was vanuit de Goddelijke Wet dat de mens vanuit den zin en de doorvatting niet anders wist dan dat het leven in hem was, zo zou het einddoel terwille waarvan [*propter quem*] niet bij den mens bestaan; dit bestaat bij hem, omdat het einddoel waaruit [*a quo*] verschijnt zoals in hem; het einddoel *a quo* is zijn liefde welke zijn leven is; en het einddoel *propter quem* is het verkwikkelijke van zijn liefde of leven, en de uitwerking waarin het einddoel zich vertoont, is het nut; het einddoel *propter quem*, zijnde het verkwikkelijke van de liefde des levens, wordt gevoeld en doorvat in den mens, omdat het einddoel *a quo* hetzelfde geeft te voelen en te doorvatten, zijnde, zoals is gezegd, de liefde welke het leven is: maar de Heer geeft aan hem die erkent dat alle dingen

zijns levens uit Hem zijn, het verkwikkelijke en gezegende van zijn liefde, voor zoveel als hij dit erkent, en voor zoveel als hij nutten betracht; aldus wanneer de mens door de erkenning en door het geloof vanuit de liefde zoals uit zich aan den Heer alle dingen zijns levens toekent, kent de Heer omgekeerd aan den mens het goede zijns levens toe, hetwelk is met al het heilrijke en gezegende, en geeft Hij eveneens dat hij uit het innerlijke dit in zich zoals het zijne èn uitgezocht fijn [*exquisite*] voelt èn uitgezocht fijn doorvat, en des te fijner alnaar de mens vanuit het hart wil dat wat hij met het geloof erkent. De doorvatting is dan wederkerig, voor den Heer aangenaam dat Hij in den mens is en de mens in Hem, en voor den mens heilrijk dat hij in den Heer is en de Heer in hem: zodanig is het éénzijn van den Heer met den mens, en van den mens met den Heer, door de liefde.

1139. Omdat niemand hun waren langer koopt; dat dit betekent dat de boze en de valse dingen door welke zij gewin hebben, niet meer worden opgenomen, staat vast uit de betekenis van de koopwaren, zijnde de valse en de boze dingen dier leer en van dat godsdienstige, waardoor zij gewin hebben, welk gewin de eerbewijzen en de schatten zijn; dat die met de koopwaren worden aangeduid, staat vast uit de betekenis van de kooplieden, zijnde zij die zich zulke dingen verwerven en aanprijzen, waarover men zie vlak boven n. 1138; welke valse en boze dingen in het bijzonder hier worden aangeduid met de koopwaren, blijkt uit hetgeen volgt, want zij worden opgesomd: omdat deze koopwaren van Babylon zijn, welke de loonhoer en de moeder van de hoerereien der aarde wordt genoemd, zijn zij de dingen die in het Woord worden verstaan onder de hoerenlonen, en dat deze de vervalsingen en de echtbrekingen van het goede en het ware zijn, zie men boven in n. 695; en uit de betekenis van niet langer kopen, zijnde niet meer opnemen: daaronder dat zij niet worden opgenomen, wordt verstaan dat hun boze en valse dingen niet langer worden opgenomen in de geestelijke wereld; anders is het gesteld in de natuurlijke wereld; allen immers die vanuit het land van Babel na het overlijden in de geestelijke wereld komen, worden onderzocht, en volgens hun liefden gezonden in gezelschappen; de bozen in helse gezelschappen; de goeden worden onderricht, en daarna volgens de opneming van het ware en het goede uit den Heer, opgenomen in den Hemel.

Voortzetting over het Athanasiaanse Geloof, en over den Heer: Dat de mens voelt en doorvat alsof het leven is in hem, is omdat het leven des Heren in hem is zoals het licht en de warmte der zon in

het subject; en deze zijn niet van het subject, maar zij zijn van de zon daarin; zij treden immers terug met de zon; en wanneer zij in het subject zijn, zijn zij naar den schijn het al ervan; vanuit het licht is de kleur ervan als in hetzelfde, en vanuit de warmte is het leven van het gedijen [*vita vegetationis*] ervan als in hetzelfde; doch veel meer het Licht en de Warmte vanuit de Zon der geestelijke wereld, zijnde de Heer, welker Licht het Licht des levens is, en welker Warmte de Warmte des levens is; de Zon immers vanuit welke zij voortgaan, is de Goddelijke Liefde des Heren; de mens echter is het opnemende subject; dat Licht en die Warmte treden nooit terug van den Recipiënt die de mens is, en wanneer zij daar zijn, zo zijn zij naar den schijn het al van hem; hij heeft uit het Licht het vermogen van verstaan, en vanuit de Warmte het vermogen van willen: uit hoofde hiervan dat het Licht en de Warmte als het ware het al in den Recipiënt zijn, hoewel zij Met van hem zijn, en uit hoofde hiervan dat zij nooit terugtreden, voorts uit hoofde hiervan dat zij de binnenste dingen van hem aandoen, welke verwijderd zijn van het gezicht des verstands en van den zin des wils van hem, kan het derhalve niet anders dan dat het schijnt dat die dingen zijn ingeënt, aldus als het ware in hem, en dat zo de dingen die geschieden als het ware vanuit hem geschieden; vandaar nu is het, dat de mens niet anders weet dan dat hij denkt vanuit zich, en dat hij wil vanuit zich, terwijl het toch niet in het minste vanuit hem is; zij kunnen immers niet aldus met den recipiënt verenigd worden dat zij van dezelve zijn, geheel en al zoals het licht der zon niet kan worden verenigd met het subject van den aardbol en stoffelijk worden zoals dat; eender de warmte. Maar het Licht des levens en de Warmte des levens doen aan en vullen de Recipiënten geheel en al volgens het hoedanige van de erkenning dat zij niet zijn van hem, maar van den Heer; en het hoedanige der erkenning is geheel en al volgens het hoedanige der liefde in het doen van de geboden, welke de nutten zijn.

II40. Vers 12. *Waren van goud en van zilver, en van kostbaren steen en van paarl, en van fin lijnwaad en van purper, en van zijde en van scharlaken, en alle citroenhout, en alle ivoren vat en alle vat van kostbaar hout, en van brons en van ijzer, en van marmar.* Waren van goud en van zilver, betekent de goede en de ware dingen des Woords, der leer en der Kerk, in het algemeen alle dingen door hen ontwaard, aldus alle boze en valse dingen in het algemeen waardoor zij

gewin hebben: en van kostbaren steen en van paarl, betekent de erkentissen van het ware en het goede vanuit het Woord ontwijd: en van fijn lijnwaad en van purper, betekent de ware en de goede dingen vanuit hemelsen oorsprong ontwijd: en van zijde en van scharlaken, betekent de ware en de goede dingen vanuit geestelijken oorsprong ontwijd: en alle citroenhout, betekent elk goede in den natuurlijken mens daaruit: en alle ivoren vat en alle vat van kostbaar hout, betekent de redelijke ware en goede dingen ontwijd: en van brons en van ijzer, betekent alle natuurlijke goede en ware dingen ontwijd: en van marmer, betekent het zinlijk ware.

1141. Waren van goud en van zilver dat dit betekent de goede en de ware dingen des Woords, der leer en der Kerk, in het algemeen alle dingen door hen ontwijd, aldus alle boze en valse dingen in het algemeen vanuit welke zij gewin hebben, staat vast uit de betekenis van de koopwaren, zijnde al die dingen waardoor er gewin is, en wanneer van deze dingen wordt gesproken met betrekking tot de Kerk, worden alle boze en valse dingen aangeduid, waarover vlak boven n. 1139; uit de betekenis van het goud en het zilver, zijnde de goede en de ware dingen, waarover n. 242; hier dezelve ontwijd, aldus de boze en de valse dingen, omdat zij van Babylon zijn; als immers de goede en de ware dingen des Woords zijn ontwijd, zijn zij niet langer goede en ware dingen, maar boze en valse dingen; zij worden ontwijd door de vervalsingen en de echtbrekingen, en door het leven volgens die; wat, vanwaar en hoedanig de ontwijdingen zijn, zie men boven in n 1045 tot 1099: dat alle dingen in het algemeen met de koopwaren van goud en zilver worden aangeduid, is omdat in de volgende dingen van dit Vers de ontwijde goede en ware dingen worden opgesomd, zijnde de boze en de valse dingen in het bijzonder, en zij worden aangeduid met kostbaren steen, paarl, fijn lijnwaad, purper, zijde, scharlaken, citroenhout, ivoren vat, vat van kostbaar hout, brons, ijzer, en marmer. Dat alle dingen des Woords, der leer en der Kerk worden aangeduid met de dingen die in dit Vers staan, is omdat met de dingen die in het volgende 13de Vers worden opgesomd, alle dingen van den eredienst worden aangeduid, en met de dingen die in Vers 14 staan, alle dingen der uitwerkingen. Uit deze dingen blijkt, dat met de koopwaren van goud en van zilver hier worden aangeduid de goede en de ware dingen des Woords, der leer en der Kerk, in het algemeen alle dingen door hen ontwijd, aldus de boze en de valse dingen, in het algemeen vanuit dewelke zij gewin hebben.

Voortzetting over het Athanasiaanse Geloof, en over den Heer. De derde Wet der Goddelijke Voorzienigheid is: Dat vanuit het vrije volgens de rede het ware denken en spreken, en het goede willen en

doen, niet is uit den mens, maar uit den Heer ²³): en dat vanuit het vrije het valse denken en spreken, en het boze willen en doen, ook niet is uit den mens, maar uit de hel; aldus evenwel dat het boze en het valse daaruit is, maar het Vrije zelf in zich beschouwd, en het Vermogen zelf van denken, willen, spreken en doen, in zich beschouwd, uit den Heer zijn. Dat al het goede dat in zich goed is, en dat al het ware dat in zich waar is, niet zijn uit den mens, maar uit den Heer, kan met het verstand worden begrepen, uit hoofde hiervan dat het Licht dat voortgaat uit den Heer als Zon, het Goddelijk Ware Zijner Goddelijke Wijsheid is, en dat de Warmte die ook voortgaat uit den Heer als Zon, het Goddelijk Goede Zijner Goddelijke Liefde is; en omdat de mens de recipiënt ervan is, volgt dat al het Goede, hetwelk der liefde is, en al het Ware, hetwelk der wijsheid is, niet zijn uit den mens, maar uit den Heer. Doch dat al het boze en al het valse ook niet zijn uit den mens, maar dat zij zijn uit de Hel, dit is, omdat het niet eerder aldus is gehoord, niet des geloofs geworden, zoals dit dat het goede en het ware niet zijn uit den mens. Dat ook dit een schijn is, en dat het indien het wordt geloofd, een begoocheling is, kan niet worden begrepen voordat men weet wat de Hel is, en hoe deze met het boze en het valse kan invloeiën van de ene zijde, zoals de Heer met het goede en het ware van de andere: eerst zal dus worden gezegd vanuit wie de Hel is, wat de Hel is, en vanwaar; voorts hoe zij invloeit, en tegen het goede ageert, en zo hoe de mens, die in het midden is, van de ene en de andere zijde wordt gedreven zodat hij slechts een opnemende is.

1142. Van kostbaren steen en van paarl; dat dit betekent de erkenningen van het ware en het goede vanuit het Woord ontwijd, staat vast uit de betekenis van den kostbaren steen, zijnde de erkenningen van het ware vanuit het Woord, waarover n. 717; en uit de betekenis van de paarl, zijnde de erkenningen van het goede, waarover n. 1044; en omdat die erkenningen de wetenschappelijke ware dingen of de ware dingen van den natuurlijke mens zijn, worden derhalve met de kostbare stenen aangeduid de ware dingen door welke de goede dingen zijn, en met de paarlen de goede dingen door welke de ware dingen zijn; in het Woord immers is overal het huwelijk van het ware en het goede; de oorzaak hiervan is deze, dat het ware niet het ware is tenzij het het goede beoogt, of voortgaat uit het goede, en het goede niet het goede is

23 Nu, anders dan in nr. 1136, heeft het Handschrift overal *Dominus*, en niet *Deus*.

tenzij het wordt beoogd uit de ware dingen of ontstaat door de ware dingen; aldus worden de ware en de goede dingen zoals door een huwelijk verbonden, en ontstaan ware en goede dingen zoals vanuit een huwelijk; vandaar nu is het, dat hier en elders in het Woord paren worden genoemd, waarvan het ene het goede “betekent, en het andere het ware, zoals goud en zilver, kostbare steen en paarl, fijn lijnwaad en purper, zijde en scharlaken, vat van ivoor en vat van kostbaar hout; brons, ijzer en marmer; daar betekenen goud, paarl, purper, scharlaken, kostbaar hout, en brons de goede dingen van diverse geslachten; en betekenen zilver, kostbare steen, fijn lijnwaad, zijde, ivoor, ijzer en marmer de ware dingen van diverse geslachten; eender elders; maar met al die dingen worden hier de ontwijde goede en ware dingen aangeduid, aldus de boze en de valse dingen, zoals vlak boven over de betekenis van het goud en het zilver is gezegd.

Voortzetting over het Athanasiaanse Geloof. Eerst zal dus gezegd worden, vanuit wie de Hel is: de Hel bestaat uit geesten, die, toen zij mensen in de wereld waren, God hebben geloochend, de natuur hebben erkend, tegen de Goddelijke Orde hebben geleefd, de boze en de valse dingen hebben liefgehad, hoewel niet aldus voor de wereld terwille van den schijn, en die vandaar òf waanzinnig zijn geweest in de ware dingen, òf de ware dingen hebben veracht, òf die hebben geloochend, indien niet met den mond, dan toch in het hart; vanuit hen die zodanig zijn geweest, van de schepping der wereld aan, is de Hel. Al degenen daar worden duivels of satans genoemd, duivels zij bij wie de liefde van zich heeft overheerst, satans zij bij wie de liefde van de wereld heeft overheerst. De Hel waar de duivels zijn, wordt in het Woord verstaan onder den Duivel; en de Hel waar de satans zijn, wordt daar verstaan onder den Satan. De Heer verbindt ook de duivels aldus, dat zij zoals één zijn; ook de satans; vandaar is het, dat de Hellen Duivel en Satan in het enkelvoud worden genaamd. De Hel bestaat niet uit onmiddellijk geschapen geesten, noch de Hemel uit onmiddellijk geschapen Engelen; maar de Hel uit mensen geboren in de wereld, die uit zichzelf duivels of satans zijn geworden, en de Hemel eender uit mensen geboren in de wereld, die uit den Heer daar Engelen zijn geworden. Alle mensen zijn geesten ten aanzien van de innerlijke dingen die van hun gemoed zijn, in de wereld bekleed met een stoffelijk lichaam dat staat onder de wenken der denking van zijn geest en onder de willekeur van zijn aandoening; het gemoed immers, hetwelk geest

is, handelt, en het lichaam, hetwelk stof is, wordt gehandeld: en elke geest is na de verwerping van het stoffelijk lichaam, een mens van eenderen vorm als waarin de mens in de wereld is; men zie boven n 1127. Uit deze dingen nu blijkt vanuit wie de Hel is.

1143. En van fijn lijnwaad en van purper; dat dit betekent de ware en de goede dingen vanuit hemelsen oorsprong ontwijd, staat vast uit de betekenis van het fijn lijnwaad, zijnde de ware dingen vanuit hemelsen oorsprong, waarover aanstonds; en uit de betekenis van het purper, zijnde de goede dingen vanuit hemelsen oorsprong, waarover n 1042; hier echter die ware en goede dingen ontwijd, omdat het fijn lijnwaad en het purper de koopwaren van Babylon worden geheten, en met Babylon als loonhoer en moeder der hoererijen en der gruwelen der aarde, worden de ontwijdingen van het ware en het goede aangeduid. De ware en de goede dingen vanuit hemelsen oorsprong zijn de ware en de goede dingen bij hen die in de liefde tot den Heer zijn, welke de hemelse dingen worden genoemd, en worden onderscheiden van de ware en de goede dingen vanuit geestelijken oorsprong, welke worden aangeduid met zijde en scharlaken, waarover terstond daarop wordt gesproken. De ware en de goede dingen vanuit hemelsen oorsprong zijn door hen ontwijd daardoor, dat zij des Heren Goddelijke mogendheid van het menselijk geslacht te zaligen op zich hebben overgedragen, aldus eveneens de liefde tot Hem [op den paus] als plaatsvervanger en op diens bedienaren; maar nochtans kan de Heer niet worden geliefd, wanneer Hij niets van mogendheid van te zaligen heeft, maar de mens wordt geliefd die Zijn plaats inneemt; zij zeggen onderwijl dat de Heer wordt geliefd, omdat Hij die mogendheid aan een mens heeft gegeven, en dat Hij wordt geliefd door hen die de mogendheid hebben bemachtigd, en eveneens heilig wordt geëerd, en door de overigen vereerd; maar de liefde tot den Heer kan bij hen niet bestaan; de liefde immers van heersen over den Hemel en over de Kerk is geheel en al het tegendeel; zij is immers de liefde van zich, welke de duivelse liefde is, vanuit dewelke de Heer niet kan worden geliefd; die liefde is in zich beschouwd veeleer de haat tegen den Heer, waarin zij ook wordt verkeerd als zij geesten worden, en aan hen de heerschappij wordt afgenomen; dan vervolgen zij ook allen die in de liefde tot den Heer zijn. Uit deze dingen blijkt, hoe zij de ware en de goede dingen ontwijden die vanuit hemelsen oorsprong zijn. Dat fijn lijnwaad de ware dingen vanuit hemelsen oorsprong betekent, kan vaststaan uit de volgende plaatsen; bij Ezechiël: *“Ik bekleedde u met gestikt werk, Ik schoeide u met dassenvel, en Ik gordde u aan met fijn lijnwaad, en bedekte u met zijde; zo waart gij versierd met goud en zilver, en uw klederen waren fijn lijnwaad en zijde en gestikt*

werk”, xvi: 10, 13; deze dingen betreffen Hierosolyma, waaronder de Kerk wordt verstaan, hier in haar eerste instauratie; gestikt werk en dassenvel daar betekenen de erkentissen van het ware en het goede vanuit het Woord; fijn lijnwaad en zijde betekenen de ware dingen vanuit hemelsen oorsprong, en de ware dingen vanuit geestelijken oorsprong; van deze wordt gezegd dat zij klederen waren, omdat met de klederen worden aangeduid de ware dingen waarmede het goede is bekleed. Bij denzelfde: *“Fijn lijnwaad in stiksel was uw uitbreidseel, en purper vanuit de eilanden van Elischa uw deksel”*, xxvii: 7; deze dingen betreffen Tyrus, waarmede de Kerk wordt aangeduid ten aanzien van de erkentissen van het goede en het ware; die erkentissen worden aangeduid met het stiksel vanuit Egypte, de ware dingen met fijn lijnwaad, en het goede met purper, het ene en het andere vanuit hemelsen oorsprong. Bij Lukas: *“Er was een zeker rijk mens die bekleed was met purper en fijn lijnwaad, en zich dagelijks verwende met kostelijke dingen”*, xvi: 19; onder den rijken mens wordt daar de Joodse natie verstaan, en deze wordt met purper en fijn lijnwaad bekleed geheten uit hoofde hiervan, dat bij haar het Woord was, vanuit hetwelk zij de goede en de ware dingen hadden; de goede dingen daar worden verstaan onder het purper, en de ware dingen onder het fijn lijnwaad, deze en gene vanuit hemelsen oorsprong; onder Lazarus, nedergelegen aan zijn voorportaal, worden verstaan de natiën, die het Woord niet hadden. Omdat fijn lijnwaad, hetwelk ook boomwol is, de ware dingen vanuit hemelsen oorsprong betekende, en de klederen van Aharon de Goddelijke Ware dingen uitbeeldden, omdat hij den Heer uitbeelde, was derhalve fijn getweernd lijnwaad en boomwol geweven in den tulband, en in den bandelier van hem, Exod. xxviii: 39, Hfdst. xxxix: 27. En omdat door de voorhangen en de gordijnen van den Tabernakel werden uitgebeeld de dingen der Kerk die bedekken, en deze de ware dingen zijn, was derhalve ook in dezelve boomwol of fijn getweernd lijnwaad geweven, Exod. xxvi: 1; Hfdst. xxvii: 9, 18; Hfdst. xxxvi: 8; Hfdst. xxxviii: 9, 16. Iets eenders wordt met fijn lijnwaad aangeduid in de volgende dingen in de Apocalyps: *“De tijd van de bruiloft des Lams is gekomen, en Zijn Echtgenote heeft zichzelf bereid; en haar is gegeven dat zij bekleed zou worden met rein en blinkend fijn lijnwaad”*, xix: 7, 8; *“De heirlegers volgden Hem Die op het Witte Paard zat, op witte paarden, bekleed met wit en rein fijn lijnwaad”*, xix: 14. Dat fijn lijnwaad het ware vanuit hemelsen oorsprong betekent, is omdat fijn lijnwaad een soort van allerblinkendst linnen was, waaruit de klederen werden gemaakt, en met finnen en eveneens met den glans wordt het ware aangeduid, en met het kleed daaruit het reine en zuivere ware volgens den glans.

Voortzetting over het Athanasiaanse geloof: De Hel waar degenen zijn die duivels worden genoemd, is de liefde van zich; en de Hel waar degenen zijn die satans worden genoemd, is de liefde van de wereld. Dat de duivelse Hel is de liefde van zich, is omdat die liefde is tegenovergesteld aan de hemelse liefde, zijnde de liefde tot den Heer; en dat de satanische Hel is de liefde van de wereld, is omdat deze liefde is tegenovergesteld aan de geestelijke liefde, zijnde de liefde jegens den naaste. Omdat nu de beide liefden der Hel zijn tegenovergesteld aan de beide liefden des Hemels, zijn derhalve de Hel en de Hemelen in het tegenovergestelde aan elkander; allen immers die in de Hemelen zijn, schouwen tot den Heer en tot den naaste; doch allen die in de Hellen zijn, schouwen tot zich en tot de wereld: allen die in de Hemelen zijn, hebben den Heer lief en hebben den naaste lief; allen echter die in de Hellen zijn, hebben zichzelf en de wereld lief, en vandaar haten zij den Heer en den naaste: allen die in de Hemelen zijn., denken het ware en willen het goede, omdat het vanuit den Heer is; allen echter die in de Hellen zijn, denken het valse en willen het boze, omdat het uit henzelf is. Daarvandaan is het dat allen die in de Hellen zijn, afgekeerd verschijnen, met het aangezicht van den Heer weg, en eveneens omgekeerd, met de voeten omhoog, en het hoofd naar beneden; deze schijn is vanuit hun liefden, namelijk dat zij zijn tegenovergesteld aan de liefden des Hemels. Aangezien de Hel de liefde van zich is, is zij eveneens Vuur; alle liefde immers stemt overeen met bet vuur, en in de geestelijke wereld vertoont zij zich zichtbaar als vuur uit de verte, hoewel het niet vuur is, maar liefde; vandaar verschijnen de Hellen van binnen als bet ware vurig, en van buiten zoals de uitbrekingen van vuur in rook vanuit ovens of vanuit branden; soms verschijnen ook de duivels zelf zoals vuren vanuit steenkolen: de warmte voor hen vanuit dat vuur is zoals de oplaaing vanuit fakkels, zijnde de begerigheid, en het licht voor hen vanuit dat vuur is slechts een schijn van licht vanuit de fantasieën en vanuit de bevestigingen van het boze door de valse dingen; maar nochtans is het niet licht, daar het toch, als het licht vanuit den Hemel invloeit, donkerheid voor hen wordt; en wanneer de warmte des Hemels invloeit, wordt het voor hen koude; maar toch zien zij vanuit hun licht, en leven zij vanuit hun warmte; doch zij zien zoals oehoe's, nachtuilen en vleermuizen, en de ogen van deze zijn in het donker

gehuld ten opzichte van het licht; en leven doen zij als halfdoden; het levende bij hen is daarvandaan dat zij kunnen denken, willen, spreken, doen, en vandaar zien, horen, proeven, ruiken en voelen, welk levende slechts is het vermogen afkomstig vanuit het leven hetwelk God is, van buiten aandrijvende in hen volgens de orde, en voortdurend aandringende tot de orde; bet is vanuit dat vermogen dat zij leven tot in het eeuwige; en het dode hebben zij vanuit de boze en de valse dingen, afkomstig vanuit hun liefden; vandaar is het, dat hun leven vanuit hun liefden beschouwd niet het leven is, maar de dood; en daarom wordt de Hel in het Woord de dood genoemd, en zij die daar zijn worden doden genoemd.

1144. En van zijde en van scharlaken; dat dit betekent de ware en de goede dingen vanuit geestelijken oorsprong ontwijd, staat vast uit de betekenis van de zijde, zijnde het ware vanuit geestelijken oorsprong, waarover aanstonds; en uit de betekenis van het scharlaken, zijnde het goede vanuit geestelijken oorsprong, waarover boven n. 1142; dit goede valt samen met het ware vanuit hemelsen oorsprong, en daarom wordt dit ook met scharlaken in het Woord aangeduid; maar met de zijde en het scharlaken worden hier aangeduid die ware en goede dingen door Babylon ontwijd, en ontwijd zijn zij daardoor dat zij de geestelijke liefde, zijnde de liefde jegens den naaste, hebben verdraaid, want zij die in de liefde van zich zijn, een zodanige als waarin de Babylonischen zijn, kunnen geenszins den naaste liefhebben; indien zij liefhebben, zo is het terwille van zich; aldus is nochtans de mens zelf het einddoel, en is de liefde van den naaste het middel, en het einddoel heeft het middel lief voor zoveel als dit hetzelfde dient; en indien het niet dient, verwerpt het dat; dit blijkt ook uit hun afzonderlijke werken. De liefde van den naaste in den geestelijken zin is de liefde der nutten; en wanneer de nutten zijn terwille van zichzelf, dan is het niet de liefde der nutten, maar is het de liefde van zich. Dat de zijde het ware vanuit geestelijken oorsprong betekent, kan vaststaan uit de plaats bij Ezechiël, Hfdst. xvi: 10, 13, welke vlak boven in n. 1143 is ontvouwd. Dat de zijde het ware vanuit geestelijken oorsprong betekent, is vanwege den glans ervan; er is immers in de zijde de glans des lichts, en het licht betekent het Goddelijk Ware, hetwelk ook het Goddelijk geestelijke wordt genoemd.

Voortzetting over het Athanasiaanse geloof: Gezegd is dat de liefde van zich en de liefde van de wereld de Hel zijn; vanwaar echter die liefden zijn, zal nu worden gezegd: de mens is geschapen opdat hij zichzelf en de wereld liefhebbe, opdat hij den naaste en den Hemel liefhebbe, en opdat hij den Heer liefhebbe; vandaar is het, dat de

mens wanneer hij wordt geboren, eerst zichzelf en de wereld liefheeft, en daarop voor zoveel als hij wijs is, den naaste en den Hemel liefheeft, en voor zoveel als hij nog meer wijs is, den Heer liefheeft: wanneer hij zodanig is, dan is hij in de Goddelijke orde, en wordt hij door den Heer geleid daadwerkelijk, en door zichzelf schijnbaar; doch voor zoveel hij niet wijs is, voor evenzoveel blijft hij staan in den eersten graad, zijnde deze dat hij zich en de wereld liefheeft; en indien hij den naaste, den Hemel en den Heer liefheeft, zo is het terwille van zich vóór de wereld; indien hij echter in het geheel niet wijs is, dan heeft hij zich alleen lief en de wereld terwille van zich, eender den naaste, en òf hij veracht, òf hij ontkent, òf hij haat den Hemel en den Heer, zo al niet met den mond, dan toch met het hart. Dit zijn de oorsprongen van de liefde van zich en van de liefde der wereld; en omdat die liefden de Hel zijn, blijkt het vanwaar deze is. Wanneer de mens een Hel is geworden, dan is hij zoals een afgehouden boom, of zoals een boom welks vruchten boosaardig zijn: en hij is zoals een zandige aarde, waarin niet enig zaad wortel schiet, of zoals een land waarin slechts de distel opschiet die steekt, en de netel die brandt. Wanneer de mens een Hel is geworden, dan zijn de innerlijke of hogere dingen van zijn gemoed toegesloten, *en* de uiterlijke of lagere dingen geopend; en omdat de liefde van zich alle dingen der denking en des wils tot zich bepaalt, en in het lichaam onderdompelt, keert zij vandaar de uiterlijke dingen des gemoeds, welke, zoals gezegd is, geopend zijn, om en verwingt zij dezelve; daarvandaan is het, dat die dingen omlaag, dat is, tot de hel neigen, strekken, en gevoerd worden. Maar aangezien de mens nochtans het vermogen heeft van denken, willen, spreken en doen, welk vermogen hem nooit wordt afgenomen, daar hij toch als mens is geboren, verwerft hij zich derhalve, omdat hij omgekeerd is, en niet langer enig goede, noch enig ware opneemt vanuit den Hemel, maar slechts het boze en het valse uit de hel, om nochtans boven anderen uit te blinken, nochtans een schijnsel door de bevestigingen van het boze vanuit het valse, en van het valse vanuit het boze; van dit schijnsel gelooft hij, dat het een redelijk schijnsel is, terwijl het toch een hels schijnsel is, in zich dwaas, vanuit hetwelk hem een visioen gewordt zoals van een droom in den nacht, of hem een ijrende fantasie gewordt, tengevolge waarvan de dingen die zijn, verschijnen alsof zij niet zijn, en de dingen die niet zijn, verschijnen

alsof zij er zijn. Maar deze dingen worden duidelijker beschouwd door een vergelijking te maken tussen den mens-Engel en den mens-duivel.

II45. En alle citroenhout; dat dit betekent elk goede verbonden met het ware in den natuurlijke mens, staat vast uit de betekenis van het hout, zijnde het goede van den natuurlijke mens, waarover aanstonds; het citroen- [*thyinum*] hout echter betekent het goede verbonden met het ware in den natuurlijke mens; *thyinum* immers is afgeleid van *twee* in de Griekse Taal, en twee betekent de verbinding; dat het citroenhout bet goede verbonden met het ware betekent, blijkt ook uit de dingen die voorafgaan, en uit de dingen die volgen; uit de dingen die voorafgaan, namelijk dat zulke dingen worden genoemd die de hemelse goede en ware dingen, en de geestelijke goede en ware dingen betekenen, zijnde fijn lijnwaad en purper, en zijde en scharlaken; en uit de dingen die volgen, namelijk dat zulke dingen worden genoemd die de natuurlijke goede en ware dingen betekenen, zijnde het vat van ivoor en het vat van kostbaar hout, van brons, ijzer en marmer; daaruit blijkt, dat het citroenhout betekent het goede verbonden met het ware in den natuurlijke mens, afkomstig vanuit die goede en ware dingen die boven zijn vermeld: er zijn immers drie graden des levens in den mens, welke in hun orde beschouwd de hemelse, de geestelijke en de natuurlijke worden genoemd; in dezelfde orde zijn in dit Vers zulke dingen genoemd die de goede en de ware dingen volgens de graden betekenen. Maar zoals met de dingen die boven zijn vermeld, de ontwijde ware en goede dingen worden aangeduid, welke in zich boze en valse dingen zijn, aldus wordt ook met het goede, verbonden met het ware, zijnde het citroenhout, dat goede ontwijd aangeduid, zijnde het boze, verbonden met het valse. Dat goede wordt, omdat het van den natuurlijke mens is, vooral ontwijd door de vereringen van beenderen en graven, door de heiligmakingen van verscheidene dingen die ten behoeve van den eredienst zijn, door verscheidene dingen in verband met Processies, in het algemeen door alle afgodische dingen, welke voor den natuurlijke mens verkwikkelijk zijn, en vandaar worden gevoeld als goede dingen, en ware dingen worden genoemd. Dat het Hout het goede betekent, is omdat het van een boom is, vanuit welke de vruchten zijn, en omdat het hout kan worden verbrand, en benut ter verwarming van het lichaam, voorts om huizen te bouwen, ter vervaardiging van verschillende dingen tot nut en gerief; en omdat vanuit het hout olie wordt geperst, waarmede het goede der liefde wordt aangeduid; het verbergt ook in zich het warme; omgekeerd echter betekent de steen hier het ware van den natuurlijke mens, ter oorzaak hiervan dat het koud is, en niet

kan worden verbrand. Aangezien het Hout het goede betekent, waren derhalve ook bij de Oudsten, die in het goede der liefde zijn geweest, de Tempels uit hout, welke niet Tempels werden genoemd, maar Huizen Gods; bij verscheidenen waren die in hun Tabernakels, waarin zij niet slechts woonden, maar ook den heiligen eredienst hadden: deswege eveneens wonen de Engelen van den derden Hemel in huizen vanuit houten; dit hebben zij omdat zij in het goede der liefde tot den Heer zijn, en omdat het hout daarmee overeenstemt; zij hebben ook de houten volgens de overeenstemming van de bomen waaruit zij zijn; de boom immers betekent den mens, en vanwege de vrucht het goede van den mens; daarvandaan is het, dat in het Woord houten van verschillende bomen worden genoemd, zoals van den olijfboom, van den wijnstok, van den ceder, van den populier, van den eik; en het hout van den olijfboom betekent het hemels goede, van den wijnstok het geestelijk goede, van den ceder het redelijk goede, van den populier het natuurlijk goede, en van den eik het zinlijk goede. Omdat nu alle dingen des Woords overeenstemmingen zijn, en omdat het hout overeenstemt met het goede, en in den tegengestelden zin met het boze, wordt derhalve met het hout daar het goede aangeduid, en in den tegengestelden zin het boze, zoals uit de volgende plaatsen kan vaststaan; in de Klaagliederen: *“Onze wateren drinken wij voor zilver, en onze houten komen op prijs te staan”*, v: 4; het gebrek aan erkentissen van het ware en het goede wordt aldus beschreven; het gebrek aan erkentissen van het ware daarmee dat zij wateren voor zilver drinken, en het gebrek aan erkentissen van het goede daarmee dat de houten op prijs komen te staan. Bij Ezechiël: *“Zij zullen uw schatten roven, uw koopwaren buit maken, uw muren vernietigen, en de huizen uws verlangens omkeren; uw stenen, en uw houten, en uw stof zullen zij in het midden der zee geven”*, xxvi: 12; deze dingen betreffen de verwoesting van alle dingen van het ware en het goede der Kerk door de boze en de valse dingen; de schatten die zij zullen roven, zijn de erkentissen van het ware; de koopwaren die zij zullen buit maken, zijn de erkentissen van het goede; de muren die zij zullen vernietigen, zijn de leerstellige dingen; de huizen des verlangens, die zij zullen omkeren, zijn de dingen die des gemoeds zijn, aldus die des verstands en des wils zijn; daar immers woont de mens; de stenen, de houten, en het stof, die zij in het midden der zee zullen geven, zijn de ware en de goede dingen van den natuurlijke mens; de stenen zijn de ware dingen van hem, de houten zijn de goede dingen van hem, en het stof zijn de laagste dingen van hem, zijnde de dingen van den zinlijken mens. Bij denzelfde: *“Zoon des mensen, neem u één hout, en schrijf daarop: Voor Jehudah en voor de zonen*

Israëls, zijn genoten: daarop neemt u één hout, en schrijf daarop: Voor Jozef, het hout van Efraïm en van de stammen Israëls, zin genoten: daarna verbind ze, het ene met het andere, u tot één Hout, opdat zij één zijn beide in Min hand, en Ik zal hen maken tot één hout”, xxxvii: 16, 17, 19, 20; door deze dingen werd uitgebeeld de verbinding van het hemels Rijk en het geestelijk Rijk des Heren door het goede der liefde; met Jehudah en de zonen Israëls, zijn genoten, wordt het hemels Rijk des Heren aangeduid, met Jehudah dat ten aanzien van het goede, en met de zonen Israëls, zijn genoten, dat ten aanzien van het ware; met Jozef echter en de Stammen Israëls, zijn genoten, wordt het geestelijk Rijk des Heren aangeduid, met Jozef dat ten aanzien van het goede, en met de Stammen Israëls, zijn genoten, dat ten aanzien van het ware; met Efraïm wordt het verstand van het ware aangeduid, en omdat zij die in het verstand van het ware vanuit het geestelijk goede zijn, in het geestelijk Rijk des Heren zijn, werd het derhalve het Hout uit Efraïm genoemd; dat die twee Rijken tot één verbonden zijn uit den Heer door het goede der liefde tot Hem en door het goede der liefde jegens den naaste, wordt daaronder verstaan dat zij uit den Heer zullen worden verbonden, het ene met het andere, tot een hout, opdat zij beide één zijn in de hand van Jehovah, en zullen worden tot één hout. Dat de dingen die uit de valse dingen trekken, worden verbeterd door het goede, werd daarmee uitgebeeld en aangeduid *dat de bittere wateren in Marah werden zoet gemaakt door een daarin geworpen Hout*, Exod. xv: 25; de bittere wateren zijn de dingen die schijnbaar ware dingen zijn, en uit de valse dingen trekken; het hout is het goede van den natuurlijke mens. Aangezien het hout vanwege de overeenstemming het goede der liefde betekent, waren derhalve de stenen Tafelen waaraan de Wet was ingegrift, *nedergelegd in een Ark uit Schittimhout gemaakt*, en deswege eveneens waren verscheidene dingen van den Tabernakel uit het zelfde Hout vervaardigd; en deswege was *de Tempel van Hierosolyma met hout bekleed*. Zoals nu de meeste dingen in het Woord een tegengestelden zin hebben, heeft aldus eveneens het Hout dien, en in dien zin betekent het het boze, omdat het boze aan het goede is tegenovergesteld; dit wordt aangeduid met *dienen met Hout en Steen*, Deut. iv: 23 tot 28; Jes. xxxvii: 19; Jerem. iii: 9; Ezech. xx: 32; en elders. Bij Jesaja: *“Een hout dat niet zal verrotten, kiest hij; een wijzen werkmeester zoekt hij zich om een gesneden beeld te bereiden, het worde niet bewogen”*, xl: 20; met het Hout wordt hier het boze aangeduid, hetwelk zoals het goede wordt aanbeden; het gesneden beeld immers is het boze van den eredienst; dat hij een hout kiest dat niet zal verrotten, betekent dat hij enig goede vanuit het Woord kiest hetwelk wordt verechtreukt, en vandaar het boze wordt; dit

wordt gekozen, omdat dat wat vanuit het Woord is overreedt, en zo in den animus niet vergaat, want aldus is het geval met elk door het Woord bevestigde boze en valse; dat hij een wijzen werkmeester zoekt, betekent dat hij diengene zoekt die vanuit het eigen inzicht de gave heeft van te bevestigen en te vervalsen. Bij Jeremia: *“De inzettingen der natiën ijdelheid; want men houdt een Hout uit het woud, een werk der handen van den ambachtsman door de bijl; zij zijn onvernuftig en zot; een leer der ijdelheden is het Hout”*, x: 3, 8; met de inzettingen der natiën, welke ijdelheid zijn, worden aangeduid alle dingen van den eredienst dergenen die in het boze zijn; met het Hout uit het woud dat men afhouwt, en het werk der handen van den ambachtsman door de bijl, wordt aangeduid het boze vanuit hetwelk de eredienst is, die vanuit het eigen inzicht door valse dingen is verzonnen; het hout is het boze van den eredienst, welke wordt verstaan onder het gesneden beeld; het werk der handen van den ambachtsman is dat wat vanuit het eigen inzicht is; de bijl is het valse dat het goede vernietigt en het boze bevestigt. Bij denzelfde: *“De stem zal zoals van een slang gaan, en met bijlen zullen zij komen, zoals de houwens van houten”*, XLVI: 22; onder de stem der slang wordt de geslepenheid en de arglist verstaan; met bijlen betekent met valse dingen die het goede vernietigen; zoals de houwens van houten, betekent alsof zij het boze wilden uitroeien, terwijl zij toch het goede uitroeien. Bij Mozes: *“Indien iemand zijn genoot door dwaling zal hebben gedood, zoals indien hij met den genoot komt in het woud, en de bijl schiet af van het hout op den genoot, zo zal hij vluchten tot de vrijstad”*, Deut. XIX: 5; wie het is die door dwaling zondigt, aan wien het geoorloofd is tot een vrijstad te vluchten, is toegelicht door een voorbeeld dat zelden gebeurt, waar toch wordt het aangevoerd om toe te lichten wat er wordt verstaan onder doden door dwaling; het wordt aangevoerd, omdat het hout aanduidend is, voorts de bijl, en eveneens het woud; het hout is het goede, de bijl is het valse, en het woud is de natuurlijke mens; en daarom wordt daarmede aangeduid: Indien iemand in het natuurlijk goede is, en door een valse waarvan hij niet weet dat het vals is, iemand naar de ziel verderft, dat dit is geschied door dwaling, ter oorzaak hiervan dat het niet vanuit het boze is geweest. Bij Habakuk: *“De steen vanuit den wand schreeuwt, en de balk vanuit het hout antwoordt”*, II: 11; onder dit wordt verstaan, dat het boze het valse bevestigt en aanwakkert; met den wand waar vanuit de steen schreeuwt, wordt aangeduid de mens die leeg van ware dingen is, en die zo vanuit het valse wil onderricht worden; met den balk die vanuit het hout antwoordt, wordt de mens zonder goede dingen aangeduid, en met het hout wordt het boze aangeduid, hetwelk het valse bevestigt en daarmede instemt. Bij Jeremia: *“Zeggende tot het Hout:*

Gij zijt mijn vader; en tot den Steen: Gij hebt mij verwekt; omdat zij Mij hebben toegekeerd den nek, en niet het aangezicht", II: 27; dat zij tot het hout vader zeggen, betekent dat zij vanuit het boze ontvangen zijn; dat zij tot den steen zeggen: Gij hebt mij verwekt, betekent dat zij vanuit het valse van het boze geboren zijn; dat zij den nek en niet het aangezicht toekeren, betekent dat zij zich hebben afgekeerd van elk goede en ware. *Vuur en Houten* worden zij geheten bij Zacharia. Hfdst. XII: 6, en bij Jesaja, Hfdst. xxx: 33; en zij worden deze geheten omdat het vuur de boze liefde betekent, en het hout de boze dingen daaruit. Aangezien de zwaarden betekenen de valse dingen vernietigende de ware dingen, en de houten betekenen de boze dingen vernietigende het goede, ging derhalve op bevel der overpriesters *een bende uit met Judas Iscariot tegen Jezus met zwaarden en houten*, Matth. xxvi: 47; Markus xiv: 43, 48; Lukas xxii: 52; dit is geschied, omdat alle dingen van het lijden des Heren uitbeeldend waren geweest voor de vernietiging van alle dingen van het goede en het ware door de Joden. Bij de zonen Israëls waren er twee gemene straffen, de Steniging en de Ophanging aan het Hout, de Steniging vanwege het gekwetste en vernietigde ware, en de Ophanging aan het Hout vanwege het gekwetste en vernietigde goede; vandaar was de *ophanging aan het Hout een vervloeking*, Deut. xxi: 22, 23. Uit deze dingen blijkt, dat het hout het goede betekent, in het bijzonder het goede van den natuurlijken mens, en in den tegengestelden zin het boze van hem.

Voortzetting over het Athanasiaanse Geloof: Er zijn in de wereld mensen-Engelen, en er zijn mensen-duivels; vanuit de mensen-Engelen is de Hemel, en vanuit de mensen-duivels is de Hel. Bij den mens-Engel zijn alle graden zijns levens geopend tot aan den Heer toe; bij den mens-duivel echter is slechts de laatste graad geopend, en zijn de hogere toegesloten: de mens-Engel wordt geleid door den Heer zowel van binnen als van buiten; de mens-duivel echter wordt geleid door zichzelf van binnen, en door den Heer van buiten. De mens-Engel wordt geleid door den Heer volgens de orde, van binnen vanuit de orde, van buiten tot de orde; de mens-duivel echter wordt geleid door den Heer tot de orde van buiten, maar door zichzelf tegen de orde van binnen. De mens-Engel wordt door den Heer aanhoudend afgeleid van het boze, en geleid tot het goede; de mens-duivel echter wordt door den Heer aanhoudend ook afgeleid van het boze, maar van een zwaarder tot een minder boze; hij kan immers niet tot het goede worden geleid. De mens-Engel wordt door den Heer aanhoudend afgeleid van de hel, en heengeleid tot

den Hemel, innerlijk en uiterlijk; de mens-duivel echter wordt aanhoudend ook afgeleid van de hel, maar van een zwaardere tot een minder erge; hij kan immers niet worden heengeleid tot den Hemel. De mens-Engel wordt, omdat hij wordt geleid door den Heer, geleid door de burgerlijke Wet, door de zedelijke Wet, en door de geestelijke Wet, terwille van het Goddelijke in dezelve; de mens-duivel wordt geleid door de zelfde Wetten, maar terwille van het zijne in dezelve. De mens-Engel heeft uit den Heer de goede dingen der Kerk lief, welke ook de goede dingen des Hemels zijn, omdat het goede dingen zijn; eender de ware dingen ervan, omdat het ware dingen zijn; uit zichzelf echter heeft hij de goede dingen des lichaams en der wereld lief omdat zij des nuts zijn en omdat zij van den wellust zijn, eender ware dingen die der wetenschappen zijn, maar hij heeft deze en gene dingen schijnbaar vanuit zich lief, daadwerkelijk echter uit den Heer: de mens-duivel echter heeft uit zich ook de goede dingen des lichaams en der wereld lief, omdat zij des nuts zijn en omdat zij van den wellust zijn, eender de ware dingen die der wetenschappen zijn; maar hij heeft deze en gene schijnbaar vanuit zich lief, daadwerkelijk echter vanuit de hel. De mens-Engel is in het vrije, en in het verkwikkelijke zijns harten, als hij het goede doet vanuit het goede, en eveneens als hij het boze niet doet; de mens-duivel echter is in het vrije en in het verkwikkelijke zijns harten, als hij het goede doet vanuit het boze, en eveneens als hij het boze doet. De mens-Engel en de mens-duivel verschijnen aan elkander eender ten aanzien van de uitwendige dingen, maar zij zijn volstrekt oneender ten aanzien van de inwendige dingen; en daarom zijn zij, wanneer de uitwendige dingen door den dood worden afgelegd, volslagen oneender; de een wordt opgevoerd naar den Hemel, en de ander nedergevoerd naar de hel.

1146. En alle ivoren vat en alle vat van kostbaar hout; dat dit betekent de redelijke ware en goede dingen ontwaard, staat vast uit de betekenis van het vat, zijnde het wetenschappelijke, waarover aanstonds; uit de betekenis van het ivoor, zijnde het redelijke ware, waarover ook aanstonds; en uit de betekenis van het kostbaar hout, zijnde het uitnemend goede, aldus het redelijk goede; dit immers is uitnemend, omdat hetzelfde het beste van den natuurlijken mens is; dat het hout het goede betekent, zie men vlak boven in n 1145. Dat het vat het wetenschappelijke is, is omdat al het ware in den natuurlijken mens het wetenschappelijke wordt geheten; dat dit wordt aangeduid met

het vat, is omdat het wetenschappelijke van den natuurlijken mens de samenhouder is van de redelijke en de geestelijke waarheden; deze immers worden, wanneer zij gedacht en doorvat zijn, nedergelegd in het geheugen, en worden wetenschappelijke dingen genoemd; vandaar is het, dat met de vaten in het Woord de erkentissen worden aangeduid, welke voor zover als zij van den natuurlijken mens zijn, nedergelegd in het geheugen van hem, wetenschappelijke dingen zijn. Dat met het ivoor het redelijk ware wordt aangeduid, is omdat met den kameel ²⁴) het natuurlijke in het gemeen wordt aangeduid; vandaar wordt met het ivoor, hetwelk van zijn tand is, en vanuit hetwelk hij macht heeft, voorts omdat het wit is, en eveneens weerstand biedend, het redelijk ware aangeduid, hetwelk het uitnemendste ware van den natuurlijken mens is: dit ware wordt ook aangeduid met het ivoor, of ²⁴ met het ebbenhout, bij Ezechiël: *“Uit de eiken uit Baschan hebben zij uw riemen gemaakt; uw vaarboom hebben zij gemaakt uit ivoor. Vele eilanden waren de koophandel uwer hand, hoornen van ivoor en ebbenhout brachten zij aan tot uw gave”*, xxvii: 6, 15; deze dingen betreffen Tyrus, waarmede de erkentissen van het ware worden aangeduid, door welke de mens het inzicht heeft; deze dingen worden daar beschreven met een schip; de riemen ervan zouden uit eiken, en de vaarboom uit ivoor; de riemen betekenen die dingen des verstands door welke men spreekt, zijnde de dingen van den zinlijken mens; en de vaarboom betekent dat van het verstand vanuit hetwelk men wordt geleid, zijnde het redelijke: dit wordt daar eveneens aangeduid met het ebbenhout dat de eilanden aanbrengen, want de eilanden betekenen diegenen in de Kerk die natuurlijk zijn, maar nochtans redelijk. Bij Amos: *“Die liggen op bedden van ivoor, en zich uitstrekken op hun sponden”*, vi: 4; de redenering vanuit de valse dingen wordt aldus beschreven; de bedden van ivoor zijn de leren alsof vanuit redelijke ware dingen; en zich uitstrekken op sponden is ten gunste van dezelve redeneren vanuit valse dingen. Bij denzelfde: *“Ik zal het winterhuis slaan met het zomerhuis, opdat de huizen van ivoor vergaan, en de grote huizen ophouden”*, iii: 15; met de huizen worden aangeduid de dingen die van het menselijk gemoed zijn, hier die van het natuurlijk gemoed gescheiden van het geestelijk gemoed; met het winterhuis en het zomerhuis worden aangeduid die dingen van den natuurlijken mens welke de zinlijke dingen worden genoemd; en met het huis van ivoor en met het grote huis

24 Het Handschrift heeft *camelum*, waar men *elephantum* zou verwachten. Dit komt meer voor; ook wordt meermalen *ebenum* (ebbenhout) geschreven i.p.v. *eburneum* (ivoor); zie “Hemel en Hel” nr. 325; vandaar hier “ivoor of ebbenhout”.

worden die dingen van den natuurlijken mens welke de redelijke dingen worden genoemd, deze ten aanzien van het ware met het huis van ivoor, en ten aanzien van het goede met het grote huis. Aangezien de mens ten aanzien van de dingen die van zijn gemoed zijn, wordt aangeduid met een huis, werden derhalve oudtijds huizen opgebouwd uit ivoor, zoals men leest aangaande Achab, 1 Kon. xxii: 39, waarmede de mens ten aanzien van het redelijke werd aangeduid. Uit deze dingen blijkt wat er wordt aangeduid met deze dingen bij David: “*Vanuit de paleizen van ivoor hebben zij U verblijd*”, Psalm xlv: 9; deze dingen betreffen den Heer; de paleizen van ivoor zijn de ware dingen vanuit den redelijken mens, aldus de redelijke ware dingen. Dat echter met het ivoren vat en met het vat van kostbaar hout de ontwijde redelijke ware en goede dingen worden aangeduid, is omdat het wordt gezegd van Babylon, waarmede de ontwijdingen van alle dingen van het ware en het goede worden aangeduid.

Voortzetting over het Athanasiaanse Geloof: Dat de mens slechts de recipiënt van het goede en het ware uit den Heer is, en van het boze en het valse uit de Hel, moet worden toegelicht door vergelijkingen, bevestigd door de wetten van de orde en van den invloed, en ten slotte vastgesteld door ondervindingen. Het wordt verlicht door deze vergelijkingen: de zinzetels des lichaams zijn slechts opnemend en doervattend zoals uit zich; de zinzetel van het gezicht, zijnde het oog, ziet de objecten buiten zich alsof het bij dezelve was, terwijl toch de stralen des lichts met de vleugels van den aether de vormen en de kleuren van dezelve aandragen tot het oog, welke vormen door het inwendig gezicht, hetwelk het verstand wordt genoemd, doorvat zijnde in het oog, worden gemonsterd, en volgens het hoedanige ervan worden onderscheiden en gekend. De zinzetel van het oor eender; deze doorvat de klanken, hetzij het woorden zijn, hetzij modulaties, vanuit de plaats vanwaar zij voortvloeien, alsof het daar was, terwijl toch de klanken invloeien van buitenaf, en worden doorvat door het verstand van binnen in het oor. De zinzetel van den reuk desgelijks; deze eveneens doorvat van binnenuit dat wat van buitenaf invloeit, somtijds uit de verte. De zinzetel van den smaak wordt ook opgewekt door de eetwaren, welke van buitenaf in de tong glijden. De zinzetel van den tast voelt niet tenzij er aanraking is. Deze vijf zinzetels des lichaams voelen vanuit den invloed van binnen uit de dingen die invloeien van buitenaf; de invloed van binnenuit is vanuit de geestelijke wereld,

en de invloed van buitenaf is vanuit de natuurlijke wereld. Met deze dingen stemmen in de Wetten die zijn ingegrift aan de natuur van alle dingen, zijnde deze: 1. Dat niets ontstaat, blijft bestaan, wordt gedreven en bewogen uit zich maar uit iets anders; waaruit volgt, dat alles ontstaat, blijft bestaan, wordt gedreven en bewogen uit een Eerste Die niet uit een ander is, maar in zich de levende kracht, zijnde het leven. 2. Dat niets kan worden gedreven en bewogen, tenzij het is in het midden tussen twee krachten, waarvan de ene ageert en de andere reageert, aldus tenzij de ene ageert van de ene zijde, en de andere van de andere zijde: voorts tenzij de ene ageert van binnenuit, en de andere van buitenaf. 3. En omdat die twee krachten als zij rusten, een evenwicht maken, zo volgt dat niets kan worden gedreven en bewogen tenzij het in het evenwicht is, en dat wanneer het wordt gedreven, het buiten hetzelfde is; voorts dat elke daad en beweging zoekt terug te keren tot het evenwicht. 4. Dat alle activiteiten veranderingen van den staat en variaties van den vorm zijn, en dat deze zijn vanuit gene. Onder den staat in den mens verstaan wij diens liefde, en onder de veranderingen van staat de aandoeningen der liefde; onder den vorm in den mens verstaan wij diens inzicht, en onder de variaties van den vorm de denkingen; deze zijn ook vanuit gene.

II47. En van brons en van ijzer; dat dit betekent alle natuurlijke goede en ware dingen ook ontwijd, staat vast uit de betekenis van het brons, zijnde het natuurlijk goede, waarover n. 70; en uit de betekenis van het ijzer, zijnde het natuurlijk ware, waarover n. 176. Maar omdat zulke dingen hier worden aangevoerd die van den natuurlijken mens zijn, moet men weten dat het natuurlijke van den mens drievuldig is: zedelijk, natuurlijk en zinlijk; het redelijke is het hoogste daar, het zinlijke is het laagste daar, en het natuurlijke is het midden; het echte redelijke is vanuit den invloed vanuit de geestelijke wereld; het zinlijke is vanuit den invloed vanuit de natuurlijke wereld; het middelste natuurlijke is òf redelijk, òf het is zinlijk. Dat hetzelfde Drievuldig is, kan vaststaan uit de mensen, die, als zij in de wereld zijn, òf redelijk zijn, òf zinlijk, of tusseninliggend; vanuit de doorvatting der burgerlijke, zedelijke en geestelijke wetten vooral blinkt op wie het zijn; zij die vanuit de rede goed denken, oordelen en besluiten, zijn redelijk; dezen denken eveneens verheven boven de stoffelijke dingen; zij echter die zinlijk zijn, denken vanuit de stoffelijke dingen en in dezelve, en dat wat zij vanuit de denking spreken, is slechts vanuit het geheugen; en omdat die twee graden bestaan, bestaat er ook

de tussenliggende, welke de natuurlijke wordt genoemd. Hoedanig zij zijn kan ook worden gekend aan het verstand van het Woord; de redelijken putten vanuit den zin der letter zulke dingen die der leer zijn; de zinliken blijven alleen in de letter, en zij besluiten niet iets innerlijk vanuit dezelve. De zelfden worden ook gekend in de geestelijke wereld, aangezien er even zovele graden van natuurlijke mensen in den laatsten Hemel zijn; de laatsten zijn zinlijk, de hoogsten daar zijn redelijk; maar over dezen elders meer. Dat de natuurlijke ware en goede dingen, welke worden aangeduid met het ijzer en het brons, door Babylon ook zijn ontviwd, blijkt uit de ontviwing van den zin der letter des Woords daar; de zin der letter des Woords is natuurlijk.

Voortzetting over het Athanasiaanse Geloof: Maar over deze zaak moet ook worden gesproken uit ondervinding. De Engelen der hogere Hemelen voelen en doorvatten klaarblijkend, dat zij de goede en de ware dingen hebben vanuit den Heer, en dat zij hoegenaamd niets van het goede en het ware hebben vanuit zich: wanneer zij worden teruggebracht in den staat van hun eigene, hetgeen om beurten geschiedt, zo voelen en doorvatten zij ook klaarblijkend, dat zij het boze en het valse, welke van hun eigene zijn, vanuit de Hel hebben. Zekere Engelen vanuit den laagsten Hemel, die niet begrepen dat het boze en het valse vanuit de Hel zijn, ter oorzaak hiervan dat zij in de wereld hadden erkend dat zijzelf in de boze dingen waren vanuit geboorte en vanwege het daadwerkelijk leven, werden voortgeleid in helse gezelschappen van het ene tot het andere; in elk ervan dachten zij als zij daar waren, geheel en al zoals de duivels daar dachten, en anders in het ene dan in het andere; zij dachten dan tegen de goede en de ware dingen; gezegd werd tot hen dat zij vanuit zich zouden denken, aldus anders; maar zij antwoordden dat zij het geenszins konden; daaruit begrepen zij dat de boze en de valse dingen uit de Hel invloeiden. Iets eenders geschiedt met velen die geloven en daaraan blijven vasthouden dat het leven in hen is. Soms geschiedt het ook dat de gezelschappen waaraan zij zijn vastgebonden, van hen worden gescheiden; en wanneer zij van deze zijn gescheiden, kunnen zij niet denken, noch willen, noch spreken, noch handelen; zij liggen terneder zoals pas geboren kinderen; zodra zij echter tot hun gezelschappen worden teruggebracht, herleven zij; een ieder immers, zowel de mens als de geest en de Engel, is ten aanzien van zijn aandoeningen en de denkingen daaruit aan gezelschappen vastgebonden, en handelt

één met dezelve; vandaar is het dat allen zodanig als zij zijn, worden gekend aan de gezelschappen „waarin zij zijn. Uit deze dingen blijkt, dat het hoedanige des levens in hen van buitenaf invloeit. Wat mij aangaat, ik kan betuigen, dat ik vijftien jaar lang klaarblijkend heb doorvat, dat ik niet wat ook dacht en wilde uit mij, voorts dat al het boze en valse invloede vanuit helse gezelschappen, en dat al het goede en ware invloede vanuit den Heer: deswege zeiden sommige geesten, dat bemerkende, dat ik niet leef; en het werd gegeven dezen te antwoorden dat ik meer leef dan zij, omdat ik den invloed van het goede en het ware uit den Heer voel, en de verlichting zie en doorvat; en dat ik vanuit den Heer de boze en de valse dingen uit de Hel doorvat, niet slechts dat de boze dingen daaruit zijn, maar ook uit wie; en eveneens is het gegeven met hen te spreken, hen te berispen, en hen met hun boze en valse dingen te verwerpen, van dewelke ik zo werd bevrijd: en verder werd het gegeven te zeggen dat ik nu weet dat ik leef, en voordien niet zo: vanuit deze dingen ben ik ten volle overtuigd, dat al het boze en valse is vanuit de Hel, en al het goede en ware, te zamen met de doorvatting *ervan*, is vanuit den Heer; en bovendien dat ik het vrije had, en vandaar de doorvatting zoals uit mij. Dat vanuit de Hel al het boze en valse is, werd mij ook met mijn ogen te zien gegeven; er verschijnen boven de Hellen als het ware vuren en roken; de boze dingen zijn vuren, en de valse dingen zijn roken; die worden aanhoudend daarvan uitgewasemd en rijzen daaruit op; en de geesten die in het midden tussen den Hemel en de Hel verblijven, worden volgens hun liefden door dezelve aangedaan. In het kort zal ook worden gezegd, hoe het boze en het valse kunnen uitvloeien vanuit de Hel, terwijl er toch niet dan één agerende kracht is, zijnde het leven hetwelk God is; dit is eveneens onthuld; gezegd werd een Ware vanuit het Woord met een grote stem vanuit den Hemel, hetwelk neervloede tot de Hel, en door dit tot het laagste ervan; en gehoord werd dat dit ware in de nedervloeiing geleidelijk en bij graden werd verkeerdt in het valse, en ten slotte in zulk een valse, dat het geheel en al tegengesteld was aan het Ware, en toen was het in de laagste Hel. Dat het zo werd verkeerdt, was ter oorzaak hiervan dat alles wordt opgenomen volgens den staat en den vorm; vandaar werd het ware in omgekeerde vormen, zodanig als zij in de Hel zijn, onder het invloeien geleidelijk omgekeerd en veranderd in een aan het ware

tegenovergesteld valse. Daaruit bleek eveneens hoedanig de Hel is van het hoogste tot het laagste: voorts dat er niet dan één agerende kracht is, zijnde het leven hetwelk de Heer is.

II48. En van marmer: dat dit betekent en het zinlijk ware ontwijd, staat vast uit de betekenis van het marmer, zijnde het zinlijke, hetwelk het laatste is van het leven der denking en des wils van den mens; dat dit met het marmer wordt aangeduid, is omdat de steen het ware in laatsten betekent, in het bijzonder den schijn van het ware; gezegd wordt marmer in plaats van steen, omdat de schijn van het ware in de Kerk vanuit het Woord wordt verstaan; dat het laatste ware, hetwelk zinlijk wordt genoemd, ook ontwijd is, blijkt uit de aanbidding van de graven, de beenderen en de lijken dergenen die zij heiligen noemen, welke evenwel rotte dingen zijn, en overeenstemmen met de helse dingen; hiervan zou de zin zelf van het lichaam een afkeer hebben, indien zij niet de heilige dingen tot daaraan toe hadden ontwijd.

Voortzetting over het Athanasiaanse Geloof: Dat de mens nochtans schuldig is, volgt uit de bovengezegde dingen, en eveneens uit de dingen die over het leven hetwelk God is, en die bij den mens uit God zijn, eerder zijn bevestigd, en eveneens uit de aangevoerde Wetten, welke waarheden zijn. Dat den mens het boze wordt toegerekend, is omdat het hem gegeven is, en aanhoudend gegeven wordt, te voelen en te doorvatten alsof het leven in hem is; en omdat hij in dien staat is, is hij ook in het vrije en in het vermogen van te handelen zoals uit zich; dit vermogen in zich beschouwd, en dat vrije in zich beschouwd, wordt hem niet afgenomen, omdat hij geboren is als mens, die tot in het eeuwige zal leven; het is krachtens dat vermogen en krachtens dat vrije, dat hij zoals vanuit zich en het goede en het boze kan opnemen: en omdat de mens in het midden tussen den Hemel en de Hel wordt gehouden, geeft de Heer hem ook te kennen dat het goede is uit Hem, en dat het boze is uit den duivel; voorts door de ware dingen in de Kerk, wat het goede is, en wat het boze wanneer de mens die dingen kent, en het uit den Heer wordt gegeven die dingen te denken, ze te willen, ze te spreken en te doen zoals uit zich, en dit aanhoudend door invloed, wordt hij vandaar schuldig, indien hij niet opneemt. Maar de mens heeft voornamelijk daarvandaan de begoocheling, dat hij niet weet, dat het vrije van hem, en het vermogen van handelen zoals uit zich, is vanuit den invloed des levens uit den Heer in het binnenste van hem, en dat die invloed hem niet wordt afgenomen,

omdat hij is geboren als mens, die dat binnenste heeft; maar dat de invloed des levens uit den Heer in de opnemende vormen die onder dat binnenste zijn, waarin en waar het Verstand en de Wil zetelen, wordt gevariëerd volgens de opneming van het goede en het ware, ja zelfs dat die invloed wordt verminderd, en eveneens weggenomen, volgens de opneming van het boze en het valse: in één woord, het leven hetwelk maakt dat de mens een mens is, en wordt onderscheiden van de brute dieren, en hetwelk in zijn binnenste is, en derhalve universeel handelende in de lagere dingen, vanuit hetwelk hij het vrije heeft, en het vermogen van denken, willen, spreken en doen, is voortdurend uit den Heer bij hem; maar het verstand en de wil des mensen daaruit of vanuit hetzelfde, wordt veranderd en gevariëerd volgens de opneming; de mens leeft in het midden tussen den Hemel en de Hel, en het verkwikkelijke der liefde van het boze en daaruit van het valse vloeit in hem vanuit de Hel in, en het verkwikkelijke der liefde van het goede en daaruit van het ware vloeit in hem uit den Heer in, en hij wordt bestendig gehouden in den zin en de doorvatting van het leven zoals uit zich, en daardoor wordt hij ook bestendig gehouden in het vrije van het ene of het andere te verkiezen, en in het vermogen van het ene of het andere op te nemen; voor zoveel hij dus het boze en het valse verkiest en opneemt, voor evenzoveel wordt hij uit dat midden afgevoerd naar de Hel, en voor zoveel hij het goede en het ware verkiest, voor evenzoveel wordt hij uit dat midden heengevoerd tot den Hemel. De staat des mensen is van scheppingswege deze, dat hij wete dat het boze uit de Hel is, en het goede uit den Heer is, en dat hij dezelve doorvatte in zich zoals uit zich; en als hij het doorvat, dat hij het boze verwerpe tot de Hel, en het goede opneme met de erkenning dat het uit den Heer is; wanneer hij dit en dat doet, dan eigent hij zich niet het boze toe, en maakt hij het goede niet tot verdienste. Maar ik weet dat het er velen zijn, die dit niet begrijpen, en die het ook niet willen begrijpen, maar laten zij nochtans aldus bidden *,Dat de Heer bij voortduur bij hen zij en de aangezichten tot hen heffe en kere, hen lere, verlichte en lejde, aangezien 4 vanuit zich niets van het goede kunnen doen, en hun geve dat zij mogen leven; en dat de duivel hen niet verleide, en aan hun harten de boze dingen ingeve, wetende dat als zij niet door den Heer worden geleid, de duivel leidt, en boze dingen van elk geslacht inblaast, zoals haten, wraken,*

*geslepenheden, arglisten, zoals de slang vergiften inblaast; hij is immers aanwezig, spoort aan, en klaagt bij voortduur aan; en waar hij een hart ontmoet dat van God is afgekeerd, treedt hij binnen, woont daar, en trekt de ziel naar de hel: bevrijd ons, o Heer*²⁵. Deze dingen vallen samen met die welke boven zijn gezegd, want de Hel is de duivel; zo wordt nochtans erkend dat de mens of wordt geleid door den Heer, of wordt geleid door de Hel, aldus dat hij in het midden is. Men zie hetgeen over deze zaak boven in n. 1134 is gezegd.

1149. Vers 13. *En kaneel en reukwerken, en zalf en wierook, en wijn en olie, en meelbloem en tarwe, en lastdieren en schapen, en paarden en koetswagens, en slaven en zielen der mensen.* En kaneel en reukwerken, betekent den eredienst vanuit de hemelse liefde, ontwijd: en zalf en wierook, betekent den eredienst vanuit de geestelijke liefde, ontwijd: en wijn en olie, betekent den eredienst vanuit de ware en de goede dingen die vanuit hemelsen oorsprong zijn, ontwijd: en meelbloem en tarwe, betekent den eredienst vanuit de ware en goede dingen die vanuit geestelijken oorsprong zijn, ontwijd: en lastdieren en schapen, betekent den eredienst vanuit de ware en de goede dingen die vanuit geestelijk-natuurlijken oorsprong zijn, ontwijd: en paarden en koetswagens, betekent den eredienst vanuit de ware en de goede dingen die vanuit redelijken oorsprong zijn, ontwijd: en slaven en zielen der mensen, betekent den eredienst vanuit de ware en de goede dingen die vanuit natuurlijk-zinlijken oorsprong zijn, ontwijd.

1150. En kaneel en reukwerken; dat dit betekent den eredienst vanuit de hemelse liefde, ontwijd, staat vast uit de betekenis van de kaneel, zijnde het goede der hemelse liefde, waarover aanstonds; en uit de betekenis van het reukwerk of geurwerk, zijnde het ware der hemelse ²⁵) liefde, welk ware, omdat het is vanuit het goede der hemelse liefde, het goede der wijsheid is. Dat het is de eredienst vanuit de hemelse liefde, is omdat in dit Vers de dingen worden opgesomd die van den eredienst zijn, in het varige Vers echter werden de dingen opgesomd die der leer zijn; dat de dingen die van den eredienst zijn, hier worden aangeduid, kan vaststaan uit de volgende dingen, en het kan worden gezien hieruit, dat er zo vele soorten worden opgesomd, hetgeen niet gebeurd zou zijn, indien met dezelve niet werd beschreven dat alle dingen van den eredienst van eersten tot laatsten zijn ontwijd. De leer en de eredienst worden daardoor onderscheiden dat de leet leert hoe God moet worden vereerd, en hoe de mens zal Teven om terug te treden van de

25 In het Handschrift is *coelestis* (hemelse) doorgeschrapt.

hel en toe te treden tot den Hemel; de eredienst echter doet die dingen, want de eredienst is zowel mondelijk als daadwerkelijk. Dat de kaneel de hemelse liefde betekent, is omdat zij allervoortreffelijkst van aroma is, en derhalve vanuit dezelve tezamen met andere aromatische dingen de olie der zalving der heiligheid werd bereid; men zie Exod. xxx: 23, 24; en met de olie der zalving der heiligheid werd de Goddelijke Liefde aangeduid, en met de aromatische dingen, welke waren edele myrrhe, aromatische kaneel, geurige kalmoes, en kassie, werd de Goddelijke Wijsheid aangeduid, welke tezamen met de olijfolie de Goddelijke Wijsheid verenigd met de Goddelijke Liefde des Heren betekenden; dat met die aromatische dingen de Goddelijke Wijsheid werd aangeduid, is omdat met den geur de doorvatting wordt aangeduid, en de doorvatting is der wijsheid: omdat dit werd aangeduid met de olie der zalving, werden derhalve daarmee alle dingen geheiligd die zouden dienen voor den eredienst, zoals het Altaar, de Tent der samenkomst, de Ark met het Verzoendeksel en de Cherubim, voorts de klederen der heiligheid van Aharon, en eveneens Aharon zelf: daaruit blijkt, dat de kaneel het hemels goede betekent, en dat de reuk- of geurwerken zulke dingen betekenen die vanuit dat goede voortgaan, welke alle tetrekking hebben op het ware, en het ware in zijn vorm is de wijsheid; dit ware wordt, omdat het het wezen trekt vanuit het goede der hemelse liefde, het goede der wijsheid genoemd. Dat de eredienst vanuit die liefde is ontwijd, staat vast uit de dingen die over de ontwijding van alle dingen der leer eerder zijn gezegd; en wanner alle dingen der leer zijn ontwijd, zijn ook alle dingen van den eredienst ontwijd, want de eredienst is vanuit de leer en volgens haar.

Voortzetting over het Athanasiaanse Geloof: De vierde Wet der Goddelijke Voorzienigheid is *dat het Verstand en de Wil niet in het minst worden gedwongen, aangezien elk gedwongene door een ander het vrije wegneemt: maar dat de mens zelf zich dwinge; want zichzelf dwingen is vanuit het vrije.* Het vrije des mensen is van diens wil; vanuit den wil is het in de denking des verstands, en door deze is het in de spraak des monds, en in de handeling des lichaams: de mens immers zegt als hij iets vanuit het vrije wil: Dit wil ik denken, dit wil ik spreken, en dit wil ik doen. Vanuit het vrije van den wil heeft eveneens de mens het vermogen van denken, spreken en handelen; de wil geeft dat, omdat het vrije het geeft. Aangezien het Vrije is van des mensen wil, is het eveneens van diens liefde; niet iets anders bij den mens maakt het vrije, dan de liefde welke van zijn wil is; de oorzaak hiervan is deze, dat de liefde het leven des mensen is;

de mens immers is zodanig als zijn liefde is; derhalve gaat dat wat voortgaat vanuit de liefde des wils van hem, voort vanuit zijn leven. Daaruit blijkt, dat het vrije van des mensen wil is, van zijn liefde is, en van zijn leven is; bijgevolg, dat het één maakt met het eigene, en met de natuur en de inhorst van hem. Omdat nu de Heer wil, dat al wat uit Hem tot den mens komt, den mens zoals van hem worde toegeëigend, want anders zou in den mens niet het wederkerige zijn waardoor de verbinding is, is het derhalve een Wet der Goddelijke Voorzienigheid, dat het verstand en de wil van den mens niet in het minst door een ander worden gedwongen; wie immers kan niet het boze en het goede denken en willen, tegen de wetten en met de wetten, tegen den koning en met den koning, ja zelfs tegen God en met God? Maar het is hem niet geoorloofd alle dingen te spreken en te doen die hij denkt en wil; het zijn de vreesen die de uitwendige dingen dwingen, maar zij dwingen niet de inwendige dingen; de oorzaak hiervan is deze, dat de uitwendige dingen moeten worden hervormd door de inwendige, en niet de inwendige dingen door de uitwendige; het inwendige immers vloeit in het uitwendige in, en niet omgekeerd: de inwendige dingen zijn ook van des mensen geest, en de uitwendige dingen zijn van zijn lichaam; en omdat de geest van den mens moet worden hervormd, wordt derhalve deze niet gedwongen. Maar nochtans zijn er vreesen die de inwendige dingen of den geest van den mens dwingen, maar geen andere dan de vanuit de geestelijke wereld invloeiende vreesen, en deze zijn enerzijds de vreesen voor de straffen der hel, en anderzijds voor het geen genade vinden bij God; maar de vrees voor de straffen der hel is het uitwendige der denking en des wils; de vrees echter voor geen genade vinden bij God is het inwendige van dezelve, en zij is een heilige vrees, welke zich toevoegt aan en verbindt met de liefde, waarmede zij tenslotte één wezen maakt; zij wordt zoals hij die iemand liefheeft, dien hij vanuit de liefde vreest te kwetsen.

1151. En zalf en wierook; dat dit betekent den eredienst vanuit de geestelijke liefde, ontwijjd, staat vast uit de betekenis van de zalf, zijnde het goede der geestelijke liefde, waarover aanstonds; en uit de betekenis van den wierook, zijnde het ware van het geestelijk goede, waarover n. 491: dat het de geestelijke liefde is die met de zalf en den wierook wordt aangeduid, is omdat de rokingen met dezelve geschieden, en de rokingen vanuit welriekenden rook welke vanuit het heilig vuur in de wierookvaten opklom, betekenden de geestelijke

liefde; de geestelijke liefde is de liefde jegens den naaste, welke een maakt met de liefde der nutten. Er is een tweetal liefden des Hemels, en vandaar een tweetal liefden der Kerk, vanuit welke de Heer wordt vereerd: de hemelse liefde, zijnde de liefde tot den Heer, en de geestelijke liefde, zijnde de liefde jegens den naaste; de eerstgenoemde liefde wordt aangeduid met de kaneel en de geurwerken, de laatstgenoemde met de zalf en den wierook; alle eredienst ook is vanuit de liefde; een eredienst die niet vanuit de ene of de andere liefde is, is geen eredienst; hij is slechts een uitwendige daad, waarin niets van de Kerk van binnen is. Dat de rokingen den eredienst vanuit de geestelijke liefde hebben betekend, zie men in n. 324, 491, 492, 494, 567. Met de zalf wordt datgene aangeduid wat vanuit aromatische dingen is vervaardigd, vanuit dewelke de rokingen geschieden, zoals kan vaststaan uit deze dingen bij Mozes: *“Neem tot u welriekende aromaten, stacte en aniche en galban, welriekend, en zuiveren wierook; en maken zult gij dat tot een reukwerk, een zalf, het werk des apothekers, gezouten, zuiver, heilig; en gij zult van hetzelfde heel klein stelen, en gij zult geven daarvan vóór de Getuigenis in de Tent der samenkomst, waarheen ik met u samenkomen zal daar; het heilige der heiligen zal het u zijn”*, Exod. xxx: 34 tot 37; waar al die dingen tezamen de zalf des apothekers warden genoemd; en deze dingen zijn afzonderlijk ontvouwd in DE HEMELSE VERBORGENHEDEN. n. 10289 tot 10308.

Voortzetting over het Athanasiaanse Geloof. Er is het helse Vrije en er is het hemelse Vrije; het helse Vrije is het waarin de mens wordt geboren uit de ouders, en het is het hemelse Vrije waarin de mens wordt hervormd door den Heer. Vanuit het helse Vrije heeft de mens den wil van het boze, de liefde van het boze, en het leven van het boze; vanuit het hemelse Vrije echter heeft de mens den wil van het goede, de liefde van het goede, en het leven van het goede; want, zoals eerder is gezegd: de wil, de liefde en het leven van den mens maakt één met zijn Vrije. Die Vrijen zijn aan elkander tegenovergesteld, maar het tegenovergestelde verschijnt niet, tenzij voor zoveel als de mens in het ene is en niet in het andere. Doch uit het helse Vrije in het hemelse Vrije komen kan de mens niet tenzij hij zichzelf dwingt: zichzelf dwingen is het boze wederstaan en tegen hetzelfde strijden zoals uit zichzelf, maar nochtans den Heer om hulp smeken; aldus strijdt de mens uit het Vrije hetwelk is vanuit den Heer innerlijk in hem, tegen het Vrije hetwelk is uit de Hel uiterlijk in hem. Het schijnt hem toe, wanneer hij in den strijd is, dat het niet het Vrije is vanuit hetwelk hij strijdt, maar alsof het

gedwongen is, omdat het is tegen dat Vrije hetwelk hem medegeboren is; doch nochtans is het het Vrije, aangezien hij anders niet zou strijden zoals vanuit zich. Maar het innerlijk Vrije vanuit hetwelk hij strijdt, verschijnende als gedwongen, wordt daarna gevoeld als het Vrije; het wordt immers zoals onwillekeurig, spontaan en als het ware ingeboren; vergelijkenderwijze zoals iemand de hand dwingt tot schrijven, tot fabriceren, tot de snaren aanslaan, of bij een zwaardvechter om te kampen, waarna de handen en armen zoals vanuit zich en uit eigen beweging die dingen handelen: hij is immers dan in het goede, omdat hij uit het boze wèg is, en de Heer leidt. Wanneer de mens zich dwingt tegen het helse Vrije, dan ziet en doorvat hij, dat het helse Vrije het slaafse is, en dat het hemelse Vrije het vrije zelf is, omdat het vanuit den Heer is. De zaak in zich is zodanig dat voor zoveel de mens zich dwingt door de boze dingen te wederstaan, voor evenzoveel de helse gezelschappen van hem worden verwijderd met wie hij één handelt, en door den Heer wordt binnengeleid in hemelse gezelschappen, met wie hij één handele. Omgekeerd blijft de mens, indien hij zichzelf niet dwingt om de boze dingen te wederstaan, in dezelve. Dat het zo is, is mij door meerdere ondervinding in de geestelijke wereld bekend gemaakt; voorts ook dat door gedwongen worden, hetgeen geschiedt door straffen, en daarna door de vrees ervoor, het boze niet terugreedt.

1152. En wijn en olie; dat dit betekent den eredienst vanuit de ware en de goede dingen die vanuit hemelsen oorsprong zijn, ontwijd, staat vast uit de betekenis van den wijn, zijnde het ware, waarover aanstonds; en uit de betekenis van de olie, zijnde het goede vanuit hemelsen oorsprong, waarover n. 375; dat de wijn het ware vanuit hemelsen oorsprong betekent, is omdat hij hier wordt verbonden met de olie, zijnde het goede vanuit dien oorsprong; er zijn immers in dit Vers, zoals in het vorige, paren, waarvan het ene iets zodanigs betekent dat van het ware is, en het andere dat wat van het goede is, het ene en het andere vanuit den zelfden oorsprong; daaruit volgt, dat de wijn het ware vanuit den hemelsen oorsprong betekent, omdat de olie het goede vanuit dien oorsprong betekent; dat de wijn in het Woord het ware betekent, of het geestelijk goede, zie men in n. 376; het ware immers vanuit hemelsen oorsprong valt samen met het geestelijk goede; eender is het gesteld met de olie; deze betekent, wanneer de olie der zalving der heiligheid wordt verstaan, het goede der hemelse liefde; doch zij betekent, wanneer de olie

wordt verstaan waarmede zij zich bij de feestelijkheden zalfden, het goede der geestelijke liefde.

Voortzetting over het Athanasiaanse Geloof. Gezegd is dat het een Wet der Goddelijke Voorzienigheid is, dat de mens zelf zich dwinge, en daaronder wordt verstaan, dat hij zich dwinge weg van het boze; niet wordt echter verstaan dat hij zich dwinge tot het goede; zich dwingen wèg van het boze immers bestaat, niet echter tot het goede dat in zich goed is: indien immers de mens zich tot het goede dwingt, en zich niet dwong wèg van het boze, handelt hij het goede niet uit den Heer, maar uit zich; hij dwingt zich immers tot dat òf terwille van zich, òf terwille van de wereld, of terwille van het loon, òf vanuit vrees; dit goede is in zich het goede niet, omdat hetzelfde den mens zelf, of de wereld, of het loon inheeft als einddoel, niet echter het goede zelf, aldus ook niet den Heer; en de vrees maakt niet dat het goede het goede is, maar de liefde. Tot voorbeeld diene zich dwingen om den naaste wèl te doen, om aan de armen te geven, om aan de Tempels te geven, om gerechtigheid te doen, bijgevolg om de naastenliefde en om de waarheid te doen; als de mens zich niet had gedwongen wèg van de boze dingen en dezelve daardoor had verwijderd, zo zou het zijn zoals een palliatieve genezing, waardoor de ziekte of de zweer aan den buitenkant wordt geheeld; en het is of een echtbreker zich dwingt om als een kuise op te treden, een hoogmoedige om als een nederige op te treden, en een bedrieger als een oprechte, door daden in de uitwendige dingen. Wanneer echter de mens zich dwingt wèg van de boze dingen, dan zuivert hij zijn inwendige; wanner dit gezuiverd is, doet hij het goede vanuit het Vrije, en hij dwingt zich niet om dat te doen: voor zoveel immers de mens zich dwingt wèg van het boze, voor evenzoveel komt hij in het hemels Vrije, en vanuit dit Vrije is elk goede dat in zich goed is, tot hetwelk derhalve de mens zich niet dwingt. Het schijnt alsof zich dwingen wèg van het boze en zich dwingen tot het goede samenhangen, maar zij hangen niet samen. Vanuit bewezen ondervinding weet ik, dat verscheidenen zich tot goede dingen hebben gedwongen, maar niet wèg van de boze dingen; doch toen deze werden onderzocht, werd bevonden, dat de boze dingen uit het innerlijke aan de goede dingen kleefden, weswege hun goede dingen werden vergeleken met afgoden, en met nabootsingen, vervaardigd òf van leem òf van mest: en gezegd

werd dat dezulken geloven met verheerlijking en met giften God te winnen, ook vanuit een onzuiver hart. Evenwel dwingt de mens zich voor de wereld tot goede dingen, hoewel niet wèg van de boze dingen, aangezien hij daar deswege wordt beloond; in de wereld immers wordt het uitwendige beschouwd, en zelden het inwendige; doch voor God anders.

1153. En meelbloem en tarwe; dat dit betekent den erediens vanuit de ware en de goede dingen die vanuit geestelijken oorsprong zijn, ontwijd, staat vast uit de betekenis van de meelbloem, zijnde het ware vanuit geestelijken oorsprong, waarover aanstonds; en uit de betekenis van de tarwe, zijnde het goede vanuit geestelijken oorsprong, waarover n. 374, 375; dat deze eveneens den erediens betekenen, is omdat uit dezelve het spijsoffer [*minchab*] werd vervaardigd, hetwelk tezamen met de slachtoffers op het Altaar werd verbrand, eender de wijn en de olie; de spijsoffers immers werden met olie vervaardigd, en de plengoffers met wijn; en eveneens werden zij vanuit de opbrengst ervan verblijd in de Feesten, welke terwille van de inzamelingen ervan waren ingesteld. Dat de meelbloem of het fijne meel het ware vanuit het geestelijk goede betekent, is omdat het gemaakt is uit tarwe, waarmede het geestelijk goede wordt aangeduid, zoals het ware ontstaat vanuit het goede. Aangezien dit ware der Kerk werd aangeduid met de meelbloem, werd het derhalve verordineerd een hoeveelheid ervan te nemen in de koeken welke spijsoffers werden genoemd, die tezamen met de slachtoffers op het Altaar werden geofferd, waarover Exod. xxix; Levit. v, vi, vii, xxiii; Num. xviii, xxviii, xxix; voorts een hoeveelheid van meelbloem in de toonbroden, Levit. xxiii: 17; Hfdst. xxiv: 5. Het werd immers bevolen dat het spijsoffer *hetwelk op het Altaar moest worden geofferd, zou worden bereid uit meelbloem, en daarop olie en wierook*. Levit. ii: 1. Omdat dit met de meelbloem werd aangeduid, zeide derhalve Abraham toen hij sprak met de drie Engelen, tot Sarah zijn echtgenote: *“Haast u, kneed drie maten meel van meelbloem, en maak koeken”*, Gen. xviii: 6. Met de meelbloem wordt ook het ware van het goede vanuit geestelijken oorsprong aangeduid bij Ezechiël: *“Meelbloem, honing en olie at gij, weswege gij uitermate zeer schoon zijt geworden, en gedijde tot aan het koninkrijk toe. Mijn brood hetwelk ik u gaf, meelbloem, honing en olie, waarmede ik u spijsde, gij hebt het gegeven vóór de afgoden tot een reuk der rust”*, xvi: 13, 19; deze dingen betreffen Hierosolyma, waarmede de Kerk wordt aangeduid ten aanzien van de leer, en in dat Hoofdstuk wordt beschreven hoedanig zij was geweest in den aanvang, en hoedanig zij is geworden daarna; met de meelbloem en de olie wordt het ware en het goede vanuit geestelijken oorsprong aangeduid, en met den honing het

goede vanuit natuurlijken oorsprong; daarmee dat zij uitermate zeer schoon is geworden, wordt aangeduid inzichtsvol en wijs; daarmee dat zij gedijde tot het koninkrijk, betekent totdat zij Kerk werd; het koninkrijk is de Kerk; met dezelve geven aan de afgoden tot een reuk der rust, wordt aangeduid de afgodische eredienst waarin de ware eredienst der Kerk daarna werd verkeerd. Met het meel echter vanuit gerst wordt het ware vanuit natuurlijken oorsprong aangeduid; de gerst immers betekent het natuurlijk goede, zoals de tarwe het geestelijk goede; zoals bij Jesaja: *“Neem een molen, en maal meel; ontbloom u”*, XLVII: 2; deze dingen betreffen Babel; en met een molen nemen en meel malen, wordt aangeduid de ware dingen des Woords vervalsen; en met zich ontbloten wordt aangeduid de goede dingen des Woords echtbreken. Bij Hoschea: *“Zij zaaien wind en maaien een wervelwind; het staande gewas is niet voor haar, het uitspruitsel zal geen meel maken; en indien het misschien zalgemaakt hebben, de vreemden zullen het eten”*, VIII: 7. Ook hier wordt met het meel het ware vanuit natuurlijken oorsprong aangeduid.

Voortzetting over het Athanasiaanse Geloof: De Vijfde Wet der Goddelijke Voorzienigheid is: dat de mens vanuit den zin en de doorvatting in zich, niet wete op welke wijze het goede en het ware uit den Heer, en hoe het boze en het valse invloeit uit de Hel; noch dat hij zie hoe de Goddelijke Voorzienigheid werkt voor het goede tegen het boze; zo immers zou de mens niet vanuit het vrije volgens de rede handelen zoals uit zich; het is genoeg dat hij wete en erkenne de dingen vanuit het Woord en vanuit de leer der Kerk. Dit wordt verstaan onder des Heren woorden bij Johannes:” De Geest blaast waarheen hij wil, en gij hoort zijn stern, doch gij weet niet waarvandaan hij komt of waar hij heengaat: zo is een elk die verwekt is uit den geest”, III: 8; en eveneens onder deze woorden bij Markus: Het Koninkrijk Gods is gelijk een mens die zaad voortwerpt op de aarde, slaapt daarna, en opstaat nacht en dag; het zaad echter spruit uit en groeit terwijl hij het zelf niet weet; vanzelf immers draagt de aarde vrucht, eerst het kruid, daarna de aar, ten slotte het voile koren in de aar; en wanneer de vrucht is voortgebracht, zendt hij de sikkel daarin, omdat de oogst daar is”, n. 26 tot 29. Dat de mens niet doorvat de werking der Goddelijke Voorzienigheid in zich, is omdat dit zijn vrije wegneemt, en vandaar het vermogen van denken zoals uit zich, en daarmee ook al het verkwikkelijke des levens; aldus zou de mens zijn zoals een automaat, waarin niet het wederkerige is, en waardoor er verbinding is; en eveneens zou

hij slaafs en niet vrij zijn. Dat de Goddelijke Voorzienigheid zó verborgen gaat, dat nauwelijks enig voetspoor ervan verschijnt, hoewel zij de meest afzonderlijke dingen der denking en des wils van den mens, welke zijn eeuwigen staat beogen, bewerkt, daarvan is de voornaamste oorzaak deze, dat de Heer aanhoudend wil aan den mens Zijn Liefde ingeven, en door die Zijn Wijsheid, en zo hem scheppen in Zijn beeld; daarom is de werking des Heren in de liefde van den mens, en uit die in het verstand van hem; en niet omgekeerd: de liefde met haar aandoeningen, welke veelvoudig en ontelbaar zijn, worden door den mens niet doorvat dan met een meest gemenen zin, en vandaar zo luttel, dat hij nauwelijks iets ervan doorvat, en toch moet de mens van de ene aandoening der liefden in de andere geleid worden volgens het verband waarin zij krachtens de orde zijn, opdat hij hervormd en gezaligd kan worden, hetgeen onbegrijpelijk is niet slechts voor den mens, maar ook voor den Engel: Indien de mens iets van die verborgenheden te weten kwam, zou hij niet daarvan kunnen worden afgehouden zichzelf te leiden, ook hierin dat het zou zijn aanhoudend van den Hemel af tot de Hel, terwijl hij toch door den Heer aanhoudend wordt geleid van de Hel wèg tot den Hemel; de mens immers uit zich ageert bestendig tegen de orde, de Heer echter ageert bestendig volgens de orde, de mens immers is in de liefde van zich en in de liefde van de wereld, krachtens de natuur uit de ouders, en vandaar doorvat hij het al dier liefden vanuit den zin van het verkwikkelijke zoals het goede, en nochtans moeten die liefden als einddoelen verwijderd worden, hetgeen uit den Heer geschiedt langs oneindige wegen, welke verschijnen zoals labyrinthen ook voor de Engelen van den derden Hemel. Uit deze dingen blijkt dat het den mens geenszins zou baten iets dienaangaande vanuit den zin en de doorvatting te weten, maar dat het hem zou schaden, en hem vernietigen tot in het eeuwige. Het is genoeg, dat de mens de ware dingen wete, en door dezelve wat het goede en wat het boze is, en den Heer erkenne, en Zijn Goddelijk Toezicht in de afzonderlijke dingen; voor zoveel hij dan de ware dingen weet, en door die wat het goede en het boze is, en de zelve doet zoals uit zich, voor evenzoveel leidt de Heer hem door de liefde binnen in de wijsheid, en verbindt Hij de liefde met de wijsheid, en de wijsheid met de liefde, en maakt Hij dat zij een zijn, omdat zij in Hem een zijn. Die wegen waarlangs de Heer den

mens leidt, kunnen worden vergeleken met de vaten waarlangs het bloed bij den mens gaat en circuleert; voorts ook met de vezels en de vlechten ervan binnen en buiten de ingewanden des lichaams, vooral in het cerebrum, waardoorheen de animale geest vloeit, en bezielt. Hoe al die dingen invloeiën en doorvloeien, weet de mens niet, en toch leeft hij, slechts weet hij en doet hij wat voor hem bevorderlijk is. De wegen echterwaarlangs de Heer den mens leidt, zijn veel ingewikkelder en onontwarbaarder, zowel die waarlangs de Heer den mens leidt door de gezelschappen der Hel, en van die wèg, als die waarlangs hij den mens leidt door gezelschappen des Hemels en in die innerlijk. Dit dus is het wat wordt verstaan onder “de geest ²⁶) blaast waarheen hij wil, en gij weet niet vanwaar hij komt en waarheen hij gaat”, Joh. III: 8; voorts ook daaronder dat het zaad uitspruit en groeit, zonder dat de mens het weet, Markus IV: 9: wat maakt het ook uit of de mens al weet hoe het zaad groeit, als hij maar weet het land te beploegen, te eggen, te zaaien, en als hij oogst, God te zegenen.

1154. Lastdieren en schapen; dat dit betekent den eredienst vanuit de ware en de goede dingen die vanuit geestelijk-natuurlijken oorsprong zijn, ontwijd, staat vast uit de betekenis van de lastdieren, zijnde de ware dingen die de naastenliefde beschouwen; waarover aanstonds; en uit de betekenis van de schapen, zijnde de goede dingen der naastenliefde, zoals kan vaststaan uit alle plaatsen in het Woord, waar zij worden genoemd, zoals in de volgende: Matth. VII: 15; Hfdst. IX: 36; Hfdst. X: 5, 6, 16; Hfdst. XII: 10, 11, 12; Hfdst. XV: 21 tot 29; Hfdst. XVIII: 12, 13; Hfdst. XXV: 31 tot 41; Hfdst. XXVI: 31; Markus VI: 34; Hfdst. XIV: 27; Joh. X: 1 tot 18, 26 tot 31; Hfdst. XXI: 15, 16, 17; behalve bij de Profeten meermalen; daar worden met de schapen diegenen aangeduid die in het goede der naastenliefde zijn, vandaar worden in den abstracten zin met de schapen de goede dingen der naastenliefde aangeduid. Met de lastdieren echter worden aangeduid de ware dingen die de goede dingen der naastenliefde beschouwen, en verstaan worden vooral de ezels waarop men rijdt, en de ezels die lasten dragen, waarmede worden aangeduid zulke dingen die van nut zijn, en die van het onderricht zijn, zoals bij Jesaja: “*Zij dragen op den schouder der lastdieren hun schatten*”, xxx: 6; de schatten zijn de erkenissen. En bij Lukas: “*De Samaritaan droeg den door rovers gewonde*

26 Hier staat *spiritus* (de geest); in *Arcana Coelestia*, n. 97 en 3386, echter “*spiritus sen ventus*” (geest of wind).

op *zen eigen lastdier*”, x: 34; dat met hem leggen op zijn lastdier, wordt aangeduid hem naar zijn eigen vermogen onderrichten, zie men boven in n. 375, 376, 444; waar die dingen zijn ontvouwd. Wat met de lastdieren wordt aangeduid als daaronder de ezels worden verstaan, zie men in n. 31, 140. Gezegd wordt dat met de last-dieren en de schapen de ware en de goede dingen vanuit geestelijknatuurlijken oorsprong worden aangeduid, omdat de ware en de goede dingen worden verstaan, zodanig als zij zijn bij hen die in de uitwendige Kerk des Heren zijn, en vandaar in den eersten of laatsten Hemel; die zijn natuurlijk, maar nochtans nerven zij het geestelijke op; vandaar worden zij geestelijk-natuurlijken genoemd; hier als elders wordt verstaan dat de eredienst vanuit die ware en goede dingen is ontwijld.

Voortzetting over het Athanasiaanse Geloof. De werking der Goddelijke Voorzienigheid buiten medeweten van den mens, kan met twee vergelijkingen worden toegelicht zij is zoals een tuinman zaden verzamelt van heesters, struiken, en bloemen van elk geslacht, en zich schoppen, harken en meer handwerktuigen verschaft om de aarde te bewerken, en daarna den tuin bemest, hem uitgraaft, in perken verdeelt, de zaden inzaait, en den grond vlak maakt; deze dingen zijn van den mens zoals uit zich; de Heer echter maakt, dat de zaden wortel schieten, uit de aarde voortgaan, ontspruiten tot bladeren, en daarna tot bloemen, en ten slotte tot nieuwe zaden, welke aan den tuinier worden gegeven. Zij is ook evenals een mens die een huis zal gaan bouwen; hij verwerft zich de benodigde dingen, zoals houten, balken, stenen, kalk, en meer dingen; de Heer echter bouwt daarna, zonder dat de mens het weet, het huis van bodem tot dak, volledig aan den mens aangepast. Vanuit welke dingen volgt, dat de mens indien hij zich niet de benodigde dingen tot den tuin of tot het huis verwerft, geen tuin heeft, en vandaar ook geen vruchtgebruik, of geen huis heeft en vandaar geen bewoning. Aldus in de Hervorming; de dingen die de mens zich zal verwerven, zijn de erkentertissen van het ware en het goede vanuit het Woord, vanuit de leer der Kerk, vanuit de wereld, vanuit den eigen arbeid; de overige dingen werkt de Heer zonder dat de mens het weet. Doch men moet weten, dat al die benodigde dingen om den tuin te bezaaien of om het huis te bouwen, welke, zoals gezegd is, de erkentissen van het ware en het goede zijn, slechts voorradigheden zijn, welke niet levend zijn, voordat de mens die doet, of leeft volgens die zoals uit zich; wanneer dit geschiedt, dan

treedt de Heer binnen, en maakt levend en bouwt, dat is, hervormt.

Die tuin, of dat huis, is het verstand van den mens; daar immers is de wijsheid van hem, welke al het hare trekt vanuit de liefde.

1155. En paarden en koetswagens; dat dit betekent den eredienst vanuit de ware en de goede dingen die vanuit redelijken oorsprong zijn, ontwijd, staat vast uit de betekenis van de paarden, zijnde de verstandelijke dingen, waarover boven n. 355, 364, 372, 373, 381, 382, 575, 923; aldus eveneens de ware dingen die vanuit redelijken oorsprong zijn; de dingen immers die des verstands zijn, zijn van het ware, en zij zijn der rede: en uit de betekenis van de koetswagens, zijnde de goede dingen vanuit redelijken oorsprong, omdat zij worden getrokken door paarden, waarmede de ware dingen uit dien oorsprong worden aangeduid; koetswagens immers zijn een soort van wagens, en met de wagens worden de redelijke dingen aangeduid; men zie n. 355, welke als zij worden gevoerd door de ware dingen zoals de wagens door de paarden, goede dingen zijn; want de leren leren de ware dingen, en eveneens de goede dingen, Eendere dingen worden met de koetswagens aangeduid bij Jesaja: *“Dan zullen al uw broeders uit alle natiën Jehovah een gave brengen, op paarden, en op den wagen, en op gewelfde koetswagens, en op muildieren, en op snelle lopers, tot den berg Mijner heiligheid, Hierosolyma”*, LXVI: 20; onder de paarden, den wagen, de gewelfde koetswagens [*rhedas cameratas*, “tentwagens”], de muildieren en de snelle lopers worden in den geestelijken zin de dingen verstaan die der leer en vandsar die der Kerk zijn, want deze dingen zijn gezegd van de nieuwe Kerk die door den Heer moet worden geïnstaureerd; met de paarden immers worden de verstandelijke dingen aangeduid, met den wagen de leer, met de gewelfde koetswagens de leerstellige dingen van het goede, met de muildieren de redelijke dingen, en met de snelle lopers [*veredarius*, “ijlbode”] eender ten aanzien van de goede dingen; met de broeders die zullen aanbrengen, worden allen aangeduid die in het goede der naastenliefde zijn, en met Hierosolyma, den berg der heiligheid, wordt de Kerk aangeduid waarin de naastenliefde regeert. Dat hier worden aangeduid die dingen ontwijd, is omdat zij van Babylon zijn, waarmede de ontwijding van het ware en het goede wordt aangeduid.

Voortzetting over het Athanasiaanse Geloof: De zesde Wet der Goddelijke Voorzienigheid is: Opdat de mens niet worde hervormd door uitwendige middelen, maar door inwendige middelen; door uitwendige middelen is door wonderen en visioenen, voorts door vrezen en straffen: door inwendige middelen is door de ware en de goede dingen vanuit het Woord en vanuit de leer der Kerk, en door het gezicht tot

den Heer; deze middelen immers treden binnen langs den inwendigen weg, en werpen uit de boze en de valse dingen die van binnen zetelen; de uitwendige middelen echter treden binnen langs den uitwendigen weg, en werpen niet de boze en de valse dingen uit, maar sluiten die op; doch nochtans wordt de mens vander hervormd door de uitwendige middelen, als eerder is hervormd door de inwendige middelen. Dit volgt uit de bovengezegde Wetten, namelijk uit deze dat de mens door het Vrije, en niet zonder het Vrije, wordt hervormd; voorts dat zichzelf dwingen is vanuit het Vrije, niet echter gedwongen worden; en de mens wordt door wonderen en door visioenen gedwongen, en eveneens door vrezen en straffen; maar door wonderen en visioenen wordt het uitwendige van zijn geest gedwongen, zijnde denken en willen, en door vrezen en straffen wordt het uitwendige van zijn lichaam gedwongen, zijnde spreken en doen; dit kan gedwongen worden, omdat de mens niettemin vrijelijk denkt en wil; doch het uitwendige van zijn geest, zijnde denken en willen, moet niet worden gedwongen; zo immers vergaat het inwendig Vrije van hem, door hetwelk hij zal worden hervormd. Indien de mens door wonderen en visioenen kon worden hervormd, zo zouden allen in het algehele aardrijk worden hervormd; en daarom is het een heilige Wet der Goddelijke Voorzienigheid, dat het inwendig Vrije niet in het minst worde verkracht; want door dit treedt de Heer binnen tot den mens, tot in de Hel toe, waar hij is, en door dit daar leidt Hij hem, en vandaar, indien hij wil volgen, leidt Hij hem uit, en leidt Hij hem tot den Hemel binnen, en daar tot Zich al nader en nader: zo en niet anders wordt de mens uitgeleid vanuit het helse vrije, hetwelk in zich beschouwd het slaafse is, omdat het vanuit de Hel is, en binnengeleid in het hemelse Vrije, hetwelk het Vrije zelf is, en wordt bij graden vrijer, en ten slotte het allervrijst, omdat hij het uit den Heer wordt, Die wil dat de mens niet in het minst worde gedwongen: dit is de weg van des mensen Hervorming, maar dezen weg sluiten de wonderen en de visioenen. Het Vrije van des mensen geest wordt nooit verkracht ook om dit einddoel, dat zijn boze, zowel het erfelijke als het daadwerkelijke, kan worden verwijderd, hetgeen geschiedt als de mens zichzelf dwingt, zoals boven is gezegd; die boze dingen worden door den Heer verwijderd door een den mens ingeblazen aandoening van het ware, vanuit welke hem inzicht gewordt, en door de aandoening van het goede, door dewelke hem

liefde gewordt; voor zoveel de mens in deze aandoeningen is, voor evenzoveel dwingt hij zichzelf om de boze en de valse dingen te wederstaan: dezen weg der Hervorming sluiten ook de wonderen en de visioenen; zij overreden immers en dwingen om te geloven, en zo brengen zij de denkingen als het ware gebonden in een kerker; vandsar is er, het Vrije weggenomen zijnde, geen gelegenheid uit het innerlijke om de boze dingen te verwijderen; niets van het boze immers wordt verwijderd tenzij uit het innerlijke; zo blijven de boze dingen ingesloten, welke vanuit hun helse vrije, hetwelk zij liefhebben, aanhoudend ageren tegen die ware en die goede dingen welke de wonderen en de visioenen hebben ingeprent, en ten slotte verstrooien zij die, door de wonderen de innerlijke werkingen der natuur te noemen, en de visioenen de ijlkooitsen der fantasie, en de ware en goede dingen begoochelingen en fopperijen: de ingesloten boze dingen immers ageren niet anders op de uitwendige dingen die insluiten. Maar voorwaar kan de mens, als hij er slechts even over nadenkt, geloven dat de wonderen en de visioenen, hoewel zij overreden, nochtans niet het Vrije van denken wegnemen; evenwel nemen zij bij de niet-hervormden weg; bij de hervormden echter nemen zij niet weg; bij dezen immers sluiten zij de boze dingen niet in, maar bij genen.

1156. En slaven en zielen der mensen; dat dit betekent den eredienst vanuit de ware en de goede dingen die vanuit natuurlijken oorsprong zijn, ontwijd, staat vast uit de betekenis van de slaven, zijnde de wetenschappelijke ware dingen, welke vanuit den natuurlijken mens zijn, waarover aanstonds; en uit de betekenis van de zielen der mensen, zijnde de met die ware dingen overeenstemmende goede dingen, welke in het algemeen de aandoeningen van weten zijn; onder de zielen der mensen immers worden hier degenen verstaan die tot knechten zijn verkocht, aldus dienstbaarheden; deze worden eveneens zielen der mensen genoemd bij Ezechiël: *“Javan, Thubal en Meschech uw kooplieden; met de ziel des mensen en met vaten van brons gaven zij uw koophandel”*, xxvii: 13; deze dingen betreffen Tyrus, waarmede de erkentissen van het ware en het goede worden aangeduid; en onder de ziel des mensen worden de knechten verstaan, die verkocht werden, aldus de slaven [*mancipia*]; en omdat ook gezegd wordt “met vaten van brons”, worden met de ziel des mensen in den geestelijken zin de van dienst zijnde wetenschappelijke dingen aangeduid, en eender met de vaten van brons; de verkochte mens wordt ook ziel genoemd bij Mozes: *“Indien iemand een*

ziel zal stelen van zijn broeders, en gewin zal hebben gemaakt vanuit hem, als hij hem zal hebben verkocht, zal gedood worden”, Deut. xxiv: 7; dat de slaaf het wetenschappelijk ware betekent, is omdat de wetenschappelijke dingen van den natuurlijke mens dienstbaar zijn, en den redelijken mens dienen om te denken; vandaar is het, dat die in het Woord worden aangeduid met bedieningen, dienstvolk, dienstbaarheden en slavernijen, en hier ook met de zielen der mensen. Hier als boven wordt verstaan de eredienst vanuit de ware en de goede dingen, door Babylon ontwijd.

Voortzetting over het Athanasiaanse Geloof: Allen die Wonderen en Visioenen willen, zijn eender aan de zonen Israëls die, nadat zij zoveel wondertekenen in Egypte, aan de zee Suph, en op den berg Sinai hadden gezien, nochtans na een maand van dagen terugtraden van den eredienst van Jehovah, en het gouden kalf vereerden, Exod. xxxii. Zij zijn ook eender aan den rijkwaard in de Hel, die tot Abraham zeide: Indien iemand vanuit de doden heenging tot zijn broeders, zo zouden zij boete doen; aan wien Abraham antwoordde: Zij hebben Mozes en de Profeten; laten zij die horen; indien zij Mozes en de Profeten niet horen, zo zullen zij zich, indien iemand vanuit de doden zal zijn wederopgestaan, niet laten gezeggen”, Lukas xvi: 29, 30, 31. En zij zijn zoals Thomas, die zeide niet te zullen geloven tenzij hij zou hebben gezien; tot wien de Heer zeide: Gezegend zijn zij die geloven, en niet zien, Joh. xx: 25, 29; zij die geloven en niet zien, zijn zij die geen tekenen willen, maar de ware dingen vanuit het Woord, aldus Mozes en de Profeten, en die dingen geloven; dezen zijn Inwendige mensen en worden geestelijk, genen echter zijn Uitwendig en blijven zinlijk; dezen, als zij wonderen zien, en door die alleen geloven, zijn, als zij geloven, niet ongelijk aan een bevallige vrouw, die van binnen door een dodelijke ziekte is aangetast, waaraan zij weldra sterft; en eveneens zijn zij eender aan appels schoon van huid maar verrot van vlees; of eender aan Avellaanse ²⁷⁾ noten, van binnen wormstekig. Bovendien is het bekend, dat niemand kan worden gedwongen om lief te hebben en om te geloven, maar dat de liefde en het geloof moeten geworteld zijn van binnen in den mens; bijgevolg kan niemand ertoe worden geleid om God lief te hebben en om in Hem

27 Genoemd naar Avella, stad in midden Italia, bekend om haar grote hazelnoten, zgn. lammertsnoten.

te geloven door wonderen en visioenen, omdat zij dwingen: hij die immers niet gelooft vanuit de wonderen in het Woord, hoe zal hij geloven vanuit de wonderen buiten het Woord?

1157. Vers 14. *En de vruchten des verlangens uwer ziel zijn heengegaan van u, en alle vette en blinkende dingen zijn heengegaan van u, en gij zult die niet meer vinden.* En de vruchten des verlangens uwer ziel zijn heengegaan van u, betekent dat de blijdschappen en de vreugden, die vanuit den eredienst en vanuit het leven volgens de overleveringen van den Babylonischen godsdienst werden verwacht, zijn verkeerd in gewezen en in rouw; en alle vette en glanzende dingen zijn heengegaan van u, betekent dat alle goede en ware dingen, en vandaar de heilrijke en de prachtige dingen, waarvan zij zich hadden overreed dat zij zich die door dat godsdienstige zouden bemachtigen, in het tegendeel zijn verkeerd: en gij zult die niet meer vinden, betekent teloorgegaan voor eeuwig.

1158. En de vruchten des verlangens uwer ziel zijn heengegaan van u; dat dit betekent dat de blijdschappen en de vreugden, die vanuit den eredienst en vanuit het leven volgens de overleveringen van de Babylonische natie werden verwacht, zijn verkeerd in gewezen en in rouw, staat vast uit de betekenis van de vruchten des verlangens der ziel, zijnde de blijdschappen en de vreugden, die vanuit den eredienst en het leven volgens de overleveringen van den Babylonischen godsdienst werden verwacht; dat deze dingen met die woorden worden aangeduid, is omdat met de dingen die in Vers 12 en 13 zijn opgesomd, worden aangeduid alle dingen der leer en van den eredienst van dat godsdienstige, vanuit welke zij die aan een leven na den dood geloven, verwachten dat er voor henzelf blijdschappen en vreugden zullen zijn; deze dus zijn de vruchten des verlangens hunner ziel; en uit de betekenis van zij zijn heengegaan van u, zijnde dat zij verstrooid zijn, en eveneens dat zij zijn verkeerd in gewezen en rouw, omdat zij het zijn in de marteling der hel. Die blijdschappen en die vreugden, welke zij verwachten, zijn slechts uitwendig, aldus lichamelijk en wereldlijk; zij weten immers niet wat de inwendige blijdschappen en vreugden zijn, omdat zij in geen ware dingen vanuit het Woord zijn, aldus in geen ware dingen vanuit den Heer, maar vanuit hem die zich de plaatsvervanger van Hem noemt, vanuit wien geen ware dingen kunnen worden voortgebracht, maar valse dingen, ter oorzaak hiervan dat zij de heerschappij ten doel hebben; en daarom leert hij, om het volk onder het juk van zijn heerschappij te houden, zulke dingen die het lichaam vanuit zich en vanuit de wereld verkwikkelijk maken.

VOORTZETTING. De zevende Wet der Goddelijke Voorzienigheid is: *Dat de mens niet worde binnengelaten in de ware dingen des geloofs en in de goede dingen der liefde uit den Heer, tenzij voor zoveel als hij in dezelve kan worden gehouden tot aan het einde des levens; het is immers beter dat de mens bestendig boos is, dan dat hij goed is en daarna boos; zo immers wordt hij profaan: de toelating van het boze is ook daarvandaan.* De Heer kan aan ieder mens die van gezonde rede is, de aandoening van het ware en vandaar het geloof geven, en de aandoening van het goede en vandaar de liefde, zulks door afhouding van de boze liefden, welke zijn van diens eigene; voor zoveel immers de mens van die wordt afgehouden, voor evenzoveel is hij in het verstand van het ware en in den wil van het goede; ik heb de duivels zelf in zulk een staat teruggebracht gezien; en wanneet zij in dezen staat waren, spraken zij ware dingen vanuit het verstand en het geloof, en deden zij goede dingen vanuit den wil en de liefde; en zij waren in dezen staat teruggebracht, omdat zij hadden ontkend dat zij de ware dingen niet konden verstaan en de goede dingen doen; doch zodra de afhouding van hun eigen liefden werd nagelaten, en zij terugkeerden in de begeerten hunner liefden, was er voor hen in plaats van het geloof van het ware het geloof van het valse, en was er voor hen in plaats van de liefde van het goede de liefde van het boze: dit werd meermalen bewezen, en vóór verscheidenen. Daaruit bleek, dat een ieder kan worden hervormd, en dat hervormd worden niet iets anders is dan verwijderd worden van de boze liefden: hoe echter de mens van dezelve wordt verwijderd, is boven gezegd. Dat dit niet geschiedt door den Heer, is ter oorzaak hiervan dat zij die in de aandoening van het ware en vandaar in het geloof, en in de aandoening van het goede en vandaar in de liefde komen, en niet bestendig in die aandoeningen tot het einde des levens blijven, maar zich teruglaten in de liefden van dewelke zij zich onthielden, de heilige dingen ontwijden. Er zijn verscheidene geslachten van ontwijding, maar dit geslacht is het zwaarste van alle; het lot immers van hen na den dood is verschrikkelijk; zij zijn niet in de Hel, maar onder de Hel, en daar denken noch willen zij, maar zien en handelen; zij zien de dingen die niet zijn, en zij zien niet de dingen die zijn; en zij handelen alsof zij alle dingen handelden, en toch handelen zij niets; zij zijn volslagen ijlkooitsen der fantasie; en omdat zij niet denken noch willen, zijn zij niet langer mensen;

het menselijke immers is denken en willen; vandaar worden zij niet hij of zij genoemd, maar in een algemeen onzijdige *het*²⁸): wanner zij worden beschouwd in enig licht des Hemels, zo verschijnen zij als geraamten bedekt met een aangezwarte huid: zodanig worden zij die eenmaal zijn hervormd, en het niet blijven. De oorzaak van het zo huiveringwekkende lot van hen zal ook worden gezegd; door de Hervorming gewordt hun vergemeenschatting met den Hemel; daaruit vloeien de goede en de ware dingen in door welke de innerlijke dingen van hun gemoed worden geopend, en tot de zijde worden de boze dingen verwijderd; indien zij blijven in dezen staat tot den dood, zijn zij gelukkig, doch indien zij het niet blijven, worden zij rampzalig; dan immers vloeien de boze dingen welke verwijderd waren, terug, en vermengen zich met de ware en de goede dingen, aldus de hel met den Hemel bij hen, totdat zij niet kunnen worden gescheiden; want al wat eenmaal aan des menschen gemoed door de liefde is ingeprent, wordt niet uitgeroeid; en daarom wordt na den dood, omdat de goede dingen niet kunnen worden gescheiden van de boze dingen, noch de ware dingen van de valse dingen, het ganse gemoed geslecht; vandaar hebben zij niet langer denking en wil; wat overblijft is zoals een schilachtige nadat de kern eruit is weggenomen, of zoals een huidachtige en tevens benige zonder vlees [“vel over been”]; dit immers is van den mens bij die dingen over. Men wete derhalve dat het niet gevaarlijk is uit het boze tot het goede te komen, maar dat het gevaarlijk is te komen uit het goede tot het boze.

1159. En alle vette en glanzende dingen zijn heengegaan van u; dat dit betekent dat alle goede en ware dingen, en heilrijke en prachtige dingen, waarvan zij zich hadden overreed dat zij zich die door dat godsdienstige zouden bemachtigen, in het tegendeel zijn verkeerdt, staat vast uit de betekenis van het vette, zijnde de goede en vandaar de heilrijke dingen, waarover aanstonds; en uit de betekenis van de blinkende dingen, zijnde ware en vandaar de prachtige dingen; dat de blinkende dingen dezelve beteken, is omdat de glans is des lichts, en het Licht des Hemels is het Goddelijk Ware of de Goddelijke Wijsheid; daarvandaan is het, dat alle dingen in de Hemelen glanzen (of blinken) met een glans zodanig als er niet in de wereld

28 In Memorabilia 4950 wordt voor *illud* (het of dat) in de plaats het engelse woordje *that* gebezigd.

is; hij kan worden vergeleken met den glans van een naar de zon gekeerden diamant, maar de glans in den Hemel gaat dien op vele wijzen te boven; hij gaat dien te boven zoals het Licht des Hemels het licht der wereld; en daarom is het verschil zodanig dat het wel met vergelijkingen kan worden toegelicht, maar nochtans niet beschreven; vanuit dat Licht ontstaan alle grootse [of prachtige, *magnifica*] dingen daar, welke vooral bestaan in met de wijsheid overeenstemmende vormen, zijnde zodanig dat zij in de wereld niet kunnen worden afgebeeld, aldus ook niet beschreven; de kunst zelf limers is in haar kunst in dezelve, en de wetenschap is in haar wijsheid in dezelve; vandaar zijn zij van onuitsprekelijke schoonheid; uit deze dingen blijkt, vanwaar het is dat de glanzende dingen de ware dingen en vandaar de prachtige dingen betekenen. Dat de vette dingen de goede dingen en vandaar de heilrijke dingen betekenen, is omdat het vet het beste van het vlees is, en omdat het is zoals olie, waarmede het goede der liefde wordt aangeduid. Dat het vet het goede betekent, en de dingen die van het goede zijn, aldus de heilrijkheden en de vreugden, staat vast uit de volgende plaatsen in het Woord; bij Jesaja: *“Let door op te letten op Mij, eet het goede, opdat uw ziel verlustigd worde in vettigheid”*, LV: 2; met het goede eten wordt aangeduid zich het goede toeëigenen; vandaar wordt verlustigd worden in vettigheid, aangeduid in de heilrijkheid en de gezegendheid zijn. Bij Jeremia: *“Ik zal de ziel der priesters vervullen met vettigheid, en Mijn volk zal met het goede verzadigd worden”*, XXXI: 14; ook daar wordt met de vettigheid het heilrijke en het gezegende vanuit het goede der liefde aangeduid. Bij David: *“Met smeer en vettigheid zal min ziel verzadigd worden, en met lippen der gezangen zal mijn mond loven”*, Psalm LXIII: 6; met smeer en vettigheid de ziel verzadigen, betekent met het goede der liefde en de vreugde daaruit vervuld worden; met lippen der gezangen loven, betekent vereren door de ware dingen die den animus verblijden. Bij denzelfde: *“Zij worden vervuld met de vettigheid van Uw huis, en met den stroom Uwer verrukkingen drenkt Gij hen”*, Psalm. XXXVI :9; met de vettigheid waarmede de huizen worden vervuld, wordt het goede der liefde en daaruit het heilrijke aangeduid; de huizen zijn de dingen die des gemoeds zijn; met den stroom der verrukkingen waarmede Gij hen drenkt, wordt het inzicht en daaruit de gelukzaligheid aangeduid. Bij Jesaja: *“Jehovah Zebaoth zal allen volken op dezen berg maken een maaltijd der vettigheden, een maaltijd van belegen wijnen, van vettigheden der mergen en van belegen wijnen die gezuiverd zijn”*, XXV: 6; deze dingen betreffen den staat van hen die den Heer zullen erkennen en aanbidden; met hier) berg wordt de nieuwe Kerk vanuit hen aangeduid; met den maaltijd der vettigheden, van vettigheden der

mergen, wordt zowel het natuurlijk als het geestelijk goede met de vreugde des harten aangeduid; en met belegen wijnen, belegen wijnen die gezuiverd zijn, [*faeces defaecatas*], worden aangeduid de ware dingen vanuit dat goede met de gelukzaligheid vanuit dezelve. Bij denzelfde “*Jehovah zal de regen uws zaads geven, waarmede gij het land bezaait, en het brood van des lands inkomen, en het zal vet en welvarend zijn*”, xxx: 23; met den regen des zaads wordt aangeduid de vermenigvuldiging van het ware, en met het brood des inkomens wordt aangeduid de vruchtmaking van het goede; met vet en welvarend wordt aangeduid het goede en het ware met al het heilrijke en gelukzalige. Bij David: “*Nog zullen zij inkomen hebben in den ouderdom, vet en groen zullen zij zen; om te verkondigen dat Jehovah recht is*”, Psalm xcii: 15, 16; vet en groen zijn, betekent in de goede en de ware dingen der leer zijn. Bij denzelfde: “*Jehovah zal al uwer hej: offers gedenken, en uw brandoffer zal Hij vet maken*”, Psalm xx: 4; met de heoffers en het brandoffer wordt de eredienst aangeduid; en met vet maken, wordt aangeduid die vanuit het goede der liefde. Iets eenders wordt met de vettigheid aangeduid bij Ezechiël, Hfdst. xxxiv: 3; Gen. xxvii: 39; en elders. Aangezien met het smeer en de vettigheid het goede der liefde werd aangeduid, en omdat alle eredienst die waarlijk eredienst is, vanuit het goede der liefde zal zijn, was het derhalve ingesteld dat alle smeer en vettigheid in de slachtoffers op het altaar zou worden verbrand, Exod. xxix: 13, 22; Levit. i: 8; Hfdst. iii: 3 tot 16; Hfdst. iv: 8 tot 35; Hfdst. vii: 3, 4, 30, 31; Hfdst. xvii: 6; Num. xviii: 17, 18; met de slachtoffers immers en de brandoffers werd de eredienst aangeduid. Aangezien de Joodse en de Israëlitische natie alleen in den uitwendigen eredienst was geweest, en niet tevens in den inwendigen eredienst, vandaar ook niet was geweest in enig goede der liefde, noch in enig goede der naastenliefde en des geloofs, was het hun derhalve verboden vet en bloed te eten, en gezegd dat zij zouden worden uitgeroeid indien zij het aten, Levit. iii: 17; Hfdst. vii: 23, 25; doch tot hen die in den inwendigen eredienst zijn en daaruit in den uitwendigen eredienst, zodanig als diegenen zullen zijn die vanuit des Heren Nieuwe Kerk zullen zijn, wordt gezegd *dat zij vet tot verzadigdheid zullen eten, en bloed tot dronkenschap zullen drinken*, Ezech. xxxix: 19; met het vet wordt hier al het goede des. Hemels en der Kerk aangeduid, en met het bloed al het ware ervan. In den tegengestelden zin worden met de vetten degenen aangeduid die van het goede walgen, en die hetzelfde al te zeer verachten en verwerpen, Deut. xxxii: 15; Jerem. v: 28; Hfdst. l: i i; Psalm xvii: 10; Psalm xx: 4; Psalm lxxviii: 32; Psalm cxix: 70; en elders.

VOORTZETTING. Zodanig lot echter hebben niet zij die bestendig boos zijn: alle bestendig bozen zijn in de hel volgens de liefden huns levens; en daar denken en vanuit de denking spreken zij evenwel valse dingen, en willen en vanuit den wil doen zij evenwel boze dingen; en zij verschijnen onder elkander als mensen, hoewel zij in het Licht des Hemels in monsterachtigen vorm verschijnen. Uit deze dingen kan men zien, waarom het vanuit de Wet der orde omtrent de Hervorming, welke de Wet der Goddelijke Voorzienigheid wordt genoemd, is, dat de mens niet wordt binnengelaten in de ware dingen des geloofs. en in de goede dingen der liefde, tenzij voor zoveel als hij van de boze dingen afgehouden en in de goede dingen gehouden kan worden tot aan het einde des levens: en dat het beter is dat de mens bestendig boos is, dan dat hij goed en daarna boos is; zo immers wordt hij profaan. De Heer, Die in alle dingen voorziet en alle dingen vooruitziet, verbergt om deze oorzaak de werkingen Zijner Voorzienigheid, dermate dat de mens nauwelijks weet of er ooit enige Voorzienigheid is, en Hij laat liever toe dat de mens de dingen die geschieden, aan de Voorzichtigheid toekent, en de dingen die gebeuren aan de Fortuin, ja zelfs verscheidene dingen aan de natuur toeschrijft, dan dat hij zich door uitkomende en klaarblijkende tekenen der Goddelijke Voorzienigheid en Tegenwoordigheid onstuimig zou storten in heiligheden, waarin hij niet zou aanblijven. De Heer laat ook eendere dingen toe vanuit de overige Wetten Zijner Voorzienigheid, namelijk vanuit deze, dat de mens het Vrije hebbe, en dat hij volgens de rede doe wat hij doet, aldus geheel en al zoals vanuit zich; het is immers beter, dat de mens de werkingen der Goddelijke Voorzienigheid toeschrijft aan de voorzichtigheid en de fortuin, dan dat hij dezelve erkent, en nochtans leeft als een duivel. Uit deze dingen blijkt, dat de Wetten der Toelating, welke er meerdere zijn, uit de Wetten der Voorzienigheid voortgaan.

1160. En gij zult die niet meer vinden; dat dit betekent teloorgegaan voor eeuwig, staat vast uit de betekenis van die niet vinden, namelijk de vette en de glanzende dingen, waarmede worden aangeduid de goede en daaruit de heilrijke dingen, en de ware en daaruit de prachtige dingen, zijnde dat zij voor eeuwig zijn teloorgegaan; want de dingen die niet meer worden gevonden, zijn voor eeuwig teloorgegaan.

VOORTZETTING. Het geslacht der bovengenoemde ontwijding wordt verstaan onder deze dingen bij Mattheus: *‘Wanneer de onreine geest is uitgegaan vanuit den mens, zo doorwandelt hij dorre plaatsen, zoekende rust, maar hij vindt ze niet; dan zegt hij: Ik zal wederkeren tot het huis van waar ik ben uitgegaan; als hij het bereikt en het ledig vindt, en met bezemen geveegd en voor hem bereid, dan gaat hij heen, en voegt zeven andere geesten aan zich toe, erger dan hijzelf, en ingegaan zijnde wonen zij daar; en de latere dingen van den mens worden erger dan de eerste dingen’*, XII: 43, 44, 45; daar wordt de bekering van den mens beschreven met bet uitgaan van den onreinen geest uit hem, en de terugkeer tot de boze dingen en vandaar de ontwijding met het terugkomen met zeven geesten erger dan hij. Desgelijks onder deze dingen bij Johannes: *‘Jezus zeide tot den genezene in het bad Bethesda: Zie, gij zijt gezond geworden, zondig niet meer, opdat u niet wat ergers geschiede’*, v: 14. En onder deze dingen bij denzelfde *‘Hij heeft hun ogen verblind, en hun hart dichtgestopt, opdat zij met de ogen niet zien, en met het hart verstaan, en zich bekeren, en Ik hen geneze’*, XII: 40; opdat zij zich niet bekeren en worden genezen, betekent opdat zij niet profaan worden; aldus zou het geval zijn met de Joden, Matth. XII: 45; deswege was het hun verboden vettigheid en bloed te eten, Levit III: 17; Hfdst. VII: 23, 25; waarmede werd aangeduid de ontwijding van het heilige door hen die zodanig waren. De Heer waakt ook door Zijn Goddelijke Voorzienigheid met de grootste zorg daarvoor dat dit geslacht van ontwijding niet ontsta; en opdat het niet ontsta, scheidt Hij de heilige dingen af van de niet-heilige dingen bij den mens, en legt Hij de heilige dingen neder in de innerlijke dingen van diens gemoed, en heft die op tot Zich; de niet-heilige dingen legt Hij echter neder in de uiterlijke dingen, en keert die tot de wereld; vandaar kunnen de heilige dingen worden gescheiden van de niet-heilige dingen, en zo kan de mens gezaligd worden: dit kan niet geschieden, als de goede en de boze dingen vermengd zijn. Dat diegenen de kroon des levens zullen hebben die blijven in het geloof en de liefde tot aan den dood toe, leert de Heer in de Apocalyps, Hfdst. II: 10, 26.

II61. Vers 15, 16. *De kooplieden dezer dingen, die rijk geworden waren van haar, zullen van verre staan om de vreze van haar pijniging, wenende en rouwende. En zeggende: Wee, wee, die grote stad, omkleed met fijn lijnwaad en purper en scharlaken, en verguld met goud, kostbaren Steen en paarlen, omdat in één*

uur zo grote rijkdommen zijn verwoest. De kooplieden dezer dingen, die rijk geworden van haar, betekent allen die vanuit dat godsdienstige eerbewijzen en schatten hebben gewonnen, en zo de goede dingen der welgesteldheid en van den voorrang, zijnde de heilrijke en de prachtige dingen: zullen van verre staan om de vreeze van haar pijniging, betekent toen zij in de uitwendige dingen waren vanwege de verschrikkelijkheid der helse straffen: wenende en rouwende, betekent de smart der ziel en des harten: en zeggende: Wee, wee, die grote stad, betekent de weeklacht over de leer en over het godsdienstige: omkleed met fijn lijnwaad en purper en scharlaken, betekent den schijn in de uitwendige dingen alsof het was vanuit het hemels en het geestelijk ware en goede: en verguld met goud, kostbaren steen en paarden, betekent den schijn in de uitwendige dingen alsof het was vanuit het geestelijk en het natuurlijk ware en goede: omdat in één uur zo grote rijkdommen zijn verwoest, betekent den ondergang van alle dingen die zij gewonnen hebben, en door welke zij hadden gehoopt te zullen gewinnen.

1162. De kooplieden dezer dingen, die rijk geworden waren van haar; dat dit betekent allen die vanuit dat godsdienstige schatten en eerbewijzen hebben gewonnen, en zo de goede dingen der welgesteldheid en van den voorrang, zijnde de heilrijke en de prachtige dingen, staat vast uit de betekenis van de kooplieden, zijnde zij die zich zulke dingen verwerven die met de schatten in het Woord worden aangeduid, want gezegd wordt de kooplieden van deze dingen; dat de kooplieden diegenen betekenen, zie men boven in n 1138; en uit de betekenis van rijk worden, zijnde die dingen gewinnen, en door dezelve winst maken; hier worden verstaan de goede dingen van den voorrang en van de welgesteldheid, welke met de vette en de prachtige dingen worden aangeduid, welke de uitwendige heilrijke en prachtige dingen zijn, gescheiden van de inwendige, aldus de goede dingen der wereld Bescheiden van de goede dingen des Hemels; zij immers die vanuit Babylonië zijn, weten niet wat de inwendige heilrijkheden zijn, omdat zij het Woord niet lezen en tot den Heer schouwen, maar slechts weten wat de uitwendige zijn waardoor zij alleen worden verlustigd; voor de inwendige heilrijkheden zijn zij niet ontvankelijk. Eendere dingen worden aangeduid met de antwoorden van hen die uitgenodigd waren tot het grote avondmaal, *van wie de een zeide dat hij een veld had gekocht, tot hetwelk zou heengaan, de ander ossen die hij zou beproeven, en de derde dat hij een echtgenote had getrouwd*, Lukas XIV: 18, 19, 20; en onder al deze dingen worden de goede dingen der wereld verstaan, of de uitwendige goede dingen los van de inwendige goede dingen. Eendere dingen worden aangeduid met des Heren woorden bij Mattheus “*dat zij aten en dronken,*

echtverbintenissen sloten en ten huwelijk gaven, en niet wisten totdat de vloed kwam en allen wegnam, xxiv: 38, 39; deze dingen werden door den Heer gezegd aangaande het Laatste Gericht; en met eten en drinken, echtverbintenissen sluiten en ten huwelijk geven, worden eendere dingen aangeduid als hier met de vette en de glanzende dingen, namelijk de uitwendige heilrijkheden en liefelijkheden [*amoenitates*], welke de wellusten des lichaams en der wereld worden genoemd, en niet tegelijk der ziel en des Hemels. Uit deze dingen blijkt, dat onder alle koopwaren die in dit Hoofdstuk werden opgesomd, de uitwendige goede en heilrijke dingen worden verstaan, en niet tegelijk de inwendige, en dat aldus onder de kooplieden die van dezelve rijk zijn geworden, diegenen worden verstaan die in dezelve zijn.

VOORTZETTING. De achtste Wet der Goddelijke Voorzienigheid is *dat de Heer den mens aanhoudend afleidt van de boze dingen voor zoveel de mens vanuit het vrije wil afgeleid worden; dat de mens voor zoveel als hij van de boze dingen kan worden afgeleid, voor evenzoveel door den Heer wordt geleid tot het goede, aldus tot den Hemel; en voor zoveel de mens van de boze dingen niet kan worden afgeleid, voor evenzoveel kan hij door den Heer niet worden geleid tot het goede; want voor zoveel de mens van de boze dingen is afgeleid, voor evenzoveel doet hij uit den Heer het goede, welk goede in zich goed is; doch voor zoveel hij van de boze dingen niet is afgeleid, voor evenzoveel doet hij uit zich het goede, welk goede in zich het boze heeft*. De mens is door de gesprekken des monds en door de handelingen des lichaams in de natuurlijke wereld, doch door de denkingen des verstands en door de aandoeningen des wils is hij in de geestelijke wereld: onder de geestelijke wereld wordt zowel de Hemel als de Hel verstaan, de ene en de andere in ontelbare gezelschappen volgens alle verscheidenheden der aandoeningen en der denkingen daaruit op de meest geordende wijze onderscheiden. In het midden ervan is de mens, aldus aangebonden dat hij zelfs niet het minste kan denken, noch willen, tenzij tezamen met dezelve; aldus tezamen, dat de mens indien hij van dezelve werd afgescheurd, of dezelve van den mens werden afgescheurd, dood zou nedervallen, terwijl alleen het leven overbleef in het binnenste, door hetwelk hij een mens en niet een beest is, en door hetwelk hij tot in het eeuwige leeft. De mens weet niet, dat hij in zulk een onverbrekelijk samenzijn is ten aanzien van het leven; dat hij het niet weet [*sciat*], is omdat hij niet met de geesten spreekt; zolang kent [*novit*] hij niet iets aangaande dien

staat. Opdat dit echter niet tot in het eeuwige verborgen blijven, zie [en], zo is het onthuld. Dit moet worden voorafgezonden, voordat deze Wet der Goddelijke Voorzienigheid kan worden verstaan.

1163. Stonden van verre om de vreze van haar pijniging; dat dit betekent toen zij in de uitwendige dingen waren vanwege de verschrikkelijkheid der helse straffen, staat vast uit de dingen die boven in n 1133 zijn ontvouwd, waar eendere woorden staan.

VOORTZETTING: De mens is in het midden der helse gezelschappen vanuit geboorte, en hij maakt zich breed in dezelve geheel naar gelang hij de boze aandoeningen des wils breed maakt. De boze aandoeningen des wils zijn alle vanuit de liefden van zich en van de wereld; de oorzaak hiervan is deze, dat die liefden alle dingen des gemoeds omlaag en naar buiten keren, aldus tot de Hel die beneden is, en die buiten hetzelfde is, en zo die dingen afkeert van den Heer, aldus van den Hemel: ook kunnen de innerlijke dingen van alle dingen van het menselijk gemoed en met dezelve de innerlijke dingen van alle dingen van diens geest omlaag gekeerd en omhoog gekeerd worden; zij worden omlaag gekeerd wanneer de mens zich boven alle dingen liefheeft, en zij worden omhoog gekeerd wanneer hij den Heer boven alle dingen liefheeft; het is een daadwerkelijke kering; de mens vanuit zich keert die dingen omlaag, en de Heer vanuit Zich keert die dingen omhoog: het is de regerende liefde die keert. De denkingen keren niet de innerlijke dingen des gemoeds, tenzij voor zoveel als zij trekken vanuit den wil. Dat het zo is, dit kent [novit] de mens evenmin, en toch moet hij het weten [wired] om te verstaan, hoe hij wordt uitgeleid uit de Hel, en binnengeleid in den Hemel door den Heer.

1164. Wenende en rouwende; dat dit de smart der ziel en des harten betekent, staat vast uit de betekenis van wenen, zijnde de smart der ziel; en uit de betekenis van rouwen, zijnde de smart des harten; er wordt onderscheid gemaakt tussen de smart der ziel en de smart des harten, zoals er wordt onderscheid gemaakt tussen het ware en het goede, want ziel wordt in het Woord gezegd van het ware, hetwelk des geloofs is, en hart van het goede, hetwelk der liefde is; vandaar eveneens wordt in het Woord gezegd vanuit de ziel en het hart: zij worden ook onderscheiden zoals in den mens het verstand en de wil, en eveneens zoals de ademhaling der long en de beweging van het hart; en omdat in het Woord het huwelijk is zoals dat is van het ware en het goede, of zoals dat is van het geloof en de liefde, of zoals dat is van het

verstand en den wil, is derhalve iets eenders het geval met wenen en rouwen, namelijk dat wenen is vanuit de smart der ziel, en rouwen vanuit de smart des harten.

VOORTZETTING: Opdat echter de mens worde uitgeleid uit de Hel en binnengeleid in den Hemel door den Heer, is het nodig dat de mens zelf de Hel, dat is, de boze dingen, wederstaat, zoals uit zich; indien hij niet wederstaat zoals uit zich, blijft hij in de Hel en de Hel in hem, en zij worden tot in het eeuwige niet gescheiden, Dit volgt eveneens uit de bovengenoemde Wetten der Goddelijke Voorzienigheid, welke zijn ontvouwd. Dat het zo is, zal de Ondervinding ook Teren; de boze dingen worden verwijderd uit den mens of door Straffen, of door Verzoeking, en vandaar verafschuwingen, of door de aandoeningen van het ware en het goede. De boze dingen worden door Straffen verwijderd bij de niet-hervormden, door Verzoeking en vandaar verafschuwingen bij hen die moeten worden hervormd, en door de aandoeningen van het ware en het goede bij de wederverwekten. De ondervinding is deze: Wanneer de niet-hervormde of de boze straffen ondergaat, hetgeen in de Hel geschiedt, wordt hij in dezelve gehouden totdat het wordt doorvat dat hij vanuit zich dezelve niet wil; hij wordt niet eerder vrijgelaten; aldus wordt hij gedwongen vanuit zich de boze dingen te verwijderen; indien hij niet tot aan dat voornemen en dien wil toe wordt gestraft, blijft hij in zijn boze; maar toch wordt het boze nochtans niet uitgeroeid, omdat hij niet zichzelf had gedwongen; het blijft van binnen, en keert terug wanneer de vrees ophoudt. De boze dingen worden door Verzoeking, welke niet straffen maar gevechten zijn, verwijderd bij hen die moeten worden hervormd; dezen worden niet gedwongen om de boze dingen te wederstaan, maar zij dwingen zichzelf, en zij smeken den Heer aan, en zo worden zij bevrijd van de boze dingen waaraan zij weerstand boden; deze laten daarna van dezelve af, niet door enige vrees voor straf, maar door de verafschuwing van het boze; de verafschuwing zelf van het boze is voor hen ten slotte de weerstand. Bij de wederverwekten echter zijn niet enige verzoeking of gevechten, maar zijn de aandoeningen van het ware en het goede, welke de boze dingen van verre afhouden van hen; zij zijn immers geheel en al gescheiden van de Hel, vanwaar de boze dingen zijn, en zij zijn verbonden met den Heer. Gescheiden en verwijderd worden van de boze dingen

is niet iets anders dan gescheiden en verwijderd worden van de helse gezelschappen. De Heer kan allen, hoevelen Hij ook maar wil, scheiden en verwijderen van de helse gezelschappen, aldus van de boze dingen, en eveneens kan Hij hen overbrengen in hemelse gezelschappen, aldus in de goede dingen; maar dit houdt niet stand dan alleen maar ettelijke uren lang; na die keren de boze dingen terug; dit heb ik ook enige malen zien geschieden, en eveneens dat de boze zo boos was als tevoren. In de ganse geestelijke wereld is er geen voorbeeld van, dat iemand werd verwijderd van de boze dingen dan alleen door strijd en weerstand bieden zoals uit zich; noch dat iemand het werd dan uit den allenen Heer.

1165. En zeggende: Wee, wee, die grote stad; dat dit betekent de weeklacht over de leer en over het godsdienstige, staat vast uit hetgeen boven in n. 1134 is ontvouwd, waar eendere woorden staan. Wee, wee, betekent de weeklacht, wanneer gezegd wordt: Wee, die stad; doch het betekent de vervloeking wanneer gezegd wordt: Wee over die stad.

VOORTZETTING: Laat de ondervinding de zaak nog verder staven: allen die in de geestelijke wereld komen van de aarde, worden gekend zodanig als zij zijn daaraan, of zij de boze dingen kunnen wederstaan zoals uit zichzelf, dan wel of zij het niet kunnen; zij die het kunnen, worden gezaligd; zij echter die het niet kunnen, worden niet gezaligd: de oorzaak hiervan is deze, dat de mens niet vanuit zich de boze dingen kan weerstaan, maar vanuit den Heer; de Heer immers is het Die de boze dingen bij den mens weerstaat, en maakt dat de mens voelt en doorvat, alsof hij dit doet vanuit zich; degenen dus die in de wereld den Heer hebben erkend, en eveneens dat al het goede en ware is uit Hem en niets uit den mens, en zo dat zij uit den Heer vermogen tegen de boze dingen, en niet uit henzelf, weerstaan de boze dingen zoals uit zich: doch zij die in de wereld die dingen niet hebben erkend, kunnen de boze dingen niet zoals uit zich weerstaan; zij zijn immers in de boze dingen, en vanuit de liefde in het verkwikkelijke ervan, en het verkwikkelijke der liefde weerstaan is zichzelf, zijn natuur en zijn leven weerstaan: het werd nagegaan of ze het konden, wanneer hun de straffen der Hel waren verteld, ja zelfs als die waren gezien en eveneens gevoeld, maar het was nochtans tevergeefs; zij verstokten hun animus, door te zeggen: 'Het zij zo, en het geschiede zo, als ik slechts ben in de verlustingen en vreugden mijns harten zolang ik "hier ben;

de tegenwoordige dingen weet ik, de toekomstige denk ik niet; mij geschiedt niet iets ergers dan velen en velen anderen'. Maar zij worden na verstreken tijd in de Hel geworpen, waar zij door straffen worden gedwongen de boze dingen niet te doen; doch de straffen nemen den wil, het voornemen en vandaar de denking van het boze niet weg; zij nemen slechts de daad weg. Uit deze lingen blijkt, dat de boze dingen weerstaan niet is uit den mens, maar uit den Heer bij hen die Hem erkennen; en dat de Heer het geeft dat het schijnt alsof het geschiedt uit hen.

1166. Omkleed met fijn lijnwaad en purper en scharlaken; dat dit betekent den schijn in de uitwendige dingen alsof het was vanuit het hemels en het geestelijk ware en goede, staat vast uit de betekenis van het fijn lijnwaad, zijnde het ware vanuit hemelsen oorsprong, waarover n. 1143; uit de betekenis van het purper, zijnde het goede vanuit hemelsen oorsprong, waarover n. 1042; uit de betekenis van het scharlaken, zijnde het goede vanuit geestelijken oorsprong, waarover n. 1144; en uit de betekenis van daarmede omkleed, zijnde de schijn in de uitwendige dingen; daaruit blijkt, dat met omkleed met fijn lijnwaad, en purper en scharlaken, wordt aangeduid de schijn in de uitwendige dingen alsof het was vanuit het hemels en het geestelijk ware en goede, terwijl zij toch innerlijk beschouwd boze en valse dingen vanuit helsen oorsprong zijn. Wat het hemelse en wat het geestelijke is, is eerder enige malen gezegd.

VOORTZETTING: Dat de Allene Heer de boze dingen bij den mens weerstaat, en niet door enige Engelen des Hemels, is omdat de boze dingen bij den mens weerstaan is der Goddelijke Almacht, der Goddelijke Alwetendheid, en der Goddelijke Voorzienigheid. Het is der *Goddelijke Almacht*, omdat een boze weerstaan is vele boze dingen weerstaan, en eveneens is het de hellen weerstaan; elk boze immers is verbonden met ontelbare boze dingen; zij hangen samen zoals de Hellen onderling; want zoals de boze dingen zijn, aldus de hellen, en zoals de hellen, aldus de boze dingen; zij maken één; en de aldus verbonden Hellen weerstaan kan niemand dan de Allene Heer. Het is der *Goddelijke Alwetendheid*, omdat de Allene Heer het kent hoedanig de mens is, en welke diens boze dingen zijn, en in welk verband zij met de overige boze dingen zijn, aldus in welke orde zij moeten worden verwijderd, opdat de mens van het innerlijke uit of met wortel en al wordt genezen. Het is der *Goddelijke Voorzienigheid*, opdat niet iets tegen de Wetten der orde geschiedt, voorts dat wat geschiedt den mens bevorderlijk zij tot in

het eeuwige; immers, de Goddelijke Voorzienigheid, de Goddelijke Alwetendheid en de Goddelijke Almacht beogen in de afzonderlijke dingen het eeuwige. Uit deze dingen kan vaststaan, dat niet enig Engel de boze dingen bij den mens kan weerstaan, maar de Allene Heer. De Heer werkt die dingen bij den mens onmiddellijk uit Zich, en eveneens middellijk door den Hemel, maar nochtans aldus dat geen Engel iets dienaangaande weet [*sciat*]: de Hemel immers in de ganse samenvatting is de Heer, omdat hij Zijn Goddelijke voortgaande is; en daarom, wanneer Hij door den Hemel werkt, is het eveneens vanuit Zich; maar gezegd wordt middellijk, omdat de Goddelijke werking de Hemelen doervloeit, doch nochtans niets neemt vanuit het eigene van een zekeren Engel daar, maar vanuit het Zijne bij hen: het is een schijn, zoals de mens, wanneer hij een handeling verricht, de ontelbare beweegvezels beweegt die rondom het algehele lichaam zijn verspreid, om die handeling tot stand te brengen, waaromtrent niet enige vezel wat ook kent [*novit*]: zodanig ook zijn de Engelen in het Goddelijk Lichaam, hetwelk de Hemel wordt genoemd.

1167. En verguld met goud en kostbaren steen en paarden; dat dit betekent den schijn in de uitwendige dingen alsof het was vanuit het geestelijk en het natuurlijk ware en goede, staat vast uit hetgeen boven in n. 1043, 1044 is ontvouwd, waar eendere dingen staan.

VOORTZETTING. De Wet der Goddelijke Voorzienigheid, dat de mens, voor zoveel hij van de boze dingen kan worden afgeleid, voor evenzoveel uit den Heer het goede doet dat in zich het goede is; doch voor zoveel hij niet van de boze dingen kan worden afgeleid, voor evenzoveel uit zich het goede doet, hetwelk in zich het boze heeft, kan worden toegelicht vanuit de geboden van de Decaloog; maar tot voorbeeld diene het gebod aangaande het niet mogen stelen; zij die in de begeerte van stelen zijn, aldus eveneens in de begeerte van onoprecht en ongerecht winst maken, weerstaan zoals uit zich, door in het hart te zeggen, dat het niet moet worden gedaan, omdat het is tegen de Goddelijke Wet, aldus tegen God, in zich hels, aldus in zich boos; dezen worden na ettelijke korte worstelingen daarvan afgeleid, en door den Heer binnengeleid tot het goede dat het oprechte wordt genoemd, en tot het goede dat het gerechte wordt genoemd; en dan beginnen zij die dingen te denken, en die dingen te zien vanuit die dingen, het oprechte vanuit het oprechte, en het

gerechte vanuit het gerechte; en naarmate zij daarna het boze van voornoemde begeerte schuwen en verafschuwen, hebben zij die goede dingen lief, en vanuit de liefde doen zij dezelve, niet door zich te dwingen; deze dingen zijn uit den Heer, omdat zij goede dingen zijn in zich goed. Anders echter is het gesteld Indien de begeerte van onoprecht en ongerecht winst maken bij den mens aanblijft; dan kan hij niet het oprechte doen vanuit het oprechte, noch het gerechte vanuit het gerechte, aldus niet uit den Heer maar uit zichzelf; hij doet immers die dingen om gehouden te worden voor oprecht en gerecht, teneinde nog meer winst te maken, of om geëerd te worden; deze doelen zijn in de goede dingen van hem, en vanuit het doel is al het hoedanige van het goede: dit goede heeft in zich het boze, aangezien het hoedanige ervan is vanuit het doel onoprecht en ongerecht winst te maken. Een ieder kan zien, dat dit goede niet het goede in zich kan worden, voordat het boze is verwijderd. Iets eenders is het geval met de overige geboden van de Decaloog.

1168. Omdat in één uur zo grote rijkdommen zijn verwoest; dat dit betekent het verlies van alle dingen die zij gewonnen hebben, en door welke zij hadden gehoopt te zullen gewinnen, staat vast uit de betekenis van in één uur verwoest worden, zijnde de totale ondergang, waarover n 1136; aldus eveneens het verlies van alle dingen; en uit de betekenis van de rijkdommen, zijnde de winsten, en deze zijn de eerbewijzen en de schatten, aldus de dingen die zij gewonnen hebben, en eveneens de boze en de valse dingen der leer en van het godsdienstige, en deze zijn de dingen door welke zij hoopten te zullen gewinnen: eendere dingen worden hier met de rijkdommen aangeduid als boven met de koopwaren, welke in Vers 12, 13, 14 zijn opgesomd.

VOORTZETTING. Voor zoveel de mens wordt verwijderd van de boze dingen, voor evenzoveel wordt hij verwijderd van de Hel, omdat de boze dingen en de Hel één zijn; en voor zoveel hij van deze wordt verwijderd, voor evenzoveel treedt hij in de goede dingen binnen, en wordt hij met den Hemel verbonden, want de goede dingen en de Hemel zijn één. De mens wordt dan anders; het Vrije van hem, het Goede van hem, het Gemoed van hem, en het Verstand en de Wil van hem worden omgekeerd; hij wordt immers een Engel des Hemels. *Het Vrije* van hem, hetwelk tevoren het Vrije van het boze te denken en te willen was geweest, wordt het Vrije van het goede te denken en te willen, hetwelk in zich het Vrije zelf is; wanneer

de mens in dit is, dan weet hij voor het eerst wat het Vrije is, niet echter eerder, aangezien hij vanuit het Vrije van het boze het Vrije van het goede had gevoeld als een knecht; nu echter voelt hij vanuit het Vrije van het goede het Vrije van het boze als een knecht, zoals het ook in zich is. *Het goede* dat de mens tevoren had gedaan, kon, omdat het vanuit het Vrije van het boze was, het goede in zich niet zijn; de liefde van zich en van de wereld is in hetzelfde geweest; er bestaat geen goede vanuit een anderen oorsprong dan vanuit de liefde; hoedanig vandaar de liefde is, zodanig is het goede; indien de liefde boos is, wordt nochtans het verkwikkelijke ervan als goed gevoeld, hoewel zij boos is; het goede echter dat de mens daarna doet, is het goede in zich, omdat het uit den Heer is, Die het Goede zelf is, zoals boven is gezegd. *Het gemoed des mensen* was, voordat het verbonden was met den Hemel, achterwaarts gekeerd, omdat het nog niet uit de Hel was uitgeleid; doch als hij in den staat der Hervorming is, schouwt hij uit het ware tot het goede, als het ware van links naar rechts, hetgeen tegen de orde is; nadat echter het gemoed verbonden is met den Hemel, wordt het naar voren gekeerd en opgeheven tot den Heer; en schouwt het van rechts naar links, dat is, uit het goede tot het ware, hetgeen volgens de orde is: aldus geschiedt een omkering. Iets eenders is het geval *met het Verstand en den Wil*, omdat het Verstand de ontvanger van het ware is, en de wil de ontvanger van het goede; voordat de mens uit de Hel is uitgeleid, handelen het Verstand en de Wil niet één; de mens ziet en erkent dan vanuit het Verstand verscheidene dingen die hij niet wil omdat hij ze niet liefheeft; wanneer daarentegen de mens met den Hemel is verbonden, dan handelen het Verstand en de Wil één, want het Verstand wordt des Wils; wat immers de mens wanneer de omkering is geschied, wil, dat heeft hij ook lief, en wat hij wil vanuit de liefde, dat denkt hij; aldus komt de mens nadat hij verwijderd is van de boze dingen door den weerstand en den strijd tegen dezelve zoals uit zich in de liefde van het ware en het goede; en alle dingen die hij wil en vandaar doet, denkt hij dan ook en spreekt hij vandaar.

1169. Vers 17. *En alle stuurman, en een elk die op schepen verkeert, en de bootsgezellen, en zovelen als ter zee werken, stonden van verre.* En alle stuurman, en een elk die op schepen verkeert, en de bootsgezellen, en zovelen als ter zee werken, betekent allen die geloofden dat zij in de wijsheid, in het inzicht en

in de wetenschap waren, en de valse dingen der leer en van dat godsdienstige door redeneringen vanuit den natuurlijken mens hebben bevestigd: stonden van verre, betekent nu niet aldus in dezelve vanwege de vrees.

II70. En alle stuurman, en een elk die op schepen verkeert, en de bootsgezellen, en zovelen als ter zee werken; dat dit betekent allen die geloofden dat zij in de wijsheid, in het inzicht, en in de wetenschap waren, en de valse dingen der leer en van dat godsdienstige door redeneringen vanuit den natuurlijken mens hebben bevestigd, staat vast uit de betekenis van de schepen, zijnde de erkentnissen van het ware en het goede, vóórts de leerstellige dingen in den enen en den anderen zin, waarover n 514; en omdat de wijsheid, het inzicht en de wetenschap zijn vanuit de erkentnissen van het ware en het goede, worden vandaar met den stuurman of den scheepskapitein diegenen aangeduid die in *de* wijsheid zijn; met hen die op schepen verkeren zij die in het inzicht zijn; en met de bootsgezellen zij die in de wetenschap zijn; gezegd wordt de wijsheid, het inzicht en de wetenschap, omdat zij in die orde opeenvolgen bij hen die vanuit de erkentnissen wijs zijn; de wijsheid is in den derden graad, het inzicht in den tweeden, en de wetenschap in den eersten of laatsten; en daarom ook worden zij in deze orde genoemd in het Woord, zoals bij Mozes: *“Ik heb Bezaleël vervuld met den Geest Gods, ten aanzien van de wijsheid, het inzicht en de wetenschap”*, Exod. xxxi: 3; Hfdst. xxxv: 31; en uit de betekenis van ter zee werken, zijnde bevestigen door redeneringen vanuit den natuurlijken mens, en hier de valse dingen der leer en van dat godsdienstige bevestigen; met de zee immers wordt de natuurlijke mens aangeduid, en met werken wordt daar aangeduid redeneren en door redeneringen bevestigen; eigenlijk wordt met ter zee werken aangeduid zich zulke dingen verwerven waardoor zij zullen gewinnen, voorts die dingen te koop aanbieden en zo gewinnen; maar omdat de gewonnenen boven met de kooplieden en hun koopwaren zijn beschreven, wordt hier met ter zee werken iets anders aangeduid, namelijk bevestigen door redeneringen. Dat met de stuurmannen of de scheepskapiteins de wijzen worden aangeduid, kan vaststaan bij Ezechiël: *“De wijzen van Zidon en Arvad waren uw scheepskapiteins: de ouderen van Gebal en haar wijzen waren bevestigende uw splinging”*, xxvii: 8, 9; maar deze dingen zie men boven in n. 514 ontvouwd.

VOORTZETTING: Er zijn twee vermogens des levens bij den mens, het ene wordt het Verstand genoemd, en het andere de Wil: die vermogens zijn onderling geheel en al onderscheiden, maar zij zijn geschapen om één te maken, en wanneer zij één maken, worden zij één gemoed genoemd; maar bij den mens zijn zij eerst verdeeld,

daarna echter zijn zij verenigd. *Zij zijn onderscheiden* geheel en al zoals het Licht en de Warmte; het Verstand immers is vanuit het Licht des Hemels, hetwelk in zijn wezen is het Goddelijk Ware of de Goddelijke Wijsheid; het Verstand ook bij den mens, terwijl hij in de wereld is, ziet, denkt, redeneert, en besluit vanuit dat Licht; dat het zo is, weet de mens niet, omdat hij niet iets weet aangaande dat Licht en aangaande den oorsprong ervan: de Wil echter is vanuit de Warmte des Hemels, dewelke in haar wezen is het Goddelijk Goede of de Goddelijke Liefde; ook de wil bij den mens, terwijl hij is in de wereld, is het; vanuit die warmte heeft hij lief, en heeft hij al zijn aangename [*volupe*] en verkwikkelijke; dat het zo is, weet de mens ook niet, omdat hij niet iets weet aangaande die warmte en aangaande den oorsprong ervan. Omdat nu het Verstand ziet vanuit dat Licht des Hemels, blijkt dat hetzelfde het subject en het receptakel van dat Licht is, aldus eveneens het subject en het receptakel van het Ware en vandaar van de wijsheid: en omdat de Wil liefheeft vanuit de Warmte des Hemels, blijkt dat dezelve het subject en het receptakel van die Warmte is, aldus eveneens het subject en het receptakel van het goede, aldus van de liefde. Vanuit deze dingen kan men klaarblijkend zien, dat die twee vermogens des levens van den mens zijn onderscheiden zoals het Licht en de Warmte, voorts zoals het ware en het goede, en zoals de wijsheid en de liefde. *Dat die twee vermogens eerst bij den mens verdeeld zijn*, wordt duidelijk hieruit, dat de mens het ware kan verstaan, en vanuit het ware het goede, en toestemmen dat het zo is, maar nochtans wil hij het niet, en vanuit het willen doet hij het [*niet*]; hij verstaat immers wat het ware is, en vandaar wat het goede is, als hij het hoort en leest, en hij verstaat het geheel en al zó dat hij het daarna kan leren al predikende en schrijvende; doch wanneer hij bij zichzelf is, en vanuit zijn geest denkt, dan kan hij bemerken dat hij het niet wil, ja zelfs dat hij wil handelen *tegen* hetzelfde, en eveneens dat hij zo handelt, wanneer de vrezen niet afhouden. Zodanig zijn zij die inzichtsvol kunnen spreken, en evenwel anders leven; dit ook is een andere Wet in zijn geest zien, en een andere in zijn vlees; de geest is het verstand, en het vlees is de wil. Deze tweespalt van Verstand en Wil doervatten degenen vooral die hervormd willen worden, slechts weinig echter de overigen. Dat er deze tweespalt bestaat, is omdat het Verstand bij den mens niet vernietigd is, maar de Wil vernietigd is: het Verstand

immers is vergelijkenderwijs zoals het Licht der wereld, vanuit hetwelk de mens even helder kan zien in wintertijd als in zomertijd; en de Wil is vergelijkenderwijs zoals de Warmte der wereld, welke van het licht afwezig kan zijn, en met het licht aanwezig kan zijn; zij is immers afwezig in wintertijd, en aanwezig in zomertijd. Maar de zaak is zodanig dat niets het Verstand vernietigt dan de Wil, gelijkerwijs niets de ontkiemingen van den aardbol vernietigt dan de afwezigheid van de warmte. Het Verstand wordt door den Wil vernietigd bij hen die in de boze dingen des levens zijn, wanneer zij één handelen; niet echter wanneer zij niet één handelen; zij handelen één, wanneer de mens bij zichzelf vanuit zijn liefde denkt; doch zij handelen niet één, wanneer hij met anderen is; wanneer hij met anderen is, dan verbergt hij en zo verwijderd hij de eigen liefde van zijn wil, en wanneer die verwijderd is, wordt het Verstand in een hoger Licht verheven. Diene ook een ondervinding ter bevestiging; ik heb somtijds geesten onder elkander horen spreken, en eveneens met mij, zó wijs, dat nauwelijks een Engel wijzer sprak; en daarvandaan meende ik dat zij binnenkort in den Hemel zouden worden geheven; doch na een tijd zag ik hen met de bozen in de Hel; waarover ik verwonderd was; maar het werd toen gegeven hen gans anders te horen spreken, niet met de ware dingen zoals tevoren, maar tegen dezelve, ter oorzaak hiervan dat zij nu waren in de liefde van den eigen wil en eender van het verstand, tevoren echter niet in haar. Het werd ook gegeven te zien hoe het eigene van den mens wordt onderscheiden van diens niet-eigene [*non-proprium*]; dit kan worden gezien in het Licht des Hemels; het eigene zetelt innerlijk, het niet-eigene echter uiterlijk; en dit oversluiert dat, en verbergt het eveneens; en het verschijnt ook niet dan wanneer die sluier is opgelicht, hetgeen geschiedt bij allen na den dood. Ik heb ook opgemerkt, dat verscheidenen verbaasd waren ter oorzaak van die geziene en gehoorde dingen; maar het waren zij die vanuit de gesprekken en vanuit de geschreven dingen oordelen over den staat der ziel van den mens, en niet tevens vanuit de daden welke zijn van den eigen wil van hem. Uit deze dingen blijkt, dat die twee vermogens des levens bij den mens eerst verdeeld zijn. *Nu zal iets worden gezegd over de vereniging van dezelve*: zij worden verenigd bij hen die worden hervormd, hetgeen geschiedt door den strijd tegen de boze dingen des wils; en wanneer deze verwijderd zijn,

handelt de Wil van het goede één met het Verstand van het ware: daaruit volgt, dat hoedanig de Wil is zodanig het Verstand is, of, wat het zelfde is, dat hoedanig de liefde is, zodanig de wijsheid is; dat deze zodanig is hoedanig gene, is omdat de liefde des Wils het Zijn is van des mensen levers, en de wijsheid des Verstands het Bestaan des levens daaruit; en daarom vormt de liefde welke des Wils is, zich in het Verstand; het is de vorm die zij daar aanneemt, welke de wijsheid wordt genoemd; want omdat de ene en de andere één wezen hebben, blijkt dat de wijsheid de vorm der liefde of de liefde in vorm is. Nadat die vermogens door de Hervorming aldus verenigd zijn, groeit dan dagelijks de liefde van den wil, en zij groeit door de geestelijke voeding in het Verstand; zij heeft immers haar aandoening van het ware en het goede daar, welke is zoals de appetijt, die hongert en verlangt. Uit deze dingen blijkt, dat het de Wil is die moet worden hervormd, en dat naarmate die hervormd is, het Verstand ziet, dat is, wijs is; want, zoals gezegd is, de Wil is vernietigd, niet echter het Verstand. De Wil en het Verstand maken ook één bij de niet-hervormden of de bozen, indien niet in de wereld, dan toch na den dood; want na den dood is het den mens niet geoorloofd om vanuit het Verstand te denken dan alleen volgens de liefde zijns Wils; een ieder wordt ten slotte tot dit teruggebracht; en wanneer hij daartoe is teruggebracht, dan heeft de boze liefde des Wils haar vorm in het Verstand; en deze vorm is, omdat hij is vanuit de valse dingen van het boze, Waanzin.

1171. Stonden van verre; dat dit betekent nu niet aldus in dezelve vanwege de vrees, staat vast uit de betekenis van van verre staan, zijnde in de uitwendige dingen zijn, waarover n. 1133; hier dus niet in die dwaze wijsheid, dat dwaze inzicht en die dwaze wetenschap zijn, vanuit dewelke zij de boze en de valse dingen der leer en van het godsdienstige tevoren hebben bevestigd, vanwege de vrees; de vrees immers maakt, dat de mens als het ware afwezig van dezelve is, als hij degenen ziet gestraft en gepijnigd die zodanig zijn geweest.

VOORTZETTING. Aan deze dingen moet worden toegevoegd. 1. Dat het Licht des Verstands vóór de Hervorming is zoals het licht der maan, helder volgens de erkenningen van het ware en het goede; doch na de hervorming zoals het licht der zon, helder volgens de toepassing der erkenningen van het ware en het goede op de nutten des levens. 2 De oorzaak dat het verstand niet vernietigd is, is deze opdat de mens de ware dingen kunne erkennen, en vanuit

dezelve de boze dingen zijns wils zien, en als hij ze ziet, dezelve kunne weerstaan zoals uit zich, en zo hervormd worden. 3. Maar nochtans wordt de mens niet hervormd vanuit het Verstand, maar daardoor dat het Verstand de ware dingen erkent, en vanuit dezelve de boze dingen ziet; want de werking van de Goddelijke Voorzienigheid des Heren is in de liefde van des mensens Wil, en uit die in het Verstand, en niet omgekeerd. 4. Dat de liefde des wils volgens haar hoedanige het inzicht geeft; de natuurlijke liefde vanuit de geestelijke geeft inzicht in de burgerlijke en de zedelijke dingen; de geestelijke liefde echter in de natuurlijke geeft inzicht in de geestelijke dingen; de louter natuurlijke liefde echter en daaruit de trots, geeft niet enig inzicht in de geestelijke dingen, maar geeft het vermogen van te bevestigen al wat haar maar belieft; en na de bevestiging verdwaast zij het Verstand zodat dit het valse ziet zoals het ware, en het boze zoals het goede, maar nochtans neemt deze liefde niet het vermogen weg van de ware dingen in hun licht te verstaan; zij neemt weg wanneer zij aanwezig is, en zij neemt niet weg wanneer zij afwezig is. 5. Wanneer de wil is hervormd, en de wijsheid welke des verstands is, der liefde wordt, welke des wils is, of wanneer de wijsheid de liefde van het ware en het goede in haar vorm wordt, dan is de mens zoals een tuin in lentetijd, wanneer de warmte verenigd is met het licht, en ziel geeft aan de ontkiemen; de geestelijke ontkiemen zijn de voortbrengingen der wijsheid vanuit de liefde, en dan is in elke voortbrenging de ziel vanuit die liefde, en de bekleding ervan vanuit de wijsheid; aldus is de wil zoals een vader, en het verstand zoals een moeder. 6. Zodanig is dan het leven des mensens, niet slechts het leven van zijn animus, maar ook het leven van zijn lichaam, aangezien het leven van den animus een handelt met het leven van het lichaam door de overeenstemmingen; het leven immers van den wil of van de liefde stemt overeen met het leven van het hart, en het leven van het Verstand of van de wijsheid stemt overeen met het leven van de long, welke de beide broanen van het leven des lichaams zijn: dat het zo is weet de mens niet; evenwel is het daarvandaan, dat de boze niet kan leven in den Hemel, en dat de goede niet kan leven in de Hel; de ene en de andere wordt als dood, indien hij niet is onder hen met wie het leven van zijn wil en daaruit het leven van zijn verstand tezamen handelen; onder dezen

en niet onder anderen geeft zich zijn hart vrijelijk van zijn kant [*reciprocet*], en ademt vandaar zijn long vrijelijk.

1172. Vers 18, 19. *En zij riepen, ziende den rook harer verbranding, zeggende: Welke was die grote stad gelijk. En zij wierpen stof op hun hoofden, en riepen wenende en rouwende, zeggende: Wee, wee, die grote stad, in dewelke verrijkt zen allen die schepen hadden in de zee vanwege haar kostbaarheid, omdat zij in een uur zijn verwoest.* En zij riepen, ziende den rook harer verbranding, betekent de smart van den animus vanwege de afgrijselijke valse dingen op het zien van de bestraffing vanwege de afgrijselijke valse dingen die vanuit hun liefden waren opgeweld: zeggende: Welke was die grote stad gelijk, betekent de verbazing dat de leer en dat godsdienstige aldus zijn vernietigd: en zij wierpen stof op hun hoofden, en riepen wenende en rouwende, betekent de belijdenis dat zij door het leven volgens het godsdienstige en de leer ervan verdoemd zijn: zeggende: Wee, wee die grote stad, in dewelke verrijkt zijn allen die schepen hadden in de zee vanwege haar kostbaarheid, betekent de weeklacht over de leer en het godsdienstige, vanuit dewelke al diegenen gewin hebben behaald die door redeneringen vanuit den natuurlijken mens die dingen hebben bevestigd: omdat zij in één uur zijn verwoest, betekent over het verlies en den ondergang van alle dingen.

1173. En zij riepen, ziende den rook harer verbranding; dat dit betekent de smart van den animus op het zien van de bestraffing vanwege de afgrijselijke valse dingen, die vanuit hun liefden waren opgeweld, staat vast uit de betekenis van roepen [*clamare*, letterlijk schreeuwen], zijnde de smart van den animus, waarover n. 393, 424, 459; uit de betekenis van den rook, zijnde het helse valse voortvloeiende vanuit de boze dingen der aardse en der lichamelijke liefden, waarover n. 539, 889, 1131; en uit de betekenis van de verbranding, zijnde de verdoemenis en de bestraffing van de boze dingen opwellende vanuit die liefden, waarover n. 1083, 1126; waaruit blijkt, dat met zij riepen, ziende den rook harer verbranding, wordt aangeduid de smart van den animus op het zien van de bestraffing vanwege de afgrijselijke valse dingen die vanuit hun liefden waren opgeweld.

VOORTZETTING. De negende Wet der Goddelijke Voorzienigheid: *Dat de Heer niet onmiddellijk den mens de ware dingen leert, noch vanuit Zich, noch door de Engelen; maar dat Hij middellijk leert door hel Woord, door de Predikingen, door de Lezingen, door de Gesprekken en door de Verkeringen met anderen, en zo door denkingen bij zichzelf vanuit die dingen; en dat de mens dan wordt verlicht volgens de aandoening van het ware vanuit het nut; anders zou de*

mens niet handelen zoals vanuit zich. Deze dingen volgen vanuit de eerder ontvouwde Wetten der Goddelijke Voorzienigheid; vanuit deze: dat de mens in het vrije zij, en vanuit de rede handele wat hij handelt; dat hij vanuit het Verstand zoals vanuit zich denke, en vandaar vanuit den Wil zoals vanuit zich handele; voorts dat hij niet door wonderen of door visioenen worde aangedreven om iets te geloven, of om iets te doen: die Wetten zijn onveranderlijk, omdat zij der Goddelijke Wijsheid zijn, en tevens der Goddelijke Liefde; en toch zouden zij worden verstoord, indien de mens onmiddellijk zou worden geleerd, of door invloed, of door gesprekken. Bovendien vloeit de Heer in de Innerlijke dingen van des mensen gemoed in, en door die in de Uiterlijke dingen ervan; voorts in de aandoening van zijn wil, en door die in de denking van zijn Verstand, niet echter omgekeerd. Invloeien in de Innerlijke dingen van des mensen gemoed en door die in de Uiterlijke dingen ervan, is wortel doen schieten, en vanuit den wortel voortbrengen; de wortel is in de Innerlijke dingen, en de voortbrenging in de Uiterlijke dingen; en invloeien in de aandoening des wils en door die in de denking des verstands, is eerst de ziel inblazen, en door die de overige dingen formeren; want de aandoening des wils is als het ware de ziel, door dewelke de denkingen des Verstands worden geformeerd: dit is eveneens de invloed uit het Inwendige in het Uitwendige, welke wordt gegeven. De mens weet niets hoegenaamd dienaangaande dat Hij invloeit in de Innerlijke dingen van zijn gemoed, noch dienaangaande dat Hij invloeit in de aandoening van zijn wil; maar dienaangaande zal hij weten, dat [indien] Hij in de uiterlijke dingen van zijn gemoed, en [indien] Hij in de denking van zijn Verstand zou invloeien, dit gelijk zou staan met iets voortbrengen zonder wortel, en iets formeren zonder ziel: een ieder kan zien, dat dit tegen de Goddelijke orde zou zijn, bijgevolg dat het vernietigen zou zijn, en niet opbouwen. Uit deze dingen blijkt de waarheid van deze Wet der Goddelijke Voorzienigheid.

1174. Zeggende: Welke was die grote stad gelijk; dat dit betekent de verbazing, dat de leer en het Godsdienstige zijn vernietigd, staat vast uit de betekenis van de grote stad, welke Babylon is, zijnde de leer en het godsdienstige ervan; de stad immers betekent de leer, en Babylon het godsdienstige ervan, zoals boven n. 1134. De verbazing daarover dat zij vernietigd zijn, wordt aangeduid

met den schreeuw waarmede zij zeiden: Welke was haar gelijk; en zij volgt op het zien van den rook der verbranding.

VOORTZETTING: Hoe echter de Heer invloeit, en zo de mens wordt geleid, kan niet ergens anders vandaan worden geweten dan vanuit de geestelijke Wereld; daar is de mens ten aanzien van zijn geest, aldus ten aanzien van zijn aandoeningen en de denkingen daaruit; deze immers en gene zijn van des mens en geest; deze is het die denkt vanuit zijn aandoening, en niet het lichaam. De aandoeningen van den mens vanuit welke zijn denkingen zijn, hebben een uitbreiding in de gezelschappen daar overal in het rond, in meerdere of mindere valgens het hoevele en het hoedanige der aandoening; binnen die is de mens ten aanzien van zijn geest; aan dezelve is hij vastgebonden zoals met uitgerekte koorden, welke de ruimte voor zijn rondwandeling omschrijven; zoals hij dan uit de ene aandoening in de andere voortschrijdt, aldus schrijdt hij uit het ene gezelschap in het andere voort, en in welk gezelschap hij is en waar hij in hetzelfde is, is hij het middelpunt vanuit hetwelk de aandoening en de denking van hem uitloopt tot de overige gezelschappen als tot de omtrekken, welke zo in aanhoudend verband zijn met de aandoening van het middelpunt, vanuit hetwelk hij dan denkt en spreekt. De mens verwerft zich deze sfeer, welke de sfeer der aandoeningen en daaruit der denkingen van hem zijn, in de wereld; indien hij boos is in de Hel, indien hij goed is in den Hemel. Dat het zo is, weet de mens niet, omdat hij niet weet dat er zulke dingen zijn. Door die gezelschappen wandelt de mens, dat is, zijn gemoed, vrij, hoewel gebonden; en hem leidt de Heer; ook maakt hij niet een stap waarin en waaruit Hij niet leidt; en Hij geeft het aanhoudend, dat de mens niet anders weet, dan dat hij vanuit zich in de volle vrijheid gaat; en het is geoorloofd zich hiervan te overreden, omdat het vanuit de Wet der Goddelijke Voorzienigheid is, dat de mens worde gevoerd waarheen zijn aandoening wil. Indien de aandoening boos is, wordt hij rondgevoerd door helse gezelschappen; en indien hij niet tot den Heer schouwt, wordt hij verder en dieper in dezelve binnengevoerd; en nochtans leidt de Heer hem zoals met de hand, door toe te laten en door af te leiden voor zoveel als hij vanuit het vrije wil volgen: doch indien hij tot den Heer schouwt, wordt hij geleidelijk uit die gezelschappen uitgeleid volgen de orde en het verband waarin zij zijn, welke orde en welk verband niemand bekend is dan den

Allenen Heer; en zo wordt hij bij ononderbroken graden uit de Hel omhoog gevoerd naar den Hemel en in den Hemel. Dit doet de Heer zonder dat de mens het weet, aangezien de mens indien hij het wist, het continuë van dien voortgang zou verstoren door zichzelf te leiden: het is genoeg dat hij de ware dingen vanuit het Woord leert, en door de ware dingen wat de goede dingen zijn, en vanuit de ware en de goede dingen wat de boze en de valse dingen zijn, ter oorzaak hiervan dat hij door de ware en de goede dingen kan worden aangedaan, en niet aangedaan door de valse en de boze dingen; hij kan weliswaar de boze en de valse dingen eerder weten dan de goede en de ware dingen, maar hij kan niet tevoren dezelve zien en dezelve doorvatten; zo en niet anders kan de mens worden geleid uit de aandoening tot de aandoening in het vrije en zoals vanuit zich; vanuit de aandoening van het ware en het goede, door te leiden, indien hij de Goddelijke Voorzienigheid des Heren in de afzonderlijke dingen erkent; en vanuit de aandoening van het boze en het valse, door toe te laten, indien hij haar niet erkent: voorts ook opdat het met de aandoening overeenstemmende Inzicht kan opnemen, welke hij opneemt voor zoveel als hij vanuit de ware dingen tegen de boze dingen zoals vanuit zich strijdt. Dit moet worden onthuld ter oorzaak hiervan, dat het niet wordt geweten dat de Goddelijke Voorzienigheid aanhoudend is, en in de meest afzonderlijke dingen van des mensen leven, en zulks omdat niet wordt geweten op welke wijze.

1175. En zij wierpen stof op hun hoofden, en riepen wenende en rouwende; dat dit betekent de smart en de belijdenis dat zij door het leven volgens het godsdienstige en de leer ervan verdoemd zijn, staat vast uit de betekenis van stof werpen op het hoofd, zijnde de rouw dat zij verdoemd zijn; dat het is vanwege het leven volgens dat godsdienstige en de leer ervan, volgt daaruit; en uit de betekenis van roepen wenende en rouwende, zijnde de smart dat zij door het leven dienvolgens verdoemd zijn; roepen immers heeft betrekking op de leer, en wenen en rouwen betekenen de smart der ziel en des harten, zoals boven n. 1164. Dat stof werpen [*mittere*] op de hoofden de rouw is vanwege de verdoemenis, is omdat met het stof het verdoemde wordt aangeduid, en met het hoofd de mens zelf. Dat het stof het verdoemde betekent, is omdat de hellen beneden zijn en de Hemelen boven, en vanuit de hellen wordt voortdurend het valse vanuit het boze uitgewasemd; vandaar betekent het stof op hen het verdoemde, over welke zaak ook boven, n. 742: vanwege die

betekenis van het stof was het in de uitbeeldende Kerken aanvaard om stof op hun hoofd te werpen, wanneer zij het boze hadden gedaan, en boete deden; door dit immers betuigden zij dat. Dat het zo is, kan vaststaan uit de volgende plaatsen; bij Ezechiël: *“Zij zullen bitterlijk schreeuwen, en stof doen opgaan op hun hoofden; in de as zullen zij zich wentelen”*, xxvii: 30; met stof doen opgaan op hun hoofden, wordt aangeduid de rouw vanwege de verdoemenis; en met zich wentelen in de as wordt een nog diepere rouw aangeduid; de as immers betekent het verdoemde, omdat het vuur tengevolge waarvan zij er is, de helse liefde betekent. In de Klaagliederen: *“zu zitten op de aarde; zij zwijgen stil, de ouderen der dochter Zions; zij deden stof opgaan op hun hoofd; zij deden het hoofd ter aarde nederdalen, de maagden van Hierosolyma”*, ii: 10; door zulke dingen werd uitgebeeld de smart en de rouw vanwege de boze en de valse dingen, waarover zij boete zouden doen, aldus de belijdenis dat zij verdoemd waren: de dochter Zions betekent de Kerk; en de maagden van Hierosolyma betekenen de ware dingen der leer; zitten op de aarde en stilzwijgen betekent de smart van den animus, en stof doen opgaan op de hoofden betekent de belijdenis dat zij verdoemd zijn; en het hoofd ter aarde doen nederdalen, betekent de belijdenis dat zij in de hel zijn. Bij Job: *“De vrienden van Job scheurden hun rok, en strooiden stof op hun hoofden naar den hemel”*, ii: 12; met stof strooien over de hoofden naar den hemel, wordt de rouw om Job aangeduid, die verscheen alsof hij verdoemd was; de rouw vanwege de verdoemenis van het boze wordt aangeduid met het stof op het hoofd; en met den rok scheuren, wordt de rouw aangeduid vanwege de verdoemenis van het valse. Iets eenders wordt aangeduid met *zich wentelen in het stof*, Micha i: 10. Dat de boetedoening daardoor werd uitgebeeld, bij Job *“Ik doe boete over het stof en over de as”*, xlii: 6. Aangezien het stof de verdoemenis betekende, werd derhalve tot de slang gezegd *“Op uw buik zult gij wandelen, en stof zult gij eten alle dagen des levens”*, Gen. iii: 14; met de slang wordt het helse boze aangeduid bij hen die de ware dingen des Woords verdraaien, en daardoor sluw en arglistig bedriegen: eender bij Jesaja: *“Het brood der slang is stof”*, lxxv: 25; uit deze dingen blijkt, dat het stof het verdoemde is; en dat stof werpen op het hoofd is de verdoemenis betuigen.

VOORTZETTING. Nadat deze dingen zijn voorafgezonden, zal nu worden gezegd wat de aandoening is, en daarna waarom de mens uit den Heer wordt geleid door de aandoeningen, en niet door de denkingen; en ten slotte dat de mens anders niet kan worden gezaligd. *Wat de aandoening is*; onder de aandoening wordt iets eenders verstaan als onder de liefde; maar de liefde is zoals de

bron, en de aandoeningen zijn zoals de beken daaruit; aldus zijn zij eveneens het continuë ervan. De liefde als de bron is in den wil des mensen; de aandoeningen, welke de beken ervan zijn, vloeien door het continuë in het Verstand, en brengen daar door middel van het licht vanuit de ware dingen de denkingen voort; geheel zoals de aanblazingen der warmte in een Tuin de ontkiemingen voortbrengen door middel van de stralen des lichts; de liefde ook in haar oorsprong is de warmte des Hemels; de ware dingen in hun oorsprong zijn de stralen van het licht des Hemels, en de denkingen zijn de ontkiemingen vanuit het huwelijk ervan. Vanuit een zodanig huwelijk zijn alle gezelschappen des Hemels, welke ontelbaar zijn, en deze zijn in hun wezen aandoeningen; zij zijn immers vanuit de warmte die de liefde is, en vanuit de wijsheid die het Licht is, vanuit den Heer als de Zon; vandaar zijn die gezelschappen, naar gelang daar de warmte verenigd is met het licht, en het licht verenigd is met de warmte, de aandoeningen van het goede en het ware; daaruit zijn de denkingen van allen in die gezelschappen. Hieruit blijkt, dat de gezelschappen des Hemels niet denkingen zijn, maar dat zij aandoeningen zijn; bijgevolg dat geleid worden door die gezelschappen is geleid worden door de aandoeningen, of geleid worden door de aandoeningen is geleid worden door de gezelschappen; en daarom zal in de nu volgende dingen voor de gezelschappen in de plaats aandoeningen worden gezegd. Nu zal worden gezegd *waarom de mens van den Heer wordt geleid door de aandoeningen, en niet door de denkingen*; als de mens van den Heer door de aandoeningen wordt geleid, kan hij volgens alle Wetten Zijner Goddelijke Voorzienigheid worden geleid, niet echter indien hij het wordt door de denkingen: de aandoeningen openbaren zich niet voor den mens, maar de denkingen openbaren: voorts brengen de aandoeningen de denkingen voort, maar de denkingen brengen niet de aandoeningen voort; het schijnt alsof zij voortbrengen, maar het is een begoocheling; en wanneer de aandoeningen de denkingen voortbrengen, brengen zij ook alle dingen des mensens voort, omdat zij zijn leven zijn. Dit is ook bekend in de wereld; indien gij een mens in zijn aandoening houdt, houdt gij hem gebonden, en leidt gij hem waarheen gij wilt, en dan geldt een rede voor duizend; doch indien gij den mens niet in zijn aandoening houdt, vermogen de redenen niet; de niet samenstemmende aandoening immers of

verdraait dezelve, of verwerpt ze, òf blust ze uit. Iets eenders zou het geval zijn indien de Heer den mens zou leiden door denkingen onmiddellijk, en niet door aandoeningen. Wanneer ook de mens wordt geleid van den Heer door de aandoeningen, zo schijnt het hem toe alsof hij vanuit zich vrijelijk denkt, en zoals vanuit zich vrijelijk spreekt, en eveneens handelt. Vandaar nu is het, dat de Heer niet onmiddellijk den mens leert, maar middellijk door het Woord, door de leren en de predikingen vanuit het Woord, door gesprekken en omgangen [*consortia*, letterlijk deelgenootschappen]; vanuit deze immers denkt de mens vrijelijk zoals vanuit zich. *Dat de mens anders niet kan worden gezaligd*, volgt zowel uit de dingen die over de Wetten der Goddelijke Voorzienigheid zijn gezegd, als uit deze dingen dat de denkingen niet de aandoeningen bij den mens voortbrengen; inlien immers de mens alle dingen des Woords wist, en alle dingen der leren, tot aan de verborgenheden der wijsheid toe die de Engelen hebben, en die dingen dacht en sprak, doch zijn aandoeningen zouden de begerigheden van het boze zijn, zo zou hij nochtans niet door den Heer uit de Hel geleid kunnen worden. Daaruit blijkt, dat Indien de mens vanuit den Hemel werd geleerd door Invloed in zijn denkingen, dit zou zijn alsof iemand zaad wierp op den weg, of in het water, of in de sneeuw, of in het vuur.

1176. Zeggende: Wee, wee die grote stad, in dewelke verrijkt zijn allen die schepen hadden in de zee vanwege haar kostbaarheid; dat dit betekent de weeklacht over de leer en het godsdienstige, vanuit dewelke al diegenen gewin hebben behaald die door redeneringen vanuit den natuurlijken mens die dingen hebben bevestigd, staat vast uit de betekenis van wee, wee, zijnde de weeklacht, waarover n. 1165; uit de betekenis van de grote stad, zijnde de leer en het godsdienstige, waarover n. 1134; uit de betekenis van verrijkt worden vanwege haar kostbaarheid, zijnde door die dingen gewinnen; en uit de betekenis van schepen hebben in de zee, zijnde door redeneringen vanuit den natuurlijken mens die dingen bevestigen; met “de schepen in de zee hebbenden” worden eendere dingen aangeduid als tezamen worden aangeduid met den stuurman, een elk op schepen verkerende, de bootsgezellen, en de ter zee werkenden, boven Vers 17; en dat met dezen al diegenen worden aangeduid die in de wijsheid, in het inzicht, en in de wetenschap geloofden te zijn, en de valse dingen der leer en van dat godsdienstige door redeneringen vanuit den natuurlijken mens hebben bevestigd, zie men boven in n. 1170.

VOORTZETTING: Aangezien de Goddelijke Voorzienigheid in de aandoeningen, welke der liefde en vandaar des wils van den mens zijn, handelt, en hem in zijn aandoening leidt, en vanuit die tot een andere naburige en aanverwante, door het vrije, en zo ondoorvatbaar, zodat de mens in het minst niet weet, hoe zij handelt, ja zelfs zodat hij nauwelijks weet dat er de Goddelijke Voorzienigheid is, is het daarvandaan dat dat verscheidenen haar ontkennen en zich tegen haar bevestigen; hetgeen geschiedt vanwege verschillende dingen die voorvallen en gebeuren; zoals dat den bozen de kunstgrepen en de arglisten gelukken; dat de goddeloosheid regeert; dat er een Hel is, dat er een verblinding des verstands in de geestelijke dingen is; en dat er vandaar zovele ketterijen zijn; en dat een elke willekeurige, vanuit één hoofd ingezet, zich uitstort in gemeenten en natiën, en aanblijft, zoals het Papisme, het Lutheranisme, Calvinisme, Melanchtonisme, Moravianisme, Arianisme, Socinianisme, Quaquerisme, de Dweepzieken [*Enthusiasmus*], ja zelfs het Judaïsme, en eveneens in hen het Naturalisme en het Atheïsme: en buiten Europa over verscheidene Koninkrijken het Mahomedanisme, alsmede het Heidendom, waarin verscheidene erediensten zijn, en ergens anders gene. Allen die over deze dingen niet vanuit de Goddelijke Waarheid denken, zeggen in hun hart, dat er geen Goddelijke Voorzienigheid is; en zij die eraan vasthouden, beamen dat zij er is maar slechts universeel; wanner dezen en genen horen dat de Goddelijke Voorzienigheid is in de meest afzonderlijke dingen van het leven der mensen, dan of zij letten er niet op, of zij letten er op; zij die er niet op letten, werpen dit achter den rug, en gaan heen; zij die er echter op letten, zijn zoals zij die heengaan en toch het aangezicht omwenden, en slechts schouwen of zij iets is; en wanner zij zien, zeggen zij bij zichzelf: “Aldus wordt er gezegd;” sommigen ook van hen beamen het met den mond, en niet met het hart. Omdat het nu van belang is, dat de blindheid vanuit onwetendheid, of de donkerheid ontstaan vanwege de afwezigheid van het licht, worde uiteengeslagen, zal het gegeven worden te zien.

1. Dat de Heer niemand onmiddellijk leert, maar middellijk door de dingen die bij den mens zijn vanuit het gehoor en het gezicht.
2. En dat toch de Heer daarin voorziet, dat de mens door de dingen die hij daaruit van zijn godsdienst maakt, kan worden hervormd en

gezaligd. 3. En dat Hij elke natie voorziet van het universele middel des heils.

1177. Omdat zij in één uur zijn verwoest; dat dit betekent over het verlies en den ondergang van alle dingen, namelijk de weeklacht, staat vast uit de dingen die boven in n. 1136, 1168 zijn ontvouwd, waar eendere dingen staan.

VOORTZETTING: Dat de Heer niemand onmiddellijk leert, maar middellijk door de dingen die bij den mens zijn vanuit het gehoor en het gezicht, volgt uit de bovengezegde dingen; waaraan moet worden toegevoegd, dat er geen onmiddellijke Onthulling bestaat, dan alleen die welke is gegeven in het Woord, en zodanig als die is bij de Profeten en de Evangelisten, en in de Historische dingen; en deze is zodanig dat een ieder kan worden geleerd volgens de aandoeningen zijner liefde, en de denkingen zijns verstands daaruit, zeer weinig zij die niet in het goede zijn ten aanzien van het leven, veel echter zij die het wel zijn; dezen worden geleerd door verlichting uit den Heer. De verlichting is zodanig; het Licht verbonden met de Warmte vloeit in door den Hemel uit den Heer; die Warmte, welke de Goddelijke Liefde is, doet den Wil aan, waarvandaan de mens de aandoening van het goede heeft; en dat Licht, hetwelk de Goddelijke Wijsheid is, doet het Verstand aan, waarvandaan de mens de denking van het ware heeft: vanuit deze beide bronnen, zijnde de Wil en het Verstand, worden alle dingen der liefde en alle dingen der wetenschap des mensen aangedaan, maar slechts die dingen worden opgewekt die subjecten zijn en zich tegenwoordig vertonen. Aldus geschiedt de Verlichting door het Woord uit den Heer, waarin elk ding vanuit het geestelijke hetwelk in hetzelfde is, gemeenschap heeft met den Hemel, en de Heer vloeit in door den Hemel, en in dat wat dan onder het gezicht des mensen is, en de Invloed is aanhoudend en universeel vanuit de meest afzonderlijke dingen bij een ieder; het is vergelijkenderwijs zoals de warmte en het licht vanuit de zon der wereld, welke op alle en de afzonderlijke dingen van den aardbol werken, en die volgens het hoedanige van hun zaad en de opneming gedijen; wat dan niet de Warmte en het Licht vanuit de Goddelijke Zon, vanuit dewelke alle dingen leven. Verlicht worden door den Hemel uit den Heer, is verlicht worden door den Heiligen Geest, want de Hellige Geest is het Goddelijke voortgaande uit den Heer als Zon, vanuit hetwelk de Hemel is. Daaruit blijkt, dat de Heer den mens der Kerk leert middellijk door

het Woord, volgens de liefde van diens Wil, welke hij heeft door het leven, en volgens het licht van diens Verstand, hetwelk hij daaruit heeft door de wetenschap, en dat het niet anders kan bestaan, omdat dit de Goddelijke orde van den Invloed is. Dit nu is de oorzaak, dat de Christelijke Godsdienst is verdeeld in Kerken, en binnen dezelve in ketterijen, in het gemeen en in het bijzonder. Zij echter die buiten de Christelijke wereld zijn, dewelken het Woord niet hebben, worden ook niet anders geleerd; het geschiedt immers door het Godsdienstige dat zij hebben in plaats van het Woord, en voor een deel vanuit het Woord: het Godsdienstige bij de Mahomedanen is in sommige dingen ontleend aan het Woord van het ene en het andere Testament: bij anderen is het een Godsdienstige vanuit het oude [*vetustum*] Woord, dat daarna teloor is gegaan: bij sommigen is het een Godsdienstige uit de Oude [*antiqua*] Kerk welke over een groot deel van de Aziatische wereld was uitgebreid, welke, eender als heden ten dage onze Kerk, in verscheidene is verdeeld geweest, waarin dat oude [*vetustum*] Woord is geweest. Uit deze zijn de Godsdienstigheden van verscheidene natiën afgeleid, welke evenwel bij velen in den loop des tijds min of meer afgodisch zijn geworden. Zij die een eredienst vanuit dien oorsprong hebben, worden van den Heer geleerd middellijk door hun Godsdienstige, eender als de Christenen door het Woord; hetgeen geschiedt, zoals gezegd is, van den Heer door den Hemel, en vandaar door de opwekking van den Wil en tevens van het Verstand van hen. Maar de verlichting door die Godsdienstigheden is niet zoals de Verlichting door het Woord; de verlichting door de Godsdienstigheden is zoals door de Maan des avonds, lichtende minder of meer; de Verlichting echter door het Woord is zoals overdag door de zon, lichtende van den morgen tot den middag, aldus eveneens minder of meer. Vandaar geschiedt het, dat de Kerk des Heren over het algehele aardrijk uitgebreid ten aanzien van haar Licht, zijnde de Goddelijke Wijsheid, is zoals de dag is van den middag tot den avond, tot aan den nacht toe; en dat zij ten aanzien van de Warmte, zijnde de Goddelijke Liefde, is zoals het Jaar van de lente tot den herfst, tot aan den winter toe.

1178. Vers 20. *Springt op over haar, gij Hemel, en gij heilige Apostelen en Profeten, omdat God uw gericht heeft gericht aangaande haar.* Springt op over haar, gij Hemel, en gij heilige Apostelen en Profeten, betekent de vreugde des harten in den Hemel en in de Kerk bij hen die vanuit het Woord in de

wijsheid en in het inzicht zijn: omdat God uw gericht heeft gericht aangaande haar, betekent vanwege de verwerping van genen.

1179. Springt op over haar, gij Hemel, en gij heilige Apostelen en Profeten; dat dit betekent de vreugde des harten in den Hemel en in de Kerk bij hen die vanuit het Woord in de wijsheid en in het inzicht zijn, staat vast uit de betekenis van opspringen, zijnde de vreugde des harten; uit de betekenis van den Hemel, zijnde niet slechts de Hemel maar ook de Kerk, aangezien de Kerk de Hemel des Heren op aarde is; uit de betekenis van de Apostelen, zijnde zij die vanuit het Woord leren, waarover n. 100, 333; vandaar zij die in de wijsheid zijn; en uit de betekenis van de profeten, zijnde zij die in de leer van het ware vanuit het Woord zijn, en abstract genoemen de leren zelf, waarover boven n 624, vandaar zij die in het inzicht zijn; want zij die in de leer vanuit het Woord zijn, worden Inzichtsvollen genoemd, zij echter die het Woord leren, wijzen. Uit welke dingen blijkt, dat met spring op over haar, gij Hemel, en gij heilige Apostelen en Profeten, wordt aangeduid de vreugde des harten in den Hemel en in de Kerk bij hen die in de Wijsheid en in het Inzicht zijn. Dat dit nu volgt, is omdat vóór het Laatste Gericht, of voordat de Babylonischen in de Hel werden geworpen, en zo de wereld der geesten van hen was bevrijd, het licht was onderschept vanuit hetwelk de Engelen de wijsheid en het inzicht hadden; dat dit licht was onderschept, en daardoor de Engelen een weinig overschaduwde waren, was vanwege de verbinding der Babylonischen met de Engelen van den laatsten Hemel; anders was het toen die nedergeworpen waren: over welke zaak men zie de dingen die in het Werkje OVER HET LAATSTE GERICHT zijn medegedeeld vanuit de geziene en de gehoorde dingen.

VOORTZETTING: Dat evenwel de Heer daarin voorziet dat de mens door de dingen die hij vandaar van zijn Godsdienst maakt, hervormd en gezaligd kan worden. In het algehele aardrijk waar Godsdienst is, zijn het twee dingen die hem maken, zijnde God en de mens, want er zal verbinding zijn; en het zijn twee dingen die de verbinding maken, het goede der liefde en het ware des geloofs; het goede der Liefde is uit God onmiddellijk, het ware des Geloofs is ook nit God, maar middellijk; het is het goede der Liefde waardoor God den mens leidt, en het is het ware des Geloofs waardoor de mens wordt geleid: dit is hetzelfde als de dingen die boven zijn gezegd; het ware des Geloofs verschijnt den mens zoals het zijne, omdat het is vanuit de dingen die hij zichzelf zoals uit zich verwerft. God verbindt Zich derhalve met den mens door het goede der Liefde, en de mens

verbindt zich met God zoals vanuit zich door het ware des Geloofs. Omdat de verbinding zodanig is, vergelijkt derhalve de Heer Zich met een Bruidegom en Echtgenoot, en vergelijkt Hij de Kerk met de bruid en de echtgenote. De Heer vloeit aanhoudend met het voile goede der Liefde in; evenwel kan Hij niet met den mens worden verbonden in het voile ware des Geloofs, maar alleen in dat wat bij den mens is, en dit is verschillend: dit kan voiler voorkomen [*dari*] bij hen die daar zijn waar het Woord is, maar minder vol bij hen die daar zijn waar niet het Woord is; maar nochtans verschilt het bij dezen en bij genen in volheid volgens de wetenschap en tevens volgens het leven volgens haar; vandaar is het, dat het in meerdere mate kan voorkomen bij hen die het Woord niet hebben, dan bij hen die het Woord hebben. De verbinding van God met den mens, en de verbinding van den mens niet God, wordt geleerd in de beide Tafelen die zijn geschreven met den vinger Gods, welke worden genoemd de Tafelen des Verbonds, de Getuigenis, en de Wet; in de ene Tafel is God, in de andere is de mens: deze Tafelen zijn bij alle natiën bij wie de Godsdienst is: vanuit de eerste Tafel weten zij, dat God moet worden erkend, moet worden geheiligd en moet worden vereerd; vanuit de tweede Tafel weten zij, dat men niet moet stelen, openlijk noch heimelijk door kunstgrepen, niet moet echtbreken, niet moet doden met de hand noch met haat, niet vals moet getuigen vóór den rechter, noch vóór de wereld, en ook dat men het niet moet willen. De mens weet vanuit zijn Tafel de boze dingen die moeten worden geschuwd; en gelijk als hij die dingen weet en ze schuwt zoals uit zich, aldus verbindt God den mens met Zich, en geeft Hij hem vanuit Zijn Tafel Hem te erkennen, Hem te heiligen, en Hem te vereren, en geeft Hij hem eveneens de boze dingen niet te willen, en eveneens geeft Hij hem de ware dingen te kennen in ruime mate naar gelang hij de boze dingen niet wil. Aldus verbinden zich die beide Tafelen bij den mens, en wordt de Tafel Gods gesteld op de Tafel des menschen, en wordt zij zoals één gelegd in de Ark, waarop het Verzoendeksel, zijnde de Heer, en op het Verzoendeksel twee Cherubim, zijnde het Woord en de dingen die vanuit het Woord zijn, waarin de Heer spreekt met den mens, zoals met Mozes en Aharon tussen de Cherubim. Aangezien er nu de verbinding is van den Heer met den mens, en van den mens met den Heer, door die dingen, zo blijkt, dat een ieder die deze dingen

weet en leeft volgens dezelve, niet alleen vanuit de burgerlijke en de zedelijke Wet, maar ook vanuit de geestelijke Wet, wordt gezaligd, aldus een ieder in zijn Godsdienst, hetzij hij een Christen is, hetzij een Mahomedaan, hetzij een heiden. En wat meer is: een mens die deze dingen leeft vanuit den Godsdienst, hoewel hij in de wereld niets weet aangaande den Heer, noch iets meer vanuit het Woord, is in dien staat ten aanzien van zijn geest dat hij wil wijs zijn; en daarom wordt hij na den dood ingelicht door de Engelen, en erkent hij den Heer, en neemt hij de ware dingen op volgens de aandoening, en wordt hij een Engel. Een ieder zodanige is zoals een mens die als klein kind sterft; die wordt immers van den Heer geleid, en door de Engelen opgevoed. Zij die geen eredienst hadden, uit onwetendheid, omdat zij in zodanige plaats zijn geboren, worden ook na den dood ingelicht zoals de kleine kinderen, en volgens hun burgerlijk en zedelijk leven nemen zij de middelen der zaliging op: ik heb dezulken gezien, en zij verschenen eerst zoals nietmensen, en daarna zag ik hen als mensen, en ik hoorde hen vanuit de geboden van den Dekaloog gezond spreken; dezulken inlichten is de binnenste Engellijke vreugde. Uit deze dingen nu blijkt, dat de Heer daarin voorziet dat elk mens kan worden gezaligd.

1180. Omdat God uw gericht heeft gericht aangaande haar; dat dit betekent vanwege de verwerping van genen, staat vast uit de betekenis van het gericht richten, zijnde vergelden volgens de daden, aldus hen die onder Babylon worden verstaan, in de hel werpen, bijgevolg hen verwerpen van de plaats waar zij tevoren waren geweest.

VOORTZETTING: Dat de Heer een iedere natie voorziet van het universele middel des heils. Uit de bovengezegde dingen blijkt dat de mens, in welken Godsdienst hij ook leeft, kan worden gezaligd; hij weet immers de boze dingen en vanuit de boze dingen de valse dingen die hij moet schuwen; en wanneer hij ze schuwt, weet hij de goede dingen die moeten worden gedaan, en de ware dingen die moeten worden geloofd; de goede dingen die hij doet, en de ware dingen die hij gelooft, voordat hij de boze dingen heeft geschuwd, zijn in zich niet goed, en zijn in zich niet waar, omdat zij uit den mens en niet uit den Heer zijn; dat zij voordien niet goede en ware dingen in zich zijn, is omdat zij bij den mens niet leven. De mens die alle goede en alle ware dingen weet, zoveel als er maar geweten kunnen worden, en de boze dingen niet schuwt, weet niets; de

boze dingen slorpen ze op en werpen ze uit, en hij wordt dwaas, in de wereld niet, maar daarna; doch de mens die weinige goede en weinige ware dingen weet, en de boze dingen schuwt, deze weet, en voegt er meerdere aan toe, en wordt wijs, zo al niet in de wereld, dan toch daarna. Daar dus een ieder in elken Godsdienst de boze dingen weet en vanuit die de valse dingen, die moeten worden geschuwd, en als hij dezelve schuwt, de goede dingen weet die moeten worden gedaan, en de ware dingen die moeten worden geloofd, zo blijkt dat er uit den Heer daarin is voorzien dat het universele middel des heils bij elke natie is die godsdienst heeft. Dit bestaat in alle volheid bij de Christenen; en eveneens bestaat het, hoewel niet in volheid, bij de Mahomedanen, alsmede bij de Heidenen: de overige dingen die onderscheid maken, zijn òf ceremoniële dingen, welke onverschillige dingen [*adiaphora*] zijn, òf het zijn goede dingen die zij al dan niet kunnen doen, of het zijn ware dingen die zij al dan niet kunnen geloven, en toch gezaligd worden. De mens ziet die dingen zodanig als zij zijn, nadat de boze dingen zijn verwijderd; de Christen ziet ze vanuit het Woord, de Mahomedaan vanuit de Koran, en de Heiden vanuit zijn Godsdienstige. De Christen ziet vanuit het Woord dat God één is, dat de Heer de Zaligmaker der wereld is, dat al het goede in zich goed en alle ware in zich waar, uit den Heer is, en niets uit den mens; dat de Doop is, dat het Heilig Avondmaal is, dat Hemel en Hel zijn, dat het leven na den dood is, en dat hij die het goede doet in den Hemel komt, en hij die het boze doet, in de Hel; deze dingen gelooft hij vanuit het ware en doet hij vanuit het goede, als hij niet is in het boze; de overige dingen die met deze dingen en met den Decaloog niet samenstemmen, kan hij nalaten. De Mahomedaan ziet vanuit den Koran dat God één is, dat de Heer Gods Zoon is, dat al het Goede uit God ²⁹⁾ is, dat de Hemel en de Hel zijn, dat het leven na den dood is, en dat de boze dingen moeten worden geschuwd die in de geboden van den Decaloog zijn; indien hij deze dingen doet, gelooft hij die ook, en wordt hij gezaligd. De heiden ziet vanuit zijn Godsdienstige dat God is, dat Die moet worden geheiligd en vereerd, dat het goede uit Hem is, dat de Hemel en de Hel zijn, dat het leven na den dood

29 In het Handschrift is *a Domino* (uit den Heer) doorgeschrapt, en vervangen door *a Deo* (uit God).

is, dat de boze dingen die in den Decaloog zijn, moeten worden geschuwd; indien hij deze dingen doet, en ze gelooft, zo wordt hij gezaligd. En omdat zeer vele heidenen God als Mens doorvatten, en God Mens de Heer is, erkennen zij derhalve ook na den dood, als zij door de Engelen zijn ingelicht, den Heer, en nemen zij uit den Heer daarna de ware dingen op die zij tevoren niet hebben gekend. Dat zij den Doop niet hebben, en niet het Heilig Avondmaal, verdoemt hen niet; het Heilig Avondmaal en de Doop zijn voor diegenen alleen, bij wie het Woord is, en vanuit hetzelfde de Heer bekend; zij zijn immers de symbolen van die Kerk, en zij zijn de betuigingen en de verzekeringen, dat diegenen worden gezaligd die geloven en leven volgens de geboden des Heren in het Woord.

1181. Vers 21. *En één sterke Engel hief een steen op als het ware een groten molensteen, en wierp dien in de zee, zeggende: Zo zal met geweld nedergeworpen worden Babylon, die grote stad, en zij zal niet meer worden gevonden.* En één sterke Engel hief een steen op als het ware een groten molensteen, en wierp dien in de zee, betekent alle bevestigingen van hun leer vanuit het Woord, met hen nedergeworpen in de Hel: zeggende: Zo zal met geweld nedergeworpen worden Babylon, die grote stad, en zij zal niet meer worden gevonden, betekent de totale vernietiging van die leer en van dat godsdienstige, en dat zij niet zullen herrijzen.

1182. En één sterke Engel hief een steen op als het ware een groten molensteen, en wierp dien in de zee; dat dit betekent de bevestigingen van hun leer vanuit het Woord, met hen nedergeworpen in de Hel, staat vast uit de betekenis van den sterken [*robustus*] Engel, zijnde het Goddelijk Ware in zijn macht, waarover n. 130, 200, 302, 593, 800; uit de betekenis van den molensteen, zijnde de bevestigingen van het ware vanuit het Woord, en eveneens de bevestiging van het valse vanuit hetzelfde, waarover aanstonds; en uit de betekenis van werpen in de zee, zijnde in de hel met hen; dat met de zee ook de Hel wordt aangeduid, zie men in n. 537, 538. Dat de Molensteen de bevestiging vanuit het Woord in den enen en den anderen zin betekent, is omdat de tarwe het goede betekent, en het meel het ware ervan; vandaar wordt met den molensteen waarmede de tarwe tot meelbloem wordt gemalen, of de gerst tot meel, de voortbrenging van het ware vanuit het goede aangeduid, of de voortbrenging van het valse vanuit het boze, aldus eveneens de bevestiging van het ware of van het valse vanuit het Woord; zoals eveneens kan vaststaan uit de volgende plaatsen; bij Jeremia: *“Ik zal aan hen onttrekken de stem der vreugde en de stem der blijdschap, de stem des bruidegoms en de stem der bruid,*

de stem der molens, en het licht der lamp”, xxv: 10; ook Jaar wordt de vreugde des Hemels en der Kerk beschreven, en met de stem der vreugde wordt de opspringing des harten vanuit het goede der liefde aangeduid, en met de stem der blijdschap wordt de verheerlijking der ziel vanuit de ware dingen des geloofs aangeduid, want vreugde wordt in het Woord gezegd van het goede, en blijdschap van het ware; met de stem der molens wordt iets eenders aangeduid als met de stem der vreugde, en met het licht der lamp [*lucerna*] wordt iets eenders aangeduid als met de blijdschap, namelijk vanuit het ware des geloofs; dat de stem der molens de vreugde des harten vanuit het goede der liefde betekent, is omdat de molen de tarwe tot meel vermaalt, en met de tarwe wordt het goede der liefde aangeduid, en met het meel het ware vanuit dat goede. Eendere dingen worden gezegd in dit Hoofdstuk van de Apocalyps, namelijk: *“De stem des molens zal niet meer worden gehoord in u, en het licht der lamp zal niet meer lichten in u, en de stem des bruidegoms en de stem der bruid zal niet meer worden gehoord in u”*, Vers 22, 23, welke woorden daareven zijn ontvouwd. Bij Jesaja: *“Neem den molen en maal meel, onthul de dij, de stromen doorgaande”*, xlvii: 2; deze dingen betreffen Babel en Chaldea, en met den molen nemen en meel malen, wordt aangeduid vanuit het boze valse dingen voortbrengen, en deze door het Woord bevestigen; en met de dij onthullen, de stromen doorgaande, wordt aangeduid de goede dingen echtbreken door redeneringen. In de Klaagliederen: *“De jongemannen hebben zij heengeleid om te malen, en de knapen storten neer in het hout”*, v: 13; de jongemannen heenleiden om te malen, betekent hen die in het verstand van het ware hadden kunnen zijn, aandrijven om de ware dingen te vervalsen; de knapen storten neer in het hout, betekent hen die in den wil van het goede hadden kunnen zijn, aandrijven om de goede dingen te echtbreken; malen is de ware dingen vervalsen, of de valse dingen bevestigen door het Woord; het hout is het goede. Bij Mozes: *“Niet te pand zult gij nemen den molen of den molensteen, want hij neemt de ziel te pand”*, Deut. xxiv: 6; dit behoorde tot hun wetten, en alle van deze stemden overeen met de geestelijke dingen: dat zij niet den molen of den molensteen te pand zouden nemen, betekende in den geestelijken zin dat zij niet aan iemand de gelegenheid zouden wegnemen om vanuit het goede de ware dingen te verstaan, aldus dat zij niet iemand zouden beroven van de goede en de ware dingen; omdat die dingen werden aangeduid, wordt derhalve gezegd: Hij neemt de ziel te pand, waarmede wordt aangeduid dat hij zo geestelijk vergaat. Bij denzelfde: *“Sterven zal tot aan den eerstverwekte toe der dienstmaagd die achter den molen is”*, Exod. xi: 5; met den eerstverwekte der dienstmaagd die achter den molen is, worden de primaire

dingen des geloofs van den natuurlijken mens aangeduid, welke vervalst zijn. Bij Mattheus: *“In de voleinding der eeuw zullen er twee malende zijn, de ene zal aangenomen, de andere verlaten worden”*, xxiv: 40, 41; de voleinding der eeuw is de laatste tijd der Kerk; onder de twee malenden worden degenen verstaan die zich bevestigen in de ware dingen en die zich bevestigen in de valse dingen vanuit het Woord; zij die zich bevestigen in de ware dingen, worden verstaan onder haar die zal worden aangenomen; en zij die zich bevestigen in de valse dingen, onder haar die zal worden verlaten. Bij de Evangelisten: *“Jezus zeide: Wie zal geërgerd hebben een der kleinen die in Mij geloven, het ware hem nutter dat een ezelsmolen aan zijn hals wordt gehangen, en hij wordt verdronken in de diepte der zee”*, Matth. xviii: 6; Markus ix: 42; Lukas xvii: 2; met een der kleinen ergeren die in Jezus geloven, wordt aangeduid diegenen verdraaien die den Heer erkennen; met nutter zijn dat een ezelsmolen aan zijn hals wordt gehangen, wordt aangeduid dat het beter voor hem is dat hij niet enig goede en ware heeft geweten, maar het boze en het valse; dit is de ezelsmolen [*mola asinaria*]; en opgehangen worden aan den hals is de onderschepping, opdat hij het goede en het ware niet weet; met verdronken worden in de diepte der zee, wordt aangeduid nedergeworpen worden in de Hel; dat dit nutter is, is omdat de goede en de ware dingen weten en die verdraaien, ontwijden is. Wat daaronder wordt verstaan dat *Mozes het kalf verbrandde, en het tot stof toe vermaalde, en verstrooide over de aangezichten der wateren, en den zonen Israëls deed drinken*, Exod. xxxii: 20; Deut ix: 21, zie men ontvouwd in DE HEMELSE VERBORGENHEDEN, n. 10462 tot 10466.

VOORTZETTING: Nu zal iets worden gezegd over bet spreken van de geesten met den mens: geloofd wordt door velen, dat de mens van den Heer kan worden geleerd door geesten die met hem spreken; maar zij die dit geloven en willen, weten niet dat dit met het gevaar van hun ziel verbonden is. Zolang de mens in de wereld leeft, is hij in het midden van de geesten ten aanzien van zijn geest, en toch weten de geesten niet dat zij bij den mens zijn, noch de mens dat hij met de geesten is: de oorzaak hiervan is deze, dat zij verbonden zijn ten aanzien van de aandoeningen des wils onmiddellijk, en ten aanzien van de denkingen des verstands middellijk; de mens immers denkt natuurlijk, de geesten echter denken geestelijk; en de natuurlijke en de geestelijke denking maken niet anders één dan door overeenstemmingen, en het éne door overeenstemmingen maakt, dat de een niet iets weet aangaande den ander. Zodra echter de geesten aanvagen te spreken met den mens, komen zij

vanuit hun geestelijken staat in den natuurlijken van den mens, en dan weten zij dat zij bij den mens zijn, en verbinden zij zich met de denkingen van diens aandoening, en vanuit die spreken zij met hem: zij kunnen niet in iets anders binnentreden; een eendere aandoening immers en een eendere denking daaruit verbindt allen, en een oneendere maakt scheiding. Daarvandaan is het, dat de sprekende geest in dezelfde beginselen is als de mens, hetzij zij waar, hetzij zij vals zijn, en eveneens dat hij dezelve opwekt, en dezelve door zijn aandoening verbonden met de aandoening des mensen stevig [*valide*] bevestigt; daaruit blijkt dat geen andere geesten dan eendere spreken met den mens, of klaarblijkend werken op den mens, want de klaarblijkende werking valt met de spraak samen; vandaar is het, dat geen andere dan dweepzieke geesten spreken met dweepzieken [*Enthusiastici*]; voorts dat geen andere dan Quaqueriaanse geesten werken op de Quaquers, en Moraviaanse geesten op Moravianen; eender zou het geval zijn met de Arianen, met de Socinianen, en met andere Ketteren. Alle met den mens sprekende geesten zijn geen andere dan zij die mensen zijn geweest in de wereld, en toen zodanig waren; dat het zo is, is door ondervindingen te kennen gegeven. En, wat belachelijk is, wanneer de mens gelooft dat de Heilige Geest met hem spreekt, of in hem werkt, zo gelooft ook de geest dat hij Die is; dit is iets gemeens bij de dweepzieke geesten. Uit deze dingen blijkt het gevaar, waarin de mens is die met geesten spreekt, of die hun werking klaarblijkend voelt. De mens weet niet hoedanig zijn aandoening is, of zij goed dan wel boos is, en met welke andere zij verbonden is; en indien hij den trots van het eigen inzicht heeft, begunstigt de geest elke denking die daaruit is; eender indien iemand een voorliefde voor beginselen heeft ontstoken vanuit een zeker vuur, hetwelk voorkomt bij hen die niet in de ware dingen zijn vanuit een echte aandoening; wanneer een geest vanuit een eendere aandoening de denkingen of de beginselen van den mens begunstigt, dan leidt de een den ander zoals een blinde den blinde, waarbij de een en de ander in een kuil valt. De Pythonici oudtijds zijn zodanig geweest, en eveneens de magiërs in Egypte en in Babel, die vanwege het spreken met geesten, en vanwege de klaarblijkend gevoelde werking van die in hen, wijzen werden geheten: maar daardoor werd de eredienst Gods in een erdienst van demonen verkeerd, en verging de Kerk: weswege

zulke verkeringen [*commercial*] aan de zonen Israëls op straffe des doods werden verboden.

1183. Zeggende: Zo zal met geweld nedergeworpen worden Babylon, die grote stad, en zij zal niet meer worden gevonden; dat dit betekent de totale vernietiging van die leer en van dat godsdienstige, opdat zij niet herrijze, staat vast uit de betekenis van met geweld worden nedergeworpen, zijnde de totale vernietiging; uit de betekenis van Babylon de grote stad, zijnde dat godsdienstige en de leer ervan, waarover meermalen eerder; en uit de betekenis van niet meer gevonden worden, zijnde niet herrijzen.

VOORTZETTING: Anders geschiedt bij hen die de Heer leidt; en Hij leidt diegenen die de ware dingen liefhebben, en dezelve willen uit Hem; die worden verlicht, wanneer zij het Woord lezen; daar immers is de Heer, en spreekt met een ieder volgens diens bevattling: indien dezen het spreken vanuit geesten horen, hetgeen ook ettelijke malen geschiedt, zo worden zij niet geleerd, maar geleid, en dit zo behoedzaam [*provide*] dat de mens nochtans aan zichzelf is overgelaten; want, zoals eerder gezegd is, elk mens wordt van den Heer door de aandoeningen geleid, en vanuit die denkt hij zoals uit zich in het vrije; indien het anders was, zou de mens niet hervormbaar zijn, noch zou hij kunnen worden verlicht. Maar de mensen worden verschillend verlicht, een ieder volgens het hoedanige zijner aandoening en van het inzicht daaruit: zij die in de geestelijke aandoening van het ware zijn, worden verheven tot het licht des Hemels, tot daaraan toe dat zij de verlichting doervatten. Het werd mij gegeven haar te zien, en vanuit haar helder onderscheiden te doervatten wat uit den Heer kwam, en wat uit de Engelen; wat uit den Heer kwam, dat werd geschreven; en wat uit de Engelen kwam, dat werd niet geschreven. Bovendien werd het mij gegeven, met de Engelen te spreken zoals een mens met een mens, en eveneens de dingen te zien die in de Hemelen zijn, en die in de Hellen zijn: de oorzaak hiervan was deze, dat het einde van deze Kerk is gekomen, en de aanvang van de nieuwe daar is, welke Nova Hierosolyma zal zijn; en aan deze moet worden onthuld, dat de Heer bet heelal regeert, zowel den Hemel als de Wereld; dat de Hemel en de Hel zijn, en hoedanig de ene en de andere; dat de mensen ook als mensen leven na den dood, in den Hemel zij die van den Heer zijn geleid, in de Hel zij die door zichzelf zijn geleid; dat het Woord het Goddelijke zelf des Heren op aarde is; voorts ook dat

het Laatste Gericht is voltrokken, opdat niet de mens dit verwacht in zijn wereld tot in het eeuwige; behalve meer dingen die van het licht zijn, nu opkomende na de duisternissen.

1184. *Vers 22, 23. En de stem der citherspelers en der muzikanten, en der fluiters en der bazuiners zal niet meer worden gehoord in u; en alle werkmeester van alle kunst zal niet meer worden gevonden in u, en de stem des molens zal niet meer worden gehoord in u. En het licht der lamp zal niet meer lichten in u; en de stem des bruidegoms en der bruid zal niet meer worden gehoord in u; omdat uw kooplieden de groten der aarde waren, omdat door uw toverdrank verleid zijn geweest alle natiën.* En de stem der citherspelers en der muzikanten, en der fluiters en der bazuiners zullen niet meer worden gehoord in u, betekent geen innerlijke en uiterlijke vreugde meer: en alle werkmeester van alle kunst zal niet meer worden gevonden in u, betekent dat er geen wijsheid, inzicht en wetenschap meer is: en de stem des molens zal niet meer worden gehoord in u, betekent dat er niet enig verstand van het ware vanuit den wil van het goede is: en het licht der lamp zal niet meer lichten in u, betekent dat er niets van het ware des Hemels en der Kerk is: en de stem des bruidegoms en der bruid zal niet meer worden gehoord in u, betekent dat er niet enige vreugde is vanuit de verbinding van het goede en het ware: omdat uw kooplieden de groten der aarde waren, betekent hen die in de heerschappij en in derzelve liefde en verkwikkelijke zijn, en in de wereld de opperste eerbewijzen en eveneens de schatten der wereld hebben gewonnen: omdat door uw toverdrank verleid zijn geweest alle natiën, betekent dat zij door goddeloze kunstgrepen en overredingen alle rechtschapenen hebben aangedreven om te geloven en om de dingen te doen vanuit welke zij heerschappij en welgesteldheid hadden.

1185. En de stem der citherspelers en der muzikanten en der fluiters en der bazuiners zullen niet meer worden gehoord in u; dat dit betekent geen innerlijke en uiterlijke vreugde meer, staat vast uit de betekenis van de stem of den klank der verscheidene muziekinstrumenten, zijnde de vreugde vanuit de inwendige en de uitwendige aandoeningen; dat die worden aangeduid, is vanwege de samenstemming; want de muzieklanken drukken aandoeningen uit en brengen die voort met vreugde. Dat de snaarinstrumenten de geestelijke dingen beteken, en de blaasinstrumenten de hemelse, en dat zij met de aandoeningen overeenstemmen, zie men in n. 323, 326. Wat echter de stem der cither, de stem der fluit en de stem der bazuin in het bijzonder beteken, kan nergens anders vandaan vaststaan dan vanuit de aandoeningen, welke van tweevoudig geslacht zijn, geestelijke en hemelse, de geestelijke vanuit de ware dingen, en de hemelse vanuit de goede dingen; doch zij zijn van

drievoudigen graad, binnenste, middelste, en uiterste; de binnenste zijn zodanig als zij zijn in den binnensten Hemel; de middelste zijn zodanig als zij zijn in den middelsten Hemel; en de uiterste zijn zodanig als zij zijn in den laatsten Hemel.

VOORTZETTING: De tiende Wet der Goddelijke Voorzienigheid is: *Dat de mens vanuit de eigen voorzichtigheid zich tot voorrang en tot welgesteldheid zou leiden wanneer dezelve verleiden: de mens immers wordt vanuit de Goddelijke Voorzienigheid geleid tot zulke dingen die niet verleiden, en die hem dienen tot het eeuwige leven: want alle dingen der Goddelijke Voorzienigheid bij den mens beogen het eeuwige, omdat het leven, hetwelk God is, vanuit hetwelk de mens een mens is, eeuwig is.* Het zijn twee dingen die voornamelijk den animus der mensen aandoen, de Voorrang en de Welgesteldheid [*opulentia*]; de Voorrang is der liefde van roem en eerbewijzen, de Welgesteldheid is der liefde van geld en bezittingen; zij doen voornamelijk den animus aan, omdat zij den natuurlijken mens eigen zijn; vandaar is het, dat zij die louter natuurlijk zijn, niet anders weten dan dat Voorrang en Welgesteldheid de Zegeningen zelf zijn, welke uit God zijn, terwijl zij toch vervloekingen kunnen zijn; zoals helder kan worden geconcludeerd hieruit, dat zij zowel bij de goede als de boze mensen zijn: mij zijn hooggeplaatsten en welgestelden verschenen in de Hemelen, en eveneens verschenen in de Hellen: deswege zijn zij, zoals gezegd is, wanneer zij niet verleiden, vanuit God; wanneer zij echter verleiden, zo zijn zij vanuit de Hel. Dat de mens in de wereld geen onderscheid tussen ze maakt, of ze vanuit God dan wel of ze vanuit de Hel zijn, is omdat zij niet kunnen worden onderscheiden door den natuurlijken mens gescheiden van den geestelijken, doch zij kunnen worden onderscheiden in den natuurlijken mens uit den geestelijken, en dit eveneens bezwaarlijk, omdat de natuurlijke mens van kindsbeen af daarin is volleerd om den geestelijken mens voor te liegen; en vandaar zegt hijzelf niet slechts van de nutten die hij aan Kerk, Vaderland, Gezelschap, en Medeburger, aldus aan den Naaste, betracht, maar kan hij zichzelf ook dienaangaande overreden, dat hij die nutten heeft betracht terwille van Kerk, Vaderland, Gezelschap, en Medeburger, terwijl hij misschien dezelve heeft betracht terwille van zich en de wereld als einddoelen: de mens is in die blindheid daarvandaan, dat hij de boze dingen niet uit zich heeft verwijderd door enigen strijd, want

zolang die blijven, kan de mens niets vanuit het geestelijke in zijn natuurlijke zien; hij is zoals een slapende die zich wakker gelooft, en hij is zoals een nachtvogel die de duisternis als licht ziet; zodanig is de natuurlijke mens, wanneer de poort van het licht des Hemels is gesloten; het licht des Hemels is het geestelijke, verlichtende den natuurlijke mens. Omdat het nu van het grootste belang is, om te weten of de Voorrang en de Welgesteldheid, of de liefde van roem en eerbewijzen, voorts de liefde van geld en bezittingen, einddoelen zijn, dan wel of zij middelen zijn, zal eerst worden gesproken over het einddoel en over de middelen; aangezien zij als zij einddoelen zijn, vervloeking en zijn; als zij echter niet einddoelen zijn maar middelen, zo zijn zij zegeningen.

1186. En alle werkmeester van alle kunst zal niet meer worden gevonden in u; dat dit betekent dat er geen wijsheid, inzicht en wetenschap meer is, staat vast uit de betekenis van den werkmeester [*artifex*] van alle kunst, zijnde al wat des verstands is, vandaar de wijsheid, het inzicht en de wetenschap; deze immers zijn des verstands, en het binnenste ervan is de wijsheid, het middelste is het inzicht, en het laatste is de wetenschap. Dat de werkmeester van alle kunst die dingen betekent, is omdat dezelve de gaven van het verstand zijn, en de gaven ervan worden aangeduid met de kunsten. Aangezien die met de kunsten worden aangeduid, wordt derhalve in het Woord waar gehandeld wordt over den bouw van den Tabernakel, voorts waar wordt gehandeld over de klederen van Aharon, welke waren uit goud, hemelsblauw, dubbelgedoopt scharlaken, en doorweven boomwol, gezegd dat zij moeten worden gemaakt met het werk van den werkmeester, en elders met het werk der uitdenking, Exod. xxvi: 1, 31; Hfdst. xxviii: 6; Hfdst. xxxix: 8; en elders; met de dingen waaruit zij werden gemaakt, en nu opgesomd, worden de dingen aangeduid die der wijsheid, des inzichts en der wetenschap zijn: weswege van Bezaleël en van Oholiab, die de werkmeesters waren, en die dingen maakten, wordt gezegd dat zij *vervuld waren van wijsheid, inzicht en wetenschap*, Exod. xxxi: 3 e.v.; Hfdst. xxxvi: 1, 2, e.v. Dat met den werkmeester het inzicht vanuit het eigene wordt aangeduid, staat vast bij Hoschea: “*Zij maken zich een gegoten beeld vanuit hun zilver, en in hun inzicht hun afgoden, het werk der werkmeesters gans en al*”, xiii: 2; met het gegoten beeld en met den afgod wordt aangeduid de eredienst volgens de leer die vanuit het eigen inzicht is; met het zilver wordt aangeduid het valse vanuit hetwelk het is; vandaar wordt gezegd, dat zij in het inzicht zich een afgod maken, het werk eens werkmeesters gans en al. Eender bij Jesaja: “*De werkmeester giet een beeld, en de goudsmid overtrekt*

het met goud, en hij giet ketenen van zilver; hij zoekt een wijzen werkmeester”, XL: 19, 20: en bij Jeremia: “*Uitgerekt zilver wordt vanuit Tharschish gebracht, goud vanuit Uphaz, het werk des werkmeesters en van de handen des goudsmids, hemelsblauw en een kleed, het werk der wijzen gans en al*”, x: 3, 9. Hier en daar wordt het eigen inzicht beschreven, zoals eveneens in zeer vele plaatsen elders, met afgoden, gesneden en gegoten beelden; men zie n. 587, 827.

VOORTZETTING: Het doel, de middellijke oorzaken, en de uitwerking worden ook genoemd het principale Doel, de bemiddelende Doelen, en het laatste Doel; deze woorden Doelen genoemd, omdat het principale Doel dezelve voortbrengt, en het al is in dezelve, en het *Zijn* van dezelve is, en de ziel ervan. Het principale doel is de liefde van des mensen wil, de bemiddelende doelen zijn de ondergeordende liefden, en het laatste doel is de liefde des wils ontstaande zoals in haar gestalte [*effigies*, in levende lijve]. Omdat het principale doel de liefde des wils is, zo volgt dat de bemiddelende doelen, omdat zij ondergeordende liefden zijn, worden voorzien, daarin wordt voorzien, en zij worden voortgebracht door het verstand, en dat het laatste doel het nut is uit de liefde des wils door het verstand voorzien, daarin voorzien, en voortgebracht; alles immers wat de liefde voortbrengt, is nut. Deze dingen moeten worden voorafgezonden, opdat men de zo even gezegde zaak doorvat, namelijk, dat de Voorrang en de Welgesteldheid zegeningen kunnen zijn, en eveneens dat zij vervloekingen kunnen zijn.

1187. En de stem des molens zal niet meer worden gehoord in u; dat dit betekent dat er niet enig verstand van het ware vanuit den wil van het goede is, staat vast fut de betekenis van den molen, zijnde de voortbrenging van het ware vanuit het goede, waarover n 1182; aldus eveneens het Verstand van het ware vanuit den wil van het goede, aangezien het Verstand de recipiënt (of ontvanger) is van het ware, en de wil de recipiënt van het goede.

VOORTZETTING: Omdat nu het doel, zijnde de liefde van des mensen wil, door het verstand zich voorziet van de middelen of zich de middelen verwerft door dewelke het laatste doel tot bestaan komt, tot hetwelk het eerste doel door de middelen voortschrijdt, en dit is het tot bestaan komende doel, zijnde het nut, zo valt dat het doel de middelen liefheeft, wanneer zij dat nut opleveren, en dat het ze niet liefheeft, indien zij het niet opleveren, en dat het ze dan verwerft, en zich door het verstand van andere voorziet of andere verwerft. Daaruit blijkt, hoedanig de mens is wiens principale doel de liefde

van den Voorrang is, of de liefde van roem en van eerbewijzen, of wiens principale doel de liefde van de Welgesteldheid is, of de liefde van geld en van bezittingen, namelijk dat hij alle middelen beschouwt zoals dienstvolk, hem van dienst zijnde tot het laatste doel, zijnde de tot bestaan komende liefde, en deze voor hem het nut. Tot voorbeeld diene een priester wiens principale doel de liefde van geld of de liefde van bezittingen is; diens middelen zijn het Bedieningsambt, het Woord, de Leer, de Geleerdheid, vanuit dezelve de prediking, en door die de onderrichting van de mensen der Kerk, en hun Hervorming en Heil; deze middelen worden door hem gewaardeerd vanuit het doel en terwille van het doel, maar nochtans worden zij niet geliefd, hoewel het bij sommigen schijnt alsof zij worden geliefd; het is immers de welgesteldheid die wordt geliefd, aangezien deze het eerste en het laatste doel is; en dat doel is het al in de middelen, zoals gezegd is. Zij zeggen weliswaar dat zij willen dat de mens hunner Kerk worde onderricht, hervormd en gezaligd; maar omdat zij die dingen zeggen vanuit het einddoel van de welgesteldheid, zijn zij niet der liefde ervan, maar zijn zij de middelen voor den roem en van het gewin deswege. Iets eenders is het geval bij den priester wiens principale doel is de liefde van den Voorrang boven de anderen: indien van de middelen het gewin of de eer wordt afgenomen, zal men het zien. Gans anders is het gesteld indien het Onderricht, de Hervorming, en het Heil der zielen het principale doel is, en de Welgesteldheid en de Voorrang de middelen zijn; dan is de mens-priester een gans andere; hij is immers geestelijk, de eerstgenoemde natuurlijk; bij den geestelijken priester zijn Welgesteldheid en Voorrang Zegeningen, bij den natuurlijken echter zijn Welgesteldheid en Voorrang vervloekingen. Dat het zo is, kan uit vele ondervindingen vanuit de geestelijke wereld worden bewezen; daar zijn verscheidenen gezien en gehoord, die van zich zeiden dat zij hadden geleerd, hadden geschreven, hadden hervormd; doch toen het einddoel of de liefde des wils van hen werd geopenbaard, bleek dat zij alle dingen terwille van zich en van de wereld hadden gedaan, en niets terwille van God en van den naaste, ja zelfs, dat zij God hadden vervloekt en den naaste boos hadden bejegend; zodanigen zijn het, die worden verstaan bij Mattheus, Hfdst. vii: 22, 23; en bij Lukas, Hfdst. xiii: 26, 27.

1188. En het licht der lamp zal niet meer lichten in u; dat dit betekent dat er niets van het ware des Hemels en der Kerk is, staat vast uit de betekenis van het licht, zijnde het Goddelijk Ware, waarover n. 955, 1067, 1159; uit de betekenis van de lamp of den kandelaar, zijnde de Hemel en de Kerk, waarover n. 62; en uit de betekenis van niet meer lichten, zijnde niet bestaan.

VOORTZETTING: Diene nog een voorbeeld: een Koning, een Vorst, een Consul, een Overheidspersoon, en een Ambtenaar, wier principale doel de liefde van heersen is, en wier middelen zijn alle dingen van hun heerschappij, beheer, en functie; de nutten die zij betrachten, zijn niet terwille van het goede van het Koninkrijk, van het Gemenebest, van het Vaderland, der Gezelschappen en der Medeburgers, maar terwille van het verkwikkelijke der overheersing, aldus terwille van zich; de nutten zelf zijn voor hen niet nutten, maar zij zijn van den hoogmoed; zij betrachten ze om te verschijnen en daardoor uit te blinken; ook hebben zij ze niet lief, maar prijzen ze en nochtans verachten zij ze, geheel en al zoals een heer zijn knechten. Ik heb dezulken na den dood gezien, en ik was verbaasd; zij waren duivels onder de vurigen; want de liefde van heersen is, als zij het principale doel is, het vuur zelf der hel. Ik zag ook anderen, wier liefde van heersen niet het principale doel was geweest, maar de liefde van God en van den naaste, zijnde de liefde der nutten; die waren Engelen, aan wie heerschappijen in de Hemelen werden gegeven. Uit deze dingen wederom blijkt dat de Voorrang een Zegening kan zijn, en dat hij een vervloeking kan zijn; en dat de Voorrang als Zegening is uit den Heer, en dat de Voorrang als vervloeking is uit den duivel. Hoedanig de liefde van heersen is wanneer zij het principale doel is, kan door iederen wijze worden gezien vanuit het Rijk dat in het Woord wordt verstaan onder Babel, namelijk dat het zijn troon heeft gesteld in de Hemelen boven den Heer, door voor zich al Zijn mogendheid op te eisen; vandaar hebben zij de Goddelijke middelen van den eredienst afgeschapt, welke zijn vanuit den Heer door het Woord, en in de plaats ervan hebben zij demonische middelen van eredienst ingesteld, zijnde de aanbiddingen van levende en dode mensen, voorts van graven, lijken, en beenderen. Dat wordt beschreven met Lucifer bij Jesaja, Hfdst. XIV: 4 tot 24: maar zij die deze heerschappij hebben uitgeoefend vanuit de liefde ervan, zijn Lucifers, niet de overigen.

1189. En de stem des bruidegoms en der bruid zal niet meer worden gehoord in u; dat dit betekent dat er niet enige vreugde is vanuit de verbinding van het goede en het ware, staat vast uit de betekenis van den bruidegom, zijnde in den hoogsten zin de Heer; en uit de betekenis van de bruid, zijnde in dien zin de Kerk; en omdat de Heer invloeit bij den mens vanuit het Goddelijk Goede der Goddelijke Liefde, en Hij met den mens der Kerk, wordt verbonden in het Goddelijk Ware, wordt vandaar onder den bruidegom en de bruid verstaan de verbinding van den Heer met de Kerk, en eveneens de verbinding van het goede met het ware. Omdat alle geestelijke vreugde is vanuit die verbinding, zo volgt, dat met de stem des bruidegoms en der bruid de vreugde daaruit wordt aangeduid: de Engelen hebben eveneens alle wijsheid en inzicht, en daaruit de vreugde en de gelukzaligheid vanuit die verbinding, en volgens haar. Omdat dit met de stem des bruidegoms en der bruid wordt aangeduid, wordt derhalve de hemelse vreugde in het Woord elders ook met den bruidegom en de bruid beschreven; zoals bij Jeremia: *“Ik zal aan hen onttrekken de stem der vreugde en de stem der blijdschap, de stem des bruidegoms en de stem der bruid, de stem der molens en het licht der lamp”*, xxv: 10; bij denzelfde: *“Zie, Ik zal doen ophouden vanuit deze plaats de stem der vreugde en de stem der blijdschap, de stem des bruidegoms en de stem der bruid”*, xvi: 9; bij denzelfde: *“Ik zal doen ophouden vanuit de steden van Jehudah, en vanuit de straten van Hierosolyma de stem der vreugde en de stem der blijdschap, de stem des bruidegoms en de stem der bruid”*, vii: 34; Bij Joël: *“De bruidegom ga uit vanuit zen slaapkamer, en de bruid vanuit haar binnenkamer”*, ii: 16; bij Jeremia: *„Nog zal gehoord worden in deze plaats de stem der vreugde en de stem der blijdschap, en de stem des bruidegoms en de stem der bruid, zeggende dat wij belijden Jehovah Zebaoth”*, xxxiii: 10, 11; in deze plaatsen betekent de stem des bruidegoms en der bruid de vreugde en de blijdschap vanuit de verbinding van den Heer met de Kerk, en vandaar vanuit de verbinding van het goede en het ware, want daar wordt gehandeld over den staat der Kerk; en openlijk wordt eveneens gezegd vreugde en blijdschap, vreugde vanuit het goede, en blijdschap vanuit het ware. Eender bij Jesaja: *“Ik verblijd mij in Jehovah, mijn ziel zal opspringer in Mijn God; zoals een bruidegom den tulband opzet, en zoals de bruid zich versiert met haar vaten”*, lxi: 10. Den tulband [cidaris] opzetten is de wijsheid aantrekken, en zich versieren met vaten is met de erkentnissen van het ware. Bij denzelfde: *“Zoals de vreugde van den bruidegom over de bruid, zal uw God Zich verheugen over u”*, lxii: 5. Dat de Heer in den hoogsten zin wordt verstaan onder den bruidegom, en de Kerk onder de bruid, blijkt bij de Evangelisten: *“De discipelen van Johannes vroegen aangaande het vasten;*

Jezus antwoordde: Zolang met hen de Bruidegom is, kunnen de zonen der bruiloft niet vasten; de dagen zullen komen wanneer de Bruidegom van hen zal worden weggenomen; dan zullen zij vasten", Matth. ix: 15; Markus ii: 19, 20; Lukas v: 34, 35; daar noemt de Heer Zich Bruidegom, en de mensen der Kerk noemt Hij zonen der bruiloft; met vasten wordt aangeduid rouwen vanwege het gebrek aan het ware en het goede. Bij Mattheus: "*Het Koninkrijk der Hemelen is gelijk aan tien maagden die, haar lampen nemende, uitgingen den Bruidegom tegemoet*", xxv: 1, 2, e.v.; onder den Bruidegom wordt ook daar de Heer verstaan, en onder de maagden wordt de Kerk verstaan, en met de lampen worden de ware dingen des geloofs aangeduid. Bij Johannes: "*Die de bruid heeft, is de Bruidegom; de vriend echter van den Bruidegom is hij die staat en Hem hoort; met vreugde verheugt hij zich om de stem des Bruidegoms*", iii: 29; deze dingen zeide Johannes de Doper aangaande den Heer, Die wordt verstaan onder den Bruidegom, en de Kerk onder de bruid. Dat de Kerk wordt verstaan onder de bruid, staat vast uit deze plaatsen in de Apocalyps: "*Ik zag de heilige stad Nova Hierosolyma, bereid zoals een bruid versierd voor haar echtgenoot*", xxi: 2; onder Nova Hierosolyma wordt de Nieuwe Kerk verstaan. Elders: "*Kom, ik zal u tonen de bruid, de echtgenote des Lams; en hij toonde de stad Hierosolyma*", xxi: 9, 10; en elders: "*De geest en de bruid zeggen: Kom; en die hoort, zegge: Kom*", xxii: 17. Met den geest en de bruid wordt de Kerk aangeduid ten aanzien van het goede en ten aanzien van het ware:

VOORTZETTING: Aangezien in de Christelijke wereld de liefde van heersen en de liefde van rijkdommen universeel regeert, en die liefden heden ten dage zo diep ingeworteld zijn, dat men niet weet dat zij ooit verleiden, is het daarom van belang dat het wordt geleerd hoedanig zij zijn. Zij verleiden elk mens die niet de boze dingen schuwt omdat zij zonden zijn; want hij die niet aldus de boze dingen schuwt, vreest God niet, weswege hij natuurlijk blijft; en omdat de aan den natuurlijken mens eigen liefden de liefde van heersen en de liefde van rijkdommen zijn, ziet deze niet met innerlijke erkenning hoedanig die liefden bij hem zijn; hij ziet het niet tenzij hij wordt hervormd, en hij wordt enig en alleen hervormd door den strijd tegen de boze dingen; men gelooft dat hij het wordt door het geloof, maar het geloof Gods is er niet eerder. Wanneer de mens aldus is hervormd, dan vloeit het Licht uit den Heer door den Hemel in, en geeft hem de aandoening en eveneens het vermogen van te zien hoedanig die liefden zijn, en of zij overheersen bij hem dan wel of zij dienen; aldus of zij op de eerste

plaats bij hem zijn, en als het ware het hoofd maken, dan wel of zij in de tweede plaats zijn, en als het ware de voeten maken; indien zij overheersen en op de eerste plaats zijn, dan verleiden zij, en worden vervloekingen; indien zij echter dienen en op de tweede plaats zijn, dan verleiden zij niet, en worden zij zegeningen. Ik kan verzekeren dat allen bij wie de liefde van heersen op de eerste plaats is, van binnen duivels zijn. Die liefde wordt gekend aan het verkwikkelijke ervan; dit immers gaat elk verkwikkelijke van het leven der mensen te boven; het wordt aanhoudend vanuit de Hel uitgewasemd, en de uitwaseming verschijnt zoals het vuur van een grote oven, en zij ontsteekt de hanen der mensen die de Heer niet beschermt; de Heer beschermt alle hervormden. De Heer leidt nochtans genen, maar in de Hel, doch alleen door uitwendige banden, zijnde de vrezen voor de straffen der wet, en voor het verlies van faam, eer, gewin, en van de wellusten daaruit, voorts door beloningen in de wereld; ook kan Hij hen niet uit de Hel uitleiden, omdat de liefde van heersen geen inwendige banden toelaat, zijnde de vrezen Gods, en de aandoeningen van het goede en het ware, door welke de Heer allen die volgen leidt tot den Hemel en in den Hemel.

1190. Omdat uw kooplieden de groten der aarde waren; dat dit degenen betekent die in de heerschappij en in derzelve liefde en verkwikkelijke zijn, en in de wereld de opperste eerbewijzen en eveneens de schatten der wereld hebben gewonnen, staat vast uit de betekenis van de kooplieden, zijnde zij die zich erkennenissen verwerven van het goede en het ware, en die vergemeenschappen; en in den tegengestelden zin, zoals hier, zij die zich zulke dingen verwerven die de heerschappij van dienst zijn, vanuit welke zij niet slechts eerbewijzen gewinnen, maar ook de schatten der wereld, waarover n. 840, 1104; en uit de betekenis van de groten [*magnates*] der aarde, zijnde zij die deze heerschappij, welke is over de Kerk en eveneens over den Hemel, ja zelfs over den Heer Zelf, op zichzelf overdragen en uitoefenen. Zij zijn het, die in dit Hoofdstuk worden verstaan, niet echter zij die onder hun heerschappij zijn; dezen vereren en aanbidden weliswaar genen, maar dit doen zij vanuit het geloof dat het gezag heeft opgelegd, en vandaar vanuit gehoorzaamheid, en dat geloof en die gehoorzaamheid zijn vanuit onwetendheid: dezen hebben niet enig deel aan de heerschappij; en daarom zijn over dezen de dingen die in dit Hoofdstuk over Babylon als loonhoer worden gezegd, niet gezegd.

VOORTZETTING: Nu zal iets daarover worden gezegd dat de mens vanuit de Goddelijke Voorzienigheid wordt geleid tot zulke

dingen die niet verleiden, en die hen dienen tot het eeuwige leven; die dingen hebben ook betrekking op den Voorrang en op de Welgesteldheid. Dat het zo is, kan vaststaan uit de dingen die in de Hemelen door mij zijn gezien. De Hemelen zijn onderscheiden in Gezelschappen, en in elk zijn Hooggeplaatsten en Welgestelden [Eminentes et Opulent]; de Hooggeplaatsten daar zijn in zulk een heerlijkheid, en de Welgestelden in zulk een overvloed, dat de heerlijkheid en de overvloed der wereld nauwelijks iets zijn naar verhouding. Maar alle Hooggeplaatsten daar zijn wijzen, en alle Welgestelden daar zijn wetenden; en daarom is de Voorrang daar der wijsheid, en is de Welgesteldheid daar der wetenschap: die Voorrang en die Welgesteldheid kunnen worden verworven in de wereld, zowel door hen die daar Hooggeplaatst en Welgesteld zijn, als door hen die het niet zijn; zij worden verworven door allen daar die de wijsheid en de wetenschap liefhebben; de wijsheid liefhebben is de nutten liefhebben die ware nutten zijn, en de wetenschap liefhebben is de erkennenissen van het goede en het ware liefhebben terwille van die nutten. Wann'er de nutten worden geliefd meer dan zichzelf en de wereld, en de erkennenissen van het goede en het ware terwille van die nutten, dan zijn de nutten op de eerste plaats, en de Voorrang en de Welgesteldheid op de tweede: aldus is het gesteld bij allen die Hooggeplaatst en Welgesteld zijn in de Hemelen; zij beschouwen den Voorrang waarin zij zijn vanuit de wijsheid, en de Welgesteldheid waarin zij zijn vanuit de wetenschap, geheel en al zoals een mens de klederen beschouwt.

1191. Omdat door uw toverdrank verleid zijn alle natiën; dat dit betekent dat zij door goddeloze kunstgrepen en overredingen alle rechtschapenen hebben aangedreven om te geloven en om de dingen te doen vanuit welke zij heerschappij en welgesteldheid hebben, staat vast uit de betekenis van den toverdrank, zijnde de kunstgrepen en de overredingen, waarover aanstonds; uit de betekenis van de natiën, zijnde zij die in het goede zijn, aldus de rechtschapenen, waarover n. 175, 331, 625, 1077; en uit de betekenis van verleid worden, zijnde bedrogen worden door dezelve, namelijk door de kunstgrepen en de overredingen om te geloven en om die dingen te doen vanuit welke zij heerschappij en welgesteldheid hebben. Met den toverdrank wordt bijna iets eenders aangeduid als in het Woord met de bezwering, en de bezwering betekent zulk een overreding dat de mens in het geheel niet anders doorvat dan dat iets zo is; zulk een geslacht van overreding bestaat er bij sommige

geesten, dat het als het ware het verstand van den ander dichtstopt, en het vermogen van doorvatten verstikt; en omdat de rechtschappen mensen bij de Babylonische natie worden aangedreven en overreed om te geloven en om de dingen te doen die de monniken zeggen, wordt hier derhalve gezegd dat zij door toverdrank verleid zijn. Iets eenders als hier met den toverdrank wordt aangeduid, wordt met de bezwering aangeduid bij Jesaja, Hfdst. XLVII: 9, 12, waar ook over Babel wordt gehandeld; voorts bij David, Psalm LVIII: 5, 6. De bezwering wordt ook opgesomd onder de kunstgrepen, die aan de magische kunsten verwant zijn, en aan de zonen Israëls verboden waren, Deut. XVIII: 10, 11.

VOORTZETTING: De Voorrang en de Welgesteldheid van de Engelen des Hemels zal ook worden beschreven: er zijn in de Gezelschappen des Hemels Vooraangestelden, hogere en lagere, allen uit den Heer geordend en ondergeordend volgens hun wijsheid en inzicht: de hoogste van hen, die boven de overigen wijs is, woont in het midden, in een Paleis zo prachtig, dat niet enig paleis in de algehele wereld daarmede kan worden vergeleken; de architectonische dingen ervan zijn zo verbazingwekkend, dat ik naar waarheid kan zeggen, dat zij in de natuurlijke taal niet voor het honderdste deel kunnen worden beschreven; daar immers is de kunst zelf in haar kunst. Binnen in dat Paleis zijn kamers en slaapkamers, waarin alle huisraad en versieringen glanzen van goud en van verschillende kostbare stenen, in zulke vormen als door geen werkmeester in de wereld in schilder- of beeldhouwkunst kunnen worden afgebeeld: en, wat wonderbaarlijk is, de afzonderlijke dingen tot de meest afzonderlijke ervan toe, zijn tot nut; een ieder die binnentreedt ziet tot welk nut zij zijn; hij doorvat dit ook als het ware vanuit de ademing [*transpiratio*] der nutten door derzelve beelden heen: maar iedere wijze die binnentreedt blijft niet lang met het oog aan de beelden hangen, maar hecht met het gemoed aan de nutten, aangezien deze zijn wijsheid verlustigen. Rondom het Paleis zijn Gaanderijen zoals paradijsse tuinen, zijn paleisjes, en de afzonderlijke zijn de hemelse lieflijkheden zelf in de vormen van haar schoonheid. Behalve die prachtige dingen is er het gevolg [*satellitiae*], ieder afzonderlijk in glanzende klederen; behalve andere dingen. Eendere dingen hebben de ondergeordende Overheden, wier prachtige en blinkende dingen zijn volgens den graad hunner wijsheid, en zij hebben wijsheid volgens den graad van de liefde der nutten. Zulke dingen zijn

niet alleen bij hen, maar ook bij de bewoners, en al dezen hebben de nutten lief, en betrachten dezelve door verschillende werken. Maar het zijn weinige dingen die kunnen worden beschreven; die welke niet kunnen worden beschreven, zijn talloos; en deze vallen, omdat zij vanuit geestelijken oorsprong zijn, niet in de ideeën van den natuurlijke mens, en derhalve ook niet in de woorden zijner taal; alleen in deze, dat de wijsheid zichzelf een habitakel bouwt [*aedificat*], en dat aan zich gelijkvormig maakt, en dat dan al wat in enige wetenschap en in enige kunst het allerbinnenst schuilt, toevloeit en maakt. Deze dingen nu zijn geschreven, opdat men wete dat alle dingen in de Hemelen ook betrekking hebben op den Voorrang en op de Welgesteldheid, maar dat de Voorrang daar der wijsheid is, en dat de Welgesteldheid daar der wetenschap is, en dat het zodanige dingen zijn, tot welke de mens uit den Heer door Zijn Goddelijke Voorzienigheid wordt geleid.

1192. *Vers 24. En in haar het bloed der profeten en der heiligen is gevonden, en van alle gedoden op de aarde.* En in haar het bloed der profeten en der heiligen is gevonden, betekent het geweld door hen elk ware en vandaar het goede des Woords aangedaan: en van alle gedoden op de aarde, betekent alle valse en boze dingen, door welke zij die van de Kerk zijn, vergingen.

1193. En in haar het bloed der profeten en der heiligen is gevonden; dat dit betekent het geweld door hen elk ware en vandaar het goede des Woords aangedaan, staat vast uit de betekenis van het bloed, zijnde het Goddelijk Ware, en in den tegengestelden zin het geweld het Goddelijk Ware aangedaan, waarover n. 329, 476, 748; uit de betekenis van de profeten, zijnde zij die in de ware dingen der leer vanuit het Woord zijn, en in den abstracten zin de ware dingen der leer, waarover n. 624, 999; lit de betekenis van de heiligen, zijnde zij die in de Goddelijke Ware dingen vanuit het Woord zijn, en in den abstracten zin de Goddelijke Ware dingen daar, waarover n. 204, 325, 973; en uit de betekenis van gevonden worden in haar, zijnde het geweld dezelve aangedaan vanuit de leer en het godsdienstige die onder Babylon worden verstaan. Uit welke dingen blijkt, dat met het bloed der profeten en der heiligen gevonden in haar, het geweld wordt aangeduid door hen elk ware en vandaar het goede der leer vanuit het het Woord aangedaan.

VOORTZETTING: Nu zal iets worden gezegd over de nutten door welke de mens en de Engel de wijsheid heeft: de nutten liefhebben is niet iets anders dan den naaste liefhebben; het nut in den geestelijken zin is de naaste. Dit kan hieruit worden gezien dat een

ieder den ander liefheeft niet vanwege diens aangezicht en lichaam, maar vanwege diens wil en verstand; hij heeft hem lief die goed wil en goed verstaat, en hij heeft diengene niet lief die goed wil en slecht verstaat, noch hem die goed verstaat en boos wil; en omdat de mens vanwege die dingen wordt geliefd en niet geliefd, volgt dat de naaste dat is vanuit hetwelk een ieder een mens is, en dit is het geestelijke van hem: stel tien marinen voor uw ogen, om een van hen u tot een medegenoot in uw ambt of in uw zaken te kiezen; onderzoek gij hen niet eerst, en kiest gij niet hem, die u het meest nabij van nut is? En daarom is deze u meer dan de overigen de naaste en wordt hij geliefd. Of ga tot tien maagden om u ene tot echtgenote te kiezen; onderzoek gij niet eerst hoedanig de ene en hoedanig de andere is; en indien zij toestemt, verlooft gij u niet met haar die van uw liefde is? Deze is u de naaste boven de overigen: indien gij bij uzelf zoudt zeggen: ‘Elk mens is mij de naaste, en derhalve moet hij zonder onderscheid worden geliefd’, dan zou de mens-duivel evenzeer geliefd kunnen worden als de mens-Engel, en de loonhoer evenzeer als de maagd. Dat het nut de naaste is, is omdat elk mens niet vanwege den wil en het verstand alleen wordt gewaardeerd en geliefd, maar vanwege de natten die hij vanuit dezelve betracht of betrachten kan: vandaar is de mens van nut een mens volgens het nut, en is een mens van geen nut een mens-niet-mens [*homo non homo*]; van deze immers wordt gezegd, dat hij niet tot wat ook nuttig is: hoewel deze wordt geduld in de maatschappij [*civitas*] in de wereld, zolang hij vanuit het zijne leeft, wordt hij nochtans na het overlijden, als hij een geest wordt, uitgeworpen in de woestijn. De mens is dus zodanig als hij van nut is; maar de nutten zijn veelvuldig; in het algemeen zijn zij hemels en zijn zij hels; hemelse nutten zijn die welke van dienst zijn aan de Kerk, het Vaderland, het Gezelschap, en den Medeburger, meer en minder, en meer van nabij en verderaf, terwille van die als einddoelen; doch helse natten zijn die welke alleen zich en de zijnen van dienst zijn; en als zij de Kerk, het Vaderland, het Gezelschap, en den Medeburger van dienst zijn, is het niet terwille van die als einddoelen, maar terwille van zich als einddoel. Een ieder moet wel zich en de zijnen van de benodigdheden en de vereisten des levens voorzien vanuit de liefde, maar niet vanuit de liefde van zich. Wanneer de mens in de eerste plaats de nutten liefheeft om die te doen, en in de tweede plaats de

wereld en zichzelf liefheeft, dan is het eerstgenoemde het geestelijke, en het laatstgenoemde het natuurlijke van hem, en heerst het geestelijke, en dient het natuurlijke; daaruit blijkt wat het geestelijke is, en wat het natuurlijke. Dit wordt verstaan onder des Heren woorden bij Mattheus: *‘Zoekt eerst het Koninkrijk der Hemelen ³⁰⁾, en deszelfs gerechtigheid, en alle dingen zullen u worden toegeworpen’*, vi: 33; het Koninkrijk der Hemelen is de Heer en Zijn Kerk, en de gerechtigheid is het geestelijk, het zedelijk, en het burgerlijk goede; en elk goede dat vanuit de liefde van dezelve geschiedt, is des nuts: dat dan alle dingen zullen worden toegeworpen, is omdat als het nut op de eerste plaats is, de Heer, vanuit Wien al het goede is, op de eerste plaats is en heerst, en geeft al wat bevorderlijk is tot het eeuwige leven en de eeuwige gelukzaligheid; want, zoals is gezegd, alle dingen der Goddelijke Voorzienigheid des Heren bij den mens beogen het eeuwige: alle dingen die zullen worden toegeworpen, wordt daar gezegd van de spijs en van de kleding, omdat onder de spijs ook wordt verstaan al het inwendige dat de ziel voedt, en onder de kleding al het uitwendige dat, zoals het lichaam, die ziel bekleedt; al het inwendige heeft betrekking op de liefde en de wijsheid, en al het uitwendige op de welgesteldheid en den voorrang. Uit deze dingen nu blijkt, wat verstaan wordt onder de nutten liefhebben terwille van de nutten, en welke nutten het zijn vanuit welke de mens de wijsheid heeft, vanuit dewelke en volgens dewelke een ieder Voorrang en Welgesteldheid heeft in den Hemel.

II94. En van alle gedoden op de aarde; dat dit betekent vandaar alle valse en boze dingen, door welke zij die van de Kerk waren, vergingen, staat vast uit de betekenis van de gedoden, zijnde zij die door de valse en de boze dingen vergingen; waarover n 315, 366; en dat doden is anderen beroven van hun ware en goede dingen door de valse en de boze dingen, n 547, 572, 589; en uit de betekenis van de aarde (het land), zijnde de Kerk, waarover meermalen; vandaar wordt met het bloed van alle gedoden op de aarde, aangeduid het geweld, elk ware en goede aangedaan door de valse en de boze dingen, door welke zij die van de Kerk zijn, vergingen.

VOORTZETTING: Aangezien de mens geschapen is opdat hij nutten betracht, en dit is den naaste liefhebben, moeten derhalve allen, zovelen als het er zijn, die in den Hemel komen, nutten doen; volgens

30 Aldus in het Handschrift; eveneens zo bij Schmidius.

de nutten en volgens de liefde ervan hebben zij al het verkwikkelijke en gezegende; niet ergens anders vandaan is de hemelse vreugde; wie gelooft dat deze wordt gegeven in lediggang, dwaalt schromelijk. Ja zelfs wordt ook niet enige ledigganger in de Hel geduld; zij die daar zijn, zijn in werkhuizen, en onder een rechter, die den gevangenen taken oplegt, welke zij aldagelijks hebben te doen; aan hen die ze niet doen, wordt geen spijs gegeven, noch kleding; zij staan hongerend en naakt; aldus worden zij daar aangedreven: het onderscheid is, dat zij in de Hel de nutten doen vanuit vrees, in den Hemel echter vanuit de liefde; en de vrees geeft geen vreugde, maar de liefde. Maar nochtans wordt het gegeven de werken te onderbreken met verschillende dingen in samenzijn met anderen, welke ontspanningen [*recreations*, letterlijk herscheppingen] zijn, aldus eveneens nutten. Het is mij gegeven verscheidene dingen te zien in den Hemel, verscheidene in de wereld, en verscheidene in het menselijk lichaam, en tevens de nutten ervan te overwegen; en het werd onthuld, dat een elk ding in dezelve, zowel het grote als het kleine, geschapen is vanuit het nut, in het nut, en tot het nut; en dat het deel waarin het laatste, hetwelk is tot het nut, ophoudt, wordt afgescheiden als schadelijk, en zoals verdoemd wordt uitgeworpen.

In het Handschrift volgt onder het einde van dit achttiende Hoofdstuk, in allerkleinste letters, de korte inhoud van het negentiende Hoofdstuk, aldus: Vers 1, 2. verheerlijking des Heren vanwege de bevrijding uit Babylon, door hen die in de lagere Hemelen zijn, Vers 1, 2.

Vers 3. opdat zij bij voortdurend daarvan bevrijd worden:

Vers 4. verheerlijking des Haren deswege uit de hogere Hemelen

Vers 5. aankondiging van den Heer vanuit den Hemel om Hem te vereren

Vers 6, 7. en zich te verheugen dat de nieuwe Kerk verschijnt

Vers 8, hoedanig die Kerk

Vers, 9, 10. aankondiging over de nieuwe Kerk door de Engelsen tot hen die op aarde

Vers 11 tot 16. komst des Heren in het Woord, en de opening des Woords;

Vers 17, 18. oproep van allen tot die Kerk.

Vers 19, 20, 21. tegenstand van hen die in het afgescheiden geloof zijn, en hun verwijdering en verdoemenis.

De Apocalyps

Negentiende Hoofdstuk

1. Na deze dingen hoorde ik evenals een stem ener grote schare in den Hemel, zeggende: Hallelujah, het Heil en de Heerlijkheid en de Eer en de Macht zij den Heer onzen God.
2. Omdat waar en gerecht Zijn Gerichten, omdat Hij heeft gericht de grote Loonhoer, die de aarde heeft verdorven met haar hoererij, en gewroken heeft Hij het bloed Zijner knechten van haar hand.
3. En ten tweede male zeiden zij: Hallelujah; en haar rook gaat op tot in de eeuwen der eeuwen.
4. En nedervielen de vier en twintig Ouderen en de vier dieren, en zij aanbaden God zittende op den troon; zeggende: Amen, Hallelujah.
5. En een stem ging uit van den troon, zeggende: Looft onzen God, gij al Zijn knechten, en de Hem vrezenden, en kleinen en groten.
6. En ik hoorde evenals een stem ener grote schare, en evenals een stem veler wateren, en evenals een stem van hevige donderslagen, zeggende: Hallelujah, omdat regeert de Heer God Almachtig.
7. Laten wij ons verheugen en opspringen, en Hem de heerlijkheid geven, omdat gekomen is de bruiloft des Lams, en Zijn echtgenote zich heeft bereid.
8. En haar is gegeven bekleed te worden met rein en glanzend fijn lijnwaad, want het fijn lijnwaad de gerechtigheden der heiligen.
9. En hij zeide tot mij: Schrijf: Gezegend zij die tot het avondmaal van de bruiloft des Lams geroepen zijn; en hij zeide tot mij: Deze zijn de ware woorden Gods.
10. En ik viel neder vóór zijn voeten om hem te aanbidden; en hij zeide tot mij: Zie, geenszins, uw mededienstknecht ben ik, en uwer broederen hebbende de getuigenis van Jezus; aanbid God, want de getuigenis van Jezus is de geest der profetie.
11. En ik zag den Hemel geopend, en zie, een wit Paard en Die op hetzelfde zat, wordt genoemd Getrouw en Waar, en in gerechtigheid richt en strijdt Hij.
12. En Zijn ogen evenals een vlam vuurs, en op Zijn hoofd vele diademen, hebbende een Naam geschreven dien niemand kende dan Hijzelf.

13. En omkleed met een bekleedsel geverfd met bloed; en Zijn Naam wordt genoemd het Woord Gods.
14. En de Heirlegers die in de Hemel zijn, volgden Hem op witte paarden, bekleed met wit en rein fijn lijnwaad.
15. En vanuit Zijn mond ging voort een scherp slagzwaard, opdat Hij daarmee de natin zou slaan; en Hij zal ze weiden met een ijzeren roede; en Hij treedt den persbak van den wijn der woede en des toorns van God Almachtig.
16. En Hij heeft op Zijn bekleedsel en op Zijn dij den Naam geschreven: Koning der koningen, en Heer der heren.
17. En ik zag één Engel, staande in de zon; en hij riep met een grote stem, zeggende tot alle vogelen vliegende in het midden des Hemels: Komt, en vergadert u tot het avondmaal des groten Gods.
18. Opdat gij eet de vlezén der koningen, en de vlezén der oversten over duizend, en de vlezén der sterken, en de vlezén der paarden, en dergenen die daarop zitten, en de vlezén van alle vrijen en knechten, en kleinen en groten.
19. En ik zag het beest, en de koningen der aarde, en hun heirlegers vergaderd om krijg te voeren met Hem Die op het paard zat, en met Zijn heirlegers.
20. En gegrepen werd bet beest, en met hetzelfde de pseudoprofeet, die de tekenen voor hetzelfde gedaan had, door welke hij had verleid die het merkteken van het beest hadden ontvangen, en die deszelfs beeld aanbaden; levend gezonden zijn deze twee in den poel des vuurs, brandende met zwavel.
21. En de overigen werden gedood met het slagzwaard van Hem Die op het paard zat, hetwelk voortging vanuit Zijn mond; en alle vogelen werden verzadigd van hun vlezén.

De Ontvouwing.

1195. Vers 1, 2, 3. *Na deze dingen hoorde ik evenals een stem ener grote schare in den Hemel, zeggende: Hallelujah, het heil en de heerlijkheid en de eer en de macht zij den Heer onzen God. Omdat waar en gerecht Zijn Gerichten, omdat Hij heeft gericht de grote loonhoer die de aarde heeft verdorven met haar hoererij, en heeft gewroken het bloed Zijner knechten van haar hand. En ten tweede male zeiden zij: Hallelujah; en haar rook zal opgaan tot in de eeuwen der eeuwen.* Na deze dingen hoorde ik evenals een stem ener grote schare in den Hemel, betekent de vreugde en de blijdschap van de Engelen der hogere Hemelen vanwege de veroordeling en de uitwerping van hen die met Babylon en met de beesten van den draak worden aangeduid, en vanwege vandaar het opkomende licht van het Goddelijk Ware voor de nieuwe Kerk die uit den Heer moet worden geïnstaurerd: zeggende: Hallelujah, betekent de verheerlijking van den Heer: het heil en de heerlijkheid en de eer en de macht zij den Heer onzen God, betekent omdat uit den Heer is het eeuwige leven door het Goddelijk Ware en het Goddelijk Goede vanuit Zijn Goddelijke Almacht: omdat waar en gerecht Zijn gerichten, betekent dat de Wetten der Goddelijke Voorzienigheid en alle werken des Heren zijn der Goddelijke Wijsheid en de Goddelijke Liefde: omdat Hij heeft gericht de grote loonhoer, betekent het gericht over hen die de heerschappij over de Kerk en over den Hemel op zich hebben overgedragen: die de aarde heeft verdorven met haar hoererij, betekent door wie alle ware dingen der Kerk zijn vervalst, en alle goede dingen ervan verechtbreukt: en gewroken heeft Hij het bloed Zijner knechten van haar hand, betekent de bevrijding van hen die in de Goddelijke ware dingen uit den Heer zijn door de uitwerping der Babyloniërs: en ten tweeden male zeiden zij: Hallelujah, betekent de vreugde en de blijdschap van de Engelen der lagere Hemelen: en haar rook gaat op tot in de eeuwen der eeuwen, betekent dat het valse van het boze hetwelk zij hadden, tot de hel is verdoemd tot in het eeuwige.

1196. Na deze dingen hoorde ik evenals een stem ener grote schare in den Hemel; dit betekent de vreugde en de blijdschap van de Engelen der hogere Hemelen vanwege de veroordeling en de uitwerping van hen die met Babylon en met de beesten van den draak worden aangeduid, en vanwege vandaar het opkomende licht van het Goddelijk Ware voor de nieuwe Kerk, die uit den Heer moet worden geïnstaurerd: omdat deze dingen de inhoud zijn van dit Hoofdstuk en van de volgende, staat het vast dat met de stem ener grote schare in den Hemel die dingen worden aangeduid: aangaande de veroordeling en

de uitwerping van hen die onder Babylon worden verstaan, wordt gehandeld in Vers 2, 3; aangaande de veroordeling en de uitwerping van de beesten van den draak in Vers 19, 20, 21; en aangaande de vreugde vanwege de nieuwe uit den Heer te instaureren Kerk, Vers 7, 8, 9, 17, 18: en over het licht vandaar opkomende, Vers 11, 12, 13, 14, 15, 16.

VOORTZETTING: Nu zal iets worden gezegd aangaande het leven der dieren, en daarna aangaande de ziel der planten. De algehele wereld met alle en de afzonderlijke dingen die in haar zijn, zijn uit den Heer Schepper des Heelals ontstaan en blijven bestaan. Er is een tweetal zonnen, de Zon der geestelijke wereld, en de zon der natuurlijke wereld; de Zon der geestelijke wereld is de Goddelijke Liefde des Heren, de zon der natuurlijke wereld is zuiver vuur; uit de Zon die de Goddelijke Liefde is, is alle werk der schepping ingezet; en door de zon die vuur is, is datzelfde voltooid. Al wat voortgaat vanuit de Zon die de Goddelijke Liefde is, wordt het geestelijke genoemd; en al wat voortgaat vanuit de zon die vuur is, wordt het natuurlijke genoemd. Het geestelijke krachtens zijn oorsprong heeft in zich het leven; het natuurlijke echter vanuit zijn oorsprong heeft in zich niets van bet leven: en omdat vanuit die beide bronnen des heelals alle dingen die in de ene en de andere wereld zijn, zijn ontstaan en blijven bestaan, zo volgt dat het geestelijke en het natuurlijke zijn in elk geschapen ding in deze wereld, het geestelijke zoals de ziel, en het natuurlijke zoals het lichaam, of het geestelijke zoals het inwendige, en het natuurlijke zoals het uitwendige, of het geestelijke zoals de oorzaak, en het natuurlijke zoals de uitwerking. Dat die twee niet kunnen worden gescheiden in elk ding, is aan iederen wijze bekend, want indien gij de oorzaak scheidt van de uitwerking, zal de uitwerking vallen; indien gij het inwendige scheidt van het uitwendige, zal het uitwendige vallen; eender indien gij de ziel scheidt van het lichaam. Dat er deze verbinding is in de afzonderlijke dingen, ja zelfs in de meest afzonderlijke dingen der natuur, is nog niet bekend: dat het niet bekend is, is vanwege de onwetendheid aangaande de geestelijke wereld, aangaande de Zon daar, en aangaande het licht en de warmte daar; en eveneens vanwege den waanzin der zinlijke mensen, namelijk dat zij alle dingen aan de natuur toeschrijven, en zelden iets aan God, behalve de schepping in het algemeen; terwijl er in de natuur toch hoegenaamd niets bestaat, noch iets hoegenaamd kan bestaan,

waarin niet het geestelijke is. Dat alle en de afzonderlijke dingen die in de drie rijken der natuur zijn, dit inhebben, en hoe zij het inhebben, zal in hetgeen volgt worden gezegd.

1197. Zeggende: Hallelujah; dat dit de verheerlijking van den Heer betekent, staat vast uit de betekenis van Hallelujah, zijnde de verheerlijking van den Heer; want met Hallelujah wordt in de oorspronkelijke Taal aangeduid Looft God, bijgevolg ook Verheerlijkt den Heer; het was een woord der vreugde in de belijdenissen en in den erediens; zoals bij David: “*Zegers, mijn ziel, Jehovah, Hallelujah*”, Psalm CIV: 35; bij denzelfde: “*Gezegend zij Jehovah God Israëls, uit het eeuwige tot in het eeuwige toe; en alle volk zegge: Amen, Hallelujah*”, Psalm CVI: 48; bij denzelfde: “*Lorten wij Jah zegenen van nu aan en tot in het eeuwige, Hallelujah*”, Psalm CXV: 18; bij denzelfde: “*Alle ziel love Jah, Hallelujah*”, Psalm CL: 6; behalve elders, zoals in Psalm CV: 45; Psalm CVI: 1; Psalm CXI: 1; Psalm CXII: 1; Psalm CXIII: 1, 9; Psalm CXVI: 19; Psalm CXVII: 2; Psalm CXXXV: 3; Psalm CXLVIII: 1, 14; Psalm CXLIX: 1, 9; Psalm CL: 1.

VOORTZETTING: Dat het geestelijke en het natuurlijke in alle en de afzonderlijke dingen der wereld aldus zijn verenigd, zoals de ziel is in alle en de afzonderlijke dingen des lichaams, of zoals de uitwerkende oorzaak is in alle en de afzonderlijke dingen der uitwerking, of zoals het voortbrengende inwendige in alle en de afzonderlijke voortgebrachte dingen van hetzelfde, kan worden toegelicht en bevestigd vanuit subjecten en objecten der drie Rijken der natuur, zijnde alle dingen der wereld. Dat er zulk een één-zijn is van de geestelijke en de natuurlijke dingen in alle en de afzonderlijke subjecten en objecten van het dierenrijk, blijkt uit de wonderbaarlijke dingen die in dat Rijk zijn waargenomen door de geleerde mannen en genootschappen, en overgelaten aan de navorsingen van hen die de oorzaken nasporen. Het is algemeen bekend, dat de dieren van elk geslacht, de grote en de kleine, zowel die welke lopen en kruipen op de aarde, als die welke vliegen in de lucht, en die welke zwenunen in de wateren, vanuit het ingeborene en ingeënte, hetwelk instinct wordt genoemd en eveneens natuur, weten hoe hun soort voort te planten, hoe na de baring of het uitkomen de jongen moeten worden opgevoed, hoe en met welk voedsel zij moeten worden gevoed; zij weten ook hun voer vanuit het gezicht, den reuk, en den smaak alleen, en waar het te zoeken en te verzamelen; voorts weten zij ook hun woonplaatsen en hojen; zij weten ook waar de medegenoten en huns gelijken zijn op het

horen van hun geluid, en eveneens weten zij uit de variatie van het geluid wat zij begeren: de wetenschap van zulke dingen is in zich beschouwd geestelijk, eender de aandoening vanuit welke zij is; de bekleding ervan is vanuit de natuur, en eveneens de voortbrenging door dezelve. Bovendien is het dier geheel en al eender aan den mens ten aanzien van de organen, de leden en de ingewanden des lichaams, en ten aanzien van de nutten ervan; het dier heeft zoals de mens ogen en vandaar het gezicht, het heeft oren en vandaar het gehoor, het heeft neusvleugels en vandaar de reuk, het heeft mond en tong en vandaar den smaak, het heeft eveneens den huidelijken zin [sensus cuticularis] met zijn variatie overal: en ten aanzien van de innerlijke dingen des lichaams heeft het eendere ingewanden, een tweetal hersenen, heeft het een hart en een long, heeft het een maag, lever, alvleesklier, milt, darmscheil, darmen, met de overige organen ter bereiding van het melksap, ter verlevendiging van het bloed, en ter zuivering ervan, behalve de organen der afscheiding en de organen der verwekking; zij zijn ook eender ten aanzien van de zenuwen, de bloedvaten, de spieren, de huiden, de kraakbeenderen, en de beenderen: de eenderheid is zodanig, dat de mens ten aanzien van die dingen een dier is: dat al die dingen bij den mens een overeenstemming hebben met de gezelschappen des Hemels, is in DE HEMELSE VERBORGENHEDEN met ved dingen getoond bijgevolg ook eendere dingen bij de dieren; uit welke overeenstemming blijkt, dat het geestelijke handelt in het natuurlijke, en zijn uitwerkingen uitgeeft door hetzelfde, zoals de principale oorzaak door haar instrumentale oorzaak. Maar deze dingen zijn slechts de gemene tekenen die in dat Rijk van de verbinding getuigenis afleggen.

1198. Het heil en de heerlijkheid en de eer en de macht zij den Heer onzen God; dat dit betekent omdat uit de Heer is het eeuwige leven door het Goddelijk Ware en het Goddelijk Goede vanuit Zijn Goddelijke Almacht, staat vast uit de betekenis van het heil, zijnde het eeuwige leven; uit de betekenis van de heerlijkheid en de eer, zijnde het Goddelijk Ware en het Goddelijk Goede des Heren, waarover n. 288, 345; uit de betekenis van de macht wanneer het den Heer betreft, zijnde de Almacht; en omdat de Heer in het Woord wordt genoemd Jehovah en Heer krachtens het Goddelijk Goede, en God krachtens het Goddelijk Ware, en deze het zijn die met de heerlijkheid en de eer worden aangeduid, wordt derhalve gezegd de Heer onze God. In den zin der letter wordt gezegd, heil, heerlijkheid, eer, macht, discreet; in den geestelijken zin

echter worden die verbonden tot één zin, zijnde deze dat uit den Heer het eeuwige leven is door het Goddelijk Ware en het Goddelijk Goede vanuit de Goddelijke Almacht; aldus in zeer vele plaatsen elders in het Woord; somtijds zijn het louter namen van streken en steden die warden gezegd, welke in den zin der letter discreet verschijnen; in den geestelijken zin echter wordt vanuit dezelve één continue zin.

VOORTZETTING: De iets eenders betuigende bijzondere tekenen zijn er nog meerdere en nog duidelijker uitkomende, welke bij sommige soorten van dieren zodanig zijn, dat de zinlijke mens die niet dan in de materie denkt, de dingen die bij de beesten zijn, gelijkstelt met de dingen die bij de mensen zijn, en vanuit een dwaas inzicht concludeert dat het eendere staten des levens zijn, ook na den dood, door te zeggen dat indien hijzelf leeft, die leven, en indien die sterven, hijzelf ook sterft. De tekenen die betuigen en nochtans den zinlijken mens verdwazen, zijn deze, dat bij sommige dieren een eendere voorzichtigheid en geslepenheid verschijnt, een eendere huwelijksliefde [*amor connubialis*], een eendere vriendschap en als het ware naastenliefde, een eendere rechtschapenheid en welwillendheid, in één woord, een eendere zedelijkheid als bij de mensen; zo bijvoorbeeld weten honden vanuit den hun ingeboren aard [*genius*] zoals vanuit vernuft als trouwe wachters op te treden; vanuit de uitwaseming [*transpiratio*] van de aandoening van hun meester weten zij als het ware diens verlangens [*nutus*], sporen hem op aan de waargenomen geur van diens voetstappen en kleren, weten de windstreken en doorsnellen die naar huis, ook langs omwegen en in dichte wouden, en eendere andere dingen; en vanuit deze dingen oordeelt de zinlijke mens dat ook de hond wetend, inzichtsvol en wijs is; hetgeen niet verwonderlijk is, zolang als hij zulke dingen bij den hond en eveneens bij zichzelf aan de natuur toeschrijft: anders de geestelijken mens; deze ziet dat er iets geestelijks is dat leidt, en dat dit verenigd is met het natuurlijke. De bijzondere tekenen zijn ook deze, dat de vogels weten nesten te bouwen, daarin eieren te leggen, over die te broeden, de jongen uit te broeden, en daarna dezelve vanuit een liefde, welke de storge is, te voorzien van warmte onder de vleugels, en van spijs uit den mond, totdat zij beldeed zijn, en gevleugeld geworden; voorts ook zijn zij vanuit zich in elke wetenschap der ouders, vanuit het geestelijke, hetwelk voor hen de ziel is, vanuit welke wetenschap zij voor zichzelf zorg dragen. De

bizondere tekenen zijn ook alle dingen die de eieren inhebben; in het ei ligt de levensdraad [*stamen*] van den nieuwen vogel verborgen, en rondom dien draad elk element dat den te vormen foetus van dienst is van de beginselen in het hoofd aan tot het voile samenweefsel van alle dingen des lichaams toe; kan in iets zodanigs door de natuur worden voorzien? Dit immers is niet slechts voortgebracht worden, maar ook geschapen worden, en de natuur schept niet; wat heeft de natuur gemeen met het leven, dan alleen dit dat het leven wordt bekleed van de natuur, en uitga en verschijne in een vorm als dier? Tot de van hetzelfde getuigenis afleggende bijzondere tekenen behoren ook de wormpjes der kruiden, welke als zij de gedaantewisseling moeten ondergaan, zich als met een baarmoeder omgeven om wedergeboren te worden, in welke baarmoeder zij worden verkeerdt in poppen en chrysallides, en deze na volbrachten arbeid en verstreken tijd in schone vlinders, en uitvliegen in de lucht als in hun Hemel, waar de genote met den genoot speelt als echtgenote met echtgenoot, en zich voeden vanuit welriekende bloemen, en eieren leggen, zo daarvoor zorgdragende dat hun soort na hen moge leven: de geestelijke mens ziet, dat dit een nabootsing is van de wedergeboorte des mensen, en een uitbeeldende van diens wederopstanding, en zo een geestelijk iets. Nog meer uitkomende tekenen worden ontwaard bij de bijen, bij dewelke een regering is naar den vorm der regeringen bij de mensen; zij bouwen voor zich huisjes uit was volgens de regelen der kunst in een reeks, met gangen geschikt voor het heen en weer gaan, en stoppen die vol met hoping uit bloemen; zij stellen over zich een heerseres aan vanuit dewelke als vanuit een gemeenschappelijke moeder een nageslacht zal komen; deze woont boven haar volk, in het midden der bijen haar trawanten, die, als zij gaat baren, haar volgen, en na hen de gewone schare, voortgaande van de ene cel tot de andere; en in elk ervan legt zij een eitje, zo aan een stuk door totdat haar matrix uitgeledigd is; en dan keert zij tot haar huis terug; en dit doet zij telkens en telkens weer; haar trawanten, die darren worden genoemd, worden, omdat zij geen ander nut betrachten dan dat zovele één heerseres dienen, en haar misschien iets van venus ingeven, en omdat zij in het geheel niet arbeiden, onnuttig geoordeeld, en deswege, en opdat zij niet op de schatten en de werken van de anderen aanvallen en die verteren, naar buiten getrokken, en worden hun de vleugels

afgescheurd; zo zuiveren zij hun gezelschappen van luiaards: voorts daarna, wanneer het nieuwe geslacht is opgegroeid, wordt hetzelfde met een genienen klank, die als gezoem wordt gehoord, bevolen heen te gaan en voor zichzelf huizen te zoeken, en zich te voeden; zij gaan ook uit en vergaderen zich tot een zwerm, en stellen in een nieuwe bijenkorf eendere dingen in; deze dingen en andere meer welke de onderzoekers hebben gezien, en in boeken bekend gemaakt, zijn niet ongelijk aan de regeringen die in koninkrijken en republieken zijn ingesteld en verordend door het menselijke inzicht en de menselijke wijsheid, volgens de wetten der gerechtigheid en des gericht; voorts dat zij evenals de mensen als het ware weten, dat de winter zal komen, en daarvoor, om dan niet van honger te sterven, spijzen verzamelen. Wie kan ontkennen dat zulke dingen vanuit hun oorsprong geestelijke dingen zijn? Kunnen er derhalve eendere dingen vanuit een anderen oorsprong zijn? Al die dingen zijn voor mij argumenten en bewijsstukken van den geestelijken invloed in de natuurlijke dingen, en het komt mij zeer vreemd voor dat zulke dingen argumenten en bewijsstukken kunnen zijn van de werking der allene natuur, zoals zij het zijn voor sommigen die vanwege het eigen inzicht ver dwaasd zijn.

1199. Omdat waar en gerecht Zijn gericht; dat dit betekent dat de Wetten der Goddelijke Voorzienigheid en alle werken des Heren zijn der Goddelijke Wijsheid en der Goddelijke Liefde, staat vast uit de betekenis van waar en gerecht, wanneer het den Heer betreft, zijnde de dingen die van Zijn Goddelijke Wijsheid zijn, en tevens die welke van Zijn Goddelijke Liefde zijn, waarover aanstonds; en uit de betekenis van de gericht, wanneer het den Heer betreft, zijnde de Wetten Zijner Goddelijke Voorzienigheid, waarover n. 946; vandaar worden eveneens met de gericht de werken aangeduid, aangezien alle werken des Heren zijn vanuit Zijn Goddelijke Voorzienigheid, en volgens de Wetten ervan: de oorzaak hiervan is deze, dat alle dingen die de Heer werkt, het eeuwige beogen, en de dingen die het eeuwige beogen, zijn van Zijn Goddelijke Voorzienigheid. Dat de ware dingen de dingen betekenen die van Zijn Goddelijke Wijsheid zijn, en de gerechte dingen die welke van Zijn Goddelijke Liefde zijn, is omdat vanuit den Heer als Zon Licht voortgaat en Warmte voortgaat; het Licht is Zijn Goddelijke Wijsheid, en de Warmte is Zijn Goddelijke Liefde; deswege wordt met het Licht het Goddelijk Ware aangeduid, vanuit hetwelk de Engelen en de mensen alle inzicht en wijsheid hebben, en met de Warmte wordt het Goddelijk Goede aangeduid, vanuit

dewelke de Engelen en de mensen alle liefde en naastenliefde hebben; dat licht en die warmte zijn in hun wezen dezelve.

VOORTZETTING: Niemand kan weten hoedanig leven de beesten der aarde, de vogels des hemels, en de vissen der zee hebben, tenzij men weet wat hun ziel is, en hoedanig zij is: dat ieder dier een ziel heeft, is bekend; zij leven immers, en het leven is de ziel; en daarom worden zij in het Woord ook levende zielen genoemd. Dat de ziel in haar laatsten vorm, zijnde de lichamelijke, zodanig als die voor het gezicht verschijnt, een dier is, kan nergens anders beter worden gekend dan in de geestelijke wereld; in die wereld immers worden eender als in de natuurlijke wereld, beesten van elk geslacht ontwaard, vogels van elk geslacht, en vissen van elk geslacht, ja zelfs in zulk een eenderen vorm, dat zij niet kunnen worden onderkend van die welke in onze wereld zijn; maar het onderscheid is dit, dat zij in de geestelijke wereld schijnbaar ontstaan vanuit de aandoeningen der Engelen en der geesten, zo dat zij verschijningen der aandoeningen zijn; en daarom verdwijnen zij ook, zodra de Engel of de geest heengaat, of diens aandoening ophoudt: daaruit blijkt, dat hun ziel niet iets anders is: bijgevolg dat er zovele geslachten en soorten van dieren bestaan als er geslachten en soorten van aandoeningen zijn. Dat de aandoeningen die in de geestelijke wereld worden uitgebeeld door dieren, niet innerlijk-geestelijke aandoeningen zijn, maar dat zij uiterlijk-geestelijke zijn, welke natuurlijke worden genoemd, zal men zien in hetgeen volgt; voorts ook, dat er in niet enig beest een haar en een draad wol is, in niet enigen vogel een schacht van een pen of een veer, en in niet enigen vis een puntje van een schub en een kam, dat niet is vanuit het leven der ziel van hen, aldus dat niet is vanuit het geestelijke, bekleed door het natuurlijke. Maar eerst zal iets worden gezegd over de dieren die in den Hemel verschijnen, over die welke in de hel verschijnen, en over die welke verschijnen in de wereld der geesten welke tussen den Hemel en de hel het midden houdt.

1200. Omdat Hij heeft gericht de grote loonhoer; dat dit betekent het gericht over hen die de heerschappij over de Kerk en over den Hemel zich hebben overgedragen, staat vast uit de betekenis van richten, zijnde het Laatste Gericht, dat is gehouden over hen die onder Babylon als de loonhoer worden verstaan, zijnde zij die door de heerschappij over de Kerk en over den Hemel, op zich overgedragen, alle ware en goede dingen des Woords hebben vervalst; en

daarom volgt er: “Die de aarde heeft verdorven met haar hoererijs”, waarmede wordt aangeduid dat door hen alle ware dingen der Kerk zijn vervalst, en alle goede dingen ervan verechtbreukt. Maar onder Babylon als loonhoer worden geen anderen verstaan dan zij die deze heerschappij uitoefenen en terwille daarvan alle dingen des Woords vervalsen en echtbreken, en het Woord zelf geringachten.

VOORTZETTING: Aangezien de algehele Hemel in Gezelschappen is onderscheiden, eender de algehele Hel, en eveneens de algehele wereld der geesten, en de Gezelschappen volgens de geslachten en de soorten der aandoeningen zijn geordend, en aangezien de dieren daar de verschijningen der aandoeningen zijn, zoals daareven gezegd is, verschijnt derhalve een ander dierengeslacht met zijn soorten in het ene Gezelschap, en verschijnt een ander dierengeslacht met zijn soorten in het andere, en alle geslachten van dieren met hun soorten in de Gezelschappen tezamen genomen. In de Gezelschappen des Hemels verschijnen zachtvaardige en reine dieren, in de Gezelschappen der Hel wreedaardige en onreine beesten, en in de wereld der geesten beesten daar tussen in. Zij zijn vele malen door mij gezien, en bij het zien ervan werd het gegeven te leren kennen hoedanig de Engelen of de geesten waren; allen daar worden gekend aan de verschijningen die nabij en rondom hen zijn, en hun aandoeningen aan de verschillende dingen, en eveneens aan de dieren. Mij zijn in de Hemelen verschenen lammeren, schapen, geiten, in zulk een gelijkenis met de lammeren, de schapen en de geiten in de wereld, dat zij in het minst niet verschillen; er verschenen ook in de Hemelen tortelduiven, duiven, paradijsvogels, en verscheidene andere schoon van vorm en kleur; er verschenen ook vissen in wateren, waar deze in de laagste dingen des Hemels: in de Hellen echter verschenen honden, vossen, wolven, tijgers, varkens, muizen, en verscheidene andere geslachten van wreedaardige en onreine beesten, behalve vergiftige slangen van vele soorten; voorts ook raven, nachtuilen, oehoe's. In de wereld der geesten echter verschenen kamelen, olifanten, paarden, ezels, ossen, herten, leeuwen, luipaarden, beren, en bovendien arenden, gieren, eksters, pauwen, kwartels. Ook verschenen samengestelde dieren zodanige als er werden gezien door de profeten, en in het Woord zijn beschreven, zoals in de Apocalyps XIII: 2, en elders. Aangezien er zulk een gelijkenis is van de in gene wereld verschijnende dieren

met de dieren in deze wereld dat zij in het geheel niet kunnen worden onderscheiden, en gene dieren hun ontstaan trekken vanuit de aandoeningen van de Engelen des Hemels, en vanuit de begeerten van de geesten der Hel, zo volgt dat de natuurlijke aandoeningen en de begeerten hun zielen zijn, en dat die met een lichaam bekleed in gestalte [*in effigie*] dieren zijn. Welke aandoening of begeerte echter de ziel van dit of dat dier is, hetzij het een beest of een wild dier der aarde is, hetzij het een dagof nachtvogel is, hetzij het een vis van helder of stinkend water is, is hier niet ter plaatse om dat uiteen te zetten; zij worden hier en daar in het Woord met name vermeld, en daar duiden zij aan volgens hun zielen; wat de lammeren, schapen, geiten, rammen, bokjes, bokken, varren, ossen, kamelen, paarden, ezels, herten, voorts sommige vogels [*volucres*] betekenen, zie men in DE HEMELSE VERBORGENHEDEN opengedekt.

1201. Die de aarde heeft verdorven met haar hoererij; dat dit betekent door wie alle ware dingen des Woords zijn vervalst, en alle goede dingen ervan verechtbreukt, staat vast uit de betekenis van de aarde, zijnde de Kerk; en uit de betekenis van die verderven met hoererij, zijnde alle ware dingen ervan vervalsen en alle goede dingen ervan echtbreken, waarover n. 141, 161, 1083, 1130; dat de ware dingen zijn vervalst, blijkt hieruit dat zij het Woord geringschatten, en nieuwe inzettingen, gerichten en geboden vanuit het eigene uitbroeden, waarvan de meeste de heerschappij beogen over de Kerk en den Hemel als einddoel, en al deze dingen zijn vervalste ware dingen; dat de goede dingen der Kerk ook verechtbreukt zijn, blijkt hieruit, dat zij alle dingen die zij aan de kloosters en aan hun afgoden geven, en eveneens aan den Pauselijken zetel, heilige dingen heten, en ze goede werken noemen; en daarmede plunderen zij evenwel de huizen, en beroven zij de weduwen en wezen van hun vermogens, en deze dingen doen zij hoewel zij in schatkamers wonen, en zij inkomsten en over- en overvloed hebben; en bovendien dat zij zulke werken tot verdienste maken, en eendere dingen meer.

VOORTZETTING: Na voorafzending van deze dingen zal worden gezegd, wat de ziel der beesten is: de ziel der beesten is in zich beschouwd geestelijk; de aandoening immers, onverschillig hoedanig zij is, goed of boos, is geestelijk; zij is immers de afleiding van de ene of andere liefde, en trekt den oorsprong vanuit het licht en de warmte die voortgaan uit den Heer als Zon; en al wat daaruit voortgaat, is geestelijk. Dat de boze aandoeningen, welke begerigheden worden genoemd, ook daaruit zijn, blijkt uit de

dingen die eerder zijn gezegd over de boze liefden en de waanzinnige begeerten daaruit van de helse geniën en geesten. De beesten en de wilde dieren, welker zielen eendere boze aandoeningen zijn, zijn niet vanuit den aanvang geschapen, zoals muizen, vergiftige slangen, krokodillen, basilisken, adders, en eendere, met de verschillende schadelijke insecten; maar deze zijn opgekomen met de Hel, in poelen, moerassen, rottende en stinkende wateren, en waar lijkachtige, drekkige en urineachtige uitvloeiingen zijn, waarmede de boosaardige liefden der helse gezelschappen gemeenschap hebben; dat er een vergemeenschapping met zulke dingen is, is mij uit ondervinding te weten gegeven: elk geestelijke heeft ook een beeldende kracht in, waar gelijkslachtige uitwasemingen in de natuur aanwezig zijn, en eveneens heeft elk geestelijke een voortplantende kracht in; het formeert immers niet slechts de organen der zinnen en der bewegingen, maar ook de organen der voortteling door baarmoeders of door eieren. Maar van den beginne zijn alleen nuttige en reine beesten geschapen, welker zielen goede aandoeningen zijn. Doch men moet weten, dat de zielen der beesten niet geestelijk zijn in dien graad waarin het de zielen der mensen zijn, maar zij zijn geestelijk in een lageren graad; er bestaan immers graden van geestelijke dingen; en de aandoeningen van den lageren graad moeten, hoewel zij naar haar oorsprong beschouwd geestelijk zijn, nochtans natuurlijk worden geheten; dezelve moeten aldus worden geheten, omdat zij eender zijn aan de aandoeningen van den natuurlijken mens. Er zijn in den mens vier graden van natuurlijke aandoeningen, eender in de beesten; in den laagsten graad zijn de insecten van elk geslacht, in den hogeren zijn de gevogelten [*volatilia*] des hemels, en in een nog hogeren zijn de beesten der aarde, die van den beginne geschapen zijn.

1202. En gewroken heeft Hij het bloed Zijner knechten van haar hand; dat dit betekent de bevrijding van hen die in de Goddelijke ware dingen uit den Heer zijn door de uitwerping der Babyloniërs, staat vast uit de betekenis van wreken van haar hand, zijnde bevrijden van hen die onder Babylon als loonhoer worden verstaan; en uit de betekenis van het bloed der knechten, zijnde het geweld dengenen aangedaan die in de ware dingen uit den Heer zijn; het bloed is het aangedane geweld, en de knechten zij die in de ware dingen uit den Heer zijn; dat dezen knechten worden geheten, zie men boven in n. 6, 409.

VOORTZETTING: Het onderscheid tussen mensen en beesten is zoals tussen wakker zijn en slapen, en zoals tussen licht en schaduw. De mens is geestelijk en tegelijk natuurlijk; het beest echter is niet geestelijk, maar natuurlijk. De mens heeft wil en verstand, en zijn wil is het receptakel van de warmte des Hemels, zijnde de liefde, en zijn verstand is het receptakel van het licht des Hemels, zijnde de wijsheid; het beest echter heeft geen wil en verstand, maar in de plaats van den wil heeft het aandoening, en in de plaats van verstand heeft het wetenschap. De wil en het verstand bij den mens kunnen een handelen, en eveneens kunnen zij niet één handelen; de mens immers kan denken vanuit het verstand dat wat niet van zijn wil is; hij kan immers denken dat wat hij niet wil, en eveneens omgekeerd; bij het beest echter maken de aandoening en de wetenschap één, en zij kunnen niet worden gescheiden; het weet immers dat wat van zijn aandoening is, en het wordt aangedaan door dat wat van zijn wetenschap is; aangezien de beide vermogens welke de wetenschap en de aandoening worden genoemd, bij het beest niet kunnen worden gescheiden, heeft derhalve het beest de orde zijns levens niet kunnen vernietigen; vandaar is het, dat het wordt geboren in alle wetenschap zijner aandoening; anders bij den mens; diens beide vermogens des levens, welke het verstand en de wil worden genoemd, kunnen worden gescheiden, zoals gezegd is; derhalve heeft hij de orde zijns levens kunnen vernietigen, door te denken tegen den wil, en door te willen tegen het verstand, en eveneens heeft hij daardoor vernietigd: vandaar is het, dat hij in louter onwetendheid wordt geboren, zodat hij vanuit dezelve in de orde wordt binnengeleid door de wetenschappen door middel van het verstand. De orde waarin de mens is geschapen, is God liefhebben boven alle dingen, en den naaste zoals zichzelf; en de staat waarin de mens komt nadat hij die orde heeft vernietigd, is dat hij zichzelf liefheeft boven alle dingen, en de wereld zoals zichzelf. Omdat de mens een geestelijk gemoed heeft, en dit boven zijn natuurlijk gemoed is, en zijn geestelijk gemoed zulke dingen kan bezien die des Hemels en der Kerk zijn, voorts die welke van het gemenebest [*civitas*] zijn ten aanzien van de zeden en ten aanzien van de wetten, en die dingen betrekking hebben op de ware en de goede dingen, welke de geestelijke, de zedelijke en de burgerlijke dingen worden genoemd, behalve de natuurlijke dingen der wetenschappen,

en op de tegengestelde dingen ervan, zijnde de valse en de boze dingen, kan derhalve de mens niet slechts analytisch denken en dingen concluderen, maar ook den invloed door den Hemel uit den Heer opnemen, en inzichtsvol en wijs worden; dit kan niet enig beest; dat het weet, is niet vanuit enig verstand, maar vanuit de wetenschap der aandoening, welke zijn ziel is. De wetenschap der aandoening bestaat (of wordt gegeven, *datur*) in elk geestelijke, omdat het geestelijke voortgaande uit den Heer als Zon is het Licht verenigd met de warmte, of de wijsheid verenigd met de liefde, en de wetenschap is der wijsheid, en de aandoening is der liefde, in den graad die de natuurlijke wordt genoemd. Aangezien de mens een geestelijk gemoed heeft en tevens een natuurlijk gemoed, en zijn geestelijk gemoed is boven zijn natuurlijk gemoed, en het geestelijk gemoed zodanig is, dat het de ware en de goede dingen in elken graad kan bezien en liefhebben, verbonden met het natuurlijk gemoed, en los van hetzelfde, zo volgt, dat de innerlijke dingen van den mens, welke van het ene en het andere gemoed van hem zijn, verheven kunnen worden tot den Heer uit den Heer, en met Hem verbonden; vandaar is het, dat elk mens leeft tot in het eeuwige; niet aldus is het gesteld met het beest; dat verheugt zich niet in het bezit van enig geestelijk gemoed, maar alleen in het bezit van een natuurlijk gemoed; derhalve kunnen zijn innerlijke dingen, welke alleen der wetenschap en der aandoening zijn, niet door den Heer opgeheven en met Hem verbonden worden; en daarom leeft het niet na den dood. Weliswaar wordt het beest geleid door een zekeren geestelijken invloed, vallende in zijn ziel, maar omdat het geestelijke ervan niet kan worden verheven, kan het niet anders dan dat dit nederwaarts wordt bepaald, en niet anders kan dan schouwen tot zulke dingen die van zijn aandoening zijn, welke slechts betrekking hebben op de dingen die der voeding, woning, en voortplanting zijn, en vanuit de wetenschap zijner aandoening die dingen kennen door middel van het gezicht, den reuk en den smaak. Aangezien de mens vanuit zijn geestelijk gemoed redelijk kan denken, kan hij derhalve ook spreken, want spreken is der denking vanuit het verstand, hetwelk de ware dingen in het geestelijk licht kan zien; het beest echter, hetwelk niet enige denking vanuit het verstand heeft, maar slechts wetenschap vanuit aandoening, kan niet iets

anders dan geluid geven, en het geluid zijner aandoening variëren volgens den appetijt.

1203. En ten tweeden male zeiden zij: Hallelujah; dat dit betekent de vreugde en de blijdschap van de Engelen der lagere Hemelen, en de verheerlijking van den Heer vanwege de bevrijding van hen die worden aangeduid met Babylon en met de beesten van den draak, kan vaststaan uit de dingen die boven in n. 1195, 1196 zijn ontvouwd. Dat het is de vreugde, de blijdschap en de verheerlijking van den Heer door de Engelen der lagere Hemelen, is omdat gezegd wordt ten tweeden male, en omdat er volgt over den rook ervan opklimmende tot in de eeuwen der eeuwen, en uit hoofde hiervan dat de verheerlijkingen van den Heer inzetten uit de Engelen der hogere Hemelen, en zich voortzetten tot de Engelen der lagere Hemelen; dat Hallelujah den lof en de verheerlijking betekent, zie men boven in n. 1197.

VOORTZETTING Nu zal iets worden gezegd oyer het Plantenrijk, en over de ziel ervan, welke de vegetatieve ziel wordt genoemd: dat ook deze geestelijk is, wordt niet geweten in de wereld. Onder de vegetatieve ziel wordt verstaan het streven en de drang van het plantaardige voort te brengen uit een zaad geleidelijk tot aan zaden toe, en door dit zich te vermenigvuldigen tot in het oneindige, en zich voort te planten tot in het eeuwige; er is immers als het ware de idee van het Oneindige en van het Eeuwige in elk plantaardige; want één zaad kan door een zeker aantal jaren heen zo vermenigvuldigd worden, dat het den algehelen aardbol vervult, en eveneens kan het worden voortgeplant van zaad tot zaden zonder einde; dit tezamen met de wonderbaarlijke voortschrijding van het groeien uit een wortel tot een spruit, daarna tot een stengel, voorts tot takken, bladeren, bloemen, vruchten, tot aan nieuwe zaden toe, is niet natuurlijk, maar is geestelijk: eender dat de plantaardige dingen in veel opzichten zulke dingen weergeven die van het Dierenrijk zijn; zoals dat zij vanuit zaad ontstaan; dat in hetzelfde als het ware een teelkrachtige is; dat zij een spruit voortbrengen zoals een klein kind, een stam zoals een lichaam, takken zoals armen, een kruin zoals een hoofd, schorsen zoals huiden, bladeren zoals longen; dat zij opgroeien in jaren, en daarna bloesemen zoals nymphen vóór de bruiloft, en daarna uitzetten zoals baarmoeders of eieren, en vruchten baren zoals foetussen, dewelke nieuwe zaden inhebben, vanuit dewelke zoals in het dierenrijk voorttelingen of vruchtmakingen van de zelfde soort of afstamming [*prosapid*]

voortkomen: deze met vele andere dingen die door de ervarenen in de Botanische Kunst, die een parallelisme tussen die beide rijken hebben opgesteld, zijn waargenomen, wijzen aan dat het streven en de drang tot zulke dingen niet is vanuit de natuurlijke wereld, maar vanuit de geestelijke. Dat de levende kracht als de principale oorzaak geestelijk is, en de dode kracht als de instrumentale kracht natuurlijk is, zal uit hetgeen volgt worden gezien.

1204. En haar rook gaat op ³¹) tot in de eeuwen der eeuwen; dat dit betekent dat het valse van het boze, hetwelk zij hadden, tot de hel is verdoemd tot in het eeuwige, staat vast uit de betekenis van den rook, zijnde het valse van het boze, waarover n 539, 889, 1131; en uit de betekenis van opklimmen tot in de eeuwen der eeuwen, zijnde in de hel zijn tot in het eeuwige, bijgevolg ook verdoemd zijn tot de hel. Dat de eeuwen der eeuwen het eeuwige betekenen, zie men in n 289, 468.

VOORTZETTING Hoe het geestelijke invloeit en handelt in de plantaardige dingen, en dat streven, dien drang en die daad voortbrengt, kan niet met enig verstand worden begrepen tenzij eerst deze volgende dingen worden ontwikkeld: I. Dat niets in de natuur ontstaat en blijft bestaan, tenzij vanuit het geestelijke en door hetzelfde. II. Dat de natuur in zich dood is, geschapen opdat het geestelijke door haar wordt omkleed met vormen die het nut van dienst zijn, en opdat het wordt begrensd. III. Dat er twee gemene vormen zijn, de geestelijke en de natuurlijke; de geestelijke zodanig als die is van de dieren, en de natuurlijke zodanig als die is van de plantaardige dingen. IV. Dat elk geestelijke drie krachten inheeft, de kracht van handelen, de kracht van scheppen, en de kracht van formeren. V. Dat vanuit het geestelijke door die krachten de plantaardige dingen en eveneens de dieren ontstaan, zowel die welke in den Hemel verschijnen, als die welke in de wereld verschijnen. VI. Dat de ene en de andere den zelfden oorsprong en vandaar de zelfde ziel hebben, met het verschil alleen van de vormen in dewelke de invloed geschiedt. VII. En dat die oorsprong is in het nut. Indien deze dingen niet eerst worden ontwikkeld, kan niet de oorzaak der zo wonderlijke uitwerkingen in het Plantenrijk met het verstand worden gezien.

31 In het Handschrift wisselt *ascendet* (zal opgaan) af met *ascendit* (gaat op).

1205. Vers 4, 5. *En nedervielen de vier en twintig ouderen, en de vier dieren, en zij aanbaden God zittende op den troon, zeggende: Arnen, Hallelujah. En een stem ging uit van den troon, zeggende: Looft onzen God, gij al Zijn knechten, en de Hem vrezenden, en de kleinen en groten.* En nedervielen de vier en twintig ouderen, en de vier dieren, betekent de vernedering des harten van de Engelen der hogere Hemelen: en zij aanbaden God zittende op den troon, betekent de aanbidding van den Heer, Die alle macht heeft in de Hemelen en op aarde: zeggende: Amen, Hallelujah, betekent Die in waarheid alleen moet worden vereerd en verheerlijkt: en een stem ging uit van den troon, betekent de eensgezindheid van den algehelen Hemel: zeggende: Looft onzen God, gij al Zijn knechten, betekent den eredienst des Heren uit hen die in de ware dingen zijn: en de Hem vrezenden, betekent den eredienst uit hen die in het goede der liefde zijn; en kleinen en groten, betekent allen die in de ware en de goede dingen zijn in elken graad.

1206. En nedervielen de vier en twintig ouderen, en de vier dieren; dat dit betekent de vernedering des harten van de Engelen der hogere Hemelen, staat vast uit de betekenis van nedervallen, zijnde de vernedering des harten, waarover aanstonds; en uit de betekenis van de vier en twintig ouderen, en van de vier dieren, zijnde de hogere Hemelen en de Engelen daar, waarover n. 313, 322, 362, 462. Dat nedervallen is de vernedering des harten, is omdat het nedervallen op de knieën en op het aangezicht een gebaar is overeenstemmende met de binnenste vernedering, welke de vernedering des harten wordt genoemd: er zijn immers vanuit de schepping gebaren die met elke aandoening, welke dan ook, overeenstemmen; in dezelve valt de mens uit eigen beweging, wanneer hij in de aandoening komt, maar die mens die niet geleerd heeft andere aandoeningen te liegen; hij die bet echter geleerd heeft, haalt de gebaren vanuit zichzelf, waarmede hij de aandoeningen des harten afbeeldt, hoewel zij volstrekt niet des harten zijn; deze kan ook voor God nedervallen, en dan kan hij ook niet anders dan liegen. Deze dingen zijn gezegd, opdat men wete dat nedervallen voor God is vanuit de binnenste aandoening, welke de vernedering des harten wordt genoemd; die gaat de aanbidding vooraf, welke met den mond geschiedt.

VOORTZETTING: Dat niets in de natuur ontstaat tenzij vanuit het geestelijke, en door hetzelfde, is omdat niets kan ontstaan tenzij vanuit iets anders, aldus ten slotte vanuit Hem Die in Zich Is en Bestaat; Die is God; deswege ook wordt God genoemd Zijn en Bestaan; Jah vanuit Zijn, en Jehovah vanuit Zijn en Bestaan in Zich. Dat niets in de natuur ontstaat tenzij vanuit het geestelijke, is omdat er niet iets

kan zijn tenzij hetzelve een ziel heeft; al datgene wordt ziel genoemd, wat het wezen is; dat wat immers het wezen in zich niet heeft, bestaat niet; het is immers een redewezen [*non ens*], omdat er niet is het Zijn vanuit hetwelk het is: aldus is het met de natuur gesteld; haar wezen, vanuit hetwelk zij ontstaat, is het geestelijke, en omdat dit het Goddelijke Zijn in zich heeft, en eveneens de Goddelijke kracht van handelen, scheppen en formeren, zoals men uit hetgeen volgt zal zien; dat wezen kan ook de ziel worden genoemd: omdat al het geestelijke leeft, en het levende geeft, als het handelt in het nietlevende, zoals in het natuurlijke, of dat het als het ware leeft, of dat het iets van schijn vanuit het levende trekt, het laatstgenoemde in de plantaardige dingen, het eerstgenoemde in de dieren. Dat niets in de natuur ontstaat tenzij vanuit het geestelijke, is omdat er geen uitwerking is zonder oorzaak; al wat in de uitwerking ontstaat, is vanuit een oorzaak; dat wat niet vanuit een oorzaak is, wordt afgescheiden; aldus is het met de natuur gesteld; de afzonderlijke en de meest afzonderlijke dingen ervan zijn uitwerkingen vanuit een oorzaak, welke eerder is dan zij, en welke innerlijker is dan zij, en welke hoger is dan zij, en eveneens onmiddellijk is uit God; er is immers de geestelijke wereld; die wereld is eerder, ianerlijker, en hoger dan de natuurlijke wereld; en daarom is bet al der geestelijke wereld de oorzaak, en is het al der natuurlijke wereld de uitwerking. Weliswaar ontstaat voortschrijdenderwijs het ene uit het andere ook in de natuurlijke wereld, maar dit door oorzaken vanuit de geestelijke wereld; want waar de oorzaak der uitwerking is, daar is ook de oorzaak der uitwerkende uitwerking; elke uitwerking immers wordt uitwerkende oorzaak in volgorde tot aan de laatste toe, waar de uitwerkende kracht blijft staan; maar dit geschiedt aanhoudend vanuit het geestelijke, in hetwelk alleen die kracht is; dit dus is het dat niets in de natuur ontstaat tenzij vanuit het geestelijke en *door hetzelve*. Er zijn twee bemiddelende oorzaken in de natuur door dewelke elke uitwerking of voortbrenging en formering daar geschiedt; de bemiddelende oorzaken zijn het Licht en de Warmte; het Licht modificeert de substanties, en de Warmte drijft ze tot werkzaamheid aan [*actuat illas*]; het ene en het andere is uit de tegenwoordigheid der Zon in dezelve; de tegenwoordigheid der zon die als Licht verschijnt, maakt de activiteit der krachten of der substanties van ieder individu volgens den vorm waarin het is

van scheppingswege; dit is de Modificatie. De tegenwoordigheid der zon echter die wordt doorvat als Warmte, breidt de individuen uit, en brengt voort de kracht van handelen en uitwerken volgens hun vorm, door het streven in werking te zetten, waarin zij zijn van scheppingswege: het streven hetwelk door de warmte de agerende kracht wordt in de vormen der natuur, ook in de kleinste, is vanuit het geestelijke agerende in dezelve en op dezelve.

1207. En zij aanbaden God zittende op den troon; dat dit betekent de aanbedding van den Heer, Die alle macht heeft in de Hemelen en op aarde, staat vast uit de betekenis van aanbidden, zijnde hier de aanbedding vanuit de vernedering des harten; en uit de betekenis van den Zittende op den troon, zijnde Die macht heeft in de Hemelen en op aarde; onder den troon immers, waar het den Heer betreft, wordt de algehele Hemel verstaan, en eveneens alle macht daar; dat ook wordt verstaan alle macht op aarde, is omdat de macht in de Hemelen van de macht op aarde niet kan worden gescheiden; de geestelijke wereld immers, waarin de Hemelen en de Hellen zijn, kan niet worden gescheiden van de natuurlijke wereld; aldus kunnen de Engelen en de geesten niet worden gescheiden van de mensen; zij zijn immers vergezelschaft en verbonden; want ieder mens is ten aanzien van de denkingen zijns verstands, en ten aanzien van de aandoeningen zijns wils, in de geestelijke wereld in de gezelschappen daar, aldus met de Engelen des Hemels ter eenre zijde, en met de geesten der hel ter andere zijde; de mens immers is ten aanzien van zijn denkingen en aandoeningen een geest; en daarom ook komt hij na den dood, als hij een geest wordt, in de gezelschappen waarin hij is geweest in de wereld. Daaruit blijkt, dat de Heer omdat Hij de macht [*potentia*] heeft in de Hemelen, ook de macht heeft op de aarde, en dat de ene van de andere niet kan worden gescheiden. Dat onder God hier en elders in het Woord de Heer wordt verstaan, is omdat Hijzelf alle mogendheid [*potestas*] in de Hemelen en op aarde heeft, zoals Hijzelf in het Woord leert; Hij is immers de Allene God.

VOORZETTING: Dat de natuur in zich dood is, geschapen opdat het geestelijke door haar wordt omkleed met vormen die het nut van dienst zijn, en opdat het wordt begrensd. De natuur en het leven zijn twee onderscheiden dingen: de natuur zet in uit de zon der wereld, en het leven zet in uit de Zon des Hemels; de zon der wereld is zuiver vuur, en de Zon des Hemels is zuiver Liefde; dat wat voortgaat uit de zon die zuiver vuur is, wordt de natuur genoemd; en dat wat voortgaat uit de Zon die zuiver Liefde is, wordt het leven genoemd; dat wat voortgaat uit zuiver vuur, is dood; dat echter wat voortgaat uit zuiver

liefde, is levend: daaruit blijkt, dat de natuur in zich dood is. Dat de natuur van dienst is om het geestelijke te bekleden, blijkt uit de zielen der beesten, zijnde geestelijke aandoeningen, namelijk dat die worden bekleed door de stoffelijke dingen welke in de wereld zijn; dat hun lichamen stoffelijk zijn, is bekend: eender de lichamen der mensen. Dat het geestelijke kan worden bekleed door het stoffelijke, is omdat alle dingen die in de natuur der wereld ontstaan, zowel de atmosferische als de waterige en de aardachtige ³²), ten aanzien van alle ondeelbare dingen ervan, uitwerkingen zijn voortgebracht door het geestelijke als oorzaak; en de uitwerkingen handelen één met de oorzaak, en zij stemmen geheel en al samen, volgens dit axioma, dat niets ontstaat in de uitwerking dat niet is in de oorzaak; maar het verschil is, dat de oorzaak de levende kracht is, omdat zij geestelijk is; doch de uitwerking daaruit is een dode kracht, omdat zij natuurlijk is. Daarvandaan is het, dat er in de natuurlijke wereld zulke dingen bestaan die geheel en al samenstemmen met de dingen die in de geestelijke wereld zijn, en dat zij geschikt kunnen worden verbonden. Vandaar nu is het, dat gezegd wordt dat de natuur is geschapen, opdat het geestelijke door haar wordt bekleed met vormen die het nut van dienst zijn. Dat de natuur is geschapen, opdat het geestelijke in haar wordt begrensd, volgt uit hetgeen is gezegd, namelijk dat de dingen die in de geestelijke wereld zijn, de oorzaken zijn, en dat de dingen die in de natuurlijke wereld zijn, de uitwerkingen zijn; en de uitwerkingen zijn de grenzen; er zal in elk geval [*omnino*] een laatste moeten zijn, waar er een eerste is; en omdat in het laatste elk bemiddelende van het eerste aan medebestaat, is het werk der schepping in laatsten vervolmaakt. Terwille van dat doel is de zon der wereld geschapen, en door de zon de natuur, en ten slotte de uit water en land bestaande aardbol, opdat daar de laatste materies zijn waarin al het geestelijke stilsthoudt, en waarin de schepping blijft bestaan: te dien einde ook, opdat het werk der schepping daar aanhoudend blijft staan en bestendig voortduurt, hetgeen geschiedt door de verwekkingen der mensen en der dieren, en door de ontkiemingen der plantaardige dingen: en te dien einde opdat vandaar alle dingen terugkeren tot den Eerste uit Wien zij zijn, hetgeen geschiedt door den mens. Dat

32 Hier staat *terreus* (aardachtig) tegenover elders *terrenus* (aarden) en *terrestris* (aards).

de bemiddelende dingen in de laatsten medebestaan, blijkt uit het axioma, dat er niets is in de uitwerking, dat niet in de oorzaak is, aldus uit de continuïteit der oorzaken en der uitwerkingen uit het Eerste tot aan het laatste toe.

1208. Zeggende: Amen, Hallelujah; dat dit betekent Die in waarheid alleen moet worden vereerd en verheerlijkt, staat vast uit de betekenis van Amen, zijnde de Waarheid, en in den hoogsten zin de Heer ten aanzien van het Goddelijk Ware, waarover n. 34, 228, 464, 469; en uit de betekenis van Hallelujah, zijnde de Heer vereren en verheerlijken, waarover n. 1197, 1203.

VOORTZETTING: Dat er twee gemene vormen zijn, de geestelijke en de natuurlijke; de geestelijke zodanig als die is van de dieren, en de natuurlijke zodanig als die is van de plantaardige dingen; vandaar is het, dat alle dingen der natuur, uitgezonderd de ton, de Maan, en de Atmosferen, de drie Rijken maken, het Dieren-, het Planten-, en het Delfstoffenrijk; en dat het delfstoffenrijk slechts de voorraadskamer is, waarin de dingen zijn en vanuit dewelke de dingen worden genomen die de vormen der beide Rijken, het Dieren-, en het Plantenrijk, samenstellen. De vormen van het Dierenrijk, welke met één woord de dieren worden genoemd, zijn alle volgens den vloed der geestelijke substanties en krachten; en deze vloed, vanuit het streven dat zij inhebben, is in den menselijken vorm, en in alle en de afzonderlijke dingen ervan, van hoofd tot hiel, aldus in het gemeen om de zinsorganen en de beweegorganen voort te brengen, voorts de voedingsorganen, en eveneens die der voortteling; daarvandaan is het, dat de algehele Hemel in zulk een vorm is, en dat alle Engelen en geesten in zulk een vorm zijn, en dat de mensen op aarde in zulk een vorm zijn; en eveneens alle beesten, vogels en vissen; al deze immers hebben eendere organen. Het streven tot zulke dingen trekt deze dierlijke vorm uit den Eerste uit Wien alle dingen zijn, Die God is, dat Hij mens is: dat streven en daaruit de bepaling van alle geestelijke krachten, kan nergens anders vandaar worden gegeven en ontstaan, want het is er in grootsten en kleinsten, in eersten en in laatsten, in de geestelijke wereld en daaruit in de natuurlijke wereld; maar met een verschil van volmaaktheid volgens de graden. De tweede vorm echter, zijnde de natuurlijke vorm, en waarin alle plantaardige dingen zijn, trekt zijn oorsprong vanuit het streven en vandaar den vloed der natuurlijke krachten, zijnde de atmosferen, en welke de aethers worden genoemd, welke dat streven

inhebben vanwege de bepaling der geestelijke krachten, welke is in den dierlijkenen vanuit de voortdurende werking van deze in de natuurlijke krachten, zijnde de aethers, en door die in de materies van den aardbol, vanuit dewelke de plantaardige dingen worden samengesteld: dat daaruit de oorsprong is, blijkt uit hetgeen boven is gezegd, namelijk dat iets als een evenbeeld [*instar*] van den dierlijken vorm in dezelve verschijnt. Dat alle dingen der natuur tot dien vorm samenstreven, en dat de aethers den drang van hem voort te brengen vanuit het geestelijke aan zich ingeprent en zo ingeënt hebben, blijkt uit vele dingen, zoals uit de vegetatie van het algehele oppervlak van den gansen aardbol, voorts uit de vegetatie der mineralen in zulke vormen in de mijnen, waar openingen bestaan, en uit de vegetatie der krijtachtige dingen in koralen in de zeebodems, ja zelfs uit de vormen der sneeuwdeeltjes welke de vormen der plantaardige dingen nabootsen.

1209. En een stem ging uit van den troon; dat dit de eensgezindheid van den algehelen Hemel betekent, staat vast uit de betekenis van de stem uitgaande van den troon, zijnde de eensgezindheid [*unanimitas*] van den algehelen Hemel, namelijk om den Heer te verheerlijken; met den troon immers wordt de ganse Hemel aangeduid, uit hoofde hiervan dat de Heer over denzelfde is, en de Heer is de Hemel zelf; de Engelen, vanuit wie de Hemel is, maken vanuit hun eigene niet iets van den Hemel, maar het is het Goddelijke dat voortgaat uit den Heer bij hen, dat maakt; vandaar is het, dat met de stem vanuit den Hemel de eensgezindheid wordt aangeduid van allen in de Hemelen, of van den algehelen Hemel. Dat de Troon waar het den Heer betreft, den Hemel betekent, zie men in n. 253, 462, 477.

VOORTZETTING: Dat elk geestelijke drie krachten inheeft, de kracht van handelen, de kracht van scheppen, en de kracht van formeren. DE KRACHT VAN HANDELEN gaat, omdat zij het geestelijke is, voort uit de eerste bron van alle Krachten, zijnde de Zon des Hemels, en die is de Goddelijke Liefde des Heren; en de Liefde is het handelende zelf, en daaruit gaat de levende kracht voort, welke het leven is. *DE KRACHT VAN SCHEPPEN* is de kracht van oorzaken en uitwerkingen voortbrengen, van het begin tot aan het einde toe, en zij gaat verder uit het Eerste door de tussenliggende dingen tot het laatste; het Eerste is de Zon zelf des Hemels, zijnde de Heer; de tussenliggende dingen zijn de geestelijke dingen, daarna de natuurlijke dingen, voorts de aardse dingen [*terrestria*], vanuit welke dingen ten slotte

de voortbrengingen zijn: en omdat die kracht in de schepping van het heelal verder ging uit het Eerste tot het laatste, gaat zij derhalve daarna eender verder, opdat de voortbrengingen aanhoudend zijn; andets zouden zij ophouden het Eerste immers beoogt aanhoudend het laatste als doel; en indien niet het Eerste voor het laatste aanhoudend uit zich door de bemiddelende dingen volgens de orde der schepping zorg droeg, zo zouden alle dingen vergaan: en daarom zijn de voortbrengingen, welke voornamelijk de dieren en de plantaardige dingen zijn, de voortzettingen der schepping. Het doet er niet toe, dat de voortzettingen geschieden door zaden; nochtans is het de zelfde scheppende kracht, welke voortbrengt: dat ook zekere zaden nog worden voortgebracht, is vanuit de ondervinding van sommigen. DE KRACHT VAN FORMEREN is de laatste kracht vanuit laatsten; zij is immers de kracht van dieren en plantaardige dingen voortbrengen vanuit de laatste materies der natuur, welke in den aardbol zijn samengedragen. De krachten die de natuur inheeft vanuit haar oorsprong, zijnde de zon der wereld, zijn niet levende krachten, maar dode krachten; en deze zijn geen andere dan zoals de krachten der warmte zijn in den mens en in het dier, welke het lichaam in dien staat houden, dat de wil door de aandoening en het verstand door de denking, welke geestelijk zijn, kunnen invloeien en hun daden in hetzelfde verrichten: ook zijn zij geen andere krachten dan zoals de krachten van het licht in het oog zijn, welke alleen maken dat het gemoed, hetwelk geestelijk is, door dit zijn orgaan ziet; het licht der wereld ziet niets, maar het gemoed door het licht des Hemels. Iets eenders is het geval met de plantaardige dingen; wie gelooft dat de warmte en het licht der wereld iets anders werken, dat dat zij de eigen dingen der natuur openen en schikken om den invloed vanuit de geestelijke wereld op te nemen, dwaalt schromelijk.

1210. Zeggende: Looft onzen God, gij al Zijn knechten; dat dit betekent den erediens des Heren uit hen die in de ware dingen zijn, staat vast uit de betekenis van God loven, zijnde Hem belijden en vereren, waarover aanstonds; en uit de betekenis van de knechten Gods, zijnde zij die in de ware dingen uit den Heer zijn, waarover n. 6, 409. Op vele plaatsen in het Woord wordt gezegd God loven, en daarmee wordt aangeduid Hem belijden met hart en mond, aldus eveneens vereren; met God loven wordt iets eenders aangeduid als met HalleluJah, omdat HalleluJah betekent Looft God; dat dit een woord

van vreugde en blijdschap is in de belijdenissen en in den erediensdienst Gods, is eerder gezegd. Dat met God loven wordt aangeduid belijden en loven, is omdat de Heer niet wil geloofd en verheerlijkt worden vanuit enige liefde van zich, maar vanuit de liefde des menschen; want de mens kan niet anders dan de Heer loven en verheerlijken, of Hem lof en verheerlijking geven, wanneer hij met het hart erkent dat niets van het goede in hem is, en dat hij niets uit zich kan, en omgekeerd, dat al het goede is uit den Heer, en dat de Heer alle dingen kan; wanneer de mens in die erkenning is, dan verwijderd hij zijn eigene, hetwelk de liefde van zich is, en operat hij alle dingen zijns gemoeds, en zo geeft hij gelegenheid dat het Goddelijke met het goede en met macht invloeit: daarvandaan is het, dat het noodzakelijk is dat de mens in vernedering zij vóór den Heer, en dat de vernedering nergens anders vandaan zij dan vanuit de erkenning van zich en vanuit de erkenning van den Heer, volgens welke erkenningen de opneming geschiedt. Dat Gode lof geven en God loven, is Hem belijden, en vanuit de belijdenis des harten Hem vereren, staat vast uit verscheidene plaatsen in het Woord, zoals in Matth. XXI: 16; Lukas II: 13, 14, 20; Hfdst. V: 25, 26; Hfdst. VII: 16; Hfdst. XIII: 13; Hfdst. XVIII: 43; Hfdst. XIX: 28 tot 40; Hfdst. XXIV: 52, 53; voorts Psalm CXLVIII: 1 tot 5, 7, 13; en elders.

VOORTZETTING: Dat vanuit het geestelijke door die krachten de plantaardige dingen, en eveneens de dieren, ontstaan, zowel die welke in den Hemel verschijnen, als die welke in de wereld verschijnen: dat ook die in den Hemel ontstaan, is omdat het geestelijke die krachten inheeft in de grootsten en in de kleinsten, in de eersten en in de laatsten ervan, aldus het geestelijke zowel in den Hemel als in de wereld; de eersten ervan zijn in de Hemelen, de laatsten ervan zijn in de wereld: er zijn immers graden van geestelijke dingen, en elke graad is onderscheiden van den anderen, en de eerdere of hogere graad is volmaakter dan de latere of lagere: dit kan vaststaan uit het licht en uit de warmte in de Hentelen, en uit de wijsheid der Engelen vanuit dezelve; het licht in den hoogsten of derden Hemel is vanuit het vlammege zó schitterend, dat het het middaglicht der wereld duizendmaal te boven gaat; in den middelsten of tweeden Hemel is het licht minder blinkend, maar nochtans gaat het het middaglicht der wereld honderdmaal te boven; in den laatsten of eersten Hemel is het licht eender aan het middaglicht der wereld. Er zijn ook graden van de warmte, welke daar de liefde is, en volgens die hebben de Engelen Wijsheid, Inzicht, en Wetenschap; al het

geestelijke is des lichts en der warmte vanuit den Heer als Zon, en de wijsheid en het inzicht zijn vanuit dezelve. Zoveel graden van geestelijke dingen zijn er ook onder de Hemelen, of in de natuur, en deze zijn de lagere graden der geestelijke dingen, zoals kan vaststaan uit het gemoed van den natuurlijken mens, en uit diens redelijkheid en zinlijkheid; de redelijke mensen zijn in den eersten graad ervan, de zinlijken in den laatsten, en sommigen in het midden; en alle denking en aandoening van het natuurlijke gemoed is geestelijk. Die drie krachten, zijnde de kracht van handelen, de kracht van scheppen en de kracht van formeren, heeft het geestelijke in, in elken graad ervan, maar met een verschil van volmaaktheid; doch omdat er niets is dat niet zijn laatste heeft, waar het stilsthoudt en blijft staan, heeft aldus eveneens het geestelijke dit; dit laatste ervan is in den aardbol, in de landen en de wateren ervan; en het geestelijke brengt vanuit dit laatste de plantaardige dingen van elk geslacht voort, van den boom tot aan het gras toe, waarin het aanblijvende geestelijke zich openbaart op een wijze in een zekere gelijkenis met de dieren, waarover boven gehandeld is.

1211. En de Hem vrezenden; dat dit den eredienst des Heren betekent uit hen die in het goede der liefde zijn, staat vast uit de betekenis van de vreze Gods, zijnde de eredienst vanuit het goede der liefde, waarover n. 696, 942, 1150.

VOORTZETTING: Nu zal iets worden gezegd over de plantaardige dingen in den Hemel; tevoren was iets gezegd over de dieren daar. Er zijn in de Hemelen zoals op aarde plantaardige dingen van elk geslacht en elk soort; ja zelfs zijn er in de Hemelen plantaardige dingen die niet op aarde zijn; zij zijn immers van samengestelde geslachten en soorten, ook met oneindige variatie: dit ontlene zij aan hun oorsprong, waarover beneden: maar de geslachten en soorten der plantaardige dingen verschillen in de Hemelen, zoals de geslachten en de soorten der dieren daar, waarover boven. Volgens de graden des lichts en der warmte daar verschijnen paradijsse tuinen, bossen [*nemora*], akkers en velden, en in dezelve boomgaarden, bloembedden, en groene dreven. In den binnensten of derden Hemel zijn er vooral boomgaarden vanuit dewelke de vruchten van oliën druipen; er zijn bloembedden vanuit dewelke welriekende gemen worden rondgesprenkeld, en in welke zaden sappigheden zijn vanuit de zoete welriekendheden en olie; er zijn groene dreven die een geur verbreiden vanuit eendere dingen. In

den middelsten of tweeden Hemel zijn boomgaarden, vanuit welke vruchten wijnen druipen; er zijn bloembedden vanuit dewelke liefelijke geuren wasemen, en in welke zaden verrukkelijke sappigheden zijn; groene dreven eender. In den laagsten of eersten Hemel komen eendere dingen voor als in den binnensten en middelsten Hemel, met een onderscheid van verkwikkelijkheden en liefelijkheden volgens de graden. Er zijn eveneens vruchten en zaden in den binnensten Hemel vanuit nuiver goud; in den middelsten Hemel vanuit zilver, en in den laagsten Hemel vanuit koper [*ex cupro*]; en eveneens zijn er bloemen vanuit kostbare stenen en vanuit kristallen. Al deze dingen zijn uitspruitingen vanuit de landen daar. Er zijn landen daar zoals bij ons; maar niets wordt daar geboren vanuit gezaaid zaad, maar vanuit geschapen zaad, en de schepping daar is ogenblikkelijk, en de duur is somtijds langdurig, en somtijds momenteel; zij ontstaan immers door de krachten des lichts en der warmte vanuit de Zon des Hemels, die de Heer is, zonder de aanvullende en hulp verlenende krachten door het licht en de warmte vanuit de zon der wereld; vandaar zijn de materies in de landen van onzen aardbol vast, en de ontkiemingen bestendig; de materies echter of de substanties in de landen die in de Hemelen zijn, zijn niet vast, en vandaar zijn de ontkiemingen vanuit die ook niet bestendig; alle dingen daar zijn geestelijk in een natuurlijken schijn; anders in de landen onderworpen aan de zon der wereld. Deze dingen zijn aangevoerd om te bevestigen dat al het geestelijke, hetzij het in den Hemel is, hetzij in de wereld, drie krachten inheeft, zijnde de kracht van handelen, de kracht van scheppen, en de kracht van formeren, en dat die krachten aanhoudend doorgaan tot hun laatste, waar zij stilhouden en stil staan; en dit niet slechts in de eersten ervan, maar ook in de laatsten ervan; vandaar is het, dat er in de Hemelen evenzeer landen bestaan, want de landen daar zijn die krachten in laatsten: het onderscheid is dit, dat de landen daar geestelijk zijn vanuit oorsprong, en dat de tanden hier natuurlijck zijn; en dat de voortbrengingen vanuit onze landen geschieden vanuit het geestelijke, door middel van de natuur, doch in die landen zonder de natuur.

1212. En kleinen en groten; dat dit betekent allen die in de ware en de goede dingen zijn in elken graad, staat vast uit de betekenis van de kleinen, zijnde zij die slechts weinig in de ware en de goede dingen zijn; en uit de betekenis

van de groten, zijnde zij die veel in dezelve zijn; wat er verder wordt aangeduid met kleinen en groten, zie men in n. 696, 836.

VOORTZETTING: *Dat de ene en de andere den zelfden oorsprong en vandaar de zelfde ziel hebben, de dieren en de plantaardige dingen, met het verschil alleen van de vormen in dewelke de invloed geschiedt:* dat de oorsprong van de dieren, welke ook hun ziel is, de geestelijke aandoening is, zodanig als de mens die heeft in zijn natuurlijke, is boven getoond: dat de zelfde ook de oorsprong van de plantaardige dingen is, blijkt vooral uit de vegetaties in de Hemelen; zoals dat zij daar verschijnen volgens de aandoeningen der Engelen, en eveneens daar dezelve haar uitbeelden, en wel dermate, dat de Engelen in dezelve zoals in haar afdrukken [*types*] hun aandoeningen zien en erkennen zodanig als zij zijn; en eveneens dat zij worden veranderd volgens dezelve, maar dit geschiedt buiten de Gezelschappen: het allene verschil is, dat de aandoeningen verschijnen tot dieren gevormd uit het geestelijke in de middelsten ervan, en dat zij tot plantaardige dingen gevormd verschijnen in de laatsten ervan, zijnde de landen daar; want het geestelijke uit hetwelk zij zijn, is in de middelsten levend, in de laatsten echter is het niet levend; het geestelijke in laatsten behoudt niet méér uit het levende, dan dat het iets gelijk aan [*instar*] het levende voortbrengt; bijna zoals in het menselijk lichaam, waarin de laatsten ervan welke worden voortgebracht door het geestelijke, de kraakbeenderen, de beenderen, de tanden en de nagels zijn, waarin het levende, hetwelk is vanuit de ziel, wordt begrens. Dat de plantaardige ziel is vanuit den zelfden oorsprong vanuit denwelke is de ziel van de beesten der aarde, van de vogels des hemels en van de vissen der zee, verschijnt op het eerste gezicht alsof het niet zo is, vanwege het uiteenliggende dat het ene leeft en het andere niet leeft; maar nochtans blijkt dit duidelijk uit de dieren en tevens uit de plantaardige dingen gezien in de Hemelen, en eveneens uit de dieren en tevens uit de plantaardige dingen gezien in de hellen; in de Hemelen verschijnen schone dieren en eendere plantaardige dingen; in de hellen echter schadelijke dieren en eendere plantaardige dingen; en de Engelen en de geesten worden gekend aan de verschijningen der dieren, en eender aan de verschijningen der plantaardige dingen; de samenstemming met de aandoeningen van hen is volledig; ja zelfs is de samenstemming zodanig, dat het dierlijke kan worden veranderd

in een samenstemmend plantaardige, en het plantaardige in een samenstemmend dierlijke. De Engelen des Hemels weten wat van een aandoening wordt uitgebeeld in het ene en in het andere; en ik heb gehoord, en eveneens doorvat, dat het iets eenders is. Het werd mij ook gegeven, klaarblijkend de overeenstemming te leren kennen niet slechts van de dieren, maar ook van de plantaardige dingen, met de Gezelschappen des Hemels en met de gezelschappen der hel, aldus met de aandoeningen van dezelve, want de gezelschappen en de aandoeningen in de geestelijke wereld makers één. Daarvandaan is het, dat in het Woord in vele plaatsen tuinen, bossen [*luci*], wouden, bomen worden genoemd, voorts planten van verschillend geslacht, en dat zij daar geestelijke dingen betekenen volgens hun oorsprongen, welke alle betrekking hebben op de aandoeningen. Het verschil dus van de plantaardige dingen in de geestelijke wereld en in de natuurlijke wereld is, dat zij in de geestelijke wereld in één moment ontstaan volgens de aandoeningen der Engelen en der geesten daar, towel de zaden als de uitspruitingen; in de natuurlijke wereld echter is de oorsprong ervan den zaden ingeënt, vanuit dewelke zij aljaarlijks oprijzen. Bovendien zijn aan de natuur twee dingen eigen, de tijd en vandaar het opeenvolgende, en de ruimte en vandaar het uitgebreide; doch die bestaan niet in de geestelijke wereld als eigen daaraan; daar zijn zij de schijnen van de staten des levens van hen; vandaar eveneens is het, dat vanuit de landen daar, welke vanuit geestelijken oorsprong zijn, de plantaardige dingen in één moment worden geboren, en eveneens in een moment verdwijnen; hetgeen evenwel alleen geschiedt wanneer de Engelen zich verwijderen, maar wanneer zij zich niet verwijderen, duren zij voort. Dit onderscheid is er tussen de plantaardige dingen in de geestelijke wereld, en tussen de plantaardige dingen in de natuurlijke wereld.

1213. *Vers 6, 7. En ik hoorde evenals een stem ener grote schare, en evenals een stem veler wateren, en evenals een stem van hevige donderslagen, zeggende: HalleluJah, omdat regeert de Heer God Almachtig. Laten wij ons verheugen en opspringen, en Hem de heerlijkheid geven, omdat gekomen is de bruiloft des Lams, en Zijn echtgenote zich heeft bereid.* En ik hoorde evenals een stem ener grote schare, betekent de verheerlijking des Heren uit allen die in de Hemelen zijn, vanwege de verwerping der bozen, en vandaar de bevrijding der goeden: en evenals een stem veler wateren, betekent de verheerlijking van

Hem vanuit de ware dingen: en evenals een stem van hevige donderslagen, betekent de verheerlijking van Hem vanuit de goede dingen der liefde: zeggende: HalleluJah, omdat regeert de Heer God Almachtig, betekent de vreugde en de blijdschap, dat de Heer nu het Koninkrijk heeft op aarde zoals in de Hemelen: laten wij ons verheugen en opspringen, en Hem de heerlijkheid geven, betekent de openbaring der vreugde vanuit de aandoening van het ware en vanuit de aandoening van het goede: omdat gekomen is de bruiloft des Lams, betekent de verbinding van den Heer met de Kerk: en Zijn echtgenote zich heeft bereid, betekent dat de Kerk nu wordt toegerust met ware dingen vanuit het goede om op te nemen.

1214. En ik hoorde evenals een stem ener grote schare; dat dit betekent de verheerlijking des Heren uit allen die in de Hemelen zijn, vanwege de verwerping der bozen, en vandaar de bevrijding der goeden, staat vast uit de betekenis van de stem, zijnde de verheerlijking des Heren, want de stem was: HalleluJah omdat de Heer God Almachtig regeert, zoals blijkt uit het einde van dit Vers: dat het is vanwege de verwerping van de bozen en vandaar de bevrijding van de goeden, volgt uit hetgeen voorafgaat en volgt in dit Hoofdstuk, en in de overige; want verstaan wordt de verheerlijking van den Heer vanwege het Laatste Gericht, door hetwelk de goeden werden bevrijd van de bozen; de bozen immers werden toen geworpen in de hel, en daardoor werden de goeden van hen bevrijd: en uit de betekenis van de grote schare, zijnde allen die in de Hemelen zijn, die een schare [*turba*, eigenlijk “gewoel”] worden genoemd vanwege het geluid van alien tegelijk; het gelijktijdig spreken door velen wordt gehoord zoals de stem ener grote schare.

VOORTZETTING: *Dat die oorsprong is vanuit het nut*, is omdat de aandoeningen betrekking hebben op het nut; het nut is het subject van elke aandoening; de mens immers kan niet worden aangedaan, tenzij het is terwille van iets, en dit iets is het nut; omdat nu elke aandoening een nut stelt, en de plantaardige ziel, krachtens haar geestelijken oorsprong, een aandoening is, zoals gezegd is, is zij derhalve ook een nut. Vanuit deze oorzaak is het, dat elk plantaardige een nut inheeft, een geestelijk nut in de geestelijke wereld, en een geestelijk en eveneens een natuurlijk nut in de natuurlijke wereld; het geestelijk nut is voor een verschillenden staat van den animus, en het natuurlijk nut is voor een verschillenden staat van het lichaam: dat de animi worden opgefleurd, verkwikt en opgewekt, en omgekeerd worden gebracht in slaperigheden, in neerslachtigheden en in onmachten, door geuren en smaken van

verschillende plantaardige dingen, is bekend; en dat de lichamen door dezelve, en door verschillende vanuit die gemaakte logen, scheidingsvochten, en artsenijmiddelen worden genezen, en omgekeerd door de vergiften vanuit die worden gedood, is ook bekend. Het geestelijk nut vanuit dezelve de Hemelen is uitwendig de verkwikking der animi, en inwendig is het de uitbeelding der Goddelijke dingen in dezelve, en zo eveneens de verheffing van den animus; want de wijzere Engelen zien in dezelve het hoedanige der aandoeningen in een reeks; de verscheidenheden der bloemen in haar orde, en tevens de schakeringen der kleuren, alsmede de geuren, openbaren die aandoeningen, en wat innerlijk in dezelve verborgen schuilt; elke laatste aandoening immers, welke natuurlijk wordt genoemd, hoewel zij geestelijk is, trekt haar hoedanige vanuit de innerlijke aandoening, welke des inzichts en der wijsheid is, en deze trekken haar hoedanige uit het nut, en de liefde ervan; in één woord, niet iets anders bloeit vanuit den aardbodem in de Hemelen, dan het nut, omdat het nut de plantaardige ziel is. Aangezien het nut de plantaardige ziel is, verschijnt derhalve in de plaatsen daar, die woestijnen worden genoemd, waar diegenen zijn die in de wereld de werken der naastenliefde hebben verworpen, welke de nutten zelf zijn, geen gras of enig kruid, maar (is daar) louter kiezel en zand. Onder de nutten die alleen bloeien in de Hemelen, wordt het goede met de daad verstaan, hetwelk is uit den Heer door de liefde tot Hem, en door de liefde jegens den naaste. Elk plantaardige daar beeldt een vorm van nut uit, en al wat in hetzelfde verschijnt, van het eerste ervan tot het laatste, en van het laatste ervan tot het eerste, of van het zaad tot de bloem en van de bloem tot het zaad, vertoont de voortschrijding en de uitbreiding van de aandoening en tevens van haar nut, van het einde tot het einde. De ervarenen in de botanische, chemische, medische, en pharmaceutische kunst, komen in de wetenschap der geestelijke nutten vanuit de plantaardige dingen daar na den dood, en eveneens oefenen zij die uit, en worden ten zeerste door haar verlustigd; ik heb met hen gesproken, en heb van hen wonderbaarlijke dingen gehoord.

1215. En evenals een stem veler wateren; dat dit de verheerlijking van Hem vanuit de ware dingen betekent, staat vast uit de betekenis van de stem, zijnde de verheerlijking des Heren, zoals boven; en uit de betekenis van de wateren, zijnde de ware dingen, waarover boven n. 71, 483, 518, 537, 538, 854,

971, 1033; vandaar zijn de vele wateren alle ware dingen die bij de Engelen in de Hemelen zijn. In de Hemelen zijn Engelen die in de ware dingen zijn, en die in de goede dingen zijn; de Engelen die in de ware dingen zijn, worden geestelijke Engelen genoemd, en zij die in de goede dingen zijn, hemelse Engelen; vandaar is de Hemel onderscheiden in twee Rijken, een geestelijk en een hemels Rijk; in het geestelijk Rijk zijn allen die in de ware dingen zijn, en in het hemels Rijk zijn allen die in de goede dingen zijn. Weliswaar zijn allen in de ware dingen vanuit het goede; maar het goede is tweevoudig; er is het geestelijk goede en het hemels goede; het goede der naastenliefde is het goede der liefde jegens den naaste, en het hemels goede is het goede der liefde tot den Heer; deze goeden zijn onderscheiden; het geestelijk goede is een goede in lagere graad, en het hemels goede is een goede in hogere graad; en daarom is het hemels goede bij de Engelen der hogere Hemelen, en het geestelijk goede bij de Engelen der lagere Hemelen. Uit deze dingen blijkt, dat met de vele wateren welker stem werd gehoord, alle geestelijke Engelen in de Hemelen worden aangeduid, doch met de stem der hevige donderslagen, welke volgt, worden alle hemelse Engelen in de Hemelen aangeduid.

VOORTZETTING: Uit de dingen die tot dusver zijn aangevoerd over het leven dat uit den Heer is, en over het Ontstaan van alle dingen in het heelal vanuit hetzelfde, kan elke wijze van harte zien, dat de natuur niet iets vanuit zich voortbrengt, maar dat het slechts tot het voortbrengen van dienst is aan het geestelijke hetwelk vanuit de Zon des Hemels, welke de Heer is, voortgaat, zoals de instrumentale oorzaak aan haar principale oorzaak, of zoals de dode kracht aan haar levende kracht. Uit hetwelk blijkt, hoezeer diegenen dwalen, die de verwekkingen der dieren en de voortbrengingen der plantaardige dingen een nut inheeft, een geestelijk nut in de geestelijke wereld, en een „geestelijk en eveneens een natuurlijk nut in de natuurlijke wereld; het geestelijk nut is voor een verschillenden staat van den animus, en het natuurlijk nut is voor een verschillenden staat van het lichaam: dat de animi worden opgefleurd, verkwikt en opgewekt, en omgekeerd worden gebracht in slaperigheden, in neerslachtigheden en in onmachten, door genren en smaken van verschillende plantaardige dingen, is bekend; en dat de lichamen door dezelve, en door verschillende vanuit die gemaakte logen, scheidingsvochten, en artsennijmiddelen worden genezen, en omgekeerd door de vergiften vanuit die worden gedood, is ook bekend. Het geestelijk nut vanuit dezelve in de Hemelen is uitwendig de verkwikking der

animi, en inwendig is het de uitbeelding der Goddelijke dingen in dezelve, en zo eveneens de verheffing van den animus; want de wijzere Engelen zien in dezelve het hoedanige der aandoeningen in een reeks; de verscheidenheden der bloemen in haar orde, en tevens de schakeringen der kleuren, alsmede de geuren, openbaren die aandoeningen, en wat innerlijk in dezelve verborgen schuilt; elke laatste aandoening immers, welke natuurlijk wordt genoemd, hoewel zij geestelijk is, trekt haar hoedanige vanuit de innerlijke aandoening, welke des inzichts en der wijsheid is, en deze trekken haar hoedanige uit het nut, en de liefde ervan; in één woord, niet iets anders bloeit vanuit den aardbodem in de Hemelen, dan het nut, omdat het nut de plantaardige ziel is. Aangezien het nut de plantaardige ziel is, verschijnt derhalve in de plaatsen daar, die woestijnen worden genoemd, waar diegenen zijn die in de wereld de werken der naastenliefde hebben verworpen, welke de nutten zelf zijn, geen gras of enig kruid, maar (is daar) louter kiezel en zand. Onder de nutten die alleen bloeien in de Hemelen, wordt het goede met de daad verstaan, hetwelk is uit den Heer door de liefde tot Hem, en door de liefde jegens den naaste. Elk plantaardige daar beeldt een vorm van nut uit, en al wat in hetzelfde verschijnt, van het eerste ervan tot het laatste, en van het laatste ervan tot het eerste, of van het zaad tot de bloem en van de bloem tot het zaad, vertoont de voortschrijding en de uitbreiding van de aandoening en tevens van haar nut, van het einde tot het einde. De ervarenen in de botanische, chemische, medische, en pharmaceutische kunst, komen in de wetenschap der geestelijke nutten vanuit de plantaardige dingen daar na den dood, en eveneens oefenen zij die uit, en worden ten zeerste door haar verlustigd; ik heb met hen gesproken, en heb van hen wonderbaarlijke dingen gehoord.

1215. En evenals een stem veler wateren; dat dit de verheerlijking van Hem vanuit de ware dingen betekent, staat vast uit de betekenis van de stem, zijnde de verheerlijking des Heren, zoals boven; en uit de betekenis van de wateren, zijnde de ware dingen, waarover boven n. 71, 483, 518, 537, 538, 854, 971, 1033; vandaar zijn de vele wateren alle ware dingen die bij de Engelen in de Hemelen zijn. In de Hemelen zijn Engelen die in de ware dingen zijn, en die in de goede dingen zijn; de Engelen die in de ware dingen zijn, worden geestelijke Engelen genoemd, en zij die in de goede dingen zijn, hemelse Engelen; vandaar is de Hemel onderscheiden in twee Rijken, een geestelijk

en een hemels Rijk; in het geestelijk Rijk zijn allen die in de ware dingen zijn, en in het hemels Rijk zijn alien die in de goede dingen zijn. Weliswaar zijn allen in de ware dingen vanuit het goede; maar het goede is tweevoudig; er is het geestelijk goede en het hemels goede; het goede der naastenliefde is het goede der liefde jegens den naaste, en het hemels goede is het goede der liefde tot den Heer; deze goeden zijn onderscheiden; het geestelijk goede is een goede in lagere graad, en het hemels goede is een goede in hogere graad; en daarom is het hemels goede bij de Engelen der hogere Hemelen, en het geestelijk goede bij de Engelen der lagere Hemelen. Uit deze dingen blijkt, dat met de vele wateren welker stem werd gehoord, alle geestelijke Engelen in de Hemelen worden aangeduid, doch met de stem der hevige donderslagen, welke volgt, worden alle hemelse Engelen in de Hemelen aangeduid.

VOORTZETTING: Uit de dingen die tot dusver zijn aangevoerd over het leven dat uit den Heer is, en over het Ontstaan van alle dingen in het heelal vanuit hetzelfde, kan elke wijze van harte zien, dat de natuur niet iets vanuit zich voortbrengt, maar dat het slechts tot het voortbrengen van dienst is aan het geestelijke hetwelk vanuit de Zon des Hemels, welke de Heer is, voortgaat, zoals de instrumentale oorzaak aan haar principale oorzaak, of zoals de dode kracht aan haar levende kracht. Uit hetwelk blijkt, hoezeer diegenen dwalen, die de verwekkingen der dieren en de voortbrengingen der plantaardige dingen toeschrijven aan de natuur: dezen zijn zoals zij die de grootse en blinkende werken toeschrijven aan het instrument en niet aan den werkmeester, of die een gesneden beeld aanbidden en niet God. De begoochelingen, welke ontelbaar zijn, in elke redenering over de geestelijke, de zedelijke, en de burgerlijke dingen, komen daaruit op; de begoocheling immers is een omkering van de orde, en zij is een oordeel van het oog, en niet van het gemoed, en zij is een gevolgtrekking vanuit den schijn der zaak, en niet vanuit het wezen der zaak: en daarom is redeneren vanuit begoochelingen over de wereld en over het ontstaan der dingen in haar, zoals een bevestigen door redeneringen dat de donkerheid licht is, dat het dode het levende is, en dat het lichaam invloet in de ziel, en niet omgekeerd: terwijl het toch een eeuwige Waarheid is, dat er geestelijke invloed is, en niet physische invloed, dat is, der ziel, welke geestelijk is, in het lichaam, hetwelk stoffelijk is, en der geestelijke wereld in de natuurlijke wereld: voorts dat het Goddelijke vanuit Zich, en door dat wat voortgaat vanuit Hetzelfde, evenals het alle dingen heeft

geschapen, ook alle dingen onderhoudt, en dat de onderhouding een voortdurende schepping is, zoals het blijven bestaan een voortdurend ontstaan is.

1216. En evenals een stem van hevige donderslagen; dat dit betekent de verheerlijking van Hem vanuit de goede dingen der liefde, staat vast uit de betekenis van de stem, zijnde de verheerlijking des Heren, zoals boven; en uit de betekenis van de donderslagen, zijnde de goede dingen der liefde klinkende, waarover boven n 821, 855; vandaar zijn de hevige donderslagen alle goede dingen, wanneer zij klinken bij de Engelen. Er zijn in de spraak der mensen twee dingen tegelijk, de klank en de articulatie ervan in woorden; de klank is der aandoening van den wil ervan, en de articulatie van den klank is der denking van het verstand ervan: deze twee zijn verbonden in de menselijke spraak, en zij worden eveneens bij het horen onderkend; aan den klank immers wordt de aandoening gekend, en aan de woorden, zijnde de articulaties van den klank, wordt de denking gekend: omdat dit natuurlijk is, denkt de mens er slechts weinig over na; maar nochtans weet hij het als hij hoort: dit wordt duidelijker onderscheiden gehoord bij de Engelen en de geesten dan bij de mensen; de oorzaak hiervan is deze, dat zij geestelijk zijn, en de geestelijken denken vanuit de aandoening en vandaar eveneens spreken zij vanuit dezelve; zij die in het hemels Rijk zijn, vanuit de aandoening van het goede, en zij die in het geestelijk Rijk zijn, vanuit de aandoening van het ware; vandaar is het, dat zij aan den klank worden gekend; de klank van de spraak der Engelen in de hogere Hemelen wordt beneden verschillend gehoord; hij groeit immers aan bij het voortschrijden, zoals ook in de wereld wanneer een klank nederdaalt uit de hoogte; de klank van de geestelijke Engelen wordt gehoord zoals de klank van bruisende wateren, doch de klank van de hemelse Engelen zoals het geluid van donderslagen. Wat vender de donderslagen betekenen, zie men boven in n. 273, 353, 498, 702, 704, 1014.

VOORTZETTING: Gehandeld is over de Oneindigheid, en de Eeuwigheid, voorts over de Voorzienigheid en de Almacht, welke de Heer heeft; nu moet worden gehandeld over de Alomtegenwoordigheid en over de Alwetendheid, welke Hij heeft. Dat God Alomtegenwoordig is, en dat Hij Alwetend is, wordt erkend in elken godsdienst; vandaar is het, dat men bidt tot God, dat Hij hore en dat Hij zie, en Zich erbarme; hetgeen men niet zou doen, indien men niet geloofde in Zijn Alomtegenwoordigheid en Alwetendheid. Dat men dit gelooft, is vanuit den invloed vanuit den Hemel bij hen die godsdienst hebben; vanuit den godsdienst zelf

immers komt het niet als vraag op of zij bestaat en hoe zij bestaat. Doch omdat heden ten dage, vooral in de Christelijke wereld, de natuurlijke mensen zijn vermenigvuldigd, en dezen niet iets van God zien, en niet geloven tenzij zij zien (indien zij zeggen dat zij geloven, is het òf van amtswege, òf vanuit blinde wetenschap, bf vanuit huichelarij, en nochtans kunnen zij zien), derhalve is het geoorloofd om aangaande de dingen die Gods zijn, opdat zij mogen zien, te handelen vanuit het licht en het redelijk gezicht daaruit. Ieder mens immers, ook de louter natuurlijke en zinlijke, is begiftigd met verstand, hetwelk kan worden verheven in het licht des Hemels, en de geestelijke dingen zien, ja zelfs de Goddelijke dingen, en eveneens die begrijpen, maar slechts als hij ze hoort of ze leest; en daarna kan hij ze vanuit het geheugen spreken; maar ze denken in zich vanuit zich kan hij niet: de oorzaak hiervan is deze, dat het verstand terwijl hij hoort en leest, van zijn eigen aandoening is gescheiden; en wanneer het van dezelve is gescheiden, dan is hij in het licht des Hemels: doch wanneer hij denkt in zich vanuit zich, dan is het verstand verbonden met de aandoening van zijn wil, en deze vult hetzelfde, houdt af en al uitgaande verhindert. Maar nochtans is de zaak in zich zodanig, dat het verstand kan worden gescheiden van de aandoening des wils, en zo verheven tot het licht des Hemels, bij die natuurlijke mensen die in de aandoening van het ware zijn, en zich niet hebben bevestigd in valse dingen, maar bezwaarlijk bij hen die niet in de aandoening van het ware zijn uit hoofde hiervan, dat zij de Goddelijke dingen hebben verworpen, of dat zij zich hebben bevestigd in valse dingen; bij dezen is als het ware een scherm [*umbraculum*] tussen het geestelijk licht en het natuurlijk licht; bij velen evenwel is dat scherm doorschijnend. Omdat nu ieder mens, ook de zinlijk-lichamelijke, als hij volwassen is, over zulk vermogen van verstaan beschikt, dat hij de dingen kan verstaan die Gods zijn als hij ze hoort, of als hij ze leest, en daarna ze met geheugen kan vasthouden, en ze daaruit kan spreken, leren en schrijven, zo is het van belang het werk over de Goddelijke Attributen. voort te zetten zoals het is aangevangen; hier dus over de Goddelijke Alomtegenwoordigheid en over de Goddelijke Alwetendheid, opdat de louter natuurlijke mens dezelve niet in twijfel trekke tot aan de ontkenning toe, daardoor dat hij

niet enig Goddelijke en geestelijke wil verstaan, hetgeen hij noemt niet kunnen.

1217. Zeggende, HalleluJah, omdat regeert de Heer God Almachtig; dat dit betekent de vreugde en de blijdschap, dat de Heer nu het Koninkrijk heeft op aarde zoals in de Hemelen, staat vast uit de betekenis van HalleluJah, zijnde de stem der verheerlijking des Heren vanuit de vreugde des harten, waarover n. 1197, 1203; gezegd wordt vreugde en blijdschap, omdat in het Woord vreugde wordt gezegd van het goede, en blijdschap van het ware, en hier zeiden de Engelen zowel zij die in de ware dingen waren als zij die in de goede dingen waren, HalleluJah; en uit de betekenis van omdat regeert de Heer God Almachtig, zijnde dat Zijn Koninkrijk is op aarde zoals in de Hemelen, waaronder wordt verstaan dat nadat de goeden zijn gescheiden van de bozen, en de bozen in de hel zijn geworpen, dan alle goeden zijn gekomen in een beteren staat van het ware en het goede uit den Heer op te nemen, in welken staat zij tevoren niet waren geweest; want zolang zij in een verband waren met de bozen, zou zouden zij, indien zij de goede en de ware dingen hadden opgenomen, die besmet en verdraaid hebben: dit is eveneens de oorzaak, dat de innerlijke ware dingen op aarde niet eerder zijn onthuld, dan nadat die scheiding is geschied door het Laatste Gericht. Dit wordt eveneens verstaan onder: *Uw Koninkrijk kome op aarde zoals in de Hemelen* in het Gebed des Heren. Het Koninkrijk des Heren was er eveneens vóór het Laatste Gericht, want de Heer regeert altijd den Hemel en de aarde; maar de staat van het Koninkrijk des Heren is een andere geworden na het Laatste Gericht, dan het was vóór hetzelfde; de opnemng immers van het Goddelijk Ware en Goede is na hetzelfde universeler, innerlijker, gemakkelijker, en meer onderscheiden. Gezegd wordt de Heer God Almachtig, en de Heer wordt Heer geheten krachtens het Goede, en God krachtens het Ware, en Almachtig krachtens de scheiding der goeden van de bozen door het Laatste Gericht, en eveneens krachtens de mogendheid van diegenen te zaligen die Hem opnemen.

VOORTZETTING: Maar hoe de Heer tegenwoordig kan zijn bij allen die in den Hemel en in het gehele aardrijk zijn, en eveneens alle dingen weten, en eveneens de meest afzonderlijke dingen bij hen in het tegenwoordige en in het toekomstige, kan niet worden begrepen tenzij door deze volgende dingen: I. Dat er in de natuurlijke wereld ruimten en tijden zijn, doch dat die in de geestelijke wereld schijnen zijn. II. Dat ruimten en tijden vanuit de ideeën moeten worden verwijderd, om te begrijpen des Heren Alomtegenwoordigheid bij allen en de afzonderlijken, en de Alwetendheid van de tegenwoordige

en de toekomstige dingen bij hen. **iii.** Dat alle Engelen des Hemels en alle mensen der aarde die de Kerk maken, zijn zoals één Mens, en dat de Heer van dien Mens het Leven is. **iv.** Bijgevolg zoals het leven is in de afzonderlijke en de meest afzonderlijke dingen van den mens, en Hij elken staat ervan kent, aldus de Heer is in de afzonderlijke en de meest afzonderlijke dingen van de Engelen des Hemels en van de mensen der Kerk. **v.** Dat de Heer bij hen die buiten den Hemel en buiten de Kerk zijn, die in de hel zijn, of in de hel zullen komen, ook tegenwoordig is, en elken staat van hen weet, krachtens het verstandelijk vermogen hetwelk elk mens heeft, en krachtens het tegengestelde. **vi.** Dat vanuit de Alomtegenwoordigheid en de Alwetendheid des Heren, aldus doordat, in het verstand valt hoe de Heer het al en in alle dingen des Hemels en der Kerk is, en dat wij in den Heer zijn en Hij in ons is. **vii.** De Alomtegenwoordigheid en de Alwetendheid des Heren kan ook worden begrepen uit de schepping van het heelal; dit immers is uit Hem aldus geschapen, dat Hijzelf is in eersten en in laatsten, en in het middelpunt en tevens in de omtrekken, en dat het de nutten zijn in dewelke Hij is. **viii.** Aangezien de Heer de Goddelijke Liefde en de Goddelijke Wijsheid heeft, is Hijzelf derhalve de Goddelijke Alomtegenwoordigheid en de Goddelijke Alwetendheid vanuit de ene en de andere; maar de Alomtegenwoordigheid is hoofdzakelijk vanuit de ene en de andere; maar de Alomtegenwoordigheid is hoofdzakelijk vanuit de Goddelijke Liefde, en de Alwetendheid is hoofdzakelijk vanuit de Goddelijke Wijsheid.

1218. Laten wij ons verheugen en opspringen, en Hem de heerlijkheid geven; dat dit betekent de openbaring der vreugde dat het is vanuit de aandoening van het ware en vanuit de aandoening van het goede, staat vast uit de betekenis van zich verheugen, zijnde hier de vreugde vanuit de aandoening van het ware; uit de betekenis van opspringen, zijnde de vreugde vanuit de aandoening van het goede; want opspringen is des harten, aldus van het goede der liefde; en uit de betekenis van heerlijkheid geven, zijnde den Heer erkennen, belijden en vereren, waarover n. 678; deze dingen worden eveneens verstaan onder verheerlijken. Dat het de vreugde is vanuit de aandoening van het ware, en vanuit de aandoening van het goede, welke wordt aangeduid met zich verheugen en opspringen, is omdat alle vreugde is der aandoening; de mens heeft de vreugde slechts vanuit de dingen waardoor hij wordt aangedaan, of die hij liefheeft. Er zijn twee universele oorsprongen van alle

geestelijke vreugden; de ene is vanuit de aandoening of de liefde van het ware, de andere is vanuit de aandoening of de liefde van het goede; de vreugde der aandoening van het goede is eigenlijk des wils en daaruit der daad; en de vreugde der aandoening van het ware is eigenlijk des verstands en daaruit der spraak. Aangezien in het voorafgaande Vers is gehandeld over hen die in de ware dingen zijn, en over hen die in de goede dingen zijn, en eveneens over de verheerlijking van den Heer door hen, wordt derhalve de vreugde van die alten en de verheerlijking door hen, geopenbaard met deze woorden: Laten wij ons verheugen en opspringen, en Hem heerlijkheid geven.

VOORTZETTING: *Dat er in de natuurlijke wereld ruimten en tijden zijn, en dat die in de geestelijke wereld schijnen zijn*, is ter oorzaak hiervan, dat alle dingen die in de geestelijke wereld verschijnen, onmiddellijk zijn vanuit de Zon des Hemels, die de Goddelijke Liefde des Heren is; daarentegen zijn alle dingen die in de natuurlijke wereld verschijnen, vanuit dezelfde Zon, maar door middel van de zon der wereld, die zuiver vuur is: de zuivere liefde vanuit dewelke onmiddellijk alle dingen ontstaan in de geestelijke wereld, is immateriële; doch het zuivere vuur door dewelke middellijk alle dingen ontstaan in de natuurlijke wereld, is stoffelijk; vandaar is het, dat alle dingen die in „de geestelijke wereld ontstaan, vanuit hun oorsprong geestelijke dingen zijn, en dat alle dingen die in de natuurlijke wereld ontstaan, vanuit hun secundairen oorsprong stoffelijke dingen zijn; en de stoffelijke dingen in zich zijn vast, gezet [*stata*] en meetbaar; *vast*, omdat zij aanblijven, hoezeer ook de staten der mensen worden veranderd, zoals de landen, de bergen, en de zeeën; *gezet*, omdat zij bij beurten bestendig terugkeren, zoals de tijden, de verwekkingen, en de ontkiemingen; en *meetbaar* omdat zij alle kunnen worden omschreven, zoals de ruimten met mijlen en stadin, en deze met voetstappen en ellen, en de tijden met dagen, weken, maanden, en jaren: in de geestelijke wereld echter zijn alle dingen ais het ware vast, als het ware gezet, en als het ware meetbaar, maar nochtans zijn zij niet zodanig in zich; zij ontstaan immers volgens de staten der Engelen, en blijven aan volgens die, zó dat de staten zelf van hen en die dingen één maken; en daarom worden zij ook gevariëerd gelijkewijs hun staten worden gevariëerd: maar dit geschiedt vooral in de wereld der geesten, waarin elk mens het eerst kornt na den dood; niet aldus in den Hemel en in de Hel: dat dit geschiedt in de wereld der geesten, is omdat elk mens daar veranderingen

van staat ondergaat, en wordt voorbereid tot den Hemel of tot de hel. Maar de geesten denken niet na over die veranderingen en variaties, omdat zij geestelijk zijn, en vandaar in de geestelijke idee, met dewelke alle en de afzonderlijke dingen die door hen met den zin worden doorvat, één maken; voorts omdat zij gescheiden zijn van de natuur, en toch daar volstrekt eendere dingen zien als die zij hebben gezien in de wereld, zoals landen, bergen, dalen, wateren, tuinen, wouden, plantaardige dingen, paleizen, huizen, de klederen waarmede zij worden bekleed, de spijzen waarmede zij worden gevoed, en bovendien dieren, en zichzelf als mensen: zij zien al die dingen in een klaarder licht dan zij eendere dingen hebben gezien in de wereld, en eveneens voelen zij die dingen met een verfinnder tast dan in de wereld: vandaar weet de mens na het overlijden in het geheel niet dat hij zijn stoffelijke heeft afgelegd, en dat hij vanuit de wereld van zijn lichaam is verhuisd naar de wereld van zijn geest: ik heb velen horen zeggen, dat zij niet zijn overleden, en dat zij niet kunnen verstaan, hoe iets van hun lichaam in het graf zou hebben kunnen zijn geworpen, en dit ter oorzaak hiervan, dat daar alle dingen eender zijn, niet wetende dat de dingen die zij daar zien en voelen, niet materiëel, maar substantiel vanuit geestelijken oorsprong zijn; en dat zij nochtans werkelijk zijn, omdat zij vanuit denzelfden oorsprong zijn als vanuit welken alle dingen der wereld zijn, met dit verschil alleen, dat een toevoegsel, als het ware een overkleed, vanuit de zon der wereld gegeven is aan de dingen die in de natuurlijke wereld zijn, vanuit hetwelk zij materieel, vast, gezet, en meetbaar zijn geworden: maar nochtans kan ik verzekeren, dat de dingen die in de geestelijke wereld zijn, meer werkelijk zijn dan de dingen die in de natuurlijke wereld zijn; want het dode dat op het geestelijke toetreedt in de natuur, maakt niet het werkelijke, maar vermindert dat; dat het vermindert, blijkt duidelijk uit den staat der Engelen des Hemels vergeleken met den staat der mensen van de garde, en uit alle dingen die in den Hemel zijn vergeleken met alle dingen die in de wereld zijn.

1219. Omdat gekomen is de bruiloft des Lams; dat dit de verbinding van den Heer met de Kerk betekent, staat vast uit de betekenis van de bruiloft, zijnde de verbinding, waarover aanstonds; en uit de betekenis van het Lam, zijnde de Heer ten aanzien van het Goddelijk Menselijke, waarover boven n. 314. Gezegd wordt de bruiloft des Lams, omdat de verbinding van den

Heer met de Kerk de verbinding van het Goddelijk Menselijke met haar is: er kan immers niet enige onmiddellijke verbinding zijn met het Goddelijke van Hem, dat de Vader wordt genoemd; dit immers kan niet worden opgenomen; het is immers boven elke idee der denking van de mensen, en eveneens van de Engelen; wel echter met het Goddelijk Menselijke; dit immers kan worden gedacht: vandaar is het, dat gezegd wordt de bruiloft des Lams, en niet de bruiloft van den Heer God.

VOORTZETTING: Aangezien er eendere dingen in den Hemel zijn als in onze wereld, zijn er derhalve ook in de Hemelen ruimten en tijden; maar de ruimten daar zijn, evenals de landen zelf en de dingen die daarop zijn, schijnen; zij verschijnen immers volgens de staten der Engelen, en de uitbreidingen en de afstanden der ruimten volgens de eenderheden en de oneenderheden der staten; onder de staten worden de staten der liefde en der wijsheid verstaan, of der aandoeningen en daaruit der denkingen, die veelvuldig en verschillend zijn: volgens die staan de Engellijke Gezelschappen in de Hemelen van elkander af, en staan eveneens de Hemelen af van de hellen, alsmede de gezelschappen van deze onderling. Het is gegeven te zien hoe de eenderheid van staat verbindt, en de uitbreiding der ruimte of den afstand samentrekt, en hoe de oneenderheid scheidt, en de uitbreiding der ruimte of den afstand voortbrengt; daar kunnen zij die voor het gezicht mijlenwijd verwijderd zijn, in één moment aanwezig zijn, wanneer de liefde van den een tot den ander wordt opgewekt; en omgekeerd kunnen zij die samenspreken, in één moment mijlenwijd verwijderd worden, wanneer de haat wordt opgewekt. Dat de ruimten in de geestelijke wereld slechts schijnen zijn, bleek mij ook hieruit, dat verscheidenen mij tegenwoordig werden die van vergelegen landen waren, zoals zij die uit verschillende koninkrijken van Europa waren, uit Afrika en Indië, voorts ook bewoners van planeten, en van ver uiteenliggende aardbollen. Maar nochtans verschijnen de ruimten in de Hemelen eender uitgebreid gelijk de ruimten van onzen aardbol; omdat echter de ruimten daar vanuit den allenen geestelijken oorsprong zijn, en niet tevens vanuit den natuurlijken, en zij vandaar verschijnen volgens de staten der Engelen, kunnen derhalve de Engelen niet de idee van ruimten hebben, maar voor die in de plaats de idee van hun staten; want aangezien zij veranderlijk zijn, komt de idee van die staten in wording vanuit

den oorsprong, welke geestelijk is, aldus vanuit de eenderheid en de oneenderheid der aandoeningen en daaruit der denkingen. Iets eenders is het geval met de tijden, want zoals de ruimten zijn, aldus zijn de tijden; de voortschrijdingen immers door ruimten zijn ook voortschrijdingen door tijden: dat deze eveneens verschijningen van staten zijn, is omdat de Zon des Hemels, welke de Heer is, daar niet door rondvoeringen en voortschrijdingen dagen en jaren maakt, zoals de zon der wereld schijnt te doen; en daarom is er in de Hemelen een voortdurend licht en een voortdurende lente; vandaar zijn de tijden daar niet vast, gezet en meetbaar; omdat nu die tijden eveneens worden gevarieerd volgens de staten der aandoeningen en daaruit der denkingen, zij zijn immers kort en samengetrokken in de verkwikkelijke dingen der aandoeningen, en lang en voortgeleid in de onverkwikkelijke dingen der aandoeningen, kunnen derhalve de Engelen ook geen idee van den tijd hebben vanuit den schijn, maar een idee van de staten vanuit den oorsprong ervan. Uit deze dingen blijkt, dat de Engelen in den Hemel geen idee van ruimte en tijd hebben, maar dienaangaande een geestelijke idee, zijnde de idee van den staat. Maar de idee van den staat, en daaruit de idee van den schijn van ruimte en tijd, bestaat niet dan in de laatsten der schepping daar, en vanuit dezelve; de laatsten der schepping daar zijn de landen, waarop de Engelen wonen; daar verschijnen ruimten en tijden, en niet in de geestelijke dingen zelf uit dewelke de laatsten zijn geschapen; ja zelfs ook niet in de aandoeningen zelf der Engelen, tenzij de denking vanuit dezelve doorgaat tot laatsten. Anders echter in de natuurlijke wereld, waar ruimten en tijden vast, gezet en meetbaar zijn, en derhalve binnentreden in de denkingen der mensen, en die eindig maken, en ze onderscheiden van de geestelijke denkingen der Engelen. Daarvandaan is dit het eerste, dat de mens bezwaarlijk de Goddelijke Alomtegenwoordigheid en Alwetendheid kan begrijpen, want indien hij die wil begrijpen, kan hij in de dwaling verglijden, dat God het biunenste der natuur is, en zo Alomtegenwoordig en Alwetend.

1220. En Zijn echtgenote heeft zich bereid; dat dit betekent dat de Kerk nu wordt toegerust met ware dingen vanuit het goede om op te nemen, staat vast uit de betekenis van de echtgenote, wanneer het den Heer betreft, zijnde de Kerk, waarover n. 1120; en uit de betekenis van zich bereiden, zijnde toegerust worden met ware dingen vanuit het goede om op te nemen; want er volgt,

dat zij zou worden bekleed met rein en glanzend fijn lijnwaad, en met het fijn lijnwaad wordt het ware vanuit het hemels goede aangeduid; de Kerk neemt vanuit die ware dingen den Heer op; want de Heer vloeit in bij den mens in het goede van diens liefde, en door den mens wordt Hij opgenomen in de ware dingen; daaruit is alle geestelijke verbinding. Gezegd wordt toegerust worden, en verstaan wordt geleerd worden en aanleren; zo immers en niet anders rust de Kerk zich toe en bereidt zij zich tot de bruiloft, en om den Heer op te nemen.

VOORTZETTING: Dat ruimten en tijden vanuit de ideeën moeten worden verwijderd om te begrijpen des Heren Alomtegenwoordigheid bij allen en de afzonderlijken, en de Alwetendheid van de tegenwoordige en de toekomstige dingen: maar omdat de ruimten en de tijden bezwaarlijk vanuit de ideeën der denking van den natuurlijken mens kunnen worden verwijderd, is het beter dat de mens eenvoudig over de Goddelijke Alomtegenwoordigheid en Alwetendheid niet vanuit de rede des verstands denkt; het is genoeg dat hij vanuit den godsdienst eenvoudig aan dezelve geloofst; en indien hij vanuit de rede denkt, zo zegge hij bij zichzelf dat zij zijn omdat zij van God zijn, en God is overal en oneindig; voorts omdat het Woord dit leert; en indien hij vanuit de natuur en haar ruimten en tijden over dezelve denkt, zo zegge hij bij zichzelf, dat zij op wonderbaarlijke wijze in wording komen. Maar omdat heden ten dage de natuurvergoding de Kerk bijkans heeft overstroomd, en zij niet dan door de redelijke dingen kan worden uiteengeslagen, door dewelke de mens moge zien dat het zo is, worden derhalve ook deze Goddelijke dingen uit de duisternis welke de natuur daarover brengt, door de redelijke dingen aan het licht gebracht; hetgeen ook kan geschieden aangezien, zoals eerder is gezegd, het den mens gegeven verstand verhefbaar is in het innerlijk licht des Hemels, indien de mens slechts vanuit de liefde de ware dingen wil weten: alle natuurvergoding is vanuit de denking over de Goddelijke dingen vanuit de dingen die aan de natuur eigen zijn, en deze zijn de materies, de ruimte en de tijd; het gemoed dat aan die dingen kleeft, en niet wil geloven dan alleen de dingen die hij verstaat, kan niet anders dan zijn verstand verblinden, en vanwege de donkerheid waarin hij dat dompelt, ontkennen dat er enige Goddelijke Voorzienigheid is, en vandaar ook geen Almacht, Alomtegenwoordigheid, en Alwetendheid, terwijl die toch zijn geheel en al zoals de godsdienst het leert, zowel binnen de natuur

als boven haar; maar zij kunnen niet worden begrepen met het verstand, tenzij vanuit de ideeën der denking ervan de ruimten en de tijden worden verwijderd; de afzonderlijke ideeën der denking immers hebben deze op de ene of andere wijze in; want indien die niet worden verwijderd, kan men niet anders denken dan dat de natuur alles is, dat zij vanuit zich is, en dat het leven vanuit haar is, en vandaar dat het het binnenste van haar is wat God wordt genoemd, en dat alles denkbeeldig is behalve zij; ik weet dat men verwonderd zal zijn dat er iets bestaande is, waar geen tijd en ruimte is, en dat het Goddelijke zelf onder dezelve is, en dat de geestelijken niet zijn in dezelve, maar slechts in de schijnen ervan; terwijl toch de Goddelijke geestelijke dingen de wezens [*essentiae*] zelf zijn van alle dingen die zijn ontstaan en die ontstaan; en dat de natuurlijke dingen zonder gene zijn zoals lichamen zonder ziel, dewelke lijken worden. Elk mens die een natuurvergoder is geworden door de denkingen vanuit de natuur, blijft ook zodanig na den dood, en hij noemt alle dingen die hij in de geestelijke wereld ziet, natuurlijke dingen, omdat zij eender zijn; maar nochtans worden zij verlicht en geleerd door de Engelen, dat het geen natuurlijke dingen zijn, maar dat het schijnen van natuurlijke dingen zijn; zij worden ook overtuigd totdat zij het beamen dat het zo is, maar nochtans glijden zij terug, en vereren de natuur zoals in de wereld, en ten slotte scheiden zij zich af van de Engelen, en vallen in de hel; en zij kunnen tot in het eeuwige niet daaruit worden weggehaald; de oorzaak hiervan is deze, dat zij geen geestelijke ziel hebben, maar een natuurlijke, zodanig als de beesten hebben, met het vermogen evenwel van denken en spreken, omdat zij als mensen zijn geboren. Omdat nu de Hellen met dezulken heden ten dage meer dan vroeger worden gevuld, is het van belang, dat de zo dichte duisternissen vanuit de natuur opgekomen, welke de drempels van het verstand der mensen heden ten dage opstoppen en versperren, door het redelijk schijnsel vanuit het geestelijke worden verwijderd.

1221. Vers 8, 9. *En haar is gegeven bekleed te worden met rein en glanzend fijn lijnwaad, want het fijn lijnwaad de gerechtigheden der heiligen. En hij zeide tot mij: Schrijf: Gezegend zij die tot het avondmaal van de bruiloft des Lams geroepen zijn; en hij zeide tot mij: Deze zijn de ware woorden Gods.* En haar is gegeven bekleed te worden met rein en glanzend fijn lijnwaad, betekent dat die Kerk zou worden onderricht in de ware dingen vanuit het Woord uit den

Heer: want het fijn lijnwaad de gerechtigheden der heiligen, betekent dat door de ware dingen vanuit het Woord diegenen de goede dingen des levens hebben die geloven in den Heer: en hij zeide tot mij: Schrijf, betekent dat deze dingen zullen zijn voor het nageslacht ter herinnering: gezegend zij die tot het avondmaal van de bruiloft des Lams geroepen zijn, betekent dat diegenen in den Hemel zullen komen, die door de ware dingen vanuit het Woord worden verbonden met den Heer, en de Kerk worden: en hij zeide tot mij: Deze zijn de ware woorden Gods, betekent dat zij zijn vanuit den Heer, Die het Woord en Die de Waarheid is.

1222. En haar is gegeven bekleed te worden met rein en glanzend fijn lijnwaad; dat dit betekent dat die Kerk zou worden onderricht in de ware dingen vanuit het Woord uit den Hed, staat vast uit de betekenis van bekleed worden, zijnde onderricht worden in de Ware dingen; met de klederen immers in het Woord worden aangeduid de ware dingen welke de goede dingen omkleden; vandaar wordt met bekleed worden aangeduid onderricht worden in dezelve; dat de klederen en bekleed worden die dingen betekenen, zie men in n. 64, 65, 195, 271, 395, 951; en uit de betekenis van fijn finnen of lijnwaad, zijnde het ware vanuit hemelsen oorsprong, waarover boven n. 1143; doch omdat het ware vanuit dien oorsprong het Goddelijk Ware is, en al het Goddelijk Ware is uit den Heer, en dit het Woord is, wordt derhalve met bet fijn linnen en lijnwaad het Ware vanuit het Woord aangeduid; dit ware wordt rein genoemd krachtens het hemels goede, en glanzend krachtens het geestelijk goede; elk ware is vanuit het goede, en er zijn twee universele goeden, vanuit dewelke alle ware dingen zijn, namelijk het hemels goede, zijnde het goede der liefde tot den Heer, en het geestelijk goede, zijnde het goede der liefde jegens den naaste; het ware vanuit dit goede wordt verstaan onder het glanzend fijn lijnwaad; het ware echter vanuit eerstgenoemd goede onder het rein fijn lijnwaad, het ene en het andere vanuit het Woord; want het Woord is in zijn afzonderlijke dingen zodanig dat het ware vanuit het hemels goede en het ware vanuit het geestelijk goede verbonden is, en van binnen in de ware dingen het hemels goede met het geestelijk goede.

VOORTZETTING: Dat alle Engelen des Hemels en alle mensen der aarde die de Kerk maken, zijn zoals één Mens, en dat de Heer van dien Mens het Leven is. Dit zie men bevestigd in het Werk OVER DEN HEMEL EN DE HEL, in het ene Artikel dat de algehele Hemel in de samenvatting één Mens weergeeft, n. 59 tot 67: in het tweede, dat ieder Gezelschap in de Hemelen één Mens weergeeft, n. 68 tot 72: in het derde, dat vandaar iedere Engel is in den volmaakten

Menselijken vorm, n. 73 tot 77: en in het vierde, dat de Hemel in het ganse en in het deel een Mens weergeeft; dat het is vanuit het Goddelijk Menselijke des Heren, n. 78 tot 86: voorts dat er een overeenstemming is van alle dingen des Hemels met alle dingen van den mens, n. 87 tot 142: dat iets eenders kan worden gezegd van de Kerk des Heren op aarde, n. 57. Dat de Hemel is zoals één Mens, heeft de Ondervinding geleerd, en leert de Rede. *De Ondervinding*: het is gegeven een Gezelschap bestaande uit duizenden van Engelen, te zien als één mens van gemiddelde gestalte; voorts Gezelschappen uit minder talrijken bestaande eender: maar dit verschijnt niet aan de Engelen in het Gezelschap, maar aan de Engelen buiten dat Gezelschap uit de verte, en dan wanneer het Gezelschap door vreemden moet worden gezuiverd; en wanneer dit geschiedt, zijn allen die het leven van het Gezelschap maken, binnen dien Mens; diegenen echter die het niet maken, zijn buiten denzelve; dezen worden verwijderd, en genen blijven terug. Iets eenders is het geval met den algehelen Hemel vóór den Heer; vandaar en nergens anders vandaan is het, dat elke Engel en geest een mens is in eenderen vorm als waarin de mens op aarde is. Dat ook de Kerk op aarde vóór den Heer zoals één Mens is, is niet gezien, maar gehoord; voorts dat zij eveneens is onderscheiden in Gezelschappen, en dat ieder Gezelschap een mens is; voorts dat allen die binnen dien mens zijn, binnen den Hemel zijn; diegenen echter die buiten hem zijn, zijn in de hel: de oorzaak werd ook gezegd, namelijk dat elk mens der Kerk ook een Engel des Hemels is; hij wordt immers een Engel na den dood: bovendien maakt de Kerk op aarde niet slechts tezamen met de Engelen de Innerlijke dingen van dien Mens, maar ook de Uiterlijke dingen, welke de kraakbeenderen en de beenderen worden genoemd; dit maakt de Kerk, omdat de mensen der aarde begiftigd zijn met een lichaam, waarin het laatste geestelijke is bekleed met het natuurlijke; dit maakt de verbinding van den Hemel met de Kerk, en van de Kerk met den Hemel. VANUIT DE REDE: dat de Hemel en de Kerk een Mens zijn in het Concrete, of in grootste, kleinere en kleinste samenvatting, daarvan is de allene oorzaak deze, dat God is Mens; en vandaar is het Goddelijke voortgaande, hetwelk het Goddelijke vanuit Hem is, eender in elk kleinste en grootste, hetwelk de Mens is; want, zoals boven is gezegd, het Goddelijke is niet in de ruimte en het uitgebreide, maar maakt dat ruimten

en uitgebreidheden in de laatste Zijner schepping ontstaan, in de Hemelen schijnbaar, in de wereld daadwerkelijk: doch nochtans zijn de ruimten en uitgebreidheden, niet vóór God ruimten en uitgebreidheden; Hij is immers in Zijn Goddelijke overal: dit blijkt duidelijk hieruit, dat de algehele Engellijke Hemel met de Kerk is vóór den Heer als één Mens, eender een uit duizenden Engelen bestaand Gezelschap, hoewel de woningen van hen over veel ruimte schijnen uitgebreid: en eveneens blijkt het hieruit, dat de algehele Hemel, voorts een volledig Gezelschap in den Hemel, naar het welbehagen des Heren, kan verschijnen zoals een Mens, groot of klein, zoals een Reus of zoals een Kindje; en toch zijn het niet de Engelen die zo verschijnen, maar is het het Goddelijke in hen; de Engelen immers zijn alleen de recipiënten van het Goddelijke uit den Heer, en het Goddelijke in hen maakt het Engellijke, en vandaar den Hemel. Omdat de Engelen slechts recipiënten zijn, en het Goddelijke in hen het Engellijke en den Hemel maakt, staat vast, dat de Heer het Leven is van dien Mens, dat is, van den Hemel en de Kerk.

1223. Want het fijn lijnwaad de gerechtigheden der heiligen; dat dit betekent dat door de ware dingen vanuit het Woord diegenen de goede dingen des levens hebben die geloven in den Heer, staat vast uit de betekenis van het fijn lijnwaad, zijnde de ware dingen vanuit het Woord, waarover vlak boven n. 1222; uit de betekenis van de gerechtigheden, zijnde de goede dingen der liefde, en vandaar de goede dingen des levens, waarover n. 204, 1199; en uit de betekenis van de heiligen, zijnde zij die in de ware dingen vanuit het goede uit den Heer zijn, waarover n. 204, 325, 973, aldus eveneens zij die in den Heer geloven.

VOORTZETTING: Bijgevolg, dat zoals het leven is in de afzonderlijke en de meest afzonderlijke dingen van den mens, en Hij elken staat ervan kent, aldus de Heer is in de afzonderlijke en de meest afzonderlijke dingen van de Engelen des Hemels en van de mensen der Kerk. Dat het leven is in de afzonderlijke en de meest afzonderlijke dingen van den mens, is omdat zovele verschillende en uiteenlopende dingen in den mens, welke de leden, de organen, en de ingewanden worden genoemd, aldus één maken, dat de mens niet anders weet dan dat hij enkelvoudig en niet samengesteld is. Dat het leven is in de meest afzonderlijke dingen van den mens, blijkt hieruit, dat de mens vanuit zijn leven ziet, hoort, ruikt en proeft; hetgeen niet zou

geschieden, indien niet de organen van die zinnen vanuit het leven van des mensen ziel ook leefden: voorts hieruit, dat het algehele oppervlak des lichaams beschikt over den zin van den tast; het is het leven hetwelk diep zin maakt, en niet de huid zonder het leven: ook blijkt het daaruit, dat alle spieren onder de huid staan onder de willekeur van het leven des wils en des verstands van den mens, en op den wenk ervan worden bewogen, aldus niet alleen de handen en de voeten, en het algehele lichaam, maar ook de tong, de lippen, het aangezicht met het ganse hoofd: deze en gene dingen kunnen niet worden bewogen door het allene lichaam, maar door het leven vanuit den wil en het verstand, tegelijk met het leven in die leden; iets eenders is het geval met elk ingewand in het lichaam; een ieder daar verricht zijn ambt, en handelt volgzzaam volgens de aan die ingewanden ingegrifte Wetten der orde; maar dit bedrijft het leven, zonder dat de mens het weet, door de beweging in de afzonderlijke dingen vanuit het hart en de long, en door den zin in de afzonderlijke dingen vanuit het cerebellum. Dat het leven is in de afzonderlijke en de meest afzonderlijke dingen van den mens, is omdat de dierlijke vorm, waarover boven is gehandeld, de vorm zelf des levens is; het leven immers vanuit zijn eerste bron, zijnde de Zon des Hemels of de Heer, is voortdurend in het streven om de gelijkenis en het beeld van Zich te formeren, dat is, den mens, en vanuit den mens den Engel; en daarom voegt het vanuit de laatsten welke het geschapen heeft, gelijkvormige dingen aan zich toe, door dewelke de mens is, in wien het leve. Daaruit blijkt, dat het leven is in de afzonderlijke en de meest afzonderlijke dingen van den mens; en dat het deel, ja zelfs het deeltje waarin niet het leven is, dood gaat en wordt ontbonden. Omdat nu de mensen en de Engelen niet levens zijn, maar slechts recipiënten van het leven uit den Heer, en de algehele Hemel met de Kerk vóór den Heer is zoals één Mens, zo blijkt, dat de Heer het Leven is van dien Mens, dat is, van den Hemel en de Kerk, en eveneens dat Hij Alomtegenwoordig en Alwetend is in de afzonderlijke en de meest afzonderlijke dingen van de Engelen des Hemels en van de mensen der Kerk. Omdat de algehele Hemel met de Kerk vóór den Heer is zoals één Mens, naar believen groot of klein, zoals een Reus of zoals een Kindje, blijkt dat het Leven of het geestelijke dat voortgaat uit den Heer, niet is in de ruimte of het uitgebreide bij de Engelen des Hemels en bij de

mensen der Kerk; bijgevolg dat vanuit de ideeën de ruimten en tijden moeten worden verwijderd, om des Heren Alomtegenwoordigheid en Alwetendheid bij allen en de afzonderlijken te begrijpen.

1224. En hij zeide tot mij: Schrijf; dat dit betekent dat deze dingen zullen zijn voor het nageslacht ter herinnering, staat vast uit de betekenis van schrijven, zijnde aan des mensen leven en geloof inschrijven, waarover boven n 222; en zijnde het zekere, n. 898; hier echter dat het zal zijn voor het nageslacht ter herinnering, want er wordt gehandeld over de Kerk die uit den Heer moet worden geïnstaaureerd, welke onder Nova Hierosolyma wordt verstaan; deze immers is het die wordt verstaan onder de Echtgenote des Lams, en eveneens Zijn echtgenote wordt genoemd, Apoc. XXI: 9, 10.

VOORTZETTING: Dat de Heer bij hen die buiten den Hemel en de Kerk zijn, die in de Hel zijn, of in de Hel zullen komen, ook tegenwoordig is, en elken staat van hen weet, krachtens het verstandelijk vermogen hetwelk elk mens heeft, en krachtens het tegengestelde. Elk mens heeft drie graden des levens, de laagste gemeen met de beesten, en twee hogere die hij met dezelve niet gemeen heeft; de mens is door deze beide hogere graden een mens; deze zijn gesloten bij de bozen, maar geopend bij de goeden: maar deze graden zijn bij de bozen niet gesloten voor het licht des Hemels, hetwelk de wijsheid is, welke voortgaat uit den Heer als Zon, maar zij zijn gesloten voor de warmte, welke de liefde is, welke tevens daaruit voortgaat: daarvandaan is het, dat elk mens, ook de boze, het vermogen van verstaan heeft, maar niet het vermogen van willen vanuit de hemelse liefde; de wil immers is het receptakel van de warmte, dat is, van de liefde; en het verstand is het receptakel van het licht of van de wijsheid, vanuit die Zon. Dat elk mens niet is inzichtsvol en wijs, is omdat hij die het niet is, bij zich het receptakel van die liefde door het leven had toegesloten; dit eenmaal toegesloten zijnde, wil hij niet iets anders verstaan dan hetgeen hij liefheeft; dit immers wil hij, en bemint hij te denken, en vandaar eveneens te verstaan. Omdat nu ieder mens het vermogen heeft van verstaan, ook de boze, en dat vermogen is vanuit den invloed des lichts vanuit de Zon welke de Heer is, zo blijkt dat de Heer ook tegenwoordig is bij hen die buiten den Hemel en de Kerk zijn, die of in de hel zijn, of in de hel zullen komen: krachtens dat vermogen ook is het, dat de mens kan denken en redeneren over verschillende dingen, wat de beesten niet kunnen; en eveneens is het krachtens dat vermogen,

dat de mens leeft tot in het eeuwige. De tweede reden van des Heren Alomtegenwoordigheid in de Hel is deze, dat de algehele Hel vóór den Heer evenzeer als de algehele Hemel, zoals eens mens is, maar als een mens-duivel, of als een mens-monster; bij dezen zijn alle dingen in het tegengestelde ten opzichte van de dingen die in den Goddelijken Mens-Engel zijn; en daarom wordt vanuit dezen Mens gekend al wat bij gene is, dat is, vanuit den Hemel al wat in de Hel is; want vanuit het goede wordt het boze gekend, en vanuit het ware het valse, aldus al het hoedanige van dezen vanuit het hoedanige van genen. Er zijn drie Hemelen, en er zijn drie Hellen; en zoals de Hemelen in Gezelschappen zijn onderscheiden, aldus eveneens de Hellen; en ieder gezelschap der hel stemt vanuit het tegengestelde overeen met een Gezelschap des Hemels; de overeenstemming is zoals tussen de goede aandoeningen en tussen de boze aandoeningen, want alle gezelschappen zijn aandoeningen aldus, gelijkkerwijs ieder Gezelschap des Hemels in den aanblik des Heren is zoals één Mens-Engel in de gelijkenis van zijn aandoening, zoals gezegd is, aldus is eveneens ieder gezelschap der Hel in den aanblik des Heren zoals één mens-duivel in de gelijkenis van zijn boze aandoening; hetgeen ook te zien is gegeven. Zij verschijnen weliswaar als mensen, maar monsterachtige; ik heb drie geslachten van hen gezien: vurige, zwarte, en vale, allen evenwel van wanstaltig aangezicht, drogen toon, uitwendige spraak, en eender gebaar; allen hebben wulpse liefde, en niemand de kuise; de verkwikkelijke dingen van hun wil zijn boos, en de verkwikkelijke dingen van hun denking zijn vals.

1225. Gezegend zij die tot het avondmaal van de bruiloft des Lams geroepen zijn; dat dit betekent dat diegenen in den Hemel zullen komen, die door de ware dingen vanuit het Woord worden verbonden met den Heer, en de Kerk worden, staat vast uit de betekenis van de gezegenden, zijnde zij die in den Hemel zijn, en in den Hemel zullen komen; dezen immers zijn de gezegenden; uit de beteekenis van het avondmaal, zijnde de vergezelschapping door de liefde en de vergemeenschapping, waarover boven n. 252; vandaar wordt met het avondmaal van de bruiloft des Lams de verbinding met den Heer aangeduid, en vandaar de vergemeenschapping met hen die van de Kerk zijn.

VOORTZETTING: Dat vanuit de Alomtegenwoordigheid en de Alwetendheid des Heren, aldus doorvat, in het verstand valt, hoe de Heer het al en in alle dingen des Hemels en der Kerk is, en dat wij in

den Heer zijn en Hij in ons is. Onder alle dingen des Hemels en der Kerk wordt het Goddelijk Ware en het Goddelijk Goede verstaan; het eerstgenoemde is vanuit het Licht der Zon des Hemels, zijnde de wijsheid, en het laatstgenoemde is vanuit de Warmte der Zon des Hemels, zijnde de liefde; gelijkerwijs de Engelen de recipiënten van dezelve zijn, aldus zijn zij de Hemel in het gemeen, en zijn zij Hemelen in het afzonderlijke; en gelijkerwijs de mensen de recipiënten van dezelve zijn, aldus zijn zij de Kerk in het gemeen, en zijn zij Kerken in het afzonderlijke; er is niet iets bij enig Engel dat de Hemel in hem maakt, noch iets bij enig mens dat de Kerk in hem maakt, dan alleen het Goddelijke voortgaande uit den Heer; want dat al het ware des geloofs en al het goede der liefde is uit den Heer, en niets ervan uit den mens, is bekend. Uit deze dingen blijkt, dat de Heer het Al en in alle dingen des Hemels en der Kerk is. Dat wij in den Heer zijn, en Hij in ons is, leert Hijzelf bij Johannes: *“Jezus zeide: Wie Mijn vlees nuttigt [manducat, letterlijk kauwt], en Mijn bloed drinkt, blijft in Mij, en Ik in hem”*, VI: 56; en bij denzelfde: *“In dien dag zult gij bekennen dat gij in Mij en Ik in u”*, XIV: 20, 21: en elders *dat wij in Hem leven, worden bewogen, en zijn.* Alle Engelen des Hemels en alle mensen der Kerk zijn in den Heer, en de Heer in hen, wanneer zij in dien hemelsen Mens zijn, waarover boven is gesproken; de Engelen en de mensen zijn dan in den Heer omdat zij de recipiënten van het Leven uit Hem zijn, aldus in Zijn Goddelijke; en de Heer is in hen, omdat Hij het Leven in de recipiënten is. Uit deze dingen blijkt, dat alle die in de natuurlijke idee aangaande den Heer zijn, Zijn Alomtegenwoordigheid niet anders kunnen verstaan dan als een intuïtieve, terwijl zij toch daadwerkelijk is, zodanig als de Alomtegenwoordigheid van den Heiligen Geest is, welke het Goddelijke voortgaande is.

1226. En hij teide tot mij: Deze zijn de ware woorden Gods; dat dit is dat zij zijn vanuit den Heer, Die het Woord en Die de Waarheid is, staat hieruit vast, dat alle ware dingen Gods zijn vanuit den Heer, en dat vandaar de Heer het Woord wordt geheten, zijnde het Goddelijk Ware, Joh. I: 1, 2 14; en dat Hij Zich de Waarheid heet, Joh. XIV: 6.

VOORTZETTING: Dat de Alomtegenwoordigheid en de Alwetendheid des Heren ook kunnen worden begrepen uit de schepping van het heelal; het heelal immers is uit Hem aldus geschapen dat Hij is in eersten en in laatsten, en in het middelpunt en in de omtrekken, en dat het de nutten

zijn in dewelke Hij is: dat het zo is, blijkt uit de schepping van het heelal, uit het leven van den mens, en uit het wezen der nutten. DE SCHEPPING VAN HET HEELAL kan nergens beter worden gezien dan uit de afdrukken ervan in de Hemelen; daar is de schepping voortdurend en ogenblikkelijk; want in de geestelijke wereld ontstaan in één moment landen, en op dezelve paradijsse tuinen, en in deze bomen vol vruchten, en eveneens heesters, bloemen, en planten van elk geslacht; en als deze door een wijze worden gezien, zo wordt bevonden dat zij overeenstemmingen zijn van de nutten waarin de Engelen zijn, aan wie zij als loon worden gegeven: aan de zelfden worden ook huizen gegeven vol huisraad en versieringen volgens de nutten; ook worden hun klederen gegeven volgens de nutten, eender spijsen, eetbaar en smakelijk volgens de nutten; bovendien verkwikkelijke conversaties, welke ook nutten zijn, omdat zij ontspanningen zijn; al die dingen worden om niet gegeven, maar nochtans terwille van de nutten die zij betrachten; in één woord, de algehele Hemel is vol van nutten, dermate dat dezelve het Rijk der nutten moet worden genoemd. Omgekeerd worden zij die geen nut doen, in de hel gezonden, waar zij door een rechter tot werken worden aangedreven; en indien zij weigeren, wordt hun geen spijs gegeven, noch een kleed, noch een bed voor onderlaag, en worden zij gehoond door de genoten zoals knechten door de bazen; ook wordt het door den rechter toegelaten dat zij de slaven van genen zijn; en indien zij de anderen van hun werken afleiden, worden zij zwaar gestraft; dit en dat geschiedt totdat zij zich gewonnen hebben gegeven; degenen echter die niet kunnen worden aangedreven, worden uitgeworpen in woestijnen, waar hun dagelijks een stuk brood wordt gegeven, en water als drank, en zij wonen eenzaam in keten, of in spelonken; en omdat zij geen nutten betrachten, zijn de landen waar zij zijn, zó onvruchtbaar, dat er zelden een plagge wordt waargenomen waarop gras is. In de woestijnen en in de hellen heb ik verscheidenen van adellijk geslacht gezien, die zich in de wereld aan lediggang hadden overgegeven, en naar ambten hadden gedongen, en die tevens hadden bekleed, niet terwille van het nut, maar terwille van de eerbewijzen en het gewin, welke alleen de nutten voor hen waren geweest. De nutten die zij betrachten in de Hemelen, en de werken die zij doen in de hellen, zijn voor een deel eender aan die welke geschieden in de wereld;

maar nochtans zijn de meeste nutten geestelijk, welke in de natuurlijke taal niet kunnen worden beschreven, en, waarover ik mij vaak heb verwonderd, niet vallen in de ideeën der natuurlijke denking; zodanig is het geestelijke in zeer vele dingen. Vanuit de voortdurende en ogenblikkelijke schepping van alle dingen in de Hemelen kan men als in een afdruk [*in typo*] de schepping zien van de ganse wereld met haar aardbollen, namelijk dat in deze niets is geschapen tenzij tot nut; in het gemeen het ene rijk der natuur voor het andere; het delfstoffenrijk voor het plantenrijk, dit voor het dierenrijk, en dit en dat voor het Menselijk geslacht, opdat dit den Heer van dienst zij om den naaste nutten te doen. VANUIT HET LEVEN VAN DEN MENS; en indien dit wordt beschouwd uit de schepping van alle dingen in hem, zo wordt niet een deel gevonden dat niet tot nut is; niet een vezel en een vaatje in de hersenen, in de organen der zinnen, in de spieren, en in enig ingewand van Borstkas en Buik, en in de overige dingen, dat niet is terwille van het nut in het gemeen en in het afzonderlijke, aldus terwille van zich, maar ook terwille van alle dingen en de aangesloten dingen; de grotere vormen zelf, welke de leden, de zinzetels, de beweegzetels, de ingewanden worden genoemd, vanuit vezels en vaten samengeweven en georganiseerd, zijn alle vanuit het nut, in het nut en tot het nut geformeerd, dermate dat zij eenvoudigweg nutten kunnen worden genoemd, vanuit dewelke de ganse mens is samengeweven en geformeerd; het verschijnt klaarblijkend dat de oorsprong van die dingen nergens anders vandaan is, dan vanuit het nut, en dat niet iets anders het einddoel ervan is dan het nut. Dat elk mens eender tot het nut is geschapen en geboren, blijkt duidelijk uit het nut van alle dingen in hem, en uit den staat van hem na den dood, namelijk, dat hij, indien hij geen nut betracht, zozeer wordt geringschat, dat hij wordt afgeworpen in de helse kerkers, of in woestijnplaatsen: dat de mens is geboren opdat hij nut zij, openbaart ook het leven; want een mens die een leven vanuit de liefde van het nut heeft, is geheel en al anders dan hij die een leven vanuit de liefde van den lediggang heeft; onder een leven vanuit lediggang wordt ook een leven verstaan vanuit allene conversatie, en vanuit gezamenlijke tafelenoogens [*commessatio*, eigenlijk sameneting], en vanuit schouwspelen; het leven der liefde van het nut is het leven der liefde van het gemenebest, en eveneens de liefde van den naaste, en het is

eveneens het leven van de liefde van den Heer, want de Heer maakt het nut voor den mens door den mens; vandaar is het leven der liefde van het nut Goddelijk-geestelijk; en daarom wordt een elk die het goede nut liefheeft en vanuit de liefde ervan hetzelfde doet, door den Heer geliefd, en met vreugde opgenomen in den Hemel door de Engelen; doch het leven der liefde van den lediggang is een leven der liefde van zich en van de wereld, en vandaar is dat leven louter natuurlijk; het houdt de denkingen niet samen, maar laat ze wegvloeien in elk ijdele, en daardoor keert het den mens af van de verkwikkelijke dingen der wijsheid, en dompelt hem onder in de verkwikkelijke dingen van het lichaam alleen en van de wereld, met welke de boze dingen samenhangen; en daarom wordt hij na den dood heengezonden in het helse gezelschap waaraan hij zich in de wereld heeft toegevoegd, en daar wordt hij, aangedreven door honger en gebrek aan spijs, gedwongen om te werken. Onder de nutten in de Hemelen en op aarde worden verstaan de bedieningen, de functies, de beoefeningen [*studia*] des levens, de werken, de verschillende dienstverrichtingen, de arbeiden, bijgevolg alle dingen die tegenovergesteld zijn aan den lediggang en de luiheid. UIT HET WEZEN DER NUTTEN: het wezen der nutten is het gemenebest; onder bet gemenebest in den meest gemenen zin bij de Engelen wordt verstaan het goede van den gansen Hemel, in minder gemenen zin het goede van het gezelschap, en in bijzonderen zin het goede van den medeburger. Bij de mensen echter is het Wezen der Nutten in den meest gemenen zin het goede van het ganse menselijke geslacht, zowel geestelijk als burgerlijk; in minder gemenen zin het goede van het vaderland, in bijzonderen zin het goede van het gezelschap (of maatschappij, *societas*), en in afzonderlijken zin het goede van den medeburger; en omdat die goede dingen het Wezen ervan maken, is de liefde het leven ervan, aangezien elk goede is der liefde, en de liefde het leven inheeft: in deze liefde is een ieder die wordt verlustigd door het nut waarin hij is terwille van het nut, hetzij hij een Koning is, hetzij hij een Magistraat is, hetzij Priester, hetzij een minister, hetzij een aanvoerder, hetzij een handelman, hetzij een werkmans; een ieder die wordt verlustigd door het nut zijner functie terwille van het nut, heeft het vaderland en de burgers lief; maar hij die niet door de nutten wordt verlustigd terwille van de nutten, maar ze alleen doet

terwille van zich, van de allene eer en de allene schatten, die heeft niet van barte het vaderland en de burgers lief, maar slechts zich en de wereld: de oorzaak hiervan is deze, dat niemand door den Heer kan worden gehouden in de liefde van den naaste, tenzij hij in enige liefde jegens het gemenebest is; en niemand is in hetzelfde, dan alleen hij die is in de liefde van het nut terwille van het nut, of in de liefde van het nut vanuit het nut, aldus vanuit den Heer. Omdat nu alle en de afzonderlijke dingen in den aanvang in de Wereld geschapen zijn tot het nut, en eveneens alle dingen in den mens zijn geformeerd tot het nut, en de Heer vanuit de schepping geheel het menselijk geslacht heeft beschouwd als één Mens in wien een ieder eender tot nut is, of een nut is, en omdat de Heer Zelf het Leven van diep mens is, zoals boven gezegd is, zo blijkt dat het heelal aldus is geschapen, dat de Heer is in eersten en in laatsten, en in het middelpunt en in de omtrekken, dat is, in het midden van alle dingen, en dat het de Nutten zijn waarin Hij is. Vanuit deze dingen eveneens kan de Alomtegenwoordigheid en de Alwetendheid des Heren worden begrepen.

1227. Vers 10. *En ik viel neder vóór zijn voeten om hem te aanbidden; en hij zeide tot mij: Zie, geenszins, uw mededienstknecht ben ik, en uwer broederen hebbende de getuigenis van Jezus; aanbid God, want de getuigenis van Jezus is de geest der profetie.* En ik viel neder vóór zijn voeten om hem te aanbidden, betekent vanuit hem de doorvatting van het Goddelijke, aan hetwelk de aanbedding toekomt: en hij zeide tot mij: Zie, geenszins, betekent de erkenning dat hij niet God, maar een Engel was: uw mededienstknecht ben ik, en uwer broederen hebbende de getuigenis van Jezus, betekent dat hij eender is aan de mensen op aarde, die het Goddelijk Ware uit den Heer opnemen en hebben opgenomen: aanbid God, betekent dat de Allene Heer vanuit het hart moet worden erkend en vereerd: want de getuigenis van Jezus is de geest der profetie, betekent dat de erkenning van den Heer en de verbinding met Hem het leven is van alle leer vanuit het Woord.

1228. En ik viel neder vóór zijn voeten om hem te aanbidden; dat dit betekent vanuit hem de doorvatting van het Goddelijke, aan hetwelk de aanbedding toekomt, staat vast uit de betekenis van nedervallen vóór de voeten, en aanbidden, zijnde het Goddelijke erkennen, belijden en vereren, waarover n. 805, 821, 1206; dat het slechts de doorvatting van het Goddelijke vanuit hem is, blijkt uit diens zeggen, dat hij niet moet worden aanbeden, omdat hij slechts een Engel is, die eender een knecht des Heren is, gelijk als de mensen

zijn. Maar de zaak is in zich zodanig, dat de Heer wanneer Hij Engelen zendt tot de mensen, zoals Hij heeft gedaan tot de Profeten, hen vervult met Zijn Goddelijke, en zo hen drijft om te spreken; de Engel die gezonden is, spreekt dan niet vanuit zich, maar vanuit den Heer; zodra hij echter heeft uitgesproken, keert hij in zich terug, en erkent dat hij alleen een Engel is; aldus is uit den Heer door middel van de Engelen het Woord geschreven, en aldus heeft de Heer met de Ouden gesproken, zoals met Abraham, Hagar zijn dienstmaagd, met Gideon, en in het algemeen met de Profeten; en daarom ook werden de Engelen door hen Jehovah genoemd, en sommigen aanbeden zolang zij van het Goddelijke waren vervuld; deze tegenwoordigheid des Heren is dezelfde als de tegenwoordigheid van den Heiligen Geest: uit deze dingen blijkt wat met die woorden wordt aangeduid.

VOORTZETTING: *Aangezien de Heer de Goddelijke Liefde en de Goddelijke Wijsheid heeft, is Hij derhalve de Goddelijke Alomtegenwoordigheid en de Goddelijke Alwetendheid vanuit de ene en de andere; maar de Alomtegenwoordigheid is hoofdzakelijk vanuit de Goddelijke Liefde, en de Alwetendheid is hoofdzakelijk vanuit de Goddelijke Wijsheid.* De Liefde en de Wijsheid in den Heer zijn niet twee, maar één; en dit éne is de Goddelijke Liefde, welke vóór de Engelen verschijnt als Zon: doch de Liefde en de Wijsheid voortgaande vanuit den Heer als Zon, verschijnen als twee onderscheiden; de Liefde verschijnt als de Warmte, en de Wijsheid als het Licht; deze en gene handelen volstrekt één vanuit haar opkomst uit de Zon, maar zij worden gescheiden bij de Engelen des Hemels, en bij de mensen der Kerk; bij sommigen wordt de Liefde, welke de warmte is, méér opgenomen dan de Wijsheid, welke het Licht is; dezen worden hemelse Engelen en mensen genoemd; en bij sommigen wordt de Wijsheid, welke het Licht is, méér opgenomen dan de Liefde, welke de Warmte is; dezen worden geestelijke Engelen en mensen genoemd. Dit kan worden toegelicht door de zon der wereld; in die zon zijn het vuur en de oorsprong van het licht volstrekt één, en dit éne is het vurige van die zon: vanuit dit gaat de warmte en tegelijk het licht voort, welke als twee onderscheiden dingen verschijnen, maar nochtans uit afkomst één handelen; dit ene verschijnt op den aardbol in lentetijd en zomertijd, doch zij zijn twee onderscheiden dingen volgens de toekering van den aardbol tot de zon, en aldus eveneens volgens de rechtstreekse of scheve opneming; deze overeenstemming diene ter toelichting. Iets eenders

is het geval met de Alomtegenwoordigheid en de Alwetendheid; deze zijn in den Heer één, maar nochtans gaan zij als twee onderscheiden attributen voort uit den Heer; want de Alomtegenwoordigheid heeft betrekking op de Liefde, en de Alwetendheid op de Wijsheid, of, wat hetzelfde is, de Alomtegenwoordigheid heeft betrekking op het Goede, en de Alwetendheid op het Ware, aangezien al het Goede is der Liefde, en al het Ware is der Wijsheid. De oorzaak dat de Alomtegenwoordigheid des Heren betrekking heeft op de Liefde en het Goede, is deze, dat de Heer tegenwoordig is bij den mens in het goede van diens liefde; en dat de Alwetendheid betrekking heeft op de Wijsheid en het Ware, is omdat de Heer krachtens des mensens goede der liefde alomtegenwoordig is in de ware dingen van diens verstand, en deze Alomtegenwoordigheid wordt de Alwetendheid genoemd; zoals in het bijzonder bij één mens, aldus in het gemeen bij allen.

1229. En hij zeide tot mij: Zie, geenszins; dat dit betekent de erkenning dat hij niet God, maar een Engel was, kan zonder ontvouwing vaststaan; want hij zeide: Zie, geenszins, namelijk dat hij niet God is, maar een Engel, voor wien men niet moet nedervallen, of die niet moet worden aanbeden.

VOORTZETTING: Gehandeld is over de Goddelijke Attributen, zijnde de Oneindigheid, de Eeuwigheid, de Voorzienigheid, de Almacht, de Alomtegenwoordigheid, en de Alwetendheid; er volgt dat nu wordt gehandeld over de Goddelijke Liefde en over de Goddelijke Wijsheid, vanuit dewelke het leven is van alle dingen met betrekking waartoe van dezelve wordt gesproken; maar opdat deze twee Wezenlijke dingen van alle dingen duidelijk onderscheiden worden doorvat, zal in deze orde over dezelve worden gehandeld; eerst over de Goddelijke Liefde: i. Dat in de wereld slechts weinig wordt begrepen wat de liefde is, terwijl zij toch het leven zelf van den mens is. ii. Dat de Heer Alleen de Liefde zelf is, omdat Hij het Leven zelf is; en dat mens en Engel slechts een recipiënt is. iii. Dat het leven, zijnde de liefde, er niet is tenzij in een vorm; en dat die vorm is de vorm der nutten in de gehele samenvatting. iv. Dat zulk een vorm de mens is in het bijzonder en in het gemeen, en dat in zulk een vorm de Hemel is, en eveneens dat in zulk een vorm de wereld is. v. Dat er van de nutten geslachten en soorten zijn, en van de soorten verschillen tot in het oneindige; en eveneens dat er van de nutten graden zijn. vi. Dat er evenzoveel aandoeningen zijn als

er nutten zijn, en dat er vandaar van de aandoeningen geslachten en soorten zijn, en van de soorten verschillen tot in het oneindige, en dat er van de aandoeningen graden zijn. vii. Dat elke aandoening van het nut in zich mens is, volgens het hoedanige en het hoevele ervan. viii. Dat elk nut zijn nut trekt uit het gemene goede, en dat bet vanuit dat invloeit, en de noodzakelijke, de nuttige en de verkwikkelijke dingen des levens geeft. ix. Dat de mens voor zoveel hij in de liefde van het nut is, voor evenzoveel in den Heer is, en voor evenzoveel Hem en den naaste liefheeft, en mens is. x. Dat de actieve kracht der nutten volgens het verband in zijn orde de vitale warmte voortbrengt, welke in den mens wordt doorvat als liefde. xi. Dat zij wordt geopenbaard daardoor dat de mens dit of dat wil, of daardoor dat dit of dat voor hem het goede of het niet-goede is, en ten slotte door het verkwikkelijke. xii. Dat alle dingen in den mens door de liefde en haar warmte uit den Heer geformeerd zijn, voorts groeien, en in verband worden gehouden. xiii. Dat de mens niet weet wat aandoening is, en te minder dat er even zovele verschillende aandoeningen zijn als er mensen in de wereld geboren zijn, en als er worden geboren tot in het eeuwige, aldus dat zij oneindig zijn. xiv. Dat de mens niet anders weet dan dat hij denking is, terwijl hij toch aandoening is. xv. En dat hij ook niet weet dat hij het eeuwige leven heeft volgens de aandoening van het nut. ³³⁾

33 De schetsmatige indeling der laatste bladzijde van het Handschrift wordt hier getrouw gevolgd.

De Apocalyps

Twintgste Hoofdstuk

Onder den draak worden verstaan allen in de hervormde Christelijke wereld, die niet onmiddellijk den Heer toegaan, en die niet de boze dingen als zonden schuwen.

Vers 1, 2, 3. dat allen verwijderd werden die zodanig zijn geweest.

Vers 4, 5, 6. Dat vanuit de lagere aarde diegenen tot den Hemel zijn verheven, die daar verborgen waren vanwege den draak, opdat zij niet zouden worden verleid.

Vers 7, 8, 9. Dat zij daarna werden ontbonden, opdat zij zouden worden ontslagen van hen die slechts in den uitwendigen eredienst waren geweest, en niet in enigen inwendigen; en dezen vergingen.

Vers 10. Dat daarna al degenen die onder den draak worden verstaan, werden verdoemd.

Vers 11 tot 15. Dat de hellen in orde werden gebracht, opdat zij vanuit het tegengestelde zouden overeenstemmen met den nieuwen Hemel; maar alleen zij die na de Komst des Heren hebben geleefd.

1230. Uw mededienstknecht ben ik, en uwer broederen hebbende de getuigenis van Jezus; dat dit betekent dat hij eender is aan de mensen op aarde die het Goddelijk Ware uit den Heer opnemen en hebben opgenomen, staat vast uit de betekenis van uw mededienstknecht, zijnde dat hij eender is aan Johannes in het dienen van den Heer; uit de betekenis van den mededienstknecht zijner broederen, zijnde eender aan de mensen op aarde, ook in het dienen van den Heer; en uit de betekenis van de getuigenis van Jezus hebben, zijnde het Goddelijk Ware uit den Heer opnemen; met de getuigenis immers wordt, wanneer het den Heer betreft, de erkenning van het Goddelijke des Heren in Zijn Menselijke aangeduid, zoals men zie boven in n. 27, 392, 635, 649; voorts zijnde de opneming van het Goddelijk Ware uit den Heer, en daardoor de erkenning van Hem, n. 10, 228, 625. VOORTZETTING

1231. Aanbid God; dat dit betekent dat de Heer vanuit het hart moet worden erkend en vereerd, staat vast uit de betekenis van God, zijnde de Heer, aangezien niet een ander de God des Hemels en der aarde is; en uit

de betekenis van aanbidden, zijnde vanuit het hart erkennen, belijden en vereren, waarover n. 290, 291, 463, 790, 805, 821. VOORTZETTING

1232. Want de getuigenis van Jezus is de geest der profetie; dat dit betekent dat de erkenning van den Heer en de verbinding met Hem, het leven is van alle leer vanuit het Woord, staat vast uit de betekenis van de getuigenis van Jezus, zijnde de erkenning van het Goddelijke des Heren en de opneming van het Goddelijk Ware uit Hem, waarover vlak boven, n 1230; aldus eveneens de verbinding met den Heer, want door de erkenning van Hem, en door de opneming van het Goddelijk Ware uit Hem geschiedt verbinding; en uit de betekenis van den geest der profetie, zijnde het leven van alle leer vanuit het Woord; met den geest wordt het leven aangeduid, omdat verstaan wordt de Heilige Geest, zijnde het Goddelijke voortgaande uit den Heer, en dat Goddelijke voortgaande is het leven zelf des mensen; en met de profetie wordt de leer vanuit het Woord aangeduid; dat de profetie de leer vanuit het Woord betekent, zie men in n. 624, 999: dat “de getuigenis van Jezus is de geest der profetie” betekent dat de erkenning van den Heer en de verbinding met Hem het leven van alle leer vanuit het Woord is, en dat onder den geest der profetie de Heilige Geest wordt verstaan, en dat deze het is die getuigt van den Heer, en vandaar de leer is, blijkt uit des Heren woorden bij Johannes: *“Jezus zeide: Wanneer de Parakleet zal gekomen zen, dien Ik u zal zenden uit den Vader, de Geest der waarheid, Die zal getuigen van Mij; ook gij zult getuigen”*, xv: 26, 27. Onder den Geest der waarheid, die elders ook de Heilige Geest wordt genoemd, wordt verstaan het Goddelijke, voortgaande uit den Heer, en onder Zijn getuigenis wordt verstaan de verlichting, de prediking, de belijdenis, de erkenning; en met de discipelen die ook zullen getuigen, worden aangeduid allen die den Heer erkennen en opnemen. ³⁴⁾

EINDE DERDE DEEL
(onvoltooid)

34 Vanaf nr. 1230 tot hiertoe is de Tekst over 2 kolommen verdeeld, en om zo te zeggen inderhaast schetsmatig neergeschreven.